3257

RVPERTI ABBATIS MONASTERII TVITIENSIS, E REGIONE COLONIÆ AGRIPPINÆ, ORDINIS SANCTI BENEDICTI,

viri & vitæ ſanctimonia, & ſacrarum literarum peritia præclari, de Diuinis Officijs.

LIBRI DVODECIM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ
Apud hæredes Arnoldi Birckmanni.
Anno Salutis 1566.

INSIGNIORVM SENTENTIARVM ELEGANTIORVMQVE DICTORVM

COMPENDIOSVS INDEX, CVIVS

primus numerus paginas, A litera primam paginæ columnam, B alteram, numerus verò ſecundus columnæ verſum demonſtrabit.

ABigail ad Dauid oriundo præueniens, typũ geſſit eccleſiæ in ſacrificio altaris 51.b.25.
abrahã primus, Ioſeph nouiſſim. in linea Chriſti 37.b.18
abraham abſque baptiſmo Chriſti cœlum ingredi non potuit 94.b.23.
accidentia in deum non cadunt 161.b.15
adam incidit in latrones, deſcendens de Hieruſalem in Hiericho 94.b.36.
adã genuit filios & filias ad imaginẽ ſuã 95.a.47.
adæ filij iuſte damnati & exules 95.b.20.
aduentus domini quat. cõplectẽs dominicas 25.a.41.
aduentus dominica prima primum Chriſti aduentum celebrat 26.a.8.
aduẽtus Chriſti ſecũdus, ſicut fur in nocte 104.b.19
aduentus ille tremefaciet terrenos, ſicut angelus milites circa ſepulchrum 105.a.1.9.
ægypti rex diaboli typum geſſit 34.b.43.
ætas prima eccleſiæ in adam, qui reparationis ſuæ oraculum accepit 45.a.29.
ætas Chriſti in myſterium trinitatis eſt annorum 33. 103.b.40.
anaſtaſiæ ſanctæ et nobilis matronæ Rom. paſſio 39.a.40
agon & paſſio domini pendentis in cruce, ſpirat in miſſa 18.a.22.
agnus dei in miſſa, memoria eſt acceſsionis dominicæ 19.a.30.
agnus Chriſtus diabolum vicit, non lex aut decem præcepta decalogi 66.b.21.
allegoria de ſeruo abrahæ, quærente ſponſam filio domini ſui 96.b.28
allegoria de exploratoribus terræ, botrũ portantibus 114.a.31.
allegoria de oſculo inter ſpõſum et ſpõſam 145.a.25.
alleluia eſt quoddam gaudij ſtillicidium de ſupernæ Hieruſalem diuitijs 10.a.7.
alleluia ſignificat æternum angelorum & electorum conuiuium 10.a.11.
alleluia cur tẽpore paſchali magis frequen. 10.a.24
alleluia poſt graduale canitur, quia iubileus quidam eſt conſolationis futuræ 10.a.29.
alleluia non omnis laus dei dicitur, ſed Chriſtus, deinde etiam eccleſia 44.a.21.
alba, veſtis longa & ſtricta, longè aliud quàm tunicæ pelliceæ primorum parentum ſignificat 5.b.30.
albæ affixa ſurſum lingua, cœleſtem Chriſti doctrinã ſignificat ibidem
altare ſacrificij miſſæ, ſacrariũ eſt propiciationis 4.b.2
altare ſignum viſibile fidei 22.a.39.
altare præminet in templo, ſicut Chriſtus in corpore eccleſiæ 78.a.32.
altaria cur vino & aqua lauantur tempore paſſionis domini 78.b.30.
aman affectans adorari, diaboli typũ geſſit 53.b.9. & 69.a.12
amictus caput ſacerdotis obnubens, carnem Chriſti ſignificat 6.b.31.
amor diuinus in ſeipſo ſubſtantia eſt, in hominibus accidentale donum 163.a.39.
angeli in ſcala Iacob deſcendentes & aſcendentes quid ſignificant 36.b.24.
angeli etiam habent cauſam vt gratulentur ſuper incarnatione verbi 136.b.21.
angeli an in aduẽtu iudicis tremẽt an nõ 139.a.11.
angeli dicuntur ſancti prædicatores verbi dei, & hi trement ibidem
anima lis vita in corpore domini conſecrato nõ adeſt, nec prodeſt 16.b.30.
animalia in circuitu ſedes dei ſunt catholici doctores 171.b.33.
animæ ſanctorũ in cœlo iam nũc cõſolantur 50.b.17.
anima fidelis non ſolum per verbum, ſed & per ſpiritum ſanctũ concipit & impregnatur 145.a.30.
anima tãquam ſponſi, quomodo allicitur in amorem dei 147.a.10.
anima arreptitij hominis non ſubſtantialiter recipit in ſe dæmonem 148.b.29.
anima iuſti, & angelus bonus tria habent in ſe, quæ ſunt effigies trinitatis diuinæ 166.a.11
antiphona ad introitum miſſæ, antiquorum patrum expectationem ſignificat 8.a.17
annulum duas ob cauſas portat Epiſcopus 7.a.7.
apoſtolorũ metus & ſilentium à paſcha vſque ad pentecoſt. 5.a.25.
apoſtoli ſunt cœli enarrantes gloriam dei 39.b.8.
apoſtoli poſt ablatum ſponſum ſemper in fletu & ieiunio erant 48.b.23.
apoſtolorum fuga & ſilentium ſignificatur ſilentio campanarum & horarum regularium 79.a.13.
apoſtoli quomodo dicuntur filij excuſſorum 9.a.22.
apoſtoli octauo die paſchæ fuerũt iterũ ſimul, nõ quidem in Hieruſalem, ſed in Galilea in monte Nazareth 108.a.20.
apoſtoli exploratores fidi & veraces 115.a.8.
apoſtoli quoq; ianuis clauſis exierũt carcere 117.b.21
apoſtoli quomodo dicti ſunt os lampadis 124.a.29.
apoſtoli viderunt Chriſtum poſt reſurrectionem eius die octauo in Nazareth in domo Mariæ 125.b.21.
apoſtoli poſt paſſionẽ Chriſti ſeparati & electi erant 128.a.28

apoſtoli baptizati ſunt in morte Chriſti, confirmati verò ſpiritu ſancto de cœlo 141.b.7.
apoſtoli verè diuerſis linguis & ſcripſerunt & loquuti ſunt 152.a.22.
apoſtoli longè aliter quàm Babylonij turrim ædificauerunt 152.b.25.
aqua, populus Chriſtianus, frumento Chriſtus in azymis denotatur 22.a.35
aqua ex latere Chriſti profluxa, prima fuit origo baptiſmatis 78.b.37.& 84.b.29.
aqua illa cur ſanguini ſociari debuit 85.a.18
aquæ amaræ per lignum crucis potabiles factæ ſunt 87.a.21
aquæ baptiſmi, fluuius dei, lætificans ciuitatem 100 a.16
aqua benedicta cur diebus dominicis ſuper populum aſpergitur 106.b.28.
aqua de templo egrediens à latere dextro, quomodo intelligitur ibidem
arca teſtamenti & eccleſiam & corpus Chriſti deſignat 125.a.24.
archiepiſcoporum origo et patriarcharum differentia 7.a.41
archiepiſcopus Remen. in Francia cur primatum obtinuit 7.b.34.
arrius fatuè contumelioſus deo, negans ei generare ſibi ſimile, quòd deus creaturis conceſſit 164 b.44.
arrius animalis homo, defluxionem ex carnali generatione fingens ibidem
ars humana poteſt ſine defluxione ſui communicari, quanto magis ars & ſapientia dei ſine paternæ ſubſtantiæ defluxione nata eſt ibid.
arundo in manu domini quid myſticè deſignat 84. a.16
aſina ſeu pullus aſinæ genus humanum ſignificat 16.a.1
auditores verbi & non factores cui aſſimulantur 133.b.48
auguſt. à Gregorio miſſus, primus Anglorum Archiepiſcopus Cantuarienſis 7.b.57
auguſtinus de miraculo quod Petroniæ contigit 115. b.43
auguſt. de 7 gradibus cognitionis dei per 7 ſpiritus domini 117.b.6
aurum & argentum in templis quomodo gratum deo eſt 22.b.16
azyma tam ex euangelio, quàm ex legali autoritate profecta ſunt 21.b.8
azyma non ſunt abolenda, quia optimam habent ſignificationem ibidem

B

Balſami & oleæ prærogatiua 72.a.40
baptiſmus ſolennis in die paſchæ, non Epiphaniæ fieri debet 41.a.7
baptiſmus Iohannis lõge minoris virtutis fuit quàm Chriſti ibidem
baptiſmus ſeptiformi ſpiritu præfiguratus in 7. lotionibus Naaman 54.b.8
baptizandorum præparatio ad baptiſmum per 15 dies ieiunij 57.a.50
baptiſmo paſſionis baptizatus eſt Chriſtus 84.b. 31.
baptiſmi ſacramentum in mari rubro præfiguratum 85.a.46
baptiſmus lucroſam facit commutationem duplicis mortis noſtræ 92.a.30
baptiſmus liberat à morte animæ, non corporis ibidem
baptiſmus noſter viuus eſt, fons in cruce è latere Chriſti profluens, totam eccleſiam ſimul tunc baptizauit 93.a.56
baptizati paſſione Chriſti ſunt omnes apoſtoli alijq́ tunc credentes 94.a.9
baptizati ſtant ſuper mare vitrrum 100 a.38
baptizatis cur dantur calceamenta & veſtis candida 101.a.33
baptizari ſpiritu ſancto, & accipere ſpiritum paracletum idem ſunt 130.b.1
baptiſmus ſolennis in die pentecoſtes ad exemplum ſancti Petri 142.b.28
baptiſmi effectus à ſpiritu ſancto eſt ibidem
baptiſmus Chriſti etiam à puero celebratus reiterari non debet 144.a 57
baptiſmus Iohannis non fuit in ſpiritu ſancto ſicut baptiſmus Chriſti 144 b.2
baptiſmus extra eccleſiam baptiſmus quidem eſt, ſed ſine gratia 156.a.44
benedicam domino in miſſa quomodo differt ab Ite miſſa eſt 19.b.17
benedictus pater monachorum, ſpiritu omnium iuſtorum plenus 113.b.17
berengerus Abbas ſancti Laurentij Laodien. ſub quo monachus erat Rupertus 115.b.20
bethania domus obedientiæ, gentium populum ſignificat 52.a.31
bethania à Hieruſalem ſolùm quindecim ſtadijs diſtat 62.a.16
bethleem typus eccleſiæ in qua natus eſt homo Chriſtus 39.a.34
botrus, quem duo in vecte portabant, Chriſtum ſignificat 114.b.47

C

CÆcus ſecùs viam clamans ad Ieſum, genus humanum repræſentabat 47.a.28
cæcus à natiuitate itidem genus humanum ſignificat 57.b.47
cærei flammantes gaudium in ortu ſaluatoris ſignificant 8.a.23
cærei ad locum euangelij ſimul cum thuribulo cur portantur 10.b.20.
cærei paſchalis benedictio à Zozimo papa inſtituta 90.a.

90.a.30
cæreus ille Chriſtri typum gerit ibidem
cærei laudes propter Chriſtum fiunt ibidem
cæremoniarum inſtitutio in obſequium & myſteria Chriſti ibidem
cæremoniarum cauſas noſſe expedit ibidem
cæremoniarum operarij non ſine fructu ſunt, etiam ſi cauſas ignorent ibidem
calicem Chriſto dedit pater amore, non ira, gratia, non vindicta 6.a.11
calumnia in euangeliſtas tanquam contrarios adinuicem 105.b,17
campanæ nunc populum conuocant, ſicut olim tubæ 43.b.54
campanæ prædicatores deſignant 4.a.15
campanarum claſſicum trinum in diebus feſtis 4.b.12
campanæ cur non ſonant tempore paſſionis domini 77.b.30
candelæ accenſæ, quæ portantur in feſto purificationis, quid ſignificant 42.b.8
candelæ multæ in matutinis trium dierum cur extinguuntur 76.b.53
canonis ſacri myſteria nullis verbis ſufficienter explicari poſſunt 15.b.50
cantus Tetradi garrulitate concinnus, ſicut à laude matutina 109.b.15.
cappæ ſuperindutæ futuram corporum immortalitatem ſignificant 24.a.15
carnalium tumultus in eccleſia 173.a.33.
caro Chriſti, ſicut granum frumenti, creſcit in altari, fructificat in mentibus, ac mundum vniuerſum impleuit 17.b.55
caſula, veſtis integra & vndique clauſa, eccleſiam ſignificat 6.a.42
charitas eſt oculus cordis, quo qui caret cæcus eſt 47.b.1
charitas facit homines venire ad dei ſimilitudinem 170.b.22
charitas fratrum, bonum maximum 179.b.43
chriſmate vnguendum primus Moyſes inſtituit 71.b.44
chriſmate nunc omnes Chriſtiani, olim reges tantum & Pontifices vngebantur ibidem
chriſmate conſignare epiſcopis proprium 72 a.9.
chriſmate inungere baptiz etos non in fronte ſed in vertice, preſbyteris conceſſit Beatus Sylueſter 72 a.15
chriſmate non ſignantur frontes in die cœnæ domini 72.b.23
chriſtus in miſſa præſentialiter exhibetur non in vmbra, ſed in veritate, non in figura, ſed in re 4.b.34
chriſti vita continua pro nobis & perpet oratio fuit 19.b.20
chriſtus abiturus hinc in ſacrarium cæli, ſacrificij ritum inſtituit 15.b.54.
chriſti cur vltra ſcripturam aliam nobis ſui memoriam reliquit 17.a.35
chriſtus vt homo, nos reconciliat, vt deus, abſoluit 19.b.13
chriſtus feria prima, id eſt, dominica die natus eſt 35.b.43
chriſtus cur nocte natus eſt ibidem
chriſtus repromiſſus eſt ad Abraham homo, ad Dauid, rex, ad Ioſeph, deus 37.b.40
chriſtus cur die dominica naſci, ſed feria ſexta concipi ac pati voluit 38 a.29
chriſtus dicitur primogenitus varia ratione 38.b.35.
chriſtus rex, cui humanitas eſt corona gloriæ, diadema pietatis 39.a.16
chriſti nomen eſt accelera ſpolia detrahe 40.a.3
chriſtus per baptiſmum non quærebat renaſci, ſicut nos 41.a.43
chriſtus à baptiſmo per annum ſine diſcipulis fuit 41.b.36
chriſtus in baptiſmo nos ſanans præfiguratus eſt per angelum piſcinæ 52.b.19
chriſtus vt rex & ſacerdos tuba clangorem dedit 62.a.6
chriſti paſſio magno eſt exemplo iuſtis, ne moueantur, dum proſperantur mali 68.a.17
chriſtus venit tinctus veſtibus de Boſra 69.b.53
chriſtus propter nos factus pauper, pro nobis orauit 70.a.43
chriſtus non gratis redemit gratis venditos 70.b.55
chriſtus in vltima cœna primùm ſui ſacerdotij officio functus eſt 71.a.53
chriſtus in die cœnæ immutauit vultum ſuum, id eſt, ſacrificandi ritum 74 a.22
chriſtus quomodo nobis in cœna miniſtrat 74.b.53
chriſtus eſt altare de terra, quod tempore paſſionis nudatum eſt 78.a.10
chriſtus cum guſtaſſet, noluit bibere propter myſterium 83.b.34
chriſtus bis immolatus eſt, primo ſuis manibus in cœna, deinde ab inimicis in cruce 87.b.24
chriſtus in cruce hyſſopo aſperſit, & lauit omnes retro fideles eo tempore credentes, & emiſit vinctos de lacu 93.b.50
chriſtus ſol verus animas in limbo, velut ſpecularia illuminauit 104.a.25
chriſtus matri ſuæ ante omnes apparuit reſurgens 110.a 4
chriſtus cur non ſtatim poſt reſurrectionem aſcendit 114.a.2
chriſtus myſticè piſcis eſt aſſus, hic quidem igne paſſionis, in cælo autem igne amoris in conuiuio beatorum 122.a.9
chriſtus eſt paſtor bonus ſubſtantialiter, non ex accidentali dono 129.a.11
chriſtus per mortem abijt rogaturus patrem vt det paracletum 130.b.55
chriſtus in terris rogauit patrem pro nobis, in cælo non rogat ſed dat 132.a.7
chriſtus quomodo in cælis interpellat pro nobis ibidē
chriſtus & ſpiritus ſanctus non locuti ſunt à ſemetipſis

metipſis 132.b.51
chriſto mox ab initio concepto, ſui data eſt omnis poteſtas 135.a.42
chriſtus quomodo petijt clarificari clarite quam habuit ab initio 135.b.57
chriſtus vinculum ſocietatis inter creatorem & creaturam 136.b.7
chriſtus ſecundum humanitatem ſedet à dexteris patris 139.b.7
chriſtus aſcendit ſuper cœlum cæli ad orientem ibidem
chriſtus duo, id eſt, duas naturas habet, ſed non duos, id eſt, duas perſonas 166 b.21
chriſtus ſicut ſedens in equo, non duæ perſonæ ſunt 167.a.12
chriſti filij dei, maxima dignatio, qua pro inimicis ſuis mortuus eſt 170.b.5
chriſtus humilitatem & charitatem nos docet præcipuè ibidem
chriſtus boni regis officium geſſit, dum prior ipſe adimplenit mandata ibidem
chriſtus reſtituit nos in antiquum ſtatum, ſalua iuſtitia 171.b.3
chriſtiani dei paſſionis domini cur gaudere non debent 80 b.4
chriſtianorum triplex vnctio, prima in baptiſmo, ſecunda in confirmatione, tertia in die iudicij 141.a.48
cineris cur ſuper capita ſpargimus 48.b.42
circuncisio non aperuit ianuam regni cælorum, ſicut baptiſmus 93.b.18
circuncisio ſpiritualis baptizatis neceſſaria 127.b.4
coccinea chlamys deſignat geminam dilectionem dei & proximi 83.b.57
codices euangelici cur auro argentoq́ & gemmis ornantur 23.b.29
cognitio dei eſt per amorem, qui eſt ſpiritus ſanctus 145.a.55
cognitio patris & filij per ſpiritum ſanctum, vera eſt conſolatio ibidem
collectæ ſecundum orationes Chriſti dicuntur 8.b.33
columnæ ignis, quam cereus præ ſe fert, myſteria 90.b.24
communicantes vnum ſunt corpus eccleſiæ, ſicut ex multis granis vnus panis 15.a.45
confidendum non eſt in hominum, ſed in ſolius dei teſtimonio 53.b.26
conſecratio panis & vini in corpus & ſanguinem chriſti 15.a.6
conſecrationis verba ſunt vox verbi incarnati, vox æterni principij 16.a.36
conſecratio olei pro infirmis aliter fit, quàm chriſmatis 73.a.11
conſilium trinitatis magnum & profundum in creatione hominis 154.b.15
conſolatio eccleſiæ ſuper abſente patre 26.b.50
conſolatio ſupernæ Hieruſalem, in dominica lætare 51.a.23
conuiuium diuinæ cognitionis in ſcripturis, quinque panibus præfiguratum 50.b.49
corpus chriſti vnum idemq́ in cœlo & in altari 15.a.31
corpus vnum Chriſti, vnumq́ ſacrificium in omnibus miſſis ibidem
corporale altaris, cur lineum potiùs quàm ſericum eſſe debet 23.a.52
corrigiam calceamenti Chriſti ſoluere, nullus ſanctorum potuit 31.b.37
credere in Criſtum plus eſt, quàm credere Chriſto aut Chriſtum 147.b.48
creſcens diſcipulus Pauli, Moguntiæ & Coloniæ primus Chriſtum prædicauit 7.b.47
crucis ſignum in locum veteris laminæ aureæ ſucceſſit 7.a.20
crucis ſanctæ pulchra præconia 7.a.22. 83.b.8. 87.a.27
cruce frontes ſignare, Epiſcopis proprium eſt 7.a.46
crucis ſignacula ſuper ſacrificium altaris non vanè ſiunt 18.b.43
cruces duæ, quæ pinguntur ad latus calicis, quid ſignificant ibidem
crucis pulchra myſteria 83.b.12
crucem portantibus in paraſceue cur reſpondetur latinè & Græcè, non autem Hebraicè 86.a.20
crura Chriſti non fracta ſed integra quid ſignificant 84.b.10
curioſa quæſtio, vbi & quomodo ſit in cælo corpus Chriſti 129.b.

D

Danielis exaltatio per humilem orationem 177.b.50
dauid coram Achis ſpumans, velut inſaniens, Chriſti typum Miſſam inſtituentis gerebat 4.b.36. & 74.b.23
dauid in typum Chriſti, ſacerdotis agebat officium 74.b.20
dauid primus regnum præcipuus prophetarum Chriſtum præfigurabat 48.a.10
dauid in perſecutione Saul geſſit typum Chriſti in multis 135.a.58
dauid in peccato ſuo grande præfigurauit myſterium 160.a.13
decendentes in pace quamlibet virtuoſi venturum iudicem timere debent 138.b.40
depoſuit potentes de ſede, ſcilicet ſcribas & phariſæos. Et exaltauit humiles, ſcilicet apoſtolos 29.b.14
deſcenſus in ægyptum, figura eſt lapſus Adæ 34.b.47
deo cuncta creata ad nutum obediunt 117.b.14
deus ex beneficijs ſuis glorificandus 146.b.25
deus ſolus immutabilis & ſine materia 136.a.17
diabolus arctiorem damnationem habet ex lapſu hominis 34.b.52
diabolus per ora impiorum magicæ arti aſcripſit, quæ in baptiſmo

in baptiſmo geruntur 96.a.29
diaboli inuidia homini plus profuit per Chriſtum quàm nocuit 137.b 44
diaconus & ſubdiaconus cur non procedunt ſimul, ſed vnus poſt alium 8.a.29
diacono euangelium lecturo cur datur benedictio 10.b.11
diaconi ſtola atque Dalmatica quid ſignificant ibidem
diaconus euangelium lecturus, cur ab auſtro vadit verſus aquilonem 40.a.32
dies cœnæ domini, miſſam in lætitia, bonis in triſtitia peragit 73 a.20
die cœnæ domini cur omnes ianuæ eccleſiæ patent 74.a.35
dies reſurrectionis dominicæ duplici munere ſolennitas eſt inenarrabilis, inæſtimabilis ac infinitæ dignitatis 81.b 39
dies, in quo eximus de terra Aegypti, Chriſtus eſt 123.b.55
dies rogationum à Sancto Mamerto inſtituti 134. a.46
dij plures eſſe non poſſunt 161.b.13
dominicæ diei præconia 30.b.6
dominica die & mundus creatus eſt, & Chriſtus natus 35 b.48
dominica die propter gaudium reſurrectionis non ieiunatur 48.b.4
dominica palmarum duas habet proceſſiones 67. a.1
dona & munera quomodo differunt 15.a.37
duo miniſtri altaris, duo denotant teſtamenta, legem & euangelium 8.a.30
duo cherubin, reſpicientes in propiciatorium, duo teſtamenta ſunt 35.b.3
duæ miſſæ in nocte natalis Chriſti, propter duas eius natiuitates 37.a.37.
duæ meretrices de puero contendentes, ſynagoga & eccleſia 56a.35
duæ tabulæ legis, priores Iudæorum lapidea corda, poſteriores gentium in Chriſtum credentium integritatem ſignificabant 58.a.51
duo teſtes ſunt pater & filius, ſed non duo dij 61. a.9
duo animalia, lex & prophetæ, per Moyſen & Heliam ſignificata 60.a.1
duo cæci à Chriſto ſanati, duos populos gentes & Iudæos ſignificant 158.a.51
duplex in bonis prælatis ſpiritus, vt ſint nunc zelo feruidi, nunc mites, nunc in virga, nunc in manſuetudine verſant 134.a.33

E

Eccleſia concinent ſuo Dauid in miſſa 5.a.36
eccleſia quicquid canit, Chriſto præcentore dicit ibidem
eccleſia offert verbum dei, filium dei, nouum & verum immolans ſacrificium 12.b.49
eccleſia eſt illa mulier magna amicta ſole & c. ibid.
eccleſia eſt vnum corpus Chriſti, maiorem habens plenitudinem gratiæ quàm habent ſinguli 13. b.12
eccleſia & Chriſtus vnum corpus, ſicut vir & mulier vna caro ſunt, 17.b 44
eccleſia in exteriori ornatu res inuiſibiles imitatur 23.a.40
eccleſia regina eſt, quæ amicta varietatibus aſſiſtit regi 23.b.28
eccleſiæ rectores maiori egent conſolatione quàm alij 28.b.11
eccleſia ex Iudæis dicitur filia Sion & filia Hieruſalem 39.a.40
eccleſiæ ætates ab Adam vſque ad Chriſtum 45. a.39
eccleſia comparatur mulieri parturienti 81.b.5
eccleſia de gentibus per Mariam Magdalenam foris ſtantem ſignificata 22.b.49
eccleſia de gentibus etiam per Eunuchum Æthiopem præfigurata 123.b.4
eccleſia ſicut luna, ſemper indiget lumine ſolis, id eſt, gratia ſpiritus ſancti 148 a.21
ego & pater vnum ſumus, hoc dicto Arrius & Sabel. conuincitur 64.b.83
eleemoſynarum odor, præfiguratus in vnguento Mariæ magdalenæ 66.a.15
emitte ſpiritum tuum & creabuntur &c. 145.b.48
epiphaniæ celebritas tres habet cauſas 40.b.41
epiſtola, vox legis eſt, apoſtolicas quoque literas complectens 9.a.27
epiſtola ſupererogatio eſt proferens duos denarios, ſcilicet legem & prophetas ibidem
epiſtola ſedendo, euangelium ſtando auditur 9. b.2.
error eſt negare corpus & ſanguinem Chriſti in ſacrificio altaris 12.a.53
error Heluidij contra virginitatem perpetuam Mariæ 38.b.13
eſaias nobilis propheta, magnus et verus euangeliſta 32.a.1
eſdras iuſtitiæ priuilegium in verbis habet & factis 181.b.6
euangelij maieſtas legem & prophetas literasq́ apoſtolicas præcellit .a.50
euangelium cur in ſublimiori locu legi ſolet 10.b.30 10.b.30
euangelium cur ſumma reuerentia audiendum eſt 11.a.4
euangelium eſt omnium quæ in miſſa dicuntur principale 11.b.7
euangeliſtæ in reſurrectione Chriſti cur tacent de eius matre 110. a.8
euangelium ſecundum Marcum cur in die paſchæ legitur 111.b.49
eucharistiam ſine fide ſumens, Chriſtum laniat & occidit 16.b.19
eucharistiam propter duas cauſas inſtituit dominus poſt cœnam 163.a.4
exequiæ mortis domini in nocturnis vigilijs trium dierum 76.b.4
extendens mortis cælum ſicut pellem 146.a.16

F

FAcere manſionem apud pios, patri quoque & filio, ſicut ſpiritui ſancto aſcribitur 154.a.47
Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram 168.b.17.& 167.a.56
feneſtra in latere Arcæ quid deſignat 125.a.18
feria quarta & ſexta ac ſabbatum cur magis quàm alij dies ieiunio deſtinantur 28.b.42
fides ſine operibus mortua 127.b.20
fides ſola non ſufficit nobis ad ſalutem 128.b.20
fides apoſtolorum ante aduentum ſpiritusſancti erat infirma 155.a.39
fides apoſtolica eſt ianua ad ouile Chriſti 156.b.5
figuræ morales non abolentur, ſicut figuræ promiſſionum 23.a.28
filij prodigi ornamenta in ſacerdotibus quæ à Chriſto accepit 7.a.44
filij quomodo portant iniquitatem patrum 95.b.27
filius dei cum humana natura aſcendens ad patrem, non facit quaternarium 167.a.18
fimbriæ, ſtolæ & manipuli bonorum operum perſeuerantiam ſignificant 9.b.26
flumen aquæ viuæ quid eſt 149.a.3
forma verborum in baptiſmo, maximæ virtutis eſt 144.a.8
frater iunior in parabola, populus gentilis, ſenior populus Iudaicus 101.b.13

G

GAlilæa dicitur etiam locus in templo vbi ſuprema ſtatio proceſſionis terminatur 67.a.27
galilæa tranſmigrationem denotat 108.a.2
galilæa & prima & vltima Chriſti prædicationem habuit 109.a.10
genua cur non flectimus tempore Paſchali 113.b.32
gregorius antiphonarium centonizauit & canonem auxit 20.a.16
gregori⁹ ſtationũ vrbis ordinator 28.b.19.26.a.57
gregorij ſcripta digito dei dictante concepta ſunt 28.b.35
gregorius diuinorum officiorum ordinator 43.b.39
gregorij deuotio erga S. Andream 114.b.5
gregorij atauus, Fælix quartus Pontifex Romanus ibidem
gregorius ex monacho factus Pontifex Romanus 113.b.9
gloria in excelſis deo, hymnus angelorum, à Theleſphoro miſſæ additus 20.a.30
gloria patri cur tacetur tempore paſſionis domini 62.b.13
graduale, pœnitentiæ lamentum, cantus aſper et grauis 10.b.35
graduale infra pentecoſten cur non canitur ibidem
graduale à gradibus humilitatis dicitur in conualle plorationis ibidem
graduale propter baptizatos prima hebdomada paſchæ cantatur 112.a.16
græci de Azymis Romanæ eccleſiæ nimis pertinaciter reſiſtunt 20.b.48
græcia hæreſibus fermentata ibidem
græcorum inepta ratio pro fermentato, tumidus Mariæ vterus 21.a.13
gratia ſpiritus ſancti non datur in Euchariſtia, niſi dotis 75.b.24

H

HAereditas in teſtamento Chriſti eſt paracletus in remiſſionem peccatorum 73.a.26
hæreticos errorū ſtercora fœtore paſcunt 14.a.56
hæretici inſtar Achis, ſemper dicunt. Quomodo eſt 16.a.7
hæretici, vulpeculæ, vineam domini demolientes 115.a.44
hæretici dicentes corpus Chriſti reſurgentis phantaſticum ibidem
hæreticorum per miracula confutatio 117.a.44
hæretici loquuntur à ſemetipſis, ideo loquuntur bella & ſcandala 133.b.3
hæretici ſuā, catholici dei gloriā quærunt 156.b.46
hæretici lupi rapaces 174.a.12
hebdomadæ paſsiōis domini breuis decurſ⁹ 14.b.25
helias Chriſti, Helizæus apoſtolorum typum geſsit 134.a.13
helizæus bene petijt, ideo duplex factus eſt in eo ſpiritus ibidem
heſter temperantiæ ſpeculum 181.a.46
hieremias & dictis & factis paſſ. Chriſti præfigurauit 62.b.38
hieroboam, typus hæreticorum 180.b.44
hieruſalē cæleſtis, in qua plenitudo eſt gratiæ, torrēs voluptatis & caminus ignis plen⁹ & indeficiens 141.b.22
hodie genui te. In æternitate enim ſemper hodie, id eſt, præſens eſt 38.a.49
hominem cur deus permiſit per ſerpentem decipi 81.a.34 & 34.b.39
homo feria ſexta conditus eſt & redeptus 80.a.11
homo ad imaginē et ſimilitudinē dei creat⁹ 97.b.20
homo ad loquendum tardus eſſe debet, ne ſcilicet loquatur à ſemetipſo 132.b.41
homo cum omni creatura participans dicitur minor mundus 136.b.26.& 140.b.26
homo Chriſtus in communionem trinitatis ſine perſonarum augmento admiſſus 137.a.15
homo Chriſtus quomodo habet omnia cum trinitate ſibi communia 137.b.19
homo poſt lapſum per Chriſtum maior factus eſt, quàm antea fuit ibidem
homo in ſolis naturalibus miſer & egenus 145.a.4
homines nimis ingrati, traduntur in reprobrum ſenſum 146.b.40
hominis eſt præparare animum, domini autem, gubernare linguam 147.b.14
homo nō potuiſſet melius cōdi q̄ condit⁹ eſt 168.a.25
horæ canonicæ non omittuntur niſi à vacuis & ingratis 1.a.3.
horæ canonicæ pro beneficijs dei vectigales ſunt gratiarum actiones ibidem
horæ canonicæ initium & finem in deum referunt 2.b.27
horæ canonicæ cur per triduum paſſionis carent initio & fine ibidem
hoſtia altaris plenitudinem diuinitatis & gratiæ contis

continet 13.a.54
humaniformij, hæretici deo humana membra tribuentes 139.b.7
humaniformiorum ridiculum figmentum 165.a.31
humana natura in Chriſto exaltata & immutata maximè 139.b.47
humana natura in Chriſto ante paſſionem vt aqua, poſt, vt cryſtallus ibidem
hymnus angelorum, gloria in excelſis, propter pacem à Chriſto factam 8.b.22
hymnus trium puerorum cur ſabbatis quatuor temporum cantatur 30.b.43

I

IAcob, ſeruiens pro Lia & Rachel, Chriſtum præfigurabat 6.a.14
Ieiunium quadrageſimale, decima totius anni 48.b.7
ieiunium primitiuæ eccleſiæ multò prolixius fuit quàm nunc eſt ibidem
ieiuniũ æſtatu in hebdomada pentecoſtes 157.a.20
ieiunium non contriſtat ſolennitatem ſpiritus ſancti ibidem
ieſus filius Naue Chriſti typum & nomine & opere geſſit 99.b 35
ignis per triduum ex lapide aut cryſtallo, quid ſignificat 77.a.4
ignis, quem Chriſtus venit mittere in terram, ſpiritus ſanctus eſt 150.b.41
ignis multiplex effectus & commoditas ibidem
ignis inuiſibilis, quomodo differt à viſibili 151.b.5
imago dei ſemper manſit in homine, ſed non ſimilitudo 97.b.18
imber matutinus & ſerotinus, doctrina eſt euang. 158.a.21
incarnationis myſterium diabolo fuit occultatum 135.b.30
incenſum altaris ſignificat corpus Chriſti igne ſpiritus ſancti repletum 8.b.3
incenſum, quod imponitur cereo paſchali quid ſignificat 92.a.55.
inſignia paſſionis Chriſti, omnia in ſcripturis prædicta 62.a.51
inſpiratione diaboli appetiuerunt Adam & Eua eſſe ſicut dij 170.a.27
inſtructio noſtra ex figuralibus veterum hiſtorijs 114.b.3
intentio Chriſti ſacramentum corporis & ſanguinis ſui inſtituentis 17.a.5
intẽtio euangeliſtæ in texẽda linea Chriſti 37.a.40
iob demonſtrat, ſcientiam eſſe cauſam effectiuam iuſtus pœnitentiæ 221.a.52
iohannis euangelium de paſſione domini legitur in die paraſceues propter duas cauſas 82.b.51
ionas putatur filius Sareptanæ fuiſſe, quem ſuſcitauit Helias 60.b.10
ionas Chriſti typum geſſit quando fluctibus maris ſe tradidit 64.a.28
ioſaphat regis hiſtoria, cur in vigilia natiuitatis legitur 32.b.14
ioſeph cur pmiſſus eſt venũdari in Ægyptũ 34 b.29
ioſeph nutricius Chriſti, ſupremus ſcalæ gradus, cui innixus eſt dominus 36.a.37
ioſeph venundatus à fratribus ſuis, typum Chriſti geſſit 54.a.1
irriguum ſuperius, amoris inferius, timoris eſt fletus 119.a.41
iudæi cur dicũtur Aſſyrij. i. ſeipſos dirigentes 33.a.1
iudæi per Iſraël, gentes per Ioſeph ſignificãtur ibid.
iudæi in fine ſeculi in Chriſtũ credituri ſunt 40.a 51
iudæorum ſanctificatio ante Paſcha 61.a.51
iudæi ſalices ſunt illæ, ad quas ſuſpenſa ſunt organa cantionum 65.a.4.
iudæi coniuncti filijs Edom contra Chriſtum ibidem
iudæi dum timerent pruinam, irruit ſuper eos nix 65.b.30
iudæi promiſſiones & ritus ſuos ad terrena conuertebant 106.b.1
iudæi iræ & rixæ filij gẽtib. inuidẽt ſalutẽ 126.a.31
iudæi p I homã incredulũ pfigurati ſunt 128.b.41
iudæi deſertum dicuntur, quia deſerentes deum, deſerti ſunt 129.a.56
iudæi recuſant venire ad nuptias 179.a.4
iudith fortitudinis ſpecimen 11.a.31
iuſtitia dei ſumma, qua propter Adæ culpam omnibus claudebatur regnum cælorum 96.a.8
iuſtus in principio eſt accuſator ſui 135.a.2
Kyrie eleeſon omnes vniuerſalis eccleſiæ preces ſignificat 8.b.7

L

LApis Iacob erectus in titulum, figura Chriſti lapis angularis 37.a.19
Lateranenſis eccleſia in nomine ſaluatoris & honore Ioban. Baptiſtæ à Conſtantino imp. conſtructa 48.a.42. & 127.a.43
Lateranen. eccleſia cur ad Lateranas dicta eſt ibid.
Latus Chriſti in cruce apertum præfiguratum latere Adæ dormientis 85.b.2
Latro in cruce, de latere Chriſti profluente aqua baptizatus eſt ſicut omnis, quæ tũc ſuper terram vel ſubtus terram erat, eccleſia 94.a.46
Laurentij mors precioſa, ſicut ſanguis Abel, clamauit in cœlum 45.a.7
laurentius piſcis magnus & aſſus 122.b.15
lazarus pauper, gentiliũ populi typũ geſſit 172.a.10
lazarus amicus Chriſti mortuus, qualem peccatorem præfigurabat 60.a.34
lazarus prima die nonæ lunæ ante paſſionem Chriſti ſuſcitatus 61.b.43
lectionibus præmittenda oratio, atque petenda benedictio 3.a.43
lectionibus cur ſubditur, Tu autem domine, & deo gratias 3.b.1.
lectionem epiſtolæ ſemper ſequitur graduale, exceptis paucis diebus 70.b.50
lectiones matutinales noui teſtamenti à paſcha vſque ad pentecoſten 141.b.50
lectio libri Regum poſt pentecoſten 180.b.27
legati victoris Chriſti ſacerdotes ſunt in baptizando 92.a.7
leo primus addidit in Canone, ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam &c. 20.a.44
lex quomodo ſe habet ad Euangelium & quomodo præcea

præcedit 9.a.17.
lex victoriæ, quando fortis armatus debellatur 91.b.40
lex, ſicut puer medici 177.a.8
libri Salomonis præſignant doctores eccleſiæ in pace 180.b.51
liber Iob contra tentationes legitur 181.a.6
liber Machabæorum, virtutum contra vitia pugnas refert 181 b 22
libri prophetarum deinde vſque in aduentum domini leguntur ibidem
lignum ſcientiæ boni & mali quid eſt 35.a.25. & 107.a.39
ligneus malleolus in tabula ſonans, Chriſtum in cruce ſignificat 78 a.3
linea Chriſti in Matthæo ſecundum deſcenſum, in Luca ſecundum aſcenſum 36.b.54
linea Chriſti, velut linea piſcatoris 38 a.8
linguarum diuerſitas apoſtolis neceſſaria fuit 152.b.15
loqui à ſemetipſo, & non loqui à ſemetipſo, quomodo differunt 133.a.3
lucas, vitulus diſertus ſanguinem Chriſti ſudorem ſolus deſcribit 69.b.12
luctus duplex, vnus mortuorum, alter pœnitentiæ 120.b 6

M

Macedonius hæreticus, æterni delicti reus 148.b.7
Magi, gentium primitiæ. 41. b.6
mala deus præſciuit, ſed non prædeſtinauit 35 a.6 & 80.b 34
mandatum in cœna domini duplex, lotionis pedum, & refectionis pauperum 75.b. 55
manipulus dignos pœnitentiæ fructus ſignificat 9.b. 22
manna typus verbi dei, ros, ſpiritus ſancti 32.b.11. & 33.a.41
manna cur ſabbato nõ computruit, ſicut alijs diebus 33 b.2
manſio ſpiritus ſancti per ſubſtantiam, non eſt ſtabilis in mortalibus, ſicut manſio per fidem 154.a.11
manus ſacerdotis oleo ſancto pro clauis paſſionis Chriſti ſignatæ 15 a.10
marcus cur aſſimilatur leoni 111.b.12
mare vitreum in circuitu ſedis dei, baptiſmi figura eſt 171.b.17
maria templum domini, ſacrarium ſpiritus ſancti 29.a.21
maria thalamus ſanctitatis, triclinium diuini conſilij 31.b 12
maria porta cœli maxima 33.a.23.36.b.2
maria dicitur Hieruſalem, dicitur etiam mons myrrhæ & thuris 110.a 44
maria regina angelorum, mater fidei noſtræ ibidem
maria ſpeculum humilitatis 118 b.35
martyrij baptiſmus maioris gratiæ eſt, quàm baptiſmus aquæ 98 a.22
materia ſacrificij duplex ſubſtantia eſt, diuina ſcilicet & terrena 16 a.29
Matutinarum ratio & myſterium 1.b.25
matutinæ in triduo paſſionis cur non dicantur in ſilentio ſicut horæ 79.b.6
mediæ noctis vigiliæ multa habent 2.a.43
mel de petra oleumq́ de ſaxo duriſſimo, quid eſt 99.b.50
miniſtri altaris cur in aduentu non vtuntur conſuetis veſtibus 26.b.16
miracula dua, in teſtimonium Chriſti clauſo prodeuntis ſepulchro 117.a.13
miracula non contra naturam, ſed ſupra naturam 117.a.51
miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi 96.a.10
miſſa ablata refrigeſceret mox memoria Chriſti & vniuerſa charitas, mutila fieret fides, ſpes claudicans 17.b.7
miſſæ decor cum tempore per Romanum pontificem variè adauctus eſt 19.b. 42
miſſa dicitur, quia ad placandum deum valens & idonea mittitur legatio 22.b.8
monachi cur feſtis diebus ſtant in albis 23.b.42
monachorum mons antiquus in mandato pauperum 76.a.21
mors & ſepultura Chriſti, hora nona cum planctu recolitur 82.a. 40
mors animæ ex vindicta, mors corporis ex miſericordia eſt 92.b.30
mors corporu potius optanda quam fugienda 93.a.5
mortem corporis intulit homini pater miſericordiarum in bonum eius 169.a.15
moyſi interceſſio profuit Iudæis vſque ad occiſionem Chriſti 56.b.15
moyſi exemplo rectores eccleſiarum debent ſe opponere pro peccatis ſubditorum 170.b.18
mos antiquus circa baptizandos 56.b.42
mos ille rationabiliter mutatus ibidem
mulier Sareptana gentium populum præſignabat 53.a.37
mulier ſamaritana, eccleſiam de gentibus præſignauit 55.b.22
mulieres per noctem ambulabant è Bethania ad ſepulchrum 105 a.38
multitudinis credentium cor vnum & anima vna 137.a.6
muſcæ morientes hæretici 14.a.54
myſterium incarnationis verbi dei nullus ſanctorum comprehendit 31.b.37
myſterium in tribus muneribus magorum 37.b.50. 37.b.50.& 14 b.16
myſterium reditus Chriſti ex ægypto in Iudæam 40.b.10
myſterium refectionis quinque milium de quinque panibus 50.b.51
myſterium in Moyſe virga bis petram percutiente 56 b.35
myſterium ſcrutiniorum in quarta feria poſt Lætare 57.a.23
myſterium in reſuſcitatione pueri per Heliſæum 59.b.47
myſterium agni paſchalis, quo victus eſt Pharao 66.a.42.

myſterium in duabus ampullis ad altare deportatis 73.a.47
myſterium lotionis pedum, ne ſordidi peccatis eamus ad altare 76.a.23.
myſteria ſcripturarum per paſſionem Chriſti nobis reuelata 86.b.31
myſterium paſchæ in plenilunio 89. b. 158. 6. b.3.
myſterium cærei paſchalis accenſi 91.a.17
myſterium vocationis diſcipulorum in Galilæā poſt reſurrectionem domini 107.b.31
myſterium in ſtatione proceſſionis dominicalis 109. b.19
myſterium veteris hiſtoriæ de Eſau & Iacob 155. b.50
myſterium hiſtoriæ Dauid, Ioab, & Vriæ 160. a.14.

N

Natatoria Syloe, lauacrum ſpiritus ſancti, ſcilicet miſſi 58.a.22.
nemo intrat cœlum, niſi baptizatus 94. b.21.
nemo præter Chriſtum pro prima culpa Adæ ſatis facere potuit 96.a.15
nemo filiorum Adæ ſine peccato excepto Chriſto ibidem
neumæ plures ad vnam ſyllabam in iubilo alleluia 10.a.49
niger habitus monachorum, ſalubris triſtitiæ, humiliaq; conſcientiæ ſignum 23.b.54
noctis paſchalis mira præconia 89.a.12
noë inebriatus typum Chriſti geſſit 78.b.19
noë in arca Chriſtum præfigurauit & nomine & facto 124.b.41
noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem 123.a.28
nomen ſanctæ trinitatis quando cœpit innoteſcere mundo 159.a.50
nomen trinitatis à Chriſto primum poſt reſurrectionem expreſſum 160.b.36.
nomen dei viui ſignatum in frontibus noſtris ibidem
nomen trinitatis ſciunt etiam hæretici & carnales, ſed non ſignificatum ibidem
nouem leproſi hæreticos myſticè deſignant 177.a. 41.
nouum paſcha in azymis ſynceritatis & veritatis 111.a.11
numerus lectionum in nocturnis non idem apud omnes 2.b.52
nuptias ne quis viſitet abſque veſte nuptiali 159.a. 29

O

OBLAtio altaris publicæ ſalutis eſt legatio 15.b.3
oblatio benedicta aſcripta, rata cur dicitur ibidem
octaua ſcilicet reſurrectionis dominicæ ſolennitas ſolennitatum eſt 102.b.48
octauæ ſanctarum cur celebrantur 117.a.27
octaua beatitudo eadem quæ prima ibidem
octaua paſchalis cur celebratur ibidem
octaua chorda in muſicis eadem eſt quæ prima 107 b.13
octo animæ in arca quid præfigurabant 125.a.13
odium diaboli contra filium dei ab initio 170.a.3
offerenda ſignificat ſalubrem parturientis mulieris cruciatum 13.a.7
offerre debemus primo noſipſos, & ſpiritualiter arietes bonos & hircos 18.b.2
officium cuiuſque pontificis in die cœnæ domini 73. b.24
officium paſchale tranſitum ad patriam & gaudia ſupernæ Hieruſalem inſinuat 111.a.15
omnia quæ habet pater, mea ſunt 133.a.41
omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt 137.b.11
omnis ſubſtantia creata ſubiacet accidentibus, quia non eſt id quod eſt 161.b.51
operatio dei duplex, alia per filium, alia per ſpiritum ſanctum 148.a.12. & 106.b.23
opera trinitatis circa hominem perſonis appropriata 167.a.44
operis profectus ex diligentia, quæ in diuinis eſt ſpiritus ſanctus 168.b.2
opera trinitatis in reparatione hominis perſonis appropriata 169.a.29
orationes noſtræ cur concluduntur ita: per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum 8.b.55
oratio dominica in miſſa dicenda, à Gregorio primo eſt inſtituta 19.a.5
orationes pro omni ſtatu eccleſiæ cur fiunt in die paraſceues 85.b.39
orando pro Iudæis cur non flectimus genua 86.a.7
ordinationes ſacræ in die dominica, aut veſpere ſabbati fieri debent 30.a.7
ordinationes à ieiunij ieiunantibus conferri debent ibidem
ordo conſecrationis epiſcopalis pius ac venerabilis 73.b.19
organum precioſum humanitatis Chriſti à Iudæis confractum 65.a.9.
organa ſcripturarum Iudæis ſuſpẽſa, nobis dulciter canunt ibidem
oſculo Iudæ infamatum eſt collegium apoſtolorum 102.b.37
oſſa Chriſti cur frangi non debuerunt ſicut oſſa latronum 85.a.23 & 84.b.11

P

PAllium Achiepiſcoporum humilitatis & ſapientiæ torques eſt 7.b.3
Pallij largitio, eſt miſſio epiſcopè à ſede apoſtolica ad Metropolim ibidem
pallia in templi parietibus appenſa ſignificant gloriam eccleſiæ in regno Chriſti 23.b.13
panis & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti transferuntur 13.a.13
panis non Mariam impregnatam, ſed eccleſiam ſignificat 12.a.50

panis conſecratus non ſignificat, ſed eſt corpus domini ibidem
panis viui, qui Chriſt⁹ eſt, vtilitas longè maior quàm mannæ 34.b.4
panis ſubcinericius, panis eſt pœnitentiæ 53.a.49
panis verus quomodo ad nos, venit per portas cœli 122.b.4
parabola de rege cum decem milibus occurrente regi, qui habet viginti millia 138.b.27
parabola de diuite ſtulto, dicente deſtruam horrea mea 177.b.35
paralyticus myſticè homo diſſolutus abſque operibus bonis 178.b.19
paralyticum offerentes domino, prælati ſunt ibidem
paraſceue quid ſit 80.a.15
paraſceue ſabbatum requies ibidem
paraſceue latinè cœna pura ibidem
paſchalis ſolennitatis tres præcipuæ cauſæ 89.a.1
paſchale gaudium etiam ex præcedenti ieiunio amplіatur 90.a.13
paſſio domini variè commemoratur in miſſa ſub actione 18.b.50
paſſionis dominicæ breuis & pulchra commemoratio 78.b.28.78.a.22
paſſio Chriſti cur non celebratur cum gaudio, ſicut paſſiones martyrum 80.a.52.
paſtores animarum quomodo vigilare & annunciare debent 39.a.1
pater meus vſque modo operatur 59.b.13
pater in angelis & hominibus alia per filium, alia per ſpiritum ſanctum operatur 144.b.41.
pater in diuinis ſubſtantialiter eſt vita 163.b.20
pater in diuinis non ſterilis eſt in ſe, qui omnia fœcundat 164.b.21.
pater generando filium, nihil de ſubſtantia ſua diminuit 165.a.13.
paulus dux verbi præcipuus & ſeminator verborum 46.a.32
paulus magnus & mirabilis catechizator orbis terrarum 59.a.39
paulus miniſtrorum primus atque fidiſſimus 101.b.40
pauperibus rectè datur, ſed ob id non minùs exornandus eſt cultus dei 22.b.44
pauperes præfigurantur in pedibus domini, vnguento Mariæ vnctis 66.a.14
paulo maximè aperuit deus ſcripturas 121.a.17
paulus luxit non lugentes, & per ſcientiam lugere docuit ibidem
pax domini in miſſa, nuncium reſurrectionis Chriſti eſt 19.a.31
pacis oſculum in miſſa ſignificat reconciliationem noſtram per mortem Chriſti ibidem
peccatori occulto oleum miſericordiæ, publico pœnitentiæ cauterium adhibetur 55.a.4
pedum pontificis ornatus quid myſticè deſignat 6.b.49
pedum lotio exemplum humilitatis 74.b.8
pedes quotidiè lauare oportet ibidem
pentecoſtes, id eſt, quinquaginta dierum vera computatio 149.b.23
pentecoſtes ſolennitas duas habet cauſas 150.a.46.
peregrinantium in hac vita non plenum eſt gaudium 102.a.44
permiſſio diuina irreprehenſibilis 34.a.36
petentes à deo vt exaudiantur, ſimiles eſſe debent apoſtolis 133.b.38
petrus & paulus Romam Chriſto ſubiugarunt 26.b.5
petrus rectorum eccleſiæ & præcipuus 28.b.8
petrus poſt Chriſtum primus & princeps ordinationes ſacras celebrauit 30.b.19
petrus primus vidit & confeſſus eſt ſalutare dei noſtri 80.a.21
petrus in magno corpore cæci illuminati princeps 47.b.42
petrus mitibus, ſicut Maria humilibus ponitur exemplum 120.a.1
petrus traxit rete piſcium ad terram, quia ei commiſſa eſt eccleſia 122.a.24
petri pietas, Pauli ſcientia alijs communicata 137.a.56
phariſæorum arrogantia humiliata, & vindicta dei 53.a.53
phariſæorum traditiones doloſæ, per auaritiam excogitatæ 55.a.16
phariſæi in ſanctificationibus primi, quia clerici Iudæorum 62.a.29
piſcis aſſus ſuper prunas poſitus myſticè Chriſtus eſt 122.a.9
plaudere manibus myſticè quid eſt 138.a.10
pœnitentia priuata laborioſa eſt, non ſic ſecura de venia ſicut baptiſmus 52.b.44
pœnitentium in die cœnæ domini reconciliatio 73.b.54
portæ mortis, vitia: portæ iuſtitiæ, virtutes 32.b.42
præcepta cur homini à deo data ſunt 35.a.11
præcepta primum Noë data ſunt, in pueritia mundi 46.a.24
præcepta cur deus minora antiquis, maiora nobis dedit 117.a.11
prædeſtinatio & præſcientia dei quomodo differunt 35.a.3.80.b.33
prædicatores campanis in plerisque aſſimilantur 4.a.15
prædicare euangelium omni creaturæ, id eſt, omni homini 140.b.31
prædicatores verbi dei excellentiùs afflantur quàm alij 149.a.33
præfatio miſſæ & ſacer hymnus ter ſanctus, quid ſignificant 14.b.11
prælati vectigales ſeruitij in lotione pedum ſubditorum 75.a.45
prælati vitioſe viuentibus, tanquam beſtijs dominari debent 76.b.6
prima ſabbati ſanctior eſt quàm ſabbatum 106.a.7

prima ſabbati maiorem deſignat requiem quàm ſabbatum ibidem
primus dies paſchæ refert ſpiritum timoris dei 118.a.50
primus gradus aſcendendi ad deum eſt humilitas 118.b.9
proceſſio dominicalis reſurrectionem Chriſti repræſentat 67.a.10
proceſſio cum crucibus & vexillis quid deſignat 107.a.41
proceſſio in die aſcenſionis domini quid deſignat 140.a.48
proceſſio dominicalis ante tertiam fit, reliquæ vero poſt 140.b.46
procedit aliter filius in diuinis, aliter Spiritus ſanctus 148.a.45
proſapia eorum, ad quos ſermo dei factus eſt in linea Chriſti 37.a.31
pſalmos in miſſa inſtituit Cæleſtinus papa, e quibus ſumuntur introitus, gradualia, offertoria & communiones 20.a.7
pſalmus 112. Laudate pueri dominum, ad gentes baptizatas dicitur 112.b.13

Q

QVacunque die ingemuerit peccator ſaluus erit, quo modo intelligitur 52.b.41
quadrageſima dies dominicos in ieiunio non computat 48.b.7
quales inueniri debemus in ſecundo Chriſti aduentu 105 a.1. & 105.b.28
quarta ætas mundi ſub regibus & prophetis 48.a.4
quarta feria caput eccleſiæ Chriſtus venditus eſt, ideo luctuoſa eſt 69.a.32
quarta die ſol corpor. creatus eſt, ſol iuſtitiæ venditus 70.b.48
quatuor virtutes, ſecundum quatuor dimenſiones crucis 83.b.13
qui ſtat, videat ne cadat 174.b.5
qui ſe humiliat, exaltabitur 178.b.33
quinque vulnera Chriſti, quinque foramina petræ viuentis 18.a.23

R

RAab & Ruth, mulieres alienigenæ in linea Chriſti 36.b.12
ramuſculi, quibus lauantur altaria, ſignificant flagella quibus cæſus eſt dominus 79.a.2
raſura verticis cur nullo ornamento tegitur 24.a.36
raſura deſignat nos filios eſſe veri Heliſæi, decaluati propter nos in monte Caluariæ 24.b.5
raſura verticis cur corona vocatur ibidem
redemptio hominis diabolo erat abſcondita 140.a.15
relatiuis nominibus magis exprimitur diuinæ naturæ arcanum, quam ſubſtantialibus 161.a.33
relatiua non in omnibus conuertuntur ibidem
relatiuis nominibus maximè glorificatur deus ibidem
relatiuo in deo non ſunt accidentia nec ex tempore aduenerunt 163.a.49
reſponſoria debitè aptanda lectionibus 3.b.32
reſurrectio Chriſti cur per mulieres nunciari debuit 91.a.34
reſurrectio corporum cum immutatione & immortalitate 92.b.2
reus corporis & ſanguinis domini qui dicitur 16.b.19
rogationes Mamerti centum annis antiquiores ſunt letania Gregorij 134.b.17
rogo te, habe me excuſatum, humilitas in voce, ſuperbia in actione 172.a.55
romanæ ſedis epiſcopus propter excellentiam principis apoſtolorum dicitur apoſtolicus 7.b.15
romanorum pontificum diuerſa & multa additamenta in miſſa 20.a.1
romanæ eccleſiæ ſynceritas in fide 20.b.57
romana eccleſia excelſum fidei tribunal ibidem
romana eccleſia ſuper Petram ædificata, contra omnes hæreſes murus perſtat inexpugnabilis 22.a.57
romana eccleſia mille clypeos omnemque armaturam fortium habet 22.b.2
roma caput aſinæ, ſuper quam ſedit Chriſtus 26.b.6
romanus pontifex quando maximè fungitur vice Chriſti & S. Petri 30.b.20
romanæ eccleſiæ fides verè apoſtolica 36.a.2
romana ſpiritualiter babylon dicta eſt 64.b.14
romanæ eccleſiæ miranda diligentia in ordinatione diuinorum officiorum 110. b. 15. & 109.b.51

S

SAbbatum quatuor temporum cur ſex habet lectiones 29.b.56
ſabbatum ante palmas vacat propter eleemoſynas papæ 66.a.3
ſabbati ſancti præconia 88. a. 55. & 88.b.4
ſabbato ſancto cur lectionibus non præfigitur titulus 100.b.25
ſabbato ſancto redditur gaudium, canitur hymnus angelicus 101.b.6
ſabbato ſancto cur in miſſa ſolennia quædam deſunt ibidem
ſabbato ſancto redditur nobis alleluia 102.a.12
ſabbatum Iudæorum memoria creationis mundi prima ſaba

ma ſabbati reparationis eſt. 106.a.53
ſabbatiſmus iure in octauã trãslatus eſt 106.b.16.
ſabellius confuſor perſonarum in diuinis 165.b.26.
ſabelliani cur patripaſſiani ſunt dicti ibidem
ſacerdotales veſtes neque in vetere neque in nouo teſtamento carent ratione 5.b.2.
ſacerdos ſedens prope altare, Chriſti victoriam de tentatore ſignificat 10.a.57.
ſacerdotũ et miniſtrorũ Chriſti officiũ quale 52.b.52
ſacerdotes, qui propter decimas & oblationes præcipue miniſtrant, reprobi ſunt 55.a.46.
ſacerdotij veteris deſerendi, noniq; inſtituendi ſignũ fuit myſticum, quod Ieſus abſcondit ſe & exiuit de templo 63.a.26
ſacerdotes ad deum legatione funguntur pro populo 73.b.23.
ſacerdos in altari perſonam vicemque Chriſti gerit 74.b.46
ſacerdos & Leuita prætereuntes vulneratum quid deſignant 177.a.6
ſacramenta maiora ſequũtur in miſſa poſt euangeliũ 12.a.6
ſacrificium altaris ipſe Chriſtus, hoſtia vociferationis dicitur 12.b.5.
ſacrificium illud verum dei verbum, verum dei filium continet ibidem
ſacrificium noui teſtamenti longe melius & ſanctius quàm veteris teſtamenti ibidem
ſacrificium per legem præfiguratum, per euangelium ad altare peruenit 13.b.30.
ſacrificium altaris non animalem ſed ſpiritualem in ſe vitam habet 16.b.53.
ſacrificium noſtrum acceptum ſicut munera abel. ſacrificium abrahæ 18.a.40.
ſacrificij noui ritum per primos apoſtolos accepit Romana eccleſia 19.b.55.
ſacrificiũ verũ in vltima cœna Chriſt⁹ tradit 73.b.13.
ſacrificium miſſæ cur in die paraſceues non celebratur 76.b.13. & 80.a.39
ſacrificium veſpertinum & matutinum in die paſchæ 91.b.14
ſamaritanus vulneratum à latronibus curans, Chriſtus eſt 176.b.33
ſanguis Chriſti quomodo clamat de terra 88.a.35.
ſapiẽtia dei patris fõs vitæ, lumẽ de lumine 61.b.10
ſapientia dei accidens quidem eſt homini, ſed in ſe ipſa vere ſubſtantia eſt 163.a.8.
ſapientia dei naturaliter eſt filius dei ibidem
ſapiẽtia deo patri coæterna, ſicut & amor 163.b.23
ſapientia ludens coram deo omni tempore, quali ludit ludo 164.a.25
ſandalia pontificis ſignificant dominicæ incarnationis calceamentum 6.b.28.
ſandaliorum corrigiæ ſignificant copulam carnis cum diuinitate in Chriſto ibidem
ſcœnopegia Iudæorũ.j. feſta tabernaculorũ 145.a 45
ſcœnopegiorum myſtica & vera celebratio 146.b.3.
ſcientia multiplex in eccleſia Chriſti 157.a.57.
ſcriptura ſacra dicitur myſtice firmamentũ 98.b.18.
ſcripturarum ſcientia eſt cauſa effectiua luctus pœnitentiarum 120.b.5.
ſcrutinia circa baptizandos 57.a.30.
ſcrutinia olim ſeptem fiebant 57.b.14.
ſecunda dies tum creationis rerum, tum paſſionis domini minor eſt q̃ reliqui dies hebdomadæ 68.a 55
ſedere à dextris dei, quid eſt 139.b.5
ſedes apoſtolica temporibus Ruperti in eccleſia Lateranenſi 127.a.49.
ſeptuageſima non à 70. diebus ſed à 7. dominicis ita vocatur 43.a.51.
ſeptem ætates mundi 43.b.12
ſeptuaginta ſeptem generationes Luc. 3. ab adam vſque ad Chriſtum 45.a.39
ſeptima ætas eccleſiæ in æterna beatitudine 50.b.16
ſeptem dominicæ, præcedentes dominicam paſſionis ſunt velut pompa funeris 62.a.48
ſeptẽ mulieres apprehẽdẽtes virũ vnũ, id eſt. ſeptẽ dona ſpiritus ſancti apprehẽdentia Chriſtũ 99.b.4.
ſeptem duntaxat vocũ diſcrimina in muſicis 117.b.5
ſeptem ſpiritus dei tanquam ſeptem gradus ad cognitionem dei ibidem
ſeptem officia pentecoſtes ſecundum ſeptem dona ſpiritusſancti 143.b.20. & 158.b.48
ſermo diuinus firmamentum eſt, litera, palleo, ſpiritus, medulla 156.a.23.
ſibilius auræ tenuis quid eſt 154.a.23.
ſilẽtiũ miſſæ poſt offerẽdã myſterio nõ caret 13.b.42
ſordida veſtimenta Chriſti quid ſunt 85.b.1.
ſpinea corona noſtrorũ portatio eſt peccat. 84.a.39.
ſpiritusſanctus datur in confirmatione, tanquam tutor pupillis 72.a.31.
ſpiritusſanctus ante paſsionem Chriſti nunquam dictus eſt paracletus 73.a.34
ſpiritusſanctus datur nobis per Chriſtum, ſicut ignis per lapidem 77.b.5
ſpiritus dei ferebatur ſuper aquas 98.a.2.
ſpiritus ſancti præconia 101.a.5
ſpiritu pietatis beati ſunt mites 119.b.19
ſpiritus ſcientiæ facit hominem lugere & ſeipſum & alios peccatores 120.b.2.6
ſpirit⁹ fortitudinis dat eſuriẽ ſitiq; iuſticiæ 121 b.12
ſpiritus conſilij miſericordes facit 123.a.50
ſpiritus intellectus oculum purgat cordis, vt deum videat 124.b.4
ſpiritus ſapientiæ pacificos facit 126.a.38
ſpiritus ſanctus datur vt paracletus, quando datur in remiſsionem peccatorum 131.a.27
ſpiritus ſanctus eſt donum optimum atq; perfectũ, ſine quo & angeli & homines miſeri ſunt 132 a.39
ſpiritus ſanctus dupliciter donatur nobis ibidem
ſpiritus ſanctus de meo accipiet, cur non ait mea accipiet 133.a.42
ſpiritus ſanctus nobis neceſſarius multipliciter tanquam tutor hæreditatis noſtræ 142.a.30
ſpiritus ſanctus eſt benedictio, qua benedicuntur omnes gentes in ſemine abrahæ 143.a.44
ſpiritus ſanctus non eſt deus recens 143.b.30
ſpiritus ſancti potẽtia et gratia in eccleſia primitiua ibidem
ſpiritus ſancti diuitiarũ æternarũ cumul⁹ 147.b.4
ſpiritus ſanctus vere deus eſt, quia animæ humanæ capabilis eſt 148.b.5

ſpiritus

INDEX.

ſpiritus ſancti illapſus quomodo fit 149.a.47
ſpiritus ſanctus cur cum ſono repente aduenit in apoſtolos 150.b.17
ſpiritus ſanctus eſt ignis, quem Chriſtus venit mittere in terram ibidem
ſpiritus ſanctus amor eſt, ideo & ignis dicitur 151.a.33.& 163.b.19
ſpiritus ſanctus, cur in linguarum ſpecie apparuit apoſtolis 151.b.20
ſpiritus ſanctus eſt lingua & calamus ſcribæ velociter ſcribentis ibidem
ſpiritus ſanctus quanta dulcedine repleuit apoſtolos 153.a.46
ſpiritus ſanctus manet in hominibus duobus modis, vno per ſubſtantiam altero per fidem 154.a.10
ſpiritus ſanctus aliter in Chriſto, quàm in iuſtis alijs manet 154.a.47
ſpiritus ſanctus repleuit orbem terrarum 154.b.22
ſpirit⁹ ſanct⁹ quomodo ſciētiā habet in nobis 155.a.7
ſpiritus ſanctus non datur extra eccleſiam catholicam 156.a.48
ſtatio in medio eccleſiæ in die paſchæ 109.b.1
ſtatio prima proceſsionis ad oratorium ſanctæ Mariæ 109.b.48
ſtatio Romæ ad S. Mariam in die paſchæ 110.a38
ſtola collo circumpoſita, Chriſti obedientiam ſignificat 6.a.3
ſubdiacono cur nō datur benedictio, ſicut diacono lectoro 10.b.11
ſubdiaconus cur librū ante euangeliū lectū clauſum portat 12.a.36
ſubſtātia dei ſimplex eſt, nō formata, ſed fo. 163.a 18
ſuperliminare tēpli in paſsione fractū dicitur in euangelio Hebræorum 86.b.37
ſuſcitatio mortuorum duplex 59.b.23
ſymbolū fidei alacriter à catholicis cantādū 12.a.14
ſynagoga per filiam archiſynagogi in euangelio deſignata 157.b.55
TEmpla et altaria recte ornātur rebus precioſis 22.b.12
templi virtutes præſides dixerūt, Tranſeamus ex his ſedibus 63.a.34
tēplū Iudæorū poſt paſsionē Chriſti deſtrui expediebat ibidem
templi, quod Criſtus eſt, duo ſunt latera, dextrum diuinitas, ſiniſtrum humanitas 107.a.19
tētatio quadruplex, à qua ſuos liberat dñs 120.b.51
tentatio iuſti & proficientis 179.b.1
ternarij numeri excellētia præſertim apud Chriſtianos 103.b.4
terra tremet & quieſcet, id eſt, impij terrebuntur et nocere deſinent 112.a.7
terra fluens lacte et melle cæleſtis patria 124.a.4
terror in aduentu iudicis in die nouiſsimo 139.a.11
teſtimonia trinitatis in veteri teſtamēto præcipuè in Geneſi 164.b.51
thamar de Iuda concipiens, eccleſia de gentibus eſt myſtice 130.a.7
tobias typus prudentiæ 181.a.27
tractus cāt⁹ triſtitiæ, Alleluia iubil⁹ lætitiæ 45.b.8
tractus lugentium, Graduale pœnitentium lamentum eſt 70.b.9
traditiones hominum præferrebant phariſæi traditionibus dei 55.a.27
tranſitus per mare rubrū, figura baptiſmi 99.a.9
tranſitus patrū ex limbo in paradyſum ibidem
tres pueri in fornace, martyrū victorias præfigurauerunt 66.b.12
tres lectiōes in nocturnis vigilijs tēpore paſ. 113.a.52
triduū Chriſti in ſepulchro, tribus temporibus mundi datum eſt 103.b.54
trinitatis cōmemoratio in principio Geneſeos 98.b.5
trinitatis opera perſonis appropriata quidem, ſed indiuiſa ſunt 100.b.41
trinitatis ſacramenta, tū in vita, tum in morte Chriſti 103.b.15
trium perſonarum appropriata nomina pater, vita, filius, ſapientia, ſpiritus ſanctus, amor 151.a.49
trinitas vnus deus, & ſolus, ſolus quidem, ſed non ſolitarius 161.a.27
trinitas lōge ſupra dialectico. intellectū eſt 163.b 42
trinitatis effigies in creatura rationali 165.b.54
trinitatis fides in antiquis patribus 167.b.25
tunica veſtis epiſcopi, non preſbyteri, rationem ſublimium ſignificat .6.b.8
tunica inconſutilis innuit, ne ſcriptura hæreſibus ſcindatur ibidem
VBi corpus, illuc congregantur aquilæ 138.a.33
Vela cur ante altaria dependent in quadrageſima 48.a.22
Velata facies Chriſti à Iudæis, ne videāt eā 84.a.46
velox curſus victoriæ Chriſti 103.b.53
venditi fuimus miſerabili venditione, redempti gratis à Chriſto 70.b.56
veris iucunditas poſt hyemis triſtitiam in paſchate 89.b.38
verni temporis prærogatiua 98.b.37
veſperarum magna & multa myſteria 1.b.38
veſperæ et matutinæ habent octo partes, reliqua ſolum ſeptem 2.a.2
veſperæ & matutinæ ordine hymnorū à cæteris differunt ibidem
vidit deus, quod eſſet bonū: Hoc dictū in operib. ſex dierū vbiq; reperitur, excepto opere ſecundæ diei 168.a.57
vidua mortuum plangens filium, eccleſia eſt & ordo prælatorum 178.a.26
vigiliæ nocturnæ cur in tres nocturnos diſpertiūtur 2.b.40
virgine⁹ part⁹ Mariæ p cereolos deſignatur 42.b 27
vita animalis quinq; ſenſibus fungitur, ſed hæc in ſacrificio non eſt 16.b.32
vita diuina omnibus ſubtilior & ſimplicior eſt, ideo nullius capax 163.b.42
vita diuina rationabili creaturæ capabilis eſt ibid.
vnguentū eſt ſpiritus ſanctus, caput Chriſtus, barba apoſtoli, veſtimentum eccleſia 6.a.34
vnguentum Mariæ Magdalenæ myſticum 14.a.46
vnicornes ſingularis ſupbiæ, dicūtur Iudæi 67.b.36
vrias, id eſt, lux mea dei, ſuperbum populum Iudeorum præſignauit 160.a.32
vtilitas ſumma eucharistiæ, quod per eam poſſumus in cœlum aſcendere 17.b.24

FINIS INDICIS.

AD VENERABILEM ECCLESIAE RATISPONENSIS EPISCOPVM CVNONEM, EPISTOLA RVperti Abbatis, pro libro de diuinis Officiis.

PRimitias frugum terræ, quam dominus dedit *Deut.26.*
mihi, nunc offero ſecundum præceptum ſanctæ ac myſticæ legis, dum præſens opuſculum, quod de diuinis ſcripſeram officiis, diu expetitũ mitto tibi, Cuno pater mi, hactenus Abbas cœnobii Segebergenſis, nunc autem, adaucta ſuper te domini gratia, pontifex eccleſiæ Ratiſponenſis. Primitiæ nanq; ſunt iſtæ cunctorum operum, quæ mihi à domino proueniſſe gauiſus es, & libenter legiſti, nõ dubitans ea commendare, & teſtificari, quòd veraciter ſint fruges terræ, quam dominus dedit, id eſt, veri ſenſus ſanctę ſcripturæ, quam ſpiritus ſanctus condidit. *Primitiæ cũctorum operũ Ruperti ſunt hi XII. libri.* *2. Pet. 2.* Multa eorundem operũ tuo nomine attitulaui, nonnulla nomine domini Colonienſis Archiepiſcopi Frederici. Hoc autem, quod primum erat, & alia pauca ſine ſplendore cuiuſquam tituli dimiſeram, vt ipſe noſti. Itaq; primitias quidem frugum obtuleram, & dimiſeram eas in conſpectu domini Dei, & adorato Domino, epulabar in ſcripturis, iuxta quod ibidem protinus lex ſancta dicit. ¶Et adorato Domino Deo tuo, epulaberis in omnib⁹ bonis, quæ *Deut. 26.* Dominus Deus tuus dederit tibi. Sed primitias iſtas ſub nullius obtulerã pręſentia ſacerdotis, cùm lex hoc modo fieri decreuerit. *Ritus offerẽdi primitias.* Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergeſq; ad locũ, quẽ Dominus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomen eius, accedeſq; ad ſacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie corã Domino Deo tuo, quòd ingreſſus ſim terram, pro qua iurauit patribus noſtris, vt daret eam nobis: ſuſcipiẽſq; ſacerdos cartallum de manu eius, ponet ante altare Domini Dei tui. *Num. 34. Pſal. 77.* Cur non ſecundum ritum hunc myſticũ ad ſacerdotem acceſſerim, dicam. Nondum alicui notus Põtifici, & ſacerdos qui erat in diebus illis nõ curaret, neq; admitteret me ad profeſſionẽ huiuſmodi, neq; crederet ſaltem, quod mihi exiguo ſorte diuiſum fuiſſet quicquã de terra iſta intra tribus Iſraël, in funiculo diſtributiõis. Ego aũt ſciebã, quòd neq; Moyſes neq; ſacerdotes, ſed ſolus Ieſus *Ioſue 14.* ſorte diuiſiſſet terram trans Iordanem tribus Iſraël, & proinde de ſacerdotum patrocinio non multum curans, tenebam cartallum, & primitias frugum huiuſmodi congerebam, & ponebã ante altare domini Dei, habebam enim intentionem hanc, & deſiderium hoc, vt placeret oblatio mea in cõſpectu Domini. ¶Audiebam intereà tale quippiam, quod me recordare faceret illius ex hiſtoria veteri, quòd cũ locutus fuiſſet Dominus ad Moyſen dicens, Loquere filiis Iſraël, vt tollant mihi primitias *Calumnioſa detra-*

Ætio in auctorem. ab omni homine,qui offert vltroneus,accipietis eas, & illi certatim of-
Exod.25. ferrent,venerũt artifices & dixerũt Moyſi:Plus offert populus quàm ne-
Exod.35.36. ceſſarium eſt,oblata ſufficiunt & ſuperabundãt. Simile huic audiebam,
quia dicebatur aduerſum me:Iſte ſcribit quod neceſſarium non eſt.San-
cti ſcripſerunt,ſanctorum ſcripta ſufficiunt & ſuperabundant,non ſuffi
cimus legere quæ ſancti ſcripſerunt,nedum hæc quæ iſti ignoti ſine au-
thoritate de corde ſuo ſcribunt. Hæc & alia multò grauiora ſurda aure
præteriens,vt totus eram poſſeſſus ab ea,quæ me tacere non ſinebat, di-
lectione verbi Dei,& primitias iſtas & alia nonnulla in cartallo meo cõ-
geſsi, donec venires tu amicus & patronus fidelis, per quẽ ego innoteſ-
cerem ſacerdoti Domini eccleſiæ Agrippinenſi. ¶ Ecce autem tu ſacer-
Cunonis benignitas. dos gratuita vocatione domini, tu pontifex factus ex ſpontanea electio
ne cleri & populi,ad quem cum primitiis, imo & cum cunctis frugibus
huiuſmodi fiducialiter accedam & dicam:Profiteor hodie coram Domi
Deut.26. no Deo tuo, quòd ingreſſus ſim terrã,pro qua iurauit patribus noſtris,
vt daret eam nobis. Scio enim quòd profeſsionem iſtam libenter acci-
pias,vt dicam,quia Dominus Ieſus, qui populo ſuo traducto per aquas
Iordanis,forte diuiſit terram in funiculo diſtributionis,id eſt,qui credẽ-
Tit.3. tibus & iuſtificatis gratia ipſius per lauacrum regenerationis & renoua-
tionis Spiritus ſancti diuiſiones gratiarum diſtribuit,meam quoq; parui
1.Cor.12. tatem in eadem diſtributione cognouit ſecundum funiculũ hunc, quẽ
exprimens Euangeliſta: Tunc (inquit) aperuit illis ſenſum,vt intellige-
Luc.24. rent ſcripturas.¶ Parũ dixi,quòd libenter accipias profeſsionem huiuſ-
modi,immo & hoc veraciter dicere poſſum,quia nimis,&plus q̃ vellem
inſiſtens,etiã me adiuraſti,vt non contentus dixiſſe tibi, ſcriberẽ quoq;,
Alibi fatetur ipſe auctor ex diuina reuelatione ſe in ſcripturis uerſatũ eſſe. qualiter in hãc terræ optimæ partem ingreſſus ſim,cui adiuramento cur
obedire necdum auſus ſim, Deus ſcit,& tu mihi cõſcius,ex parte noſti.
Suſcipies ergo ô ſacerdos domini cartallũ de manu mea, & pones ante
altare domini,maiori cum auctoritate quàm hactenus feceris,& ego lo-
quar in conſpectu domini, quoties vel tu, vel aliquis exemplo tuo, ſcri-
pta noſtra relegere dignatus fuerit,tãquam fruges terræ,quam dominus
dedit,cui dominns benedixit. ¶ Sunt autem pręſentium primitiarũ li-
Catalogus operum ſuperti. belli XII.& deinde cęterorũ,quæcunq; obtuli,numerum ſubſcribere cu
raui.Commentariolum in Iob librorum X.abbreuiatum ex abundantia
ſenſuum atq; dictorum B.Gregorii.Tractatus in Euangelium Iohannis
librorum XIIII. Opus de operibus ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis li
brorum XLII. Opus in apocalypſin Iohannis librorum XII.Opus in
XII.minores prophetas librorum XXX.Opuſculum de victoria verbi
Dei (quod penè tuum proprium eſt)librorum *XII. Et opus de gloria
*XIII. & honore filii hominis ſecundum Euangeliũ Matthęi,in quod tu more
tuo me impuliſti. Et opus ex libris Regum, de glorioſo rege Dauid, in
quod me dominus meus Colonienſis Archipræſul vehemẽter impulit,
quorum in altero vſq; ad octauum,in altero vſq; ad vndecimum librũ
proceſsi

pro ceſsi, in quibus nũc teneor, quę cùm, vita comite, perfecero, dimittã & iſta per manum tuam in conſpectu domini, & adorato domino epulabor in omnibus bonis, quæ dederit mihi. Opuſculum quoq; in Canticis canticorum VII. libellis explicui, quod tu tanto libentius legiſti, quãto fidelius ac deuotius beatam virginem Mariam, dilecti filii Dei genitricem diligis, cuius honori idem opus totum dedicari ſtudui. *Cõpleuit autem poſtea in Matthæũ ſane libros XII in Dauid XV.* ¶Hæc commemorans plurimùm congratulor tibi, quòd aliquem iam fructum perceperis magnæ dilectionis, qua verbum Dei te ſemper dilexiſſe & diligere optimè noui. *Commendatio Cunonis.* Hoc verbum flamma tua eſt, lux tua eſt, & hoc habens in corde & in ore tuo, lucerna tu es, quam Deus, qui accendit, non ſolũ abſconditam eſſe noluit, verumetiam maiore quàm eras in domo maius ſuper candelabrum, quàm ſteterat, poni ac lucere voluit. Nec dubito, quin omnis ſimplex oculus te videns, congaudeat propter lucem verbi, *Matth. 5.* quæ ex ore tuo radiat, credo tantò abundantius, quantò plures in domo ſunt, in qua lucem huiuſmodi miniſtrare debes. Ego præcipuè exultare debeo in lumine tuo. Nec verò ad horã exultare volo, aut debeo in hoc lumine tuo, ſed in exultationem ſempiternam tendo, quò & te tendere *Iohan. 5.* ſcio. In hoc eſt enim vera exultatio, non quia ditior, aut glorioſior factus es in hoc ſeculo, ſed quia diuitiarum præſentium & huius gloriæ cumu *Matth. 6.* lus atq; perfectio manet in cœlo, dum diuitiæ pręſentes manum implẽt ad faciendã eleemoſynam, cupienti theſaurizare in cœlo. Et gloria pręſens, quoniam ſecundum Deum eſt, materia fit amplioris dilectionis, & gratiarum actionis, quia miſericordiam hãc ſocia roborat veritatis ſpes, iuxta illud: Miſericordia & veritas pręcedent faciem tuam Domine. Miſericordia te hic exaltauit. Veritas illic te beatum faciet, ſcientem nunc, & perfectius ſciturum tunc ſanctorum iubilationem, de quibus ita dictũ eſt: Domine in lumine vultus tui ambulabũt, *Pſalm. 88.* & in nomine tuo exultabũt tota die, & in iuſtitia tua exaltabũtur. *Ibidem.*

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS DE DIVINIS OFFI-
ciis per anni circulum, Prologus.

EA quæ per anni circulum, ordine conſtituto in diuinis aguntur officiis, & attentum auditorem, & eruditum, vt benè exponantur, expetunt venerabilium ſcripturarum didaſcalum atque ſymmyſten. Altiſsimarum namque ſigna ſunt rerum, & maxima quæque continent cœleſtium ſacramenta ſecretorum: quorum ad maieſtatem contemplandam, non niſi eruditus & religioſus quiſpiam aſpirare idoneus eſt. ¶ Siquidem ab his viris ordinata hæc, atque in obſequium Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt caput Eccleſiæ, inſtituta ſunt: qui ſacramenta incarnationis, natiuitatis, paſsionis, reſurrectionis, & aſcenſionis eius, & ſublimiter intellexerunt, & prædicare voce, literis atq; huiuſmodi ſignis fideliter & ſapienter curauerunt. Videlicet imitati ſunt hoc pacto benedictos filios Noë, Sem & Iaphet, qui nuditatem patris ridete maledicto Cham, aſſumpto pallio poſt dorſum ſuum, reuerenti diligentia contexerunt. ¶ Nam quid aliud Noë de vinea ſua, quam plantauit, ipſe inebriatus dormienſque & in tabernaculo ſuo nudatus, niſi dominum Ieſum Chriſtum præfigurauit, qui à vinea ſua, quam de Aegypto tranſtulit & plantauit, inebriatus aceto pœnarum, ſopitus ſomno mortis, id eſt, habitu inuentus vt homo, palàm quòd paſsibilis mortaliſq; eſſet, apparuit? ¶ Sed exeat & foris nunciet, eumq; infirmitatis arguat Cham, quod interpretatur calidus, ſcilicet omnis hæreticus calens ad rixam, contentioſus & impatiens. Nam inclytus Sem, & dilatatus Iaphet, videlicet Catholici atque apoſtolici patres, honeſto ſacramentorum pallio, propter nos aſſumptam ornant & venerãtur infirmitatem, & hoc poſt dorſum ſuum, quia ſanè infirma illa tranſierunt, nec ea præſentes ipſi viderunt. ¶ Hæc verò ſacramenta celebrare, & cauſas eorum non intelligere, quaſi lingua loqui eſt, & interpretationem neſcire. Qui autem lingua loquitur, inquit Apoſtolus, oret vt interpretetur. Hoc inter ſpiritualia chariſmatum dona, quibus eccleſiam ſuam Spiritus ſanctus exornat, magis æmulari nos hortatur, vt prophetemus, id eſt, vt ea, quæ ſpiritu oramus aut pſallimus, mentis quoq; intelligentia capiamus. ¶ Sed non omninò, quemadmodum ſi orem lingua, ſpiritus quidem meus orat, mens autem ſine fructu eſt, ita de his quoque ſentiendum eſt. Nam qui myſteria vel ſigna eccleſiæ fideliter & piè frequentant, quamuis cauſas

Ephe.1.
Gene.9.
Pſalm.79.
Iohan.19.
Philip.2.
1.Corint.14.

eorũ ſcire non potuerint,non tamen ſine fructu ſunt. Ideo quippe hæc inſtituta ſunt,vt miro modo ſecreta Dei,quæ à paucis poſſunt intelligi, penè ab omnibus poſsint agi. Nunquid quia in operando ſoli vident oculi, cætera membra, quæ non vident & tamen operantur, ſine fructu ſunt? Sed vnumquodq; membrum ſuam dignitatem habet. Præminent autem oculi,qui cætera ducunt & dirigunt. ¶ Igitur ſacramẽtorum omnium opificem inuoco Spiritum ſanctum, vt qua per ſanctos Patres hæc ordinauit, eadem mihi ſecundum ſenſum & authoritatem ſcripturarum,aperire dignetur gratia. ¶ Viſum eſt autem hoc opuſculum ſic ordinari,vt primum ea,quæ penè quotidiana ſunt,deinde quæ certis temporibus & cauſis variantur, digeram ipſo adiuuante Chriſto, cuius pio ſanguine vniuerſa terra purpurata eſt,cuius victoriis cœlum floret, cuius myſteriis tempora inſignita ſunt,cuius memoria dies & horæ ornatę ſunt. ¶ Illud à bonis omnibus huiuſce ſtudii meritum vel dignitas impetrare debebit, vt quàmuis vetus cum ſuauitate vinum bibere aſſueti ſint,noſtra tamen muſta deſpuenda non iudicent. Neq; enim authoritati veterum quicquam detrahimus,Ammalarii ſcilicet & aliorũ, ſi qui fortè ſcripſerunt de huiuſmodi,ſed licuit,ſemperq; licebit cuique dicere ſalua fide,quod ſenſerit. Primùm quidem quotidianum noſtræ ſeruitutis penſum,videlicet ſeptem diei horæ,quas Canonicas,id eſt,regulares dicimus,vnde cauſas inſtitutionis acceperint,iam dicendum eſt.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER PRIMVS.

De horis Canonicis. Cap. I.

SEptē Canonicas horas diei non licet à quoquam, qui in conſpectu Dei vacuus & ingratus apparere nolit, negligenter præteriri. Hæ ſiquidē creatori noſtro deferunt laudes, & pro certis ac magnis ei⁹ beneficiis quaſi vectigales ſunt gratiarum actiones. Sol *Iohan. 11.* namq; verus & dies ęternus Chriſtus, duodecim habens horas ſpirituales, & ſempiternè ſecum ſtantes, has ſeptem horas temporaliter currentes, clariſsimis miſericordiæ ſuæ radijs illuſtrauit atque dedicauit. Singularum rationes de theſauro ſcripturarum proferemus.

De Prima. Cap. II.

PRima hora creatori noſtro laudes referre debemus, ante omnem curam corporis, quâ ſcilicet hora Dominus noſter *Matth. 27.* iā cōſputus & illuſus, atq; alapis cęſus, & adhuc *Iohan. 21.* obprobriis ſaturandus, Pilato propter nos ligatus aſtitit: itemq; rediuiuus ſtās in littore, cùm in captura piſcium, à quibus retia rupta non ſunt, ſignificaſſet eccleſiam, qualis futura eſt in reſurrectione mortuorum, mellitū cum ſeptem diſcipulis celebrauit cōuiuium. *Matth. 6.* Quia ergo primùm quærendum eſt regnum *Exod. 13. 23.* Dei, & cętera adiicientur nobis, & in lege iubet Dn̄s omne ſibi primitiuum offerri, primam offeramus horam diei noſtro redemptori, & quęramus regnum eius, qui paſſus eſt *Rom. 4.* propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

De Tertia. Cap. III.

HOra tertia duplici ratione ſplendet inſignis. Nanq; hac hora Dominus Ieſus *Matth. 27.* *Marc. 15.* ſpinis coronatus, & linguis Iudæorum crucifixus eſt. *Pſal. 56.* Iuxta illud: Filij hominum, *Pſal. 93.* dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus: videlicet quia Pilato iudicante illum dimitti, firmauerunt ſi*Iohan. 19. 7.*bi ſermonem nequam, pertinaciter clamando, crucifige, crucifige. Et Spiritus ſanct⁹, qui in remiſsionem peccatorum non fuerat datus, antequàm Ieſus eſſet glorificatus, ſuper naſcentem eccleſiam in igneis linguis effuſus eſt, & eſt impletum diſcipulis promiſſum *Actor. 1.* domini dicentis: Vos aūt baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies.

De Sexta. Cap. IIII.

HOra ſexta Chriſtus Dominus propter nos in cruce exaltatus eſt, vt ad ſe omnia traheret, & extincto modico lumine Iudęorū, de quo ipſa lux vera dixerat: Ad*Iohan. 12.* huc modicum lumen in vobis eſt, currite dū *Ibidem* lumen vitæ habetis, vt nō tenebræ vos comprehendāt. Corporalibus quoq; ſuper terrā irruentibus tenebris, lumen verum tranſiuit ad illuminationem gentium.

De Nona. Cap. V.

NOnā quoq; hora, iure in laudē Dei clamamus, *Matth. 27.* quādo clamās Dominus Ieſus *Luc. 23.* voce magna emiſit ſpiritū, latrone ad*Marc. 15.*miſſo in paradiſum, & venia quamuis ſerò, veraciter pœnitentibus & confitentibus dedicata, & reſciſſo velo legis & prophetarū, cœpimus reuelata facie contemplari gloriā Do*Ioh. 19.*mini. Tunc etiam latere eius perforato for*2. Cor. 3.*mandæ eccleſiæ profluxerunt * elemēta, ſan**alias ſacr.*guis, quo redimimur, aqua, quâ abluimur.

De Matutina & Veſpertina Synaxi. Cap. VI.

VEſpertinæ atq; Matutinæ laudis ſacrificium, magnis eſt nobis ſacramentis dedicatum. Omitto quod in vmbra veteris inſtrumēti, mane & veſpere iugiter offerebatur holocauſtum, de quo dicit lex: Sa*Exod. 29.*crificium eſt domino in odorem ſuauitatis oblatione perpetua in generationes veſtras. Ad euangelicam enim propero gratiam. Inde harum ſplendida clareſcit horarum dignitas. Veſpere dominus panem & vinum aſ*Matth. 26.*ſumens, & veritatē ſui corporis & ſanguinis *Luc. 22.* repræſentans, ſuis portatus in manibus, teſta*Heb. 9.*mētum ſcribit ſuis hæredibus: *Ioh. 13.* humilitatem *Matth. 26.* ſcilicet & charitatem, lauando pedes diſcipulorum, maximè commendans, iterumq; recūbens, longi ſolennitate ſermonis, amicis & fi*Luc. 24.*liolis iam moriturus vltimū vale dixit. Item in veſpera ſepelitur, in veſpera nihilò minus apparens viuus in habitu peregrini, cognoſcitur in fractione panis, & hoſpitalia diſcipulorum corda iniecto ſuę charitatis igne *Matth. 26.* ſuccendit. In matutino Petrum, qui ter negauerat, galli cantus redarguit. Dominus reſpicit, & negator pœnitens ad lachrymas confugit. Item diluculo ſanctis mulieribus reſurrectione domini à dealbatis angelis annuncia*Marc. 16.*ta, triſtitia fideliū iam incipit conuerti in gau*Luc. 24.*dium. Quæritur viuens cū mortuis, & viuū ſe oſtē-

oſtendit;tãgi quoq; dignatur & adorari. No-
Matth. ultim. tandum, quod cùm cæterarum ſeptenæ ſint
Marc. ult. partes horarum, id eſt,verſus, Deus in adiu-
Luc ultim. toriũ meum intende, cũ Gloria Patri,Hym-
Iohan. 20. nus,Pſalmi,Lectio,Reſpõſorium vel verſus,
ſupplicatio Letaniæ, & oratio cõpletiua.His
horis octauum additur canticum de Euange
lio,quia ſcilicet cannntur pro octaua:ſpectãt
enim in beatitndinẽ reſurrectionis, qua ma-
ximè inſignitæ ſunt, iuxta ſenſum illius Euã
gelici capituli, Veſpere ſabbati,quæ luceſcit
in prima ſabbati,

De Completorio. Cap. VII.

HOra completorij nobis illud comme-
Matth. 28. morat de paſsiõe domini,quòd iam e-
Matth. 14. greſſo Inda,pauere cœpit & tædere,fa
ctuſq; in Agonia;prolixius orauit,& ſangui-
Luc. 22. neas guttas proſtrato corpore ſudauit,torcu
Eſa. 63. lar tunc ſolus calcans, & in futuro ſanguinẽ
martyrum pro poſſe fundẽdum præſignans:
itemq; illud de reſurrectione eius, quòd pri
Ephe. 2. us quàm fecerat pacem inter deum & homi-
nes, legatus fidelis rediens euangelizauit no
Iohan. 20. bis, ſtans in medio diſcipulorum ſnorum, &
dicens eis:Pax vobis.

De Vigilijs nocturnis.
Cap. VIII.

VIgilias nocturnas,de quibns & Prophe
ta,media, inquit,nocte ſurgebã ad cõ-
Pſal. 118. fitendum tibi. Item euangelicæ nobis
gratiæ claritas magnificẽtius inſtituit. Nam
dominus noſter media nocte de virgine na-
Luc. 2. tus,itidem,vt Samſon quondam obſeſſus ab
Iudic. 16. Allophylis, media nocte, confractis portis
inferi, ſurrexit à mortuis. Media nihilomi-
nus nocte venturus aſſeritur in ſimilitudinẽ
Matth. ulti. Aegyptij temporis, quando paſcha cele-
Matth. 25. bratum eſt, & exterminator venit, & domi-
Exod. 12. nus ſuper tabernacula tranſiit, & in typum
noſtrarum frontiũ ſanguine agni poſtes con
Apoc. 7. ſecrati ſunt. Vnde reor (inquit beatus Hie-
ronymus) traditionem apoſtolicam perman
ſiſſe,vt die vigiliarum paſchæ ante noctis me
dium dimittere non liceat populos expectã-
tes aduentum chriſti,& poſtquàm aduenerit
illud tempus, ſecuritate præſumpta feſtum
cunctos agere diem.

Cur veſperę vel matutini,ordine à cæte-
ris differunt horis. Cap. IX.

CVm autem,exceptis nocturnis vigilijs,
hæ ſeptem ſint horæ diei,Matutini,Pri
ma,Tertia,Sexta,Nona,Veſpera,Com-
pletorium: Matutini & veſperæ à cæteris ho
ris & numero pſalmorum & ordine hymno-
rum,non immeritò differunt. ¶Nam ex ve-
teri quoqne teſtamento, antiquam (vt di-
ctum eſt) authoritatem trahunt. Nec enim
nihil momenti habere debuit in his antiqui-
tas illa matutini & veſpertini ſacrificij, & vt
ſupra repetam, immolatio paſchalis agni; Exod. 27.
qnæ fiebat in veſpera, & illud quod fiebat
in vigilia matutina, quia reſpexit dominus
ſupra caſtra Aegyptiorum,& interfecit exer-
citum eorum,& ſubuertit rotas curruum, fe- Deuter. 16.
rebãturq; in profundum. Itemq; illud quod
in mundi creatiõe,alijs horis tacitis comme- Exod. 14.
morantur veſpere & mane,in ſenaria diuino
rum operum diſtinctione. ¶Iure ergo hym-
num,qui eſt Euangelicæ lętitiæ,exemplo do
mini, qni hymno dicto exiuit in montem
oliuarum,his duntaxat horis pſalmi vetnſtæ Matth. 26.
authoritatis antecedũt, & quia ex Euãgelio Marc. 14.
maxima ſacramenta commemorãt,& ob hoc
Euangelicis decorati ſunt canticis, hymnos
eiſdem pene coniunctos habent. Completo
rium quoq;,quia apud quoſdam canticũ de
Euangelio habet, cum eodem cantico poſt
pſalmos hymnum habet contiguum. Nec mi Pſalm. 29.
rum,cùm in pſalmorum quoq; titulis, nunc Pſal. 65.
pſalmus cantici,nunc canticum pſalmi inue-
nias,& ipſa commutatio ratione non careat.
¶Omnium in commune horarum dignitatẽ
reuerendam & hoc indicat,quòd earum ini-
tium, & finem pariter referimus ad Deum.
Nam initio oeum in adiutorinm inuocamus,
in fine Deo gratias referimus.

De Ordine horarum in feſtiui-
tatibus. Cap. X.

QVoties de tempore gratiæ, materiam
laudis ſumptam habemus, verbi gra-
tia, diebus dominicis & ſanctorum na
talitijs, genua in ipſis horis non flectimus, Galat. 4.
ſtando proferentes libertatem,& gratiã,quę Ephes. 2.
colli noſtri,qui eramus curui, iugum ferreũ Hierem. 28.
confregit,vt incederemus recti. ¶Tunc & vi Eſai. 45.
gilias in tribus diſpartimnr nocturnis, vt nõ
ſolum verbo ſed etiã facto tres vigilias præ-
dicemus,de quibns ait dominus: Beati ſerui
illi,quos cũ venerit dominus, inuenerit vigi
lãtes:& ſi venerit in ſecũda vigilia, & ſi in ter Luc. 12.
tia vigilia,& ita inuenerit,beati ſunt ſerui il-
li. ¶Tunc legendi atq; canẽdi officia,quæ ad
ædificandam eccleſiam inſtituta ſunt,nume-
roſius concrepant, vt nos præparemus ad a-
periendum domino, quacunq; hora pulſaue Apoc. 3.
rit,admodum duarũ veteris teſtamenti tuba Numer. 10.
rũ,quæ ad mouendũ caſtra crebrius atq; cõ-
ciſius clangere iuſſæ ſunt. Ipſa autẽ lectionũ
plnralitas non eadem in omni ordine eſt. Nã
clerici nouem, monachi duodecim legunt.
Illis nonenaius eſt tetragonus, id eſt, æquis
vndiq; quadrus lateribus, hoc innuit, quòd
verbum & opus prædicatorum æqualia ſem-
per eſſe debent, his verò duodenarius inæ-

qualibus cőſtans lateribus. Nam ter quatuor
Gene.32. vel quater tria, duodecim faciũt. Hoc inſinuat, vt in vno magis extendantur, & exéplo Iacob, cũ domino luctantes claudicent, ſcilicet minus operantes, vt amplius meditari queát hi, qui fidẽ trinitatis mundo quadrifido prædicant. Nã in vtroq; ordine pluralitas lectionum, pluralitatem ſignificat prędicatorũ, qui ex tempore gratiæ plures in mundum miſsi ſunt. ¶ Sic enim profunda nocte gallus rariores atq; productiores cantus edere ſolet, vicina verò die crebriores atq; citatiores: ſic ante incarnationem dominicam pauci & rari, poſt verò multi & crebri pręcones vitę miſsi ſunt. Paucitatem anteriorũ, in tribus priuatarũ noctium lectiőibus, multitudinem poſteriorũ, in natalibus Domini vel ſanctorum noui teſtamenti ſignificamus. ¶ Adeo autẽ cauſa hęc vim ratiőis obtinuit, vt Romanus ordo (qui diuinarum rerũ cauſas ſecundũ apoſtolicam fidem laudabiliter executus eſt) in ipſa nocte paſchali nő plus, quàm tres lectiones habere decreuerit. Illa nanque nocte prædicatores ſancti, ſcilicet Apoſtoli, & numero pauci, & metu Iudæorum muti, & de morte Domini mœſti, videri ſugiebant, audiri metuebát. Nã in ipſo crepuſculo, reſerẽtibus ſanctis mulieribus, ꝙ reſurrexiſſet Dñs, & quòd viſus eſ-
Luc.24. ſet ab eis, nő crediderũt, & viſa ſunt corá eis quaſi deliramenta verba hæc. Nec ſolum illa nocte, ſed exinde quoq; vſq; Pẽtecoſten, cauſam eandem in paucitate lectionũ cőſiderat: quádo prędicatores ſancti & numero plures, & feruore ſancti Spiritus facũdi ſunt. ¶ Non tamẽ minus rationi appropinquát, qui maieſtatẽ ſolennitatis attẽdentes, integrũ & ſolennem lectionum obſeruát numerum: quia &
Matth.28. ſi Apoſtoli muti fuerũt, angelorũ alloquia, &
Ioh.20.21. ipſi⁹ Domini frequẽs viſitatio, valde celebris & ſequenda prædicatio eſt.

Cur lectiones oratione præuenimus. Cap. XI.

PRædictas lectiones ideo oratione præuenimus, quia rogare debemus domi-
Matth.9. num meſsis, vt mittat operarios in meſ-
2.Mach.1. ſem, & vt aperiat cor noſtrum in lege ſua &
Matth.13. in præceptis ſuis, ne ſemen verbi Dei, quod
Luc.8. audituri ſimus, aut volucres comedant, aut ſpinæ ſuffocẽt, aut duritia petræ fruſtrata radice ſupplantet.

De Iube domine. Cap. XII.

LEcturus verò, benedictionẽ petens, hoc ſignificat, quòd nemo niſi miſſus aut permiſſus, officium prædicandi vſurpare debeat. Quomodo enim prædicabunt, in-
Rom.10. quit Apoſtolus, niſi mittantur?

De Tu autem domine. Cap. XIII.

QVodque in fine dicit: Tu autem domi-
Matth.10. ne miſerere noſtri, hoc innuit, ne ipſum quidem bonum officium prædicandi ſine alicuius vel leuis culpæ puluere poſſe peragi. Nã (vt ait beatus Auguſtinus) verbum prædicationis ſecurius auditur quàm dicitur. ¶ Prædicator quippe cùm benedicere ſe ſentit, difficile nimis eſt, vt non quantulumcunq; ſpiritu elationis tangatur. Et quia quaſi per terram ambulat, & pedes eius aliquo puluere ſordidantur, idcirco miſericordia Dei indiget, vt in hac parte lauetur, etiáſi mundus ſit totus.

De Deo gratias. Cap. XIIII.

QVòd vero Deo gratias ſuccinit chorus, nő ad vltimam precem lectoris, ſed ad totam lectionem reſpicit. Gratias nanque agimus Deo, quòd doctrinæ ſuæ panem
Eſai.58. nobis frangere dignatur, ne fame audiendi
Luc.15. verbum Dei pereamus. Nam & ad lectiones,
Deut.8. quarum in fine, tu autem Domine, non dici-
Matth.4. tur, ſcilicet ad capitula horarum regularium, quia verbum Dei eſt, in quo viuit omnis homo, Deo gratias ſucclamamus.

De Reſponſorijs. Cap. XV.

REſponſoria, quæ poſt lectiones cani-
Matth.11. mus, nobis innuũt, ſanctis monitis Dei factis nos reſpődere debere, ne ſimus ſimiles pueris ſedentibus in foro, ludẽtibus ac dicentibus: Cantauimus vobis, & non ſaltaſtis, lamentauimus vobis, & non ploraſtis. ¶ Dicuntur enim à reſpondendo. Triſtia nanque triſtibus, & læta lætis debemus ſuccinere lectionibus. Siquidem neq; moris eſt, neque decoris, vt cùm lector triſtia dixerit, verbi gratia, quæ ſunt pœnitentiæ, ſiue lamentum aliquod dominicæ paſsionis, chorus in reſponſorio ſaltet de gaudio regni, & gloria reſurrectionis. Sed dum lector, velut Iohannes non manducans neq; bibẽs, prædicat pœnitentiam, nos itidem in reſponſorio ploramus: dum ille, velut filius hominis manducans & bibens, cátat nobis de gaudio regni, ſuccinentes eidem, aptè ſaltamus. Quodq; vno præcinente, tam in his, quàm in cæteris eiuſmodi, chorus concorditer ſequitur, il-
1.Corin.1. lud aſtruit, quod Apoſtolus obſecrat, vt idipſum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata.

De Campanis. Cap. XVI.

SOnora eſſe inſtrumenta in Eccleſia, quibus ad laudem Dei populus excitetur, diuinæ authoritatis & antiquæ conſuetudinis eſt. Nã olim tubæ, aut cápanæ, diuerſa quidem ſpecie, ſed eadem habentur rati-
Leuit.23.25. one. Legimus in Leuitico tubas ex iuſſu Domini factas, quarum vſus eſſet in Iubilæo,

tantæ

Num. 10. tantæ virtutis, vt ad crepitum earũ corrueret
Ioſue 7. Hiericho. Et Paralipomenon inter cantores,
1. Para. 15. nablis arcana cantantes, & inter Leuitas pro
octaua canentes, cõcinente & ſubſiliente Da
uid, ſeptem tubarum clangorem perſonante
corã arca fœderis Domini. ¶ At nunc ad con
Pſal. 91. fitendũ domino, & ad annũciandũ mane mi-
ſericordiam eius, & veritatem eius per noctẽ
& ænea ſigna perſonant, & ad omnem horã
diuini officij, tanquam in exordio præclaræ
orationis, has partes tenent, vt attentos doci
leſq; ac beneuolos diuinæ laudis auditores
efficiat. ¶ Hæc igitur eccleſiæ ſigna, atq; illæ
legales tubæ, vnum atq; idem ſignificant, ſci
licet ſanctos Eccleſiæ prædicatores, qui ad
Sion montẽ & ciuitatem ſanctam, cœleſtem
Hieruſalem, & multorum milium angelorũ
frequentiã, & ad futurum Dei iudicium po-
pulum inuitãt & præparant, magnitudinem
rei magnitudine dicendi, qua poſſunt, expri-
mere contendũt: vt repoſitas intrinſecus au-
res cordis percellere, ſenſumq; ſurdi audito
ris ad audiendum flectere & vincere conten-
dant. ¶ Quamuis ad potiora feſtinet oratio,
prætereundum non eſt, quomodo prædica-
tor perfectus, huiuſce ſigni quadam ſimilitu
dine formetur. Duritiam metalli, fortitudi-
ne mentis, plectrumq; ferreũ, quo ſonus eli-
ditur, conſtantia ſermonis imitetur. Ecce de
Ezech. 3. di, ait dominus, faciem tuam valentiorem fa-
ciebus eorum, & frõtem tuam duriorẽ fron-
tibus eorum, & vt adamantem & ſilicem fa-
ciem tuam. ¶ Fugiens quoq; terrenã habita-
Philip. 3. tionem, & dicens: noſtra autem conuerſatio
Pſal. 60. in cœlis eſt, ſurſum cor ſuſpendat, pendẽſq;
Ezech. 3. de turri fortitudinis, quæ ſtat contra faciem
inimici, ſpeculatorem ſe meminerit poſitum
eſſe domui Iſraẽl. Geſtet autem lignũ crucis
in capite, id eſt, in principali ſuo, quod eſt
mens, funemq; exinde colligatum, id eſt, vin
culum charitatis, vſque ad infirmos fratres,
quaſi vſq; ad terram porrigat, quo commoni
tus, perſonare, & os ſuum dilatare nunquàm
2. Corin. 5. deſiſtat, dicens: Charitas enim Chriſti vrget
nos. Ita cuſtos ſuper muros Hieruſalem con
ſtitutus, nõ taceat, ſed quodcunq; viderit vel
Eſai. 62. audierit, annunciet, iuxta illud: Qui reminiſ-
cimini Domini, ne taceatis, & ne detis ſilẽtiũ
2. Tim. 4. ei, & tota die & tota nocte, inſtans oportu-
nè, importunè, his qui dormiunt in lectis e-
Amos 6. burneis, & laſciuiunt in ſtratis ſuis, nõ taceat
laudare nomẽ dñi, ne vſq; ad matutinum, id
eſt, vſq; ad tremendum Dei iudiciũ malè pa
cato conſepulti ſomno pereant. ¶ Ad poſtre-
mum illud notãdum, quòd quemadmodum
ex tempore gratiæ plures prædicatores miſ-
ſi, crebrius theologicis cõcrepant ſymbolis,
habentes donationes ſecũdum gratiam, quæ
data eſt eis, differentes: ita ſigna prędicta quã
titate & ſono differentia, quoties aliqua do
nationis euangelicæ feſtiua commemoratio
fit, tumultuoſius tinniunt, & pertonant cre-
brius, & productius reboant, vt dormientes
in nocte & ebrios (qui enim dormiũt, nocte Rom. 12.
dormiunt, & qui enim ebrii ſunt, nocte ebrii 1. Theſſ. 5.
ſunt) ad laudem Dei quaſi violenter excitẽt,
& ſi non euincunt ſic, vt eos exurgere cogãt
ad orandum, ne intrent in tentationem, ſaltẽ
ſecurè dormire non permittant. ¶ Trinum
itaq; ſolẽnis diei claſsicum, id eſt, matutinũ,
veſpertinum, & quod ad miſſæ pulſatur ini-
tium, ſic imitetur Euãgelicus prædicatorum
chorus, vt ſemper prædicet lamẽtationes prę
ſentis vitæ, carmen futuræ, vę gehennæ.

De miniſterio altaris. Cap. XVII.

IAm nunc ad theſaurum ſummi ſacramen-
ti, ſcilicet ad miſſæ ſacretarium accedere,
quotidiani curſus ordo ſitus expoſcit. Quòd
ſi mihi peruiũ fecerit theſaurarius ſalutis atq;
ordinator charitatis, ſi aperuerit clauis Da-
uid qui aperit, & nemo claudit, claudit & ne- Apocal. 3.
mo aperit, gratulari & cantare licebit animæ Can. 2.
meæ, quòd eam rex in cellam vinariam intro
duxerit. ¶ Hoc enim ſacrariũ propitiationis Exod. 25.
eſt: hoc illud propitiatorium, in quod verſis
vultibus duo Cherubin, id eſt, duo teſtamen
ta mutuò ſe aſpiciunt. Nam quod in veteri Heb. 9. 10.
teſtamento promiſſum, præſignatum & à lõ-
gè ſalutatum, in nouo aũt datum, reuelatum
& palàm eſt factum, hìc præſentaliter exhi-
betur, non in vmbra ſed in veritate, non in
figura ſed in re. ¶ Hic illud agitur, in quo no
ſter Dauid inſanire videbatur regi Achis, quã 1. Reg. 21.
do tympanizabat pendens in cruce, & impin
gebat ad oſtia ciuitatis, id eſt, ad cõcluſa cor-
da non credentia ſibi: quando ferebatur in Matt. 26.
manibus ſuis tenens, panem & vinum, & di- Lucæ 22.
cẽs, hoc eſt corpus meũ, hic eſt ſanguis meus
nouum teſtamentũ: quando defluebant ſa-
liuæ in barba, id eſt, videbatur loqui infanti-
lia dicens, niſi manducaueritis carnem meã
& biberitis meum ſanguinem, non habebi-
tis vitam in vobis. ¶ Fugit quippe ab illo po-
pulo ſuo, quem nunc vocat Achis, id eſt, quo
modo eſt? eò quod dixerit, Quomodo po- 1. Reg. 21.
teſt hic nobis carnem ſuam dare ad mandu- Iohan. 6.
candum? Vocabat autem eum priùs Abime- 2. Para. 35.
lech, id eſt, patris mei regnum, & accepto reg
no ſuper verum Iudam, verumq; Iſraẽl, nunc
myſticum ſenſum Paralipomenon, indutus
ſtola byſsina, veſtitus Ephod lineo, præcen- 1. Para. 16.
tor inclytus, choros ducit ſacrificans, & ſub-
ſilit coram arca fœderis domini. O regem, ô
ſacrorum principem. Quid ſibi vult tantum,

tam

tam clari capitis tripudiũ,dũ tendit arcæ Dei
Pſal.77. tabernaculũ,& indutus Ephod offert holo-
Matth.22. cauſtũ,& in nomine Domini benedicit popu
lũ:ad quẽ cùm eſſet de tribu Iuda,nõ pertine
bat ſacerdotiũ?Sed repulit Dominus taberna
culũ Sylò,& occiſis ſacerdotibus Sylo,elegit
tribũ Iuda,elegit Dauid ſeruũ ſuũ.Ecce præ-
geſtit rex dè tribu Iuda confidenter agere in
his, quæ deberi ſciebat filio ſuo dño ſuo, in
quem hæc dicebat: Iurauit Dominus & non
Pſal.109. pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternũ ſe-
1.Para.15. cundum ordinem Melchizedech.Ecce impe
rat ſacerdotibus, mandat Leuitis, vt ſancti-
ficentur,cantores conſtituit, eligit qui can-
tent arcana,qui canant pro octaua, qui clan-
gant tubis,qui perſonent buccinis, qui con-
crepẽt lyris,cymbalis,nablis,organis. In his
Pſal.67. omnibus ad filium reſpicit.Aſcendens enim
Ephe.4. in altum captiuam duxit captiuitatem,dedit
dona hominibus. ¶Sciendum nãq; , arcã do
mini(quæ interdum pro quouis rectore ec-
cleſiæ accipi conſueuit)multò magis conue-
niẽter deſignare humanitatẽ ſaluatoris Chri
ſti,quæ in latere feneſtram habet,id eſt, vul-
nus lanceæ, quo fluxerunt aqua & ſanguis:
intus continens manna,id eſt, vnitũ ſibi ver
bum Dei: & tabulas teſtamenti, quia in ipſo
Iohan.19. ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ab
Heb.9. ſcõditi, & virga ſacerdotalis & regiæ poteſta
Coloſ.2. tis.Arcã ergo Dei noſter Dauid,mortis impe
2.Reg.6. rio, quaſi regno Saul deſtructo, deducit in
1.Para.15. Hieruſalem,& collocat in tabernaculo cœli,
quod ipſe tetendit. ¶Quod reſpiciens eccle
ſia diebus proximis ſanctæ reſurrectionis,
exemplo prioris populi ſe excitat ad conci-
nendum ſuo Dauid,dum hoc reſponſorium
cantat.Decantabat populus in Iſrael alleluia.
Canit ergo vniuerſa multitudo Iacob legiti-
mè,& ipſe nauid cum cãtoribus citharã per-
cutit in domo domini. Quicquid enĩ Iſraël
canit,hoc magiſtro,hoc præcentore,citharas
cordium digito Dei percutiente,didicit. Ab
hoc cõcitatus iubilus cordis in voces corpo-
reas choriq; concentum,nunc grauiter, nũc
acutè aut excellenter erumpit, & magni cor-
poris eccleſiæ per omnes gẽtes diffuſæ, quia
vna fide reſonat,cãtus pariter,& in ſimul vbi
que & vndiq; multiplex & vnus ab ipſo ſua-
uiter auditur. ¶Igitur ordinem altaris, ordi-
nẽ magnæ et interminatę rationis iam libet
attingere,et eorum quæ præceſſerunt in ca-
pite , ſcilicet Chriſto, ſacrorum principe ſa-
cerdotibus,qui ſunt membra corporis, imi-
tationem,ipſo aperiẽte, vel ex parte cognoſ-
çere. Et primùm de ſacerdotalibus veſtibus
dicendum.

De habitu ſacerdotis. Cap.XVIII.

IN habitu ſacerdotali nihil eſſe,quod va-
cet à ratione,apud veteres quoq; cõſtitit,
ſicut beatus Hieronymus ſcribens ad Fa-
biolam teſtis eſt. Apud nos ergo quantò ſa-
cerdotium Chriſti veteri ſacerdotio dignius
eſt,tantò in habitu ſacerdotali,cauſas habere
probatur digniores. ¶Illi enim ſacras veſtes
ſecundum colorem,materiam , poſitiõemq;
cuiuſq; ad quatuor elementa mundi, ad duo
hemiſphæria cœli,parteſq; Zodiaci, ipſumq;
cœlum referẽtes,ad vltimum in auri lamina,
quæ in fronte pontificis erat,inſcriptum ha-
bens ineffabile Dei nomẽ: hoc ſignificari vo
lẽtes,quòd omnia quæ ſubter ſunt, Dei arbi
trio gubernentur,iuſtum eſſe commemora-
bant, vt pontifex * creatoris non ſolum pro *Exod.28.* **creatorem*
Iſraël,ſed & pro vniuerſo mundo rogaret: li
cet noſtri & beatus Hieronymus,iuxta morẽ
ſuum, in his quoq; ſpiritualis intelligentiæ
vela pandere ſoleãt.Quoniam ergo nec vete
ra ratiõe caruerint,nos exemplaria cœleſtiũ
ſupergreſſi , ipſa potius in vero ſacerdotio
cœleſtia contemplemur.

De Amictu. Cap.XIX.

SAcerdos in officio altaris,capitis ſui, ſci-
licet Chriſti,cuius membrum eſt, perſo-
nam gerit. Quidam amictu caput ſuum
obnubit,donec ſuper os caſulæ illum reuol-
uat, & velut caput aut coronam illi coaptet.
Illud eſt quod in Apocalypſi legimus, ange- *Apoc.10.*
lum fortem deſcendiſſe de cœlo,amictũ nu- *Pſal.10.*
be,& in Eſaia:Ecce dominus aſcendit ſuper *Eſa.91.*
nubem candidam. ¶Veniens enim ad ſalua-
tionem mundi,Dei filius,angelus magni cõ-
ſilij,nube amictus eſt:dum diuinitatem ſuã,
quę eſt caput & principiũ,in noſtra carne ab-
ſcondit. Hoc ergo carnis latibulũ prima ve-
ſtis ſacerdotis,id eſt,amictus ſignificat.

De Alba. Cap.XX.

ALba lineum veſtimentum & ſtrictum,
quæ (vt Hieronymus ait) Hebraicè di
citur Ephobad,& eſt ab antiquo ſacer
dotalis ac Leuitici generis, longiſſimè diſtãs
à tunicis pelliceis , quæ de mortuis animali-
bus fiũt,quibus poſt peccatũ veſtitus eſt Adã:
vtpote nihil mortis habẽs, ſed tota candida,
nouã vitã ſacerdotii eius deſignat,quã docu- *Gene.3.*
it,& in baptiſmo dedit,vt de baptiſmo ſurgẽ *Apoc.2.5.*
tes,cingamus lũbos in veritate,& tota priſti- *Luc.12.*
norũ peccatorũ turpitudo celetur. Vnde & *Ephe.6.*
& Dauid:Beati quorum remiſſæ ſunt iniqui- *Pſal.31.*
tates,& quorũ tecta ſunt peccata. Lingua e-
iuſdẽ veſtimẽti ſurſum affixa,cœleſtẽ eius do
ctrinam inſinuat. Vnde Iohannes, qui de cœ *Iohan.3.*
lo venit,inquit,ſuper omnes eſt,cuius teſti-
monium qui accipit , ſignauit, quia Deus
verax eſt.

De Stola. Cap. XXI.

STola, quæ ſuper amictum collo ſacerdotis incumbit, obedientiam ſignificat filij Dei, & ſeruitutem, quam dominus omnium propter ſeculorum ſalutem obijt. (Galat. 4.) Nã quod cum magna reuerentia cogitandũ eſt, (Philip. 2.) obedienter paſſus & mortuus eſt filius Dei. cauſam quippe mortalitatis, ſcilicet peccatũ, nec origine contraxit, nec actu admiſit, & idcirco morti nil debuit. Sed dedit illi calicẽ pater, nou iudex: amore, non ira: voluntate, (Gen. 28. 29.) non neceſsitate: gratia, non vindicta. ¶Et ſicut Iacob liber & ingenuus, præcepto patris Iſaac, & matris conſilio Rebeccæ parens, ſeruiuit Laban, vt Rachẽl & Lyam in coniugium duceret: ſic filius Dei præcepto patris, & conſilio Spiritus ſancti obediẽs, ſeruiuit mũdo, ſubiectis humeris eius peccata portando, vt ſynagogam de Iudæis & Eccleſiam de gentibus aſſumeret. Cùm ergo ſacerdos ſtolam accipit, meminiſſe debet & ſcire, quia grande iugum, licet ſuaue: grande, licet leue, ſuper ſe tollit. (Matth. 11.)

De Caſula. Cap. XXII.

CAſula magni ſacerdotis noſtri, Chriſti veſtimentum, ſignificat illud veſtimentum veri Aaron, cuius in oram deſcendit vnguentum, quod eſt in capite. (Pſal. 132.) Primũ deſcendens in barbã ipſius Aaron. Quod eſt illud veſtimentum? Sancta Eccleſia catholica. ¶Nam barba Aaron, quod interpretatur mons fortitudinis, barba (inquã) Aaron, id eſt, Chriſti Apoſtoli ſunt, atq; Apoſtolici viri, fortes & perfecti. ¶Vnguentum autem regale & ſacerdotale, Spiritus ſanctus eſt, cuius tota plenitudo eſt in capite, ſcilicet Chriſto, atq; inde primùm in Apoſtolos quaſi in barbam, deinde in totam Eccleſiam, & vſq; (Coloſſ. 2.) in extrema membra Eccleſiæ, quaſi in oram veſtimenti deſcendit. ¶Caſula ergo, veſtimẽtum Chriſti, quod eſt Eccleſia, ſignificat. Eſt (Sup. c. 19. Epheſ. 1. 1. Corint. 12.) autem integra & vndiq; clauſa, vt vnitatẽ vel integritatem veræ fidei demonſtret. Huic autem ſuperducitur, & ori eius aptè circumponitur amictus, quo ante caput ſacerdotis tegebatur. Quem, nubem humanitatis eius, in qua latuit diuinitas, ſignificare, iam diximus: quia videlicet, caput, corona & decus eccleſiæ ſuæ humanitas Chriſti eſt: caput autẽ humanitatis Deus. ¶In eo verò quòd caſula, cũ ſit vna & tota integra, aptatione manuum, quæ extenſionem manuum crucifixi domini aptè depingit, in anteriorem & poſteriorem partem quodammodo diuiditur, antiquæ Eccleſiæ, quæ paſsionẽ domini præceſſit, & nouæ quæ ſubſequitur, ſignum eſt.

De Tunica. Cap. XXIII.

QVæ hactenus dicta ſunt, presbyteris & Epiſcopis ſunt communia: quæ verò ſequuntur, Epiſcoporum propria. (Exod. 28.) Tunicam quam ſubter caſulam habet pontifex, in veteri ſacerdotio coloris erat hyacinthini, tintinnabulis, & malis punicis in inferiori parte pendentibus, vt totus vocalis incederet pontifex, ne moreretur. ¶Significat autem (vt Hieronymus ait) rationem ſublimium, quæ non patet omnibus, ſed maioribus & perfectis. Hanc habuerunt Moyſes & Aaron & prophetę, omnesq́; quibus dicitur: in montẽ excelſum aſcende tu, qui Euangelizas Sion. (Iſa. 40.) ¶Præcipuè verò hanc habuit tunicam Euangelicæ textrix doctrinæ, ſapientia Dei, Chriſtus dominus, & dedit illam Apoſtolis ſuis. Omnia enim quæcunq; audiui à patre meo, inquit, nota feci vobis, (Iohan. 15.) ſed non niſi Spiritu ſancto ſuperueniente, induere vel portare potuerunt. ¶Hãc quoq; ſignauit illa tunica domini, (Iohan. 19.) quam ſcindere milites noluerunt, eò quòd eſſet inconſutilis, deſuper cõtexta per totum: damnum fore maximum ſignificantes his, qui Chriſtianæ fidei ſcripturam hæreſibus ſcindere conarẽtur.

De Sandalijs. Cap. XXIIII.

SAndalia pontificis illud ſignificant dominicæ incarnationis calceamentum, de quo ipſe in Pſalmo: in Idumæam, inquit, (Pſal. 59.) extendam calceamentum meum, id eſt, gentibus notam faciam incarnationem meã. Vt enim ſacerdotio fungeretur pro nobis filius Dei, noſtra carne quaſi calceatus in hunc mũdum venit. Sandalia ergo pontificis, incarnationem (vt dictum eſt) ſignificant filij Dei. ¶Et pulchrè quod in amictu capitis idem in calceamento pedũ ſignatur, nam & in carne diuinitas latuit, & per carnẽ eius notitia vniuerſum mundũ percurrit. ¶Per ſingulas, quibus ipſa pedibus ſandalia conſtringuntur, idipſum accipimus, quod Iohannes Baptiſta per corrigiam calceamẽti ſignaſſe probatur, cũ de ſponſo Chriſto loqnens, cuius, inquit, (Marc. 1. Luc. 3.) non ſum dignus corigiam calceamenti eius ſoluere. Copulam ergo illam ineffabilẽ, charitatem inæſtimabilem, vincula ſancti Spiritus inſolubilia, quibus diuinitas verbi noſtræ carni ſe coniunxit, per ſandaliorũ corrigias deſignari accipimus. ¶Престереà dũ tam ſacrum, tamq́; myſticum pontifex pedis ſui ſpectat ornatum, meminiſſe debet & ſcire, ſe quoq; pedem eſſe ſpecioſum, iuxta illud: Quàm pulchri ſupra montem pedes annuntiantis & prædicantis pacem, &c. (Iſa. 52.)

De Anulo. Cap. XXV.

ANulus digiti, donum ſignificat Spiritus ſancti, quo diues & ornatus ad Eccleſiam

cleſiam ſuam deſcēdit filius Dei,quodq́; cre-
dentibus in ſe permultas & differentes dona
Rom.12. tiones ſecundum beneplacitum ſuum diſtri
1.Corint.12. buit, alij dans ſermonem ſapientiæ, alii ſer-
monem ſcientię,&c. ¶Harum diuiſiones gra
tiarum inuiſibiles imitatur viſibiliter, vtpo-
te Chriſti vicarius, catholicus pontifex, per
ſacrorum diuiſiones ordinum, ponēs quoſ-
dam in Eccleſia ſacerdotes,alios diaconos,&
cæteros ſacri altaris officiales. ¶Latius autē
ſignificatio prædicti extenditur anuli, quia
dum omni Eccleſiæ ſanam doctrinam, & fi-
dem integram prædicat, velut oppignoratā
anulo ſponſam Chriſto ſubarrat. Non ergo
ab re in eius digito gemmatus fulget anu-
lus, per cuius miniſteriū Chriſtus Dominus
tam fulgida diſtribuit dona ſancti Spiritus.

Quòd ſigno crucis aurea lamina
ceſſit. Cap.XXVI.

Exod.28. SIgno crucis Chriſti aurea lamina veterū
pontificū ceſſit, quod olim erat in fron-
te micās octauum decus pontificum: In-
ſcripta nunc eſt penè eadem ineffabilis maie
ſtaș nominis. Illic enim erat ineffabile nomē
Dei, hic eſt inæſtimabile myſterium crucis.
¶Crux nanq; inęſtimabile ſignum eſt, admi-
rabilis virtus eſt. Crux ſpes Chriſtianorum,
reſurrectio mortuorum, cæcorum dux, clau-
dorum baculus, deſtructio ſuperborum, con
ſolatio pauperum, ſuſtentatio inopum, ſpes
deſperatorum. Crux regum magnificentia,
ſacerdotum gloria. Crux igitur aurea lamina
ſacratius ornamentum. ¶Nec ſtatim occur-
rat, decus hoc ideo non eſſe pontificis, quia
cum illo toti quoq; commune eſt plebi. Nā
illa dignitas habet in hoc aliquid, quod nec
inferioris ordinis ſacerdotibus commune
ſit. Sic enim in fronte ſua chriſticolarum ſig-
nifer hoc vexillū baiulat, vt in ſubiectæ ple-
bis frontibus ſoli ſibi ſacro chriſmate pinge
re liceat. Sicut Apoſtolorum erat, baptizatis
imponere manus, vt acciperent Spiritū ſan-
ctum: ſic & hoc ad diem valens, proprium eſt
Epiſcoporum. ¶Ecce quale quantumq́; or-
namentum accepit in ſuis ſacerdotibus filius
ille prodigus, cui reuertenti de longinqua re
gione, vbi porcos pauerat, benignus pater oc
currens vitulum ſaginatum fecit occidi. Ap-
plaudit ſibi tota familia patris in gloria pœ-
nitentis filij, frater autē eius maior ille agra-
rius, foris ſtans inuidia torquetur, & frater-
næ ſalutis conuiuio participari noluit.

De pallio Archiepiſcopi. Cap.XXVII.

EST tamen octauum Archiepiſcopis indu
Luc.15. mētum pro aurea lamina, quod dicitur
pallium, ab Apoſtolica ſede datū: quod
à collo circa pectus dependens, ſitu ſuo illam
(quæ valde condecet Epiſcoporum patrem,
& eorum concilij principem) patenter deſig-
nat humilitatis vel ſapientiæ torquem. Quā
hoc illorum priuilegium habeat rationem,
non videtur prætereūdum. ¶Poſtquàm duo
decim Apoſtoli per vniuerſum mūdum diſ-
perſi, ſingulis ciuitatibus præſiderent, tā ipſi
quàm ſucceſſores eorum, miſere per conti-
guas ſuis ſedibus prouincias prædicatores,
quos & Epiſcopos ordinauerunt, vt vbi rece
pti fuiſſent, omnia Chriſtianitatis ſacramen-
ta, velut ipſi Apoſtoli peragerēt, vt per vrbes
comprouinciales Epiſcopos ordinarent. Et
aliorum quidem Apoſtolorū ſucceſſores Pa-
triarchę ſunt dicti. Petri autem ſucceſſor pro
excellentia principis Apoſtolorum, apoſtoli
cus nominatur. Qui autem ab eis per prouin
cias miſſi ſunt, tam ipſi quàm ſucceſſores eo-
rum, Archiepiſcopi vocantur, & qui ab his
per vrbes comprouinciales ordinati ſunt, &
qui illis ſuccedunt, vſq; hodie ſimpliciter E-
piſcopi nominantur. Initium ergo fidei habē
tes ab Apoſtolica ſede, regulam hanc metro-
politanæ obſeruant Eccleſiæ, vt neminē ha-
beant pontificem, niſi ab eadē ſede miſſum,
à qua primus illis prędicator fidei miſſus eſt.
Illa autē miſsio, ſupradicti pallij largitio eſt,
quod (vt dictum eſt) à collo dependens, hu-
militatem Domini ſignificat, dicentis: Sicut Iohan.20.
miſit me pater, & ego mitto vos. ¶Inter cæ-
teros vero Galliarum Archipræſules, meri-
tò Remenſis authoritate præminet, quia vi-
delicet antiqua metropolis cùm eſſet, acceſ-
ſit & hoc, quòd eius pontifex beatus Remi-
gius (quod magnum eſt) ab ipſo Deo miſſus,
& antequàm naſceret, magnificè promiſſus,
gentem Francorum ſimul cum rege primus
perduxit ad fidē catholicā. Quam eius miſ-
ſionem *Ormiſda pontifex Romanus, à bea
to Petro quinquageſimus tertius, vt debuit,
approbās, eidē Remenſi pontifici vices ſuas
delegauit per omne regnum Ludouici, & Re
menſis Eccleſię primatum adaugens, ſumma
authoritate cōfirmauit. ¶Treuirenſi autem
Eccleſiæ Maternus à beato Petro Apoſtolo
miſſus, hæreditatem pallii ſuis ſucceſſoribus
dereliquit. ¶Moguntinæ Creſcens, Apoſto-
li Pauli diſcipulus, prædicauit. Traiecti ſan-
ctus Vuillibrordus, à Sergio Papa miſſus.
¶Sed primatum Colonia metropolis obti-
nuit, ea maximè cauſa, quia Creſcens prædi-
ctus coloniæ quoq; Apoſtolicam verbi Dei
viſitationem primus intulit. ¶Cantuariæ ve-
rò, nobili Anglorum metropoli, Auguſtinus
à beato Gregorio miſſus eſt pōtifex primus,
qui toti Anglorum genti, vt chriſtum cog-
noſceret, ſtrenuus prędicationis adminiſtra-
tione

tione ſubuenit. Et de veſtibus quidem ſa-
cris, quantum ad præſens attinet, pro poſſe
ſatis dictum.

De ante introitum. Cap.XXVIII.

SAcerdote tãdem ad ſanctũ altare ingreſ-
ſuro, debet tã ipſe ſacerdos, quàm & to-
ta præſens eccleſia, dilatare animam ſuã,
& amplo fidei ſinu tenere memoriam incar-
natiõis, paſsionis, reſurrectiõis & aſcẽſionis
Domini noſtri Ieſu Chriſti, & memoriã om-
nium ſanctorum, qni tum ab Initio mundi
votis expectauerunt, geſtis præfigurauerũt,
dictiſq; aut ſcriptis prophetauerunt, & in eo
rum contemplatione in voces erumpere, prę
cinendo antiphonam, quæ dicitur ad introi-
tum. Nam ſicut introitus ſacerdotis ingreſsũ
filii nei in hunc mundum, ſic antiphona, quę
dicitur ad introitum, voces & expectationẽ
præſerunt patriarcharum & prophetarũ. In-
greditur ergo antiphona prædicta, non mi-
nus quàm ſemel decantata, cũ eiuſmodi põ-
pa, quæ ſignificatæ rei aptiſsimè congruit.
¶ Procedũt flammantes cereoli, videlicet in
ſignum gaudii, quod in ortu ſaluatoris om-
Luc.2. ni mũdo effulſit, de quo angelus ad paſtores:
Annuntio vobis gaudium magnũ, &c. ¶ Prę-
cedunt ſacerdotem miniſtri duo, non pari-
ter, neq; à latere incedentes, ſed ante ſubdia-
conos. Signant enim hi duo vetus & nonum
teſtamentum, id eſt, legem & Euangeliũ, quo
rum lex tempore prior, Euangelium verò di
gnitate maius eſt. Hæc nanq; ſalutis miniſte
ria ſaluator inuexit, qui Euangelium quidẽ
Matth.5. attulit, legem verò non ſoluere, ſed adimple
re venit. Iſti ſunt duo pedes angeli, qui (vt ſu
Apoc.10. prà dictum eſt) deſcẽdit de cœlo amictus nu
be, & poſuit pedem ſuum dextrum ſupra ma
re, ſiniſtrum ſuper terram. Legalis enim mo-
ralitas, Iohanne Baptiſta vel ipſo domino do
Luc.3. cente, tranquillius andita eſt, contra Euan-
gelicam verò dignitatem, id eſt, manifeſtam
fidei doctrinam, verbi gratia, cũ diceret, ego
Matt.12.23. & pater vnũ ſumus, & antequàm Abrahã fie-
ret ego ſum, veluti mirabiles elatiões maris
Pſalm.92. fluxa & falſa corda tumuerũt. ¶ Subdiaconus
quoq; præfert textum Euãgelii, quia profe-
ctò lex teſtimonia cõtinet Chſi, ſicut ipſe di
Ioh.5. cit Iudæis: Si crederetis Moyſi, crederetis for
ſitan & mihi. ne me eñi ille ſcripſit: Portat ve
rò clauſum, quia videlicet anteq̃ agnus occi-
Apoc.5. ſus aperuiſſet ſignacula ſeptẽ, clauſum erat
in libro legis ſacramentum eins paſsionis.

De Incenſo. Cap. XXIX.

INgreſſus ergo ſacerdos, vbi ſancto altati
aſsiſtit, thuribulum ei qui incenſum ado-
leat, datur in manu. Nam prædictus angelus,
Apoc.8. ſicut in alia periocha Apocalypſeos legimus,
ſtetit iuxta aram, habens thuribulum aureũ
in manu ſua, dũ in conſpectu Eccleſiæ ſe oſtẽ
dit Dei filius, habens immaculatum corpus, Coloſſ.2.
ꝙ & impleuit igne, quia corporaliter in ip-
ſo ſeptiformis Spiritus ſancti gratia requie-
uit. ¶ Interim chorus concinit Kyrie eley-
ſon, quod ſignificat omnes vniuerſales Ec-
cleſiæ preces, quæ ſunt incenſa vera, de qui-
bus ibidem dicitur: Data ſunt ei incenſa mul
ta, vt daret de orationibus ſanctorum omni- Apoc.8.
um ſuper altare aureum, quod eſt ante thro-
num Dei.

De Gloria in excelſis. Cap. XXX.

MOx ſequitur hymnus, Gloria in excel
ſis, quem ab ore angelorum Eccleſia
ſancta rapuit. Hic hymnus & angelo-
rum eſt & hominũ. ¶ Primùm autem ange-
lorũ congratulantiũ, ꝙ nato Domino accen
ſa iã eſſet lucerna clariſsima, cũ qua ſine du-
bio perditã drachmã inuẽtura eſſet ęterna ſa
piẽtia. Inde eſt, quòd iã præoccupãtes dicũt,
& in terra pax hominibus bonæ voluntatis, Luc.2.14.
quia pacem nemo omnium, qui ſunt in cœ-
lo, vel qui ſubtus terram, poterat facere In-
ter Deum & homines, hic factor omniũ De- Apoc.5.
us; propter homines homo factus, iamiam fa Ephes.2.
cturus eſſet in carne ſua, ſoluto paricte inimi
citiarum.

De Collecta. Cap. XXXI.

QVæ poſt hæc ſequuntur orationes, à ſa
cerdote ſalutatione præmiſſa, per quã
attenti fiant auditores, ſecundum ora-
tiones dicuntur ipſius Domini, cuius tota vi
ta continua pro nobis & perpes oratio fuit,
quę & deſignat in Apocalypſi per fumũ aro-
matũ, qui aſcendit in conſpectu Dei de ma- Apoc.8.
nu angeli. Homo nanq; verus, paſsioni pro-
pter nos deſtinatus (cuius illa vox eſt: Holo-
cauſtum & pro peccato nõ poſtulaſti, tunc di Pſal.39.
xi: Ecce venio) ſemper vnitum ſibi pro nobis
orabat verbum Domini, patremq; & ſpiritũ
ſanctnm, & (vt ait Apoſtolus) in diebus car-
nis ſuæ preces ſupplicationeſq; ad Dominũ, Heb.5.
qui ſalunm illum poſſet facere à morte, cum
clamore valido & lachrymis offerens, exau-
ditus eſt pro ſua reuerentia. ¶ Quàm eius o-
rationẽ benè pſalmus ſeptimus innuit, cuius
titulus inſcribitur, Pſalmus ipſe Dauid, quẽ
cantauit Domino pro verbis Cuſi, id eſt, Ae-
thyopis, ſcilicet malitioſi populi, qui iam cũ
Herode vel poſt Herodẽ illũ perſecuti ſunt,
& maximè phariſæorum, qni vt mali agrico-
læ vineæ domini, dixerunt: Hic eſt hæres, ve Luc.13.
nite occidamus eũ, & noſtra erit hæreditas. Matt.21.
¶ Quod autem in fine orationis ſubiũgitur:
Per dominũ noſtrum, eo reſpectu fit, quòd
dominus noſter Ieſus Chriſtus mediator eſt

Dei & hominũ,& impoſsibile eſt æterna Dei beneficia per aliam viam decurrere ad nos, quàm per ipſum. Per ipſum ergo petimus & impetramus, ſicut ſæpe per mediantem criſtalli lapidem ſubiectam eſcam,à longinquo ſole cœleſtem mutuamus ignem.¶Huc vſq; miſſæ initium quod dicitur Introitus, commemorans nobis introitũ ſaluatoris in hunc mundum,id eſt, à natiuitate eius vſq; ad Iohannis prædicationem: quando baptizatus ipſe & orans,quadraginta dierum ieiunium celebrauit.

De Epiſtola. Cap.XXXII.

EPiſtola perſoná gerens legis & prophetarum,præcurſionis debitum agit officium ante ſanctum Chriſti Euangelium. Lex enim per manum Moyſi infantem Dei populum, velut pædagogus, cuſtodiendum ſuſcipiens,futurum Chtiſti aduentum expectare docuit, & per os digitumq; Iohannis, iam pręſentem chriſtum eidem alumno ſuo iam adulto,vt eũ ſequeretur,indicauit. Præceſsit nanq; lex euangelium, ſicut virga Spiritum manſuetudinis, ſicut timor charitaté, ſicut initium perfectionem, ſicut domiñatis præceptum præcedit amantis conſiliũ. ¶Epiſtola verò vox legis eſt,ſuam in Iohanne imperfectionem profitentis, & ad perfectioné Euangelicam ſuos auditores tranſmittentis. *Matth.3. Iohan.3.* Quamuis auté ſæpe de Apoſtolicis ſumatur literis, tamen in eo gradu eſt, ac ſi ſemper de lege ſit & prophetis. Semper enim moralitatem vitamq; actiuam magis,quàm contemplatiuæ ſublimitatem,quæ in Euangelio radiat,Apoſtolica quoq; lectio inſtruit & diſpẽſat.¶Epiſtola verò Græcè, latinè dicitur ſupermiſsio,vel ſupererogatio.quod nomé benè congruit literis Apoſtolicis, quia videlicet Euangelio Chriſti ſupererogatæ ſunt. Si quidé ordo Apoſtolicus, ſtabularius ille eſt, cui noſter Samaritanus,id eſt,cuſtos, dñs noſter Ieſus Chriſtus, hominé illũ, qué latronibus deſpoliatum,vulneratum,& ſemiuiuũ relictũ inuenerat,commiſit.Proferens duos denarios,id eſt,legem & prophetas,& dicens ei,Curam illius habe,& quodcũq; ſupererogaueris,ego,cùm rediero,reddam tibi. *Luc.10.* Benè ergo literæ,quas Apoſtoli Euangelio Chriſti ſupererogauerũt,Epiſtolę appellatę ſunt. ¶Differunt auté penè pariter vt lex aut prophetæ,à maieſtate ſancti Euãgelij, quia videlicet paritet de moribus tractant. Et euangelij ſacramenta illi ventura denuntiãt, hi iam præterita commemorant. Igitur(vt ſuprà dictum eſt) morale legis officium agit Epiſtola,tantum diſtans ab eo,quod in officio miſſæ pręcedit ſancto Euangelio:quantũ ſeruus à domino, præco à iudice, legatus ab eo, qui miſit illum. Quapropter cùm legitur,non iniuria ſedemus,cùm autem ſanctum Euangeliũ audimus,demiſsis reuerenter aſpectibus, ſicut domino noſtro aſsiſtimus. In eo,quod ſanctum præuenit Euangelium,Baptiſtæ Iõhannis imitatur officium, qui præuaricatores legis corrigens, & mores eorum Euangelicæ fidei ſuſcipiendæ præparans, implebat quod de illo dixerat angelus: Ipſe præibit ante Dominũ in ſpiritu & virtute Heliæ,parare domino plebem perfectam. *Luc.3. Matth.3. Luc.1.*

De Manipulo. Cap.XXXIII.

MAnipulus, qué in brachio ſiniſtro geſtat ſubdiaconus,dextro vacãte,vt expeditũ ſit ad adminiſtrandũ: illud nobis innuit, quòd ſi timentes ſecurim iudicij æterni (quæ iam ad radices arborum poſita eſt,vt omnis arbor quæ non facit fructũ bonum,excidatur,& in ignem mittatur) prædictam pœnitentiam ſuſceperimus, & dignos pœnitentiæ fructus fecerimus, manipulos iuſtitiæ reportabimus,iuxta illud: Euntes ẽbant & flebant,mittentes ſemina ſua:Veniẽtes autem venient cum exultatione,portantes manipulos ſuos. *Matth.3. Pſal.125.* ¶Fimbriæ verò manipuli,vel ſtolæ,vel cuiuſlibet ſacræ veſtis perſeuerantiam ſignificãt eorundem bonotum operum,vel completionem morũ, quia fimbria eſt vlterior pars veſtis. His fimbrijs glorioſa in pſalmo circũamicta eſt filia regis, ſicut talari tunica filius accreſcens,& decorus erat inter fratres ſuos Ioſeph. *Pſal.44. Gene.37.*

De Graduali. Cap.XXXIIII.

GRaduale ad pœnitentię reſpicit lamentum,cantus aſper & grauis adeo, vt illud excellentibus efferre vocibus nec vſus nec decus ſit. Significat enim non iam requiem remuneratorum,ſed laborem operantium.¶Propter quod diebus poſt Penteçoſten de officio tollitur, quia videlicet dies illi futurum in regno Dei felicem ſanctæ Eccleſiæ ſtatum ſignificant: quando iam area Chriſti vẽtilabro(quod eſt in manu eius)purgata erit,nullumq; ex reſiduis granis iam timebit,quòd ab horreo dominico debeat in ignem palearum inextinguibilé proijci. *Matth.3. Luc.3.* Attamen in prima paſchæ hebdomada cantari conſueuit,cuius cõſuetudinis cauſa ſuo melius loco reddetur. ¶Dicitur autem graduale à gradibus humilitatis: vtpote illi cõueniens,qui necdum aſcendit de virtutę in virtutem,ſed in conualle plorationis poſitus,iam tamé aſcẽſiones in corde ſuo diſpoſuit. *Pſalm.83.* Quarũ ratio cũ in multis inueniatur locis,in myſticis maximè quindecim graduum canticis diſtincta eſt. Eiuſmodi aſcéſoris initium & impet-

imperfectionem cantor innuens,ad gradum ſæpius conſiſtit, & inferior eò ſtare conſueuit,qui ſubſequens alleluia concinit.

De Alleluia.Cap.XXXV.

ALleluia Latinæ linguę peregrinum nō men eſt,cuius myſterium,velut quod dam gaudij ſtillicidium, de diuitijs ſupernæ Hieruſalem, primū in mentē patriarcharum & prophetarum,pòſt in Apoſtolorū ora plenius per ſpiritum ſanctum delapſum eſt.Significat enim ęternum angelorū,& beatarum animarū conuiuium, quod eſt ſemper laudare dominum, & præſentis ſemperq; videndi vultus dei,nouum ſine fine cantare miraculum.¶Ad hoc vitæ præſentis inopiā nullatenus aſpirare meretur, ſcire autem vbi ſit & prægustare illud gaudio ſpei,ſitire & eſurire quod guſtaueris,hæc illa,quæ dicitur,ſanctorum in hac vita perfectio eſt.Quapropter interpretatum hoc Hebraicum nomen remāſit,vt peregrinum ab hac vita gaudium,peregrinum nihilominus ſignaret, potius quàm exprimeret vocabulū.¶Quoniam igitur futuræ beatitudinis, quaſi propriū eſt vocabulū, iure eo tempore magis frequētatur , quo reſurgens Dominus, eiuſdē beatitudinis ſpē nobis propinauit & promiſſum.Vt autē alijs quoq; temporib⁹ ad miſſam caneretur , olim Romanæ Eccleſiæ conſuetudo non erat,ſed à beato Gregorio inſtitutum , imo reſtitutū eſt. Nanq; à tempore Damaſi papæ, cū prius fuiſſet eadem conſuetūdo, defecerat. ¶Denique cùm de hoc & de alijs nonnullis quoſdā murmurare ſentiret,tanquam conſtanter Eccleſiæ conſuetudines ſequeretur, non dedignatus eſt rationē reddere,dicens.Nos in nullo horum aliam Eccleſiam ſecuti ſumus. Nā vt alleluia hic diceretur , de Hieroſolymorū Eccleſia, ex beati Hieronymi traditione, tēpore beatæ memoriæ Damaſi papæ traditur tractum. Et ideo in hac magis ſede alleluia cōſuetudinem amputauimus,quæ hic à Græcis fuerat tradita. ¶Canitur ergo alleluia poſt graduale,canticum lætitiæ,poſt luctum,pœnitentiæ:& ſummoperè nitentes exprimere magnitudinem conſolationis, quæ repoſita eſt illis, qui nunc lugent, iubilamus magis quàm canimus, vnamq; breuē digni ſermonis ſyllabam in plures neumas, vel neumarū diſtinctiones protrahimus,vt iucundo auditu mens attonita repleatur, & rapiatur illuc, vbi ſancti exultabunt in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis.

Rom.8. Philip.3. Pſal.149.

De Euangelio. Cap. XXXVI.

HActenus ſeorſum ſedebat ſacerdos,malarum victor cogitationum,dominiq; victoriā ſedendo ſignificans, cui victo tentatore,ſedenti & imperanti miniſtrabant angeli,ſicut ſcriptum eſt: Reliquit eum tentator, & acceſſerunt angeli & miniſtrabant ei. Surgit tandem ad altare accedens , ita vt opportunè veniat nobis in mentē dominus Ieſus,præparata ſibi per Iohannem via ad corda hominum , de deſerto rediens , vt doceat ipſe,& diſcipulos ſuos eligens,mittat ad prædicandum. ¶Mittit nanq; ſacerdos diaconū ad legendum ſanctum Euangelium,petitam dādo benedictionē, quod ſubdiacono prius Epiſtolam lecturo non fecerat. Legem enim & prophetas inuiſibilis inuiſibiliter miſit.Apoſtolos autem & Euangeliſtas,quorum dia conus perſonam gerit,viſibilis factus,& ſanctam Eccleſiam, ſponſam videlicet ſuam oſculans oſculo oris ſui,viſibiliter miſit & docuit.¶Accipit diaconus textum ſancti Euangelij, quod baiulans ad lectricium , efficitur pes Chriſti. Præcedunt ceroferarij cū thuribulo,per quę ſignificantur gaudium & bona opinio. Gaudiū enim ſemper eſt in bono nūtio.Bonæ quoq; opinionis ſe eſſe nouerunt, qui hoc bonū portant nūtiū, qui & cōfidenter dicunt , Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco. Quapropter incenſum bonæ opinionis ſignum, locum ipſum aſpergit in quo legendum eſt Euangelium.¶Qui locus ſi,ſit dies feſtiuus, quādo ſolet cōuenire populus,eminentior eſt,vt ex ipſo ſtatu cōmoneatur diaconus,quòd is, qui ſurſum ad dominum deſiderā inuitat populū,ſtare debeat in monte virtutum,iuxta illud:Supra montē excelſum aſcende tu, qui Euangelizas Sion: Exalta in fortitudine vocem tuam,qui Euāgelizas Hieruſalem. ¶Quam eius fortitudinē & ſtola prædicat,quæ ſuper humerum poſita, inde vſq; ad ſuccinctionem lumborū deducitur,quòd fortitudinem ad vocem exaltandam tunc habeat, ſi fortis ſit ad operandum, & ſuccinctus cōtra pugnas libidinum. Euangelica nāq; prædicatio, quę eſt fons hortorum,puteus aquarum viuētium , non fluit impetu aliundè, niſi de Libano,id eſt,de corde caſto & de ore cādido,quia ſordes vitiorum , dum conſcientiam coartant , os quoq; anguſtant,ne aquæ viuæ cum impetu fluant. ¶Quòd Dalmaticā nō niſi feſtis dieb⁹ induit,hoc ſignificat,quòd rationē ſublimium ſacramentorum, non niſi poſtquàm glorificatus eſt dominus Ieſus,& Spiritus ſanctus aduenit,diſcipuli portare potuerunt.Nam tunicam eiuſmodi,ex authoritate beati Hieronymi,rationem ſignificare ſublimium,ſuprà diximus. Eſt autem clauſa circa collum, vt pectus ſit opertum:quia(ſicut ait Apoſtolus)Euangelium in his qui pereunt eſt opertū.Prę

Matth.4. Cant.4. 2.Corinth.2. Eſa.40. Cant.4.

cedit ſubdiaconus diaconum, portans quem Euangelio ſubſternat puluillum, quia videlicet ad omne, quod loquitur Euangeliũ, lex
2. Corint. 4. competens ſuggerit teſtimonium. ¶ Summa verò reuerentia debetur ad audiendum Euangelium, quod maximè eſt verbum Dei: quam diaconus prima voce, quam emittit, ſatis venerabiliter exigit, dicendo: Dominus vobiſcum. Cuius enim melius quàm domini præſentia, reuerentes & religioſi auditores petitum debent præſtare ſilentium? Attenti ergo & beneuoli ſunt ilicò, & eò cordibus conuerſi & vultibus, reſpondent: Et cum ſpiritu tuo. ¶ Statim dociles quoq; reddit, dicendo: Sequentia ſancti Euangelij. Hoc autem dicimus, non quòd maieſtas Euangelii dignata ſit vnquam regulis oratorum ſubiici, ſed quia quod in hominibus facere nititur ſtudium eloquentiæ, hoc in Eccleſia ſua melius perficit ſumma natura ſapientiæ. Nam, vt ait beatus Auguſtinus, eloquentia ſapientiæ comes eſt, & quocunque domina hęc progreditur, illa vt eius ancilla ſubſequitur. Reſpondemus, gloria tibi Domine, glorificantes Dominum, quòd miſit nobis verbum ſalutis, iuxta illud quod in a-
Act. 11. ctibus Apoſtolorum legimus: Et glorificaue runt dominum, dicentes: Ergo & gentibus Deus pœnitentiam ad vitam dedit.

Item de Euangelio. Cap. XXXVII.

SAnctum Euangelium principale eſt omnium, quæ dicuntur ad miſſæ officium. Sicut enim caput præminet corpori, & illi cætera membra ſubſeruiunt, ſic Euangeliũ toti officio pręminet, & omnia quæ ibi leguntur, vel canuntur, intellectuali ratione illi conſentiunt. Exempli gratia: Dominica prima aduentus domini hoc Euangelium legitur: Cum appropinquaſſet Dominus Ieſus Hieroſolymam, &c. Vt intelligamus, quomodo huic Euangelicę lectioni cætera membra Matth. 21. conſonent officii, quæramus primò, in quo eadem lectio congruat tempori. Ad hoc breui argumentatione hoc modo reſpondendum eſt. Idcirco aduenit Dei filius, vt genus humanum à diabolo peccatorum vinculis colligatum miſeratus abſolueret, & in cœleſtem Hieruſalem, vnde homo captiuus abductus fuerat vias ſuas docendo, placidus aſſeſſor cordium reduceret. Hoc autem proculdubiò myſticus Euangelii eiuſdem continet intellectus.

FINIS LIBRI PRIMI.

RVPER-

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER SECVNDVS.

De Symbolo, Credo in vnum deum. Cap. I.

LEcto Euãgelio, maiore quæ
ſequũtur egent intentione:
quia videlicet maiora conti
nent ſalutis noſtræ ſacramẽ
ta. Sicut enim poſt paſsionẽ
domini maiora, quàm ante,
charitmatũ dona gratia largiente effuſa ſunt:
ſic poſt Euangelij lectionem maiora ſacramẽ
ta ordinata ſunt. ¶ Tunc ergo, ſi ſit dies do-
minica, vel aliqua condigna feſtiuitate deco-
rata, cantatur ſymbolum, quod eſt, Credo in
vnum deum: Maximè enim dominicæ reſur-
rectionis, vel pentecoſtes ſacramentum reſ-
picit hoc fidei tripudium: quãdo noua ſobo-
les Eccleſiæ vitalis fontis ingreſſura laua-
crum, reddebat eius, quam catechizata di-
dicerat, *ſymbolũ. ¶ Hoc igitur cõcentu be-
*adde, fidei nè & conſonè chorus catholicus doctrinæ
reſpondet Euangelicę, & ne dicat ei puer ele
ctus, cœleſtis cãtilenæ doctor, iucundus mu-
ſicus: Cantauimus vobis, & non ſaltaſtis, can-
Matth. 11. tando & alacri mente ſaltãdo oſtendit, quàm
benè ſuauem cãtilenæ eius modum retinue-
rit. ¶ Interim ſubdiaconus apertum circum-
fert Euangelij librum, omnibus religioſo oſ-
culo ſalutandum, quem ad introitum porta-
uerat clauſum, quia poſt prædicationẽ Chri-
ſti cœpit lex credentibus, quam antea geſta-
bat clauſam, apertam oſtendere fidem Euan
gelicam.

De offerenda. Cap. II.

POſt ſymbolum cantatur offerenda. Of-
ferenda cantus eſt Eccleſiæ, nomen hoc
habens ab offerendo tractum, eò quod
tunc canitur, quando omnipotenti creatori
Pſal. 94. noſtro incorruptũ laudis offerimus vel præ-
paramus ſacrificium. ¶ Hic magis ac magis
aperiendum fidei oſtiũ, & animæ triclinia po
nẽda ſunt, vt ingrediatur veritatis opus, quo
Sap. lib. 1. panis & vinum in verũ corpus & ſanguinẽ do
c. 7. mini transferũtur: ne efficiamur ſicut Achis
1. Reg. 21. ille, de quo ſuprà dictum eſt. ¶ Multi nanq;
fidei oculos non habentes, & in ſancto ſacri-
ficio præter panẽ & vinum nihil amplius in-
tuentes, cùm diceretur eis, corpus & ſanguis
domini eſt, murmurauerunt dicentes, quo-
modo eſt? Latuit enim eos, quas voces ſuas ſe
ptem tonitrua locuta ſint, cùm clamaſſet an-
gelus ille fortis voce magna, quemadmodũ Apoc. 10.
cùm leo rugit, & quòd illæ voces quicquam
attineant ad myſterium ſacrificij iuxta Pſal-
miſtam dicentem: Circuibo & immolabo in Pſal. 26.
tabernaculo eius hoſtiã vociferatiõis. ¶ Nos
autem credimus propter quod & loquimur, 2. Cor. 4.
quia quicquid angelus ille clamauit magno
clamore Euangelij æterni, quicquid poſt cla Apoc. 14.
morem eius, Eccleſię ſuę locutus eſt Spiritus
ſanctus, donorum ſuorum ſeptiformi toni-
tru, verum Dei verbum, verum Dei filiũ, ſan-
cta Eccleſia catholica offert creatori ſuo, cre
dens corde & ore confitens, pariterq; mani- Rom. 10.
bus panem & vinũ, ſicut ſibi tradidit ipſe ſal- Matth. 26.
uator, offerens. Nam pro quota ſuorum par- Luc. 22.
te beneficiorũ gratias ageret Eccleſia creato
ri, ſaluatori, & illuminatori ſuo, ſi nihil aliud
ei, quàm panem & vinum offerret? Solum de
niq; terrenum corpus huiuſmodi fructibus
alitur & ſuſtentatur? ¶ Etiam antequàm cre-
uiſset Eccleſia, tempuſq; nuptiarum attigiſ- Apoc. 12.
ſet, antequàm coniũcta viro ſuo filium ex eo
ſuſcepiſſet, quem in acceptabile ſacrificium
offerre poſſet, non erat ſacrificium eius adeo
vacuum, vt nihil præter id quod videbatur,
in ſe contineret. Habebat nanq; cauſas inui-
ſibibes, propter quas inuiſibiles hoſtias of-
ferret, videlicet opera Dei memoria digna,
verbi gratia, manum quam extendit domi-
nus ſuper primogenita Aegypti, tranſiens ſu Exod. 12.
per tabernacula Iſraël ſignata ſanguine agni,
trãſiens & ſaluans, protegens & liberans, trã
ſitumq; Iſraël per mare rubrum, & ſubmer-
ſionẽ Pharaonis & exercitus eius & curruũ,
cæteraq; Dei magnalia. Hæc autẽ omnia vm-
brę futurorum erant, quę in figura continge Coloſ. 2.
bant illis. ¶ Igitur & ipſa ſacrificia, quæ pro- 1. Cor. 10.
pter has fiebãt cauſas, ſancta quidem, ſed ſan
ctiorum vmbræ: bona quidem, ſed meliorũ
erant figuræ. Quales cauſæ tales & cauſarum
memorię. Non ergo ſolũ panem & vinũ, quæ
corporaliter videntur, ſed & quod non niſi
fidei oculis aſpicitur, verbum Dei, filium Dei
offert ſancta Eccleſia, nouum & verũ immo-
lans ſacrificium, quia iam concipit, corde cre
dendo ad iuſtitiam, iãq; parit, ore cõfitendo Rom. 10.
ad ſalutem. ¶ Ipſa enim eſt mulier illa mag-
na, quæ in Apocalypſi viſa eſt amicta ſole, ſci Apoc. 12.
licet Chriſto, quem induit in baptiſmo, lu-
nam habẽs ſub pedibus, videlicet omnia mu Eccl. 27.
tabilia calcans. Luna enim mutabilis eſt, atq;

ideo mutabilem mundum deſignat, & in capite ſuo geſtans coronam ſtellarum duodecim, id eſt, chorum duodecim Apoſtolorum, qui in eius initio præfulſerunt, & in vtero habens, & clamabat parturiens, & cruciatur vt pariat. ¶Huius in vtero habentis, clamantis & parturientis ſalubrem cruciatum, Offerendæ, de qua loquimur, grauis & grandiſonus imitatur cantus: quæ neumis diſtenta frequentibus, & ſuis fœcunda verſibus, quantumuis longa iubilatione non valet ſatis exprimere quod ſignificat. ¶Ne ergo dicas in corde Deut.30. tuo, quis aſcendit in cœlum, hoc eſt, chriſtum inde deducere: vt is qui in ſe reſurgens ex Rom.10.6. mortuis iam non moritur, adhuc per ſacri altaris hoſtiam in ſuo myſterio pro nobis iterum immoletur. ¶Propè eſt enim verbum Deut.6. in ore tuo & in corde tuo, hoc eſt, verbum fidei quod prædicamus, inquit Apoſtolus. Rom.10.

¶Quoniam ergo propè eſt in ore tuo, & in corde tuo verbum Dei, verbum crucis, Chriſtus dominus, ſi huius verbi flumen ſuper panem & vinum effuderis, & ordine (qui ab ipſo ſtatutus eſt) veritatem huius verbi protuleris, ſtatim de ſancto altari panem ipſum & vinum, in corpus & ſanguinem ſuum transferendo ſuſcipit, eadem virtute, eadem potentia vel gratia, qua noſtram de Maria virgine carnem ſuſcipere potuit, quomodo voluit. ¶Nec duo corpora dicuntur aut ſunt, hoc quod de altari, & illud quod acceptum eſt de vtero virginis, quia videlicet vnum idemq́; verbum, vnus idemq́; Deus, ſurſum eſt in carne, hic in pane. Alioquin & ille panis, quẽ heri ſacrificauimus, & ille quẽ hodie vel cras ſacrificabimus, plura ſunt corpora, nec rectè dicimus offerri ab eccleſia corpus domini, melius q́; diceremus corpora, quia quotidie penè tot offeruntur panes, quot habẽtur in Eccleſia ſacerdotes, ſed hoc prohibet cauſa, cõuincit ratio, religio reſpuit. Vnitas enim verbi vnitatem efficit ſacrificii. Similiter enim vnũ verbum, & olim carnẽ de Maria virgine ſumpſit, & nunc de altari ſalutarem hoſtiam accipit, igitur vnum corpus eſt, & quòd de Maria genitum in cruce pependit, & in ſancto altari oblatum, quotidie nobis ipſam innouat paſsionem Domini. ¶Cùm autem Eccleſia quoq; corpus ſit Chriſti, propter eiuſdẽ verbi vel ſpiritus vnitatem, nã eundem ſpiritum Chriſti idemque in ſe manens habet verbum Dei quod vniuit ſeſe carni de carne Mariæ virginis, ſciendum eſt, quòd non tantum de verbo Dei, ſacræ hoſtiæ accedit, quantam habet gratiam eiuſdem verbi vnus quilibet ſacerdos, qui ad ſacrificandum aſsiſtit. Vnuſquiſque enim ſuam diuiſiuam habet gratiam vel donationem verbi aut Spiritus ſancti. In ſacram autem hoſtiam tanta ſe plenitudo diuinitatis infundit, quanta in Mariæ virginis vterum deſcendit, quanta in corpus Eccleſiæ per gratiarum diuiſiones ſeſe diſtribuit. Nam quomodo deifer panis ille non de vno, ſed de multis conficitur granis, & vinum illud ſacroſanctum non de vno, ſed de multis confluxit acinis: Sic nimirùm non tantum habet verbi Dei, quanta eſt gratia vnius hominis, ſed quanta eſt plenitudo totius corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, quæ Ephes.4. de multis hominibus conſiſtit, quæque per vnum quemlibet Catholicæ fidei hominem vniuerſæ ad ſanctum altare in loco vel tempore quolibet aſsiſtit. ¶Sed iam cœptum ordinem proſequamur, & qualiter hæc fiant, nõ ſicut ſupradictus Achis, qui ſemper dicit quomodo eſt, ſed ſicut verus Abimelech, id 1.Reg.22. eſt, patris mei regnum, cui verè dicitur: Regnum Dei intra vos eſt, quantũ poſſumus ad- Luc.17. mota fide ſpeculemur.

Item de oblatione. Cap. III.

Cvm concentu memorato, ſuſcepta ſacra panis & vini oblatio, ſic ad ſanctũ altare peruenit, vt ſubdiaconus ad diaconũ, diaconus ad manus perferat ſacerdotis: Vel quod apud diligentiores fit, in ipſo cõponat altari. Lex enim, quam per ſubdiaconum ſignificari iam diximus, ſacrificium Psal.109. noſtræ ſalutis tantum præfigurauit in Mel- Heb.7. chizedech, ſed per Euangelicam traditionem ad altare, hoc eſt, ad ſolennem ritum Eccleſiæ peruenit.

De Silentio poſt Offerendam. Cap. IIII.

Poſt hæc iam ſacerdos ſilentij ſolitudinem expetit, inſtante memoria nominicæ paſsionis, conuerſus ad altare concentu chori finito, & omni Eccleſia cõticeſcente. Hoc autem ſignificat illud, quòd Dominus noſter iam nõ palàm ambulabat apud Iudæos, cùm cogitarẽt eum interficere, ſed abijt in regionem iuxta deſertum in ciuitatem, quæ dicitur Effrem; & ibi morabatur Iohan.11. cum diſcipulis ſuis. Collegerunt ergo pontifices & phariſæi conſilium, dicentes: Quid facimus? videtis quia nihil proficimus, ecce mundus totus poſt illum abijt. Et prophetauit vnus ex illis, nomine Caiphas, pontifex anni illius, quòd expedit, vt vnus homo moriatur pro gente, & ab illo die cogitauerunt, vt interficerent eum. ¶Hoc ipſum autem à myſterio non vacat. Non enim timore paſsionis ſe abſcondit, qui ad hoc venit, vt pateretur, ſed hoc prætendebat foris, quod intus agebatur in illorum cordibus.

Nam

Nam verè abiturus erat in regionem gentiũ pedibus euangelizantium, quæ erant iuxta Matth.23. deſertum illorum, quibus iam tunc dicebat: Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta, non in ipſum deſertum, quod erat illi incredulitas Iudæorum. ¶Sacerdos ergo in ſilentio ſtans, & ſilenter ſuper oblata dicens orationem, ſanctum præparat ſacrificium, Iohan.11. quia Dominus noſter, etiam cùm ſe abſconderet, nec palàm apud Iudæos ambularet, ſalutare nobis paſsionis ſuæ meditabatur ſacramentum. ¶Quia verò proximo iam paſ- Iohan.12. cha, cùm multi aſcendiſſent in Hieroſolymam, vt ſanctificarent ſeipſos ante Paſcha, & requirerent eũ, dicẽtes: Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum? Dederant autem pontifices & phariſæi mandatũ, vt ſi quis cognouerit vbi ſit, indicet, vt apprehendãt eũ. Venit Dominus Ieſus Bethaniã ante ſex dies Paſchæ, vbi fuerat Lazarus mortuus, quem ſuſcitauit, & fecerunt cœnam ibi, & Martha miniſtrabat, quia tunc iterũ ambulabat palã, ita vt Lazarus eſſet vnus ex diſcumbentibus cum eo. Leuat iterum ſacerdos vocem ſuam dicendo: Per omnia ſecula ſeculorum. ¶Dictumq; rem attentione dignam, præmittit ſalutationem, optans nos quoque tales eſſe, cum quibus manere Dominus, & apud quos conuiuiũ facere dignetur. In mẽte enim tũc habere debet Eccleſia mulierem illã formoſam, quæ attulit ad conuiuium illud alabaſtrum vnguenti nardi piſtici pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbẽtis: & audire, quod dicere incipit ſacerdos, Surſum corda, habemus ad Dominum, vt & ipſa, ſicut verè mulier vnguentaria, ſurſum ad ipſam diuinitatem filii Dei leuet cor ſuum, & illud caput æquale Deo patri fide contingens, vnguento perungat Catholicæ confeſsionis, quam ſacerdos ſubſequendo canit. ¶Gratias enĩ agere debem' omnipotẽti Deo noſtro per Chriſtum dominũ noſtrum, credendo & cõfitendo, quòd per ipſum maieſtatem eius laudant angeli, adorant dominationes, tremunt poteſtates, &c. Nimirũ hoc eſt, diuinitatis eius arcanum contingere principiũ, & odoriferũ ſuper caput eius effundere pietatis vnguentũ. ¶Hoc vnguentũ ex medulla pigmenti cõfectum eſt Euangelici, ſcilicet ex eo, quod Iohannes ait de verbo, quod in principio erat Deus apud Deũ. Omnia per ipſum facta ſunt & ſine ipſo factum eſt nihil. ¶Huius nunc odore domus Eccleſiæ repleta eſt, ſed muſcæ Eccles.10. morientes perdiderunt eius ſuauitatem, videlicet omnes hæretici ſordibus obuoluti, quos erroris ſtercora fœtore paſcunt, & verba veritatis bono odore interficiũt. ¶Igitur ſacerdos poſt interiectum (vt dictũ eſt) ſilentium, quaſi poſt domini latibulum, vocem leuãs, ipſum palàm venientem in Bethaniam, palàm cõuiuantem, & vnguento delibutum quodãmodo repræſentat. ¶Et illã ſacræ confeſsionis vnctionẽ ſic determinat mulier illa magna, quæ eſt ſancta Eccleſia, vt cum angelis & pueris, qui in craſtinum obuiauerunt Domino canentes, ramoſq; Palmarum ſubleuantes, decantet hunc deuoti pectoris hym- Matth.21. num: Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus Deus Eſa.6. Sabaoth, &c. Vbi enim dicitur, Oſanna in excelſis. Benedictus qui venit in nomine Domini, prædictum piæ confeſsionis vnguentum demittit, vt nõ ſolum caput, ſed & pedes vngat domini, paſsionem mortalis hominis fideliter reſpiciens, ad quam cum prædictis turbæ multæ laudibus benedictus aduenit.

De Secreta. Cap. V.

POſt lætam populi acclamationem ſequitur hiſtoria ſecreti mœroris, & profundi cauſa ſilentii. Secreta nanq; memoria dominicæ paſsionis eſt, quàm diu choro ſilentium indicit, quæ per hebdomadam ante Paſchalem ordine hoc cucurrit. ¶Eadẽ die, qua laudes acclamatæ ſunt ipſi filio Dauid, decima Luna, quãdo inferebatur in domos Iudæorum typicus ille Paſchalis agnus, ingreſſus eſt Exod.12. hic agnus Dei ciuitatẽ Hieruſalẽ, & à nequiſſimis laniſtis obſeſſus, multis inſidiis quærebatur ad mortẽ, traditus à Deo patre, qui pro Rom.8. prio filio ſuo nõ pepercit, ſed pro nobis om Ephe.5. nibus tradidit illum, traditus nihilominus à ſemetipſo, quia dilexit nos, & tradidit ſemet ipſum pro nobis. ¶Secunda feria & tertia nihil proficiunt, dum eum contingere non audent populi metu, qui circa illum multus adq; audiendum illũ totus erat. ¶Quarta feria Iudas, vnus ex duodecim, à diabolo ſup- Luc.22. plantatus, vendidit illum Phariſæis & tradere Matth.26. ſpopondit, vt caperent eum ſine turbis. ¶Feria quinta iam agone propinquo, teſtamen- Marc.14. tum ſuum ſcribit hæredibus ſuis, conſignãs eis theſaurum corporis & ſanguinis ſui. Eadem nocte capitur, ligatur, & illuditur. ¶Fe- Luc.22. ria ſexta crucifigitur, primo linguis Iudæo- Marc.15. rum, pòſt manibus gentilium, tandem hora nona facto terræ motu tradidit ſpiritũ. ¶Sab Matth.27. bato quieuit in ſepulchro. ¶Prima ſabbati reſurgens à mortuis, pacem diſcipulis, pacẽ Luc.24. omni mũdo annunciauit. ¶Horum omniũ forma facieſq; vera, ita ſecreto repræſentatur Matth.28. in Canone, eorumq; procurſu, & verè viuo flumine ſuper panem & vinum confluente, Iohan.20. tam veram diuinitatem veramq; humanitatem Chriſti in cœlo ſedẽtis & regnantis exci

pimus:quam veram ſubſtantiam ignis à ſole, ſuppoſita cryſtalli ſphæra exigua,fere quotidie mutuare poſsumus. Hoc ſolæ operantur manus Chriſti,tornatiles,aureæ, plenæ hya-
Cant.5. cinthis,eius,qui dixit:Sine me nihil poteſtis
Iohan.15. facere. ¶Manus,inquã, Chriſti hòc operantur per manus ſacerdotis, quæ manibus ſuis confortatæ ſunt,maximè:quia vt hoc operari cum ipſo & per ipſum & in ipſo poſsint,oleo ſancto pro clauis paſsionis eius ſignatæ ſunt.Igitur ſingula eorum quæ ſupra digeſta ſunt,quibus in locis commemorentur in Canone,laborioſum non eſt inueſtigare,pręſertim cùm quædam ex ipſis per ſe ſatis euidenter appareant.

Te igitur. Cap.VI.

AB initio Canonis, quod eſt: Te igitur clemẽtiſsime pater, vſq; ad eum locũ, qui pridie quàm pateret̃, quatuor die-
Roma.8. rum rationes adnotantur, quorum in primo
Ephes.5. verus agnus,à Deo patre vel à ſeipſo(vt dictũ eſt)traditus,illatus eſt in domos Iſraël,veniens in ciuitatem Hieruſalem. Quæ illatio vel traditio trina crucis figura ſignatur, dicẽdo, vti accepta habeas hæc dona, hæc munera, hęc ſancta ſacrificia illibata. In quarto autẽ à Iuda traditus & venditus eſt: quę vẽditio vel traditio item tribus crucibus inſignitur,dicẽdo,benedictam, aſſcriptam,ratam.¶Illic eccleſia,quæ prius præ nimia paupertate nõ habens hoſtiam,quã offerret dicebat:Quid retribuã domino pro omnibus quæ retribuit
Pſal.115. mihi,gratias agit ſanctæ trinitati, quòd meruit calicem ſalutaris accipere,& nomen eius inuocare.Hęc dona,inquit,hæc munera.Eadem ſacrificia dona ſunt,munera ſunt.Dona quia nobis ab ipſo data. Munera,quia à nobis illi oblata:Donum enim eſt,quod à ſuperiore datur.Munus quod ab inferiore.¶Illic inquam,iam in prima actione commemoratio omnium fit,quorum idem ſacrificiũ, qui que illi vera ſimilitudine conueniunt, in eo quòd cùm ſint multi, ſic per vnam fidem vnumq; ſpiritum,in vnũ corpus Eccleſię ſunt coniuncti,quomodo panis ille de multis cõfectus eſt granis,& vinum illud de multis cõfluxit acinis. Hi autem ſunt, non ſolum Apoſtoli & martyres,ſed & omnes fideles, illorũ meritis ſperantes,hoc ſibi proficere ad ſalu-
quoniã tẽ,quibus iã proficit ad honorẽ. Igitur quo
Exod.12. modo & ſcriptũ eſt, alienigena non veſcetur ex eis,quoniã ſancta ſunt:ſolũ illum aſſumimus ad eſum huius agni,qui noſtræ coniun-
Leuit. 22. ctus eſt domui,ſcilicet omnem domeſticum
Galat.6. fidei à principe vſq; ad plebeium, ab Apoſtolo vſque ad publicanum.

Hanc igitur oblationem. Cap.VII.

IN orationis tomo ſequenti,ſic ſacram oblationem, quomodo diligentem publicæ ſalutis legationem,benedictam,aſſcriptã, ratam rationabilemq; fore depoſcimus. Legatio nanq; eſt regis eius,qui cũ decem millibus non valens occurrere ei,qui cum viginti millibus venit ad ſe,mittens rogat ea quæ
pacis ſunt.Nam quia de ſolis factis iuſtificari Luc.14.
non valemus coram illo, qui non ſolum de Rom.8.
factis,ſed & de cogitationibus rationem exacturus,quaſi cum duplici venit exercitu:præſentis ſacrificij legationem mittentes, rogamus ea quæ pacis ſunt. ¶Magnæ autẽ laudis eſt,ſic legationẽ hanc peragere,vt ab illo,cui mittitur, mereatur benedici eloquium Eccleſiæ,ſicut benedixit Dauid ſapiẽti Abigail,dicẽs:Benedictus dominus Deus Iſraël,& benedictum eloquiũ tuũ,& benedicta tu quæ prohibuiſti me hodie,ne irem ad ſanguinem, & vlciſcerer de manu mea.Abigail nãq; (quod interpretat̃ patris mei exultatio)ſcilicet ſancta Eccleſia,quondã vxor Nabal,id eſt,ſtulti, videlicet diaboli,legatione præſentis ſacrificii,præuenit verum Dauid,id eſt,manu fortẽ vel deſiderabilem Chriſtum,perferentẽ perſecutiones Saul, id eſt, in paſsione mortis agonizantem,rogatq; pacem, ne ſe vlciſcatur manu ſua propter ſtultum Nabal, ita vt ipſa quoq; cum illo æterna damnatione pereat. ¶Quæ quoniam abſq; conſilio vel conſcientia ſtulti illius feſtinat,& pręmiſſa munera oratione ſubſequitur,& adorans loquitur ſapienter quæ pacis ſunt, oblationem perficit benedictam, dum benedicitur eloquium eius:& aſſcriptam,dum nulla obliuione deletur:& ratam, dum data remiſsio peccatorũ, nulla vlterius ſententiæ mutatione conuellitur.

Qui pridie quàm pateretur,vſque,in mei memoriam facite.Cap.VIII.

MIraculum tantę nouitatis integreſcit, & quicquid dicere conamur,collatus cum re ſermo, vix vllius apparet eſſe momenti. Nam maximè,cùm ad ſummi ſacramenti verticem, cùm ad ipſam peruẽtum eſt ſancti ſacrificij mentem, diſparet ſermo, lingua deficit, & incircunciſa labia mentem nihilominns incircunciſam in ſuis cœptis,temeritatis,impudentiæ,coarguũt. Quis enim
nouit ordinem cœli,aut ponet rationes eius Iob.38.
in terra? Ordo nanq; cœli præſenti ex capitulo nobis effulſit, cuius claritatem ferre nõ valuit ſæpe nominatus & nominãdus Achis. ¶Abiturus hinc in ſacrarium cœli pontifex ſummus per viam paſsionis, ſacrificat modo
mirabili ſecundum ordinem ſuum, ſecundũ 1. Reg. 21.
cœleſtis ſacrificij ritum, accipiens panem in

ſanctas

ſanctas ac venerabiles manus ſuas, & dicens:
Matth. 26. Hoc eſt corpus meū, accipiēs præclarum cali
cē vini, & dicens: Hic eſt calix ſanguinis mei.
¶ Quid ergo? ſilebimus, & ſilētio noſtro vide
bimur cōſentiētes eſſe his, quorū polluta la-
Eſa. 6. bia nō terigit Seraphim rubenti calculo, quē
attulit de altari, & dicūt ſemper: Quomodo
eſt? quomodo eſt? Imo clamemus. ¶ Et ne de
ſit quid clamemus, pulſemus & oſtiū amici,
Luc. 11. qui tres panes cōmodare conſueuit, id eſt, fi-
dem, ſpē, charitatē, quæ in hoc maximè nego
cio neceſſaria ſunt. Patitur eñ nos, non cōtra
dicētes, ſed noſſe cupiētes. ¶ Igiť ne omninò
neſciamus, quomodo eſt, libet nunc intueri
in ordine tā admirabilis ſacrficij tria, quæ in
opere cuiuſlibet autoris egregij requirere cō
ſueuimus, id eſt, materiam, inrētionem, cau-
ſamq; finalem ſiue vtilitatē. Quæ cùm ſingu-
la nobis, fidei manu pulſantibus, gratiæ claui
cula ſecretarius veritatis aperuit, & ſi nondū
1. Cor. 13. facie ad faciem, ſaltem per ſpeculū & in ęnig-
mate videbimus, quomodo eſt.

Materia. Cap. IX.

MAteria vel ſubſtantia ſacrificij, quod
erat tunc, & nunc eſt in manibus pon
tificis noſtri, non ſimpla eſt, ſicut nec
pontifex ipſe ſolius diuinæ vel ſolius huma-
næ ſubſtantiæ eſt. Eſt enim tam in Pontifi-
ce, quàm in ſacrificio diuina ſubſtantia, eſt &
terrena. Terrena in vtroq; eſt, id quod cor-
poraliter vel localiter videri poteſt: diuina,
in vtroq;, verbum inuiſibile eſt, quod in prin
cipio erat Deus apud Deum. ¶ Nam cùm di-
ceret idem magnus Pontifex panem & vinū
tenens, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis
meus, vox erat verbi incarnati, vox æterni
principij, verbū antiqui conſilij. Verbū quod
humanā acceperat naturā, id eſt, in carne ma
nens, panis & vini accipiebat ſubſtantiam. Vi
ta media, panem cū ſua carne, vinū cum ſuo
iūgebat ſanguine. ¶ Quemadmodum in cor-
poreis ſenſibus menti & corpulento aëri me
dia lingua interuenit, & vtrunq; coniungēs
vnum ſermōem efficit, quo in aures dimiſſo,
id quod audibile eſt, cito abſumitur & tran-
ſit: ſenſus autem ſermonis & in dicente & in
eo, qui audit, integer permanet & inconſum-
ptus. Sic verbum patris, carni & ſanguini, quē
de vtero virginis aſſumpſerat, & pani ac vino,
quod de altari aſſumpſit, mediū interueniēs,
vnum ſacrificium efficit, quod cùm in ora fi-
deliū ſacerdos diſtribuit, panis & vinū abſu-
mitur & tranſit. Partus autem virginis cum
vnito ſibi verbo patris, & in cœlo & in homi
nibus integer permanet & incōſumptus. Sed
in illum, in quo fides non eſt, pręter viſibiles
ſpecies panis & vini, nihil de ſacrificio perue
nit. Quemadmodum aſinus ad lyram, cùm
irrationales aures attigit, ſonum quidem au-
dit, ſed modum cantilenæ non percipit. Ta-
les comparantur Iudęis, vel patribus eorum,
de quibus Dominus: Patres, inquit, veſtri mā Iohn. 6.
ducauerunt manna & mortui ſunt. Qui autē
cum fide accipiunt, illis comparātur, de qui-
bus Apoſtolus: Patres noſtri, inquit, omnes 1. Corint. 10.
eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt,
& omnes eundem potum ſpiritualē biberūt.
Nam alij per incredulitatem patres ſunt Iudę
orum & hæreticorū, alii per fidem patres A-
poſtolorum atq; credētium. ¶ Panis ergo in-
uiſibilis, qui de cœlo deſcēdit, vita eſt. Panis
viſibilis, qui de terra creuit, vnus tamē panis
eſt, quomodo qui de cœlo deſcēdit, & qui cō
ceptus & natus eſt de vtero virginis, chriſtus
vnus eſt. ¶ Quaproptter qui viſibilē panē ſa-
crificij comedit, & inuiſibilē à corde ſuo non
credendo repellit, Chriſtum occidit, quia vi- 1. Cor. 11.
tam à viuificato ſeiungit, & dētibus ſuis mor
tuū laniat corpus ſacrificii, atq; per hoc reus
eſt corporis & ſanguinis domini. ¶ Sed dicit
aduerſarius. Viuens & ſenſibilis in corpore
ſuo mobiliſque eſt Deus & homo Chriſtus.
Corpus autem ſacrificii vitam nō habet, ſen-
ſum non habet, mobile non eſt. Hoc aſſum-
pto concludit ſic. Corpus igitur domini nō
eſt, Chriſtus non eſt. ¶ Ad hæc, inquam, obſe
cro te, quàm in corpore domini vitam requi
ris? Eſt enim vita animalis, eſt & vita ſpiritua
lis. Animalis vita quinq; ſenſibus fungitur,
viſu, auditu, guſtu, odoratu, & tactu. Hæc vi-
ta animalis eſt, carnalis eſt, caro eſt: dominus
autē dicit, quia caro non prodeſt quicquam. Iohan. 6.
¶ Si enim Iudæi carnem, quam crucifixerūt,
concidere & deuorare ſicut carnem agni ma
luiſſent, aut potuiſſent integram viuāq; ab-
ſorbere, ſicut cetus maris viuētem abſorbuit
Ionam, nihil illis profuiſſet, imo maiori ſacri Ionæ 2.
legio conſcientias ſuas polluiſſent. Anima-
lis igitur vita, quia caro eſt, ſi in corpore do-
mini adeſſet, nihil nobis prodeſſet, ac prop-
ter hoc illam requirere ſuperfluum eſt. Nam
quid cœleſtis homo per ſacrificium cœleſte
hoc adminiſtraret, quod nobis non deerat?
Non enim prudentiæ eius eſt, curioſitatē no
ſtrā non neceſſariis paſcere miraculis. ¶ Quæ
rebat hoc curioſus Herodes, quando erat ex Luc. 23.
multo tēpore cupiens Ieſum videre, quia ſpe
rabat ſignum aliquod ab eo fieri. Quod quia
nō fecit, ſpreuit illum, & remiſit indutum ve
ſte alba. ¶ Solam ergo vitam ſpiritualē in ſa-
crificio nobis adminiſtrare ſapientiā eius de
cebat. Et noſtræ neceſſitati expediebat, quæ
eſt ſanctificatio & benedictio, miſericordia
& veritas, triſtitia & pax. Hęc autem eius vita
ſpiri-

ſpiritualis ſic eſt in corpore ſacrificii,abſque vita eius animali,quomodo lux ſolis abſque calore eius in corpore lunę nobis repręſentatur. ¶Igitur his pariter ex rebus ſacrificiũ nobis conſtruit pontifex ſummus,quibus totus homo vegetať,id eſt,ex verbo oei,in quo viuit homo,& ex terræ fructibus, quibus ſolum viuit corpus, his duntaxat qui omnium primi ſunt. Panis enim eorum quæ ad eſum, vinum eorum,quæ ad potum pertinent, primum eſt. Deut.8.

Intentio. Cap.X.

INtentionem tanti operis, puriſsimum oculum tam lucidi corporis dũ quærimus, noſter quoq; ſimplex oculus, & lucidũ debet eſſe noſtrũ corpus,id eſt,vt ducamur diſcẽdi voto, non cõtradicẽdi propoſito. ¶Vbi ergo inueniemus admirabilẽ huius pulchritudinis oculum,ſcilicet quò tendat tãtum tã pulchri operis ſacramentum. In capite ipſo in eodẽ,quod ſonuit nobis, verbo veritatis. Ait enim:Hæc quotieſcunq; feceritis,in mei memoriam facietis.Qui habet aures audiendi,ſic accipit hoc dictum, ſicut lachrymabilẽ morientis pro filiis patris affectum,ſicut germanæ pietatis eloquium,ſicut præacutũ vulnificæ charitatis ſpiculũ. Quia venerat eius hora,vt tranſiret ex hoc mũdo ad patrẽ,quia verum erat quod dicebat diſcipulis, quò ego vado,vos non poteſtis venire.Et Petro dicenti: Dñe,quò vadis? quò ego vado, inquit, non potes me ſequi:quia inquam non poterat eum tunc ſequi,hæreditatem illis compe tentem ſcribens,viſibilem ſui memoriam cõmendabat. ¶Non enim ſcripturarum ſolam commonitionem ad hoc ſufficere iudicabat. Obliuioſum nanq; & ex magna parte indocilem,ægrotum ſcilicet genus humanum curã dum ſuſceperat.Ecce videmus eius,quę in ſacris ſcripturis eſt,medicinalis diſciplinæ difficultatem. Quota enim pars noſtri capit illam, quæ in ſancto Euangelio fragrat tam optimis vnguentis, antidotum illud quod in principio erat verbum,oeus apud oeum,per quod omnia facta ſunt,quodq; caro factum eſt? Nam illud quidem ruminare, medela eſt probatiſsima,& dulcis faucibus amantis animæ,ſed tantus cibus valde paucorum eſt.Prętereà meditatio hæc ſolius mentis pabulum eſt,ſolius animæ ſanctificatio eſt.At ille vtrũque noſtrum corpus & animam ſibi aſtringere ardebat,vtrũq; infirmũ,imo vtrunq; mortuũ, immortalitatis medicamẽto ſanare properabat. Magna igitur charitatis arte pigmenta ſua Dei ſapientia compoſuit, quibus lethargicam magni ægroti mentem, renouata quotidie ſuæ ſalutis cõmemoratione,per-

matth.26.

Iohan.13. ibidem.

Iohan.1.

celleret,& infantilium edentulam plebem animarum,quæ verbi antiqui & æterni principii ſolidum non poterat terere & ruminare cibum,dulciſsimo hoc liquamine cõfecto, verbi eiuſdem diuinitatẽ,in panis & vini ſacramento ſorbillare conſueſaceret. ¶Auſer à cœtu Eccleſiæ quotidianas Saluatoris noſtri huiuſmodi exequias,& vide quàm meritò dicat ipſe Saluator,quæ vtilitas in ſanguine meo? Refrigeſcente enim ea,quæ hoc modo nunc vbiq; calet eius memoria, refrigeſcet vniuerſa charitas,muta erit fides, claudicabit ſpes,cõticeſcet magnus ille clamor ſanguinis iuſti Abel, qui per traditũ tãti ſacrificii ritum quotidie reparat vocẽ, quotidie laxat os bibẽtis,& vociferãtis terræ,ſcilicet eccleſiæ,maledictum coarguens Cain, & maturam indignè fuſi ſanguinis vindictam repoſcens. Calente ergo memoria tam celebri, charitas Chriſti cõcaleſcit,perſtat ſuper fundamentum ſuum ædificium fidei, ſpes quotidiana peccatorum remiſsione reuiuiſcit. Pſal.49. Gene.4. matth.24.

Vtilitas. Cap.XI.

VTilitas hæc eſt in virtute huius ſacramenti,quod eius ope fit poſsibile his, qui in terra ſunt,in cœlum aſcendere. Aliter nanq; illud poſsibile non eſt,ait enim Saluator:Nemo aſcendit in cœlum,niſi filius hominis qui eſt in cœlo. Vni & ſoli,qui deſcendit de cœlo,filio hominis,quia vna perſona eſt cum filio Dei,cum verbo patris, quod de cœlo deſcendit,& de corde patris in vterum venit virginis, vni,inquam, & ſoli filio Dei filioq; hominis tanquàm ſuo capiti cuncta mẽbra corporis annectuntur,omnes qui in fide huius ſacramẽti,in plenitudine huius charitatis ſunt recepti,& ſic vnũ corpus, vna perſona,vnus chriſtus, caput cũ ſuis mẽbris in cœlum aſcendit, dicitq; gratulabũdus gloriosam Deo aſsignans Eccleſiam: Hoc nunc os ex oſsibus meis & caro de carne mea. Et oſtendens ſe atq; illam in perſonę conuenienſe vnitatem,& erunt,inquit,duo in carne vna. Magnum hoc ſacramentum eſt. ¶Caro Chriſti,quæ ante paſsionem ſolius erat caro verbi dei,per paſsionem ita creuit,adeo dilatata eſt,ita mundum vniuerſum impleuit,vt omnes electos, qui fuerunt ab initiõ mũdi, vel futuri ſunt, vſq; ad vltimum electum in fine ſeculi,noua cõſperſionẽ huius ſacramẽti,in vnam Eccleſiam faciat Deum & homines æternaliter copulari. Caro illa vnũ erat granum frumenti, quod antequàm cadẽs in terrã mortuum fuiſſet: nunc poſtquàm mortuum eſt,creſcit in altari,fructificat in manibus & corporibus noſtris,& aſcẽdẽre magno & diuite domino meſsis,terram fructiferam, Iohan.3. Coloſſ.1. Ephe.5. Gene.2. Ephe.5. 1.Cor.5. Iohan.12.

ram,in qua creuit, ſecũ vehit in horrea cœli.

Vnde & memores domine:vſque,& calicem ſalutis perpetuæ.

Caput XII.

QVoniam ergo tanta eſt commendatæ vtilitas memoriæ,tria ſibi beata Eccleſia deinceps eiuſdẽ memoriæ proponit inſignia, ſcilicet tam beatam paſsionem, nec non & ab inſeris reſurrectionem, ſed & in cœlos glorioſam aſcenſionem. Quorum primum Eccleſiæ vulnerat charitatem, alterum confortat fidem,tertium lętificat ſpem. ¶Vbi enim dicẽs, hoſtiam puram, hoſtiã ſanctam, hoſtiam immaculatam, panem ſanctũ vitæ ęternæ,& calicem ſalutis perpetuæ,quinarium crucis ſignaculum panis & vini imprimit ſubſtantiæ,Chriſto ſedenti ad dextrã patris veraciter(vt dictũ eſt)concorporatę,eruditũ contemplatorem rerum, ad illam beatã paſsiõem mittit.Nã ab hinc vſq; dum corporale deſuper auferat,pendẽtis in cruce ſpirat agon,& paſsio Domini. Hæc ergo ſunt illa viuẽtis petræ foramina, in quibus formoſa eſt & immaculata colũba, ſcilicet Eccleſia: in quibus tunc certius nidificat,cũ intra verba prædicta,vel quinq; crucis ſignacula quinque dilecti ſui plagas,videlicet duas manuũ totidemq́; pedum,& vnam lateris,fida tenet & contemplatur memoria.

Sicuti accepta habere dignatus es munera Abel,& reliqua.Cap.XIII.

SIcut ſimilitudinis eſt,nõ quãtitatis.Multò enim acceptius hoc ſacrificiũ eſt Deo, quàm quod obtulit Abel, quod obtulit Abraham,quod obtulit Melchizedech. Valet nanq; amplius res quàm vmbra: veritas,q̃ figura. Ipſam ergo ſimilitudinem deſideremus magis quàm acceptionis quantitatem. ¶Similes offerẽdo ſumus Abel,ſi rectè offe-
Gene.4. rentes, nihilominus rectè diuidimus, quod quia Cain non fecit,peccauit.Sua nãq; cui debebat,Deo rectè obtulit:ſed ſeipſum ſibi retinens,& cor ſuum Deo auferens,malè diuiſit. Abel verò intus in corde ſuo ſacrificium iuſtitiæ obtulit,quia nõ ſeipſum ſibi retinuít,ſed Deo ſubdidit,ac propter hoc ad exteriora eius munera Dominus placidè reſpexit.
Gen.22. ¶Similiter Abrahã,egregia fide totũ ſe prius offerebat,& propter hoc cũ offerret ſua,placidas offerebat hoſtias. Quod vt ſciremus & imitaremur nos, patrios ab illo Deus affe-
Adde filium ctus exegit,& * immolari ſibi iuſsit,ſtatimq́; promptum eius animum inuenit, imo nobis
Gene.14. oſtẽdit. ¶Melchizedech quoq; niſi ſeipſum prius obtuliſſet, & in ſublime altare Dei cor ſuum depoſuiſſet, non potuiſſet præuidere cauſas, quarum intuitu panis & vini ſacrificium ſine exẽplo,primus obtulit. ¶Itaq; & nos,ſi aſsiſtentes ad offerendum rectè(vt dictum eſt)diuidimus,id eſt,prius noſipſos offerentes,arietinam ſpiritus proteruiam,taurinamq́; feritatem, hyrcinamq́; libidinem iugulãtes, morificam⁹,iuxta illud quod in pſal
mo canimus:Holocauſta medullata offeram Pſal.65.
tibi cum incenſo arietum, offerã tibi boues cũ hyrcis,rectè diuiſimus,& iccirco,ſicut munera Abel,ſicut ſacrificiũ Abrahæ, ſicut Melchizedec immaculatam hoſtiam, noſtra ſacrificia dominus accepta habere dignatur. ¶Et iuxta conſequentem orationem, iubet hæc per manus ſancti angeli ſui perferri in ſublime altare ſuum,& in conſpectu diuinæ maieſtatis ſuæ inlocaliter atq; inuiſibiliter. Vbiq; enim eſt maieſtas inlocalis & inuiſibilis,vbique ſublime altare eius, quod eſt Eccleſiæ Catholicæ fides.

Nobis quoq; peccatoribus.Cap.XIIII.

MOris eſt pleriſq; Eccleſiis, cùm ad id vẽtum eſt:Nobis quoq; peccatoribus famulis tuis,paululum expreſſa voce ſilentiũ rumpere. Nãq; in illo dominicæ paſſionis articulo ſubuenire nobis debet in mẽtem latronis cõfeſsio,ſimulq́; reſponſio Do
mini de tribunali crucis,illum paradiſo ad- Luc.23.
iudicantis.

Per quem hæc omnia Domine ſemper bona creas.Cap.XV.

TAndem cũ tribus illis crucibus, quibus edicit ſacerdos, per quẽ hæc omnia Domine ſemper bona creas,ſanctificas,viuificas,benedicis,paſsio domini conſumma-
tur,& illud nobis commemoratur,quod cla Matth.27.
mans voce magna emiſit ſpiritum.¶Quapropter ſtatim corporale auſertur, quia velũ tẽ-
pli ſciſſum eſt, imo quia quæ de illo ſcripta Luc.18.
erant, hactenus clauſa & operta fuerant, & erat verbum abſconditum ab eis, quicquid ipſe de paſsione ſua prædixerat,nunc autem vbi conſummatum,etiã reuelatũ eſt. Quodque diſcooperto calice trinum de hoſtia ſuper calice pingitur crucis ſignaculum, dicendo,per ipſum,& cum ipſo,& in ipſo, confeſ-
ſionem exprimit cum voce Centurionis,qui Matth.27.
viſo terræmotu,& his quæ fiebant, clamauit voce magna: Verè filius Dei erat iſte. ¶Duæ verò cruces,quæ pinguntur in latere calicis, dicẽdo,omnis honor & gloria,ſacramẽta nobis ſanguinis & aquæ reprę ſentant,quæ patefacto latere Domnini lancea militis,in redẽptionem ſalutis noſtræ profluxerunt. ¶Tũc accedit diaconus,& exaltatum parumper ſacrificium de altari reuerenter,tam ipſe quàm ſacerdos iterum deponit, quia venit Ioſeph ab Arimathęa cũ Centurione, & Nicodemus

quoq;

quoq; & impetratum à Pilato corpus Ieſu de ponentes ſepelierunt. Sepelierunt, inquam, quod nobis in eo ſignificatur, quòd calix ite rum corporali cooperitur. ¶Ibi competenter B. Gregorius dominicam orationem dici conſtituit, incongruum eſſe aſtruens, vt cùm ſuper Euchariſtiam oratio diceretur, quam ſcholaſticus compoſuit, ipſa oratio non diceretur, quam per ſe ipſe dominus noſter dictitauit. Quod cù à Græcis accepiſſe videretur, in hoc tamen differre voluit, vt cù apud Græcos ab omni populo dicatur, apud nos à ſolo ſacerdote cantetur. ¶Tunc ergo quia Ieſus (vt dictum eſt) clamans voce magna tradidit ſpiritum, Centurio clamauit dicens: Verè filius Dei erat iſte, & mulieres lamentabãtur flentes dominum, leuat ſacerdos vocem, dicendo: Per omnia ſecula ſeculorum, & dominicam orationem. ¶Similiter chorus reſpõdendo, imitantes paucos fideles, qui contrito & confracto corde lugebãt dominum, veluti quondã occiſum Abel inuidi furore fratris maligno, pauci parentes impatienti dolore & incõſueto cordis dolore lamẽtati ſunt. ¶Poſt hoc iterum breue ſilentium fit, ſabbatum reſpiciens, quo dominus in ſepulchro quieuit.

Pax domini ſit ſemper vobiſcum. Cap. XVI.

TVnc rurſus eleuatio vocis bonum ſignificat nuntium dominicæ reſurrectionis, dicente ſacerdote: Pax Domini ſit ſemper vobiſcum. Quod nobis illud commẽdat, quia dominus noſter ſtans in medio diſcipulorum ſuorum, dixit eis: Pax vobis. ¶Interim tenens corpus domini, quia cognitus eſt in fractione panis, tripartita fractura ſuã ſanctæ trinitati aſsignat hoſtiã, particulamq; vnam, quæ perſonam inſinuat filij, ſacro ſanguini demiſſam immergit. *Iohan. 20. Luc. 24.*

Agnus Dei qui tollis. Cap. XVII.

STatim ad gloriam aſcenſionis memoria gaudentis Eccleſiæ tranſcurrit, dicendo: Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miſerere nobis. Qui ſedes ad dexteram Dei patris miſerere nobis. Ad dandam enim pœnitentiam, & remiſsionem peccatorum Deus illum ſuſcitauit, & principem & ſaluatorẽ exaltauit. *Heb. 10. Acto. 5.*

De Communione. Cap. XVIII.

TVnc religioſa cõſuetudine legatum nobis à ſacerdote damus & accipimus inuicem pacis oſculum, gaudẽtes atq; hoc cõmemorantes, quia reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius, noſq; colligari debere ſignantes oſculo pacis, quod eſt vinculũ perfectionis. ¶Cantus, quem communionem dicimus, quem poſt cibum ſalutarem canimus, gratiarum actio eſt, iuxta illud: Edent pauperes & ſaturabũtur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum. *Roma. 5. Eph. 4. Coloſ. 3. Pſal. 21.*

De Collecta. Cap. XIX.

COllectæ, quæ dicuntur ad complendũ, orationes ſedentis in cœlo capitis noſtri Ieſu Chriſti ſignant, qui mortuus eſt, inquit Apoſtolus, imo qui & reſurrexit, qui eſt in dextra Dei, qui etiã interpellat pro nobis. Interpellat enim pro nobis Pontifex ſummus, quia nos per id, quòd noſtri eſt ſimilis, reconciliat, & per id, quòd patri eſt æqualis, abſoluit. *Rom. 8.*

De Benedicamus domino. Cap. XX.

VLtimam particulam diaconus adijcit, id eſt, Benedicamus domino, & hoc dicto populum excitat ad agendas Deo gratias pro acceptis beneficijs, quia profectò redemptore ad dextram patris ſedente & interpellante pro nobis, perſeuerant eius Apoſtoli, dicẽtes nobis, ſemper gratias agite, ſine intermiſsione orate. ¶Si autem ſolennitas aliqua ſit, in illud tempus reſpiciens, quo noſtræ ſalutis miſsio celebrata eſt, & diaconus Dalmatica indutus, perfectiõem deſignat futuræ beatitudinis, tunc dicit: Ite Miſſa eſt. Hæc enim populi ſolennis dimiſsio eſt, reuerenda modulantis enuntiatione nitens rei dignitatem exprimere, & quaſi extrema manu in abeuntis populi cordibus memoriam eius ſtabilire. ¶Hoc autem ſacroſanctum altaris myſterium iccirco miſſa dicitur, quia ad placationem, & ſolutionem inimicitiarum, quæ erant inter Deum & homines, ſola valẽs & idonea miſsio eſt. *Eph. 5. 1. Theſ. 5. Eph. 2.*

Quomodo vel à quibus Miſſæ officium ordinatum ſit. Cap. XXI.

OLim non tanto exterioris apparatu decoris miſſarũ ſolennia celebrabantur, nec ab vnoquolibet hæc omnis religioſi obſequij gloria conſummata & perpolita eſt. ¶Pontificis quippe ſacri, ſplendida Romanæ ſedis luminaria, ſicut diuerſis temporibus affulſerunt, ita paulatim ſtudij ſui claritate, venuſtatem huius ſalutaris officij perfecerunt. ¶Et ſicut traditum à domino per Moyſen ſacrificii veteris ordinẽ, præcipuè Dauid & Salomon, ſacerdotum & Leuitarum miniſterio cantorum multiplici numero, pſalmorum diuinorũ tripudio, templi vel altaris illuſtri gloria, ſacrorumq; multitudine vaſorum, ſplendidius amplificauerunt. ¶Sic traditum à domino mirabilem noui ſacrificii ritũ, per primos Apoſtolos ſancta Romana eccleſia ſuſcipiens, religioſa fide amplexata eſt, fideli cura cõſeruauit, diligẽti apparatu exornauit. *3. Reg. 6. 1. Paralip.*

bauit. Quæ ergo quiq; eorum contulerint, iam dicemus, magis ſecúdum ordinem illorum, quæ ordinata ſunt, quàm eorum, qui ordinauerunt.

INSTITVTIO COELESTINI PAPAE.

COeleſtinus, Papa quadrageſimus primus conſtituerat, vt pſalmi Dauid centũ quinquaginta ante ſacrificium canerẽtur antiphonatim ex omnibus, quod ante nõ fiebat, ſed tantùm Epiſtola & Euangelium recitabantur. Ex hoc inſtituto excerpti de pſalmis introitus, gradualia, offertoria, communiones cum modulatione ad Miſſam in Eccleſia Romana cantari cœperunt.

GREGORII.

Gregorius, LXI. Antiphonarium regulariter centonizauit & compilauit, Kyrie eleeſon à clero ad Miſſas cantari præcepit, quod apud Græcos ab omni populo cantabatur. Alleluia extra Pentecoſten ad Miſſas dici fecit. In Canone tria verba hoſtiæ ſuperaddit, dieſq; noſtros in tua pace diſponas, ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari. Orationem quoq; dominicam poſt Canonem ſuper hoſtiam cenſuit recitari.

SYMMACHI.

Symmachus, XLIX. conſtituit omni die dominico, vel natalitijs martyrum Gloria in excelſis ad Miſſas cantari: quem hymnũ Theleſphorus papa, à beato Petro VII. nocte tantum natalis domini ad Miſſas, à ſe in ipſa nocte conſtitutas, cãtari inſtituit, & in eo, ad angelorum verba, quæ ſequuntur, adiecit.

GELASII.

Gelaſius, XLVII. tractus & hymnos compoſuit, & ſacramentorum præfationes cauto & elimato ſermone dictauit.

INNOCENTII.

Innocentius, XXXVIII. pacis oſculum ante communionem dari decreuit.

LEONIS.

Leo, XLIII. qui in homiliis declamandis multum valuit, addidit in Canone ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.

DAMASI.

Damaſus, XXXV. Credo in vnum Deum, cãtari inſtituit, ex decreto ſanctæ vniuerſalis Synodi, à CL. Epiſcopis Conſtantinopoli celebratæ.

ALEXANDRI.

Alexander, VI. ad conſecrationem Euchariſtiæ inſtituit, quod ſicut de latere crucifixi Dñi effluxit ſanguis & aqua, ita aqua vino miſceatur in ipſa conſecratione: nec vinũ ſine aqua, nec aquam ſine vino deberi offerri, decernens. Iohan. 19.

SIXTI.

Sixti, VII. hymnum, Sanctus, Sanctus, Sãctus cantari inſtituit.

SERGII.

Sergius, LXXX. vltimum hoc inſtituit, vt inter communicandum, agnus Dei à clero cantetur. ¶ Sic ſtudioſa diuinę legis Eccleſia Romana paulatim protulit de theſauro ſuo noua pietatis monumenta, & quoddam velut ex auro lapidibusq; pretioſis religioſi officii ſancto ſacrificio fabrefecit diadema. ¶ Non quidẽ ſanctius hinc eſt, quàm erat prius * ad ſola verba domini ſolamq; dominicam orationem cõſecrabatur, ſed maximè decuit, vt fides, quæ adhuc erat illo tempore rudis, & (vt ait quidam, tam doctus quàm fidelis) agreſti turbida cultu, nuda humeros, intonſa comas, exerta lacertos. Vbi ornari potuit, maximè in hac parte, tanquam in capite ſuo, deauraretur, & earum rerum, quæ ſuperiùs dictæ ſunt, veneranda ſimilitudine fulgeret. * Adde quãdo

De Azymo. Cap. XXII.

CVr ſancta Romana Eccleſia nunquam in ſacrificio fermentum admiſerit, nõ otioſe quæritur, nec inutiliter ſcitur, maximè quia conſuetudini huic tota hactenus Græcia refragatur. Nam de fermentato Græci immolant, & neſcio qua authoritate ſuffragante (quę proculdubiò de authenticis nunquam profecta eſt ſcripturis) tam legalẽ, quàm euangelicam Romanæ Eccleſiæ cõſuetudinem nimis pertinaciter abhorrẽt. Veris perſępe rationibus ſuperati ſunt, ſed Conſtãtinopolitanæ ſedis arrogantia multarũ hæreſium genitrix, cedere dedignata eſt. Leo, IX. hui' nominis papa, à B. Petro, CXLVIII. per epiſtolam ad imperatorem Conſtantinũ ſcriptam, animum eius concilians, apocriſiarios ſuos Hunibertum Syluæ candidæ Epiſcopum, & Petrum Amalfitanorum Archiepiſcopũ, Fredericum quoque VII. Leuitã & Cãcellarium, conſtantinopolim dirigens, multas Græcorum confutauit hæreſes, qui inter cætera Latinos vocabant Azymitas, & eos nimis perſequentes, eorum Eccleſias claudebant, & Michaelẽ patriarcham, à gratia & palatio imperatoris remotum, excommunicationis gladio percuſsit. ¶ Tantis autem hæreſibus fermentata eſt Græcia, vt mirum videri non debeat hoc, quod de fermento immolat. Tantæ econtrà ſynceritatis ſemper fuit ſancta Romana Eccleſia, vt cui deeſt ſcripturarum notitia, vel argumentandi facultas, ſola illi de azymo contra Grçcos ſufficere debeat eius autoritas. Nam conſtantinopolitana non ſolum hereticos, ſed & Hæreſiarchas protulit multos. ¶ Romana verò Eccleſia, ſit

per Apoſtolicæ fidei petrā altius fundata,fir-
miter ſtetit,& tam Gręcię quàm totius orbis
hæreticos ſemper confutauit,& de excelſo ſi
dei tribunali data ſententia iudicauit. Scrip-
turarum tamen ſuffragia deeſſe non debent,
ne vllam tam ſyncera autoritas videatur paſ-
ſa eſſe iacturam. Quæ certius atq; commo-
dius peterentur,ſi vel ſcripto vel autore cer-
to conſtaret,quid rationis ſuper fermentato
ſibi videantur habere Græci. Nam Romanæ
Eccleſiæ conſuetudo legalibus,propheticis,
Euangelicis atq; Apoſtolicis rationibus con
ſona eſt.¶Ferunt tamen quidam,hanc à Græ
cis fermentati ſe audiuiſſe ratiōem, eò quod
Maria prægnans de Spiritu ſancto facta fue-
rit, atq; ideo per fermentatum ſignari rectè
dominicam incarnationem, & manifeſtū vir
ginei vētris tumorem. Quicunq; ex eis huic
innitunrur rationi, longius à ſanæ doctrinæ
regula abſunt,quàm ſi nullas omninò ſupra-
dictæ rei cauſas redderent. Quid enim ideo
fermentatum offerunt,vt imprægnatū & tu-
midum Mariæ ſignificent vterum? Nempe
hoc reſpectu panem ſacrificij Mariam, vitiū
autem panis,id eſt,fermentum,Chriſtum e-
ius filium eſſe volunt.¶Hęc ratio duabus ex
cauſis euidētibus infirmata cōtemnitur. Pri-
mò,quia nō Mariæ, ſed Chriſti ſolius,qui ſo
lus pro nobis crucifixus eſt, corpus offerre
debemus. Secundò, quia fermēto,vt aliquid
boni ſignificari mereatur, nulla omninò ſa-
cræ ſcripturæ de veteri aut nouo teſtamento
autoritas ſuffragatur. ¶Pulchrius atq; ratio-
nabilius memoriam dominicę incarnationis
ex ſancto euāgelio recognoſcimus.Nā quod
Matth.26. dixit dominus de pane, quē accepit, hoc eſt
corpus meum,quoties illa ſacroſancta actio-
ne iteramus,incarnationem eius ita nobis re
paramus,vt ad hoc non vterum B. Marię,ſed
ſolam eius fidem,per quam concepit,neceſſa
riam habeamus. ¶Eſt autem eius fidei ſignū
altare viſibile, ſicut rectè placet doctoribus
Eccleſiæ. Igitur cùm dei verbum per fidē Ec
cleſiæ deſcendens, panem accipit de ſigno fi
dei, quod eſt altare, renouatur nobis illud,
quod idem verbum Dei, per fidem virginis
deſcendens in vterum eius,carnem aſſump-
ſit.¶Atq; ita incarnationem dominicam no-
bis reparamus,non ſicut fermentum in pane
ſignificante Mariam,ſed ſicut Dei verbum in
pane Catholicam ſignificante Eccleſiam, in
eo,quod ſicut vnus ille panis de multis con-
fectus eſt granis,ſic eccleſia de multis homi-
nibus vna conſiſtit per fidei vnitatem.Signi-
ficari autem pane illo dixi eccleſiam, non in
eo, quod offertur & conſecratur, ſed in eo
quod de multis(vt dictū eſt)granis cōficitur.
Nam in eo quod conſecratur,nec ipſum indi
uiduū corpus domini ſignificat, ſed eſt trāſ-
fuſio in ſe Dei verbo per fidem paſſionis,re-
ſurrectionis,& aſcēnſiōis domini. Dominus
enim non, hoc ſignificat,ſed, hoc eſt corpus
meum,inquit. Infirma ergo & meritò contē
ptibilis eſt ſupradicta fermenti ratio.¶At ve
rò azyma tam ex Euangelica, quàm ex legali
autoritate profecta ſunt.Nam dominus & in Exod.12.
lege, vbi typicum paſchæ ſacrificium manda Deute.16.
uit,fermentum abijci iuſsit,& in Euangelio,
vbi nouū ſacrificium primus celebrauit,azy-
ma nihilominus ipſe conſecrauit. Et ne for-
tè aliter ſuſpiceris, fermentum in domibus
Iſraēl tunc non inueniebatur, lege enim do-
mini ſancitum erat:num ergo à vetere ad no
uum ſacrificium proficiſcens, azyma non re- Apoc.29.
liquit,ſed azyma benedixit,fregit,dedit diſ-
cipulis ſuis dicens, hoc facite in meam cōme Marc.14. Luc.22.
moratione, nūquid de fermento quicquàm
dixit, aut queſtus eſt,quod cogente conſue-
tudine legis fermentū ſibi defuerit? Imo qui
in lege de azymis iuſsit,in gratia quod cōtra
rium erat,ſtatuere non debuit. ¶Notandum
quippe eſt,& animo memori retinendū,nul-
las antiquæ legis conſuetudines, cōtrarijs ſu
perueniētibus ex Euangelio decretis, eſſe de
ſtructas. Sed quę abolitæ ſunt vel deſtructæ,
melioribus nō contrariis ceſſerūt, vt circun-
ciſio baptiſmo.Nam circunciſio bona quidē,
ſed baptiſmus melior.Nec mutabilitate vſus
eſt Deus,dum bono prætulit melius,præſer-
tim cùm bonum illud irritum feciſſet ille po
pulus,ſicut ipſe Deus improperat illis per pro
phetam dicentem:Et irritum feciſtis pactum Malach.2.
meum,&c. Magis autem præputium oppoſi-
tum videtur circunciſioni,ſcilicet vt habitus
priuationi. Sed dominus de præputio nihil
dixit,imo de vtroq; tacuit, quia circūciſio ni
hil eſt,præputium nihil eſt,ait Apoſtolus,ſed
fides,quæ per dilectionem operatur. ¶At ve Galat.5.
rò azymum & fermentum manifeſtè oppoſi
ta ſunt,vt contraria immediata.Igitur nō de-
cebat deum,vt tanquàm ſibimet cōtraria,ab-
iecto azymo de fermēto, pręciperet, de quo
ante prohibuerat,dicens: Non immolabis ſu
per fermento ſanguinem hoſtiæ tuæ. Appro Exod.23.
bat verò Deus azymum,non propter ipſum,
ſed propter id,cuius eſt ſignū.Significat quip-
pe ſacrificantibus nobis,vt epulemur paſcha
li conuiuio, non in fermento malitiæ & ne-
quitiæ,ſed in azymis ſynceritatis & veritatis. 1.Cor.5.
¶Nec ideo rei tā neceſſariæ ſignificatio hæc
reiicienda eſt,quia de legis antiquæ cæremo
niis illam conſtat eſſe profectam. Non enim
cunctas legis antiquæ ſignificatiuas conſue-
tudines abiecimus. Adhuc quippe plenariā
lunæ

Exod.12. lunæ faciem conſideramus, nec vnquam in
Leuit.2. defectu eius paſcha celebramus, & cotidie
Exod.16. thus ſacrũ domino in odorẽ ſuauitatis ado-
Numer. 10. lemus, & oleum vnctiõis ſanctum apud nos eſt, & pro tubis campanas habemus, & multa eiuſmodi. Nam illa quæ ſignificantur, quoniam bona ſunt moralia, ſignificationes ipſas omnes quidem lectione, quaſdam verò actu quoq; celebramus, vt ſignificata ipſa noſtris ſenſibus, opportunè, importunè ingerãtur. Quis hoc improbare audeat? ¶De gentibus
Deut.21. quoque, exemplo Apoſtolorum atq; doctorum, ſolemus auferre, ſi qua ab illis probè dicta vel facta ſunt, & tanquam captiuæ mulieris vngues piloſq; ſuperfluos amputare, vt ab alienigena falſitate mundata ſentẽtia, tha lamum veritatis digna ſit introire. Nónne ergo familiarius aut iuſtius antiquitatum ſuarũ reminiſcitur Eccleſia? quæ in Canticis Cã
Cant.7. ticorum gloriatur & dicit: Omnia poma noua & vetera dilecte mi ſeruaui tibi. ¶Igitur azyma non propter hoc abijcienda erant, quia ſignificatiõis gratia in antiqua lege tradita fuerant, quin potius ideo retinẽda, quia quod ſignificant, optimum, & huic tempori gratiæ magis congruum eſt. Significãt enim id, quod Apoſtolica tuba probabiliter ſenti
1.Cor.5. endum perſonat, videlicet vt inter Chriſtũ, qui de maſſa peccatrice carnẽ ſine peccato, tã quàm azymum aſſumpſit de fermentato, & Chriſtianum populum, ita nequitiæ & malitię nihil interſit, quomodo in azymo pane cum fermẽto, & aqua nihil veteris maſſæ aut alienæ confectionis interuenit. ¶Aqua nanque populum ſignificat, iuxta illud: Beati qui ſeminatis ſuper aquas. Frumẽto autem ſignificari chriſtũ, nullo melius q̃ ipſo autore probamus, qui ſeipſum mortificãdũ infidelitate Iudęorum, multiplicandũ fide populorum, fi
Eſai.32. guratè prædicans: Niſi, inquit, granum fru-
Ioh.12. menti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Aqua frumento mixta ſine fermento, ſimplices debere eſſe ſignificat populos, chriſto per fidem coniunctos. ¶Cùm ergo monimentum ſit ſynceritatis & veritatis eius, in cui' azymis nos epulari hor
1.Cor.5. tatur Apoſtolus expurgato veteri fermẽto, vt ſimus noua cõſperſio, iure inter vtilia legis antiquæ ſigna, reſeruata ſunt azyma, autore magno põtifice Chriſto, & per ſuccedentẽ ſibi beatum Petrum, Romanæ Eccleſiæ fideliter delegata. Quæ beata, quòd in fundamen-
Matth.16. to ſuo petram illam excepit, quam in ſuo veritas ore laudauit & beatificauit, tali ſtructura ſuper illam ædificata eſt, vt contra omnes hęreſes perſtaret murus inexpugnabilis. ¶Et quacunq; mũdi ex parte periclitata fides ad illam confugit, mille clypeos ex ea, omnemque armaturam fortium, qua ſe defenderet, Cant.4.
pendentem & pręparatam inuenit.

De Ornatu altaris vel templi.
cap. XXIII.

SAcroſanctum altaris miniſterium idcirco (vt dictũ eſt) Miſſa dicitur: quia ad placationem inimicitiarum, quę erant inter Deum & homines, ſola valens & idonea mittitur legatio. cuius diuina ratio, quamuis aſſidui ſplendoris ſit, cultus tamen exterior in vaſis ſacris, in apparatu altaris & miniſtrorum eius, ſemper quidem ſancta, ſed pro die rum vel temporum diuerſa ratione interdũ ſplendidior eſt. ¶Auro & argento, lapidibus precioſis, pro poſſe fidelium ſingulis in locis ſplendet feſtiua deuotio, quæ cùm in ſecularibus ambitionis inſignia ſint, in Eccleſiaſticis & diuinis rebus pietatis officia ſunt: non quia oeum, qui ſpiritus eſt, plus aurea, quàm lutea, plus gemmata, quàm nuda delectẽt corpora: ſed quia homines quod diligunt, cùm Deo libenter offerunt, dilectione Dei, qua illud à ſe ſeparant, quicquid illud ſit, deo precioſum efficiunt. Diligunt enim aurũ, quod 1.Iohan.2.
maximè concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum. cùm ergo illud offerũt non indigenti deo, ſicut Dauid concupitam libauit aquam domino, proculdubiõ ſanctũ 2.Reg.23.
& Deo placitum eſt quod offerunt. ¶Nimis reprehenſibiliter ſic vngerẽtur pedes luxurioſorum & nequam hominũ, quomodo ſuper pedes domini vnguentum effuſum eſt, quod potuit venundari multo, & dari paupe Matth 26.
ribus. Sed hoc ideo laudabiliter fecit domi- Iohan.12.
no deuota mulier, quia dominus, cui non indigenti hoc factum eſt, in libra vnguenti piſtici librã appendit potius pietatis & fidei, & ideo pro odore, qui reſperſus eſt in vna domo, memoriam prędicandæ mulieris ſpirare fecit in toto mundo. ¶Igitur dum auro & lapidibus, ac ſericis veſtibus honoratur chriſt' in altaris apparatu, poterat & hoc dari pauperibus, ſed non ideo iure ornatus mẽſę domini reprehenditur, cuius habitus, dum eſt incultus, non ſine culpa eorũ deſpicitur, qui illam ornare poſſe videntur. ¶Nam quod dominus per prophetam arguit populum, dicẽ- Malach.1.
tem: Menſa domini contaminata eſt, ideò facere videtur, quia ſine culpa tũc erat, quę putabatur contaminatio eſſe altaris, nuda paupertas. Reuerſus nanque de Babylone populus, altare tantum fecerat fortuitis (vt ait Hieronymus) & impolitis lapidibus, abſq; tem- Exod.25.28.
plo, abſq; vrbis ędificijs, abſq; extructiõe mu & 27.
rorum, & putabant minorem eſſe cultum re-

 ligionis,

ligionis, quia templi ornatus deerat, nec intelligebant, omnipotentem Deum non aurum gemmaſq; & hoſtiarum multitudinem quærere, ſed offerentium voluntatem. Cęterum vbi opportunitas & opes non deerant, Dominus ipſe aurea ſibi & argentea fieri mādauit opera, ſumma artificum induſtria. Nec ſtatim nobis illud obiiciatur ex dictis B. Hieronymi: Quòd ſi hæc ex veteri teſtamento ſuſcipimus, conſequenter & victimarum ritum, & legem ſabbati, & his ſimilia ſuſcipere deberemus. Pugnat enim hæc eius ſententia, ne aurea vel gemmata diuini cultus ornamenta, velut neceſſaria requirantur. Nam ſcribens aduerſus Vigilantium, itemque ad Demetriadem virginem, eleemoſynam quidem pauperum præfert, ſed de huiuſmodi vnuſquiſque, inquit, in ſuo ſenſu abundat, non damno, nō reprehendo. ¶Sed & manifeſta ratione colligimus, figuras eiuſmodi, quales de conſtructione trabernaculi B. Gregorius moraliter exponit, præſentia veritatis non ita diſsipari, vt non debeant etiam nunc in exteriori cultu Eccleſiæ ſimili vel eadē ratione proponi: vt in illo nobis eluceat, qualis interioris domus Dei, quod ſumus nos, ornatus eſſe debeat. ¶Quamuis enim auctor veterum & nouorum figuratarum promiſſionum ſacramenta mutauerit, quia promiſſa perfecit, & denuntiationibus (vt ait magnus Leo) ceſſationem impoſuit, quoniam denunciatus aduenit, in præceptis tamen vel figuris moralibus, nulla prioris teſtamēti reprobata decreta, ſed euangelico magiſterio multa ſunt aucta. ¶Dictis, factis, pulchrius Euangelium quàm lex, frequentius Chriſtus quàm prophetæ, parabolas vel allegoricas proponit ſimilitudines, cuius magiſterium ſequens Eccleſia, rerum habitu viſibiliū, res imitatur inuiſibiles, non ſolum in eorum (de quibus ſuprà dictum eſt) miniſtrorum ſacro cultu, ſed in cæterorum quoq; templi vel altaris ornatu. Nam ſi nulla ſignificātur in hoc quoq; ſpiritualia, cur pretioſa pallia, & holoſerica dorſalia parietibus appenduntur, & ſacroſanctum domini corpus lineo corporali ſuperpoſitum obtegitur? Nam iuxta dignitatem eius, quod precioſiſsimum habere poſſemus, meritò illi circumponeremus. Arcana ergo aliqua, quæſitu & intellectu digna, cum hac diſcretione animaduerſa ſunt. ¶Nā corporale lineum, in quo Dominicæ paſsionis celebramus memoriam, tribulationem eius, & ſingularem deſignat in eo carnis munditiam. Linum quippe de terra natum, multis attritum preſſuris, ad niuei candoris honorem & leuem ſubtilitatem peruenit. Groſſum & inglorium è terra conſurgit, ſed inter manus præmentium opificum ſubtiliatur, & candeſcit. Tribulationem ergo domini in lineo corporali aduertimus. Aſcendit enim ſicut virgultum & ſicut radix de terra ſitienti, non habens ſpeciem neque decórem: ſed propter munditiam animæ ſuæ, quam pro peccato noſtro poſuit, videbit ſemen longæuum, & voluntas domini in manu eius directa. ¶Quod diligentiores obſeruant, vt duplex corporale ſit, linteamina ſignificant capitis domini, quibus corpus eius aromatibus conditum inuoluit Ioſeph. Pallia verò, quæ (vt dictum eſt) ſolenniter appenduntur templi parietibus, futuram ſanctæ Eccleſiæ gloriam ſignificant in regno Chriſti, quod nobis præſentes ſolennitates cōmemorant, vbi exhibebit ſibi Chriſtus glorioſam ſponſam, non habentem maculam vel rugam. ¶Codices quoq; euangelici auro & argento, lapidibuſque precioſis non immeritò decorantur, in quibus rutilat aurum cœleſtis ſapientiæ, nitet argentum fidelis eloquentiæ, fulgent miraculorum precioſi lapides, quæ manus Chriſti tornatiles aureæ plenæ hyacinthis operatę ſunt. ¶His atque aliis huiuſmodi ornatibus loquitur quodammodo regina, quæ aſsiſtit à dextris ſpecioſi ac potentiſsimi regis, vt veſtitum deauratum, & varietates, quibus ipſa circumamicta eſt, omnemq; gloriam eius, quæ eſt ab intus in fimbrijs aureis, id eſt, in perſeuerātia bonorum operum, recogitemus & ad memoriam reuocemus, & admoniti de viſibilibus, inuiſibiles ornatus & repoſitam in cœlis eius gloriam auida mente ſpeculemur. ¶Tūc ſolenne eſt cantoribus, ſed & omni choro pſallentium, precioſum de ſacrario capere veſtitum, & magnis vocibus atq; amplificatis cantibus iucundum ſacri ſacrificii celebrare conuiuium. ¶Cauſa poſtulat quiddam noſtri ordinis, id eſt, monachorum, non præterire proprium. Solemus enim in huiuſmodi feſtis omnes in albis ſtare vel procedere: qua veſte nouam ſanctorum vitam deſignari ſuperius expoſitum eſt. Tunc nanq; in contemplatione eius nouitatis poſiti ſumus, de qua nos hortatur Apoſtolus, dicēs: Vt quomodo ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. ¶Itaque cùm ſimus comæ illæ, de quibus ſcriptū eſt: Comæ eius ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi coruus, quia ſcilicet capiti noſtro adhærentes, humili conſcientia nigri eſſe, & victo mundo ſurſum tendere debemus: tunc tamen quando commemoratur eius ſeculi ſtatus, quo cum filiis ſemper eſt ſponſus, conueni-

Rom. 14. 1. Corint. 3. Eſa. 53. Matth. 27. Luc. 23. Eph. 5. Pſalm. 44. Rom. 6. Cant. 5.

conuenienter lætitiam præferẽtes, quotidianam ſalubris triſtitiæ nigredinem læto candore obducimus, iuxta illud: Non poſſunt filij ſponſi lugere, quandiu cum illis eſt ſponſus. Conuenienter ergo in albis procedẽtes, ſimul etiam omnes à ſenibus vſq; ad infantes, manipulos portamus, quia videlicet in illa vita, quæ per albas ſignificatur, propriam vnuſquiſque mercedem accipiet, ſecundum ſuum laborem, & venientes venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.

Matth. 9.

1. Cor. 3.

Pſal. 125.

De Cappis. Cap. XXIIII.

CAppas quoq; in maioribus feſtis ſuperinduimus, vt amplius in Deo gloriemur, aſpiciẽtes in futuram reſurrectionem, quando omnes electi, (quibus nunc poſt depoſitionem carnis in anima tantum remuneratis, ſingulæ ſtolæ albæ datæ ſunt) binas accipient ſtolas, ſcilicet requiem animarum, & reſuſcitatorum glorioſam immortalitatem corporum. Quæ cappæ benè ab interiori parte patulæ ſunt, & omninò præter ſolam neceſſariã fibulam inconſutæ, quia profectò immutata iam & immortalia corpora nullis animam obcludent anguſtijs, corda non contegent, nec obſiſtent internæ ſanctæ trinitatis contemplationi. ¶ Fimbriis quoq; ſubterornatæ ſunt, quia nil noſtrę tũc deerit perfectioni, ſed quod nũc ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus, cognoſcemus ſicut & cogniti ſumus; quia facie ad faciem videbimus.

Apoc. 6.

1. Cor. 15.

1. Cor. 13.

De Raſura capitum. Cap. XXV.

VEruntamẽ ſic ſubornat, caput intactũ prẹferimus, & raſuram, quam coronã nominamus, nullo ornamento contegimus. Non eſt enim plenum gaudium noſtrum, quia non in re præſentium, ſed in ſpe gaudemus futurorum. ¶ Idcirco autem raſi ſumus, quia filij ſumus Chore, id eſt, calui, ſcilicet Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui in caluariæ loco crucifixus eſt, dictumq; eſt ei, videlicet vero Heliſęo, à ſtultis & inſenſatis pueris cum illuſione: Aſcende calue, Aſcende calue. Raſis ergo capitibus, antiquam Nazaræorum legem immutauimus. Olim nanque Nazarę̨i capillos nutriebãt, nos econtrà capillos decidimus, quia Nazarę̨orum princeps dominus Chriſtus decaluatus, id eſt, in loco caluariæ, vbi damnãtorũ capita abſcindebantur, crucifixus eſt. ¶ Dalila, id eſt, paupercula & mẽtis inops ſynagoga raſit caput fortiſsimi Samſon, id eſt, ſolis noſtri, & tradidit in manus Philiſtinorum. At ille captus, quaſi victus, eos qui ſe ceperant vicit, pluresq; hoſtium occidit mortuus, quàm occiderat viuus. Mortuus enim dominus infernum cõfregit, mortem vicit, vitam reddidit. Nos quàmuis in ſupradictis ornatibus de victoria eius gaudeamus, tamen in raſura capitum decaluationem eius per compaſsionem lugemus. ¶ Hoc autẽ humilitatis inſigne vocamus coronam, id eſt, victoriam, quia fidelis illa Domini decaluatio, cuius hæc raſura ſignum eſt, proculdubiò victoria eſt, triumphus eſt, honor & gloria noſtra eſt. Mihi autẽ abſit gloriari, ait vas electionis, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed nondum apparuit, hęc gloria quid erit, habetq; adhuc triſtitię ſpeciem, donec triſtitia conuertatur in gaudium, & gaudium noſtrum plenum ſit.

4. Reg. 4.

Num. 6.

Iudic. 13.

Iudic. 2.

Galat. 6.

Iohan. 16.

FINIS LIBRI SECVNDI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER TERTIVS.

De ordine Eccleſiaſtico ab aduentu domini, Prologus.

ANguſtioribus atq; profundioribꝰ enauigauit oratio, dũ ſuperius ſacramẽtum domini corporis & ſanguinis pertentans potius quàm perluſtrãs, nullũ fidei paſſa eſt periculum, tutique confidit in Deo iam adulta vel exercitata fide, quia quotieſcũq; per hoc profundum fuerit nauigandum, nullum alicuius obice ſaxi incurrit naufragium. Nunc iuxta propoſitum noſtrum, ad ordinem anni, qui circa ipſum agitur ſacramentum, ingredientes, ipſum, quo regimur, ſanctũ poſcimus Spiritũ, vt placida ſui fauoris aura noſtrum implere velum nõ deſinat, donec propoſitum opus adoptatæ cõſummationis portum perducat. Quod ab aduentu domini inchoantes, primùm cur illud tempus ſic nuncupetur, vel quid hoc ſignificetur vocabulo, conſulta cauſarum ratione noſſe debemus.

De Aduentu. Cap. I.

TEmpus, quod dominicæ natiuitatis memoriam antecedit, ideò aduentus nuncupatur, quia totus eius Eccleſiaſticus ordo iuxta contemplationem aduentus domini diſpoſitus eſt. Aduenire aũt Dominus rectè dicitur, qui vbiq; eſt inuiſibili præſentia maieſtatis, dum aſſumpto eo quod viſibile eſt noſtrum, viſibus carnis viſibilẽ ſe oſtẽdit. Quod tunc factum eſt, quando verbum, Iohan. 1. per quod omnia facta ſunt, quod erat in mũdo, & mundus per ipſum factus eſt, ſed mundus eum non cognouit, caro factum eſt, vt viſibiliter habitaret in nobis: itemq; futurum eſt, quando is, qui nunc à dextris dei ſedet, & licet nobiſcum ſit vſq; ad conſummationem ſeculi, non aliud aſſumendo, ſed quod ſemel aſſumpſit nobis repræſentando, & ſicut ipſe dixit. Videbimus filium hominis venientem Matth. ult. Matth. 24. Luc. 21. in nubibus cœli, cum poteſtate magna & maieſtate. Illud igitur tempus, quod dominicæ natiuitatis memoriã antecedit, idcirco aduẽtus nũcupatur, quia hæc, quæ dicta ſunt partim præterita, partim futura commemorantur. ¶ Nam prima dominica, primus aduentus iam præteritus quaſi futurus, in perſona antiquæ commemoratur eccleſiæ. ¶ Secunda & tertia dominica, ſecundus aduentus expectantibus & deſiderantibus iamiam inſtare, propheticis atq; Apoſtolicis tubis denuntiatur. Ideo verò ſecundus aduentus duabus dominicis declamatur, quia primum aduentum ſola, quæ præceſſit incarnationẽ domini eccleſia promiſſum expectauit, ſecundum autem tam præcedens quàm ſubſequens audiuit, illa propheticis tantum, hęc autem propheticis pariter atq; Apoſtolicis edocta præconiis. Quapropter in ſecunda ex ipſis dominicis propheticum perſonat officium, quod eſt populus Syon. In tertio verò Apoſtolicũ: Gaudete in domino ſemper. Matth. Luc. 1. ¶ Quarta dominica, quæ ſemper dominici natalis diem nouiſſima reſpicit, tempus illud commemorat, quo imprægnato iam & tumido vtero virginis propè erat dominus, & calcians ſe diuinitas corrigiam illam ſuæ ligabat incarnatiõis, quam in Euangelio eiuſdem dominicę Iohãnes ſe non eſſe dignum ſoluere profitetur.

De Prima dominica aduentus domini. Cap. II.

QVod hæc ita ſint, ex ipſis earundẽ dominicarum patenter cognoſci poteſt officiis. Nam prima dominica non iam retributionem, ſed initium iuſtitiæ poſtulat humanum genus. Nec iã patriam attingit, ſed viam ſibi poſtulat oſtendi. ¶ Ait enim: Vias tuas domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas Pſal. 24. edoce me. Vox hæc veteris hominis eſt, originalis peccati vinculis alligati, & in ſuam cœleſtem patriam neſcientis redire, nec valentis. ¶ Propter quod illa tunc Euangelij lectio recitatur, in qua vel maximè commendatur illæ domini viæ, per quas illuc, vnde corruit homo, debeat & poſſit redire, ſcilicet obedientia, manſuetudo & humilitas charitasque ſumma. ¶ Obediens nanq; patri, vt pateretur pro nobis, vltrò ad paſſionis locum venit manſuetus & humilis, ſicut propheta de illo prædixit: Dicite filiæ Syon, ecce rex tuus venit Zach. 9. tibi manſuetus, ſedens ſuper pullum aſinæ. Charitas autem erat illa, qua maior non eſt, ſicut ipſe dixit: Maiorem hac dilectione Iohan. 5. nemo habet, &c. Prætereà tota primi aduentus cauſa, in illa ſancti Euangelii lectione typicè continetur. Sed de hoc ſuperius dictum eſt, vbi ad comprobandum quòd Euangelio cohæreant, & conſentiant cætera membra officii, quemadmodum corpus capiti, huius dominicæ officium exempli gratia propoſitum

tum eſt. ¶Aſinam nanq; alligatam vel pullum eius, humanum genus ſignificare nouimus, ad cuius ſolutionem dominum aduenisse manifeſtum eſt, vt ſeſſor & poſſeſſor noſtri factus, in cæleſtem Hieruſalem per vias ſuas equitatu ſalutis nos reduceret. ¶Igitur ex officio conſtat, primam dominicam primum domini ſpectare aduentum. Cuius officij conſtat hanc eſſe intentionem, vt his, quibus necdum venit dominus (illis enim necdum aduenit, qui fidem incarnationis eius nondum receperunt, illis, inquam, qui necdum in aduentu eius crediderunt) adueniat tanta ſalus per fidem, vt confidentes in domino non erubeſcant, neq; irrideant inimici, id eſt, dæmones diutius aſinam illam, quam alligauerũt vinculis peccatorũ, ſed ſolutæ vias dominus demonſtret illi, & ſemitas ſuas doceat. Hoc in introitu, in graduali, & in alleluia manifeſtè conclamatur. Pſal.4.

¶Interuenit Apoſtolus Paulus, & in lectione Epiſtolæ demonſtrat aſinæ vias, quas ambulare, vel quas non ambulare debeat. Quarum demonſtrationem ſic inchoat: Scientes quia hora eſt iã nos de ſomno ſurgere. Nimirũ hæc & reliqua dicẽs, quaſi fidus auriga, aſcenſurò domino, vt dietam ſuam perficiat. Aſinam infrenat, quò rectas vias teneat, ad ſummum dicens, ſed induimini dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quod idem eſt, ac ſi dicat eidem aſinæ: Aſcenſorem ſuſcipe regem Syon. Rom.13. ¶Quod autem poſt Euangelium idẽ clamat offerenda, quod antiphona ad introitum, hoc innuit, quòd aſina illa, etiam cũ acceperit ſeſſorem ſuum dominũ, ſecura eſſe non debet, priuſquam perueniat cum equite ſuo in ſupernam ciuitatem Hieruſalem. Poteſt enim fieri, vt offenſus eques ſuum velit mutare vehiculum, quod prius probaſſe viſus eſt, ideo perſeuerat in offertorio dicere Eccleſia, quod in introitu dixerat, addendo: Dirige me in veritate tua, &c. ¶Communio quoq;: Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Pſal.84. Manifeſtè vox eſt antiquæ eccleſiæ, primum domini expectantis aduentũ: quando de benignitate ſpiritus ſancti terra noſtra, id eſt, vterus virginis concipiens, dedit fructum ſuum, Deũ & hominem proferens, benedicta in æternum. ¶Eã quæ dicta eſt ad introitũ collecta, quæque ſuper oblata, quæq; ad complendam, manifeſtè ad idẽ, ſcilicet ad primũ domini reſpiciunt aduentum.

Cur ſtatio ad ſanctum Petrũ fiat.

NOtandũ quoq;, quia ſtatio dominica hac iuxta ſacratiſsimã ordinationẽ vigilãtiſsimi Papæ Gregorii, iure ad ſanctum Petrũ fit: Ipſe eſt vnus, imo primus diſcipulorum, qui ad ſoluendam illam magnam aſinam miſsi ſunt. ¶Siquidẽ & in apoſtolatu circuncisionis Deus illi operatus eſt, & inter gentes cũ conſorte ſuo beato Paulo eadẽ legatione functus, pro Chriſto Romã ingreſſus eſt, vt imperium orbis tanquam prædictę caput aſinæ ſolueret, ita vt pulchrè nobis illi duo, qui à monte oliuarum miſsi ſunt, ad ſoluendam illam animalem aſinam, in typũ omnium prędicatorum, in his duobus, videlicet Petro & Paulo repræſentari videtur, qui caput mundi Romam domini Chriſti regis æterni vehiculum & habitaculum, currum atque thronum effecerunt. Galat.2.

Cur in aduentu non vtuntur conſuetis veſtibus ſacris Diaconus & Subdiaconus.

EX tunc vſq; ad ſacram dominici natalis noctem, diaconus & ſubdiaconus immi nuti procedunt. Nam neq; diaconus dalmaticã, neq; ſubdiaconus induit tunicã. Subdiaconus tanquam lex, quæ ante incarnationem domini carebat ornatu Euangelii: diaconus tanquam ipſum Euangeliũ, cuius claritas, quanta ſit, nondum apparuerat ante ſacramenta natiuitatis, paſsionis, reſurrectiõis & aſcenſionis domini. Horum enim non pręſentiam, ſed expectationẽ ſignificat tempus illud: propter quod & aduentus domini (vt dictũ eſt) nũcupatur. ¶Vtuntur aũt interdũ caſulis, quam veſtẽ ſacerdotis eſſe diximus, cũ de habitu ei⁹ loqueremur. Quod neminẽ mouere debet. Non enim ſic vtuntur caſulis ſubdiaconus aut diaconus, vt in ipſis legant vel miniſtrẽt, ſed lecturi aut miniſtraturi illas exuunt, manifeſtè profitentes, illã ſuã nõ eſſe veſtẽ, nec propter ſuũ ordinem ſibi debitam, ſed propter dominicæ vel alicuius feſti reuerentiam ſe accipere accommodatã, vt inopem atq; indecentẽ cõſolentur expoliationẽ. ¶Eãdẽ ob cauſam, Gloria in excelſis deo, tunc non dicitur, & Ite miſſa eſt intermittitur, quia videlicet illud tẽpus ſignat (vt dictũ eſt) quo adhuc expectabatur gaudiũ pacis, & illud, quo nunc vſq; ſoliciti præſtolamur cõſummationem noſtræ ſalutis.

De dominica ſecunda. Cap. III.

DOminica ſecunda ſtatio ad ſanctã Hieruſalẽ. Totũ eñi officiũ eiuſdẽ dominicæ ad lætificandũ cor illius decãtatur, quæ primum filii Dei recepit aduentũ, quęq; per fidem iuſtificata, & pacẽ habens ad Deũ, deſiderat in ſecundo aduentu videre glorioſum regẽ ſuũ. Mulier quippe caſta eſt, quæ viri ſui abſentiam plorat, præſentiam deſiderat: & ſic vnici ſponſi ſui ſuſpirat thalamum, quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes Roma.5. Pſal.41.

aquarũ. Huic ergo deſideranti,ſeſtinanti,atque anhelanti,præſens officiũ lętitiã prænũciat,ſpẽ inculcat,patientiam prædicat. ¶Primũ Euãgelij ſententiam contemplemur, cui cæteræ officii partes,plenæ gaudii, plenæ cõſolationis & pacis, cõſonare probẽtur, præmiſsis ſignis, quæ glorioſum illũ aduentum
Luc.21. pręceſſura ſunt.His ergo,inquit dñs,fieri incipiẽtibus,leuate capita veſtra,quoniã appropinquabit redemptio veſtra.Leuate capita veſtra, ait beatus Gregorius, id eſt, exhilarate corda.¶Iuxta huius veridici promiſsi cõſolationem,præcinit ad introitũ tuba prophetica populo Syon. Ecce,inquiẽs,dñs veniet ad
Iſa.30. ſaluandas gentes, & auditam faciet dominus gloriã vocis ſuæ in lætitia cordis veſtri. Paruulus enim & pupillus eſt in hoc exilio natus populus Syon,peregrina matre,& illo,quem nunquàm vidit, genitus patre:patrẽ abſentẽ gemitibus quærens, & aſsiduis cœlũ pulſans vagitibus,quo patrem ſuũ abiſſe, matre narrãte,audiuit,& vix infantulus intellexit. Cui flenti & in orationibus vagiẽti cõmiſerẽs mater,totũ hoc officiũ canit,iãiã imminere cõteſtans deſideranti reditũ patris, & audiendã eſſe gloriã vocis eius, quãdo dicet:Venite benedicti patris mei, percipite regnũ in lętitia,
Actor.1. Matt.25. inqt, cordis veſtri,quę tota erit,vt ſignis eius fieri incipiẽtibus,iuxta domini dictũ,debeamꝰ leuare capita noſtra,id eſt,exhilarare corda.¶Quod quia per nos fieri non poteſt,niſi nos ipſe gaudio ſpiritus ſui lætificet,rectè in collecta deprecamur,dicentes:Excita domine corda noſtra,id eſt, leua atq; exhilara ad præparandas vnigeniti tui vias,ſcilicet,vt parata ſint occurrere illi: nõ per timorẽ ſugiẽdo,ſed cũ amore aduentum eius excipiendo. ¶Ad hæc opportunè nobis hęc apoſtolica le
Rom.15. ctio recitatur.Qnæcunq; ſcripta ſunt,ad noſtram doctrinã ſcripta ſunt, vt per patiẽtiã & conſolationem ſcripturarũ ſpẽ habeamus,& reliqua.Valet enim ad correptionẽ impatien
Philip.1. tis animę,nimis ęgrę,cupiẽtis diſſolui,& eſſe cum Chriſto,dũ abundantiam ſpei nobis optando, moras vẽturi dñi noſtri ferre ſuadet, cũ pace & gaudio.¶Graduale manifeſtè vẽtu
Pſal.49. rum eũ canẽs, cuius ſpecies decoris ex Syon
Iohan.4. eſt,iuxta illud,quia ſalus ex Iudęis eſt,eandẽ
Pſal.49. lętitiam ſanctis eis prædicat,qui congregandi ſunt ad dextrã eius,eò quòd ordinauerint teſtamentũ eius nouũ ſuper vetera ſacrificia. ¶Alleluia duobus fœcundũ verſibns, primo
Pſal.121. verſu gaudiũ ſpei prędicat eius,cui dictũ eſt, in domũ dñi ibimus,lætitiãq; ex re futuram, vbi ſtabũt pedes eius in atriis Hieruſalẽ.¶Lecto aũt ſupradicto Euãgelio pręcentore gaudii,& cõfirmata promiſsiõe veritatis, vbi dicit:Cœlũ & terra tranſibũt,verba aũt mea nõ trãſibũt,iã velut cõſolatiõe recepta,gratula- Luc.21.
tur populus Syon,& dicit credẽs veritati:ne- Pſal.84.
us tu cõuertẽs viuificabis nos,& plebs tua lætabitur in te. Viuificabis nos,inquit, ſcilicet per reſurrectionẽ,cõuertens nũc per fidẽ, & plebs tua lætabitur in te. Lętabũtur filii ſpõ-
ſi reddita ſibi eius præſentia,& priſtina triſti Iohan.16.
tia in gaudium cõuerſa,pleno gaudebũt gaudio.¶Longũ nimis eſt,neq; à nobis propoſitũ exponẽtis more omnia perſequi. Solã em̃ concordiã cuiuſq; officii,velut compagẽ cuiuſq; corporis perquirere propoſitũ eſt. ¶Sũma igitur huius officii eſt, vt peregrina Hie-
ruſalẽ,id eſt,Eccleſia pręſens,huius vitæ exi- Baruch 5.
liũ ſpe patientiſsima perferat, & cũ ſecũdum Euangelii iã dicti præmõſtrationem, mundi ruinã imminere cognouerit,leuet caput ſuũ, & iuxta communionis cohortationẽ ſurgat, & ſtet in excelſo,terrena reſpuẽs & amãs cœleſtia,ſicut petit collecta,quæ dicitur ad complendum,& videat iucunditatem,quę veniet ſibi à Deo ſuo, ac velut propinquante æſtate
mœroris ſui nubila diſcutiat, quia vitæ dies Apoc.21.
æterni ſolis claritate ſulgeſcunt.

De Dominicæ tertiæ officio. Cap.IIII.

Dominicæ tertiæ totũ officiũ conſolationẽ decantat, maximè rectoribus eccleſiarum:quorum ſtatus quantò eminentior,tantò vita iudiciis hominũ ſubiectior,& tantò magis perſæpè apud homines laceratur opinio, quantò eorũ meritũ in diuino fulget iudicio. Venturum nanq; illis annũciat,qui harũ illuminet abſcõdita tenebrarũ:quia ipſe iudex eorũ eſt & cõſcius,qui omninò errare nõ nouit iudicio. ¶Vt ergo tãto teſte vel iudice vẽturo gaudeãt,vel quid de illo ſperẽt vt ſciãt, opportunè recitatur illud pręclarũ atq; famoſum,quod de Iohãne Baptiſta perhibuit, teſtimoniũ,dicens:Amẽ dico
vobis,inter natos muliẽrũ nõ ſurrexit maior Matth.11.
Iohanne Baptiſta.Magnũ teſtimoniũ,grande præconiũ. Negauit Deus homminẽ eſſe illũ mollibus veſtitum,negauit harundinem eſſe vento agitatam, enunciauit officio vel meritis eſſe angelũ.Oſtendit in vno,quod in omnibus facturus eſt, quoniã veniẽs ad iudiciũ in conſpectu patris & ſanctorũ angelorũ,cõgrua ſingulis teſtimonia reddet.¶Quis ergo non erubeſcet flere,eò quod competens ſuis meritis non habeat ex hominibus teſtimoniũ,tanto ſibi repoſito in cœlis pręcone meritorum?Gaudete potius in dño ſemper,ite-
rũ dico gaudete,inquit Apoſtolus,(quod cã- Philip.4.
tans in introitu)modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Quòd ſi oculos ſuos compreſſerint,& lucem veſtrã coram eis lucentẽ

videre

videre noluerint, nihil ſoliciti ſitis, dominus propè eſt, qui lucem veſtrã videre nolẽtibus ingeret, tantũmodo petitiões veſtrę innoteſcant apud deũ. Vnus eſt ille teſtis contra omnes criminatores pręualebit. ¶ Promiſſam cõſolationem hãc ſubſequens cõpleri collecta poſtulat, dicens: Aurẽ tuã domine precibus noſtris accõmoda, & mentis noſtræ tenebras gratia tuæ viſitationis illuſtra. Tenebras enim, quas patimur, in eo, quod errantes falſo iudicamur & iudicamus, illuſtrabit eius aduentus, quem non tardari poſcimus, ſicut in ſubſequenti lectione epiſtolæ ait idem Apo

1.Cor.4. ſtolus. ¶ Nolite ante tempus iudicare, quoad-

matth.11. uſq; veniat dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cõſilia cordium. Tota enim hæc lectio tẽdit in hoc, vt nobis pro minimo ſit iudicari ab humano die, ſicut fuit Iohanni, qui (vt ſuprà dictũ eſt) in Euangelio prædicatur à domino harũdo vento agitata non eſſe. ¶ De eadem re dominus flebiliter poſtulatur in graduali, præmiſſa laude cõpetenti: Qui ſedes domine ſu-

Pſal.79. per Cherubim, &c. Nam in eo quod ſedet ſuper Cherubim, id eſt, ſuper plenitudinẽ ſciẽtiæ, nouit & poteſt occultã cordiũ noſtrorũ abiſſũ penetrare, & quæcũq; ibi latẽt, vero teſtimonio in publicũ proferre. ¶ Ad hoc iuxta vocẽ Pſalmi, quæ in alleluia perſonat, excitabit potentiã ſuã, & veniet. ¶ Et ſicut in offerenda, quaſi iã factũ, quia proculdubiò futurũ eſt, pręſumimus dicẽdo: Benedixiſti domi-

Pſal.84. ne terrã tuam, auertiſti captiuitatẽ Iacob, gaudebunt electi ſtantes à dextris, teſtimonio ſibi reddito à vero iudice, & libertatẽ accipiẽt

rom.8. filiorum dei, iuxta quod in alio loco ſcriptũ

pſal.13. eſt: Cũ auerterit dominus captiuitatẽ plebis ſuæ, exultabit Iacob, & lætabitur Iſraël. ¶ Cuius libertatis ſpe cõfortat puſillanimes tuba

Eſai.35. prophetica in communione: Dicite puſillanimes, confortamini, & nolite timere, qui ſępe dũ humana contra ſe audiuit præiudicia, quis de repoſito in cõſciẽtia theſauro debeat conſolari, tamẽ valde trepidant, quia necdũ ſciũt, quales in illo tremendo dei iudicio inueniendi ſunt. Vnde beatus Gregorius, qui multis hominum præiudicijs fatigatus, ſatis & plus aliis multis erat expertus, quid pateretur, vel quanta intra hæc cõſolatione indigerent rectores eccleſiæ, & iccirco hoc illis celebri ſtatione officium dedicauit, ſcribens ad Mauricium imperatorem, inter cætera dicit: Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum, & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogo per eundem omnipotentem dominum, ne hoc vlterius faciat. Nã adhuc neſcimus, quis ibi qualis ſit. Et Paulus egregius prædicator admonet, dicẽs: Nolite ante tẽpus iudicare, donec veniat dominus, 1.Cor.4.

qui & illuminabit abſcõdita tenebrarum, & manifeſtabit cogitationes cordium.

Cur ſtatio ad ſanctum Petru[m].

SCiendũ verò eſt, præſentis dominicæ officio ſtationẽ congruè fieri ad ſanctũ Petrum, quia videlicet ille rectorũ Eccleſię primus & pręcipuus eſt: quibus idẽ officium prædicat gaudiũ & patientiã in tribulatione, longanimitatem in ſpe, quorũ in animo quãta preſſura ſit, & præter illa, quæ extrinſecus ſunt, quanta inſtantia quotidiana, quanta ſolicitudo commiſſarum ſibi animarum, nulli 2.Cor.11.

præter ipſos, qui experti ſunt, perfectè & liquidò nouerunt, quàmuis frequenti lectione, maximè ex libris beati Gregorii nonnulla ex parte à ſtudioſis & cordatis lectoribus queãt cognoſci. ¶ Ipſe aũt beatus Gregorius egregium Romanæ ſedis poſt Petrum Apoſtolum decus, qui optimè (vt dictũ eſt) angoris eius conſcius extitit, hoc ſeſe cũ illis officio conſolatus eſt: quippe qui (vt in libro vitæ ipſius legimus) ſtationes per baſilicas vel beatorum martyrum cœmiteria (ſecundum quod hactenus plebs Romana, quaſi eo viuẽte, certatim diſcurrit) ſolicitus ordinauit: per quas & ipſe ſimul diſcurrens, dum adhuc loqui præualuit, viginti homilias Euangelii diuerſo tempore declamauit, reliquas verò eiuſdem numeri dictitauit quidẽ, ſed laſſeſcẽte ſtomacho, languore continuo aliis pronũtiandas cõmiſit. Qui ſicut verè dulciſſimum ſanctiſpiritus organum, quicquid ſcripſit, digito Dei dictante concepit: ſic eaſdem ſtationes non ſine eodem ſpiritu depoſuit, & tã hæc, quàm cætera eius opera, tanquàm aurũ rutilant in Chriſti eccleſia.

De Quatuor temporum ieiuniis.

Caput V.

INter cæteras hebdomadæ ferias, quarta & ſexta feria maximè ieiuniis ideo deputantur, quia Dominicæ paſsionis memoria præ aliis inſignitę ſunt. Quarta nanq; feria dominus à Iuda traditore vẽditus, & ſexta à Iudęis Matth.26.

crucifixus eſt. Itaq; & per ſingulas dominicas proprias Euangeliorũ & Epiſtolarũ lectiões habent, & ieiuniis, lætaniis atq; abſtinentijs pœnitentium magis idoneę iudicatæ ſunt: vt quibus diebus innocẽs dominus vẽditus, & pro ſeruis ſuis paſſus eſt, ſeru' peccator fleat & ieiunet, & lectionẽ ſanctã (quę eſt animæ pabulũ) ſolennius audiat. ¶ Quapropter quatuor tẽporũ ieiunia per eaſdẽ ferias celebrari inſtituta ſunt, addita dominicæ ſepulturæ die, ſcilicet ſabbato, vt tres dies ieiunii ſint, quatenus trium menſium cuiuſq; temporis

tempe-

temperiem bonam,trium dierum, quibus ieiunamus, ſalubri commercio impetremus,& pro menſe diem vnum domino offerentes, tranquillã & quietam hanc vitã ſub elemẽtis *Ephe.6.* mund[illegible] ſpiritualibus nequitijs, & ab aëriarum malignitate tempeſtatum peragamus.

De Ieiunio in aduentu domini.
Caput VI.

TErtia igitur dominici aduentus hebdomada, quarta ſeria brumalis temporis ieiunium præfixum eſt: quod propter aduentum domini aliorum temporum ieiunijs celebrius eſt, & officium tam diurnum quàm nocturnum magis plenariũ habet, ad ipſum domini pertinens aduentum, vt dum caro ieiunijs affligitur, anima redemptionis ſuæ teſtimoniis,ex lectione ſacrã,vel concentu Eccleſiæ,copioſius lętetur.¶ Prima ieiunij die,ſcilicet quarta ſeria ſtatio ad ſanctam Mariam conuenienter ordinata eſt.Ad illud enĩ *Luc.1.* templum domini,ad illud ſacrarium ſpiritus ſancti,in quo totus Deus nouẽ menſibus habitans,dignatus eſt homo fieri, totum eius diei officium propriè pertinere manifeſtum eſt.Nam ex Euãgelio dominica recitatur,annunciatio vel incarnatio, propheticis tubis antè declamata,per angelũ præſentialiter allata,per fidem beatę virginis ſuſcepta,per incorruptum eius vterum completa & reddita. ¶ Quæ omnia propheticus clangor in introi *Eſa.45.* tu breuiter præcinẽs: Rorate cœli,inquit,& cętera.Dicendo rorate cœli deſuper,miniſteriũ angelicæ expreſsit allocutionis, qua verbum Deus in interiorem aurem credulæ virginis,ſicut pluuia in vellus,deſcendit, & per *Iudic.16.* hoc quod ait,& nubes pluant iuſtum, ſe atq; cæteros prophetas,qui vt nubes iuſtum, ſcilicet Chriſtum & fideles eius in terra cordis noſtri cœleſti doctrina depluunt.Aperiatur, *Eſai.2.* inquit, terra ſuſcipiẽdo verbum,& dicendo, *Luc.1.* ecce ancilla domini,fiat mihi ſecundum verbum tuum,& germinet ſaluatorem,benedicta in ęternum,Deum nobis proferens & hominem. Quæ poſt hæc ſequũtur,omnia ſimi *Daniel 2.* liter Euangelico ſenſui conſonant. ¶ Epiſtolaris lectio ieiunantiũ animas dupliciter reficiens.Primò montem illum prędicat,qui ſecundum conſonum Euangelium,ſedem ſuſ *Pſal.65.* cipiens Dauid patris ſui, & de lapide paruo creſcens in montem,& implens orbem terrarum,regnabit in domo Iacob in æternum. *Pſal.23.* ¶ Cui lectioni pulchrè ſuccinit verſus ſubſequens gradualis,quis aſcendit in montẽ domini,&c.Quia videlicet non niſi innocẽs manibus & mundo corde, & cuius vita concordat cum fide, partem habebit in illa domini incarnatione.¶ Reliqua officij membra patẽter ad eundem Euangelij ſenſum pertinent, nec ad hoc probandũ immorari opus eſt,quoniam manifeſtum eſt. Igitur hac die ſecundũ huiuſmodi officium ſtatio ad ſanctam Mariã conuenienter ordinata eſt.

De Feria ſexta Ieiunij.Cap.VII.

SExta verò ſeria ſtatio ad ſanctos Apoſtolos prę̨ſcripta eſt.Ratio quidem occultior eſt,ſed quęrentibus parua ex ſcintilla citius elucet.Nam in Euangelio diei præſen- *Luc.1.* tis,in cantico beatæ virginis dignũ illud memoria dictum eſt,quod patenter ad ipſos Apoſtolos attinet:Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. ¶ Nã de ſede ſpiritualis magiſterij,de cathedra Moyſi,depoſuit potẽtes de ſede,id eſt,ſuperbos, ſcribas & phariſæos,& exaltauit in eandem ſedem humiles Apoſtolos.Sicut aliàs ipſe dominus: cõfiteor tibi,inquit,pater domine cœli & terræ, quia *Matth.11.* abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. ¶ Quod quia in veritate iudicii factum eſt,& cùm hæc diceret beata virgo, propè erat dominus, ſcilicet in vtero eius, benè cõgruit hic introitus: Propè eſto Domine,& *Pſal.118.* omnes vię tuæ veritas.¶ Et quia florente tũc virga de radice Ieſſe,iam requieſcebat ſuper florem eius ſpiritus domini,vt de plenitudine eius accipiens Iohannes, exultaret in vte- *Iohan.1.* ro Elizabet:aptè concinit Euangelio hæc E- *Luc.1.* piſtola: Egredietur virga de radice Ieſſe, &c. Singula percurrere nimis longum eſt,& quia *Eſa.11.* per ſe patent,quòd ad eandem rem pertineant,faſtidioſum eſt. ¶ Cõmunio tãdem,ecce dominus veniet, & omnes ſancti eius cũ eo, *Zach.14.* ad eorundem perſpicuè ſpectat glorificationem Apoſtolorum, qui cum eo venturi ſunt in ſecundo aduentu eius ad iudicium.

Cur vna tantum lectio legatur ad Miſſam. Cap.VIII.

QVęri autem poteſt,cur quarta feria prima ſcilicet diei ieiunii,duæ ſint lectiones,duoq; aſſcripta gradualia, ſexta feria vna tantum lectio,ſequenti verò ſabbato legantur ſex? ¶ Ad quod reſpondendũ, quia cùm quarta feria duas legerimus,ſexta ſecundum profectum ieiunii tres legere deberemus,ſabbato autẽ quatuor. Verùm quia ſabbato ſolent ordinationes fieri,tranſlatæ à feria ſexta duæ,quatuor ſabbati lectiõibus appoſitæ ſunt,vt his maximè ſacri officii proferenda reſeruetur opulẽtia, qua & ieiunãtes, & ſacrorum ordinũ tyrones deſcripti ſunt.

Cur ſabbato ieiunii duodecim lectiones titulentur,cùm ſex tantùm legantur.

SCiendum quoque, quòd cũ ſabbatõ ſex tãtum legendę ſint, duodecim in titulis lectiones ea de cauſa prænotantur, quia cùm

cùm Romana Eccleſia de Latinis & Græcis eſſet permixta, ſingulæ lectiões in vtraq; lingua recitabãtur. Nam in vna lingua recitatæ, ab vtriuſq; linguæ populis intelligi non poterant. Itaq; dũ vnaquæq; bis legitur, duplicato ſenario lectionũ numero, duodecim cõputantur. ¶ Præterea notandum eſt, ordinationum ſacramenta dominicæ diei deputari, cuius in veſpera fiũt, & tam veſpera ſabbati, quàm mane prima ſabbati poſſe & licere ieiunis à ieiunãtibus celebrari.

Sententia Leonis Papæ, quòd ordinationes cùm ſabbati veſpere fiant, ad diẽ dominicam pertineant. Cap. IX.

Dicit enim magnus Leo, ſcribẽs ad Dioſcorum Alexandrinæ ciuitatis Epiſcopũ. Quod à patribus noſtris propen ſiore cura ſeruatum eſſe nouimus, à vobis quoq; volumus cuſtodiri: vt non paſſim diebus omnibus ſacerdotalis vel Leuitica ordinatio celebretur, ſed poſt diem ſabbati, hoc eſt, noctis eius, quę in prima ſabbati luceſcit, exordio, ſub lege diuini officii ſubſtituatur, in quibus his, qui conſecrandi ſunt, ieiunis à ieiunantibus ſacra benedictio conferatur, quod eiuſdem obſeruantiæ erit, ſi mane ipſo die dominico continuato ſabbati ieiunio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non receduntquam ad diem reſurrectionis (ſicut etiam in paſcha domini declaratur) pertinere non dubium eſt. Nam propter authoritatem conſuetudinis, quã ex Apoſtolica nouimus venire doctrina, etiam ſacra ſcriptura manifeſtat, quòd cùm Apoſtoli Paulum & Barnabam ex præcepto ſancti Spiritus ad Euangelizandũ gentibus mitterent, ieiunantes & orãtes impoſuerũt eis manus, vt intelligamus, quanta & dantiũ & accipientium deuotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletũ. ¶ Et ideo piè & laudabiliter Apoſtolicis mores geſſeris inſtitutis, ſi hanc ordinandorum ſacerdotum formam per eccleſias, quibus dominus pręeſſe te voluit, etiam ipſe ſeruaueris, vt his, qui conſecrandi ſunt, nunquàm benedictio, niſi in die reſurrectionis dominicæ tribuatur, cui à veſpere ſabbati initiũ conſtat adſcribi, & quę tantis diuinarũ diſpenſationũ myſterijs eſt cõſecrata, vt quicquid à Domino eſt inſignius cõſtitutum, in huius diei dignitate ſit geſtum. In hac mundus ſumpſit exordium, in hac per reſurrectionem Chriſti, & mors interitum, & vita ſumpſit initium. In hac Apoſtoli à domino prædicandi omnibus gẽtibus Euangelij tubam ſumunt, & inferendum vniuerſo mundo ſacramentum regenerationis accipiunt. In hac (ſicut beatus euangeliſta Iohãnes teſtatur) cùm cõgregatis in vnum diſcipulis, clauſis ianuis, ad eos dominus introiſſet, inſufflauit & dixit: Accipite ſpiritum ſanctum, & quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum detinueritis, detenta erũt. In hac deniq; promiſſus à domino Apoſtolis Spiritus ſanctus aduenit, ita cœleſti quadam regula inſinuatum & traditum nouerimus, in illa die celebranda nobis eſſe myſteria ſacerdotalium, in qua collecta ſunt omnium dona gratiarũ.

Actor. 13. Iohan. 20. Actor. 2.

Item de Sabbato, & cur ſtatio ad ſanctum Petrum. Cap. X.

Hoc ſabbato, & omnibus horum quatuor temporum ſabbatis, ſtatio ad ſanctum Petrum congruè celebratur. Cui enim primo poſt Chriſtum Eccleſiæ ſummũ collatum eſt pontificiũ, quiq; primus & princeps ſacras in eccleſia celebrauit ordinationes, cuius vice maximè fungitur Romanus pontifex, cũ eccleſiæ ſanctæ miniſtros & ouibus Chriſti paſtores ordinat neceſſarios, congruè, vt tanquam ad ſummum recurratur, apud ipſum ſtatio celebratur. Conuenientes igitur ad beatum Petrum ieiunos mater Eccleſia filios, velut ex ore ipſius Petri multiplicatis in anima reficit ſacramentis, & ex ipſius authoritate ſpiritualium diuiſiones miniſtrationum diſtribuit. ¶ Vbi notandum, quintã ſemper lectionem, quæ ſuperadditæ doctrinæ nouiſſima eſt, nõ mutari, ſemperq; illam eſſe, qua legitur angelus domini cum Azaria & ſociis eius in fornacem ignis deſcendiſſe. Quod magna & myſtica non vacat ratione. Nam quemadmodum pueris ab Babylonio rege miſsis in fornacẽ ignis, cœleſtis gratia ſubuenit, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem: ſic nos à conſuſionis regẽ diabolo, libidinum flammis appetitos ieiuniorum & orationum inſtantia liberat. Hoc deniq; genus non eiicitur, niſi in oratione & ieiunio. ¶ Hac ergo lectione prælecta, ſequitur & hymnus eorundem puerorum, quo ad benedicendum creatorẽ omnis creatura cõmonetur, priuſquàm ſacerdotes ordinentur, vt animaduertamus, illorum ora manusq; ad benedictiones dandas, & quod maximũ eſt, conficiendum corpus & ſanguinem domini, iure admitti, qui à conſuſionis rege ſuccenſam fornacem vitiorum potenti fide ſuperauerũt. Iam quæ ſequuntur, manifeſtè ſecundum domini prædicant aduentũ, & voci conſonant clamantis in deſerto, parate viam domino, &c. Hoc enim euãgelium eius diei eſt, principium ſcilicet prædicationis, qua Iohãnes peccatorum corda percutit, & ad pœnitẽtiam inuitat, genimina viperarum, ſecurim dicens

Daniel. 3. Matth. 17. Iſa. 40. Matth. 3.

dicens iam eſſe poſitam ad radices arboris,&
ventilabrum in manu Iudicis, vt purgans are
am ſuam,triticum congreget in horreum,pa
leas autem conburat igne inextinguibili.
¶Hoc Euangelium eodem Epiſtola ſenſu
præcurrit ſcilicet ſecundum prædicando
aduentum Domini, quo reuelatur prius
hominem peccati, filium perditionis inter-
2.Theſſ.2. ficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratio-
ne aduẽtus ſui. ¶Sed & antiphona ad introi-
Pſal.76. tum:Veni & oſtende nobis faciem tuam do-
mine,qui ſedes ſuper Cherubim,& ſalui eri-
mus, manifeſtè tẽpus illud reſpicit, quo(ſi-
cut in offerẽda quoq; canimus) exultãti filiæ
Zach 9. Syon:Veniet rex ſuus ſanctus & ſaluator mũ
di:& ſicut in tractu præmiſſum eſt: Excitans
Pſal.79. potentiam ſuam veniet, & eum quem dedu-
cit,velut ouem Ioſeph,ſegregatum ab hœdis
Matt.25. qui à ſiniſtris eius ei unt,ad dextram ſuam cõ
ſtituet. ¶Interim tamen plorandum eſt an-
Pſal.94. te eum qui fecit nos, ne fortis & terribilis,
Pſal.81. qui iuxta communionem exultauit vt gygas
ad currendam viam, nemine aduerſantium
Pſal.63. paruulorum valente ſibi reſiſtere, de quibus
ſcriptum eſt: Sagittæ paruulorum factæ ſunt
plagæ eorum,cùm venerit,item gygas nobis
ſit,& multa fortitudine ſua nobiſcum in iu-
dicio contendat, & magnitudinis ſuæ mole
premat nos.

Cur dominica quarta vacat. Cap.XI.

DOminicæ quartæ officio præſcriptum
eſt,Vacat: videlicet,quia nulli ſancto-
rũ Apoſtolica cautiõe ſtatiõi deputatũ
eſt. Quod quàm rectè cautum ſit, cõſiderata
eiuſdem officii ratione perpendere licebit.
¶In euangelio dominicæ huius,agitante vẽ-
to phariſaicæ interrogationis, hæc ſcintilla
ſplendidæ veritatis emicat de flamma ignis
diuini, qui calebat ardens & lucens in ſancta
mente Iohannis. Ipſe eſt inquit,qui poſt me
Iohan.3. vẽturus eſt, qui ante me factus eſt, cuius ego
Iohan.1. non ſum dignus,vt ſoluam eius corrigiã cal-
ceamenti. Ab hac probabilis teſtimonii ſen-
tentia graui & digna corde & ore tãti præcur
ſoris, omnia pendent membra concrepan-
tis officii. ¶Stat Idumæa illa, quæ viſitatiõis
Pſal.59. 107. ſuæ propheticum illud audierat promiſſum,
In Idumæam extendam calceamentum meũ,
& reſpiciens in illud tempus,quo de accubi-
tu ſuo,ſcilicet de ſinu patris,egreſſus rex ille
qui hoc promiſerat,iam in vtero virginis cal
ceabatur, mirabilem illam atq; inſolubilem
incarnationis corrigiã ſuis circundans greſ-
ſibus. ¶Illud,inquam, reſpiciens. Idumæa
ſcilicet alienigena gẽtilitas, clamat in introi-
Pſal.105. tu: Memento noſtri domine in beneplacito
populi tui, videlicet in filio tuo, in quo tibi
beneplacuiſti ſolo ex millibus populi, qui-
cunque tuus fuit ab initio mundi,viſita nos Matth.3.17.
in eodem ſalutari tuo,ad modum medici ia-
centem ægrotum dignatione gratuita viſitã-
tis. ¶Quæ deinde ſequuntur,id eſt,collecta,
epiſtola,graduale,alleluia,cuncta pariter iux
ta cõſiderationem imprægnati vteri virgina-
lis, propè eſſe dominum, & celerem eius ad-
uentum conſonant. ¶In offerenda verò palã
eſt, nos exemplo angeli ,ſalutare illud tem-
plum domini,ſacrarium ſpiritus ſancti,thala
mum ſanctitatis,triclinium diuini cõſilii: in
quo,vt dictũ eſt, diuinitas veniens ad noſtrã
ſalutem,noſtra carne calceata eſt. ¶Hoc tan-
tum tegis Chriſti myſterium, cui ſanctorũ,
qui omnes officiales eius ſunt,ita fuit credi-
tum,vt meritò decantetur hoc officium præ
ſcripta ſtatione apud quemlibet illorum? Nã
quæ apud ſingulos eorum officia ſolẽnibus
deputata ſunt ſtationibus,ſi ritè conſideren
tur,ſingulorum virtutibus vel meritis con-
ſonare probantur. Sic apud beatum Petrum,
qui principaliter ius obtinet ligandi atq; ſol
uendi,ſtatio fit, quãdo,vt dictum eſt,in typũ
eccleſię nobis euãgelizatur ſolutio aſinæ: ſic
quando agimus ſcrutinia, & cathechumeni
præſignãtur,ad cathechizatorem gentiũ Pau
lum ſtatio celebratur. Hanc autem ligatu- Matth.16.
rã corrigiæ ſoluere,id eſt,ſanctæ incarnatio-
nis Chriſti myſterium denudare, ipſe Ioan- Matth.11.
nes ſe indignum aſſerit, quo maior inter na-
tos mulierum nemo ſurrexit. ¶Inueſtigare
enim quis poteſt,quomodo corporatur ver-
bum,quomodo ſummus & viuificator Spiri- Iohan.1.
tus in tra vterum matris animatur, quomo-
do is,qui initiũ non habet, & extitit & con-
cipitur? Nulli ergo ſanctorum hoc myſteriũ Matth.11.
ita fuit creditum,vt apud illum propria ſtati
one hoc aſsignari debeat officium. Proinde
vacat,non quod (vt nõnullis videtur) minus
ſit authenticum, ſed quod de ordinatiſsima
ſtationum diſpoſitione,rationabiliter fit ex-
ceptum,vtpote materiam habens totius ſalu
tis & ſanctitatis effectricẽ,ſed nulli ſanctorũ
inueſtigabilẽ: omnibus impẽſam, ſed per ſo
lũ Spiritum ſanctũ adminiſtratam, qui in tri
clinio virginalis vteri ſolus medius,ſolus cõ
ſcius,& vnus cœleſtiũ fuit architriclinus nu-
ptiarum. ¶Nocturnalia,ſtudio vitandę proli Luc.1.
xitatis,pręterimus officia, maximè quia per
ſe ſatis patent, quòd à diurnalibus non diſ-
crepent. ¶Notandum verò,quod antiqua &
vniuerſali ſanctæ Eccleſiæ cõſuetudine per
hoc tempus rationabiliter legitur Eſaias pro
pheta, qui tam primum,quàm ſecundum do
mini aduentum eloquenter euidens, & eui-
denter eloquẽs,nobilis propheta,imo mag-
nus

nus & verus nunciat Euangeliſta. Nam per
totum annum iuxta rationes cauſarum vel té
porũ, ſacræ lectiones probabiliter (ſicut in ſe
quẽtibus locis ſuis liquebit) ordinatæ ſunt.

De Officio in vigilia natalis do-
mini. Cap.XII.

IN vigilia natalis domini, frequens ac cele
berrimum eſt in ore Eccleſiæ pulchrum il
Exod.16. lud diuinæ conſolationis oraculum: Hodie
ſcietis, quia veniet dominus, & mane videbi
tis gloriam eius. Iudæa & Hieruſalem, nolite
2.Para.20. timere, &c. ¶Per hoc mittit quenquam no-
ſtrûm ad hiſtoriã libri Paralipomenon, quã-
do regnante Ioſaphat, congregati ſunt filij
Ammon & Moab, cum habitatoribus mõtis
Seir aduerſus Iudam. Cõuenitq; omnis Iuda
in Hieruſalem & in templum domini, ad de-
precandam faciem eius. Et ſtantibus illis co-
ram domino cum vxoribus & paruulis aut li
beris, & vociferantibus ad dominum, excla-
mauit Hiaziel, filius Zachariæ, filij Barachiæ,
Leuites de medio multitudinis, facto ſuper
ſe ſpiritu domini: O Iuda & Hieruſalem no-
lite timere, cras egrediemini, & dominus erit
vobiſcũ, &c. ¶Illuc (vt dictum eſt) mittit quẽ-
quã noſtrûm eccleſia, ſumma cura nitens ex-
citare corda noſtra, vt vigilanter aduertamus
per hãc ſimilitudinem, quàm opportunè ſub
uenit nobis natiuitas filij Dei ſecundum car-
nem. Non enim parua ſimilitudo eſt. Nam
quemadmodum tunc viſibiliter congregati
Deute.23. fuerant viſibiles hoſtes aduerſus Iudam, ſci-
Hier.48. licet filii Ammon & Moab, & habitatores mõ
Ezech.35. tis Seir, qui ſæpè in ſcriptura ſacra pro pecca-
Gen.19. tis & vitijs & malignis ſpiritibus ponũtur, no
minibus quoq; ad hoc ipſum cõgruentibus.
Ammon enim interpretatur populus turbi-
dus: Moab ex patre ſcilicet diabolo: Seir pilo
ſus vel hiſpidus: ſic ad interitum noſtrum cõ
gregabantur peccata & vitia noſtra, nec erat
qui adiuuaret.

De Officio eiuſdem diei. Cap.XIII.

IPſum nomen, quod dicitur vigilia, nos ex
citare debet, vt vigilanter aduertamus ea,
quæ in officio diei huius cõgeſta ſunt. Quæ
cùm perſpexerimus, quibus ex ſcripturarum
locis cõquiſita ſint, mirãda nobis ſignificatio
potius, quàm expreſsio ſeſe offeret profun-
dæ intentionis, qua cõpoſitor officij noſtras
in meditatiõe diuina mẽtes occupare per hu
iuſmodi officium intendit. ¶Primùm itaque
Exod.16. de introitu dicendum. Hodie ſcietis, quia ve
niet dominus. Hoc de Exodo parua mutatio
ne ſumptum eſt. Nam cùm dixiſſet dominus
filijs Iſraẽl, Ecce ego pluã vobis panes de cœ
lo, dixerũt Moyſes & Aaron ad illos: Veſpere
ſcietis, quòd eduxerit vos dominus de terra
Aegypti, & mane videbitis gloriã eius. Cùm
ergo nobis, in expectatione dominicæ nati-
uitatis mente vigilantibus, hoc in introitu
canitur, quod dictum eſt, tunc panem de cœ-
lo, id eſt, manna ſuſcipiẽtibus, & facilè perſen
tit chorus eruditus, quid innuat piæ calidus
intentionis oculus, id eſt, quò tendat, vel ad
quid ſenſus noſtros inuitet officij compoſi-
tor verè ſapiens, & ſcriba doctus magni ſibi
theſauri conſcius. ¶Deniq; ad hoc inuitat
nos, vt recogitemus, manna illud (quod datũ
eſt filijs Iſraẽl, de Aegypto egreſsis, & tendẽ-
tibus ad terrã repromiſsionis) figurã fuiſse
verbi Dei, quod per virginẽ carnẽ aſſumens, Matth.19.
nos in ſe credẽtes paſcere venit, qui eramus
à Deo ieiuni, ſolis carnis vitijs, tanquàm car-
nibus Aegypti diſtenti atq; crapulati. Huius
interpres ſimilitudinis, non quiuis hominũ,
ſed ipſe eſt, qui dixit: Ego ſum panis vitæ, pa- Iohan.6.
tres veſtri manducauerũt manna in deſerto,
& mortui ſunt: Hic eſt panis de cœlo deſcẽ-
dens, vt ſi quis ex illo mãducauerit, nõ moria
tur: Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcen
di. ¶Hoc igitur intelligentes, & magnificè
exultãtes, amplius ex ſubiunctiõe pſalmi di
latamur in intellectu gaudio ſpirituali, dicẽ-
tes: Domini eſt terra & plenitudo eius. Quod Pſal.23.
de pſalmo, ſumpta eſt offerenda quoq; cum
verſibus ſuis. Cõuenit nanq; diei vel rei pſal
mus hic per omnia, quia totius hodierni offi
cij pſalmiq; huius vna ferè intentio eſt. Nam
& in vigilia præſenti contẽplari iubemur, nõ
ſolũ quod natus ſit, ſed & cur natus, vel quando Heb.7.
natus ſit Chriſtus, ſicut & cantamus: Intuemi
ni, quãtus ſit glorioſus iſte. Et in pſalmo iux
ta titulũ, qui talis eſt: Pſalmus Dauid in prima
ſabbati. Agit Propheta de victoria Chriſti,
quæ facta eſt in reſurrectiõe, in prima ſabba-
ti, exhortãs fideles, vt tanto regi ſemetipſos
(ſicut decet) præparent aduenienti, tollẽtes, Luc.11.
ſicut in offertorio cantamus, portas ſuas, por
tas mortis, id eſt, vitia, vel eleuãtes portas iu-
ſtitiæ, virtutes, vt introeat rex gloriæ, domi-
nus virtutum, ad debellandum fortem arma Pſal.135.
tum, cuius eſt orbis terrarũ, quia ipſe ſuper
maria fundauit eum, dũ ſicut olim diuiſit ma
re rubrum in diuiſiones, ita & nunc orbẽ, id
eſt, populum Chriſtianũ, educẽs inter diſſen
ſiones amaricantium populorum, fundauit
in fide, & ſuper flumina præparauit, id eſt, ſu-
per principes ſeculi ſtabiliuit eum. ¶Nihilo-
minus & hoc, quod eidẽ introitui, in gradua
le transformato, verſus iſte ſubiũgitur: Qui Pſal.79.
regis Iſraẽl, intende, ſenſum vigilantem ædi-
ficat. Nam pſalmus ille oratio eſt pro Iudæis,
& Gentibus, qui cito apparente domino Ie-
ſu commutandi erãt in eum. Et pro perfidis

quoq; Iudæis, qui in titulo appellantur Aſſyrij, id eſt, ſeipſos dirigentes ſecundum reputationem ſuam, qui iuſtitiam ſuã ſtatuere volentes, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti: pro perfidis, inquam, Iudæis orant in illo pſalmo fideles, vt tandem conuertantur, quod ipſi tandem futurum præuident. ¶ Et in ſupradicto verſu ſub nomine Iſraël Iudaicus populus, ſub nomine Ioſeph, quod interpretatur accreſcens, gẽtium deſignatur multitudo, quæ illis addita eſt, iuxta illud: Alias oues habeo, quæ nõ ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, &c. ¶ De Euãgelio vel epiſtola palàm eſt, quòd eis introitus ſupradictus cõueniat, videlicet quia ſenſus vtriuſq; hoc maximè intẽdit atteſtari, qualẽ per portã cœli ſupradictum manna nobis dominus pluerit, ſcilicet per virginem, dicente angelo in Euãgelio: Quod enim ex ea natũ eſt, de ſpiritu ſancto eſt, pariet autem filium, &c. Pauli autem in epiſtola: Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid. ¶ Maxima nanq; portarum cœli, quas dominus, vt hoc manna plueret, nobis aperuit, Maria extitit, per quam ad nos verbum Dei, caro factum, de cœlo deſcẽdit. Siquidem aliæ portæ, id eſt, omnes ſanctorũ animæ, quæ ab initio verbum illud in gremio fidei meruerunt ſuſcipere, ore ſuo verbum ſalutis pepererũt, id eſt, prædicauerunt, ſanctamq; ſcripturã cõ poſuerunt, dicentes: A timore tuo domine concepimus & peperimus. Spiritũ ſalutis tuæ fecimus ſuper terram. Hæc autem verbum illud ita plena gratia concepit, vt viſibilem hominem factum pareret, in veritate carnis, eodem Spiritu ſancto, & per ora prophetarum verbum hoc eloquente, & cõceptionem eius in vtero virginis operante. ¶ Quod & ipſum cælitus ſignificatum eſt, in eo quod de ſupradicto manna ſcriptum eſt: Cumq; deſcenderet mane ros ſupra caſtra, deſcẽdebat pariter & manna. Ros enim Spiritum ſanctũ, de quo nunc dictum eſt, quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt: Manna verò (vt ſæpè dictum eſt) verbum Dei ſignificabat, quod per operationem eius humanæ naturæ vnitũ eſt. ¶ Et quod populus inobediens, de eo quod collegerat, reſeruauit, nec totũ vt inſũ erat, comedit, hoc illud eſt, quod nõ totum, quod accepit à ſanctis prophetis de verbo Dei, credere voluit. Quod autem de manna reſeruatum eſt, quale fuit? Computruit, inquit, & ſcatere cœpit vermibus. Nimirũ, hoc eſt, quod vſq; hodie Iudæa de manna comedere, id eſt, de verbo Dei credere refugit: Quòd videlicet putredinem, id eſt, carnẽ noſtram aſſumpſerit, & verè ſit vermis, quod purum manna fuerat, id eſt, homo verè mortalis ſit factus, qui Deus, imo verbũ Dei erat. ¶ Quòd autem die ſabbati non computruit, neq; vermis eſt inuentus in eo, quia pulchrè illud ſignificat, quòd, vt ait Apoſtolus, Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà nõ dominabitur. ¶ Rectè igitur in introitu cantamus: Hodie ſcietis quia veniet dominus, & mane videbitis, &c. quia hodie, id eſt, in præſenti vita ſcimus & credimus, quia de cœlo deſcẽdit panis viuus, mane, id eſt, in reſurrectionis gloria, videbimus non ſolam humanam, ſed glorioſam diuinitatis eius formam, & (vt in communione canimus) Reuelabitur gloria domini, & videbit omnis caro ſalutare Dei noſtri.

Rom. 10. — Iohan. 10. — Matth. 1. — Roma. 1. — Eſa. 26. — Exod. 16. — Rom. 6. — Eſa. 40.

De eo quod ſolet quæri, cur Deus lapſum hominis euenire permiſerit, pro quo incarnatio eius neceſſaria fuit. Cap. XIIII.

Importuna plerunq; à nõnullis hæc nobis impingitur quæſtio. Cur Deus lapſum hominis euenire permiſerit, cùm vtique, vt omnipotẽs, impedire potuerit, ſaltem ipſum tentatorẽ ab ingreſſu paradiſi procul arcẽdo, malueritq; ſuam incarnationem humano generi neceſſariam exiſtere, quàm compendio ſerpentem ab hominis collocutiõe abigere. ¶ Hoc Apoſtolus Iudæis ſcandalum, gẽtibus autem ait eſſe ſtultitiam, nos autem, ſi ſpiritu pietatis regimur, vt mites ſimus, & ideo quærimus vt inueniamus, ſcienter profitebimur hoc ſtultum Dei ſapientius eſſe hominibus. ¶ Quod vt probari poſsit facilius, libet prius rei tantæ maieſtatis aliquam apponere ſimilitudinem, vt quia diuinam iuſtitiam vel ſapiẽtiam in ſemetipſa radiantem, infirmi perſpicere non queunt oculi, tanquàm in ſubiecto ſpeculo contemplantes, ſpecioſam illam eſſe intelligant per ipſius imaginem. Nunc ergo ab eo, quod ſcriptum eſt, & vocauit famem ſuper terram, & omne firmamẽtum panis cõ triuit, & paulò pòſt: Et intrauit Iſraël in Aegyptũ, &c. cõpetentem licet capere ſimilitudinem. ¶ Quærimus nunc ab eis, qui ſupradicta quæſtione moueri ſolent. Cur Deus voluerit, vt Iſraël in Aegyptũ intraret, vnde poſtea ſignis, atq; portentis, cum ipſorum grandi labore, per Moyſen & Aaron educerẽtur. Nam teſtamentum ſuum, quod diſpoſuit ad Abraham, quod iurauit ad Iſaac, quod ſtatuit Iacob in præceptum, dicens: Tibi dabo terrã Chanaan, cùm eſſent incolæ eius, ſcilicet terræ Chanaan, illud, inquam, teſtamentum ſic poterat ratum facere, vt non vocaret famem ſuper terrã, neq; intraret Iſraël in Aegyptũ, & ibidem, id eſt, intra Chanaan, augere poterat populum ſuum vehemẽter, & firmare eũ ſuper

1. Cor. 1. — Pſal. 104. — Exod. 7. 8. — Pſal. 104.

ſuper inimicos eius, nõ relinquẽs hominem
nocere eis,& corripiens pro eis reges:ſed ma
luit (vt dictum eſt) cauſam euenire, propter
quam intraret Iſraël in Aegyptũ,& illuc mit-
tere Moyſen ſeruum ſuum & Aaron,ponens
in eis verba ſignorum ſuorũ & increpare ma
Pſal.105. re rubrum,vt exiccaretur,& ſubuerſis hoſti-
bus deduceret eos per deſertum quadragin-
ta annos,&portaret mores eorum,& interim
pluit illis manna ad manducandũ,& panẽ cœ
li dedit eis. Hoc ergo reſpondeat qui altiora
Pſal.77. quærit,cur tantis morarum vel operũ diſpen
diis reducẽdos,illuc intrare permiſerit. ¶ Di
cet fortaſsis quod in promptu eſt,& quod ve
rum eſt,quia vt notã faceret in gentibus vir-
tutẽ ſuam, vt eſſent quæ vtiliter annunciari
poſſent inter gentes opera eius, vt ſciremus,
Pſal.76. quia ipſe dominus Deus noſter, & experimẽ
Pſal.104. to probarem⁹, quia in vniuerſa terra iudicia-
eius:vt, inquã, notus fieret Deus,ſine cui⁹ no
titia nõ viuit omnis homo, iccirco quod ſu-
pradictũ eſt fieri permiſit.Et rectè,benè,irre
prehenſibiliter. Si enim homo nõ debet ob-
lata occaſione omittere,quin proferat quod
in ſe vtile habet,pro eo quod ſcriptũ eſt: Sa-
Eccl.20. piẽtia abſcõdita & theſaurus occultus, quæ
Pſal.104. vtilitas in vtriſq;? quãtò magis beneuolentia
Gen.39. Dei oblatã ſibimet occaſionẽ debuit ample-
cti.i. mittere in ſeruum venundari Ioſeph,
vt ſapiẽtiæ ſuæ theſauros vtiles oſtẽderet, qa
videlicet illa venditio captiuitatis illorũ cau-
ſa vel initiũ fuit. Nõ enim Deo imputandum
eſt illius captiuitatis initium,quia vocauit fa
mẽ ſuper terrã,ſed eis,à quibus in ſeruum ve
nundatus eſt Ioſeph. ¶ Non ergo dubiũ eſt,
quin irreprehẽſibile ſit, quicquid illic à Deo
permiſſum eſt vel actũ. Quapropter cũ deſcẽ
derẽt in Aegyptũ,ſolus pater Iacob, qui cul-
pæ illius fuerat expers, ſpe promiſsionis re-
creatus eſt. Audiuit enim Deum ſibi dicentẽ:
Gen.46. Noli timere,deſcende in Aegyptũ, ego deſ-
cendam illuc tecum,& ego inde adducam te.
¶ At verò illius diuinæ iuſtitiæ, de qua ſupra
propoſitũ eſt, hæc imago eſt, atq; ad exẽplar
cœleſtium hæc in terrenis acta ſunt. Eadem
ſimplicitate oculi,id eſt,intẽtiõe vtilia faciẽ-
di,permiſit Adam volentẽ deſcendere in hãc
Aegyptum,id eſt,in tenebras peccati,cùm po
ſuiſſet eum in amœnitate paradiſi, cuius illa
terra typum geſsit, in qua Abraham & Iſaac
& Iacob peregrinari iuſsit, repromittens eã
illis. Et cuncta vtilitas, quæ prouenit ex eo,
quod Iſraël in Aegyptum intrare permiſit,
tantò minor eſt illa,quæ de peccato Adę pro
uenit,quãtò minor eſt figura veritate,ſimili-
tudo re,vmbra corpore. ¶ Nã vt cætera nunc
omittam,quorum latiſsimæ quidẽ ſignifica-
tiones ſunt, ſed aliis temporibus vel locis ad
hibẽdæ ſunt,illud quod pluit illis manna ad
manducandũ,& panẽ cœli dedit is,verè mag-
nũ & mirificum bonũ,quantò minus eſt iſto,
quem ſignificabat,pane angelorũ,qui eſt Dei
verbum,verbũ Deus,verbum caro factũ. Si-
quidem illud manna, verbi huius incarnati
fuiſſe ſignum, non ſolus in Euangelio teſta-
tur dominus, vbi ait:Ego ſum panis viu⁹,qui Iohan.6.
de cœlo deſcendit:ſed & Moyſes in Deutero
nomio præſcribit.Qui cũ dixiſſet:Et dedit ti Deut.8.
bi cibũ manna,quẽ ignorabas tu &patres tui,
ſtatim addidit,vt oſtẽderet tibi, qa nõ in ſo-
lo pane viuit homo, ſed in omi verbo, quod
egreditur de ore Dei. ¶ Et vt ſupradictã diui
ni oculi ſimplicitatem,id eſt,intentionis pu-
ritatem vtrobiq; planius perpendas,promp-
tũ eſt perſpicuis probare teſtimoniis,quo ad
erudiendam creaturã,non ſolum humanam,
ſed & angelicã,hæc vel illa fieri oportuit. Nã
de manna cùm dixiſſet Moyſes, quod ſuprà
poſitũ eſt,paulò pòſt adiecit, vtiq; hominib⁹
loquens:Quia ſicut erudit homo filiũ ſuum,
ſic dominus Deus tuus erudiuit te. De ſacra-
mento autẽ verbi incarnati Paulus ad Ephe- Eph.3.
ſios ſcribens,vt innoteſcat(inquit) principi- 1.Cor.2.
bus & poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiã
multiformis ſapiẽtia Dei. ¶ Igitur quẽadmo-
dum in ſpeculo patet,ſubiectæ ſimilitudinis
clariſsimus & ab omni,quod reprehẽſiõe vel
nota ſtultitię(vt gẽtibus viſum eſt)dignũ ſit,
puriſsim⁹ iuſtitię ſol,in diſpẽſatiõe ſuę incar
natiõis incedit,quia modorũ omniũ,quibus
omnipotẽs malitiam diaboli peruertere vel
caſſare potuiſſe vel debuiſſe aſſeritur,à mũdi
huius ſapientia,quã ſtultã fecit Deus,omniũ,
inquã, modorũ optimus hic modus eſt, qui
Deo complacitus eſt,vt diabolus ad ſuæ dam
nationis cumulũ hominẽ decipere permitte-
retur, & ſuæ fraudis effectu potitus tũ demũ
per hominẽ ad iudiciũ traheretur. ¶ Et ſedẽs
in ſuperbiæ principatu Aegypti rex,id eſt,te
nebrarũ princeps,primũ decem plagis,id eſt,
decem legis pręceptorum flagris contũdere-
tur, deinde nobis ad manducandum hoc mã
na per baptiſma concurrentibus,ipſe inſecta
tor fluctibus eiuſdem enecaretur, nobiſque
hoc in manna verbi incarnati refectis atq; cõ
fortatis, terramq; eius,id eſt, cœleſtẽ patriã,
quam ille ſuperbiendo perdidit, inuadenti-
bus,ipſe cum ſatellitibus ſuis, videlicet ſpiri
tualibus Chananæis trucidaretur, quod in
die iudicii futurum eſt, quando mirabili &
pulcherrima ordinatione hic Deus & homo
puniet,& quod in Deum,& quod in hominẽ
actũ eſt,id eſt, & ſuperbiã,qua cõtra Deũ tu-
muit, & inuidiã,qua hominẽ decepit. ¶ Hęc

omnia Deus, priuſquàm hominem cõderet, præſciuit & prædeſtinauit:ipſum autẽ hominis lapſum præſciuit quidem,ſed non prædeſtinauit,neq; voluit,quinimò ſub intermina Gen.2. tione mortis vetuit. Nã bona ſola Deus prǽſciuit & prǽdeſtinauit, mala autem præſciuit tantũ, non etiam prædeſtinauit,ſed cõdigna eis loca iuſtè deputauit. ¶ Addit adhuc quærere aliquis:Cùm prǽuaricatio nulla ſit,ſi prǽceptum aut lex non fuerit, cur Deus homini præceptũ dedit,quod non ſeruandũ præſciuit? Videlicet quia creator erat ille,iſte creatura ,& à creatore creaturam erudiri oportuerat, quippe quæ ita creari non potuerat, vt ſuapte natura perfecta eſſet, quod ſollus diuinæ naturæ eſt: neq; ſciri poſſet, quia Deus mitis & humilis corde eſt, niſi eruditione proficeret. At verò præceptum in omni diſciplina eruditionis initium eſt.Igitur præceptũ dari oportuerat, illud præſertim, quo ad humilitatem creaturam diſponeret,videlicet prohibẽdo ne plus vellet ſapere, quàm Rom.12. oporteret ſapere,quam ob culpam ceciderat Ezech.28. diabolus,& ideo in Ezechiele cum improperio & ironia appellatur Cherub,id eſt,plenitudo ſcientiæ. At ille,vt ſciẽtiam boni & mali,id eſt,omnium ſcientiam,ſicut Deus haberet,comedit lignum,quod exinde ita appellatur ſcientiæ boni & mali, non quòd verè ita fuerit,ſed quòd dę illo diabolo fallente muliercredidit. ¶ His ergo breuiter præmiſsis, propter eos duntaxat, qui nobiſcũ Dei ſcientiam inclinato corde expetunt, non propter eos,qui inſidioſe agũt,qualibus dicit Apoſto Rom.9. lus: O homo tu quis es,qui reſpondeas Deo, nũquid poteſt figmẽtũ dicere ei,qui ſe finxit, quare me feciſti ſic?quorũ inſidioſis reſpõdere quęſtiũculis, nec noſtræ facultatis,nec prǽſentis propoſiti eſt.¶His,inquam,premiſsis, gloriam prædicamus eiuſdẽ dominicæ incarnationis,Deũ patrẽ laudantes,qui per illã nobis faciẽ ſuã oſtẽdit,glorificantes filiũ ſalutare noſtrũ,qui carnẽ noſtrã aſſumpſit: gratias agentes ſancto Spiritui, cuius propriũ opus, illa noui hominis mirabilis cõceptio fuit.

Cur duæ legantur in natali dominico ad miſſam epiſtolæ. Cap.XV.

ILlud quæſitu dignum eſt, cur in hac ſolẽnitate dominicæ natiuitatis, tã die quàm nocte duæ ad miſſarũ ſolennia legantur epiſtolæ, quod aliàs per totum annũ eo modo nõ fit. Quodq; maximè prętereundũ nõ eſt, prima ſemper de veteri,ſequens de nouo teſtamento ſumpta eſt. Quod inquirẽtibus nobis ſplendida beati Gregorij doctrina viam intelligentiæ protinus aperit.Ait nanq;: Benè duo Cherubim, quæ propitiatoriũ tegũt, ſeſe inuicẽ aſpiciunt,verſis vultibus in propitiatorium.Cherub quippe plenitudo ſciẽtiæ dicitur:Et quid per duo Cherubim,niſi vtraque teſtamenta ſignantur? Quid verò propitiatoriũ, niſi incarnatus dominus figuratur? De quo Iohannes ait: Ipſe eſt enim propitiatio pro peccatis noſtris. ¶Et dũ teſtamentũ 1.Iohan.2. vetus hoc faciendũ denunciat,quod teſtamẽtũ nouum de domino factum clamat, quaſi vtraq; Cherubim inuicem aſpiciunt,dũ vultus in propitiatorium vertunt, quia dum inter ſe poſitum incarnatum Deũ vident,à ſuo aſpectu non diſcrepant, quæ diſpenſationis eius myſteriũ concorditer narrant. Redditã ergo nobis eandem intelligimus ſimilitudinem,dum,ſicut duo Cherubim verſis vultibus in propitiatorium ſeſe mutuo reſpiciũt, ſic duæ lectiones ex duobus teſtamentis,euãgelicam lectionem, qua propitiatorium noſtrum, id eſt, incarnatũ verbum prædicatur, concordibus teſtimoniis & vno eodẽq; ſenſu reſpiciunt.¶Cur autem ad ſanctam Mariã hoc officio ſtatio celebretur, cauſa euidens eſt, ſcilicet quia de vtero hæc ſalus Iudæ & Hieruſalem expectata & ſuſcepta eſt.

Quòd Christus nocte natus ſit. Caput XVI.

DOminica nocte natum eſſe Chriſtum probabile eſt,quamuis ſacra euangelii de hoc hiſtoria tacuerit. Namq; ſi per regulã computi retrò percurras,inuenies eius anni quo natus eſt, concurrentes quinq;. Quos addens regularibus Decembris ſeptẽ vel (vt compendioſius fiat) regularibus Ianuarii tribus,inuenies diem illũ, quo Decẽbrem inchoamus, quintã fuiſſe feriã, & eum quo Ianuarium, primã, id eſt, diẽ dominicã, ſublatis videlicet ſeptem ex eo numero, qui regularibus & cõcurrentibus compoſitis accreſcunt. Cùm autẽ December quinta feria, vel Ianuarius inchoatur prima,neceſſe eſt diem natalis domini,qui poſt calendas Decembris XXV. & ante calendas Ianuarii eſt octauus,primam feriam,id eſt,diẽ exiſtere dominicã. ¶Nocte ergo dominica natus eſt Chriſtus,conſonante mirabiliũ ſuorũ ordine, vt quo die dixit,fiat lux,& facta eſt lux,eiuſdem diei nocte exoriretur in tenebris lumẽ rectis Pſal.11. corde,& viſitaret nos oriẽs ex alto,illuminare Luc.1. his qui in tenebris ſunt & in vmbra mortis. ¶Nocte verò congruè natus eſt, vt ipſo die ortus ſui tempore, ad illuminandam noctem noſtram ſe aduenire ſignaret.

Cur duæ miſſæ ea nocte celebrantur. Caput XVII.

IDcirco nocte illius ſacratiſsimã memoriã duę miſſę à ſanctę memorię Theleſphoro Papa

Papa inſtitutæ,decentiſsima veneratione il-
luſtrāt. Verè Apoſtolica ſanctæ Romanæ Ec
cleſiæ fides, quæ in vnius natiuitatis filij Dei
anniuerſaria nocte,geminæ natiuitatis, diui
næ ſcilicet & humanę gloriā,ſolennibus vigi
lijs ita cōmemorari cōſtituit, vt in honorem
eius natiuitatis , qua ex vtero ſuo,id eſt , ex
Pſal.109. propriæ ſecreto ſubſtantiæ,oeus pater illum
genuit ante luciferum,id eſt, ante angelicam
naturam,& antequàm quicquam faceret, pri
mam miſſam ordinaret , & in venerationem
Prouer.9. eius, qui per vterum virginis benedictus ad
uenit in nomine domini, ſecundum laudans
& exultans ſuccineret.

Cur tunc legitur,liber generationis, ante primam miſſam. Cap.XVIII.

HAc nocte ante miſſarum ſolennia legi-
tur nobis,liber generatiōis Ieſu Chri-
ſti,quod pulchro ſatis ordine & myſti
ca ſanctæ Eccleſiæ traditum eſt inſtitutione.
Ecce enim verè diuini ſtructores ordinis,per
huius ſeriem lectionis,ſcalam illam nobis re
præſentant profundo noctis tempore,quam
nocte dormiens Iacob vidit , cui ſummitate
ſua cœlos tangens dominus innixus,eidē Ia-
cob apparuit: & ſemini eius terram hæredita
1.Cor.10. riam repromiſit, quādo pro eiuſdem propa-
gatiōe ſeminis ibat iuſſu patris ſui,vt accipe-
ret vxorem de domo & cognatione patris &
matris. Nam vt de mortalitate nunc taceam,
quo ſecundum hoc,quod omnia in figura cō
tingebant illis,ſcala illa præfigurauit,cui do-
minus innixus (vt dictum eſt) apparuit, niſi
generationem Ieſu Chriſti,quam ſanctus E-
uangeliſta diuino ore ita cōtexuit,vt per Io-
ſeph ad Chriſtū perueniret. ¶ Cui videlicet
Ioſeph,ſupremo ſcalæ gradui dominus par-
uulus innixus eſt. An non illi beato innixus
eſt, quādo pupillus in hoc ſeculo,id eſt,abſ-
que carnali patre natus,ſolatio eius cū puer-
pera matre ſuſtentari dignatus eſt? Et vt cæ-
tera taceam, nónne tūc vel maximè illi inni-
xus eſt,quādo ne ab inimicis Herode vel cæ-
Mat.2. teris inueniretur,qui quæſituri erant animā
eius, in Aegyptū ab eodem nutricio ſuo de-
portatus eſt, iterūq; defuncto Herode in ter
ram Iuda relatus eſt. ¶ Cū igitur nos medio
noctis librum illum generationis Chriſti au
dimus , non ſomno corporeo, ſed ſuperno-
rum cōtemplatione dormientes,iuxta quod
Cant.5. ſponſa dicit in Canticis : Ego dormio,& cor
meum vigilat:cùm,inquam,generationem il
lam audimus,tunc prædictam ſcalam non tā
ſomniamus,quàm vigilanti animo,& certa fi
de videmus. ¶ Et dominum noſtrum paruu-
lum propter nos factum,& per portam cœli,
quam ſupremus gradus ſcalæ, ſcilicet beatus
Ioſeph,ſponſali dignitate contingit,per por
tā, inquam,cœli , id eſt , per beatā virginem
egreſſum dominum noſtrum paruulum & va
gientem,& eo modo,quo iam dictum eſt,ſca
læ innixum audimus, noſtram,id eſt,gentiū
ſalutem pro magna benedictione promitten
tem,imo promiſſam adimplentem. Nā quod
in illo ſomno Iacob audiuit dicentem domi
num , atq; in ſemine tuo benedicentur om- Gen.28.
nes tribus terræ , hoc impletur in hac Chri-
ſti generatione. ¶ Quod & verè diuinus Euā
geliſta reſpiciens,Raab meretricem,& Ruth
Moabitem generationi huic nominatim in-
ſeruit , videlicet innuēs hoc , quod Chriſtus
non Iudæis tantùm, ſed & gentibus ſecundū
carnem venerit,quippe qui ex gentibus ma-
tres habere dignatus ſit,quod & prophetę an
tè teſtati ſunt,dicēte Dauid:Memor ero Raab Pſal.86.
& Babylonis,id eſt,latitudinis cōfuſarū gen-
tium. Raab enim latitudo,Babylon verò in-
terpretatur confuſio. Eſaia verò dicente in Eſa.16.
viſione ſuper Moab: Emitte agnum domine
dominatorem terræ de petra deſerti,ad mō-
tem filiæ Syon.Ac ſi apertè diceret : Emittes
domine agnum tuum chriſtum de medio gē
tium, vt non glorietur carnalis Iſrael , quòd
proprius eius ſit Chriſtus:cui ęſtimatiōi eius
hoc manifeſtè repugnet,quod tu eūdē Chri-
ſtum de gentibus emittes ad montem filiæ
Syon.Nam per petrā deſerti deſignatur Ruth
Moabitis , quæ ſtans firmiter in petra ſolidę Ruth.1.4.
fidei,patrios deos populumq; ſuū oblita ve-
nit cum Noëmi , iuncta viro Booz Bethlee-
mitæ genuit Obed auum regis Dauid,in quo
facta eſt & parēs ſaluatoris. ¶ Duobus igitur
ex populis,Iudaico ſcilicet & gentili , patres
progeniti,tanquàm duobus ſcalæ lateribus,
diuerſi gradus inſerti Chriſtum dominū ſu-
ſtinent,egreſſum à ſummo cœli, omneſq; an
geli ſancti deſcendunt & aſcendūt per eam,
& omnes electi prius ad ſuſcipiendam incar-
nationis eius fidem humiliantur,vt poſtmo-
dum ad videndum diuinitatis eius gloriam
ſubleuentur. Vnde & alibi ipſe dominus: A-
men,inquit,dico vobis, videbitis cœlū aper- Matth.1. Luc.3.
tum,& angelos Dei aſcendentes & deſcendē
tes ſupra filium hominis, id eſt, ſubportante
& ſubleuāte filio hominis , videbitis ſanctos
omnes aſcendentes ad Deum,apertis ſibi cœ
lorum clauſtris per redemptionem filij ho-
minis,& vt pòſt aſcendere poſsint, prius deſ-
cendere ad orationē crucis vel paſsionis eius
in ſpiritu humilitatis. ¶ Vtrunq; ſcilicet aſcē
ſum hunc & deſcenſum Matthæus & Lucas
innuere videntur, dum alter eorum deſcen-
dendo, alter verò aſcendendo Chriſti gene-
rationē cōtexuit:quia videlicet factus homo

Deus,dum vagit in cunis,inuitat nos, vt humiliemur exemplo ſuæ humilitatis, baptizatus autem dum cœleſtibus incipit coruſcare miraculis, humiles ſuſcitat ad intelligendam gloriam ſuæ diuinitatis.

Lecta tandem prædicta generatione Chriſti, protinus laudem Deo ſolennem chorus Eccleſiæ concrepando ſuccinit.Et meritò:Si enĩ Iacob,cùm euigilaſſet à ſomno, ait:Verè dominus eſt in loco iſto,&c.Si,inquam,adeo demiratus eſt propter vmbram vel figuram futurorũ,quæ in ſomnis viderat,quantò magis nos peractá rei veritatem intuentes,excitari debemus in laudem, & vocare locũ hũc, id eſt, ſanctam Eccleſiam Bethel, id eſt,domum Dei, vbi verè non eſt aliud niſi domus Dei,& porta cœli, ſcilicet nõ aliud quàm beata progenies,& glorioſa virgo, quæ cœli regem genuit? ¶Et ſi ſtatim ſurgens Iacob tu- Gen.28. lit lapidem,quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, fundens oleum deſuper, quãtò magis nos cõfeſtim,vbi nobis hæc generatio recitata eſt, attollere debemus ſummis laudibus lapidem ſummum,angularem, pretioſum,quem ſuppoſuimus capiti, id eſt, cordi noſtro,vt ſtabile fundamentum: & ſu- 1.Pet.2. per illum fundere oleum pię confeſsionis & deuotæ gratiarum actionis?¶Benè ergo ſtatim Miſſarum ſolennia celebramus, & ſicut viſi ſunt angeli aſcendentes, & deſcendentes,nos quoq; aſcendimus per fidem: primã Miſſam(vt dictum eſt)in laudem diuinæ natiuitatis,ſecundam cantantes in confeſsione & honore humanæ, quã propter nos ſubiit, generationis.

Cur Euangeliſta Chriſti generationem ita contexuit,vt illlam ad Ioſeph potius,quàm ad Mariam deduceret. Cap.XIX.

QVerat nunc fortè aliquis,cur Euangeliſta,cùm poſsit ab Abraham vel Dauid illã tenere lineam generationis, qua carnalem beatæ virginis patrẽ,& ipſam virginem matrẽ, filiumq; cõtingeret ex ea naſcentẽ,cur ita contexere maluit, vt ad Ioſeph deſcenderet,qui ſine dubio carnalis pater Chriſti non eſt? Ad quod reſpondendum, quod ſic rectè fieri debuiſſet,ſi hoc Euangeliſta intendiſſet, quos vel quales per patres carnalẽ Dauid vel Abrahæ generationẽ caro Chriſti contingeret. Sed non hoc intendit, quippe cùm non ſit tam magnum,carnaliter Chriſti eſſe propinquum, vt Euangelico ore opus eſſet per totum mundum declamari. Siquidẽ multi & carnaliter eius propinqui & mali Pſal.37. eſſe potuerũt,de quibus dicit: Amici mei & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt. Quid ergo potius intendit? Illud vtiq;, vt eorũ proſapiam texeret Deorum, de quibus Pſalmiſta: Ego dixi dij eſtis, & filii excelſi omnes: quos ipſe Dominus in Euangelio Pſal.81 teſtatur deos eſſe dictos, quia ad eos ſermo Iohan.10. Dei factus eſt. Conſtat verò ſermonem Dei, qui ad illos factus eſt, non alium eſſe quàm hoc verbum,quod caro factum eſt:cuius incarnationẽ,aut ipſi per Spiritum ſanctum, vt Abrahã,Dauid, aut per prophetas ad ſe miſſos audierunt,vt Achaz,cui cùm dixiſſet propheta:Pete tibi ſignum à domino,paulò pòſt intulit:Ecce virgo cõcipiet & pariet filiũ,&c. Iſa.7. Igitur illam ob cauſam generationem huiuſmodi contexuit, quia per illos, aut ad illos huius incarnatiõis promiſsio facta eſt. ¶Nec verò dubium,quin illorum omnium primus Abraham,vltimus beatus Ioſeph extiterit:ad quem tunc idem ſermo factus eſt Dei,quando illi dictum eſt: Ioſeph fili Dauid, noli ti- Matth.1. mere accipere Mariam coniugem tuam. ¶Notandum diligenter, quod dicitur. Cùm in hac generatione Dauid atq; Abraham cæteris inſignius nominati ſint, dicente Euangeliſta:Liber generationis Ieſu Chriſti,filij Dauid,filii Abraham. Hic quoq; beatus Ioſeph non natura carnis, ſed affectu & officio, pater nomini non minus excellenter nominatur, cùm in eadẽ generatione appellatur vir Mariæ. Hic autem dicitur ei ab angelo: Ioſeph fili Dauid,&c. ¶Cùm ergo ſint tres primi,tres nominatiſsimi,Abraham,Dauid,Ioſeph nominati, inquã, inter omnes, ad quos repromiſsio facta eſt, quærendum ſummoperè eſt,quo Euangeliſta intendit,vt iſtos excellentius nominaret. Nimirùm repromiſsionis incrementa conſiderauit, quibus Chriſtus, homo, rex atque Deus, diuerſis temporibus iſtis tribus repromiſſus eſt. Nam Chriſtum,quæ ad Abraham repromiſsio facta eſt,hominem verum proteſtata eſt. In ſemine,inquit,tuo benedicentur omnes gen- Gen.22. tes. Quæ autẽ ad Dauid facta eſt, non ſolum hominem,ſed & regem fore ſignauit. De fructu, inquit, ventris tui ponam ſuper ſedem Pſal.131. tuam. Quæ verò ad beatum Ioſeph facta eſt, manifeſtè Deum pronũciat. Paries,inquit,filium, & vocabis nomen eius Ieſum: Ipſe e- Matth.1. nim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Saluare enim à peccatis, ſolius Dei eſt. ¶Hæc eadem tria,id eſt, mortalem hominem,regem atq; Deum tres magi poſtmodũ myſticis muneribus teſtati ſunt,mira ſancti Spiritus operante gratia,vt quæ diuerſis temporibus genti Iudaicę promiſerat,eadẽ cuncta ſubitò addiſceret bruta quondã & indocta gẽtilitas. Igitur benè & quomodo cœleſtium

ſtium myſteriorũ inſpectatorẽ decuit, ſic ſa-
cra Christi generatio contexta eſt, vt deduce
retur ad Ioſeph, ad quẽ (vt dictũ eſt) vltima
quidẽ, ſed optima repromiſsio facta eſt, quæ
ſic finitur: Ipſe enim ſaluum faciet populum
ſuum à peccatis eorũ. ¶Quod & proinde vel
maximè delectat, quod hæc eadem genera-
tio, quaſi lõga linea piſcatoris, ſeculi hui⁹ flu-
ctibus iniecta eſt, in ſummo hamũ ferreũ ha-
bens in eſca, id eſt, verum Deum in carne ve-
Iob.40. ra ad capiẽdum Leuiathan, ſerpentẽ magnũ,
Eſa.27. humanas, velut piſces exiguos, deuorãtẽ ani
mas. Cõſtat verò, quia non carni, ſed ferro li
nea piſcatoris innexa eſt. In hoc igitur ſimili
tudinis pulchritudo perfecta eſt, quod ſæpè
dicta ſaluatoris proſapia, non ſecundum car-
nalem genituram ad Mariam deducta eſt, ſed
ſecundum diuinam propinquitatẽ peruenit
ad Ioſeph: qui cùm Christi nõ carnalis ſit pa-
ter, ſed fidei, & ſupradictæ promiſsionis pe-
nultimus hæres, quaſi nõ carni, ſed hamo fer
reo linea ſubligata eſt.

Superius iã dictũ eſt, dominica nocte Chri
ſtum natum fuiſſe, videlicet, vt qua die dixit
Deus, fiat lux, & facta eſt lux, eadẽ die vera no
bis lux in tenebris exoriretur. Addere nũc li
bet & illud, quod hic idem mirabilis Plaſtes
noſter, qui, vt dictum eſt, dñca nocte natus
eſt, feria ſexta conceptus eſt. Nam ſi ſuperius
ſcriptos illius anni quinq; concurrentes vni
Aprilis regulari adiicias, fiunt ſex. Cùm autẽ
ſexta feria menſis Aprilis incipitur, profectò
octauo calẽdas Aprilis ſexta nihilominus fe-
ria habetur, quando dominicã annunciatio-
nem habemus. Igitur piũ atq; pulchrũ ordi-
nẽ prouidãq; diſpoſitionẽ, in hoc ſalutis no-
ſtræ opifice mirãtes veneramur, qui die, qua
Gen.2. veterem formauit Adã de limo terræ, nouũ
Luc.1. ſibi reformare cœpit hominem de vera car-
ne virginis Mariæ, eadem nihilominus die
redempturus mortis paſsione.

De officio primæ miſſæ.

Caput XX.

Introitus. PRimæ nanq; miſſæ officiũ, dñs dixit ad
Pſal.2. me, fili⁹ me⁹ es tu, ego hodie genui te, di
uinã filii Dei natiuitatẽ penè per omnes
partes ſuas manifeſtè cõmemorat. ¶Nam ho
Hodie genui te. die (vt ait beatus Auguſtinus) quia præſentiã
ſignificat, atq; in æternitate nec præteritum
quicq̃ eſt, quaſi eſſe deſierit, nec futurũ, quaſi
nondum ſit, ſed præſens tantùm, quia quic-
quid æterni eſt, ſemper eſt: diuinitus accipi-
tur ſecundum id dictum, ego hodie genui
te, quo ſempiternam generationem virtutis
& ſapientiæ Dei, quæ eſt vnigenitus filius, fi-
des ſynceriſsima & catholica prædicat. ¶Cũ
ergo toties hoc ex perſona Dei patris venera
bile dictũ repetitur, in introitu, in guaduali,
in alleluia, & in cõmunione. Nam offerenda:
Lætentur cœli, lætãtibus angelis, & gloria in
excelſis canẽtibus, ſuccinit, & in collectis na- In prima miſſa diuina Christi natiuitas præcipuè commemoratur.
tiuitatis quidem domini commemoratio fit,
ſed incarnatio verbi nec in illis adhuc expri-
mitur, ſed magis claritas veri luminis, perſpi
cuè diuinã præcipuè generationem, filii Dei
obſequium huius veneratur officii. ¶Quo- Pſal.95.
modo ergo conſonat Euãgelio, manifeſtè hu
manam eius natiuitatem enarranti? Planè per
vnũ illud dictũ ſplendidæ & venerandæ dig-
nitatis, quod impurus Heluidius cæcis nõ vi Error Heluidij de primogenito.
dens oculis, & venerari neſciens, in contume
liam vertit intemeratæ & perpetuæ virginis.
Hoc enim ibi legis, & peperit filiũ ſuum pri- Luc.2.
mogenitum. Heluidio quidẽ putidè argumẽ
tanti, quòd alios beata Maria filios habuerit
de Ioſeph, qui fratres domini dicti ſunt, eò
quòd primogenitũ illũ Euangeliſta dixerit,
primogenitũ non dici aſſerens eum, cui fra-
tres non ſunt, atq; per illud antecedens con
ſequenter hoc debere recipi. ¶Benè & diſer Reſponſio ſancti Hieronymi contra Heluidium.
tè reſponſum eſt à beato Hieronymo, primo
genitũ eſſe, omne quod vuluam aperit, omnẽ
que vnigenitum eſſe primogenitum, ſed nõ
conuerti, non enim omnis primogenitus eſt
etiam vnigenitus. ¶Cæterũ venerabilius ac-
cipiendum eſt, neq; Euangeliſtam diſertiſsi-
mum tam ſuperfluè primogenitum poſuiſſe,
vt ad matrem referret, quam virginem matrẽ
eſſe, quod lõgè maius eſt, quàm cuiuis matri Alia reſponſio ſuper primogenito ante omnẽ creaturam.
ſit primogenitum parere, tota ſuperiori nar-
ratione firmauerat. Beda quoq; ſuper eundẽ
Lucã idipſum ſentiente. Nam primoginitus
eſt omnis creaturæ dominus Chriſtus, Dei 1.Cor.1.
virtus & ſapientia, quę dicit: Ego ex ore altiſ- Eccleſia. 24.
ſimi prodiui, primogenita ante omnem crea
turam. Ipſe enim, qui ſecundum humanã na-
turam poſt Iohannẽ, & poſt alios multos ſan
ctos venit, ſecundum altiorem gloriã, & gra- Rom.8.
tiæ in labiis ſuis diffuſæ priuilegium, primo-
genitus eſt in multis fratribus. Ita ergo acci-
piendum eſt & ſic diſtinguẽdum: Et peperit
filium ſuũ primogenitum, ſubauditur enim,
ante omnem creaturam. ¶Quam generatio- Eſa.53.
nem eius quis enarrabit? Quamobrem non
poteſt fieri, vt iuxta tenorem ſupradicti or-
dinis, quæ in cantu laudatur vel memoratur
diuina natiuitas, in lectionibus enarretur.

De Officio ſecundæ Miſſæ.

Caput XXI.

SEcundæ Miſſæ officium, totum dictis Luc.2.
paſtorum conſonat dicentium: Tranſ- Paſtores animarũ quid annuntient.
eamus vſque Bethleem, & videamus hoc
verbum, &c. ¶Paſtores animarum, quarum Pſal.94.
illa vox eſt: Nos autem populus eius &

oues paſcuæ eius: paſtores,inquã,ſancti, qui
vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis, id
eſt,vitæ præſentis, ſupra gregem dominicũ,
legendo & canẽdo erudiunt animas eorũ: re
ferunt eidẽ gregi ſuo,quod viderint in Beth
Ioan.6. leem,id eſt,in domo panis, videlicet eius qui
Introitus. de cœlo deſcendit. ¶ Et gratulantes dicunt:
Eſa.9. Lux fulgebit hodie ſuper nos,&c.Et ſubiun
Pſal.92. gitur: Dominus regnauit,decorem indutus
eſt. Dum enim dominus Deus homo factus
eſt, regnauit ſuper nos, illũ indutus decorẽ,
de quo alibi dictum eſt: Egredimini filiæ
Cant.3. Syõ,& videte regẽ Salomonẽ,in decore,quo
Corona Chriſti, eſt eius humanitas. coronauit eũ mater ſua.Ipſa nãq; humanitas,
quam propter nimiam charitatẽ ſuã, qua di-
lexit nos, induit diuinitas,ornatus eſt,orna-
Eph.2. tus miſeratiõis,diadema pietatis,corona glo
riæ, decor gratiæ,pulchritudo charitatis.
Quæ deinde ſequuntur, cuncta ad eundem
Duæ Epiſtolæ. ſpectant ſenſum. ¶ Duæ lectiones, ſpiritus
domini ſuper me. Apparuit benignitas, tan-
Eſai.61. quàm duo Cherubin(vt ſupra dictum eſt)cla
Tit.3. ris & apertis vultibus,id eſt,ſenſibus in illud
reſpiciunt in Euangelio,quod eſt incarnatus
Exod.25. Deus,propitiatoriũ. Ipſe in graduali benedi
Pſal.92. citur,in alleluia decorem indutus, de quo di
ctum eſt,prædicatur:in offerenda orbem ter
ræ firmaſſe laudatur,eundem,qui in Euange
lio per Bethleem,id eſt,domum panis,figura
Bethlẽ figura eccleſiæ. tur,videlicet ſanctam Eccleſiam, quam in eo
firmauit,quod ipſe homo natus eſt in ea, qui
Pſal.86. fundauit eam altiſsimus,& ex tunc parata eſt
Pſal.92. ſedes eius, ex quo in illa homo natus eſt,
qui à ſeculo Deus eſt.Ipſa eſt eadẽ Bethleem
domus eius,quã decent ſancta in longitudi-
ne dierũ.¶ Et quia primus paries ex Hebręis
eſt, quorum primitię ſupradicti paſtores fue
Filia Sion, eccleſia ex Iudæis. runt,communio benè congruit: Exulta filia
Syon. Propriè nãq; Eccleſia,quæ ex Hebręis
eſt, filia Syon & filia Hieruſalẽ dicitur. Ideo
Eph.2. maximè,quia in Syon(quæ & Hieruſalem)tẽ
Luc.12. plum & ſancta eorum erant. ¶ Vtraq; Miſſa
Zach.9. ſtatio ad ſanctã Mariam eſſe debuit, ſed cau-
Statio ad ſanctam Anaſtaſiam. ſa intercurrit,vt ad ſanctam Anaſtaſiam age-
retur,videlicet paſsio eius,quæ Romanarum
nobiliſsima matronarũ, ſub Diocletiano im
peratore poſt longum laborem caſtitatis, &
miniſterium ſanctorum, poſt diutinos carce
ris ſqualores,tandem per manus & pedes ex
tenſa,& ad palos ligata, & circumpoſito igne
cremata,ipſo die natalis dñi cœlo nata eſt.

De Officio maioris Miſſæ. Cap.XXII.

Euangeliũ Iohannis. Iohan.1. DIe ſancto natalis domini principalis il-
la clangoris euangelici tuba perſonat,
quam Spiritus ſanctus perflans, maio-
re animauit gratia, dicens: In principio erat
verbum,& verbum erat apud Deum,& Deus
erat verbum, & verbum caro factum eſt, &
habitauit in nobis. Hæc eſt tuba illa mirabi-
lis,quæ dum caneret in Syon, vocauit gẽtes, *Eſai.66.*
annunciauit populis, annunciauit in finibus
terræ,& in inſulis(quæ procul erant,quia lõ-
gè à Domino receſſerant)dominum & ſalua-
torem noſtrum aduenire dixit.Hic,inquam,
ſonus ille magnus cœlorum, gloriam Dei e- *Eph.2.*
narrantium,qui in omnem terram exiuit:hic *Pſal.18.*
tonitrus firmamenti, opera manuum eius an *In omnẽ terram exiuit ſonus eorum.*
nuntians,qui verba cœlorum eloquentium
in fines terræ fecit audiri, ſcilicet quòd ver- *Eſa 52.*
bum Deus,Deus abſconditus, in ſole poſuit *Rom.10.*
tabernaculum ſuum, procedẽs tanquàm ſpõ *Pſal.73.*
ſus de thalamo ſuo. Nuntiat enim gentibus
cunctis pedibus pulchris,apportantibus nũ-
tium bonum,prædicationem pacis,annũcia-
tionem ſalutis. Erupit nanq; de anguſtis Iu-
deæ finibus, in qua ſola notus erat Deus, &
de carnali Iſrael,in quo ſolo magnũ erat no-
men eius:& hoc ſalutare Dei Euãgelica tuba
cunctis locuta eſt gentibus,nec iam ſunt lo-
quelæ neq; ſermones, quorum non audian-
tur ſupradictę voces cœlorũ.¶ Hoc eſt quod *Introitus.*
in introitu ſecundum prophetam canimus: *Eſa.9.*
Puer natus eſt nobis,& filius datus eſt nobis. *Pſal.9.*
Hęc mirabilia,quorum cauſa in ſubiunctio- *Eſa.52.*
ne cantare domino canticum nouum debe- *Dap ex epiſtola.*
mus.¶ Hoc illud eſt brachium, quod ſecun- *Heb.1.*
dũ prophetã huius diei lectionẽ,parauit do-
minus in oculis omniũ gentium: Hoc ſaluta
re Dei noſtri, quod omnes fines terræ vide-
runt: Hoc illud eſt quod ſecundum conſe-
quentem lectionem Apoſtolicam, nouiſsi-
mè diebus iſtis locutus eſt nobis Deus in fi-
lio, qui multifariàm multiſq; modis olim pa
tribus in prophetis locutus eſt. ¶ Sic ſecũdũ
graduale, viderunt omnes fines terræ ſaluta *Graduale.*
re Dei noſtri, & notum fecit Deus ſalutare *Pſal.97.*
ſuum.Sic ſecundum alleluia,lux magna deſ- *Alleluia.*
cendit ſuper terram, quia verbum Deus,lux
vera Deus,quæ illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum: deſcendit per
nubem carnis,deſcendit ſuper terrenam cõ-
uerſationẽ noſtrã. Hæc omnia per ſe ſatis e-
lucent,quòd prædicto Euangelio capiti ſuo
conſonent. ¶ Vnum eſt quod quæſitu dignũ
eſt,ſcilicet offerẽda,in qua dominatio & po-
teſtas domini noſtri Ieſu Chriſti, magni & *Offerenda.*
metuendi iudicis regiſq; victorioſi prædica- *Pſal.88.*
tur,maximè in eo verſu: Tu humiliaſti ſicut *Eſa.8.*
vulneratum ſuperbum.Nã arbitraremur,to-
tum hoc officium ad ſolam noctem illã reſpi
cere,qua dominus natus eſt.Sed in illa nocte
necdum ſciebat puer,qui natus eſt nobis,vo-
care patrẽ, aut matrem videlicet per ætatem
ſuſceptæ carnis.In hac autem offerenda,& in
ſupradi-

ſupradicto maximè verſu, illa fortitudo laudatur, qua ſecundū illud propheticū nomen ſuū, accelera, ſpolia detrahe, feſtina prędari,
Deprædatio inferni per chriſtum. ſuperbū diabolum humiliauit ſicut vulneratum, & aſcendens in altum & captiuā ducens
ibidem captiuitatē, inimicos ſuos diſperſit in virtute
Pſal. 67. brachii ſui, quod vltimam præmiſsi particulā ſpectat Euāgelii, qua dictū eſt: Et vidimus
Iohan. 1. gloriam eius, gloriā quaſi vnigeniti à Patre: Plenum gratia & veritate. Nam gloria hęc eſt incarnati verbi, quod ſpolia detraxit, & feſtinanter infernum deprædatus eſt. Igitur non tantum vagitus infantis & præſepe abſconditum ſpectat hoc officiū, ſed ſonus eſt Apoſtolorū, qui in omnem terram exiuit, di
Pſal. 18. centium: In ſole poſuit tabernaculum ſuum, totumq; annum domini acceptabilem prædicantium, totam ſalutem annuntiantium, quā fecit verbum caro factum. ¶ Vnde cum pro
Statio ad ſanctum Petrum. excellentia tantæ diei, tum & ideo, quia beatus Petrus Apoſtolus hoc ſalutare dei noſtri primus vidit, primuſq; confeſſus eſt, reuelan
Matth. 16. te ſibi patre, qui in cœlis eſt, & Romanæ arci nuntiū bonum princeps intulit, iure apud ipſum ſtatio ſit. O verè magnū ſacramentū pie
1. Tim. 3. tatis, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo, aſſumptū eſt in gloria. ¶ Pulchrè cū legit hoc, vel quicquid ſanctum Chriſti continet Euāgelium, penè omnibus Eccleſijs hęc vetus cō
Cur diaconus ad aquilonē verſus legit Euangelium. ſuetudo eſt, vt diaconus tanquàm ab auſtro veniens, ad aquilonem ſtet conuerſus. Ecce enim ab auſtro venio, dicit Dominus, & Aba
Abacuc. 3. cuc, Deus, inquit, ab auſtro veniet: Ab auſtro quippe venit, quia ex operatiōe Spiritus ſancti, venit & incarnatus eſt filius dei, & per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit hoſtiam
Ephe. 5. Deo in odorē ſuauitatis. Pulchrè ergo diaconus, tantam ſalutem recitaturus, ad aquilonē conuertitur: vt per hoc indicet, quòd quan
Eſai. 43. do hoc ſalutare Dei miſſum eſt gentibus, for
Eſaie. 52. tis contra diabolum legatio directa eſt, quod Deus dixerat, dicam aquiloni, da.

De Officio, dum medium ſilentium. Cap. XXIII.

Die natalis domini officium, gaudium eſt, vt diximus, gentium, quæ omnes viderunt ſalutare Dei, & quarum aſſumptio vita eſt ex mortuis ſcilicet Iudæis: hoc autem certæ diei ſedem non habens,
Reuocandi ad fidem iudei in fine ſeculi. & penè viduum reuocandorum in fine ſeculi præconium eſt Iudæorum. Non enim gloriari debet oleaſter aduerſus ramos bonę oli
Roma. 11. uæ, quod propter incredulitatem fracti ſunt & ceciderūt. Ipſe autem contra naturam inſertus eſt & fide ſtat. Neq; dignū eſt, vt exultet iunior frater, quod ſe recepto & conuiuante cum patre, maior frater iratus ingre- *Lucæ 15.*
di recuſat, ſed inter conuiuia rogat patrem ſuum, vt exeat & blandis delinitum monitis introducat. Hæc ita eſſe vel ex communione præſentis officii ſatis elucet. Tolle, inquit, puerū & matrē eius, & vade in terrā Iuda, defuncti ſunt enim qui quærebāt animā *Myſterium redeuntis Chriſti ex aegypto.*
pueri. Nūc enim puer ille ſcilicet incarnatus Deus, reliquit domum ſuam, & dimiſit hæ *Matth. 2.*
reditatem ſuam: quia ſicut ſcriptum eſt: Aſ *Hiere. 11.*
cendens ſuper nubem candidam, ingreſſus *Eſaie 19.*
eſt Aegyptū, abiit ad gentes: quæ antiqui Pharaonis, id eſt, diaboli fuerant regnum. Tunc autē defunctis his, qui quærebāt animā eius, id eſt, ſopita modernæ inuidiæ flamma, qua ſanctorū eius animas quæſierunt & ſanguinē ſuderunt in terram ſuam, id eſt, in ſuę gentis notitiam, reuertetur. Tunc, inquā, iuxta my- *Myſterium de parentibus & Simeone.*
ſticum Euangelii ſenſum, illato Ieſu in templū, id eſt, in ſynagogā Iudęorū per fidē: Erāt *Luca 2.*
pater eius & mater, ſcilicet omnis parentela eius carnalis, mirantes ſuper his, quæ dicuntur de eo. Et benedixit illi Simeō, id eſt, ille populus iam iuſtus & timoratus, atq; ita qui *Sapient. 18.*
nunc poſitus eſt in ruinā, tunc ponetur in reſurrectionem in Iſraël. Cuius aduentus, quia ſciri à nobis non poteſt, tempus meritò nocti comparatur, atq; ideo in introitu: Dū medium ſilētium, quod præteritū eſt, canitur pro pter hoc ſimile futurū. Tūc implebit id, pro pter quod miſit Deus filiū ſuū factū ex muliere, factū ſub lege, vt eos, q ſub lege erant redi *Gal. 4.*
meret: & liberabitur hæres, qui adhuc paruulus intellectu, ſub elemētis, id eſt, literali ſenſu ſeruiēs detinetur. Tandē; obtinebit reg- *Pſal. 44.*
num & ſedem Dauid patris ſui ipſe, de quo in graduali canitur: Specioſus forma.

De Sancto die Epiphaniæ. Cap. XXIIII.

Sanctus dies Epiphaniæ, cū tribus ex cauſis ſit celebris: ea nanque die à Chaldæis *Tres cauſæ huius feſti*
dominus eſt adoratus, itemq; annorum triginta iam eſſe incipiens, à Iohanne bapti- *Matth. 2.*
zatus eſt, atque redeunte anno ex aqua vi- *Luce. 3.*
num fecit ad nuptias: cum, inquam, tribus *Iohan. 2.*
ex cauſis his ſit celebris: Primam ſecundum diurni officii ſolennitatem rationabiliter accepit. ¶ Videtur in his tribus excedere, *Non in Epiphania, ſed in paſcate celebrari debet baptiſmum.*
quod dominus baptizatus eſt à Iohanne: pro pter quod & Græci baptiſmi ſacramentum hac die numeroſius atq; ſolennius celebrare feruntur. Verùm ſancta Romana Eccleſia, ſemper illa reuelatione, qua Petrus Chriſtum filium dei cognouit, illuſtrata, conſuetudinem hanc vitandam eſſe proclamat ſcriptis euidentibus. ¶ Dicit enim Leo magnus, ſcribens

ſcribens vniuerſis Epiſcopis per Siciliam cō-
ſtitutis, inter cætera: Miror vos vel præceſ-
ſores veſtros tam irrationabilem nouitatem
vſurpare potuiſſe, vt confuſo tēporis vtriuſ-
que myſterio, nullam eſſe differentiam cre-
Matth.16. deretis inter diem, quo adoratus eſt chriſtus
Verba Leonis primi. à Magis, & diē, quo reſurrexit à mortuis. Ac
deinceps: Propriè, inquit, in morte crucifixi,
De conſ. diſt. 4. cap. proprie. & in reſurrectione ex mortuis potentia bap-
tiſmatis nouam creaturam condit ex veteri,
vt in renaſcentibus & mors Chriſti operetur
& vita, dicente beato Apoſtolo: An ignora-
Rom.6. tis, quia quicūq; in Chriſto Ieſu baptizati ſu-
mus, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſe
pulti enim ſumus cū illo per baptiſmum in
mortē. Et poſt pauca: Ipſa igitur operis qua-
litas docet celebrandę generaliter gratiæ diē
eſſe legitimum, in quo orta eſt & virtus mu-
neris, & ſpecies actionis. Ad cuius rei confir-
mationem plurimum valet, quod ipſe domi-
nus Ieſus Chriſtus, poſtquàm reſurrexit ex
mortuis, diſcipulis ſuis, in quibus omnes ec-
cleſiarum pręſules docebantur, & formam &
Matth.28. poteſtatem baptizandi tradidit, dicens: Eun-
tes docete omnes gentes, baptizantes eos in
nomine patris, & filii & Spiritus ſancti. De
quo vtiq; eos etiam ante paſsionē potuiſſet
inſtruere, niſi propriè voluiſſet intelligi, re-
generationis gratiā ex ſua reſurrectione cœ-
piſſe. Item poſt aliqua. Si quis autem Epi-
phaniæ feſtiuitatem (quæ in ſuo ordine debi
to honore veneranda eſt) ob hoc exiſtimat
habere priuilegiū baptiſmatis, quia hoc qui-
dam putant, quod eadē die dominus ad bap-
Minus efficax Iohannis quàm Chriſti baptiſmus. tiſmum ſancti Iohannis acceſſerit, ſciat illius
baptiſmi aliam fuiſſe gratiam, aliam rationē:
nec ad eandem pertinuiſſe virtutem, qua per
ſanctum Spiritum renaſcuntur, de quibus di
Iohan.1. citur: Qui non ex ſanguinibus, neq; ex volū-
tate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex Deo
nati ſunt. Dominus autem nullius remiſsio-
ne indigens peccati, nec quærens remedium
renaſcendi, ſic voluit baptizari, quomodo &
Luc.2. circuncidi, hoſtiāq; emundationis pro ſe of-
Galat.4. ferri: vt qui factus erat ex muliere, ſicut Apo
Matth.5. ſtolus ait, fieret ſub lege, quā nō venerat ſol-
nere, ſed adimplere, & adimplendo finire: &
Rom.10. ſicut beatus Apoſtolus prædicat, dicens: Fi-
nis autem legis Chriſtus, ad iuſtitiam omni
credēti. Baptiſmi autem ſui in ſe condidit ſa-
cramentum, quia in omnibus primatum te-
Coloſ.1. nens, ſe docuit eſſe principium: & tunc rege-
nerationis potentiam ſanxit, quando de late
Iohan.19. re eius fluxerunt ſanguis redemptionis & a-
qua baptiſmatis. ¶ Non ergo in tribus cauſis
illud eminet, quòd dominus à Ioanne bapti-
zatus eſt, quia non tunc, ſed quādo de latere

eius ſanguis & aqua profluxerunt, baptiſmi
ſui nobis condidit ſacramentum. Eminet au
tem & pręcipuū eſt illud, quòd à Magis vtiq; *Adoratio Magorū, præcipua huius feſti.*
gentilibus adoratus eſt, & illuminatarū cor-
dibus gētium magnam ſpiritualium præſtat
materiam gaudiorum. Gentium nanq; primi *Ephe.2.*
tiæ iam tunc in illis aſſumptæ ſunt. Aſſump-
ſit enim illos pax noſtra, quę fecit vtraq; vnū
Deum & hominem in ſe vnum Chriſtum, Iu-
dæos atq; gentiles in vnum coniungens po-
pulum. ¶ De hoc ergo dignè totum Miſſę cō
poſitum eſt officium, in quo ſancta Eccleſia
de gentibus electa, pro ſuæ vocationis initio
gratioſum Deo pro ſua ſalute laudis offert
præconium. Tota verò laudum materia, do-
na ſunt regum, aurum, thus & myrrha. Dona *Myſteriū Magorum in tribus donis.*
quippe illa fuerunt, fide fœcunda cœleſti ma
giſterio diſpoſita, per Spiritum ſanctum in-
tellecta. Quid enim cœleſti magiſterio dig- *Luc.2.*
nius, quàm auro regem, thure Deū, myrrha
cōfiteri mortalē? Nihil tale paries ille de pro
ximo contulit, qui de Iudæis veniens, in pa-
ſtoribus angulari lapidi primus ſeſe coniun-
xit. Nec mirum, illos enim, ſcilicet Iudæos pa
ſtores, angelicum inſtruxit magiſteriū: Hos
autem, videlicet gentiles, nouam ſtellam ſuſ-
cipientes, ſolum diuini Spiritus inuiſibiliter
perdocuit oraculum. Benè ergo regum mu-
nera ſanctæ Eccleſiæ fidem integerrimā teſtā
tia, totum huius diei officiū propheticis teſti
moniis & laudibus perſonat, veneratur, ho-
norat. De tertia iam dictæ feſtiuitatis cauſa,
ſcilicet de eo, quod dominus vinum fecit de
aqua, quęri ſolet, qualiter eodem die, qua do
minus baptizatus eſt, factum eſſe conueniat.
¶ Dominus nanq; qua die baptizatus eſt, ne- *Chriſtus per annū ſine diſcipulis fuit, ex quo baptizatus eſt.*
que diſcipulos elegit, neq; miracula fecit, ſed
ſtatim ductus eſt in deſertum à ſpiritu ſuo,
vt tentaretur à diabolo: vbi & quadraginta
dierum celebrauit ieiunium, atque inde re-
uerſus, tum demum diſcipulos elegit, quos
& doctrinis inſtrueret, & miraculis confirma
ret. Nunquid annum ſuæ ætatis trigeſimum,
cuius in initio baptizatus eſt, totum ſine di-
ſcipulis exegit, & ita redeunte anno eadem
die illud admirabile ſignum primum coram
diſcipulis fecit? Ita ſanè, credendum eſt quo-
modo tria hæc, quæ ſuperius dicta ſunt, vna
die celebrata eſſe ſecundum ſanctæ Eccleſiæ
authoritatem negare non poſſumus. Nam
antequam Iohannes traditus eſſet, Chriſtus
neq; publicè prædicauit, neq; duodecim apo
ſtolos elegit. Apertè quoq; liquet, ſecundum *Luc.4.*
Lucæ narrationē q; egreſſus in virtute Spiri- *Ibidem.*
tus in Galilæam publicè prædicans, non ſta-
tim diſcipulos elegit, ſed ita docebat in ſyna
gogis Iudæorum, & magnificabatur ab om-
nibus

288

nibus, & omnes teſtimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant ab ore ipſius. Et ante perſecutionem paſſus eſt, ita vt ad præcipitiũ duceretur, fugienſq́; de ciuitate in ciuitatem docebat per ſynagogas ſabbatis. Ante & ſocrũ Simonis, quę tenebatur magnis ſebribus, curauit, & alia nonnulla fecit, propter quæ dixerãt ei cõciues ſui venienti Nazareth, vbi nutritus fuerat: Quãta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Tribus igitur miraculis ornatum ſanctum diem Epiphaniæ colimus. Nam, vt cãtauimus, hodie ſtella Magos duxit ad præſepia, hac die Chriſtus à Iohanne baptizatus eſt, hac die ad nuptias vinũ ex aqua factum eſt. Breui itaq;, id eſt, tredecim diebus, triginta annorum ætatis eius commemoratur.

Tres dominicæ poſt Epiphaniã quid tractant. ¶ Reliqui tres anni, quib' ipſe prædicauit, miraculis diuinitatem ſuam declarauit, tribus illis, quæ ſequuntur poſt Epiphaniam, dominicalibus commemorantur officiis. Quæ ideo ad Epiphaniæ, id eſt, manifeſtationis ad rationem pertinent, quia quæcũque per tres ſuę prædicatiõis annos cœleſtia diuinitatis ſuæ ſacramenta docuit, quæcunq; *Cant. 5.* manibus ſuis tornatilibus & aureis, id eſt, facilè operantibus & diuinis fecit, documenta fuerunt, quibus vera per carnem diuinitas innotuit. Vnde in prima dominica illud ponitur Euangelium, in quo primum teſtatus eſt, patrem ſe habere Deum, dicens parentibus ſuis: *Luc. 2.* Quid eſt quod me quærebatis? Neſciebatis quia in his, quę patris mei ſunt, oportet me eſſe? ¶ In ſecunda verò legitur Euangelium, quo inuitatus ad nuptias aquas conuertit in vinum. *Ioan. 2.* Quod verè magnum diuinitatis fuit indicium, ſolus enim Deus mutare poteſt naturam, & noſtræ reparationis (*1. Cor. 15.* qua mortale noſtrum induet immortalitatem, & corruptio incorruptelam poſsidebit) venerabile ſignum, pulchrumq́; & conueniens ſignorum eius fuit initium. ¶ In tertia nihilominus dominica, qua dicimus, atq; ad protegendum nos dexteram tuæ maieſtatis extende, ſecundum extenſionem manus, qua tetigit leproſum dicens: *Matth. 8.* Volo, mundare. Vera diuinitas eius ſecundum fidem Centurionis elucet, dum abſens corpore ſanans puerum Centurionis, Deum ſe eſſe deſignat, qui præſens eſt vbiq;. Tribus igitur dominicalibus officiis Dñi manifeſtatio, ſcilicet tota trium annorum eius prædicatio commemoratur.

Cur in purificatione ſanctę Mariæ candelas portemus. Cap. XXV.

IN purificatione ſanctæ Mariæ ideo candelas portamus, vt fœlici gaudio iuſti Simeonis aliquatenus participemur, qui Chriſtum infantem geſtans in vlnis agnouit, & cõfeſſus eſt paratum ante faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium. *Candelæ gaudij ſignum.* *Luc. 2.* Hoc enim ſigno commoniti exterius, ipſum verum lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, *Iohan. 1.* in mẽte noſtra fidei vlnis arctius aſtringimus, & abſentiam eius corporalem, ſurſum tendentibus deſideriis, gementes quærimus, quærẽtes gemimus. Profectus nanq; in cœlum eſt, antequam hinc abiret, iã ſupra infantiam, in qua portatus eſt à Simeone, ętate & ſapiẽtia profecerat. Eius igitur viſibile ſignum portamus omnes in manibus, quẽ iam viſibiliter portare, ſicut Simeon, nec neceſſe habemus, nec poſſumus. ¶ Benè autem conſecrati cereoli, id quod viſibile erat Chriſti, nobis ſignificãt. *Virgineus partus Mariæ per cereolos deſignatur.* Nam ſicut apes cerã cũ melle, virginali producit opere, ſic Maria virgo Chriſtum, Deum & hominem, ſalua vteri ſui genuit integritate. Apes nanq; neq; vllo concubitu miſcentur, neq; libidine ſoluuntur, nullis partus doloribus concutiuntur, & ſubitò magnum filiorum examen emittunt, de foliis & herbis ore ſuo prolem legentes. Conuenienti igitur ſigno, vectationem infantis Chriſti, prout poſſumus, imaginamur, beatitudinem eius corde & ore prædicantes, qui tam diu vixit, vt Chriſtum dominũ videret, vidit vt adoraret, adorauit, vt in pace dimiſſus, feliciter hinc abiret.

LIBRI TERTII FINIS.

RVPER-

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER QVARTVS.

De Septuageſima. Cap.I.

IN hoc Capitulo multa quęrenda ſunt, videlicet quòd vocetur ſeptuageſima, & cur vocetur hoc nomine, qua ratione ante paſsiōem Domini celebretur, & cur alleluia de ore Eccleſiæ tollatur. Hęc omnia tam veras tamq́ue certas habent rationes, vt quicquid aliud dixeris, recalcitret vndiq; tuta veritas, & oppoſitorum vel repugnantium multitudine inopem & deficientem conſciētiam reuerberet. ¶ Verbi gratia, cùm dixeris
ſeptuageſima quomodo cōputari non debet. ſeptuageſimam ideo nominari, quòd ab hac dominica vſq; ad ſabbatum, quo albæ deponuntur, ſeptuaginta dies computētur, & per hos dies ſignificari captiuitatem noſtrā, qua
2.Cor.5. peregrinamur à Deo in hoc ſeculo: Illud ſtatim valde repugnans noſtræ cōputationi occurrit, quòd dies dominicæ reſurrectionis, nobilitas anni, decus mēſium, arma dierum, hunc intra numerum computentur. Quis enim dies indignius captiuitatem ſignificare videtur, quàm ille, quo victo captiuatore, do
Eph.4. minus reſurrexit? Quis dies libertatem ſignificare merebitur, cùm primus dominicę reſurrectionis dies ſexageſimus quartus occurrat in numero dierum, qui captiuitatem noſtram ſignificant, ſignificatam quondam to
nıere.25.29. tidem annis, quando populus Dei ſub Nabu
Daniel.9. chodonozor fuit exul in terra Babylonis? ¶ Itemq́; & illud repugnat, quòd cùm à prædicto ſabbato dominica hæc ſeptuageſima ſit, ſequens dominica (quam ſexageſimam dicunt) nullo modo ſexageſima eſt, & quinquageſima nullo modo quinquageſima eſt, & quadrageſima nullo modo quadrageſima eſt. Quid ergo ſeptuageſimam nominemus, altius atq; conſtantius pandendum eſt.

Quid ſeptuageſimam nominemus. Cap.II.

Septuageſima à ſeptem dominicis. SEptem Dominicas continuè ſequentes magnis ac myſticis officiis inſignes, ſeptuageſimam nominamus, quarum in prima clamat homo à paradiſi felicitate & à crea
Gen.2. toris ſui facie proiectus: Circūdederunt me gemitus, &c. In ſeptima, redeunte de peregrinatione hac & de conualle lachrymarū, dicitur voce prophetica: Lætare Hieruſalem, & diem feſtum agite, qui diligitis eum, &c.

Cur ſeptuageſimam nominemus. Cap.III.

IDcirco autem primam dominicam, quæ ſeptima eſt ab vltima, ſeptuageſimam potius nominamus, & ſexageſimā, quæ ſexta eſt, & quinquageſimam, quæ quinta eſt, quia idem commemoratur officiis, quod ſignificatum eſt illa ſeptuagenaria captiuitate populi Dei, qua realiter ſedit & fleuit ſuper flu- *Pſal.136.*
mina Babylonis. Quid autem illud eſt? Sep- *Septem ætates mundi.*
tenaria diſtinctio ætatum mundi, quarū prima eſt ab Adā vſq; ad Noë, ſecunda à Noë vſque ad Abraham, vel ſecundum quoſdam, vſque ad Moyſen, tertia à Moyſe vſq; ad Dauid, quarta à Dauid vſq; ad transmigrationem Ba *Eſai.66.*
bylonis, quinta à tranſmigratione Babylonis vſq; ad aduentum domini, ſexta ab aduentu Chriſti vſq; ad finem ſeculi, ſeptima iam ętas mundi requies eſt illa, ad quam quotidie trāſeunt electorum animæ, & requieſcunt inter vbera lætantis matris ſuæ ſupernæ Hieruſalem. ¶ Quia ergo per has ſeptem dominicas illud idem commemoratur, quod per ſeptuaginta Babyloniæ captiuitatis annos ſignificatum eſt, dominica hæc prima de ſeptem, rectè ſeptuageſima dicitur, quòd quàm ratum ſit, poſterius ex ipſarum dominicarū officiis clarius lucebit. Nunc qua ratione ante paſsionem domini ordinatæ ſint, dicendum eſt.

Qua ratione ſic ante paſsionem domini ſeptem dominicæ ordinatæ ſint. Caput IIII.

BEatus Papa Gregorius, qui (ſicut in li- *Gregorius.*
bro vitæ eius contineri iam ſuprà diximus) officiorum atq; ſtationum ordinator extitit ſolertiſsimus, intellexit eo ſenſu, quem illi Spiritus ſanctus aperuit, dignā ac reuerendam memoriam ſalutiferæ paſsionis chriſti expetere, vt illi ab omnibus ſanctis & electis, quicunq; fuerunt ab initio mundi, teſtimonia redderētur, cui quaſi cōmunes per os præſentis Eccleſiæ redderentur exequiæ. ¶ Omnium quippe ſanctorum à mundi con- *Paſsio Chriſti variè præfigurata.*
ſtitutione vna fuit ſalus & expectatio, paſsio redemptoris, & concordibus eorū dictis prænuntiata, geſtiſq; præfigurata eſt, ac velut vni ſubiecta ſoli, diuerſis licet ex locis eandem imaginem multa reddunt ſpecularia: ſic plures ſancti diuerſis temporibus ac meritis venientes, præcurrentes ſaluatorem, vnam eandemq́; variis figuris eius præfigurauerūt paſſionem.

Ordinator officiorum Gregorius. ſionem. ¶Cùm ergo iã dictus ordinator officiorum, commemorata iam Chriſti natiuitate, apparitione, & manifeſtata triennij eius prædicatione, paſsionis eius memoriam*anno noſtro inſcripturus eſſet, laudabilem fecit digreſsionem, ad mundi recurrens initiũ, & de diuerſis ętatibus cõgruas eccleſię voces colligẽs, quaſi de diuerſis locis ſeptenos choros rationabili ac venerabili ordine produxit. Quid, vel quomodo ſinguli chori præſenti eccleſiæ cõcinant, paulò pòſt explicandum eſt. Nunc illud primitùs dicendum videtur, cur de ore eccleſiæ diebus iſtis alleluia, quod eſt laus Dei, tollatur.

**anno*

Cur alleluia dimittatur. Cap. V.

Si rectè conſideremus, quam laudem Dei alleluia (quod nomen eſt antiquæ dignitatis & autoritatis) ſignificet, perpulchrũ & ratiõabile videtur, vt verè eſt, quòd de ore ſanctæ eccleſiæ vox hæc conſuetudinaliter ablata eſt. ¶Significat autem non quamlibet laudem Dei, non laudem maiorum aut minorum creaturarum cœli & terræ, & maris, & omnium quæ in eis ſunt. Alioquin, ſi quamlibet laudem Dei ſignificet alleluia, fruſtra diebus iſtis de ore noſtro tollitur, cum à laudibus Dei nõ ceſſantes, laudamus, quòd in principio fecit cœlum & terram, quòd diuiſerit lucem à tenebris, quòd fecerit firmamẽtum, & poſuerit in medio aquarũ, quòd ad iuſſum eius germinauerit terra herbam virentẽ, lignumq́; afferens fructum iuxta genus ſuum, quòd luminaria fecerit, & in firmamento poſuerit, quòd piſces, quòd volucres, quòd beſtias prodire iuſſerit, quòd deniq; hominem ad imaginẽ ſuã creauerit. ¶Quam ergo Dei laudem ſignificat alleluia? Illam vtiq;, illã cui dicit Deus pater in pſalmo: Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara. Gloria patris, Dei filius, perfecta laus & ſempiterna muſica, vtpote ſumma ſapientia, quæ de corde nata eiuſdem patris æterni muſici, citharam noſtræ humanitatis aſſumpſit, quam & cõfractam ab inuidis & ſtultis pueris, qui ad cantum eius ſaltare debuerant, rurſus per gloriam reſurrectionis reformauit, & inuiolabile pſalterium fecit, illa, inquam, gloria hęc cithara, ſiue pſalterium, alleluia noſtrum eſt. Quicquid enim ſupernæ iucunditatis auditoribus ſuis exhibuit, quorum beati oculi qui viderunt, & aures quæ audierunt, quicquid, inquam, de cœleſtibus gaudiis ore ſuo domi nus Ieſus Chriſtus præcinuit, alleluia eſt, canticum nouum eſt, laus ſuauis eſt. ¶Hoc autẽ neq; veteres ſancti viderunt, aut audierunt, de quibus ait ipſe dominus: Multi reges & prophetę voluerũt videre, quæ videtis, & nõ viderunt, & audire quæ auditis, & non audierũt, neq; nos, quãdiu ſumus in corpore (quia receſsit in cœlum) videre poſſumus, aut audire meremur. Quandiu enim ſumus in corpore, peregrinamur à domino. Cùm vero probabilem antiquæ eccleſiæ nondum redemptæ ſtatum commemoramus, noſtrumq́; incolatum, quia prolongatus eſt, deplangimus, pulchro ſatis ordine alleluia ab ore noſtro tollitur. Quia videlicet, qui per illud ſignificatur, ille nondum venerat, à nobis iam receſsit, & ablatus eſt ſponſus à filiis ſuis. ¶Rectè hoc conſiderauit, qui hoc reſponſorium cecinit alleluia. Dum præſens eſt imitantur illam, & deſiderant illam cùm ſe eduxerit: Dũ enim hic de alleluia dixit hoc, quod de ſapientia ſcriptum eſt (quæ ſine dubio Chriſtus eſt) profectò per alleluia Chriſtum intelligi voluit, qui dũ præſens eſſet, imitati ſunt illum, & deſiderauerũt eum, cùm ſe eduxit, aſcendens in cœlum, & in perpetuum coronatus triumphat ante dominum patrem, ſicut ſcriptum eſt, Gloria & honore coronaſti eũ domine, & conſtituſti eum ſuper opera manuum tuarum. Non ille nugas triuit, aut pueriles ineptias contexuit, cùm diceret, alleluia, reuertere in theſauros tuos, te benedicent angeli. Reuerſus eſt enim in theſauros ſuos Chriſtus dominus, id eſt, in ſecreta cœli, vbi ab angelis benedicitur, & à filiis ſuis hic peregrinantibus deſideratur. ¶Non ſolùm autem ipſe glorioſus Eccleſiæ ſponſus, nouus homo Chriſtus, hoc nomine prædicatur, ſed & ſponſa eius noua, ſancta Eccleſia (quia corpus eius eſt) quia & ipſa muſicæ illi organum eſt, id eſt, diuinæ ſapientię (cuius in homine Chriſto tota plenitudo corporaliter inhabitat) eodem nomine iure prędicari poteſt. Quapropter die dominicæ reſurrectionis, quando noua ſoboles renaſcitur & claritate repletur agni nouelli, qui venerunt ad fontes, ipſam nouam Eccleſiam, noua cuncto mundo gaudia nuntiantem, non inaniter tali compellamus nomine alleluia, quæ & placido nobis vultu & dulci voce reſpondet, quia totum eius diei, vel totius hebdomadæ paſchalis officium, illorum eſt exultatio, qui tunc per aquam & ſpiritum renati ſunt. Sed de his ſuo loco melius dicemus, nunc ad ſuperiora redeamus.

Non omnis laus Dei alleluia. *Gen. 1.* *Alleluia noſtrum in filio Dei.* *Pſal. 56. 107.* *Matth. 21.* *Luc. 10.* *Cur alleluia in LXX. tollatur.* *Ibidem.* *Matth. 13.* *2. Corinth. 5.* *Matth. 9.* *Alleluia noſtrum Chriſtus eſt.* *Sapientiæ 4.* *Ephe. 4.* *Pſal. 8.* *Cur in paſcha frequentatur alleluia.* *Ephe. 1.* *Coloſſ. 2.*

De Officio ſeptuageſimæ, & cur ſtatio fiat ad ſanctum Laurentium. Caput VI.

Qvoniam ſeptem dominicis, ſeptem ętates mundi ſignificari ſuprà dictũ eſt, qualiter officium ſeptuageſimę primę conueniat ætati, iam dicẽdum eſt. ¶Primo; non

Cur in illo die fit ſtatio ad ſanctum Laurentium.

non prætereundum, cur ſtatio fit ad ſanctum Laurentium. Cauſa nanq; conueniens & idonea eſt. Sicut enim in primæ ætatis Eccleſia protomartyris Abel ſanguis iuſtus clamat de terra ad Deum, quæ aperuit os ſuum & ſuſcepit eum de manu Cain fratris ſui, ſic in Romana Eccleſia, pretioſa mors beati Laurentii, nouo & inaudito genere paſsionis clamauit in cœlum, clamauit, & audita eſt per mundum vniuerſum. Quem clamorem ſuũ ipſe ſanctus martyr iam præuidens, dicebat ad Hippolytum: Magis in abſconditis, in homine interiore abſconde Chriſtum, & poſtmodum cùm clamauero, audi, & veni. ¶ Vox ergo primæ Eccleſiæ conueniens eſt, præcentore Abel: Circundederũt me, Circũdederãt enim illum gemitus mortis, vitæ gaudiis per primos parentes perditis. Siquidem ille languidus, qui deſcendens ab Hieruſalem in Hiericho, inciderat in latrones, ſpoliatuſq́ue & vulneratus, ſemiuiuus ab illis fuerat relictus, genuerat illum in ſuis doloribus langui dus ęgram, ſaucius morbidam, moriens mortalem. Et in tribulatione mea inuocaui, inquit, dominum, & exaudiuit de templo ſancto ſuo vocem meam. ¶ Hoc longè poſt futurum, per ſpei certitudinem, quaſi iam factum fideliter præſumit, iam enim diuinum de reparatione ſuę ſalutis acceperat oraculũ, dicente domino ad ſerpentẽ: Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter ſemen tuum & ſemen illius. Victoria nanq; redemptoris noſtri iam tũc promiſſa eſt, qui cùm ſit ſemen mulieris, inimicitias cõtra draconem antiquũ intantũ exercuit, vt caput eius cõtereret, & omnẽ poteſtatẽ auferret. Dicat ergo: Exaudiuit de templo ſancto ſuo vocem meã. ¶ Sed quanta expectatio? Quanta ſalutis dilatio? Generationes nanq; LXXVII. ab Adam vſq; ad natiuitatem Chriſti ſunt. In Euangelio ſecundum Lucam ita inuenimus. ¶ Benè ergo hi, qui ſecundum Euangelium præſentis diei, mane conducti ſunt, murmurantes dicunt: Hi nouiſsimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei & æſtus. Pondus enim diei & æſtus portauerunt hi, quos à mundi initio, quia diu contingit hic viuere, neceſſe fuit etiam longiora carnis tentamenta ſuſtinere. ¶ Hoc igitur longiſsimum ſtadium eſt, de quo in Epiſtola, prædicto Euangelio cõſonante: neſcitis, inquit, Apoſtolus, quod hi qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium? ¶ Sed conſolabantur ſe longanimes in ſpe, quodammodo dicentes, quod in graduali canimus: Quoniam non in finem obliuio erit pauperis, patientia pauperum nõ

[Margin: Introitus. Pſal. 17. Lucæ 10. Prima eccleſiæ ætas in Adam. Gen. 3. LXXVII. generationes ab Adam uſque ad Christum. Luc. 3. Euangelium. Matth. 20. Epiſtola. 1. Cor. 9. Graduale. Pſal. 9.]

peribit in finem. ¶ Tractus itidem ſicut collecta, in qua dicimus: vt qui pro peccatis noſtris iuſtè affligimur, pro tui nominis gloria miſericorditer liberemur: tractus, inquam, De profundis, vox eſt hominis ſub manu Dei iuſta inter verbera gementis & dicentis: Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? ¶ Hoc autem in tractibus notandum eſt, quod omnes ferè grauioribus compoſiti ſunt vocibus, nec vnquàm iis, qui autentici dicũtur, modis exaltari merentur: ſed cuncti plagalium inferioribus terminis contenti, fletum & triſtitiam in humilitate ſonorum denuntiãt. Quod congruè ſatis obſeruatum eſt. Triſtitiæ nanq; tempus exigit, vt alleluia, quod lætantium carmen eſt, intermitteretur. Benè ergo tractus, qui interim pro alleluia cantatur, altitudinem atquè excellentiam gaudii, graui ſuccentu, & modeſtis declinat inceſsibus. ¶ In offertorio: Bonum eſt confiteri domino, quæ ſimiliter vox eſt flagellati, iuſtitiam ferientis inter verbera confitentis, ille vel maximè verſus primordiis conuenit infantis Eccleſiæ: exaltabitur ſicut vnicornis cornu meum, & ſenectus mea in miſericordia vberi. ¶ Non enim in infantia eius, quando iuſti Abel ſacrificio glorificata, primoq́; eius ſanguine purpurata eſt: non in pueritia eius, quando loquente Deo ad Noë vel ad Abraham, prima doctrinæ ſalutaris rudimenta percepit: non in adoleſcentia eius, quando pædagogum, id eſt, legem Moyſi, ne laſciuiret, accepit: non in iuuentute, quando ſanctis regibus à Dauid incipientibus coronata eſt: ſed in ſenecta eius, quãdo regum nouam prophetarumq́; iam effœta erat, exaltatum eſt cornu eius, ſicut vnicornis, id eſt, Chriſtus rex potẽtiæ ſingularis: & ſenectus ei⁹ in miſericordia vberi, quia videlicet in multitudine miſericordiæ rex Iſraël bene dictus aduenit. Communio quoq;: Illumina faciem tuam ſuper ſeruũ tuum, vox eiuſdem Eccleſiæ eſt, ſecundum primam ætatem mũdi, vox, inquam, hominis ſpoliati gloria vultus Dei, & parietem inimicitiarum, quo interiecto, veri ſolis faciem humanarum animarum ſpecularia perdiderant, diſſolui ac dirui poſtulantis.

HActenus à die natiuitatis dominicæ de nouo teſtamento erant, quæcunq; legebantur in vigiliis nocturnis, conguè ſcilicet propter præſentem vitam eiuſdẽ noui hominis Chriſti, quã ſignificant dies illi, magnusq́; præco ſanctæ nouitatis Paulus, cũ veteri lege nouam conferens gratiam, legem factorum deprimebat, & legem fidei cũ palma iuſtitiæ ſublcuabat. At nunc iuxta rationem

[Margin: Tractus. Pſal. 129. Tractus cantus triſtitiæ. Offertorium Pſal. 91. In ſenectã tigit miſericordia copioſa. Gen. 4. Gene. 6. 12. Exod. 24. Galat. 3. Pſal. 118. Eph. 2. A natali Chriſti uſq; ad LXX. legitur nouum teſtamentum. Rom. 3.]

tionẽ ſuprà memoratam, antiqua repetitur hiſtoria, qua veteris vitæ narrantur miſeriæ, quas in officio præſcripto ſancta deplorat eccleſia.

De Sexageſima. Caput VII.

ſecũda eccleſiæ ætas in Noë.

PRæclarũ huius dominicæ officiũ tẽpus illud ſecũdæ ætatis reſpicit, quo primũ exijt, qui ſeminat ſeminare ſemen ſuũ, quo primùm reconciliationẽ mũdi præparare incipiens locutus eſt ad Noë, & Eccleſiam iam infantiles annos egreſſam, primis præceptorũ ſuorũ elementis imbuere cœpit. Nam ex quo de trãquillo & quieto paradiſi vtero eiecta, in hãc nata eſt miſeriã, quam eius natiuitatem beatus Iob in eiuſdem eccleſiæ perſona (vt ait beatus Gregorius) deplorat, dicẽs: Pereat dies in qua natus ſum, &c. nullam illi præceptorum ſuorũ legitur tradidiſſe diſciplinã. ¶ At verò locutus cum Noë, dicẽs: quia ecce ego ſtatuam pactum meum vobiſcũ, & iterata benedictione, ſuperductam incipiẽs abolere maledictionem, paulatim pueritiam mundi ſuo magiſterio ſubiicit, dans præcepta quædã, primùm Noë, deinde Abraham, & in illis primoribus initians iuſtitiam fidei. Perfecit autẽ hæc in plenitudine gratiæ, dũ exiit in hunc mundũ, formam ſerui accipiens, per ſeipſum in populo Iudęorũ, & per ſanctos Apoſtolos in omnibus gẽtibus ſeminare ſemẽ ſuũ. ¶ Hac igitur dominica legitur hoc euangeliũ: Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuũ: agiturq; ſtatio ad ſanctũ Paulũ, digna ſanè & euidenti cauſa, quia dux verbi pręcipuus, & verè ſeminator verborum ipſe eſt, per quem omnes gentes cognouerunt gratiã Dei. ¶ Antequàm ergo ſacerdos introeat, velut antequã ſeminator ille ad opus ſuũ exeat, dum adhuc in accubitu ſuo eſt, & in ſinu Dei patris quieſcit, cõclamat chorus: Exurge, quare obdormis domine: exurgendo enim & ſemen ſuũ ſeminãdo hoc effecturus erat, vt facies eius, quam propter peccatũ auerterat, id eſt, notitia eius humano generi rurſus illuceſceret. Ignorãtia nanq; Dei, terræ noſtræ ſterilitas fuit. Seminator igitur ſapientiæ cœleſtis, quia ſuum ad opus (vt dictũ eſt) exiẽs, & aratores ſuos, id eſt, ſanctos apoſtolos cõducens, maximè beatum Paulum, qui plus omnibus illis laborauit, operarium vtilem habuit, quem ad gentes miſit, & acuto vomere linguæ eius corda dura proſcindens, fidei & morum copioſum ſemen infudit. ¶ Ingreſſus ſacerdos ſtatim in collecta: Deus, qui conſpicis, celebrem eiuſdem doctoris gentiũ memoriam pręmittit, vt ſtationem cõuenienter aſſcriptam egreſſa quoq; proprietas manifeſtius commendet. ¶ Amplius autem ad hoc

Iob 3. — Prima ſub Noe præcepta Dei. Gen. 9. Philip. 2. — Euangelium. Lucæ 8. — Statio ad ſanctum Paulum. Act. 14. — Introitus. Pſal. 43. — 1. Cor. 15. — Collecta. 2. Cor. 11.

ſequens epiſtola pertinet, qua idem fortiſſimus cœleſtis agricolæ operarius veros labores ſuos enumerat & pericula, quibus illum affecerunt hi, qui domini ſui fines inuaſerãt, nec arari permittebant. ¶ Graduale ad vtranq; partem hominum reſpicit, & eorum ſcilicet, qui tanquam bona terra, ſemẽ verbi Dei ſuſcipientes, fructum iuſtitiæ retulerũt, & eorum, qui rebellantes vniuerſę terrę dominatori aratrum eius cõfregerunt, bouesq; innocuos iugulauerunt: Diſſeminato nanq; verbo Dei factum eſt, quod ait: Sciãt gentes, quoniam nomen tibi Deus, tu ſolus altiſſimus ſuper omnem terram, & hi qui illud repulerunt, poſiti ſunt vt rota, ſcilicet in eo quod ſurgentes in his, qui retrò ſunt, id eſt, in carnalibus, cadũt in anteriori parte, id eſt, in intellectualibus: & quemadmodum ſtipula diſpergitur ante faciem venti, ſic diſperierunt flante ſpiritu iræ Dei. ¶ In tractu gratias agit ſępe dicto ſeminatori, commota terra & cõturbata, id eſt, vniuerſi peccatores, qui quando culturas ſuas aduerterunt eſſe deo execrabiles, commoti ſunt ad pœnitentiã, & per ſignificationem prędicationis incipientes timere, fugiunt à facie arcus, id eſt, à die iudicii, in quo duobus teſtamentis, quaſi duobus cornibus inflexis, rebelles verbi diuini, damnationis æternæ ſagitta ferientur. ¶ Lecto tandem Euangelio, conſona ſequitur offerenda: Perfice greſſus meos in ſemitis tuis. Timendum eſt enim, ne ſuſcepto ſemine verbi Dei ſecus viã expoſiti, & in exterioribus vagantes à volucribus, id eſt, à ſpiritibus immundis diripiamur: aut à ſolicitudinibus & ſpinoſis diuitiis ſeculi ſuffocemur, aut humorẽ, id eſt, pinguedinẽ charitatis nõ habens, bonum ſemen areſcat in nobis, & ſic non perficiantur greſſus noſtri. Mirificat miſericordias ſuas, dum ſemen miſericorditer Iniectũ cuſtodit vt pupillam oculi, ne cõpungatur à ſuffocãtibus ſpinis, protegit ſub vmbra alarũ ſuarũ, nę ſiccetur ardoribus ſolis, eripit ab impio, ne auferat verbũ de cordibus noſtris: vt dicat bona terra fructũ afferẽs in patientia: Ego autẽ in iuſtitia apparebo in cõſpectu tuo. Et ſicut in communione cãtamus: Introibo ad altare Dei. ¶ Semen itaque Dei terram noſtram in qua creuit (quod mirabile eſt) ſurſum vehit ſecum in horrea cœli: quia cùm terra ſimus, niſi verbo Dei portemur, quod eſt Chriſtus, in cœlũ non aſcendimus, ſicut ipſe ait: Nemo aſcendit in cœlũ, niſi filius hominis qui eſt in cœlo. Cum ipſo ergo & per ipſum ſubleuabimur, portantes manipulos iuſtitiæ, lætificante Deo iuuentutem noſtram, in vigore nouitatis æternæ.

Epiſtola. — Graduale. — Pſal. 82. — Tractus. Pſal. 59. — Offerenda. Pſal. 16. — Communio. Pſal. 42. — Iohan. 3.

De quinquageſima. Cap. VIII.

Tertia ætas Eccleſiæ ſub Moyſe. DOminica hæc tertiam mundi ætatem ſignificat, qua adoleſcentulam, pubeſcentemq́; eccleſiam reſpiciẽs Deus, cũ iam tempus eius iuxta prophetã tempus eſſet amantium, eripuit illam de medio fornicatorum, mittens Moyſen & Aaron, & per ſigna *Ezech. 16.* magna atq; portẽta filios Iſraël educẽs de ſeruitute Aegyptiorum. Cui rei valde præſen- *Luc. 18.* tis dominicæ congruit officium, valde competit id, quod hac die legitur Euangelium. ¶Nam ſicut hic ſedens cæcus ſecus viam poſtulabat lucem, ſed à turbis increpabatur vt taceret, ita illic filios Iſraël intendentes ad fidem patrum ſuorum Abraham, Iſaac & Iacob, & clamantes ad Dominum, vt educeret *Exod. 5.* eos de Aegypto, quod in lingua noſtra tenebras ſonat, cultumq́ue ſui nominis eos doceret, quæ vera & neceſſaria illuminatio eſt, increpabantur ab Aegyptiis opprimentibus, & ſuperbè dicentibus: Vacatis otio, & ideo dicitis, eamus & ſacrificemus domino. Igitur cũ dominus mittens Moyſen & Aaron, iuſsit populum ſuum adduci ad ſe, & coram illis fecit mirabilia, per quæ potuit verus Deus agnoſci, deditq́; legẽ ſcriptã & mãdata vitæ, ri- *Cæcus ſecus viam, genus humanum.* tumq́ue colendi, iam tunc magnus ille cæcus, id eſt, humanum genus, cœpit illuminari, & nunc vſq; illuminatur magis ac magis, contradicentibus licet atq; increpantibus turbis, ſemper quidem inuiſibilibus, nonnũquàm autem etiam viſibilibus. Hoc enim dominicæ huius conſonat officium. ¶Nam in- *Introitus.* greſſuro iã ſacerdote, quaſi præuenit clamoribus aduentum illuminatoris ſui cæcus ſu- *Pſal. 30.* pradictus, dum chorus concinit: Eſto mihi in Deum protectorem. Nempè quod ait: Propter nomen tuum dux mihi eris, & enutries me, ad viam ſpectat, iuxta quam ſedet cæcus mendicans. Via pariter & dux idem eſt Chri- *Collecta.* ſtus. ¶Sequens itidẽ collecta: Preces noſtras quæſumus domine clemẽter exaudi: clamor eſt cæci, magis ac magis vt exaudiatur, inclamantis. Nam & ait, atq; à peccatorum vinculis abſolutos, ab omni nos aduerſitate cuſtodi, turbam percutit eorum, quæ in oratione patitur, phantaſmatum, ſicut ille cæcus in E- *Luc. 18.* *Exod. 5.* uangelio turbam increpantiũ, ſicut filij Iſraël Aegyptios prohibentes, & violenter ſe tenẽtes, ne irent ad ſacrificandũ domino Deo pa- *Epiſtola.* trũ ſuorũ. ¶Epiſtolæ quoq; lectio, ſi linguis *1. Cor. 13.* hominum loquar & angelorũ, nõ ex eo tantũ loco, quo dictũ eſt: Videmus nũc per ſpeculũ & in ænigmate, tũc aũt facie ad faciẽ, ſed ex tota ſerie ſua, ad eiuſdẽ illuminationẽ cæci reſpicit, dũ cũctis chariſmatibus excellentiorẽ viã demõſtrat, id eſt, charitatẽ. Charitas enim oculus cordis eſt, qua quiſquis caret, cæcus eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat. *1. Iohan. 2.* Nam & cùm illuminare cœpiſſet Deus humanũ genus (vt dictũ eſt) legẽ dãdo filiis Iſraël, hoc primùm collyrio oculos eius inũxit, dicẽs: Diliges dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & ex tota mente tua, & proximum tu- *Deut. 6.* um ſicut teipſum. ¶Graduale, cùm ſolam *Graduale.* liberationem filiorum Iſraël (de qua dictum eſt) cũctis penè dictionibus perſonare videatur, tamen ex eo, quod dicitur: Notam feciſti *Pſal. 67.* in gentibus virtutem tuam, ad eandẽ ſpectat magni cæci illuminationẽ. ¶Sic & in tractu, *Tractus.* quod dicitur: Intrate in cõſpectu eius, &c. idẽ *Pſal. 99.* eſt, ac ſi diceret, accedite ad eũ & illuminamini. Quodq́; lecto ſupradicto Euangelio, dicimus in offertorio: Benedictus es domine, do- *Offerenda.* ce me iuſtificationes tuas, nimirũ aliis verbis *Pſal. 118.* illuminari poſtulat cæcus. Statim viæ laudes arripit, iuxta quam ſedens & mendicans illuminatus eſt, tantoq́; concentu, tã grãdi vociferatione viã teſtimoniorũ perſultat, viãq́; veritatis, & viã mandatorũ cõgeminat, vt ſaxorũ quoq; duritiã ad glorificandũ illuminatorẽ ſuum excitare queat. ¶Quia verò nõ ſatis eſt, ad viam perueniſſe, & illuminationem ſcientiæ percepiſſe, niſi abiiciamus deſideria carnis, congruè terremur illorũ exemplo, de *Communio.* quibus dicimus in communione: Manduca- *Pſal. 77.* uerũt & ſaturati ſunt nimis, quia propter deſideriorum incõtinentiam proſtrati ſunt in *Numer. 14.* deſerto, nec peruenerũt ad repromiſsiõis terram. Quorũ nos exemplo Paulus quoq; ſoli- *1. Corinth. 9.* citos reddens: ſic currite, inquit, vt cõprehendatis. ¶Quem autẽ ducẽ credimus fuiſſe vel paſtorem, cùm iterum populũ ſuum & oues paſcuæ ſuæ dominus educeret de terra Aegypti, diuidẽs illis per diuiſiones gratiarum mare rubrum baptiſmi, quod de latere eius pendentis in cruce profluxit? Nempè beatũ *Statio ad S. Petrum.* Petrum Apoſtolum, qui & in magno corpore ſæpe dicti huius cæci princeps illuminatus eſt, dicente ad eũ Chriſto, filio Dei viui: Bea- *Matth. 16.* tus es Simon bariona, quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater meus qui eſt in cælis. Conuenienter ergo ad eundem Apoſtolũ dominica hac ſtatio fit, vt omnis plebs videns magnificè Deum exemplo eius dicentis: Populus acquiſitionis, annũtiate virtutes eius, *1. Pet. 2.* qui vos de tenebris vocauit in admirabile lumen ſuum.

De prima dominica quadrageſimæ. Cap. IX.

DOminicæ huius officium, propheticæ ſancti Spiritus perſonat vniformiter atq; congeminat oraculum, ſine mutatione

tione rerum ac perſonarum, quo pugnanti
contra draconem antiquum promittitur ſan
ctæ eccleſiæ competés altiſsimũ adiutorium.
Quarta ætas eccleſiæ ſub regibus & prophetis. Spectat dominica hæc quartam mundi æta-
tẽ, qua mundus plenaria iuuentute robora-
tus eſt, & populus dei quaſi viriles annos in-
greſſus, coronatus eſt diademate regum, &
ornatus ſanctorum ſapientia prophetarum.
David 1.Reg.16. ¶Nam patriarcha Dauid electus ſecundũ cor
domini remoto Saule, primus regum, præci-
puus prophetarum, manu fortem vel deſide
rabilem Chriſtum nomine prȩſignat, victo-
riis præfigurat, propheticis oraculis ac ſpiri-
Cur uelantur altaria. tualibus canticis annuntiat. ¶Et quia clauſa
fuit, vſq; ad Chriſti aduentum, huius & cæte-
rorum ſcriptura prophetarum, ac ſicut tene-
broſa aqua in nubibus aëris, ita contenebra-
batur occulta ſcientia in prophetis, donec ag
nus dei, ſolus dignus accipere librum & ſol-
Apocal. 5. uere ſignacula eius, in paſsione ſua complen-
do propheticas aperiret voces: iccirco ab hac
dominica vela dependent ante ſancta eccle-
ſiæ altaria, vt populus ſancta ſanctorum non
videat, donec in ante paſchalia hebdomada
depoſitione velorum, eadem renouetur ſig-
nificatio, quȩ facta eſt per hoc, quod velum
Matth. 27. templi ſciſſum eſt, ſpiritum tradente domi-
no. ¶Hac igitur dominica poſito hoc Euan-
Euangelium. Matth. 4. gelio, quo caput eccleſiæ Chriſtus ieiunãs in
deſerto, tẽtatoris inſidias ſuperaſſe narratur,
Pſal. 90. atque ita ſuper aſpidem & baſiliſcum ambu-
laſſe, leonemq́; & draconem conculcaſſe, pro
pheticæ de toto officio circunſonant tubæ,
victoriam eandẽ cunctis membris eiuſdẽ ca
pitis, & toti repromittẽtes corpori eccleſiæ.
Statio ad ſanctum Iohannem ad Lateranas. ¶cuius officii ſtatio ad ſanctum Iohannem
ad Lateranas præſcripta, valde cõgruit. Sicut
enim hoc officium totum in veram ſaluato-
ris decantatur felicitatem, qui præ omnibus
& pro omnibus ſuper aſpidem & baſiliſcum
ambulauit, & totum propheticũ eſt: ſic eadẽ
Lateranenſis eccleſia, & in nomine eiuſdem
ſancti ſaluatoris, & in honore prophetæ &
Matth. 11. pluſquam prophetæ Iohannis, ab imperato-
re Conſtantino conſtructa eſt. Itaq; prophe
ticæ laudes congruè illic apoſtolica ſtatione
Quadrageſima. celebrant. ¶Non ſolum dominica hæc qua-
drageſima dicitur, quemadmodum illæ, quæ
præceſſerunt, quinquageſima, ſexageſima, at-
que ſeptuageſima, ſed & hoc omne tempus,
quod ab hac die vſque ad ſacratiſsimam pa-
Dominica die non eſt ieiunandum ſchæ ſolennitatem tenditur, quadrageſima
nuncupatur, videlicet propter imitationem
dominici ieiunij, quam per hos dies extẽdi-
mus. Sed ad hanc rationem quatuor dies de-
Ieiunium quadrageſimale. eſſe probantur, ¶Nam licet ab hinc vſque ad
ſacram paſchæ noctẽ, quadraginta duo dies
computentur, tamen non niſi triginta ſex,
Chriſtianæ deuotionis parſimonia ſibi dedi
care præſumit. Canonica nanq; vetat autori-
tas, ne primam ſabbati dominicæ reſurrecti-
onis ſplendore illuſtratam, vlla vnquã ieiu-
niorũ publica offuſcet nubecula. ¶Vt igitur
noſtri ſolennitas ieiunii dominico magis co-
aptetur exemplo, quatuor dies, qui hanc do-
minicam precedunt, additi ſunt ad pretextã
totius anni decimam: totius quippe anni, id
eſt, dierum trecentorum ſexaginta, ſupradi-
ctus numerus, id eſt, triginta ſex, decima eſt.
Quibus additis quatuor, fit quadrageſima, id
eſt, quatuor cum decima. Et hȩc verior eſt no
minis etymologia: Alioquin vna dies, id eſt,
huius hebdomadæ tertia feria ſola à die pa-
ſchæ, quadrageſima eſt. ¶Sanctæ memoriæ
papa Teleſphorus, à beato Petro ſeptimus,
hanc ſalutarem ante ſanctum paſcha cõſtitu-
it præparationem, vt Chriſtiana plebs, quæ
apoſtolicæ abſtinentiȩ tenorẽm exequi non
poſſet, nõ omnino relinqueret. Apoſtoli nan
que primi eius, qui ablatus fuerat, ſpõſi filii, *Apoſtoli ſemper in fletu & ieiunio erant.*
tota vita ſua ieiunium fletumq́; amauerunt,
& renuit conſolari anima eorũ, tantũq́; in eo,
ꝙ eius memores erãt, delectati ſunt. At poſt- *Matth. 9.*
quã multiplicari cœpit numerus credentiũ, *Pſal. 76.*
tãq́; indiſcretos piſces retia fidei cõtraxerũt, *Matth. 13.*
vt cũ abſtinẽtibus, multitudo quoq; intraret
ebrioſorũ, ſubuenit eccleſiaſticæ diſciplinæ
magiſteriũ, & tanquã ſeuera mater, edacium
puerorũ intemperantiã moderata eſt, vt quia
de toto cogi non poterant, vel partem obſer
uarent, uitæq́; decimas abſtinẽtiæ dedicarẽt.
Cùm ergo de vniuerſo tempore gratiæ dictũ
ſit illud apoſtoli: Ecce nunc tempus accepta- *2.Cor. 6.*
bile, ecce nũc dies ſalutis, & cætera: hac tamẽ
dominica illa lectio epiſtolæ reciatur, qua tẽ-
poralis ieiuniorũ obſeruantia, quæ, ut dictũ
eſt, eſſe cõtinua debuerat, inchoatur.

Cur cineres capitibus inponimus.

Caput. X.

SI omnes lugendi ſcientiam haberemus, *Lugendi ſcientia.*
cunctiſq́; æqualiter ſaperet illud, quod *Threno 5.*
propheta deplorans: Cecidit, inquit, co-
rona capitis noſtri, væ nobis, quia peccaui- *Iohelis 2.*
mus: & omnibus in promptu eſſet facere,
quod item dicitur nobis: Scindite corda ve-
ſtra & non veſtimenta veſtra: tunc neque ci- *Cur cinere aſpergimur, pedeſq. nudamus.*
neribus capita noſtra aſpergere, neque nudis
pedibus opus eſſet ambulare. ¶Nunc autem
maxima pars noſtrũ neque ſponte meminit,
qualem ornatum capitis, id eſt, cordis ſui, de-
um offendendo, perdiderit, neq; facilè poſ-
ſunt corda lapidea ſcindi, niſi extrinſecus ad-
hibitis adiuuemur inſtrumẽtis. Igitur, vt no-
ſtra nobis calamitas ad memoriã reuocetur,

& meminerimus,quia puluis ſumus (quod obblitus fuerat pater noſter Adã, quãdo proiecit deum coronam ſuã, & exinde ſenſit nuditatẽ ſuã) iccirco & cinere capita noſtra aſpergimus, & ſummas partes corporis, id eſt, pedes nudamus: Hoc habitu cõfitentes,quia non dij,neq; de cœlo ſumus,ſed homines ſumus, & de terra principiũ habuimus: & quia per peccatum gloria noſtra ſpoliati, & inter hoſtes nudi conſtituti,ornatu gratiæ Dei indigemus.

De Secunda dominica quadrageſimæ cur vacat. Cap.XI.

Dominica quadrageſimæ ſecunda,quæ in ordine & ratione dominicarum ſeptem ſuprà dictarum, quinta eſt, pulchra & rationabili diſpoſitiõe vacat, tãquàm non habeat Eccleſiæ Pontifex,iam defeſſus [*Quinta eccleſiæ ætas in captiuitate.*] cantor,quę vel quibus,aut vbi verba canticorum Domini decantet, aut certè infructuoſos faſtidiens auditores,organa ſua ſuſpẽ- [*Pſal.136.*] derit ad ſalices.Significat enim quintam mundi ętatem,quando templo domini diruto, & [*4.Reg.ult. Hier.52.*] populo Dei in Babyloniam abducto,duplici captiuitate Eccleſia Dei congemuit,peregrina in hoc mundo, captiua ſub Nabuchodonozor. Tunc etenim populus Dei,neq; templũ neq; altare habebat, & Babylonios Deos [*Daniel.3.*] ſtatuãq; regis Nabuchodonozor,diaboli typum tenentis,minaci propoſita fornace, cogebatur adorare. ¶ Non ergo ab re & rationa- [*Cur dominica Reminiſcere uacat proprio officio.*] bili diligentia diſpoſitum eſt, vt cùm huius temporis omnes priuatæ quoq; feriæ propriis officiis locupletatæ,certiſq; ſint ſtationibus inſignitæ,præter ſolum(quod eſt ante palmas)ſabbatum,de quo etiam ſuo loco ratio quærẽda eſt:ſola hæc dominica vacet, ſed nec officium niſi aliunde mutuatum habeat. ¶ Attamẽ ex narratione euangelica lectionẽ habet,illi iam dictæ captiuitati populi Dei veriſsimè conſonantem.Nam quod ſignificauerat illa captiuatio,Nabuchodonozor plebem Dei tyrannicè de illa nobili Syon & templo Domini abſtrahente,& barbarici ſtimuli im- [*Euangelium.*] perio violenter fatigante,hoc idem ſignificatur in Euãgelio præſentis dominicæ,dæmonio vexante filium Chananęæ,ſcilicet humanas animas paſsionibus mali deſiderij nequiter à diabolo cõflammari,& longo ſune peccatorum ad miſeram ſeruitutem voluntatis eius,mala conſuetudine violenter trahi. Cla- [*Matt.15.*] mabat poſt dominum mulier Chananæa,interueniebat fides patriarcharum,meritumq; [*Daniel.9.*] Danielis & ſociorum eius,vt ſolueretur captiuitas Babylonia:clamat & nũc ſuperna mater noſtra Hieruſalem, vt pœnitẽtibus detur [*Epiſtola.*] peccato reſiſtendi facultas.¶ Epiſtolam quoque habet de proprio,in qua cùm dicit Apo- [*1.Theſſal.4.*] ſtolus:Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra,vt abſtineatis vos à fornicatione,vt ſciat vnuſquiſq; veſtrûm vas ſuũ poſsidere in ſanctificatione, & honore, &c. ad illius ſeruitutis effugium prouocamur,quæ ſignificata eſt (vt dictum eſt)per hoc,quòd vaſa domus Domini Babylonia captiuitate tranſlata ſunt & [*Daniel.5.*] polluta: ita vt biberet in eis rex Babylonis, & optimates eius, vxores & concubinæ eius: itẽq; ſignificatur in Euãgelio per hoc, quòd filiam Chananææ,vas vtiq; creatoris ſpiritus [*Mutuata huius officij cõueniunt Euãgelio.*] immundus inuaſerat. ¶ Cętera,quàmuis mutuata ſint, & de feria quarta ieiunii ſumpta, cũctis conſonãt ſenſibus his, quę dicta ſunt. Nam quod in introitu rogamus dominũ re- [*Pſal.24.*] miniſci miſerationum ſuarũ,ne vnquàm dominentur nobis inimici noſtri. Et in collecta, vt à cunctis aduerſitatibus muniamur in corpore, & à prauis cogitationibus mundemur in mente. Et in graduali rogãs eccleſia,vt de [*Ibidem.*] neceſsitatibus ſuis eruatur:Ad te,inquit, leuaui animam meam. Et in offerendæ verſu: [*Pſal.118.*] Miſerere mei ſecundum eloquium,itemq; in [*Pſal.5.*] communione,intellige clamorem meũ. Hæc omnia clamores ſunt magnæ illius mulieris, ſcilicet Eccleſiæ matris, pro qualibet peccatrice anima,videlicet ſua anima, poſt domi- [*Apoc.18.*] num clamantis iugiter. Quæ ideo competenter de ieiunii die mutuata ſunt,quia mali deſiderii paſsiones,quæ per dæmonioſam Chananææ filiam,itemq; per captiuatorem popu- [*Matth.17.*] li Dei Nabuchodonozor præſignatæ ſunt,nõ eiiciuntur, niſi in oratione & ieiunio.

De Dominica tertia quadrageſimæ. Caput XII.

Poſt illius captiuitatis myſticam cõmemorationem, qua vaſa templi Domini [*Sexta ætas eccleſiæ ſub Chriſto.*] ſuſtulit rex Babylonis,typum, vt dictũ eſt, gerens diaboli, ſequenti hac dominica, [*Euangelium.*] quæ ſextam mundi ætatẽ ſignificat,hoc Euãgelium ponitur,quo fortis armatus cuſtodiens atrium ſuum,fortiore ſuperueniente, vaſa vel arma, in quibus confidebat, amittere narratur, & immundus ſpiritus, qui exierat [*Luc.11.*] ab homine, quærens requiem, & non inue- [*Matth.12.*] niens dicit:Reuertar in domum meam vnde exiui. Sexta nanque mundi ætate veniens in hunc mundum filius Dei per incarnationis myſterium,& pugnans digito Dei mutum eiecit dæmoniũ,& locutus eſt mutus,qui iuxta [*Iohan.11.*] alium Euangeliſtam erat & ſurdus. Tunc etenim eiecto dęmonio audiuit ſurdus, & locutus eſt mutus, quando foras miſſo principe mundi,audiuit mũdus verba Dei,& locutus eſt laudem Dei.Sic direpta ſunt vaſa forti armato illi,ſcilicet diabolo,quæ tranſtulerat

de ho

Gen. 3. 4. Reg. ult. Matth. 12. de honore paradiſi, velut ſupradictus Nabuchodonozor filios Iſraël, & vaſa templi Domini ad contumelias Babylonis. ¶Ecce autẽ *Immūdus ſpiritus accipiens ſecum ſeptem ſpiritus nequiores ſe.* immundus ſpiritus, qui exierat ab homine, videlicet à populo Iudaico, nunc iterum reuerſus eſt in eum, aſſumptis ſecum ſeptem aliis ſpiritibus nequioribus ſe, quia nunc deterius delinquunt Iudæi, in ſynagogis ſuis maledicentes Chriſtum, quàm olim in Aegypto diis alienis ſeruiẽtes. In hui° ergo dominicæ officio dicit ad introitum *Introitus.* gloriabūdus hic mutus, qui eiecto dæmonio loquitur: *Pſal. 34.* Oculi mei ſemper ad dominum, cauſámque reddit, quam audiuit à ſanctis prædicatoribus, qui fuerat ſurdus, quia ipſe, inquit, euellet de laqueo pedes meos, proſequitur facundia muti, cuius os ſapientia aperuit, reſpice in me, & miſerere mei, cauſámque nih.lominus reddit ſatis oratoriā, qua Deum auditorẽ flectere poſſit, & patronam efficere miſericordiam, quoniam, inquiens, vnicus & pauper ſum ego. ¶Quodq́; in collecta dicimus, *Collecta.* atq; ad defenſionem noſtrā, dextram tuæ maieſtatis extende, inuocatio eſt eiuſdem fortioris, *Luc. 11.* qui, vt dictum eſt, forti armato ſuperuenit. Vaſa illa, quæ forti illi victo atq; ligato direpta ſunt, alloquitur in Epiſtola Paulus, *Epiſtola.* fortioris iam dicti miles & adiutor egregius, vt ſacro baptiſmate à priſcis emundata ſordibus, non iam rurſus inquinentur, cū dicit: *Eph. 5.* Fornicatio autem & omnis immunditia nec nominetur in vobis, &c. Graduale: *Graduale. Pſal. 9.* Exurge domine, non præualeat homo, clamor eſt omnis vaſis electi aduerſus eundem fortem armatum, cuſtodientem atrium ſuum, & in pace ſua poſſidentem ante fortioris aduentū. Tractus quoq;: *Tractus. Pſal. 122.* Ad te leuaui oculos meos, facunda vox eſt muti ſæpe iam dicti, ſalutem ſuam æternam eloquentiſſima prece depoſcentis, eandemq́; precem decenti ſimilitudine perornantis. ¶In offerenda prædicat idem mutus, *Offerenda.* iam eloquens iuſtitias domini rectas, quòd eiecto à ſe dæmonio, rurſus ad illum hominem, à quo dudum exierat, ſcilicet ad populum Iudaicum, permiſſus ſit reuerti, quia videlicet hoc in veritate iudicii Dei ſit factū: Iudicia, inquiens, domini vera pro ſui verò oris apertione gratias agens: *Pſal. 18.* Et erunt vt cõplaceāt, inquit, eloquia oris mei, &c. ¶In communione *Communio.* gratulatur idẽ de muto redditus orator, quòd tanquam paſſer inuenerit ſibi domū, *Pſal. 83.* & ſicut turtur nidū, ſcilicet altaria tua domine virtutum, id eſt, ſanctam patriarcharum eccleſiam, vt cū beatis, qui habitant in domo tua domine, in ſecula ſeculorum laudet te. ¶Huius autem officii prælibata ratio commendat, quod ſcriptum eſt, ſtatio ad ſanctum Laurentium. *Statio ad ſanctum Laurentium.* Nam quorum, niſi ſanctorum martyrum, & huius præcipuè præliis hic, de quo dictum eſt, fortis armatus de atrio ſuo (quod Roma fuit) eiectus eſt? Dicit enim Prudentius: Iam Roma Chriſto dedita Laurentio victrix duce, ritum triūphas barbarum. Item qui ſuprà in perſona eiuſdem martyris: Diſcede adulter Iuppiter, ſtupro ſororis oblite, Romam relinque liberam. Rectè ergo ad victoris militem, victum canimus fortem.

De Lętare Hieruſalem & dominica media quadrageſimæ. Cap. XIII.

Dominica hæc ab ea, quæ ſeptuageſima dicitur, ſeptima eſt, ſabbatum mūdi, id eſt, requiem ſignificans, *Septima ætas eccleſiæ in æterna beatitudine.* in qua ſanctorum & electorū animæ, depoſito carnis onere, & velut poſt bella victores, depoſitis armis feriatæ lætantur, & nunc interim iidem electi ſingulis ſtolis, id eſt, animæ beatitudine munerati *Apoc. 6.* reſurrectiõem, in qua binas ſtolas, ſcilicet tam animarū quàm corporum immortalem gloriam, recipient, præſtolantur. Illic autem Hieruſalem ill[illegible], quæ de ſurſum eſt, quę libera eſt, quæ om[illegible]ium noſtrûm mater eſt, *Errāt ergo & in hoc Lutherani, dū negant animas ſanctorum in cœlo eſſe.* lætatur, & diem feſtum agens pro numeroſitate filiorum ſuorum, de huius ſeculi peregrinatione redeuntium, repolitas effundit epulas, & lacteas ex vberibus ſuis exprimit maternę conſolationis delicias. Illic, inquam, pater antiquus Deus, nouuſque ſponſus, *Galat. 4.* Dei filius, reduces filios conſolatur, quẽadmodum per Prophetam promiſerat dicẽs: *Eſa. 66.* Pueri eorum in humeris portabuntur, & ſuper genua conſolabuntur, quemadmodum mater conſolatur filios ſuos, ita conſolabor vos, & in Hieruſalem conſolabimini. ¶In hac ergo dominica, *Dominicā Lætare.* quæ (vt dictum eſt) illius ſabbati ſignū eſt, totū officiū eiuſdẽ requiei, eiuſdẽ cõſolationis pręconiū eſt, quo cõmoneātur nunc peregrinantes, illius tātę tamq́; liberę matris filii, pręſentem triſtitiam ſpe conſolationis futurę ſupergredi: vt ſint iuxta Apoſtolum, *Roma. 12.* ſpe gaudentes, in tribulatione patientes, qui in ſuperna Hieruſalem vberibus conſolationis potandi ſunt. ¶Primoq́; *Euangelium.* dicẽdum, quòd euāgelicum illud conuiuiū, *Ioan. 6.* quo dominus de quinq; panibus, & duobus piſcibus ſatiauit quinq; millia hominū, prędictę ſignificationi dominicę huius ſub myſtico ſenſu valde congruit. Significat enim (vt autoritas eccleſiaſtica tradit) vitale illud ſanctarum ſcripturarum conuiuium, quo de paucis Moyſi, prophetarumq́; libris creſcente copia diuinæ benedictionis, inter ora comedentium, id eſt, inter ſtudia tractantium, affatim reficitur mundus, quondam à ſciẽtia

Dei ieiunus,& affluentia dictorum ſenſuum-
que repletis armariis, laſsi atq; victi cõuiuæ
Diuinæ cognitionis conuiuium. abſiſtimus. ¶Hoc autem conuiuium diuinæ
cognitionis hic incipitur,perficietur verò in
illius ſabbati,de quo loquimur,perenni glo-
ria.Nunc enim cognoſco ex parte,ait Apoſto
1.Cor.13. lus,tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus
ſum,&c.Nam iuxta prophetam : iam non di-
Hierem.31. cet vir fratri ſuo, cognoſce dominũ, omnes
enim à minimo vſq; ad maximum cognoſcẽt
me,dicit dominus.Igitur illam diuinę cogni
tionis ac viſionis abundãtiam ſignificat hæc,
quæ de Euangelio recitatur hac dominica,ſa
tietas hominum quinq; milium. Tũc Ieſus,
qui verè abiit trans mare Galilææ, quia reſur
gẽs à mortuis omnes amaritudines ſeculi tur
bulenti & inquieti tranſgreſſus eſt, ſequen-
tium ſe credentium turbam,omnes ſupernæ
Hieruſalem filios iam grandes, iam ablacta-
tos grandi ſaturabit conuiuio:cuius in typũ
Gen.21. pater Abraham, ablactato ſilio liberæ vnico
Iſaac, grande cõuiuium feciſſe legitur in die
Introitus. ablactationis eius. ¶Igitur eiuſmodi conui-
uio manifeſtè cõſonat illa gratulabunda ſan
Eſa.66. cti Spiritus allocutio,prophetali ore pręmiſ-
ſa: Lętare Hieruſalem,&c.conſolatio,de qua
hic canitur: Et ſatiemini ab vberibus conſo-
Collecta. lationis veſtræ:ipſa eſt,quam in collecta ſub-
ſequenti poſcimus dicendo:vt qui ex meri-
to noſtræ iniquitatis affligimur, tuæ gratiæ
conſolatione reſpiremus : videlicet quando
anhelantes peregrini poſt laborem captiuita
Pſal 125. tis huius ſedebimus in illa Hieruſalem cœle
ſti,dicentes:Facti ſumus ſicut cõſolati. ¶Ipſa
Epiſtola. eſt conſolatio libertatis, de qua itidem gra-
Galat.4. tulamur in epiſtola,dicente Apoſtolo:Illa au
tem, quæ ſurſum eſt Hieruſalem, libera eſt,
quæ eſt mater omnium noſtrûm:ipſa eadem
pax in virtute eius,& abundantia in turribus
Graduale. eius,de qua in graduali canimus: lætantes in
Pſal.121. his quæ dicta ſunt nobis, à ſanctis Apoſtolis
& doctoribus noſtris,in domum domini ibi-
mus. Ad quam cùm peruenerimus, comple-
Tractus. bitur,& quod in tractu dicitur: Non commo
Pſal.124. uebitur in æternum,qui habitat in Hieruſa-
lem:cũ ablata virga fuèrit, id eſt,poteſtas pec
catorũ,quam etſi ad tempus dimittit ad pro-
bationẽ,nõ relinquet dominus ſuper ſortem
Offertorium iuſtorum.In offertorio quoq; conſolationis
eiuſdem beatificamus conuiuas,lætantes in
epulis laudum, ipſumq́; conuiuii patrem be-
Pſal.134. nedicimus ex Syon,qui habitat in Hieruſalẽ:
vt ex pręſenti eccleſia, quæ dicitur Syon, id
eſt,ſpecula,in qua poſiti videmus nũc per ſpe
1.Cor.13. culum & in ęnigmate,laudem,donum & be-
nedictionem perſonare incipientes,perficia-
mus in ea,qua habitat ipſe in cœleſti Hieru-
ſalem. Ipſa eſt,quę ſecundum communionis
verum & myſticum ſenſum,necdum cõſum- *Communio.*
mata eſt, & adhuc ædificatur vt ciuitas de vi-
uis & electis lapidibus,in qua aſcenderũt tri-
bus,tribus domini, tribus nobiles,tribus re- *Pſal.121.*
gales,tribus ſacerdotales. ¶Ipſa quoq; eccle-
ſia,ad quam ſtatio pręſenti officio pręſcripta *Statio ad S. Hieruſalem.*
eſt,eandem ciuitatem Dei,cœleſtem Hieruſa
lem, nomine ipſo deſignat. Dicitur enim &
ipſa ſancta Hieruſalem, vt peregrinãtibus in
hoc ſeculo cœli ciuibus;non habentibus hic *Hebr.13.*
manentem ciuitatem,ſed futuram inquiren-
tibus,nomine ipſo memoriam atq; deſideriũ
excitet eius ciuitatis,quam inquirunt, & à lõ
gè peregrini ſalutant. ¶Differt autem huius
ſtationis ratio ab ea,quę eſt dominica aduen
tus domini ſecunda,quia videlicet illa ſutu-
rę beatitudinis eſt annuntiatio,hęc quaſi pr
ſentis contemplatio. Vnde & feſtiuius agi-
mus,quia ſpei noſtrę ſolennitas eſt. Lętatur *Feſtiuitas huius dominicæ*
Chriſtiana plebs,& ſicut in die ſolenni Chri
ſtianus imperator coronatur,& ludis innocẽ *Eſa.6.*
tibus futurę pacis otium, quo feriabimur in
illius supernę matris ſinu,meditari admone-
tur. ¶Huius ſolennitatis amplitudinem, &
hoc indicat,quod ad complendum duę colle
ctę Romani ordinis autoritate dicuntur : ſi-
cut & annunciatione dominica duę nihilo-
minus ad introitũ pręſcribuntur,vt quaſi du
plex officium pro dignitate ſolennitatũ hu-
iuſcemodi perſoluiſſe videamur. ¶Et ne quis
illud obiiciat,cur ergo in maximis ſolennita
tibus natiuitatis ac reſurrectionis dominicę,
cęteriſq́; pręcipuis feſtis, nihil tale obſerua-
tur? Illud dicendum eſt, nihil hac duplicatio
ne in illis ſolennitatibus opus eſſe, quia per
octauas producuntur,nec ad earum ratiõem
vnius diei coanguſtãtur obſeruantia. ¶Poſt
ſeptem dominicarum ordinatiſsimam diſ-
poſitionem,quibus (vt dictum eſt) ſeptem ę-
tates mundi figurantur,quę omnes paſsione
domini redemptæ, & ſanguine eius reſperſę
ſunt,ipſius dominicę paſsiõis inchoatur cele
bratio, & quaſi longa funeris põpa pręmiſſa,
ſequitur ipſa ſalutis noſtrę victima,noſtrarũ
mentium ingerens oculis ea,quę noſtri cau-
ſa pertulit vulnera. Inchoatur autem à cate-
chumenis noſtris,ſcilicet feria quarta,quan-
do celebramus ſcrutinia. Quæ quam habeãt
rationem, vel cur ea potius die celebrentur,
poſterius(pro vt dominus dederit)dicemus.
¶Nũc ne officia feriarum quadrageſimę om-
nino intacta relinquantur, concordiam Euã
geliorum atq; Epiſtolarum tantum ſpiritus
ſancti luce pręeunte contemplemur, quę tan
ta eſt, tamq; vtilis, vt abſque conſideratione
nullatenus debeat pręteriri.Nam cętera pro-
ſequi

ſequi nimis longum eſt atq; faſtidioſum, pręſertim cùm his perſpectis, illa quoque per ſe quærentibus ſatis clareſcere poſsint.

De Euangeliis & Epiſtolis feriarum quadrageſimæ, in quibus ſibi concordent. Cap. XIIII.

SEcunda feria primæ hebdomadæ hoc E-
Matt. 25. uangelium legitur, quo filius hominis vē
tur in maieſtate ſua, ore ſuo declaratur,
congregataſq́; ante ſe omnes gentes ſepara-
turus, ſicut paſtor ſeparat oues ab hœdis, &
ſtatuet, inquit, oues à dextris ſuis, hœdos au-
tem à ſiniſtris, &c. Hoc nimirum ſermo pro-
pheticus Euangelii præcurſor, iuxta eūdem
ſenſum præuenit, dicente domino: Ecce ego
ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas, ſicut
Ezechiel. 34. paſtor viſitat gregem ſuū, &c. Educā eas, in-
quit, de gentibus, videlicet ſicut paſtor ſegre
gat oues ab hœdis, in paſcuis huberrimis
paſcā eas. Quæ profectò non ſunt alia quàm
regnum, de quo ait: Venite benedicti, &c.

Matth. 21. FEria tertia in Euangelio eiectis his, qui
vendebant & emebant in templo, cum
calūniantibus & interrogantibus phariſæis
reſpondiſſet dominus & relictis illis, inquit
Euangeliſta, abiit foras extra ciuitatē in Be-
thaniam, ibiq; manſit. Hoc autem, vt ait bea-
tus Hieronymus, præfigurabat illud, quod il
Hieronymus. los ob incredulitatem relicturus, & ad gen-
tium ſalutem eſſet migraturus, quæ per Be-
thaniam, id eſt, domum obedientiæ deſignā-
tur, ideo quia verbo Dei obedientes factæ
Pſal. 17. ſunt, iuxta illud: Populus, quē nō cognoui,
ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi.
¶ Benè ergo in lectione prophetica præmit-
Eſa. 55. titur: quærite dominum, dum inueniri po-
teſt, inuocate eū, dū prope eſt, & cetera, quę
ſequuntur, ad quærendum dominum ido-
nea, & inuentionem eius efficientia. Nā cùm
hæc diceret propheta, profectò futurum prę
uidebat tempus, quādo à Iudæis inueniri nō
poſſet, & ad gentes tranſiens, tanquam ad do
mum obedientiæ, illis inobedientibus iam
propè non eſſet.

FEria quarta, duplicata ſolēnitate ieiunii
legitur Euāgeliū, quo ſpiritus immūdus
Matth. 12. egreſſus ab homine, ambulans per loca ina-
quoſa, quærere requiē & non inuenire aſſeri
tur: quia proculdubiò, iuxta beatum Iob, ma
Iob 38. gis cubat in locis humentibus, dum exiccata
ieiuniis faſtidit corpora. ¶ Huic doctrinæ E-
uangelicæ pręmittuntur exempla Moyſi &
Exod. 24. Heliæ, quorum vterque in ſingulis lectio-
nibus, quadraginta diebus & quadraginta
3. Regum 19. noctibus ieiunaſſe perhibetur.

FEria quinta, Iudęos in Euangelio glo-
Ioan. 8. riantes & dicentes: Pater noſter Abrahā
eſt, conuincit dominus, eò quod opera Abra
hæ non faciant: & concludit, quod potius ex
patre diabolo ſunt, faciendo opera diaboli, Lucæ 16.
& quęrendo eum interficere, quod Abraham
non fecit: vel (vt quibuſdam hac die legere
moris eſt) diues cruciatus apud inferos, pa-
tremq́; vocans Abraham, & deprecans eum, Iohan. 5.
non exauditur vt filius. ¶ Ad hoc manifeſtè
ſpectat illud propheticum, quod in epiſtola
præmittitur: quia vir iuſtus ſi genuerit filiū
latronem, effundentem ſanguinē, & vniuerſa Ezechiel. 18.
deteſtanda facientem, ipſe quidem in iuſtitia
ſua viuet, filius autem eius, qui operatus eſt
iniquitatem, morte morietur,

FEria ſexta ſignificatur in Euangelio ba-
ptiſmi gratia, qua renouatur ſicut aquilę
iuuentus animæ, & redimitur de interitu vi- Pſal. 102.
ta eius, & coronatur in miſericordia & miſe-
ratiōibus. Angelus enim, qui deſcēdebat in
piſcinā, ſignificabat Chriſtū magni cōſilii an
gelū, ipſa autem piſcinę aqua, quæ moueba-
tur, populum Iudaicum, qui motus eſt ſedi-
tionibus, deſcendente in illum eodem mag-
ni conſilii angelo per aſſumptionem carnis,
& ita motus aquæ turbatus eſt, vt illum cru-
cifigeret. Ille vnus, qui deſcendebat in aquā, Eſa. 9.
& ſanabatur, vnam ſanctam Eccleſiā Catholi
cam, quę deſcendens in baptiſmum Chriſti,
ſanatur ab infirmitatibus, figurabat: Qui au-
tem triginta octo annos iacuerat, vniuerſita-
tem eorum, qui grauibus ſceleribus languen
tes, & ipſi nihilominus per fidem Chriſti ſa-
nantur. Hoc autem Iudęi velut iniquum re-
prehendunt, ſemper enim gentium ſalutem
oderunt. ¶ Benè ergo lectio prophetica prę- Ezechiel 9.
mittitur, in qua dicente domino: ſi auerterit
ſe impius ab impietate ſua, & fecerit iudiciū,
&c. in quacunq; die ingemuerit, ſaluus erit,
murmurant & dicunt: Non eſt ęqua via do-
mini. Non autem perfunctoriè, ſi quis inge-
muerit, ſed ſi ad baptiſmum Chriſti peccator
ingemiſcens cōuolauerit, ſtatim ſaluus erit,
quia omēs pręteritę eius iniuſtitię nō recor-
dabuntur. Priuata verò pœnitentia laborio-
ſa eſt, nec inter labores pœnitentem adeo ſe
curum reddit de venia.

SAbbato ſacerdotibus ordinatis, & cęte-
ris altaris Chriſti miniſtris, hoc Euange- Matth. 19.
lium cōpetenter legitur: Aſſumpſit Ieſus Pe
trum & Iacobum & Iohannem, & duxit eos
in mōtem, & transfiguratus eſt ante eos. ¶ Sa
cerdotes enim et cęteri altaris miniſtri, dū ad
tantum miniſterium promouentur, quaſi in
montem altiſsimum cum domino aſcendūt,
vt reuelata facie ſpeculādam eius gloriā ſpe- 2. Corinth 3.
culentur, & intelligant, quid cum ipſo vel de
ipſo Moyſes & Helias, id eſt, lex & Prophe- 2. Petri 3.
tæ loquan-

tæ loquantur,& populo inferiori annunciẽt, & cum fide Chriſti legalem moralitatẽ Propheticamq; doctrinam habentes, parati ſint reddere rationem omni poſcenti. ¶ Aptè igitur illa præmittitur Apoſtoli lectio,quam dicit: *1. Theſſa 5.* rogamus vos fratres corripite inquietos, cõſolamini puſillanimes,&c. Ipſorũ eſt enim hoc officium, qui ad hoc,vt paſtores animarum ſint,ordinati ſunt.

De ferijs ſecundæ hebdomadæ.

Caput XV.

HEbdomadæ ſecundæ feria ſecunda illa legitur euangelii lectio, qua Iudæis comminatur dominus, *Iohan. 8.* ſe ab illis propter perfidiam ipſorum receſſurum, dicens: Ego vado & quęretis me,& in peccato veſtro moriemini. Quod vtique dicendo,ad gentes migraturum ſe eſſe ſignificabat. Vnde & illi quaſi diuinantes dicunt: *Iohan. 7.* Nunquid in diſperſionem gentium iturus eſt, & docturus gentes? *Danielis 9.* ¶ Huic ſanè Euangelio cõgruit prophetica Danielis,quæ præmittitur,oratio,qua furorem & iram domini ab eodem poſtulat auferri. Hunc enim furorem & hanc iram maximè lachrymoſa Prophetæ deplorat conqueſtio.

FEria tertia dominus in Euangelio culpans ſcribas & Phariſæos,quòd ſedentes ſuper cathedram Moyſi, vanè ſibi magiſterium arrogẽt,dicendo & nõ faciendo:& quod amẽt ſalutationes in foro,& vocari ab hominibus Rabbi, *3. Reg. 17.* tandẽ eos percutit, dicens: Omnis qui ſe exaltat,humiliabitur: Videlicet qa ſuperbi illi, à magiſterio ſcientiæ Dei remouendi, & humiles magiſtri eccleſiæ de gentibus cathedrã illorũ erãt accepturi. ¶ Quod per illã viduã Sareptanã, de qua in præmiſſa narratur lectione,pręſignatum eſt: ad quã ex pręcepto domini perrexit Helias,cùm multę viduæ eſſent in Iſraël. Sic enim eccleſia de gẽtibus,legis prophetarumq; doctrinam miſſã ſibi à Deo,fidei hoſpitio ſuſcepit,remanente apud ſynagogam ſiccitate & ſterilitate: quia *Eſai. 5.* ſicut alibi comminatus fuerat dominus illi, mandauerat nubibus ſuis, ſcilicet gratiæ ſuę prædicatoribus ſanctis,ne pluerent ſuper eã imbrem,atq; ita hæc ſe humilians à Chriſto, *3. Regum 17.* dum colligit duo ligna crucis, vt faceret ſibi ſubcinericium panem,panem pœnitẽtiæ,exaltata eſt,non deficiente apud eam hydria farinæ,nec imminuto lecytho olei,id eſt, perſeuerante ſcientia legis,pariter & gratia Euãgelij. Illa autẽ ſe exaltans humiliata ſit,adeo vt nec legis farinam molitores eius phariſæi molere ſciant,nec oleum Euangelij in phylacteriis ſuis & magnificis fimbriis ambulãtes, *Matth. 23.* inuenire queant.

FEria quarta illa Euãgelii lectio ponitur, qua dominus conſilium ſuum diſcipulis ſuis ſecretò reuelat,dicens: Ecce aſcendimus *Matt. 20.* Hieroſolymam,& filius hominis tradetur ad crucifigendum,&c. Per hæc autem diabolus, hoſtis noſter & inimicus capiendus & iudicãdus erat. Benè ergo illa lectio præmittitur, qua Heſter aduerſus Aman,Dei implorat auxilium. *Heſt. 13.* Aman quippe diaboli typum geſsit, in eo, quod adorari affectans, populum Dei morte tradere voluit, & Mardochęo crucem parauit. Qui ſicut in eandem crucem, quam parauerat,actus eſt,ita diabolum Chriſtus,vt ait Apoſtolus,palàm traduxit confidenter in *Coloſſ. 2.* ſemetipſo & ipſum chirographum tulit de medio affigens illud cruci. Hoc ergo ſola commendatur oratio Heſter, quia totam narrare hiſtoriam,quæ,vt dictum eſt, dominicæ paſsionis typus eſt, nimis longum & oneroſum fuiſſet. Nobis quoq; diabolũ vincẽdum,non niſi per paſsionis eiuſdem communicationem,ex occaſione duorum Zebedæi filiorum inſinuat.

FEria quinta dominus in Euangelio ſui exemplo docet,non in hominum ſed in ſolius Dei cõfitendum eſſe teſtimonio, dum dicit, loquens ſecũdum fragilitatem carnis: Et ſi ego teſtimonium perhibeo de me, teſtimonium meum verum eſt: Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me. *Iohan. 5.* Et ſubiungit. Et teſtimonium perhibet de me,qui miſit me pater. Vos,inquit,miſiſtis ad Iohannem, & ille teſtimonium perhibuit veritati: Ego autem habeo teſtimonium maius Iohanne. Itemq;: Ego teſtimonium ab hominibus nõ accipio. ¶ His proculdubiò conſonat,quæ præmiſſa eſt prophetica lectio de Hieremia,in hęc verba: *Hierem. 17.* Maledictus vir,qui confidit in homine,& ponit carnem brachium ſuum,vt à Deo recedat cor eius,erit enim quaſi miricæ in deſerto. Et poſt pauca: Benedictus vir,qui confidit in domino,&c.

FEria ſexta legitur illa parabola,quam dixit dominus ad phariſæos malos,& malè *Matth. 21.* perdendos diuinæ legis agricolas, eo quod miſſum à ſe vnicum filium patrisfamilias,id eſt,ſeipſum,quem vereri debuerant,occidere deliberabant,dicentes: Hic eſt hæres,venite occidamus eum, & noſtra erit hæreditas, quibus iccirco auferendum erat regnũ Dei, & dãdum genti,facienti fructus eius. ¶ Huic parabolæ profectò illa de libro Geneſis,quæ *Gen. 37.* præmiſſa eſt lectio,pulcherrimè congruit, in qua miſſum ad ſe Ioſeph videntes fratres à longè loquebãtur mutuò dicẽtes: Ecce ſomniator venit,venite occidamus eum,& videamus, quid illi proſint ſomnia ſua. Ioſeph nã-

que in

que in eo, quod venditus & in carcere miſſus eſt, ipſius domini typum geſsit, qui venditus & morti traditus ac ſepultus eſt, & ſic eiectus de vinea ſua, tanquam lapis inutilis ab ædificantibus reprobatus, cum regno Dei ad gentes faciẽtes fructus eius tranſmigrauit, quẽadmodum Ioſeph à ſuis venditus & eiectus, Aegyptios pauit.

Luc. 15. SAbbato tam in Euangelio, quàm in Epiſtola duorum populorũ Iudaici atq; gentilis continetur figura, quorũ prior quan tum ad vnius Dei cultum, ſcilicet, Iudaicus, minoris, id eſt, gentilis populi pœnitentiam pio patre ſuſcipiẽte, inuidia torquetur foris ſtans, quem gaudere oportuerat, quia frater ſuus mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & in uentus eſt: quia ſicut eadem die cãtamus, lex

Pſal. domini irreprehenſibilis cõuertens animas, & ſapientiam præſtans paruulis. ¶Benè itaq; conſonat Euangelio præcurrens Epiſtola, cũ illic iuniore fratre epulãte cum patre, maior

Gen. 27. foris remanet in agro: Hic Eſau, Iacob fratre ſuo offerente epulas, & ad benedictionem ſe ſtinante, cõſilio matris ſuæ Rebeccę (quę Spiritum ſanctum ſignificat) foris in venationibus occupatus tardat. Terrenis enim ſenſibus & carnalibus obſeruationibus detentus populus Iudaicus, ſpiritalem amittit gratiã.

De Feriis tertiæ hebdomadæ.

Caput XVI.

Luc. 4. HEbdomadæ tertiæ feria ſecũda pręſignat in Euangelio dominus ſe in patria ſua, ſcilicet in Iudæa honorem non habiturum, & ad gentes, vbi honoretur, trãſiturum, dum dicentibus Phariſæis: quanta audiuimus de te facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua, reſpõdet: Amẽ dico vobis, quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua: iterumq; cum terribili illo ac venerabili iuramento ſuo per ſimile, non tantum omninò expreſſe docet, illis poſthabitis, gentes potius à peccatis ſuis eſſe curandas, in veritate, in quiens, dico vobis, multæ viduæ erant in Iſraël in diebus Heliæ, & ad nullam illarũ miſ-

3. Reg. 17. ſus eſt Helias, niſi in Sarepta Sydoniorum: & multi leproſi erant in Iſraël ſub Heliſæo propheta, & nemo illorũ mundatus eſt, niſi Naaman Syrus. Amplius autem in eo, quod ſurrexerunt & eiecerunt illum extra ciuitatem, & duxerunt illum in ſupercilium mõtis, ſupra quem ciuitas illorum poſita erat, vt præcipitarent eum, ſignificatur ab illis tranſitura ſalus, dum dicitur: Ieſus autẽ tranſiens per medium illorum ibat. Cùm enim illũ Iudæi cru cifigentes, in profundum obliuionis præcipitare vellent, ipſe aduerſus & per medium illorum trãſiens, iuit ad gentium populos pedibus ſuis, pedibus ſpecioſis, id eſt, prædicatoribus ſanctis. ¶Benè ergo huic Euangelio præmittitur lectio illa de Naaman Syro. Heliſæus Chriſtum, leproſus Naaman gentilem populum ſignificat, immũdum & idololatrã. Quòd non ipſe Heliſæus exiuit ad illum foras, ſed mãdauit illi dicens: Vade & lauare in Iordane ſepties, & mundaberis: hoc prophe-tìcè innuit, quod factum eſt, quia per ſemetipſum Chriſtus nõ prædicauit gentibus, ſed mittens præcepit eos baptizari: Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Se ptìes aũt lauatur leproſus, quia in baptiſmo propria eſt operatio ſeptiformis Spiritus ſan cti, ex quo & renaſcimur & remiſsionem pec catorum accipientes, noui reſtituimur. 4. Reg. 5. Matth. 28.

FEria tertia in Euangelio commendatur lucidum opus miſericordiæ, dicente domino: Si peccauerit in te, id eſt, te ſciente, fra ter tuus, vade, corripe eum inter te & ipſum ſolum, &c. Et quia vbi duo conſentiunt, ſcilicet corrector & auditor, neq; opus eſt, vt alium adhibeas, neq; Eccleſiæ dicas, eo quem corripis inter te & ipſum ſolum, ſponte audiente: quia, inquam, tunc parata venia cõfeſtim impetratur à domino. Amen, inquit, dico vobis, ſi duo ex vobis cõſenſerint, ex omni re quãcũq; petierint, fiet illis à patre meo, & quia de impetratione venię dixerit, hoc te ſtatur ipſe, dum pręmittit: Amen dico vobis, quia quæcunq; alligaueritis ſuper terram, alligata erunt & in cœlo: & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cælo. Terminatur autem ſic: domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? Vſque ſepties? Et dicit illi Ieſus, Non dico tibi Petre vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. ¶Ad hæc pulchrè lectio, quæ præmiſſa eſt, concinit: Mulier nanq;, quæ clamat ad Heliſæum pro duobus filijs, quos creditor in ſeruitutẽ tollere cõtendit, ipſa eſt Eccleſia, quæ pro filiorum peccatis, quos in baptiſmate genuit, ſolicita eſt, ne exactor diabolus pro nũmo malæ voluptatis, quem illis credidit, debitores trahat in damnationẽ perpetuæ mortis. Cui verus Heliſæus, ſcilicet Chriſtus, præcepit oleũ infundere vaſis, oſtio clauſo: quia peccatoribus priuata correptione cõuentis, præcipit remiſsiõem & abſolutionem indulgeri, data poteſtate ligandi, atq; ſoluendi, ſicut in Euangelio iam dicto promiſit, & veritate interpoſita, id eſt, amen, promiſsionem confirmauit. Clauſo ergo oſtio vaſis infuſis redundat oleum, quia per priuatam correctionem pœnitentibus confeſtim venia peccatorũ affluit. Cùm autem quis ſecretò correptus Matth. 18. 4. Reg. 4.

reptus inter te & ipſum ſolum non audierit, poſtquàm Eccleſiæ dictum fuerit, non tam facilis indulgentiæ leniendus erit oleo, ſed congruè pœnitentiæ ſecandus cauterio.

Matth.15. FEria quarta calumniantibus Phariſæis, quòd diſcipuli domini trãſgrederentur traditiones ſeniorum, non lauando manus ſuas, dum panem mãducarent, redarguit eos dominus, & criminationis ſpiculũ retorquet in autores: quare, inquiens, vos trãſgredimini traditiones Dei, propter traditiones hominũ? Nam Deus dicit: Honora patrem tuum & matrem tuam: Vos autem dicitis, Quicunq; dixerit patri ſuo aut matri, munus, quodcunque eſt ex me, tibi proderit, &c. ¶ Docuerat enim auaritia phariſæorum iuuenes, quorũ laqueus omnes facti erant, vt iniuſſu parentum, imo prærepta parentibus donaria deferentes ad templũ, reclamantibus parentibus ſe hoc pacto inhonorari à filiis, cùm Deus dicat, honora patrem tuum & matrem tuam, illud obiicerent, imo hoc pacto honoramus patrem. Nam Deus pater nóſter eſt, ad cuius hæc deferimus templum, & quod illi offerimus filii, vobis parentibus proderit. Hæc & huiuſmodi culpat dominus in traditionibus hominum, quas traditionibus Dei præferebant, ſimulq; edocet, quòd ſola tranſgreſsio mandatorũ Dei coinquinet hominem. ¶ Bene ergo in lectione libri Exodi ipſa Dei mãdata præferuntur: Honora patrem tuũ & ma-
Exod.20. trem tuam, &c. De quibus in Euangelio cõuincuntur hypocritæ, foris nitidi obſeruando traditiones hominum, intus autem coinquinati trãſgrediendo traditiones Dei, quia non quod intrat in os, ſed quod exit de corde, coinquinat hominem.

Iohan.6. FEria quinta venientes ad ſe turbas, vt ſe ſe facerent regem, quia manducauerant de panibus eius, & ſaturati fuerant, hortatur dominus: Operamini, inquiens, non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternã, &c. Dixerat autem eis: Amen dico vobis, veniſtis ad me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis de panibus & ſaturati eſtis. ¶ In quo ſacerdotũ quoq; turbã percutit, qui turmatim veniunt ad altare domini, non quia delectat eos contemplari myſteria, quæ illic commemorantur incarnationis, natiuitatis, paſsionis, reſurrectionis & aſcenſionis domini noſtri Ieſu chriſti, ſed quia manducant de panibus eius & ſaturantur, videlicet de decimis & oblationibus fidelium, ſola quærẽtes ſtipendia corporis. ¶ Quapropter illa cõgruè lectio præmittitur, qua Hieremiæ dicitur à
Hierem.7. domino, Sta in porta domus domini, & prædica ibi verbum iſtud, &c. Sic enim & illi, qui pompaticè ingrediebantur portas domus domini, & cupiditates ſuas paſcentes applaudebant ſibimet, dicendo templum domini, templum domini, templũ domini eſt, magis per illud prædas agere de populo, quàm (ſecundum quod in eadem lectione iubetur) bonas facere vias ſuas, & benè dirigere ſtudentes.

FEria ſexta legitur in Euãgelio, dominus Iohan.4.
Ieſus fatigatus ex itinere hora ſexta ſediſſe ſuper puteum, loquenſq; cum muliere Samaritana, quæ venerat haurire aquã. Si ſcires, inquit, donũ Dei, & quis eſt, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam, &c. ¶ Notum atque celebre eſt fidei ſanctæ Eccleſię lectiõis huius myſterium, videlicet dominũ noſtrũ Chriſtum ex itinere, quo ad noſtram ſalutẽ venit, fatigatum vſque ad mortem, mortem Philip.2.
autem crucis ſediſſe ſuper puteum, id eſt, mundanæ ſapientiæ exuperaſſe profundum: mulieremq; Samaritanam, id eſt, Eccleſiam alienigenam, quæ de profundis, imo obſcuris philoſophorum doctrinis mortuam aquã haurire conſueuerat, de qua ſitientem animam, vt nõ ſitiret iterum, ſatiare nõ poterat, didiciſſe, quia qui biberit ex aqua hac, ſitiet iterum, qui autem biberit ex aqua, quam ipſe dederit, id eſt, de ſpiritu ſancto, non ſitiet vnquam, ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. ¶ Huic Euangelio valde cõgruit præmiſſa lectio, in qua congregatis filiis Iſraël aduerſus Moyſen atq; dicentibus, Numer. 20.
Da nobis aquam, iubente domino ducit eos ad aquã, ad petram Oreb, & quanquam diffidens, percutit virga bis ſilicem, & egreſſæ ſunt aquæ largiſsimæ, ita vt populus biberet & iumẽta. ¶ Moyſes nãq; ſignificat hac in re Iudaicum populum incredulum, populus ſitiens, humani generis expectationem, petra Chriſtum. Percuſsit bis ſilicem virga Moyſes, id eſt, Iudaicus populus duobus lignis crucis appendit Chriſtum, & egreſſæ ſunt aquæ largiſsimæ, aquę viuæ, quas in Euangelio ſupradicto ſe habere indicat dominus mulieri Samaritanæ. Aqua hæc Spiritus ſanctus eſt, qui tunc datus eſt, quando petra Chriſtus virga crucis percuſſus, imo poſt percuſſionem reſurrectione atq; aſcenſione glorificatus eſt.

SAbbato mulierem in adulterio deprehẽ-
ſam legimus in Euangelio, & adductam Iohan.8.
ad dominum Ieſum à ſcribis & Phariſæis tentantibus, ſicamq; latrocinii ſui ancipitem occultantibus, vt quicquid reſpondiſſet calumniantes criminarentur, id eſt, ſi vt miſericors dimittendam diceret, accuſaretur iniuſtus, & legis aduerſarius, ſi puniendam, velut immi-

immiſericors infamaretur. Quibus ita obuiauit manſuetudo cum iuſtitia, vt cedentibus accuſatoribus, quippe quos ſua ſubtraxerat conſcientia, ſoli duo remanerent miſera & miſericordia. ¶Huic Euangelio illa, Dani.13. quæ præmittitur, Danielis lectio congruit: quãuis (vt ait beatus Hieronymus) in Hebraico non habeatur, qua legitur Suſanna à falſa criminatione adulterii Dei auxilio liberata. Nam hæc per miſericordiam, illa lapidationem euaſit per iuſtitiam. Atque ita in eiuſdem diei officio quodammodo miſericordia & veritas obuiant ſibi paribus in Pſal.84. perſonis, eodemq́ue pręſidio pietatis, quamuis diſparibus cauſis.

De Feriis quartæ hebdomadæ.

Caput XVII.

QVartæ hebdomadæ ſecunda feria in Euangelio phariſæis interrogantibus ac dicentibus: In qua poteſtate hæc facis, & quod ſignum tu oſtendis nobis, cùm reſpondiſſet Dominus: ſoluite templũ hoc, Iohan.2. & poſt triduum excitabo illud: quod de templo dicebat corporis ſui, paulò pòſt Euangeliſta ſubiungit: Ipſe autem Ieſus non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet omnes: & quia non erat ei opus, vt quis teſtimonium perhiberet de homine, ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine. ¶Huic Euangelio rectè præmittitur illa lectio de duabus me- 3.Reg.3. retricibus, quæ coram Salomone de viuente filio contenderunt: quarum alteri, quæ dixit, nec mihi nec tibi ſit, ſed diuidatur, non credidit infantem viuum ſapientiſsimus Salomon. ¶Nam illæ mulieres ſynagogæ atq; Eccleſiæ typũ geſſerunt, infans autem Chriſti, quem ſynagoga vtero fidei nec concepit, nec peperit, imo & deſiderabat occidi, & adhuc memoriam eius cuperet extingui, vt nec apud ſe, nec apud Eccleſiam gentium viueret. ¶Benè ergo verus & verè ſapientiſsimus Salomon (vt ait Euangeliſta) non credebat ſemetipſum Iudæis, tendens ad Eccleſiã de gentibus, & quodammodo dicens Apoſtolis ſuis: Date huic infantem viuum, hæc eſt enim mater eius.

FEria tertia loquens dominus ad Iudæos, Iohan.2. & arguens homicidas atq; impios, Moyſen, cui quondam oranti pro illis, quando fecerunt vitulum in Oreb, dixerat: Dimiſi ſe- Exod.38. cundum verbum tuum, veruntamen in die vltionis viſitabo & hoc peccatum eorum: Moyſen, inquam, hactenus orantem pro ipſis iratus remouet dicendo. Nonne Moyſes Iohan.7. dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Remouet enim quẽ ad illos non pertinere omnimodò, præuaricatione eos ſeparante, oſtendit: Statimq́; Moyſe interceſſore remoto, de crimine reos conuincit: Quid me, inquit, quæritis interficere? At illi ſuo more inſanientes dicunt: Dęmonium habes, quis te quærit interficere? Ipſe verò Moyſen, quem perdebant, tertiò commemorans, magis ac magis reos conuincit. ¶Benè ergo Exod.32. ipſa præmittitur lectio, qua Moyſi dicitur: Deſcende de monte, peccauit populus tuus quem eduxiſti de Aegypto. Receſſerunt cito de via, quam oſtendiſti eis, & fecerunt ſibi vitulum conflatilem. Et dicente domino: Permitte me, vt deleam eos, ſequitur: Moyſes autem orabat dominum Deum ſuũ, dicẽs: Cur Domine iraſceris in populo tuo, &c. ¶Hæc oratio Moyſi valuit pro illis, donec veniret hoc tempus, quo tantum facturi erant homicidium, crucifigendo Dei filium, qui nunc ait illis, quid me quæritis interficere? Propter quod iam nũc remouendus erat Moyſes interceſſor, ſicut tunc placatus dixerat illi: Dimiſi iuxta verbum tuum: Veruntamẽ in die vltionis viſitabo & hoc peccatum eorum.

De Feria quarta ſcrutiniorum.

Caput XVIII.

FEria quarta ſacramenta, quæ nouæ Eccleſiæ propria ſunt, inchoantur: quibus ſacroſancta redemptoris noſtri paſsio, venerabili ritu ſanctæ Eccleſiæ in filiis adoptionis ſanctam nouitatem ſpiritus operando figuratur. ¶Hac enim die catechumeni noſtri ex antiqua traditione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſignantur, vt ſacroſancta ſolennitate noſtræ redemptionis ex aqua & Spiritu ſancto Iohan.3. renaſcantur, Chriſto in baptiſmate commorientes, & cõreſurgentes, iuxta Apoſtolum, Rom.6. qui ait: Quicũq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus, conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmũ in mortem: vt quomodo ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. ¶Moris quippe erat olim in ſancta Eccleſia, non alio tempore regenerationis huius celebrari ſacramentum, niſi in his, quibus forte ſuperueniente infirmitate vel ęgritudine, mortis immineret periculum. Cuncta penè Eccleſiæ proles, quam per annum verbo prædicationis nouam gignere poterat inſtante ſolennitate paſchali, hac die ſua nomina dabat, & per ſequentes dies vſq; ad ipſam paſchæ ſolennitatem, audiens quiſq; regulam fidei, vnde & catechumenus dicitur (catechumenus nanq; auditor interpretatur) lactatus & grandeſcens, tandẽ in plenitudine temporis, poſtquàm luna plena eſt, plena fide in ſolẽnitate ſancti baptiſterii ſymbolum reddens, Chriſto commo-

riebatur & conreſurgebat. ¶At poſtquàm Chriſtianitas creuit, & ſagena illa verbi Dei piſcibus impleta eſt, quia periculoſum erat tantam multitudinem differre propter occaſiones mortis, quæ in multitudine hominũ multæ ſunt, maximè propter turbam infantum, ex Chriſtianis parentibus ſuccreſcentium, quorum tenera vita perſæpè ſeui occaſione ſucciditur: Viſum eſt ſanctæ Eccleſiæ, paſsim indulgentia baptizandi conceſſa, imo oblata, cuncta anteuenire pericula, baptiſmi tamen ſolennitatem vel in paucis cum dominica reſurrectione, cui ſimilis eſt, celebrare. ¶Quarta ergo feria nouæ eccleſiæ celebrantur initia, quæ appellantur ſcrutinia. Scrutinia verò dicuntur à ſcrutando, videlicet quia perſcrutandũ erat in his qui accedebant, ne qua radix amaritudinis ſubeſſet, velut fuit
Actor. 8. in Simone Mago, in hæreticis & hæreſiarchis quàm plurimis, vt ſancta non illis darentur, niſi prius Chriſtiana fides in mentibus eorum radices altas fixiſſet. Cur autem hac potiſsimum die celebrentur, vel quod ſubſequentium vſq; ad paſsionis dominicæ diem numerus dierum myſterium contineat, iam dicendum eſt.

Cur quarta feria fiant ſcrutinia.

Caput XIX.

ICcirco quarta feria potius, quàm quinta vel ſexta maximum ſcrutinium celebratur, vt ieiunantes, & vaſa ſua ſuſcipiendæ gratiæ præparantes, quindecim dies ieiunii, vſq; ad diem quo dominus eſt crucifixus, habeãt, quia quintadecima luna dominus noſter, verus agnus, immolatus eſt. Quod à magno myſterio nõ vacat. Luna nanq; paſchalis, de qua dominus ait ad Moyſen: Menſis iſte principium vobis menſium, primus erit in menſi-
Exod. 12. bus anni. Decima die menſis huius tollet v-
Leuit. 23. nuſquiſq; veſtrũm agnum, & ſeruabitis eum vſq; ad quartumdecimũ diem. Luna, inquã, hæc paſchalis (lunares enim ſolos menſes nouerunt & computant Hebræi) ſanctam Eccleſiam ſignificat, ab eodem vero ſole illuminatam, quæ in plenitudine fidei paſsionem eius ſuſcipiens, commoritur illi & conſepelitur in ſacramento baptiſmatis. ¶Igitur quoties Eccleſiæ noua ſoboles ad commoriendum Chriſto præparatur, vt numerus dierũ præparationis eius, id eſt, arctioris ieiunii ęquati lunæ, quæ illam ſignificat, exæquetur, feria quarta ſcrutinia celebrantur. Nam ſi ſexta feria potius celebrarentur (quæ quintadecima eſt die dominicæ crucis) non niſi tredecim ieiunii dies eorum præparationi reſtarent. Duæ nanq; dominicæ intercurrunt. Dominicis autem diebus ieiunare non licet. Igitur dum quarta feria ſcrutinia celebrantur, & ſequentes quindecim dies ieiuniis atque doctrinæ fidei expenduntur, noua Eccleſia, pulchra, vt luna, ad plenitudinem proficit, vt crucifixo plena luna Chriſto commoriens & conreſurgens, illi in baptiſmo copuletur.

Quòd hoc ſcrutinium præcipuum ſit ſeptem ſcrutiniorum.

Caput XX.

SCiendum autem hoc non ſolum agi antiqui moris fuiſſe ſcrutinium, ſed omniũ eſſe præcipuum. Nam iuxta ordinem Romanum, vſq; in ſabbatum ſanctum in vigilia paſchæ, ſeptem agebantur ſcrutinia, vt dum ſeptenario numero implerentur catechumeni, daretur illis gratia ſeptiformis Spiritus ſancti. Quorum primum erat tertia quadrageſimæ hebdomada, feria ſecunda, qua magnum huius diei, ſcilicet quartæ feriæ ſcrutinium ſic erat ad catechumenos pronunciandum. Scrutinii diem, dilectiſsimi fratres, quo electi noſtri diuinitus inſtruãtur, imminere cognoſcite, ibidemq; ſolicita deuotione ſequenti quarta feria, circa horam tertiam conuenire dignemini, vt cæleſte myſterium, quo diabolus cum ſua pompa deſtruitur, & ianua regni cœleſtis aperitur, inculpabili miniſterio peragere valeamus. ¶Itẽ feria quarta, finitis Miſſarũ ſolenniis, annũciabat preſbyter, vt in ipſa hebdomada reuerterẽtur ad ſcrutinium, ita dicendo: Die ſabbati veniente, colligite vos temperius ad Eccleſiam illã. Iterum atq; iterum annunciabat presbyter, qualem diem voluiſſet, ita dicendo: Illa feria veniente, colligite vos temperius ad Eccleſiam illam, donec ſeptem, vt dictum eſt, ſcrutinia complerentur.

De Officio eiuſdem quartæ feriæ.

Caput XXI.

IAm verò hac feria, quàm ſanctum, quàm pium, quàm myſticum, ſecundum ea quæ dicta ſunt, ſequitur Miſſæ officium: Primùm Iohan. 9.
in Euangelio, quod, vt ſæpè dictum eſt, totius officii principale eſt, catechiſmi ſimul atque baptiſmi ſacramẽtum, ſpecioſe à ſpecioſo noſtræ ſalutis opifice Dei filio præfiguratũ eſt. ¶Homo enĩ cæcus à natiuitate, genus ſignificat humanũ, magnũ vtiq; cęcũ, & valde cęcũ, qui pulchros oculos ad videndum creatorem, menti (vbi fulget imago factoris) inditos, in primo parente, principem tenebrarum reſpiciente, perdidit: atq; ideo per hominem à natiuitate cæcũ, congruè ſignificatur. Cui reuocato ad veritatis lumen, dum prædicatur à miniſtris Chriſti incarnatio ipſius filii Dei, cæteraq; myſteria, quæ in carne pro noſtra ſalute geſsit, lutum ipſe facit ex ipſo ſputo,

ſputo,& linit ſuper oculos cæci. ¶Sputum e-
nim oris & labiorum eius, in quibus gratia
diffuſa eſt.Sputũ,inquam,quod à capite deſ-
cendit, ſignificat diuinitatẽ Chriſti filii Dei,
Pſal 44. verbũ bonũ, quod eructauit cor patris, qui,
1.Cor.11. vt ait Apoſtolus,Chriſti caput eſt.Expuit nã-
que caput Deus in terram,& ſputum ſuũ pul
ueri, quem omnis ventus agitabat & circum
ferebat,vniuit,quando verbum ſuum eructa
uit cor eius in terrenum vterum virginis, &
pulueri noſtrę naturę in vnam perſonam cõ-
iũxit, vt à tali tantoq; ſputo tantillus puluis
formam ſtabilem, ſpeciemq́; atque decorem
accipiens,conſeruaretur.Igitur dũ huius in-
carnationis fides humano generi prędica-
tur,magni cæci,vt dictũ eſt,oculi luto,quod
fecit dominus,linuntur. ¶Cùm autem ita ca
techizatus idem cæcus ad ſacros fontes per-
uenit,& lauatur fonte viſibili,purificaturq́ue
virtute inuiſibili,hoc vtiq; agit,quod domi-
Iohan.9. nus imperauit. Vade ad natatoriam Syloe,&
laua. Fons nãq; viſibilis,inuocata virtute Spi
ritus ſancti, factus eſt natatoria Syloe, id eſt,
miſſi, quem aſcendens ad patrẽ, miſſurum ſe
eſſe dixit, & miſit diſcipulis ſuis,fili⁹ Dei. Ille
(inquam)miſſus in natatoriam ſuam deſcen-
dit,& illitos oculos fide Chriſti,ſua remiſſio
ne lauat à peccatis,illuminat agnitione Dei.
¶Ab hoc quaſi capite vniuerſa membra pen-
dent officij.Primùm in introitu,vox prophe
Ezech.36. tica, dũ ſanctificatus fuero in vobis,congre-
gabo vos de vniuerſis terris,& effundam ſu-
per vos aquam mundam,&c. Sanctificatur e-
nim dominus in catechumenis,dũ audiunt,
Leuit.20.21. & credunt quia ſanctus eſt, & ideo effuſa ſu-
per ſe aqua munda, id eſt,Spiritu ſancto, per
quem hęc viſibilis aqua mundatur & mũdifi-
cat, emũdati ab omnibus inquinamẽtis ſuis,
ſic deinceps viuũt,vt teſtimonio ſint ei,quòd
ſanctus ſit,cuius præcepto & ipſi ſancti ſunt.
¶Hoc in vtraq; lectione diuerſis verbis, ſed
eodem ſenſu reperitur. Nã in prima, quæ eſt
Ezechielis prophetæ,idẽ,quod in introitu cã
Ezech.36. tatum eſt,legitur,& additur. Et auferam cor
lapideũ de carne veſtra,& dabo vobis cor car
neum,&c. Cor nanq; carneũ, id eſt, molle ac
tenerum,& facilè cedens nouam legem ſcri-
benti digito Dei, habẽt catechumeni noſtri,
dum inſcriptam ſibi capiũt doctrinam fidei,
quã non capiũt, quæ confringuntur lapidea
corda Iudęorũ,quorum in typum confractæ
Exod.38. ſunt priores tabulæ,quas præciderat Moyſes,
& aliæ præciſæ in typum gentiũ. In ſecunda,
Eſa.1. dum dicit Eſaias:Lauamini,mũdi eſtote, & ſi
fuerint peccata veſtra vt coccinũ,quaſi nix de
albabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermicu
lus, velut lana alba erũt: nihilominus remiſ-
ſio peccatorũ,quę accipit̃ in baptiſmate,com
mendatur.¶Gradualia quoq; pulchrè atque
conſonè ad eũdem ſenſum concinunt. Cu-
ius enim,niſi catechizantis nouam ſobolem
Eccleſiæ,vox eſt: Venite filij,audite me,acce Pſal.33.
dite ad eum,& illuminamini?Nam vt iuxta E-
uãgelium paucis immutetur verbis,idem eſt,
ac ſi dicat:Venite cæci,vt luto,quod fecit do
minus ex ſputo,veſtri linantur oculi, accedi-
te ad natatoriam Syloe,& illuminamini.Hoc
autẽ, quòd duæ lectiones totidemq́; gradua-
lia pręſens accumulat officiũ,ſacramẽti cele-
britas popoſcit, videlicet vt propter augmẽ-
tum filiorum habeat quoq; ſpiritualium aug
menta ciborum.¶Lecto autem Euãgelio, in
quo ſæpè dictus cæcus illuminatus & extra
ſynagogam eiectus,filium Dei foras inuenit,
imo à filio Dei foras inuentus eſt,& procidẽs
adorauit, conueniens huic ſignificationi ſe-
quitur offerenda: Benedicite gentes Deũ no Pſal.65.
ſtrũ. Nam in Pſalmo illo, de quo ſumpta eſt,
iuxta ſacram expoſitionem venerabilium do
ctorum,loquũtur Apoſtoli,exhortando gen
tiles laude inenarrabili & opere & voce Deũ
laudare, & de occulto & terribili iudicio ei⁹,
quo illos aſſumpſit,& populũ ſibi antè pecu-
liarem & electũ repudiauit,intra ſe expaueſ-
cere & timere, ne fortè, ſi naturalibus ramis Rom.11.
non pepercit,quia inobedientes fuerũt, imo
quia cæcum illuminatum extra ſynagogã eie
cerunt,id eſt,gentibus cadentibus commu-
nicare noluerũt,nec ipſis parcat,ſi ſuperbiãt.
Benè ergo de Pſalmo illo, vtpote de voce A-
poſtolorum,qui magnum cæcum,id eſt,om-
nes gẽtes,catechizauerũt,offerenda hęc ſum
pta cum verſibus ſuis ad rem concinit,maxi-
mè in eo,quod dicim⁹:In multitudine virtu- Pſal.65.
tis tuæ mẽtientur tibi inimici tui,&c. Mẽtiti Matth.12.
ſunt enim inimici eius,dicẽtes:In Beelzebub
principe dæmoniorum eiicit dæmonia, cùm
ipſe in digito Dei eiecerit. Hoc autem illud
præibat agendum, quod in catechiſmo Chri
ſtianæ fidei ſpiritus immundus eiiceretur de
hominibus,per idololatriam poſſeſſis, quos
ipſe fortis armatus malè pacato cuſtodiebat
atrio.Benè ergo & venerabiliter cãtamus hac
die,qua de hac eiectione muti dæmonii mẽ-
tiuntur vſq; nunc inimici eius Iudæi, quòd
non fiat in ſpiritu Dei: Sed fruſtra. Nam illis
blaſphemantibus,hoc fit quod ſequitur:Om
nis terra adoret te. Venite & videte opera Pſal.65.
Dei,quàm terribilis in cõſiliis ſuper filios ho
minum,videlicet in illius prioris populi abie
ctione,& gentium aſſumptione. ¶Commu-
nio quoq; canora,ac ſuaui modulatione acu-
tas voces efferens, gratulabunda prædicatio
ſiue teſtificatio eſt humani generis, incarna-

tionem filii Dei confitentis,iuxta illud: Credidi,propter quod locutus ſum. Et ſicut indignantibus & maledicentibus Phariſæis, & extra ſynagogam eiicientibus, non tacebat ille, dicens: Ille homo qui dicitur Ieſus,lutum fecit ex ſputo,& liniuit oculos meos, & modo video, ſic beati illi, quibus ait dominus, Beati eritis,cùm oderint vos homines,& cùm ſeparauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen veſtrum tanquàm malum propter filium hominis, quantò magis maledicunt eis inimici Chriſti, & os eorum opprimunt, tantò magis prædicant ſciẽtes & intelligentes lutum illud,id eſt, incarnationem Chriſti,illuminationem omnium eſſe videntium.

Pſal.115. Iohan.9. Matth.5. Luc.6.

AD INTROITVM.

Vbi aguntur ſcrutinia,propriè quoq; collectæ pro catechumenis dicuntur.

ORATIO.

Omnipotens,ſempiterne Deus,Eccleſiam tuam ſpirituali fœcunditate multiplica, vt qui ſunt generatione terreni, fiant regeneratione cœleſtes.

SECRETA.

Remedii ſempiterni munera Domine lætãtes offerimus, ſuppliciter exorantes, vt eadem nos & dignè venerari, & pro ſaluandis congruenter exhibere perficias,per Chriſtũ.

COMPLENDA.

Tu ſemper quæſumus Domine, tuam attolle benignus familiam,tu diſpone correctam, tu propicius tuere ſubiectã, tu guberna perpetua bonitate ſaluandã,per Dominũ noſtrũ.

CVR STATIO AD SANCTVM PAVLVM.

Conſiderata,vt dictũ eſt, ſcrutiniorũ ratione,perſpicuũ eſt,quòd ſtatio ad ſanctum Paulum præſcripta, valde rei conueniat. ¶Ipſe enim magnus & mirabilis catechizator orbis terrarũ, & (vt ipſe ait) doctor gentium,in fide & veritate,ipſe idem magnificè & mirabiliter catechizatus eſt, quia non ab homine,neq; per hominẽ(ſicut ipſe ait ad Galatas) Euangelium meum,quod Euangelizatum eſt,non eſt à me, neq; enim ab homine accepi illud, neque didici,ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. Cum voce nanq;,quam de cœlo corporaliter audiuit,qua carnalis eius ſenſus percuſſus & occiſus eſt, incorpore am quoq; vocem accepit cœleſtis magiſterii, quam per triduum audiens,iuxta magiſtri catechizantis efficaciſsimam potentiam, ipſe quoque catechumenus mirabilis, perfectus redditus eſt doctor Euãgelii. Nec longè diſſimilis illi cæco Euangelico, vtpote corporaliter cæcus ad natatoriam baptiſmi ſalutaris

1.Tim.2. Galat.1. Actor.9.

miſſus eſt, vbi & corpore & anima illuminatus,diſceptantibus contra ſe Phariſæis,omnibus Chriſti inimicis, enarrare non deſiit, quid fecerit ſibi homo,qui dicitur Ieſus,quo modo ſibi aperti ſunt oculi,& lutum ipſum, quod fecit ex ſputo dominus,id eſt,incarnationem verbi Dei,omnibus oſtendere non ceſſauit. Propter quod & maledixerunt ei, & extra ſynagogam ſuam eiecerunt, quinquies quadragenis vna minus cæſum.

Actu.14. 2.Cor.11.

De Feria quinta. Cap.XXII.

Feria quinta in Euangelio, vbi ait dñs, pater meus vſq; modò operatur, & ego operor, vt indicet nobis, quomodo operetur,& non falſum dixerit ſcriptura per Moyſen miniſtrata.Quia Deus requieuit ab omnibus operib' ſuis in die ſeptimo,vt, inquã,indicet,quia tunc operatus eſt,cùm fecit mundum,& vſq; nunc operatur,cùm regit mundum,paulò pòſt ſubiungit: Sicut enim pater ſuſcitat mortuos & viuificat,ſic& filius quos vult viuificat. Quod ſe dixiſſe oſtendens de reſurrectione,quę nũc fit,qua tranſeunt homines(vt ait beatiſsimus Auguſtinus)à morte infidelitatis ad vitam fidei,à morte fallitatis ad vitam veritatis, à morte iniquitatis ad vitam iuſtitiæ. Amẽ,inquit,dico vobis, quia q verbũ meũ audit, & credit ei qui miſit me habet vitam æternã, & in iudiciũ non venit, ſed tranſit à morte ad vitã.Et hoc attendite, inquit idem Auguſtinus, Non,nunc tranſit, ſed iã trãſit à morte in vitam. ¶Ac deinceps: Amẽ,inqt,dico vobis,quia venit hora & nũc eſt,quando mortui qui in monumẽtis ſunt, audient vocem filii Dei, & qui audierint,viuent: Non inquit, quia viuunt,audiunt, ſed quia audiunt,reuiuiſcunt.Per quod amplius claret de hac reſurrectiõe hęc dici,qua mortui in infidelitate & ignorantia Dei ſic reſurgunt,vt prius audiãt,& audiendo reuiuiſcãt. Iſta reſurrectione,ſi rectè credimus,reſurreximus,& nos ipſi,qui iam reſurreximus,alterã in fine reſurrectionẽ expectamus. ¶Huic Euangelio rectè præmittitur illa lectio libri Regum, de filio Suſamitis,quem puer ab Heliſæo miſſus cum baculo, non reſuſcitauit. Per ſemetipſum verò Heliſæus veniens, ſeq́ue ſuper mortuum ſternens, atque ad eius membra ſe colligens,huc illucq; deambulãs, & in ore pueri ſepties aſpirans,hunc ad rediuiuam lucem protinus per myſteriũ cõpaſſionis animauit. Eandẽ enim reſuſcitationẽ humani generis,quæ fit per fidem,de qua ſuprà dictũ eſt in Euãgelio, teſte beato Gregorio,hæc pueri reſuſcitatio ſignificauit. ¶Author,inquit,humani generis Deus mortuum puerum doluit, cũ extinctos nos iniquitatis aculeo,

Iohan.5. Gene.2. Iohan.5. 4.Reg.4.

aculeo miſeratus aſpexit: & quia per Moyſen terrorem legis protulit, quaſi per puerum virgam miſit. Per legem quippe virgam Deus tenuerat, cùm dicebat: Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur. A peccati igitur morte, timor ſuſcitare non valuit, ſed ad ſtatum vitæ apparata manſuetudinis gratia erexit. Sed puer cum baculo mortuum ſuſcitare non valuit, quia Paulo atteſtãte, nihil ad perfectum adduxit lex. Ipſe autem per ſemetipſum veniens, & ſuper cadauer ſe humiliter ſternens ad exequenda ſibi mortui membra ſe collegit, quia cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Huc illucq; deambulabat, quia & Iudæam iuxta, & longè poſitas gentes vocat. Super mortuum ſepties ſpirat, quia per operationem diuini muneris gratiæ ſeptiformis ſpiritum in peccati morte iacentibus aſpirat. Moxq; iuuenis erigitur, quia is, quem terroris virga ſuſcitare non potuit, per amoris ſpiritum puer ad vitam rediit.

Hebr.7.

Philip.2.

De Feria ſexta. Cap. XXIII.

Iohan.11.

FEria ſexta legitur Euangelium de reſurrectione Lazari. Notum eſt myſterium huius miraculi, & penè à cunctis doctoribus celebratum, quòd videlicet Lazarus, quem amabat dominus, de quo ipſe ait: Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado vt à ſomno excitem illum: & cuius ſorores ſæpè domino miniſtrauerant, typũ geſſerit iam fidelis & intra eccleſiam poſiti hominis, qui cùm ſit amicus domini noſtri Ieſu chriſti per fidem, moritur illi per iniquam operationem, & in ſepulchro malæ conſcientiæ, conſuetudine ſcelerum obrutus, iamq; fœtens per infamiam, tandem per occultam inſpirationem Dei magno timore futuri iudicii, quaſi magno ſaluatoris clamore concuſſus, ad vitã pœnitẽdo reſilit, & malæ ſepulchrum conſcientiæ per vltroneam aperiens confeſſionem, vinculis peccatorum meretur abſolui, quia viuit. ¶Hoc autem in filio mulieris Sareptanæ præfiguratum eſt, ad quam Helias domino iubente ierat, relicta apud carnalem Iſraël ſiccitate & fame. Nam & illa mulier (vt iam ſuperius dictum eſt) Eccleſiam de gentibus myſticè ſignificauit, quæ legem & prophetas imo chriſtum, qui ipſis agnoſcitur, tanquàm Heliam hoſpitio fidei ſuſcepit. Filius verò huius viduæ, vnuſquiſq; fidelis eſt, qui tunc moritur, quando dignum morte peccatum admittit. Et quòd in clamore domini Lazarum euocantis ſignificatum eſt, in cuius domo & ipſe à ſororibus eius paſcebatur, hoc idem in clamore Heliæ præceſſit clamantis ad Dominum, & dicentis: Obſecro domine etiam ne viduam, apud quam ego vtcunque ſuſtentor, afflixiſti, vt interficeres filium eius? ¶Ad hoc quoq;, quòd Lazarum amicum ſuum appellauit dominus, pulchrè conuenit illud, quòd hic fuiſſe dicitur filius Amathi, id eſt, veritatis. Affirmant enim Iudæi, quod Ionas fuerat iſte Sareptanæ viduæ filius, quẽ reſuſcitauit Helias, matre poſtea dicente ad eum: Nunc cognoui quoniam vir Dei es tu, & verbum Dei in ore tuo verum eſt, & ob hanc cauſam, ipſum puerum Amathi vocitatum. Amathi nanque ex Hebræo in Latinam linguam, veritas dicitur, & ex eo quod Helias verum locutus eſt, ille qui ſuſcitatus eſt, filius nuncupatus eſt veritatis. Sed & hoc, quòd mortuum vt ſuſcitaret Helias ſupra lectum ſuum poſuit, à myſterio non vacat: Lectus nanq; Heliæ, catholicam Chriſti deſignat Eccleſiam, in qua ſola per remiſsionem peccatorum mortuæ reuiuiſcunt animæ. Nam de hac Eccleſia dicitur in Canticis canticorum: En lectulum Salomonis, ſexaginta fortes ambiunt. Supradictam ergo lectionem Euangelii benè, vt conſonanter iſta de libro Regum lectio præcurrit.

3.Regum17.

De Feria ſeptima Sabbato.

Caput XXIIII.

SAbbato hoc Euangeliũ ponitur, in quo dominus cùm dixiſſet: Ego ſum lux mũdi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ: obuiantibus Iudæis & dicentibus, tu de te ipſo teſtimonium dicis, teſtimonium tuum non eſt verum, euincit eos firmo & vero argumento, dum dicit: Etſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum verum eſt. Et ſtatim proponit, quod neceſſario concedendum ſit: In lege veſtra ſcriptum eſt, quoniam duorum hominum teſtimonium verum eſt. Et protinus aſſumit: Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me pater. Quod & ipſum concedi oportet. Palàm nanque eſt auditum teſtimonium patris, dicentis: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Et mortui reſuſcitati, & cætera, quæ oſtendebat eis ex patre ſuo opera bona, teſtimonia erant de ipſo, tam patris, quàm filii. Teſtimoniũ ergo verũ atq; fidele falſo calumniabantur, contra legẽ ſuam prçuaricatores legis. ¶Ad hæc, quæ prçcurrit lectio prophetica, pulchrè accedit in eo quod ait. Ecce teſtem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus: Ecce gentem, quam neſcie-

Iohan.8.

Deut.17.

Matth.3.17.

Eſaie 55.

bas, vocabis, videlicet tuus ipſe teſtis, & gentes quæ nõ cognouerũt te, ad te current, propter Dominum Deum tuum, & ſanctum Iſraël, quia glorificauit te, videlicet iuxta hoc quod de illo dicis, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me pater. Iccirco nanque gentes credendo ad filium currunt, quas neſciebat, quia ipſum filium patremq́ue Deum, qui duo teſtes ſunt, quia duæ perſonæ, ſed non duo dii ſunt, fideles & idoneos comprobant, quorum teſtimonia recipiant, ex dictis & ex factis vtriuſq;, certum tenentes, quòd ipſe filius ad ipſorum ſalutem à patre miſſus ſit. Sed & in eo, quod ait in Euãgelicę principio lectiõis: Ego ſum lux mũdi, &c. Iohan. 8. Et in eo, quod in propheticæ lectionis Eſa. 55. exordio prædictum eſt: Omnes ſitientes venite ad aquas, &c. ſumma vtriuſq; conſonantia eſt. Nam & illa lux inebriat, & hæc aqua ſapientiæ potatos illuminat, teſtante Pſalmiſta, qui cùm dixiſſet, quoniam apud te eſt Pſal. 35. fons vitæ, protinus ſubiunxit. Et in lumine tuo videbimus lumen. Vna eademq́; ſapientia Dei patris, ſons eſt vitæ lumenq́; de lumine. Et de vtroq; præmiſſum eſt: Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ.

FINIS LIBRI QVARTI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER QVINTVS.

De dominica in paſsione domini. Caput. I.

PRæcedenti veſpera dominicæ huius, annua dominicæ paſsionis celebritas inchoatur. Cur autem tot dies ante illum diem, quo crucifixus eſt dominus, incipiatur, ex Euangelio Iohannis animaduertere poſſumus. Iohan. 11. Ait enim: Collegerunt Pontifices & Phariſæi concilium aduerſus Ieſum, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Et cùm prophetaſſet vnus ex ipſis Cayphas nomine, qui erat Pontiſex anni illius, quod expediret vnum hominem mori pro gente, & non tãtum pro gente, ſed vt filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in vnum, ſecutus adiungit Euangeliſta: Ab illo ergo die cogitauerũt, vt interficerẽt eũ. Ac deinceps: Ieſus ergo iam non palàm apud Iudæos ambulabat, ſed relictis illis, abiit iuxta deſertum in ciuitatem, quę dicitur Effrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis. ¶ Et quando concilium illud habitum ſit, item ex conſequentibus colligi poteſt. Sequitur enim: proximum autem erat paſcha Iudæorũ, & aſcenderunt multi in Hieroſolymam de regione ante paſcha, vt ſanctificarẽt ſeipſos. Planè per hoc, initium primi menſis tunc extitiſſe commendatur, quando Lazarus ſuſcitatus eſt, propter quod ſignum non multò pòſt concilium habitum eſt. Moris enim Iudæis erat, ex præcepto legis ſanctificare ſeipſos ante paſcha, ipſamq́; ſanctificationem initiari prima die Menſis primi: qua die & tabernaculum dedicatum eſt, ſicut in Exodo Exod. 40. legimus, loquente domino ad Moyſen: Menſe primo, prima die Menſis eriges tabernaculum teſtimonii; & pones in eo arcam, &c. Et paulò pòſt: Aſſumpto vnctionis oleo vnges tabernaculum cum vaſis ſuis, vt ſanctificentur, &c. ¶ Illud quoq; non prætereundum, quod eiuſdem Menſis initiũ, id eſt, luna prima in ſexta feria tunc extiterit. Siquidẽ ſexta feria, qua dominus crucifixus eſt, quintadecima extitit, ac per hoc ita eſſe, vt dictũ eſt, nemo qui dubitat. Nam quintadecima in eãdem feriam ſemper occurrit, in quam & prima. Igitur ex his, quæ dicta ſunt, quoniam, eccleſiaſtici compoſitor officii ſupradictum Euangelium de reſuſcitatione Lazari non ſine cauſa, ſexta feria legi voluit, quæ quinta decima dies eſt ab illa, qua dominus crucifixus eſt. Ex his, inquam, quæ dicta ſunt, datur intelligi, quod Dominus ipſo die Neomeniæ Lazarum ſuſcitauerit. ¶ Delectat valde legitimus hic regis noſtri proceſsus, legitimus & ſanctus ſummi ſacerdotis noſtri clangor in die Neomeniæ huius. Ipſe qui quondam iuſſerat filiis Iſraël per Moyſen, dicens, quando exibitis ad bellum con- Numer. 10. tra hoſtes qui dimicant aduerſum vos. Si quãdo habebitis epulum, & dies feſtos & calendas, clangetis tubis ſuper holocauſtis & pacificis victimis: ipſe rex noſter exiturus ad bellum paſsionis, contra diabolum principem mundi, ipſe ſummus ſacerdos noſter habiturus epulum corporis & ſanguinis ſui, quod Luc. 22. cũ traderet diſcipulis ſuis: Deſiderio, inquit, deſide-

deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum, antequàm patiar. Habiturus diem feſtum ſuæ ſacroſanctæ reſurrectionis. Habens, inquam, calendas, id eſt, initium Menſis vel lunę, cuius in plenitudine hęc facturus erat, clãgit tuba tãti tamq; excellentis miraculi, quo & hoſtes ſuos attonitos reddidit, & corda piorum magis ac magis ad credendum animauit. Nanq; & hoſtes eius turbati dicunt, ſi dimittimus eum, ſic omnes credẽt in eum, & plebs ad credendum magis animata præcipuè propter hoc ſignum, poſtmodum illi venienti Hieroſolymam cum palmis & laudibus obuiam proceſsit. ¶ Suſcitato autem Lazaro, non longum erat vt hoc phariſæi audirent. Bethania nanq; ab Hieroſolymis quindecim tantum ſtadiis, id eſt, nõ integris duobus diſtat miliariis. Et ex Iudæis, qui fuerant cum Ieſu, quando illum ſuſcitauit, quidam, inquit Euangeliſta, abierunt ad Phariſæos & narrauerunt eis quæ fecit Ieſus. ¶ Nec mora fuit poſt hoc colligendi concilii. Mox enim ſic Euangeliſta coniungit: Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium. Rurſus non longum erat aut difficile tunc illud colligi. Cùm enim, vt ait Euangeliſta, quia proximum erat Paſcha Iudęorum, multi aſcenderunt Hieroſolymam, vt ſanctificarent ſeipſos, tunc verò præcipuè Pontifices & Phariſæi, qui erant clerici Iudæorum. Si qui forte ex ipſis procul aberant, ſolenniter conuenerant. Continuata quoq; duorum ſolennitas dierum, id eſt, ſabbati & Neomeniæ, quæ, vt ſuprà dictum eſt, pridie fuerat, agendo cõcilio frequentiores atq; expeditiores reddiderat. ¶ Nihil igitur repugnat, quin eodem ſabbato (cuius in veſpera dominicæ paſsionis annuam inchoamus memoriam) illud impiorum concilium collectum fuerit, & quia ab illo die cogitauerũt, vt interficerẽt eum, iccirco in veſpera, quaſi poſt hóram eiuſdem concilii, luctum publicum incipiat eccleſia, ſuo domino per omnia compatiens, vt corpus capiti. ¶ Hac ergo dominicæ paſsionis, vt dictum eſt, cõmemoratione inchoata, res digna ſpectaculo procedit. Præmiſſa nanq; per ſeptem dominicas ſuperius digeſtas, quaſi pompa funeris, & ſecundum ritum officii procedente Eccleſia in ordine ſuo per totidem ætates ſeculi, tandem ipſa mors Chriſti, cui omnis illa põpa præordinata eſt, effertur præ oculis & piis fidelium mentibus ingerũtur vulnera, cunctaq; mortis inſignia, quæ pertulit pro cunctis vnica ſalus, Deus & homo Chriſtus, Dei vnigenitus. ¶ Nihil quippe tam frequens, quàm prodeuntia vexilla regis, fulgidumq́ue myſterium crucis. Acetum quoq;, fel & arundinẽ, clauos & lanceam perforati corporis, tã in nocturnis, quàm in diurnis meditamur canticis, quæ de autenticis veteris pariter ac noui teſtamenti ſcripturis cõgeſta ſunt. Sicq; fiũt comæ capitis eccleſiæ, id eſt, cogitationes cordis eius, quaſi purpura re- *Cant. 7.* gis iuncta canalibus, dum paſsionem redemptoris meditatur, ſenſum ſuũ autenticis adhibens ſcripturis, videlicet pretioſis purpurę tincturis, quæ per ora Prophetarum & Apoſtolorum, velut per quoſdam canales, Spiritu ſancto conficiente, profluxerunt.

Cur gloria patri non dicimus. Caput II.

VEruntamen hac dominica totaq; hebdomada luctus ille remiſsior eſt, quia non ſtatim poſt habitum cõcilium traditus eſt agnus in manus laniſtarũ impiorũ, vt portaretur ad victimã, ſed quia iam ex tũc quæri cœpit. Et quia mandatum dederãt põtifices & phariſæi, vt ſi quis cognouerit, vbi ſit, indicet, vt apprehendant eum. Et quia Ieſus iam non palàm ambulabat apud Iudæos, nos quoque cum illo quodammodo ſecedimus, dum vocem lætitiæ & laudis aliquantulum ſupprimimus. Nam de reſponſoriis, gloria patri ſubtrahimus, & apud quoſdã ad miſſas quoq; cum introitu officii nõ dicitur. Siquidẽ, breuis licet verſiculus, quia ſanctę Trinitatis magis expreſſa magiſq́ue propria laus eſt, benè capitis noſtri ſolitudinem atq; ſilentium non palàm ambulantis, dum non dicitur, ſignificat.

Cur hac Dominica Hieremias legatur. Caput III.

HIeremias quoq; Propheta cõpetẽter *Hierem. 38.* per hos dies ad nocturnas legitur vigilias. Hic enim non ſolùm dictis, ſed & paſsionibus ſuis, redemptoris noſtri paſsionem præfigurauit, & in eo quoq;, quod in eiſdem tribulationibus ſuis nõ deceſsit, ſed ruinæ ciuitatis vel templi ſuperſtes fuit, quamuis poſt hæc à populo deſcendente in Aegyptum lapidatum illum Iudęi autumẽt: & in eo, quod ſecundum prophetiam eius, captus eſt Sedechias, & occiſis filiis eius oculos quoque ipſius eruit rex Babylonis. ¶ Nam & redemptor noſter cũ putaretur & deſideraretur extingui & conteri de terra viuentium, iuxta illud: Inimici mei dixerunt mala mihi, quãdo *Pſal. 40.* morietur & peribit nomen eius, cunctis tribulationibus ſuis & morti atq; inferis emerſit, & ſuperſtes fuit, imo eſt atq; erit peccatrici ciuitati, quæ cùm vocaretur Hieruſalem, pars illius meritis effecta eſt, quæ vocatur ſpi- *Apocal. 11.* ritualiter Sodoma & Aegyptus. Et ſecundũ prophetiam eius, qua dixit: In iudicium ego

veni in hũc mundũ,vt nõ vidẽtes videãt,& vi
Iohan.9. dẽtes cæci fiãt, captus eſt,in ſuperbia ſua Iu-
daicus populus,& occiſis filiis eius,id eſt, car
nalibus legis operibus,in quibus nihil vita-
lis gratiæ Dei remãſit, inſuper oculos eius e-
ruit ſpiritualis Nabuchodonozor,ſcilicet dia
bolus,& obſcurati ſunt oculi eorũ ne videãt,
Pſal.68. & dorſum eorum ſemper incuruatur.¶ Benè
itaq; Hieremias propheta per hos dies legi-
tur, Chriſti dñi paſsiõem in ſuis preſſuris de
ſignãs,futurãq; abiectionẽ gẽtis Iudaicæ ſub
typo eius captiuitatis, quę tũc accidit,lachry
moſis lamentationibus deplorans.

De officio eiuſdem diei. Cap.IIII.

TOtum miſſæ officium illud perſonat,
quod per eandem paſsionem domini e-
rat futurum, videlicet quòd deſerendũ
erat vetus ſacerdotium Iudęorum,per ipſum
noui teſtamenti mediatorem,nouiq; ſacrifi-
cii pontificem. Quod & ſanctum Euangeliũ
myſticè ſignificat, & præcurrens Apoſtolica
Iohan. 8. lectio manifeſtè denunciat. Nam cùm dixiſ-
ſet Euangeliſta: Tulerunt lapides Iudæi, vt
iacerent in eum,ſtatim adiecit: Ieſus autem
abſcondit ſe,& exiuit de templo.Et quid ab-
ſcondendo ſe(ait B.Gregorius)dominus de-
ſignat,niſi quod eis ipſa veritas abſconditur,
qui eius verba ſequi cõtemnunt? Eam quip-
pe,quàm non inuenit humilem,veritas fugit
mentem.Hoc ergo innuit,quòd templum &
vniuerſa Iudæorum ſancta,propter ſuperbiã
& duritiam cordis eorum deſerturus eſſet,
cunctæq; præſides templi virtutes, quas Ioſe
phus teſtatur auditas eſſe,dicentes:Tranſea-
mus ex his ſedibus, eſſent meliores aditurae
ſedes,quas inhabitante domino & ipſæ pro-
Hebr.9. tegerent. ¶In lectione autem Epiſtolæ dicit
Apoſtolus: Chriſtus aſsiſtens pontifex futu-
rorum bonorum, per amplius & perfectius
tabernaculum nõ manu factum,&c. Quibus
dictis apertè declarat,ad quę meliora de tem
plo Iudæorum exiens Pontifex noſter emi-
Pſal.42. grauerit. ¶Introitus verò:Iudica me Deus,&
diſcerne cauſam meam de gente non ſancta,
&c. Itemq; illud in graduali: Eripe me de ini
Pſal.17. micis meis,voces ſunt eius exeuntis templo,
& orantis ſecundum humanitatem,vt mani-
feſto diſcrimine diſcernatur cauſa eius,ſcili-
cet fides Euangelii à iuſtificationibus legis,
quod & factum eſt in eo, quòd & templum
deſtructum eſt,& ſacrificia Iudæorum aboli-
ta ſunt. ¶Nam etſi ſtetiſſet potentia Iudaici
regni,cultuſq; templi veteris,maiori fuiſſent
impedimento Chriſtianę fidei,quia non faci
lè diſcernere poſſent carnales, & infirmi va-
cuitatẽ veteris ſacerdotii, ſi fulciretur proſ-
peritate & gloria temporali.Quomodo ergo
prius mortuus eſt Moyſes,& poſtmodum fi-
lii Iſraël Ieſu duce tranſierunt Iordanem, ſic
expediebat prius deſtrui templum, vetuſq;
ſacerdotium,vt abſq; ſcrupulo ad ſalutarem
Chriſti trãſiremus baptiſmum. ¶Quod autẽ
in graduali ſequitur:doce me facere volunta Pſal.142.
tem tuam,illud eſt quod cũ imminente mor
tis articulo,dixiſſet orans. Mi pater, ſi poſsi- Matth.26.
bile eſt,tranſeat à me calix iſte, poſtulans nõ
timore patiendi, ſed miſericordia prioris po
puli,ne ab illis propinatum biberet calicem,
vnde & ſignanter non dixit, tranſeat à me ca
lix,ſed calix iſte:cùm(inquam)hoc oraſſet,re
uertẽs in ſemetipſum,quod ex hominis per-
ſona trepidanter renuerat,ex Dei filiiq; con-
firmat: Veruntamen non ſicut ego volo, ſed
ſicut tu.¶ Deinde,tanquàm ſi requiras cur de
templo auerſus & iratus exierit, ſequitur in
tractu.Sæpè(inquiens) expugnauerunt me à Pſal.128.
iuuẽtute mea, id eſt,ab Eccleſiæ primordiis,
à ſanguine Abel iuſti:ſæpe (inquam) expug- Matth.24.
nauerunt me, in membris meis, in corpore
meo (quod eſt eccleſia) occidẽdo prophetas,
& lapidando eos,qui ad ſe miſsi ſunt, & pro- Matth.23.
longauerunt iniquitatem ſuam perſeueran-
ter occidendo vſque ad meipſum, de quo
nunc dicunt: Hic eſt hæres, venite occida-
mus eum, & noſtra erit hæreditas. ¶In offe-
renda,confitebor tibi Domine in toto corde Pſal.118.
meo,præmium repoſcit obediẽtiæ,factus o-
bediens vſq; ad mortem, dum dicit ſecundũ
formam ſerui:Retribue ſeruo tuo vt viuam,
id eſt,vt reſurgam,& tunc cuſtodiã,id eſt,cu-
ſtodiri faciam,ſermones tuos:viuifica me ſe-
cundum verbum tuum,id eſt,per inhabitan-
tis in me verbi tui potentiam. Sequens ver-
ſus iuxta Euãgelica verba,quæ prędicta ſunt, Iohan.8.
quis ex vobis arguet me de peccato, qui eſt
ex Deo,verba Dei audit,immaculatos beati-
ficat,qui ambulãt in lege Domini,& ſcrutan- Pſal.118.
tur teſtimonia eius.Alius quoq; verſus,viam
veritatis elegi, totus vocalis, dictis elegans
neumiſq; canorus, vox eſt deuotæ fidei, cõ-
territæ & excitatę de hoc,quod paulò antè
audiuit. Si veritatem dico, quare non credi- Iohan.8.
tis mihi? Cùm enim hunc Eccleſiæ chorus
cum vociferatione extollit, exilire videtur
de cœtu illorum, qui coarguuntur nõ credẽ-
tes veritatem dicenti, quiq; propterea verba
Dei non audiunt,quia ex Deo non ſunt, ap-
prehendenſque vexillum veritatis. Da mihi Pſal.118.
(inquit)intellectum,&c.Iuxta quod alibi di- Luc.17.
cunt Apoſtoli:Adauge nobis fidem.¶Com-
munio,hoc corpus quod pro vobis tradetur,
notiſsima & percelebris eſt vox hæc ſummi Heb.9.
ſacerdotis Chriſti,noui teſtamenti mediato-
ris,de templo ſæpè dicto egreſsi,& ſecũdum
pręeun-

Hebr.9. prȩeūtis epiſtolȩ dicta,neq; per ſanguinē hyr
corū aut vitulorū, ſed per propriū ſanguinē
introeūtis ſemel in ſancta. ¶Cuius ſacerdo-
tii,quia B.Petrus prim⁹ hæres, primuſq́; poſt
Chr̄m tēpore & dignitate Pōtifex eſt, quē &
Iohan.21. dicentē: Sequere me,ſecutus eſt ſimili more
cinctus,& quo nolebat abductus,rectè ad ip-
ſum ſtatio præſenti officio præſcripta eſt.

De conſonantia ferialium lectio-
num. Cap. V.

Iohan.7. FEria ſecunda legitur hoc Euangeliū, in
quo dictū eſt,Miſerūt pontifices & Pha-
riſæi miniſtros,vt apprehenderent Ieſum,ſe
quitur: Ieſus aūt dixit eis,adhuc modicū tē-
pus vobiſcū ſum,& vado ad eū qui miſit me.
Et quid deinde illis euēturū eſſet, ſubiūgit:
quæretis me,& vbi ego ſum,vos nō poteſtis
venire,ſcilicet muro infidelitatis obſiſtente.
Quo dicto perſpicuè ſe relictis illis, ad gētes
cōmigraturū eſſe minabatur. Vnde illi quo-
que quaſi diuinantes dicunt: Nūquid in diſ-
perſionem gentiū iturus eſt,& docturus gen
Ionæ 3. tes?¶Huic euāgelio rectè illa prȩmittitur le-
ctio de Iona,qui prȩdicare nolēs Niniuæ ciui
tati magnæ,fugit in Tarſis,& fluctibus maris
ſe tradidit,deſertionē vtiq; gētis ſuæ veritus
futuram(vt ait Hieronymus) cùm gentilibus
Deus innoteſceret.Ionas em̄, quod interpre
tatur colūba,qui miſſus prȩdicare Niniuæ ci-
uitati gratiā Dei, Chriſtū ſignificat dn̄m, ad
ſalutē totius mūdi à Deo patre miſſum. Nam
ſicut Ionas magnā Niniuē nolēs adire,potius
maris fluctibus ſe tradidit: ſic dn̄s noſter cor
porali præſentia gētes adire nolens,intra ſe-
Iohan.8. ditiones Iudæorū perſequentiū remāſit. Ef-
ferbuit mare,& timuerūt nautæ.Audiens em̄
Matth.27. Pilatus accuſationē dicentium,quia filiū Dei
ſe fecit,magis timuit, tandēq; perſiſtente gra
ui fluctuatiōe clamantiū,crucifige,crucifige,
lotis manibus in modū nautarū,qui dixerūt,
quæſumus domine,ne des ſuper nos ſangui-
nē innocentē, dicenſq́;, innocens ego ſum à
ſanguine iuſti huius, tradidit illis Ieſum, vt
crucifigerēt,quaſi mari immittens. Et abſor
buit eū cetus,id eſt,mors,ſed adurēte ventrē
eius diuinitatis igne,tertia die viuum rurſus
euomuit.Et tunc demum ad prædicationem
eius territa Niniue magna,ſcilicet mundus,
trina merſione baptiſmi,quaſi triduana pœ-
nitētia ſaluatur,& hedera, quæ obumbrabat
capiti Ionæ,videlicet Iudæa,quondam habi-
taculum Chriſti,aruit.

Iohan.7. FEria tertia,vbi dictū eſt in Euāgelio,am
bulabat Ieſus in Galilæam, non enim vo
lebat ire in Iudæam, quia quærebant eum Iu
dæi interficere,& paulò pòſt tamē & ipſe aſ-
cendit ad diem feſtū,non manifeſtè,ſed qua-
ſi in occulto.Sequitur,Iudæi ergo quærebāt
eū in die feſto, dicētes: Vbi eſt ille? Et mur-
mur multus erat de eo in turba.Alii dicebāt,
quia bonus eſt: alii non,ſed ſeducit turbam.
¶Huic ſanè Euangelio nonnulla ſimilitudi-
ne congruit illa, quæ præmittitur lectio, de
propheta Daniele,licet in hebraico nō habea Dan.14.
tur,quòd congregati Babylònii aduerſus re
gem,dixerunt: Trade nobis Danielē,qui Bel
deſtruxit & draconem interfecit,&c. Nam &
Iudȩi verè & ſpiritualiter Babylonii,qui nūc 1.Pet.5.
quærebant Ieſum,tandem congregati aduer
ſus præſidem Romanæ poteſtatis Pilatū,quȩ
Roma ſcribitur & eſt ſpiritualiter Babylon, Apoca.17.
petierunt excitata ſeditione, vt ſibi traderet
illum, feceruntq́; ſicut ipſe queritur per pro
phetam: Deduxerunt in lacum mortis vitam Thre.3.
meam,& poſuerunt lapidē ſuper me. Cumq́;
victor leonū, ſcilicet malignorum ſpirituū,
viuum ſe iterum præbuiſſet, exclamauit rex
Babylonis,videlicet Romanū imperiū, voce
magna dicens:Magnus eſt Deus Danielis.Vo
ce,inquā,magna. Magnus quippe ſonus ex-
titit,cùm primùm imperator Romanæ vrbis,
magnæ vtiq; Babylonis,fidem Chriſti ſuſce-
pit. Salutat vos eccleſia,quæ eſt in Babylone 1.Pet.5.
collecta,inquit Apoſtolus Petrus,Romā tro
picè percutiens.

FEria quarta in Euāgelio circundātes Iu- Iohan.10.
dæi dn̄m,dicūt:Quouſq; animā noſtram
tollis?Si tu es Chriſtus,dic nobis palā.Et reſ-
pondens Ieſus:Loquor,inquit, vobis & non
creditis.Opera,quæ ego facio in nomine pa-
tris mei,ipſa teſtimoniū perhibent de me.Et
poſt aliqua ſubiecit:Ego & pater vnū ſumus.
¶Audiat Arrius,vnū ſumus,audiat Sabellius,
quia non dixit vnus,ſed vnū. Volētibuſq́; eū
lapidare,& de blaſphemia calūniātibus. Etſi
mihi,inquit,nō vultis credere,operibus cre-
dite. ¶Hic,quia non ſolū Chriſtū,quod quȩ Leuit.19.
rebant,ſed & Deū ſe eſſe proteſtās,eſt, quod
intelligere nolūt hȩretici,cū intellexerint Iu
dæi,dixerūt: Quia tu homo cùm ſis,facis te-
ipſum deū,rectè illa præmittitur lectio, qua
patrib⁹ eorū per ſingula penè præcepta dn̄m
ſe proteſtatur & Deū,tāquam cōtumacis ſer-
ui ceruicē durā contundens. Nam & iſti,filii
rebellium & incredulorū tētatorum & mur-
muroſorum,tentātes & ceruicem ſuā obdu-
rantes hoc merebātur,vt quemadmodū cor-
pora illorū proſtrata ſunt in deſerto, ſic ipſi Numer.14.
longè à repromiſsione pellerentur, ſtantes
contra ſanguinem proximi, & cuncta ſupra-
dictæ lectionis præcepta tranſgredientes.

FEria quinta totum lugubre officium,ſte
rilitatem deplorat Iudaicȩ gentis,quȩ in
morem ſalicum viriditatem habens per legis
ſcien-

ſcientiã,nullũ tamẽ fidei aut boni operis fru-
ctũ referebat. ¶Ipſi nãq;, ipſi præcipuè Iu-
dęi,qui dño prædicante obſurduerãt,quibus
Matt. 11. ipſe dixerat,Cantauimus vobis & non ſalta-
Pſal. 136. ſtis,ſalices erant illæ, de quibus eadẽ die ſub
perſona antiquorum ſanctorum atq; nouorũ
luctuoſe cantatur in ſalicibus, in medio eius
Pſal. 56. 107. ſuſpendimus organa noſtra,&c. ¶Nã ex quo
precioſum illud humanitatis Chriſti organũ
in ligno crucis confregerunt, cui dicit pater
Pſal. 136. in pſalmo,Exurge gloria mea,exurge pſalte-
riũ & cithara, ſuſpenderũt organa ſua ſancti
patres & Prophetæ ad ſalices illas: quia Pro-
pheta nullus ad Iudæos ex tunc miſſus eſt,&
ipſos Prophetarum libros,quos legunt,quia
non intelligunt, velut organa ſuſpenſa vaca-
re permittunt. ¶Videndum ergo,quid tam
lugubri officio cõſonum ſit in eiuſdem diei
Iohan. 7. Euangelio: Reuerſi miniſtri, quos miſerant
Pontifices & Phariſæi vt apprehenderent Ie-
ſum,reuerſi (inquam) ſine crimine, pleni ad-
miratiõe,cùm dicerent eis illi: Quare nõ ad-
duxiſtis eum,reſponderunt: Nunquam ſic lo
cutus eſt homo, ſicut hic homo loquitur. Pla
nè hoc dicendo,cunctis organis cunctiſq; cã
Pſal. 136. toribus,quicũq; ab initio cantauerunt nobis
hymnum de cãticis Sion, dulciſsimam illius
cantionẽ,id eſt, doctrinã, veraciter prætule-
runt. ¶At illi inuidentes & intra ſemetipſos
rixantes,attende quid tandẽ fecerint. Reuer
ſi ſunt,inquit Euangeliſta, vnuſquiſq; in do-
mũ ſuam. O ſalices infructuoſæ. Expreſsius
ſignificari non potuit ſummæ ac ſalutaris cã
tilenæ contemptus. Meritò ergo in domibus
recluſi ſuis hacten * retruſi,quas diſtribuere nõ po
tuerunt hi, qui diſtribuunt domos Sion, ſi-
Pſal. 47. cut illis in Pſalmo præcipitur: Ponite corda
veſtra in virtute eius,& diſtribuite domos e-
ius. In domibus,inquã,ſuis,id eſt,in malis cõ
ſcientiis concluſi non merentur ad publicũ
reuocari,vt audiant organa ſcripturarũ, quæ
illis ſuſpenſa ſunt,nobis autẽ dulciter & aper
tè canũt. ¶At illi coniuncti filiis Edom, imò
caput illorũ effecti, commixti,inquam,terre
nis & ſanguineis perſecutorib* ſanctæ Sion,
de quibus eodẽ die cantamus: Memento do-
Pſal. 136. mine filiorum Edom in die Hieruſalẽ, primũ
Matth. 23. illud proprium diuinitatis organũ ſupplicio
crucis confregerũt,& inde ſapiẽtes & ſcribas
ad ſe miſſos occiderunt, flagellauerũt, lapida
uerunt, & perſecuti ſunt de ciuitate in ciuita
tem,& in ciuitatibus quoq; gẽtium perſecu-
Acto. 13. 14. tionem Apoſtolis per ſeditionẽ excitauerũt,
quodammodo dicentes: Exinanite, exinani-
te vſq; ad fundamentũ,in ea,vt funditus tũc,
ſi poſſent, naſcentem Eccleſiam ſubruerent.
Et ſicut in Eccleſiaſticis hiſtoriis legimus,cũ
ſpiritualis Nabuchodonozor, ſcilicet diabo-
lus, Chriſtianos cõpelleret ad idololatriam,
iſti nonnunquàm vehementius vrgebant.
¶Benè ergo ſupradictum Euãgelium lectio
præcurrit de libro Danielis prophetæ, quæ
eſt oratio trium puerorũ, qui ſecundum hi- Dani. 3.
ſtoriam ſuper flumina Babylonis ſedentes &
flẽtes,& in medio eius ſalicibus,id eſt, infru-
ctuoſis hominibus laudem Dei ſe fruſtra ca-
nere dolentes, inſuper ſtatuam auream ado-
rare iuſsi,& quia noluerũt, in fornacem pro-
iecti, martyria victoriaſq; Eccleſiæ præcurre
runt. Idcirco autem hac potiſsimum die cõ-
uenienter poſitum eſt hoc officiũ, quia poſt
hanc diem nulla legitur Euangelii lectio de
eo, quod dominus Iudęis publicè prædicaue
rit:& ecce illud diuinitatis organum in illis
ſalicibus Babylonis ſuſpenſum eſt.

FEria ſexta legitur hoc Euangeliũ: Colle-
gerũt Pontifices & Phariſęi conciliũ ad-
uerſus Ieſum,& dicebãt: Quid facimus, quia Iohan. 11.
hic homo ſigna multa facit? Si dimittimus eũ
ſic, omnes credent in eũ, cauſamq; ſuæ ſolici
tudinis, quaſi rationabilẽ adhibentes: Et ve-
nient, inquiũt, Romani & tollent noſtrũ lo-
cũ & gentẽ. Nã ſub imperio Romanorũ erãt,
quia iam ablatum erat ſceptrũ de Iuda,& dux
de femore eius,& Pilatum Romanæ poteſta-
tis præſidem habebant. At illi quia ſic timue
runt pruinam, irruit ſuper eos nix, & duplici Gene. 4. 9.
contritione contriti ſunt. Nã & locũ & gentẽ Iob. 6.
perdiderũt,& deleti de libro viuentiũ, in ter
ra ſcripti ſunt. ¶Benè ergo illa lectio Hiere- Pſal. 68.
mię prophetæ præmittitur aduerſus canes il
los, qui dominũ circũdederũt, aduerſus illud Hierem. 18.
conciliũ malignãtium, quod obſedit illũ: Do
mine, omnes qui te derelinquũt, cõfunden-
tur,& recedentes à te in terrã ſcribentur, &
poſt pauca prauã ſolicitudinẽ eorũ intuens,
qua dicũt: Veniẽt Romani & tollent noſtrũ
locũ & gentẽ: Paueãt, inquit, illi,& nõ paueã
ego. Induc ſuper eos diẽ afflictiõis,& duplici
cõtritione cõtere eos. Quod factũ eſt per Ti
tũ & Veſpaſianũ, quando regno Dei iã perdi
to, locũ quoq; & gentẽ perdiderũt. ¶Quam-
uis aũt multoties Iudæi dñm quęſierũt occi-
dere, nã & lapides nõ ſemel ſuſtulerũt vt illũ
lapidarẽt, miniſtros quoq; miſerũt Pontifi-
ces & Phariſæi, vt illũ apprehenderẽt. Rectè
tamẽ de hoc cõcilio dixit Euãgeliſta. Ab illo
ergo die cogitauerũt, vt interficerẽt eũ. Nũc Iohan. 8. 10.
enim quaſi nõ tumultuariè vel populari ſedi
tione, aut cũ præiudicio, ſed legitima iudicii
ſeſsione ſibi videbãtur actitare, ſolicitudinẽ
ſuã (vt dictũ eſt) prætendẽtes, ne cũ rex appel
laretur, ipſi rei* maieſtatis apud Rom. impe- *læſa.
rium, ſub quo erant, addicerentur.

Cur vacat ſabbato ante palmas. Caput VI.

SAbbato vacat, quando dominus Papa e-
leemoſynam dat:hoc ſabbatum illud eſt,
quo dn̄s Bethaniam venit, & in domo
Lazari,quem ſuſcitauerat,cœnā habuit,ſicut
Iohan.12. Euāgeliſta refert. Ieſus ergo ante ſex dies ſo
lennitatis paſchæ venit Bethaniā, vbi fuerat
Lazarus mortuus quem ſuſcitauit,Fecerūt au
tem ei cœnam ibi,Lazarus verò vnus erat ex
diſcumbentibus cum eo. Maria ergo accepit
libram vnguenti nardi piſticę,& vnxit pedes
Ieſu,& extersit capillis ſuis, & domus imple-
ta eſt ex odore vnguenti. ¶Ibi celebri myſte
rio commendatum eſt odoriferū opus elee-
moſynæ.Maria nanq; typum geſſit Eccleſię,
pedes aūt domini, pauperes ſunt infimi,qui
quamuis extrema, tamē eius mēbra ſunt per
coniunctionem & vnitatem fidei.Mulier pe-
des domini vngit, & capillis ſuis,qui vtique
corpori ſuperfluūt,extergit, quoties diuites
qui ſunt in eccleſia, pauperes fideles miſeri-
cordiæ blandimento refouent, & de iis quæ
ſibi abundant,illorum inopiā ſupplent.¶Vt
ergo Romanus papa celebrē cum Maria do-
mino cœnam exhibeat,hoc ſabbato eleemo-
ſynam dat,atq; ita circa pedes domini occu-
pato eo,ſabbatum vacat.

Dominica in palmis. Caput VII.

DOminica hac,qua dominus in ciuitatē
Hieruſalē paſſurus venit,luna decima
extitit.De hac die pręceperat dn̄s in le
Exod.12. ge filiis Iſraēl: Decima die mēſis primi tollet
vnuſquiſq; agnū per familias & domos ſuas,
& ſeruabitis eū vſq; ad quartūdecimū diem
mēſis eiuſdē,& immolabit eū vniuerſa multi
tudo filiorū Iſraēl ad veſperā.¶Nota & cele-
bris eſt mirabiliū hiſtoria, quæ antè fuerant
geſta, ſcilicet quòd decē plagis Pharaonē &
totā Aegyptū Moyſes in virga manus ſuę per-
cuſſerit:quibus Pharao,quamuis afflictus, vi
ctus tamen nō eſt,donec agnus immolaretur
in domibus Iſraēl.Verū quid hoc ſignificaue
rit,quomodo hæc omīa in figura cōtingebāt
illis,& ad pręſens negociū pertinet,prętereū
1.Cor.10. dum nō eſt. ¶Pharao,diaboli,Aegyptus, mū
di,filii Iſraēl, omniū qui ad vitā præordinati
ſunt,& populus Dei vocantur,typū geſſerūt.
Captiuitas ſeruituſq; filiorū Iſraēl,captiuita-
tē illā deſignāt,qua diabolus hominē in para
diſi libertate conditū,per præuaricationē in-
tenebris huius ſeculi captiuauit, & morti ob
noxiū fecit. Stetit Moyſes cum Aaron coram
Pharaone,tenenſq; virgā in manu,dixit: Hęc
Exod.7. dicit dominus:Dimitte populū meū.Nimirū
in virga Moyſi, legis diſciplinā,in Aaron, e-
iuſdem legis agnoſcimus ſacerdotium. Hæc
enim duo dicta ſunt, vt Dei populū à ſeruitu
te Pharaonis,id eſt,diaboli,eriperēt. Decem
plagæ,quibus percuſſus eſt,decem legis præ-
ceptorū, quibus populus Dei diabolo capti-
uatori humani generis repugnare iuſſus eſt,
ſimilitudinē pręculerunt. Nam tunc primùm
mors, quæ regnauit ab Adā vſq; ad Moyſen,
cœpit audire in regno ſuo contradictionem,
Deo debitū ſibi exigente ab hominibus cul- Rom.5.
tum,& ſuorum obedientiam præceptorum.
¶Sed ſicut Pharao decē plagis nō adeo vict⁹
eſt,vt filios Iſraēl dimitteret:ita diabolus de
cē præceptorū legis obſeruatione non adeo
ſuperatus eſt,vt homo in paradiſum rediret.
Igitur ſicut poſt inefficacē virgā Moyſi tandē
agnus immolari iuſſus eſt,& tūc mortua ſunt
primogenita Aegypti,& hac vna plaga tactus
Pharao dimiſit populū, & ipſe cum reliquis
Aegyptiis perſequens tranſeūtes,in mari ru-
bro ſubmerſus eſt : ſic poſtquàm conſtitit,
quòd nihil ad perfectum adduceret lex, ag- Hebr.7.
nus Dei Chriſtus immolatus eſt, & in morte Coloſſ.2.
eius primogenitum,id eſt, originale peccatū 1.Cor.10.
deletum eſt,& in mari rubro baptiſmi Chri-
ſti ſanguine rubentis actualia quoq; peccata
cum diabolo penitus abſorpta ſunt. ¶Luna
ergo decima(vt dictū eſt)dominus Chriſtus,
verus agnus, præcepto patris obediens,ciui-
tatē Hieruſalē paſſurus ingreſſus eſt. Sed nec
ipſe ingreſſus eius vacat à myſteriis. Quocū-
que enī verus hic ſol procedit, ſimilitudines
eius,quam operatur,ſalutis, quaſi vmbras in
teriectio corpori ſimiles reddit: Veniens igi
tur ad paſsionem, videamus quas iaciat vm-
bras fulgidæ miſericordiæ,cuius in multitu-
dine benedictus aduenit.Primū à monte Oli Matth.21.
ueti duos mittit diſcipulos in caſtellū, quod
erat cōtra ipſos, vt aſinā illic alligatā pullūq;
eius ſoluētes ſibi adducerēt,&c.In his profe-
ctò,quæ vtilitas in ſanguine ſuo, quis fruct⁹
ſuæ paſsiōis,ad quā veniebat,myſticè pręſig-
nauit. ¶Aſcēſurus enim propter paſsionem
mortis,gloria & honore coronat⁹, ad dextrā Hebr.2.
patris,qui eſt mōs Oliuarū.i.pater miſericor
diarum,& Deus totius conſolatiōis,Deus pa
cis,fonſq; & origo luminis, atq; inde dando 2Cor.5.
hominibus dona, miſſurus erat Apoſtolos
ſuos,qui ligandi atq; ſoluendi poteſtate acce
pta,aſinā & pullū eius,id eſt,vtrunq; populū,
Iudaicū atq; gentilē,ab erroris ſtultitia,pec-
catōrumq; oneribus abſoluerēt, & abducto
ſibi humano genere per fidem, ipſe ſuperſe-
dēs,iuxta quod ſcriptū eſt, & equitatus tuus
ſaluatio,in cœleſtē Hieruſalē animas induce Abac.3.
ret,turbis angelorū cū laude occurrentibus,
palmaſq; victoriarum cum ramis oliuarum,
quæ ſunt pacis inſignia,ſubleuantibus.

Quod

deduxiſti me, pulcherrimè illud inſinuat, ꝙ Deus pater, quaſi lęua manu ſua dexteram illius tenuerit, id eſt, diuinā potētiā eius, ne ſe defenderet, quodammodo cōpreſsit, & in poteſtatē inimicorū, id eſt, in ciuitatē Hieruſalē, in voluntate ſua deduxerit. ¶Quæri poteſt, cur graduale hoc cantetur hoc die, cùm non totum eius perſonæ conueniat. Neq; enim illi congruit, vt dicat: Mei autē penè moti ſunt pedes, & penè effuſi ſunt greſſus mei. Sed ſciendū, quia pſalmus, de quo ſumptū eſt, correptio illorū eſt, qui pro ſoſpitate corporis, & proſperitate vel affluentia rerum temporaliū Deū tantummodo laudabāt. Huiuſmodi aūt laudes non deſecerant, priuſquàm dominus noſter rex omniū ſeculorū adueniret, & ex his quæ paſſus eſt, confirmaret nos, ne ſcādalizaremur, malos proſperari, bonis aūt nō rectè ſuccedere, videntes. Pſal. 72. Quis enī iuſtus, videns ipſam iuſtitiā eſſe crucifixā ab his, quorum iniquitas quaſi ex adipe prodiit, qui in labore hominū non erāt, & cū hominibus nō flagellabantur: quis, inquam, iuſtus, cū ſibi aliquid ſimile acciderit, dicat iā, ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum, & laui inter innocētes manus meas. Nā ſi narrauerit ſic, ecce nationē filiorū dei, imo ipſam filii Dei paſsionē reprobauit. Benè ergo in oſtēſione flagellati & crucifixi iuſti cātatur: Quàm bonus Iſraël Deus rectis corde, vt nō moueātur pedes noſtri, id eſt, ratio & iudiciū noſtrū, quādo pacē peccatorū videmus. Pſal. 68. ¶Offerēda quoq; cū verſibus ſumpta de pſalmo ſexageſimo octauo, qui totus ex perſona ſaluatoris orātis in paſsiōis agone cōſcriptus eſt, indicat, cū quanto deſiderio charitatis illa ſuſceperit, quæ in paſsionis ſerie prælecta ſunt, dum dicit: Improperiū expectauit cor meū & miſeriā, improperiū ſcilicet in verbis expectauit, id eſt, deſiderauit cor meū, & miſeriā, ſcilicet in ſactis. Et ſuſtinui, id eſt, expectaui, qui ſimul cōtriſtaret, videlicet de perditiōe ſua mecū doleret, & non fuit, ſubauditur, qui id faceret: conſolantem me quæſiui, id eſt, benè operantē per pœnitentiā, & non inueni. Et dederūt in eſcam meam fel, hoc eſt, amaros ſe mihi reddiderunt, &c.

De feria ſecūda hebdomadæ ſanctę. Ca. XI.

FEria ſecūda minus ornata videtur cæteris huius hebdomadæ diebus, quarū omniū officia lectione paſsionis vel cæteris dominicæ mortis inſignibus purpurata ſunt: Nec mirū, qñ & eius primæ hebdomadæ, qua cuncta creata ſunt, cuius hæc ſimilis eſt, vt ſuprà dictum eſt, dies ſecundus minus aliquid quàm cæteri, creatoris placito commēdatur. Cùm enim dixiſſet, fiat firmamētū in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis, non eſt additum (ſicut in operibus cęterorū dierum) & vidit Deus quòd eſſet bonū. Hoc enim in Septuaginta quidē additū eſt, ſed in Hebraico non habetur. In hoc quoq; (vt ait Hieronymus) binarius numerus infamatur, quia primus ab vnitate degenerat, & diuiſiōis initiator eſt. Et quia diuiſio aquarū ſuperiorū atq; inferiorum, diuiſionē ſignificat bonorū & malorum, quamuis iuſtam, tamē propter pœnam ipſorum, qui diuidūtur, malā, ipſaq; diuiſio ſecūda die facta eſt, ipſumq; quod dicimus ſecundū, à binario nō voce, ſed ſenſu proficiſcitur, rectè iuxta Hebraicam veritatē non eſt additum in opere diei ſecundi, & vidit Deus quòd eſſet bonum. Igitur cùm ſecūda dies mūdanæ creationis laude operis minus illuſtrata ſit, nō mirū eſt, quòd hui9 hebdomadæ, quæ illam reſpicit, ſecūda dies minus paſsionali officio purpurata ſit. ¶Habet aūt Euangeliū huius diei, quòd exceptus cū ramis palmarū ciuitatem Hieruſalem ingreſſus eſt. Et cū gentiles eū videre vellent, vtpote ſalutem ſuā, de quo Iacob longè antè prophetauerat, dicens: Gene. 49. Et ipſe erit expectatio gētium, & propter hoc granū frumēti figuratè Iohan. 12. ſe appellaſſet, mortificādū infidelitate Iudęorū, multiplicādū fide populorū, cū, inquam, clarificationem ſuā ſaluti gentiū diluceſcere poſtulaſſet, orās ad patrē & dicens: Pater ſaluifica me ex hac hora, pater clarifica tuū nomē, venit vox de cœlo dicēs: Et clarificaui, & iterum clarificabo. ¶Et quia voluntati obediens, in manus quærentiū animā ſuā tradidit ſeipſum, veniēs in ſæpè dictam ciuitatem, benè hæc prophetica lectio præmittitur: Dñs Deus aperuit mihi aurē, ſcilicet, vt voluntati eius obedirē, ego aūt non contradico, retrorſum non abii: Corpus meum dedi percutien- Eſa. 50. tibus, & genas meas vellentibus, &c. quæ ad hoc conſonant, quòd pati nō refugiens, pro ſalute mundi ſeipſum tradidit. Ad hoc aūt, ꝙ in euangelio ſeſe orat clarificari, ſcilicet gloria reſurrectionis, cuncta membra conſonāt officii, quo ſe eripi, ſeq; nocentes atq; impugnantes, iudicari poſtulat atq; expugnari.

De feria tertia. Caput XII.

FEria tertia legendā paſsionē benè pręcurrit Hieremiæ lectio, qua in perſona eius dicit: Tu dñe demōſtraſti mihi & cognoui, tu Hier. 11. oſtēdiſti mihi ſtudia eorum, & ego quaſi agnus, qui portatur ad victimā, & nō cognoui, quia cōcitauerunt aduerſum me cōſilia, dicētes: Venite, mittamus lignū in pane eius, & cōteramus eū de terra viuentium. Tu domine Sabaoth, qui iudicas iuſtè, & probas renes & corda, videā quæſo vltionem tuam ex eis: Nā

per hos dies vſq; in quartam feriam, hæc ſtu-
dia, hęc illorũ conſilia magis ac magis ferueſ-
cebant, ſed metuentibus, ne forte tumultus
fieret in populo, facultas deerat. Nãq; ipſe do
Luc. 21. minus noſter, diebus quidem (vt ait Lucas E-
uangeliſta) erat docens in templo, noctibus
verò exibat in montẽ, qui vocatur Oliueti, &
populus magnificabat eũ in templo. Et in tã-
tum nulli vnquam adulatus eſt (vt ait Hiero-
nymus) vt in magna & ampla ciuitate vel vni
us noctis hoſpitium nunquam habuerit. Et
Heſter. 11. quomodo ſuperbiſsimus Aman erecta cruce
in domo ſua, quã parauerat Mardochæo, quę
rebat opportunitatẽ, qua ſuggereret regi de
illo mane, vt appenderetur: ſic diabolus ini-
to cõſilio in domo ſua, id eſt, in cordibus Iu-
dęorũ, dicendo: Venite, mittamus lignum in
pane eius, id eſt, crucẽ in corpus eius, quære-
bat opportunitatẽ, vt Romanæ poteſtati tra-
deret Ieſum. Vltionẽ ergo videntes ex eis, vt
in Epiſtola dictum eſt, gloriamur in cruce
Galat. 6. domini noſtri Ieſu Chriſti. Nam is, à quo cõ-
ſilium acceperunt, vt mitterent lignum in pa
ne eius, eodẽ ligno trãsfixus & ſpoliatus eſt,
vt crux Chriſti glorioſa, à pœna reorum ſub-
leuata eſt in frõtibus imperatorũ. Itaq; in In-
troitu cantamus: Gloriari nos oportet in cru
ce dñi noſtri Ieſu chriſti, cętera quę ſequũtur
in officio, maniſeſtè verba ſunt perſonæ eius
agonizantis, & reſurrectionẽ ſuã exorantis.

De quarta feria. Caput XIII.

FEria quarta vẽditio capitis noſtri, totius
corporis eccleſię, cõtritionis & humilita
tis inuſitatæ principium eſt. Hac nanq; dię
abiit Iudas, & locutus eſt cũ principibus ſacer
dotũ & magiſtratibus, quẽadmodũ Ieſum tra
deret eis. Et gauiſi ſunt, & pacti ſunt illi pecu
niã dare. Et ſpopõdit. Igitur pro eo, quod ec
cleſia hac die capite diminuta eſt, deponit
hac eadẽ die cõſuetudinalẽ proceſsionis ſuæ
cultũ, totiuſq́; nocturni atq; diurni pſallendi
poſt hanc diem, gaudium obſcurat vſitatum.
Sed & per totum anni circulũ in pœnitentia-
lium obſeruatiõe ieiuniorũ, propter cauſam
ſupradictã, quarta feria poſt ſextã, in qua do-
minus noſter crucifixus eſt, ſecundum obti-
net gradum. ¶ Nunc in officio huius quartæ
feriæ, quia præ cęteris ſacra diſpoſitione præ
ſulget, imo quia penè totum venditi capitis
noſtri luctuoſa vox eſt, pauliſper immorari li
bet. Primoq; hoc dicendũ, quod geminas le-
ctiones longumq́; ac lugubrẽ, pro ſecundo
graduali, tractũ, propter iã dictam dñi vendi-
tionem, præſentis diei meruit officium, cun-
ctaq́; officii mẽbra reuerentiæ domini oran-
tis, & in faciẽ ſuã proſtrati venerabiliter ſub-
ſeruiunt, de quo hac die legitur in paſsione

ſecundum Lucam, hoc modo: Et ipſe auulſus Luc. 22.
eſt ab eis, quãtum iactus eſt lapidis, & poſitis
genibus orabat dicẽs: Pater, ſi vis, trãsfer cali
cẽ iſtũ à me. Et factus in agonia prolixius ora
bat, & factus eſt ſudor eius tanquàm guttæ
ſanguinis decurrentis in terrã. Apparuit aũt
illi angelus de cœlo cõfortãs eũ. Et quidẽ cę-
teri quoq; Euãgeliſtę oraſſe referũt eũ ad pa-
trẽ, quo indubitanter minor eſt ſecundũ hu-
manitatem, in qua etiam minoratus eſt, pau- Pſal. 8.
lo minus ab angelis. Sed hic diſertus vitulus
ſcilicet Lucas, victimationem ſalutaris vituli
elegantius proſequens, ex habitu eius in in-
firmitate noſtra orãtis, magis admirabile mũ
do & angelis & hominibus præbet ſpectacu-
lũ. Vnde cõtremiſcit eccleſia tantorũ mirabi
liũ contẽplatrix, & in introitu, quaſi attonita
repentino clamore cõcrepat. In nomine dñi
omne genu flectatur, cœleſtiũ, terreſtriũ, &
infernorũ, &c. Nimirũ omniũ angelorum ho Philip. 2.
minũq; dominũ procidiſſe, & in ſudore ſan-
guinis agonizari videns, humana corda hoc
terrifico clamore percutit, ne quis audeat ſta
re rigidus & elatus, cũ ille tãtus in tã magna
ſeſe propter nos humilitate deiiciens genua
poſuerit. Magnũ piũq; hui' diei dignũq; ſpe-
ctaculo mentium noſtrarum officiũ, quod la
borat ſancta Eccleſia, ſingulorum corda filio
rum ad tantæ rei præſentiam, per cõtempla-
tionẽ reducere, & per voces Apoſtolorũ at-
que prophetarũ quaſi præſentium, & agoni-
zantẽ dominum circunſtantium, in admira-
tionẽ & cõpaſsionem excitare. ¶ Cõclamata
nãq; (vt dictum eſt) antiphona introitus, quę
de Apoſtolo ſumpta eſt, quod valde rarũ eſt,
paucę nanq; de nouo teſtamẽto ſumptę ſunt,
protinus Eſaias propheta deſiderãtiſsimus,
huius dominicę paſsionis expectator & prę-
co, quaſi præſens accurrit, lectoris voce nos
ad videndum agonem illum excitans atq; di
cens: Dicite filiæ Sion, ecce ſaluator tuus ve-
nit, & addit, ecce merces eius cum eo, & opus Eſai. 63.
illius coram illo. Pulchrè ſatis breuiterq́; cõ-
mendãs, & opus paſsionis, cui intendebat &
mercedem gloriæ vel honoris, quo coronã-
dus erat per diuinitatem, quæ cũ eo eſt, ſcili-
cet in vnius eiuſdẽq; vnitate perſonę. Statim
q́ue admirãs illius habitum, quis eſt (inquit)
iſte, qui venit de Edom, id eſt, de ſanguineis
ſiue terrenis Iudæis, tinctis veſtibus, id eſt,
membris corporis, quæ ſunt veſtimenta diui
nitatis, tincta ex purpura ſanguinis. Tinctis,
inquit, veſtibus de Boſra? ¶ Boſra interpreta
tur firma atq; munita, ſignificatq́; ciuitatem
Hieruſalem, quam ipſe, qui ab illa cruẽtatus
eſt dominus, ſuo quondam auxilio magis, Iohan. 6.
quàm murorũ ambitu firmauerat atq; munie
rat.

rat.Eſt aũt ciuitas in Moab.Quo nomine for
titer Hieroſolymitanos percutit Iudæos.Cõ
ſequitur enĩ,vt ipſi moabitę ſint,vt verè ſunt.
Moab quippe interpretatur ex patre. Et dñs
Ioan. 8. cũ dixiſſet Iudæis, ſi filii Abrahæ eſtis, opera
vtiq; Abrahæ facite: nũc aũt quæritis me in-
terficere, hoc Abrahã non fecit, ſubſecutus
adiunxit: Vos ex patre diabolo eſtis.Itaq; cũ
dixiſſet, quis eſt iſte,illo reſpondente ac di-
cẽte:Ego,qui loquor iuſtitiam,& propugna-
tor ſum ad ſaluandum. Rurſus interrogat:
Quare ergo rubrum eſt indumentum tuũ, &
veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari?
id eſt, cùm tu loqueris iuſtitiam, quare cruẽ-
tatus es preſſura crucis? At ille, torcular,in-
quit,calcaui ſolus,ſubauditur pro omnibꝰ,vt
omnes liberarentur. ¶His auditis Eccleſiæ
chorus, ſciẽs agonẽ domini,ſudoréq; ſangui
neũ,& orationẽ pro ſe,imò ſuã eſſe,ſuas adiũ
git voces, nec tamẽ loquitur pluraliter, eò
quòd vna ſit perſona cum Chriſto, tanquam
corpus cum capite ſuo, ſuccinitq; graduale.
Pſal.68. Ne auertas faciẽ tuã à puero tuo,id eſt, à me,
qui ſum puer tuus,id eſt,ſeruus tuus,quoniã
tribulor,ſcilicet pro te, velociter exaudi me,
id eſt, reſuſcita me. Saluum me fac,quoniam
aquæ, id eſt,Iudæi,qui ſemper ſunt in motu
inuidię,intrauerũt vſq; ad animã meã,id eſt,
eouſq; vt me occidant, inter quos commo-
rans, infixus ſum in limo profundi, qui ita
ſunt,quòd nõ eſt ſubſtantia,quia verum eſſe
amiſerunt. ¶Itemq; altera lectione eiuſdem
Eſa.53. prophetæ declamata, quam ille, cũ eloque-
retur,pręuidebat cum ſpirituali oculo in eo-
dem ſchemate, in quo nunc ab Euangeliſta
repræſentatur,ſcilicet non habentem ſpeciẽ
neq; decorem,aſcendentem ſicut virgultum,
& ſicut radicem de terra ſitienti, deſpectum,
& nouiſsimum virorum,virum dolorũ,& ſci
entem infirmitatẽ, vulneratum propter in-
iquitates noſtras, & attritum propter ſcelera
noſtra,cum ſceleratis reputatum,& pro trãſ-
greſſoribus exorantẽ. ¶Hæc,inquam, lectio
ne pronunciata, fit,quod nunquam alia die
per annum agitur præter hanc feriam quar-
tam, & magnum diem Paraſceuen, & præter
ſabbata quatuor temporalium ieiuniorum,
ſcilicet quod epiſtolam non graduale,ſed tra
ctus ſequitur.Nam præter ſuprà dictos dies,
ſemper graduale ſequitur epiſtolam aut alle
luia, ſi ratio temporis graduale ſubmoueat,
quòd fit per dies Pentecoſtes. Cauſa autem
hæc eſt, quia muſicus ille,qui dixit:Cantaui-
Matth.11. mus vobis & non ſaltaſtis, lamentauimus &
non ploraſtis,cuius cantationi alleluia,quaſi
ſaltatio, lamentationi verò graduale, quaſi
ploratio pœnitentiæ reſpondet,ſicut ſuo lo-
co iam dictum eſt:Ille, inquam, muſicus his
diebus aufertur. Nam feria quarta venditur,
feria ſexta ſequenti crucifigitur.¶Sed die Pa
raſceues ſingulas lectiões ſinguli tractus ſub
ſequuntur. Hac autem die,quia venditus,li-
cet tamen adhuc cum diſcipulis habebatur,
vnus tantum tractus pro graduali tanquam
imperfectus adhuc luctus aſſumitur. Quòd
autem tractus lugentium ſit, magiſq; luctui
congruat quàm graduale,quod eſt pœniten-
tium lamentum, illud comprobat, quòd nõ Sapient. 2.
cum alleluia vt graduale, ſed pro alleluia ca-
nitur his diebus,quibus mortem,quæ ſubin
trauit in mundum per inuidiã diaboli,id eſt,
à ſeptuageſima vſq; in Paſcha lugemus.¶Tra
ctus autem hic de Pſalmo centeſimo primo
eſt,qui rei & tempori valde congruit.Nam &
titulus ad articulum temporis pertinet; quo
vel in agoniam factus prolixius orauit, ſan- Luc. 22.
guineo ſudore madens,quod ſignũ erat ſan-
guinis plurimi cædẽ martyrum effundendi,
vel quo pro tranſgreſſoribus orauit, dicens: Luc. 23.
Pater dimitte illis,non enim ſciunt quid fa-
ciunt. Itemq; pater in manus tuas cõmendo
ſpiritum meum. ¶Sic enim ſe habet titulus: Pſal.101.
Oratio pauperis,cùm anxiaretur,& corã do-
mino effunderet precem ſuam.Pauper hic ip
ſe eſt,qui,vt ait Apoſtolus,cũ diues eſſet gra-
tia ſua, propter nos egenus factꝰ eſt. Cũ hoc 2.Cor.8.
ergo paupere pro nobis orãte,cũcti pauperes
ſpiritu, qui corpus vnum cum illo ſunt, illo
præorante,pariter orant. Aureumq; thuribu
lum immaculati corporis tenenti huic ſum- Apoca.8.
mo angelo,ſuæq; orationis incenſum præſe
renti, ſuarũ quoq; chorus noſter orationum
incenſa certatim ſimul iniicit,dicendo ac re-
petendo:Domine exaudi orationẽ meã,&c. Pſal.101.
Lecta quoq; paſsione,ſacrificium eiuſdẽ ite-
ratæ orationis in offerenda ſubiicit.Commu
nio quoq; de eodem Pſalmo eſt:Potũ meum
cum fletu temperabam:vt aduertas totũ hũc
Pſalmũ in perſona eius eſſe conſcriptũ. Qui,
vt ait Apoſtolus, in diebus carnis ſuæ preces Hebræ.5.
ſupplicationeſq; ad eum,qui illum ſaluum fa
cere poſsit à morte, cum clamore valido ac
multis lachrymis offerens,exauditus eſt pro
ſua reuerentia.¶Illud ad ſummũ non præte-
reundum,quòd hac die conuenienter hic ſol
iuſtitiæ ad noſtram ſalutem vẽditus eſt, quia
in illa mũdanæ creatiõis hebdomada ſol iſte
viſibilis ad lucendum mundo formatus eſt.
Et ô verè mira diuinæ gratiæ diſpoſitio.Ma-
gna & mira charitatis vnicæ dignatio.Sic pro
nobis perditis dignatus eſt pati, vt pro ven-
ditis quoq; non dedignaretur venundari.
Venditi quippe fueramus nos venditiõe mi-
ſerabili, ſicut & ipſe per prophetã dominus

verum & illa lectio Actorum Apoſtolorum, quæ aſſerit, quibuſdã in nomine domini Ieſu baptizatis, per impoſitionem manuũ Pauli Apoſtoli datum eſſe Spiritum ſanctum, vt vbi legitur: Et cùm impoſuiſſet manus illis Paulus, venit ſuper eos Spiritus ſanctus, & reliqua. Item in alio loco ſcribitur, quòd Apoſtoli Hieroſolymis Petrum & Iohannem miſerunt Samariam, vt iam baptizatis traderent Spiritum ſanctũ. Tunc imponebant illis manus, & accipiebant Spiritum ſanctum. Vbi apertè datur intelligi, ſolis pontificibus, Apoſtolorum vicarijs deberi, vt conſignent, & paracletum tradant. ¶Legitur autem in geſtis Pontificalibus, quòd Syluester Papa conſtituit, vt baptizatum linat presbyter chriſmate, leuatum de aqua, propter occaſiones tranſitus mortis, ne propter abſentiam Epiſcopi, & difficultatem eum conſequendi, ſine manus impoſitione baptizati migrent. Presbyteris itaq; chriſmate baptizatos vngere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit cõſecratum, nõ tamen frontem (quod ſolis debetur Epiſcopis) ſed verticẽ. ¶Forte aliquis dicat: Quid mihi prodeſt poſt baptiſmatis myſterium, myſterium confirmationis? Nam ſi poſt ſontẽ, adiectione noui generis indigemus, quantum video, nõ totum de fonte ſuſcepimus. Non ita intelligendum eſt. Nã quid prodeſt, ſi quiſquam parentum magnam paruulo cõferat hæreditatẽ, niſi prouideat illi tutorem? Paracletus quippe regeneratis in Chriſto cuſtos & cõſolator, & tutor eſt, qui poſſent ſuadente diabolo, ſicut paruuli facultatem, perdere baptiſmi vtilitatem, ſi hunc non haberent tutorem. ¶Igitur chriſma Spiritus ſancti ſignum eſt, cuius & virtutem continet. Et pulchrè Spiritui ſancto, per hāc ſpeciem ſuã nobis complacuit dare gratiam. Fructus nanque & pinguedo eſt oleæ, quæ arbor pacis & luminis miniſtra eſt, commixto balſamo, cuius arbor odoriſera vna eſt & præcipua arborum aromaticarum. Sanctus autem ſpiritus diuinæ ſubſtãtiæ pinguedo eſt, ita vt quicunq; ex eo refectus fuerit, dicat: Impinguaſti in oleo caput meum. Et balſami odor in oleo ſuauitatem eiuſdem Spiritus ſancti ſignificat, qua cunctos qui naſum, id eſt, virtutem habent diſcretionis, bono odore allicit & ſuimet appetentes efficit. Quem quicunq; accipiunt, cum Apoſtolo dicunt, Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco. Benè ergo Spiritus ſanct⁹, qui propter nos iccirco agit viſibilia, quo per hæc facilius capere queamus inuiſibilia, per hoc ſimile ſuam nobis ſuauem & odoriferam infundit gratiam.

Act. 8. · Galat. 4. · Pſal. 22. · 2. Cor. 2. · Rom. 1.

Quod rectè hac die chriſma conſecretur. Cap. XVII.

NOtum eſt, hunc diẽ quartumdecimum diem primi menſis referre, quo agnus immolari ad veſperam iuſſus eſt, & de ſanguine eius vterq; poſtis ſignari, & ſuperliminare domorum, in quibus comedendus eſſet, vt eo ſigno viſo, exterminator Aegypti ſacri cõuiuij domos intactas præteriret. Conſtat aũt, ideo frontibus noſtris ex ipſo chriſmate imprimi ſignum crucis Chriſti, vt exterminator diabolus in domibus animarũ corporumq; noſtrorum ius nocendi nullum habeat, & hoc illius typici agni ſanguine, quo poſtes ſignabantur, fuiſſe præfiguratum. Rectè ergo, qua die figura tantũ illud agebatur, nobis hoc præſentis rei ſacrum ſolenniter conficitur. ¶Secundum hanc ſimilitudinem conſequens videretur, vt hac ipſa nocte domus eorum, in quibus agnus comedẽdus eſt, id eſt, frontes eorum, in quorum mentibus fides agni Dei Chriſti recõditur, ſacro chriſmate ſignarentur. Quod rectè videretur, ſi hac eadem nocte, Paſchale conuiuium celebrare conueniret cũ eo, quod lugemus, ſcelere Iudæorũ. Nunc aũt, licet dominica paſsio ſalutis noſtræ ſumma ſit, rationabiliter tamẽ ſancta Eccleſia diem illum, in quo paſſus eſt, luctui potius & ſilentio dedicauit, & gaudiũ ſolennitatis eiuſdem, qua ſumus redempti, vſq; in diem tertium, quo victor ille reſurrexit, differẽdum cenſuit, vt tunc demũ & pro recuperata animarum ſalute, quæ ſexta feria patrata eſt, & pro futura corporum reſurrectione, quæ illo reſurgente prima ſabbati nobis donata eſt, conuiuium paſchalis agni celebremus in domibus noſtris, dicentes: Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaq; epulemur in azymis ſynceritatis & veritatis. Rectius ergo ſumentes illud, vnde poſtes noſtrarũ frontiũ ſignemus, quieſcimus vſq; in veſperã ſabbati, quę nobis eſt veſpera paſchalis cõuiuij, & tunc ſignatis frontibus baptizatorum, qui verum Pharaonem, ſcilicet diabolum effugientes, per mare rubrum baptiſmi ad eum tendunt, illud noſtrũ in voce exultationis & cõfeſsionis inchoamus conuiuiũ. ¶Et ſi quæras, cur non ipſa quoq; chriſmatis cõſecratio dilata eſt, ideo ſcilicet, quòd ab hac feria quinta vſq; in veſperam ſabbathi, qua hora vtendum eſt chriſmate, vacamus à miſſarum ſolennijs, eo loco, quo pacem accipimus, fas eſt conſecrare. Et ante hæc baptiſmum celebrari hoc ſabbato ſancto, ratio exigit, de quo dicẽdũ eſt ſuo loco, id eſt, magno ſabbati ſancti officio. Non igitur chriſmatis quoq; cõſecratio differri debuit aut potuit.

1. Cor. 5.

Quid myſterij cõtineat ordo conſecrandi chriſmatis.
Caput XVIII.

IN eo loco, vbi ſolemus vuas benedicere, conſecratur oleum pro infirmis, concluditurq; concluſione, per quem hæc omnia domine ſemper bona creas, &c. Non enim proprium habet officiũ, id eſt, nec in capite verba ſalutationis, hoc eſt, dominus vobiſcum: nec in fine concluditur, vt cæteræ orationes, per dominum noſtrum. ¶ Huius verò chriſmatis olei conſecratio, quæ dicitur principalis, quia ad eius vnctionẽ principalis tribuitur ſpiritus, id eſt, ſeptiformis paracletus, habet officium per ſe. Primò exorcizatur, deinde ad dominus vobiſcum & ſurſum corda eius benedictio inchoatur, finiturq; per dominum noſtrum. Conſecratur autem in eo loco, vbi pacem ſolemus inter nos dare, & hoc eſt opus diuinæ gratię, vt pax & cõcordia regnet in nobis. ¶ Duodecim presbyteri, qui ordinantur circa Epiſcopum, teſtes & auditores eiuſdem myſterij, duodecim Apoſtolos ſignificant: quorũ in præſentia ſummus Pontifex Chriſtus hodie teſtamentum conſcripſit, totamq; hereditatem ſalutis, ſuęq; diſceſſionis fructum, id eſt, ſpiritum paracletũ oſtẽdit, dicens: Niſi ego abiero, paracletus nõ veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos. Eius nanq; gratiæ ſacramentum chriſma cõtinet, qui ex quo mortis Chriſti precio quodammodo emptus & acquiſitus eſt, cœpit (quod antè non fiebat) in remiſsionẽ peccatorum dari. Vnde & paracletus tunc primùm appellatus eſt, quia pro damnatis nobis in primo parente, peccatorũ remiſsio ſola paracleſis, id eſt, conſolatio eſt, quæ nõ niſi abeunte, id eſt, moriente Chriſto nobis vnquam acquiſita fuiſſet. ¶ Dicit libellus Romani ordinis de conſecratione chriſmatis. Cõtinuò duo acolyti inuolutas ampullas cũ ſindone alba de ſerico teneãt in brachio dextro, ita vt videri poſsint à medio. Ampulla, antequàm veniat ante Epiſcopum ad altare, media eius pars eſt cooperta, & media nuda. Ampulla cum chriſmate quodammodo ſignificat corpus Chriſti, ſumptum ex virgine, corporaliter in ſe habitantem, continens Spiritus ſancti plenitudinem. Quod, antequam tranſiret ad altare crucis, aliquo tempore erat coopertum, & aliquo nudum. Primæuo tempore erat coopertum, quando ita fugit in Aegyptum, quaſi non eſſet rex regum: & quando ita portatus eſt ad templum, quaſi non eſſet omnipotens, quando ita ſubditus erat parentibus, quaſi non eſſet autor parentum. In his, & ſimilibus coopertum latebat. Nudum erat, poſt quàm miracula cœpit facere, ſimulq; prædicare, & ſe eum demonſtrare, vt ego & pater, inquit, vnũ ſumus. In his & alijs nudũ erat. ¶ Ampulla verò, poſt quàm benedicta fuerit, & ab altari redit, à põtifice & miniſtris altaris viſibiliter & nuda ſalutatur, hoc ſignificat, quod chriſtũs, poſt quàm ab altari crucis tranſiuit, præſentiã ſuam corporalem eis prębuit, quos teſtes ſuę reſurrectionis eſſe voluit. Quòd cæteris inuiſibilis & operta ad ſalutandũ defertur, ſignificat, quòd Chriſtus rediens in cœlum, inuiſibilis hominib' factus eſt, vt ipſe teſtatur Exiui à patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum & vado ad patrem. Nos verò, quanuis corporalem eius præſentiam nõ videamus, tamen venerando eum quotidie ſalutamus.

Ioban.16. *Coloſſ.2.* *Matth.2.* *Luc.2.* *Iohan.10.* *Iohan.10.* *Luc.24.* *Iohan.16.*

Quòd rectè hac die pœnitentes Eccleſiæ reſtituantur.
Cap. XIX.

OMni quidem tempore illa debent Epiſcopi fungi legatione ad reconciliationem peccatorum, de qua apoſtolus loquens, cùm dixiſſet: Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi, & poſuit in nobis verbum reconciliationis, protinus adiunxit: Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tanquam exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. Maximè tamẽ hoc die huiuſmodi legatis ſolenne eſt, hac legatione fungi, & peccatores, qui baptiſmum criminibus ſuperductis perdiderunt, & propter hoc extra Eccleſiam miſsi ſunt, & ſicut ablactatum ſuper matre ſua facti ſunt, oblata recõciliatione, vltrò in ſinum matris eorum reuocare, & vt ipſam reconciliationẽ libenter acquieſcẽtes ſuſcipiant, palàm & ſoleniter foras egrediẽdo obſecrare. ¶ Aſtitit enĩ hac die vultui Dei pro nobis Chriſtus, Pontifex ſummus in multitudine miſericordiæ, & ſicut ſuprà dictum eſt: Semel officio ſacerdotii functus eſt, tradens ſacramentũ corporis & ſanguinis ſui, ſtatimq; ſacerdos ipſe, qui & hoſtia, captus & ligatus, ad paſsionẽ ductus eſt. Vt quid enĩ miſericordia ligata eſt, niſi vt miſeros peccatores ſolueret pœnitentes? Vt quid chriſtus, niſi pro impiis mortuus eſt? Commendat autem, inquit, Apoſtolus, charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cũ inimici eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. ¶ Quamuis ergo à diuitiis bonitatis Dei nihil temporis vacet, nunc tamen & largior eſt per indulgentiam remiſsio peccatorũ, & copioſior per gratiã aſſumptio renaſcẽtiũ. Augemur renouãdis, creſcimus reuerſis. Lauãt aquæ, lauant lachrymæ. Inde eſt gaudium

2.Cor.5. *Pſal.130.* *Hebr.9.* *Rom.5.*

dium de aſſumptione vocatorum, hinc lætitia de abſolutione pœnitentiũ. ¶Cuius peccatoris cor adeo frigore criminum induruit, vt non colliqueſcat calore pietatis, dum audit vocem ſæpè dicti ſacerdotis Chriſti, pro foribus Eccleſiæ dicentis, per tubas ſuas rationales: Venite, venite, venite, filij audite me, timorem Domini docebo vos? Nam vt probemus hanc eius eſſe vocem, ſumptum eſt hoc de pſalmo triceſimotertio, cui titulus inſcribitur, Pſalmus Dauid, cùm commutauit vultum ſuum coram Abimelech, & ferebatur in manibus ſuis, & dimiſit eum & abiit.

Pſal. 33. 1. Regum 21.

¶Eſt autem celeberrimũ in ſcripturis ſacris, & iam à nobis dictum eſt. Dauid, id eſt, manu fortem & deſiderabilem, qui fugiens perſecutionem Saul, venit ad Achis, qui hic apellatur Abimelech, & coram illo immutauit vultum ſuũ, & ferebatur in manibus ſuis, ſignificaſſe dominũ Ieſum, qui coram Abimelech, quod interpretatur patris mei regnum, ſcilicet coram Iudæis immutauit vultum ſuum, id eſt, ſacrificandi ritum, quando immolato iam paſchæ veteris agno, ſumens panem & vinũ ferebatur in manibus ſuis, dicens: Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. Hoc autem hac remiſsionis & gratiæ die factũ eſt. Cùm ergo tantus Pontifex Deo patri aſsiſtit, tenens panem & vinũ, & inuitat omnes ad corporis & ſanguinis ſui conuiuium, nullum iuſtum, nullum excipiens peccatorem, dicenſque per ora pontificum. Venite filij, audite me, cuius peccatoris vel ſaxeum pectus ad lamentum pœnitentiæ non emolliatur? ¶Magna vox inuitantis eſt, magnus & capax ſuſcipientis ſinus eſt, omnes Eccleſiæ patent ianuæ, vt aduertas neq; ab auſtro neq; ab aquilone venientes, id eſt, neq; iuſtos, neq; peccatores debere prohiberi, quin accedant ad apertos diuinæ miſericordiæ fontes.

De Lotione pedum, ſimul & officio. Cap. XX.

Iohan. 13.

QVod dominus & deus omnium pedes lauit diſcipulis ſuis, dupliciter nos videlicet morali pariter atq; allegorico ſenſu inſtruit. ¶Si enim, inquit, laui pedes veſtros, dominus & magiſter, quãtò magis vos debetis alter alterius lauare pedes? Exemplũ enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Quomodo nos, cũ ſimus puluis & cinis, non erubeſcamus rigidam ceruicem, & ſtaturã, ad quam nemo noſtrûm cogitans cubitum vnum poteſt adiicere, in contemptum noſtri ſimilium erigere, cùm audiuimus humani plaſmatis opificẽ, ſolo flexis genibus curuatum, lauandis diſcipulorũ ſe aplicuiſſe veſtigiis? Hoc igitur ſancto, validum contra ſuperbiam noſtram ſuæ humilitatis poſuit exemplum. Quod ideo iã moriturus egit, vt eorum, quos ſuos conſcribebat hæredes, mentibus arctius inhæreret. Solent enim piis & amãtibus filiis arctius inhærere dicta vel facta, quæ pater moriens vltima dixit, quæ mãdauit, quæ locutus eſt, quę rogauit, aut iuſsit. ¶Porrò per hoc humilitatis opus, maius aliquid myſticè ſignificauit, quod ideo prætereundum non eſt, quia totũ inde officium hodiernæ Miſſæ pendet. Per hoc nanq; quodammodo elocutus eſt, quia ſurrexerat à cœna, id eſt, à conuiuio paternæ glorię, & poſuerat veſtimẽta ſua, ſemetipſum enim exinaniuit, formam ſerui accipiens, & terrena carne noſtra, quaſi linteo (cuius vtiq; materia naſcitur è terra) pręcinctus, ſanguinẽ ſuum effudit velut aquam in peluim, atq; inde quotidie lauat pedes noſtros, cùm illũ in remiſsionem peccatorum noſtrorum ſumimus. ¶Pedes quippe noſtros, id eſt, actus noſtros quotidie neceſſe habemus lauari, quãuis ſemel loti per baptiſmum, toti ſimus mũdi per fidem. Si dixerimus, quia peccatum nõ habemus, & ſic lauari pedes noſtros recuſauerimus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Quamuis lotus, quamuis mũdus eſſet Petrus, & ſi, inquit dominus, non lauero te, nõ habebis partem mecum. Cui par eſt illud, quod alibi dicit: Niſi manducaueritis carnem meam, & biberitis ſanguinẽ meũ, non habebitis vitam in vobis. ¶Secundum hunc veracem, & à patribus approbatum huius Euãgelicæ lectionis ſenſum, rectè illa de Apoſtolo præmittitur lectio: Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt dominicam cœnam manducare, &c. Illic enim oſtenditur, qualiter hoc ſacramẽto lauemur, & non iudicium nobis manducemus & bibamus, videlicet vt probet ſe quiſq; noſtrûm, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Nullo quippe alio modo melius à ſordibus terrenorum actnum purificamur, ſi non peccata noſtra fouentes, ſed odio habentes, & toto corde fugientes, ad hanc menſam accedimus. ¶Quoties ſancto altari aſsiſtimus, Chriſti vtiq; perſonam, vicemq; gerentes, ſicut ſuo loco iam dictum eſt. Nam & Apoſtolus dicit: An experimentum vultis eius, qui in me loquitur Chriſtus? quoties hæc eius verba ſuper panẽ vinumq; effundimus: Hoc eſt corpus meum: Hic eſt calix ſanguinis mei, &c. Ipſe miniſter ſpecioſus & elegans, qui non venit miniſtrari ſed miniſtrare, de Miſſa quodammodo atque complicata imperii ſui purpura, byrrho ſuſtrictus byſsino, totuſq; miniſtrorum in morem expeditus, propinaturus nobis cali-

Matth. 6. Luc. 12. Philip. 2. Ioan. 13. 1. Ioan. 1. Iohan. 6. 1. Cor. 11. 2. Cor. 13.

cem ſalutis cum pane vitæ, aureũ liquidumque diuinitatis ſuę ſuperfundit pigmentum, atq; ita ſingulis ſubminiſtrans haurientibus nobis in gaudio, infundit vſq; in interiores ſenſus animæ, purificatq; eos, qui terrena curantes, & ſi non penitus ea conculcent, tamẽ non poſſunt omnino euadere, quin ex aliqua parte vel leuiter ſordidentur. Quod, quanta charitate & humilitate faciat, vt ſciremus, illud nobis ſui corporis & ſanguinis ſacramẽtum traditurus, prius pedes lauit, ſicut iam dictum eſt, per hoc ſimile purificationẽ illam decentiſſimè commendans. Rectè ergo talis Apoſtolica lectio iam dicto præmittitur Euãgelio. ¶ Quia verò, poſtquàm lauit pedes eorum, accepit veſtimẽta ſua: & cùm iterũ recubuiſſet, dixit eis: Scitis, quid fecerim vobis, &c. aptè hæc offerenda ſequitur: Dextera do-
Iohan. 13.
Pſal. 118. mini fecit virtutem, dextera domini exaltauit me. Non moriar, ſed viuã, & narrabo opera domini. Poſtquàm enim miniſterium noſtræ ſalutis omne peregit, recepit veſtimenta gloriæ & claritatem, de qua dixerat orans
Iohan. 17. in forma ſerui: Clarifica me tu pater apud temetipſum claritate, quam habui prius quàm mundus eſſet apud te: & recumbens iterum
Luc. 24. in dextera Dei aperuit illis ſenſum, dato Spiritu ſancto vt intelligerent ſcripturas, & ſcirẽt quid fecerit eis: & tũc impletum eſt, quod multò antè prophetatum, nunc eo reſpectu canitur, vt dictum eſt. Quod enim hic dicitur: Non moriar, ſed viuam, hoc eſt, quod
Rom. 6. Apoſtolus ait: Chriſtus reſurgẽs ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur, quòd enim viuit, viuit Deo: ex illo recubitu ſuo. Narrabo, inquit, opera domini, & dicit: Scitis quid fecerim vobis, per interpretẽ ſuũ Spiritum ſanctũ, quẽ dedit nobis. Reliqua patenter ad eundẽ ſenſum pertinent.

Cur à prælatis lauari debeant pedes ſubditorum. Cap. XXI.

INtereà valde notandum eſt, quàm verè, quàm ſapienter nobis cõſuluit in eo quoque, quod exterius egit, dũ Apoſtolos ſuos, omneſq; prælatos Eccleſiæ, talis ſeruitij quodammodo vectigales eſſe voluit, vt ſolenni more ſubditorũ ſuorũ pedes exẽplo ſuo lauare debeant. Per hoc enim quotannis inculcat, & replicat id, quod ait Luc. xxij. Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſta-
Luc. 22. tem habent ſuper illos, benefici vocãtur, vos autem non ſic, ſed qui maior eſt veſtrûm, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Valde nanq; repugnantia ſunt, dominari vt reges gentium, & ex debito iuſſuq; regulæ Euangelicæ lauare pedes in modum ſeruorum. Vnde vnus ex magnis Apoſtolis: Non prædicamus, inquit, noſmetipſos, ſed 2. Cor. 4.
Ieſum Chriſtum, nos autẽ ſeruos veſtros per Deum. ¶ Sed non in vitijs ſuis poſſunt ſubditi hac libertate vti. Cùm enim homines vitioſe viuunt, beſtiales, id eſt, beſtiis ſimiles fiũt. Vt autem prælati Eccleſiæ beſtialibus dominentur, vetus quoq; illis authoritas ſuffragatur, qua creatis primis hominibus præcipi- Gen. 1.
tur, vt beſtijs terræ dominentur. Igitur vbi ſubditi ſimiles fiunt beſtijs, illic Euangelicus homo dominari ſe debere iure recognoſcit. Dum ergo prælati ſubditis ſuis hac die pedes lauant, dum cibum reuerenter porrigũt, potumq; miſcent, perit authoritas dominandi, totumq; regum gentium & eorum, qui poteſtatem habentes benefici vocari affectant, deprimitur in ipſis ſupercilium. ¶ Quòd autem lotis pedibus diſcipulorum os ſuum aperuit dominus, ſermoneq; edidit ſplendidiſſimum, quo paracletum illum tam ſedulè repromittit Spiritum ſanctum, quodq; & nos, lotis eius exemplo pedibus, eundem ſermonẽ legimus vel audimus, hoc ſignificat, quod non niſi lotis & mundis gratia Sancti ſpiritus oſtenditur. Vnde & in Apocalypſi, cùm Io- Apoca. 21.
hanni dixiſſet angelus: Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, & faciẽs iniquitatem & mendacium, protinus adiungitur: Et oſtẽdit mihi fluuium aquæ viuæ, tanquàm cryſtallum, procedentem de ſede Dei & agni.
¶ De hoc fluuio & in Ezechiele legimus: Vi- Ezech. 47.
di aquam egredientem de tẽplo à latere dextro, & omnes, ad quos peruenit aqua iſta, ſalui facti ſunt. Non enim omnes, ad quoſcunq; peruenit viſibilis baptiſmi fons, ſalui fiunt: Alioquin Simonem Magum, viſibiles baptiſ- Actor. 8.
mi aquas ingredientem, ſalus non reſugiſſet: ſed de hoc vitæ fonte, paciſq; fluuio dictum eſt, penes quem eſt omne arbitrium ſalutis, quem dominus ſupradicto modo purificatis hoc ſubſequenti ſermone ſe daturum repromittit.

De mandato pauperum. Cap. XXII.

MAndatum, quod agitur inter pauperes, nõ omnino eiuſdem rationis eſt. Illud enim chriſti, hoc eccleſię eſt. Illud diei præſentis, hoc pręteriti ſpectat hiſtoriam ſabbathi. Sabbathò nanque, quando ve- Iohan. 12.
nit dominus Ieſus Bethaniam, vbi fuerat Lazarus mortuus, quẽ ſuſcitauit, Maria accepit libram vnguenti nardi piſtici precioſi, & vnxit pedes Ieſu, & extersit capillis ſuis pedes eius, & domus impleta eſt ex odore vnguenti. ¶ Mulierem illam imitatur Eccleſia, pedes domini vngens, id eſt, pauperes eleemoſynis refouens, qui licet infima, tamen eius membra

brà ſunt,& ſicut pedes,ita magni corporis eius, extremæ reputantur partes. Hos pedes capillis ſuis terſit, id eſt, ſuperfluis rerũ ſuarum refecit,ſicut Apoſtolus ait: Veſtra abun-
2. Cor. 8. dantia illorum inopiam ſuppleat. Hoc ergo mandatum Eccleſiæ obſequium eſt,ideoque cuncta congregatio pedes lauat pauperum: in illo autem ſoli,vt dictum eſt,prælati, vice chriſti deſeruiũt. In quo pulchrè dominum ſuum Eccleſia præuenit, vt antequam chriſtus diſcipulorum pedes lauet, ipſi diſcipuli pedes Chriſti,id eſt,pauperũ & lauẽt,& eleemoſynæ vnguento vngant:& domus, in qua chriſtus præſens futurus eſt,hora qua pedes noſtros ipſe per prȩlatos noſtros lauabit,prȩparetur,impleta hui⁹ odore vnguẽti. Hæc ita eſſe,ex eo quoq; perſpicuũ eſt,quod cãtamus in dieb⁹ illis: mulier ergo Maria vnxit pedes Ieſu,& exterſit capillis, & domus impleta ex odore vnguenti. cauſæ huius reſpectu rationabilis mos inſtitutus ab iis, apud quos religionis ſtudium ſeruentius eſt,hoc modo tenetur. Primùm pauperes intra clauſtrales officinas introducũtur, & antequàm fratres debitum illis in lauandis pedibus charitatis exhibeant obſequium, diſcumbunt ad conuiuium,ſufficientibuſq; ferculis reficiuntur. Nimirum tunc in illis chriſtus ſuſcipitur in
Mat. 10.25. Bethaniam,id eſt,domum obedientiæ,fideſque non vana gratulatur ibi ſe illi cœnam feciſſe. Tunc cuncta congregatio conſurgens tanquàm mulier illa Euangelica,Maria quippe illa typum Eccleſiæ geſſerat, conſurgens, inquam,de menſa, ad quam conſidens & modicè guſtans,ieiunium fregerat propter tantum hoſpitem(qui proculdubiò in pauperibus ſuſcipitur)conuenit ante pauperes,ferẽs libram vnguenti,id eſt,intentionem eleemõſynæ,ſuauiter coram Chriſto redolentis, & procumbẽs corã illis,ſic per omnia tanquàm chriſto deſeruiuit.

Quòd per horas trium dierum eccleſia ſuum ordinem non ſeruat. cap. XXIII.

COnſummatis Miſſarum ſolenniis, quæ ob cauſas ſupradictas feſtiuè celebrata, mediis triſtitiæ nebulis, vt iam dictum eſt, quaſi ſol interfulſerunt, ſtatim profundiora eiuſdem triſtitiæ ſequuntur & augeſcunt ſilentia. Non enim Eccleſia ſuum ordinem ſeruat,quem à vigiliis nocturnis eiuſdẽ diei mutare atq; imminuere iam cœperat. A nocturnis ergo vigiliis incipientibus, tantæ mutationis ſeu diminutionis cauſas breuiter exequi cupimus.

De inuſitatis trium noctium vigiliis. caput XXIIII.

PRimò dicendum eſt, harum trium noctiũ vigilias, quas & inuſitato ordine decantamus, & in tenebris cõſummamus, exequias eſſe triduanæ mortis domini, & ideo mortis eiuſdem luctui quintæ feriæ vigilias attributas,quia veſperam ſabbati,noctẽque ipſam, quȩ luceſcit in prima ſabbati,non Matth. 28.
decuit exequiarum planctui deputari; cuius medio reſurgens dominus,totam noctem ipſam cum præcedente veſpera victoriæ ſuæ gaudiis illuſtrauit. Ex tunc nanq; cœptũ eſt, Luc. 22.
vt in omni ſolennitate diem præcedat nox, ſemperq; veſpera futuræ diei claritate præfulgeat. Vt ergo triduanæ mortis domini,triduo peragamus exequias,noctem feriæ quintæ aſciuimus ſimul, quia miſerrimi Iudæ infami commercio iam venditus fuerat dominus. Itaq; quod canonici nunquàm in priuatis diebus,monachi verò neq; priuatis neq; ſolẽnibus vnquam facere cõſueuerunt,vterque ordo vigilias cum nouẽ expendit lectionibus, tali ordine,taliq; ſchemate, vt parum aut nihil ab officio defunctorum diſtare videatur.

Cur initia fineſq; omittimus. Caput XXV.

NOn ſolum autẽ, ſed & cunctæ diei ſic tranſiguntur horæ, vt neq; initiũ neque finem habeant conſueto more. Et rectè. Nam dominus noſter, qui initium & fi- Iohan. 8.
nis eſt,ſicut ipſe ait: Ego principium,qui & Apoc. 1.
loquor vobis. Et alibi: Ego ſum α & ω,initium & finis: ipſe,inquam,qui eſt caput noſtrũ principiumq; Ieſus Chriſtus,per hos dies ablatus eſt nobis,traditus in manus impiorum, & inter iniquos proiectus. Itaq; rectè iucunditatis noſtræ laudibus, id eſt, regularibus horis capita præcidimus, fineſq; earum ſub ſilentio abſcondimus, & inter pſallendum, Gloria patri omninò ſubtrahimus.

Cur candelæ extinguantur. Cap. XXVI.

QVòd candelæ extinguuntur, illud ſignificat,quòd crucifixo domino tenebræ factæ ſunt ſuper terram,ab hora Mar. 15.
ſexta vſq; in horam nonam,imo idipſum ſignificat extinctio candelarum, quod tenebræ illæ ſignificauerũt,ſcilicet excæcationem Iudaicæ gentis, quæ prius occiſis prophetis & Matth. 23.
lapidatis eis,qui ad ſe miſſi fuerant, tandem occiſo ipſo domino prophetarum,meritò in tenebris perfidiȩ proiecta & à lumine vultus derelicta eſt. ¶Numeroſa quippe luminaria, quæ ſurgẽtes ad vigilias ardentia reperimus, vniuerſos ſignificant ſanctos, qui prophetico ſermone lucentes,ſolemq; iuſtitiæ naſciturum & paſſurum, tanquam ſtellæ præuiæ nuncian-

nunciātes, lumen diuinæ ſcientię populo illi diuerſis temporibus infundere miſsi ſunt. At illi, vitam eorum extinguentes corporalem, cæcitatem ſibimet intulêre ſpiritualem, tandemq; audire meruerunt, vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſt9, qui effuſus eſt ſuper terram à ſanguine Abel iuſti, &c. Igitur candelæ in eo, quòd ſingulæ pòſt ſingulos extinguuntur pſalmos, prophetas ſignificant, qui ſinguli expleto prophetię ſuæ miniſterio, ab illis occiſi ſunt. ¶Illa quoque, quæ vltima nō maior cæteris extinguitur, ipſum dominum ſignificat, qui reputatus quaſi vnus ex prophetis, tandem occiſus eſt: poſt quem nullus apud illos propheta ſurrexit, & hic extinctus, profundas illis erroris & perfidiæ tenebras reliquit.

Quid tropi ſignificant. Cap. XXVII.

Lerisq; moris eſt, vt extinctis luminaribus, in ipſis tenebris lugubres tropi, pręcinentibus cantatoribus & choro reſpōdēte, flebili modulatione decantentur, incipientibus à Kyrie eleiſon. Significant autem lamenta ſanctarum mulierum, quæ (vt in E-
Matth. 27. uangelio legimus) lamentabantur dominū, ſedentes contra ſepulchrum.

De nouo igne. Cap. XXVIII.

AMiſſo igne, qui ad matutinos, vt dictū eſt, extinguitur, ad lapidem per eoſdē tres dies confugimus, vt vel lapidem percutientes, ex abſtruſis eius venis ignē occultum eliciamus, vel liquidum cryſtalli lapidem ſereno cœlo ſoli obiicientes, radium eius traiectum, per eiuſdem cryſtalli orbiculum ſpectabili miraculo in ſubiectam ſuſcipiamus eſcam. Nimirum per hoc nobis pulchrè depingimus, quòd Deus, qui dixit de tenebris lucem ſplendere, illuceſcat in cordi-
2. Cor. 4. bus noſtris ad illuminationem claritatis ſuæ per mortem Chriſti, quem (ſicut in matutinis præfiguratum eſt) Iudæi ſibimet extinxerunt, & tenebræ factæ ſunt. ¶Lapis enim, cū de illo ignem ſic excipimus, Chriſtum ſigni-
Pſal. 117. ficat, quem lapidem reprobauerunt ædificantes, qui factus eſt in caput anguli. Vnde & in benedictione eiuſdem ignis oratio talis eſt: Deus, qui per filium tuum angularem ſcilicet lapidem, charitatis ignem tuis fidelibus contuliſti, productum è ſilice, noſtris profuturum vſibus, nouū hunc ignem ſanctifica, &c. ¶Prudentius quoq; in hymno ſuo, qui cantatur in ſabbato ſancto, cùm dixiſſet: Lumina nos tamen monſtras ſaxigeno ſemine quærere, vt oſtenderet fieri hoc ad commemorandū illud, quod de lapide Chriſto procedit nobis ignis ſancti Spiritus, protinus ad iunxit, ne neſciret homo ſpē ſibi luminis in Chriſti ſolido corpore cōditam, qui dici ſtabilem ſe voluit petram, noſtris igniculis vnde genus venit. Lapis ergo, quem percutientes ignem elicimus, Chriſtum ſignificat, qui percuſſus verbere crucis, Spiritum ſanctum nobis effudit. ¶Quòd ſi cryſtalli lapidē ſoli obiicimus, eſcamq; ſubiicimus, vt mediante cryſtallo carbones extincti reuiuiſcant aſpectu phœbeæ lāpadis, illud nobis gratiſsimè commemorari debet, quod mediator Dei & 1. Tim. 2.
hominum, homo Chriſtus Ieſus, inter neum extinctosq; homines medius interueniens, noſtræq; infirmitati vſq; ad mortem appropinquans, longè à nobis ſecretum ignem, id eſt, ſancti Spiritus altiſsimam diuinitatem in fundit, ignem vtiq; Spiritus ſancti, quem, ſi- Luc. 12.
cut teſtatur ipſe, venit mittere in terram, & voluit vehementer accendi. Non enim vana religio eſt, ſolenni proceſsione ad noui ignis benedictionem exire. Eamus, inquit Apoſto lus, ad eum extra caſtra, improperiū eius por Heb. 13.
tantes. Procedentes nanq; ad illum ignem, meminiſſe debemus exeūdum nobis eſſe ad eum, quem Iudæi extra caſtra ciuitatemque ſuam proiecerunt, vt per ignem ſancti Spiritus vitam æternam habeamus credentes in eum, quem illi à præſenti vita extinxerunt. Deinceps imminente veſpera, maiora triſtitiæ ſequuntur incrementa. Altaria ſpoliātur, vino & aqua lauantur, campanæ conticeſcūt, omnes, præter vigilias nocturnas, regulares horas abſorbet triſte ſilentium. Vſum noui, myſteria requiramus.

Cur campanæ non ſonant.
Cap. XXIX.

SIgna Eccleſiæ, quæ cāpanas dicimus, ſanctos Chriſti præcones ſignificare, ſuo loco iam dictū eſt, qui charitatis igne excocti, & diuina inſtructione formati, in protectione Dei cœli, tanquàm in turri fortitudi- Pſal. 90.
nis commanentes, imò ſuſpenſa mente pendentes quadam fraternæ dilectionis corda commouentur, totaq; die, & tota nocte com mouentur, vt non taceant prædicare nomen domini, dicētes: Qui reminiſcimini domini, ne taceatis, & ne detis ſilentium ei. ¶Notum Eſa. 62.
eſt autem, primos huiuſmodi præcones, ſcilicet ſanctos Apoſtolos, nō ſolū conticuiſſe, ſed & relicto eo omnes fugiſſe. Petrus quoq; cæterorū princeps, cuius ab ore primum veritatis præconium in omnem terram exiuit, Matth. 26.
dicētis: Tu es Chriſtus filius Dei viui, vocem Matth. 16.
illam clariſsimam repreſsit, conticuit, Chriſtum reliquit, fugit, & negauit. ¶Igitur ex hora, qua dominus traditus eſt, rectè ſignis eccleſiæ ſilentium indicimus, Chriſtumq; ſo lum torcular calcantem, ſolum in ligno cru- Eſa. 63.
cis

cis,extenſo corpore tympanizantem, teſtimonium veritati humili ac ſolitaria voce perhibentem,ligneo malleolo in tabula ſuſpenſo & perſonante,populumq́; ad Eccleſiam inuitante ſignificamus.

Cur altaria nudentur. Cap. XXX.

CVr altare nudetur ſcire volentibus facilè liquet, ſi prius animaduerterint, quid ipſum altare ſignificet. Significat autem Chriſtũ,quia ſic illud in templo,quomodo Chriſtus toti corpori Eccleſiæ dignitate & honore præmĩnet. Quòd ſi & autoritas deſideratur,occurrit illa dñi dicentis per [Exod. 20.] Moyſen: Altare de terra facietis mihi. Quod B. Gregorius ſic exponit: Altare de terra facere, eſt in incarnatione mediatoris ſperare. Tunc quippe à Deo noſtrum munus accipitur, quando in hoc altari noſtra humilitas, id eſt, ſuper dñicæ incarnationis fidẽ poſuerit,quicquid operatur. In altari ergo de terra oblatum munus ponimus,ſi actus noſtros dominicæ incarnationis fide ſolidamus. Cũ itaq; nudum altare conſpicimus,dignũ illud memoria,quod magnificè propheta, flebiliterq́; deplorat,noſtris intimis perſonare aurib⁹, noſtris internis pręſentialiter debet apparere conſpectibus. [Eſa. 53. Pſal. 44.] Ecce vidimus eũ, & nõ eſt ſpecies ei neq; decor, & nos conſiderauimus eum deſpectum & nouiſſimum virorũ, virum dolorũ,& ſciẽtem infirmitatem. Verè lãguores noſtros ipſe tulit, & peccata noſtra ipſe portauit.Hæc de paſsione eius dicta eſſe [Philip. 2. Cant. 5.] perſpicuum eſt. ¶Ille enim ſpecioſus forma præ filijs hominum,qui ſemetipſum exinaniuit,formam ſerui accipiens,maximè in paſsione ſua viſus eſt non habens ſpeciẽ,neq; decorem,& quaſi abſconditus vultus eius.Nam anteà decorus incedebat, & magnificabatur ab omnibus: quia ſicut laudatur in canticis: [Eſai. 53.] Venter eius eburneus,diſtinctus erat ſaphyris,id eſt,naturę infirmitas interdum cœleſtibus in illo reſplendebat miraculis. At nunc, quia dominus poſuit in eo iniquitates omnium noſtrũ,aſcẽdit ſicut virgultum coram eo,& ſicut radix de terra ſitienti. ¶Illa facies eius & oculi,ex quibus,vt ait Hieronymus,igneum quiddã & ſydereũ radiabat, verbi gra- [Matth. 21.] tia,quãdo vendentes & ementes eiecit de tẽplo,quod infinitus facere non poſsit exercitus,illa,inquã,facies nunc deſpiciebatur,ala- [Iohan. 2.] pis cędebatur,velabatur,conſpuebatur. Velebantur genæ eius,quæ ſicut areolæ aromatũ gratum propè accedentibus ſpirant odorem,ita contuentibus,benignitatem eius exprimebãt & manſuetudinẽ. Manus eius,quæ ita faciles erant ad operanda miracula diuini beneficii, vt meritò dictæ fuerint tornatiles, aureæ, plenæ hyancintis, vinculis aſtrictæ [Cant. 5.] ſunt,clauis confixæ ſunt. Propter talia dictũ [Eſa. 53.] eſt: Et aſpectus in eo non eſt,& nõ eſt ei ſpecies neq; decor.¶Inſuper hoc ad denudati altaris cauſam pertinet, quod idem dominus veſtimentis ſuis ſpoliatus eſt.Milites nanq;, [Iohan. 19.] cùm crucifixiſſent eũ,diuiſerũt ſibi veſtimẽta eius,& fecerũt quatuor partes,vnicuiq; militi partem. Et de tunica dixerunt:Non ſcindamus eã,ſed ſortiamur de illa,cuius ſit.¶Ita [Gen. 9.] le vinum bibit noſter Noë,quod interpreta- [Matth. 11.] tur requies,ſcilicet dominus Ieſus, in quo re- [Pſal. 79.] quiẽ inuenimus animab⁹ noſtris,tale,inquã, vinũ bibit ex vinea ſua, quam plantauit,ſcilicet ex gente Iudaica,quam de Aegypto tranſtulit, quia cunctis amaritudinibus inebriatus,ſoporatus eſt ſomno mortis, & in cũctis à diuinitatis ſuæ gloria nudatus ad tẽpus apparuit. Cùm ergo altare Chriſtum ſignificet, rectè ob commemorationem horum,veſtitu & ornatu ſuo ſpoliatum eſt.

Cur vino & aqua lauentur. Cap. XXXI.

CAuſa verò,cur lauenter altaria, non minus his,quæ dicta ſunt, ſcientem delectat. Videlicet idcirco illa lauari inſtitutum eſt, quia dominus noſter,quẽ altare ſig- [Iohan. 19.] nificat,vt dictum eſt,de latere ſuo lancea militis perforato ſanguinem & aquam effudit. Ideo lauantur vino & aquã. Vinum enim pro ſanguine,in ſacramento quoq; ſacrificij,ipſo domino autore,aſcitum eſt. Sãguinẽ, inquã, & aquam effudit de latere ſuo ſummus noſtræ opifex ſalutis,quę prima ſunt eiuſdẽ elementa ſalutis. Sanguine redimimur,aqua abluimur. ¶Hæc enim aqua,prima ſui fuit origo baptiſmi,quo baptizamur nos, quẽ à nullo accepit,ſed ipſe primus eius autor extitit. Hoc ideo dicimus, ne putemus illum à Iohanne ſuum accepiſſe baptiſmum, quod Romana autoritas non concedit, Græcorũ contradicens traditiõi,vt die Epiphaniæ baptiſmũ celebrem⁹, ſicut in nocte paſchali (quod & ſuprà dictũ eſt) vbi de die Epiphaniæ mẽtio facta eſt. Sed de origine baptiſmi opportunius dicemus,cùm de morte domini in ſequenti Paraſceue, vel ſabbati ſancti officio, tractatus vel ordo cauſarũ popoſcerit. ¶Sciendum autẽ,quòd rectius faciunt hi, quos & nos imitamur,& ordini euangelico magis eorum propinquat conſuetudo,qui hodie quidem,id eſt,feria quinta,altaria nudant,ſed ipſa die paraſceue lauant. Nam hac feria quinta cœpit quidem dominus ad veſperam agonizari,ſed feria ſexta ſanguinẽ & aquã de latere ſuo lãceatus effudit. Idcirco & cum cantu ad paſsionem pertinente, vel cũ pſalmodia pœnitentiali

nitentiali lauare conſueuimus. ¶ Hiſpidi quoque ramuſculi, cum quibus lauantur, flagella ſignificant, quæ pectus illud ſacratũ deiq; capax atrociter ſecuerũt. Non enim diuinitas inhabitans, paſsibilitatem carnis excluſerat, ſed veros dolores, veraſq; virgarum vibices in illo noſtra caro pertulit.

Cur horas ſub ſilentio cantamus.
Caput XXXII.

QVòd non ſolum campanarum clangor ſileſcit, ſed regularium quoq; concentum horarum noſter omninò chorus abſcõdit, illud ſignificat, quòd apoſtoli Chriſti non ſolum prædicare ceſſauerunt, vt ſoliti fuerant circuire per caſtella euangelizantes & curantes vbique, ſed & nocte hac, poſtquàm hymno dicto exierunt cũ illo in montem Oliuarum, diffugientes & oppreſsi triſtitia, cuncti à laude communi conticuerunt. ¶ Idcirco autem à completorio profundum hoc incipitur ſilentium, quia circa hanc horam, cùm dixiſſet diſcipulis: Ecce appropinquauit, qui me tradet, ipſi graues eſſe cœperunt, & præ triſtitia dormitabãt, tandemque vbi turba, & qui vocabatur Iudas, venit, cùm tenerent eum, relicto eo, omnes fugerunt.

Luc. 9.
matth. 26.

Nec quiſquam ex illis ad eum propius iam acceſsit, niſi diſcipulus ille, qui, vt Iohannes ait, notus erat pontifici, quique dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum, quem Hieronymus ipſum fuiſſe Iohannem aſſerit. Ioan. 18.

Cur matutinas ſicut horas ſub ſilentio non dicamus. Cap. XXXIII.

QVæri hic poteſt, cur cùm diurnas horas triſte ſilentium operiat, nocturnas vigilias vel laudes intecta melodia depromat? Ad quod dicendum, tempus aliud per diem, aliud ſignificari per noctem. Nam diurnis horis præſentiam ſignificamus dominicæ paſsionis, nocturnis autem vigiliis tempora priora, per quæ futuram eandem paſsionem prophetæ prænunciauerunt. Qui quia non tacentes interfecti ſunt, idcirco nobis voces illorũ proferentibus cãdelæ, vt ſuprà dictum eſt, extinguũtur, quarũ vltima, quæ extinguitur ad canticum Euangelii, ipſum dominum, qui Euangelizans occiſus eſt, ſignificat.

LIBRI QVINTI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER SEXTVS.

De Paraſceue. Caput I.

Matth.21. DIes ſextus ab illo, quo dominus noſter ciuitatem Hieruſalē cū gloria, quam mox inuidia ſequeretur, ingreſſus eſt, illud euidentius confirmat, quod ſuperius commendatum eſt, ſcilicet hāc hebdomadam humanæ reſtaurationis reſpondere myſteriorum ordine, primæ illi hebdomadæ mundanæ creationis. Nam hominem, quem in illius ſexta feria creator mirabiliter cōdidit, in huius nihilominus ſexta feria idem ipſe Saluator mirabilius redemit. ¶ Dies hic paraſceue vocatur, paraſceue autem præparatio interpretatur: Quo nomine Iudæi, qui inter Græcos cōuerſabātur, ſextā ſabbati, quę nūc à nobis ſexta feria nuncupatur, appellabant: ꝙ eo videlicet die, quæ in ſabbatū forēt neceſſaria, præpararēt: iuxta quod de māna quōdam erat præceptū, ſexta autē die colligetis Exod.16. duplū, &c. Qui verò inter Romanos vitā ducebāt Iudæi, vſitatius eā Latinè cœnam purā cognominabant. ¶ Quia verò ſexta die homo factus, & tota mūdi eſt creatura perfecta, ſeptima aūt cōditor ab opere ſuo requieuit, vnde & hanc ſabbatū, id eſt, requiem vocari præcepit: rectè dominus eadē die ſexta cruci fixus, humanæ reſtaurationis impleuit arca- Iohan.19. nū. Vnde, cū accepiſſet acetum, dixit, cōſummatū eſt, id eſt, ſexta die, quod pro mundi reſectione ſuſcepit, totum eſt opus perfectum.

Cur hac die Miſſa nō cantetur. Cap. II.

DE hac die primum illud quæritur, cur officiū non habeat, imò (quod maximè mirū videtur) cur à Miſſarum ſolēniis vacet, cùm paſsio dominica, quæ hac die celebrata eſt, ſacrificij principiū, noſtræq; ſalutis ſumma ſit. Videretur nanq; iure tanta res ſolēnibus ſummè celebrāda eſſe gaudiis. ¶ Si eñ martyris vniuſcuiuſlibet annua dies, qua per paſsionē mortis ad immortalitatis gloriā tranſmigrauit, & feſtiuis honorat̃ gau- Psal.115. diis: & meritò, quia precioſa in cōſpectu domini mors ſanctorū eius, cur dies hæc ſolennium gaudiorū orbata eſt inſtrumentis, qua martyrum & ſanctorum omniū rex ſanctis omnibus antiquis & nouis per mortē ſuā paradiſum aperuit, & latroni quoq;, cui dixit: Hodie mecum eris in paradiſo, hoc die ſolutum eſt admirabile precium, cuius pondere, vt cantamus, captiuitas mundi redempta eſt, inferni clauſtra confracta ſunt, & cæleſtis nobis aperta eſt ianua regni. Quæritur ergo, cur adeo publicis gaudiis exempta ſit, vt nec miſſarum lætitiam ordinis Eccleſiaſtici authoritas illi aſſcripſerit. Vnde conſulto gratiæ cœleſtis oraculo, breuiter aliquid ſuper hoc capitulo dicēdum eſt. ¶ Gloriari quidem (vt Galat.6. Apoſtolus ait) nos oportet in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti, & in gratia tanti precii, quod pro noſtra redemptione datum eſt, fideliter cunctis poſthabitis exultare gaudiis. Sed ſunt aliqua, quæ gloriam hanc & exultationem noſtram nimium nimiumq́; obnubilant. Primum noſtræ cōſcientia cauſæ, propter quā imperioſa ſanctæ trinitatis charitas, hominē tātæ reuerētiæ, tātæq; dignitatis, qui cū Deo verbo vna perſona eſt, hominē innocentem, & morti nihil debentem, morti addixit, ſicut Apoſtolus ait: Proprio filio ſuo non Rom.8. pepercit Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illū. Non eñ ita gaudere debemus de gratia tradentis, vel de charitate moriētis, vt nō etiam doleamus, quòd tanto domino tormētorum, & mortis cauſa fuimus. Siquidem nō gaudere, ingratitudinis: non dolere autem, crudelitatis eſt. ¶ Non ita ſimus incauti laudatores prouidentiæ vel præſcientiæ Dei, vt præſcientiam eius & ordinationem idem eſſe arbitremur. Non enim hæc, id eſt, præſcientia & ordinatio Dei, æqualia ſunt, aut conuerti poſſunt, quia præſciuit Deus quidem omnia, quæ ordinauit, ſed non prǫordinauit vel prædeſtinauit, vt fierent omnia, quæ præſciuit. Nam de homine, cùm faceret eū, duo præſciuit, ſcilicet, & quomodo per fraudem diaboli decipiendus eſſet, & quomodo per omnipotentiam ſuam deceptum & perditum reſtaurare poſſet. Hæc, inquam, duo præſciuit: ſed eorum alterū, id eſt, lapſum hominis, fieri permiſit, ad cumulum diaboli debitæ dānationis: alterum autem, id eſt, reſtaurationē eius, præordinauit, vt (ſicut ait Apoſtolus ad Epheſios) innoteſceret principatibus & pote- Ephes.3. ſtatibus in cæleſtibus, per Eccleſiam multiformis ſapiētia Dei. ¶ Vnde & Hieronymus in commento eiuſdem Epiſtolæ: Si, inquit, principatibus, & poteſtatibus in cœlis, quas ſanctas miniſtraſq; Dei accipere debemus, ignota fuit multiplex ſapientia Dei, quæ nunc eis per Eccleſiam reuelata eſt, quantò magis patriarchis & prophetis ignota fuit, quos

ſuprà,nō ignoraſſe myſteria chriſti,ſed ita vt
*Apoſtolos *Apoſtolus neſciſſe,monſtrauimus.¶Multi-
plex quippe ſapientia Dei per Eccleſiā eius,
nunc & principatibus & poteſtatibus reuela-
ta eſt,quam olim Deus futuram in ſua mente
decreuerat,& nūc eſſe perfectā ex eo,quod vi
demus, agnoſcimus. Crux itaq; Chriſti non
ſolū nobis,ſed & angelis cūctiſq́; in cœlo vir
tutibus profuit, & aperuit ſacramentū,quod
ante neciebant. Deniq; ad cælū cum corpo-
re reuertentem mirantur & dicunt : Quis
eſt iſte,qui venit de Edom, tinctis veſtibus
Eſai.63. de boſra?Iſte formoſus in ſtola ſua.Et in alio
Pſal.23. loco:Quis eſt iſte rex gloriæ,dominus virtu-
tum,ipſe eſt rex gloriæ? Non ergo putemus
diuinę ordinationis vtrūq; fuiſſe,& hominis
lapſum,& eiuſdem reſtitutionem: ſed præſci
tum quidem lapſum fieri permiſiſſe Deū, ad
diaboli damnationem: reſtauratiōem autem
præordinaſſe, ad multiformis ſapientiæ ſuæ
oſtenſionem. Et nō ſicut blaſphemamur,in-
quit Apoſtolus,& ſicut aiunt quidam nos di-
Rom.3. cere: Faciamus mala,vt veniant bona, quorū
damnatio iuſta eſt. Dixerat enim:Vbi abun-
dauit peccatum,ſuperabūdauit gratia. Quod
quidam iuſtè damnandi ſic peruertebant, vt
illum dixiſſe aſſererēt,quòd oporteat nos fa-
cere mala,vt veniant bona. ¶Quorſum hæc?
Videlicet vt aduertamus, quia multò magis
Deus,cùm faceret hominem, nec voluit, nec
Gene.2. vllo modo dixit:Fiant mala,vt veniant bona:
ſed eo nolente,eo prohibente, mortemq́; cō
minante,diabolo conſentiens homo malum
fecit:Deo autem diſponente,bonū venit. Et
vbi abundauit peccatum, in tantū ſuperabū-
dauit gratia, vt quia ſatisfactionem pro cul-
pa nullus debebat, niſi homo, nulluſq́ue
ſoluere poterat, niſi Deus miſeratus Deus
homo fieret : qui cùm pro ſe nihil morti de-
beret, moriendo pro nobis debitum no-
ſtrum ſolueret.¶Igitur noſtrę,vt ſuprà dictū
eſt, cōſcientia culpæ gaudiū noſtrū reuerbe
rat,vt nō exultemus hac die,ſed ambulemus
demiſſo capite: quia vulnera illa noſtra fece-
runt crimina,quia contumaces ſerui commi-
Pſal.68. ſimus, quod vapulat ille omnium dominus,
quia quæ ille exoluit,nos rapuimus. Deinde
Euāgelicæ quoq; autoritatis eſt, & ex domi-
ni dictis accepim⁹, vt hac die gaudere Iudęis
relinquamus,& nos contriſtemur. Nam cùm
dixiſſet : Modicum & iam non videbitis me,
Iohan.16. & iterum modicum & videbitis me, ſecutus
adiunxit:Amen amen dico vobis, quia plo-
rabitis & flebitis vos,mundus autem gaude-
bit : vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia
veſtra vertetur in gaudium.Adhuc autē huic
tantæ rei triſtitiam conuenire probabili ex-
emplo confirmat, dicens: Mulier cùm parit,
triſtitiam habet, quia venit hora eius: cùm
autem perpererit puerum,iam non meminit
preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt ho
mo in mundum. ¶Mulieri quippe Eccleſi- Apoca.12.
am ſuam aſsimilat, quæ quia Chriſtum dili- Ioan.20.
git,quem ex Deo patre genitum, In noſtram
naturā ſuſcepit, rectè hac die moriente illo
per mortem, quaſi per partum in vitam æ-
ternam & in immortalitatis gloriam exeun-
te, triſtitiam habet, & clamat vt in vtero
habens, & clamat parturiens, & quia poſt-
quàm reſurrexit, æterno ſuo regno natus,
gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino, ſicut ip-
ſe dixerat : Iterum autem videbo vos, & Iohan.16.
gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum
nemo tollet à vobis perpulchrè perfecta
eſt, quæ præmiſſa fuerat mulieris,ſimilitu-
do, quæ poſtquàm pepererit, iam non me-
minit preſſuræ propter gaudium, quia na-
tus eſt homo in mundum.

Quod celebritas noſtræ redemptionis
à feria ſexta ad domini-
cam transferatur.
Caput III.

DIfferendum eſt igitur gaudiū tantæ ſa-
lutis, tātæ tāq́; neceſſariæ redēptionis,
tāti precii, cuius pōdere captiuitas mū
di redēpta eſt, inſerni clauſtra cōfracta ſunt,
ianuæ cœlorū apertæ ſunt, latro pœnitentiū Luc.23.
exēplū,cū dn̄o paradiſum ingreſſus eſt. Diſ- 1.Cor.15.
ferendum,inquam, vſq; in diem tertiū, quo
tantus ille victor ſurrexit, quo nobis victo-
riam ſuam annunciauit, quo nobis in ſe-
metipſo, quid de nobis ſperemus,oſtēdit:
& tunc pro redēptione animarū,quæ hac die
patrata eſt, & pro reſurrectiōe corporū,quæ
illa luce condita eſt: pro hoc,inquam, dupli-
ci munere,inenarrabilis,inæſtimabilis, infi-
nitæ ſolēnitatis, dignitatis, toto corde,toto
ore, totiſq́; viribus concelebrāda eſt. ¶Hac
interim die triſtitia regnet,hac,inquam,die
triſtitia denominata,id eſt, triſti die contri-
ſtemur ad pœnitentiam, feriam dominicæ
paſsionis noſtram pertranſeat animam,claui
manuum ac pedum eius carnem noſtram cō-
figant, crux eius noſtram ſuſpendat concu-
piſcentiam.Compatiamur,vt conregnemus.
Hodie non ſacrificemus, dum nobis hoſtia Rom.8.
tollitur de manibus. Non ſacrificent amici,
dum trucidant inimici. Dominus, inquit Exod.14.
Moyſes, pugnabit pro vobis, & vos tace-
bitis. ¶Quandiu ergo torcular calcat ſo-
lus, & indumentum eius ſanguine conſper Eſa.63.
gitur, quandiu ligatus deridetur, velata fa-
cie colaphizatur,& alapatus,conſputus,quā-
diu illuditur veſte alba indutus, itemq́ue
arundi-

arundiné accipiens in dextera, veſtemq́; purpuream & ſpineam coronam, clauorúq́; fixuram, quibus in cruce pendés, legis factus eſt *Matth.26. Luc.23. Iohan.19. Deut.21. Exod.3.* maledictum, bibitq́; aceti poculú, quãdiu tot opprobriis exaturatur, tãdiu nos, id eſt, à mane vſq; ad horam nonam, iuge ac profundú teneamus ſilentiú, mœrori amicú, & interiorem penetrãtes meditationis ſolitudiné, ſoluenteſq́; cum Moyſe calceamenta de pedibus noſtris, audiamus illum tanquàm de medio rubi dicentem: Videns vidi afflictionem populi mei, qui eſt in Aegypto, & gemitú ei° audiui, & deſcendi liberare eum. Nunc enim quaſi in rubo ſpinis inhæret, clauis cófixus, ſpiniſq́; coronatus, cruciſq́; arbuſtum guttis ſanguinis, quaſi rubentibus pullulat moris, vt (ſicut ait quidam) triſtes purgantur ſanguine culpæ, quem contorta rubus denſis cruciatibus edit.

Cur hora nona conuenimus adorare crucem. Cap. IIII.

Matth.27. Luc.23. Iohan.19. HOra aũt fere nona, quãdo mox traditurus ſpiritum clamauit voce magna, dicés: Pater in manus tuas cómẽdo ſpiritú meú: videſq́; quod factú fuerat, & quod ſic clamans emiſiſſet ſpiritú, Centurio, noſtræ ſidei præcentor, clamauit & ipſe dicés: Verè filius Dei erat iſte, iuſsitq́; Pilatus ad petitioné Ioſeph reddi corpus, venitq́; Nicodemus ferens myrrhæ & aloës quaſi libras centú, & acceperunt corpus Ieſu, & inuoluerunt linteis cum aromatibus: túc, inquã, licuit his & aliis diſcipulis appropinquare, & querelas tanto funeri depromere, paulatim dilapſis perſecutoribus: vel quia diutino dominicę mortis ſatiati ſpectaculo diſceſſerant: vel quia viſo terræmotu, quo velú tẽpli ſciſſum eſt, & petrę ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt, territi *Matth.27.* diffugerãt. Circa noná igitur horá conueniamus & nos, & ſupremo funeri, non tã Miſſale officium, quàm funebrem exhibeamus plãctum, quem & hoc ordine peragimus.

De Officio vel ordine adorandæ crucis. Caput V.

NArrandã ſacræ paſsionis hiſtoriam illa duo præeunt animalia, de quibus & cantamus: In medio duúm animalium *Abac.3.* innoteſceris: ſcilicet lex & prophetæ, quæ illi cócorditer atteſtãtur, iuxta quod Moyſes & Helias apparuerunt in monte, quando *Matth.17.* transfiguratus eſt, cum eo loquentes. ¶ Nam prima lectio Oſeæ prophetæ eſt: In tribula- *Oſeæ 6.* tione ſua mane conſurgent ad me: Venite, & & reuertamur ad dominum, quia cœpit & ſanabit nos, percutiet & curabit nos, viuificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos. Secúda de Exodo eſt: Dixit Moyſes filijs Iſraël: Menſis iſte principium vobis méſium *Exod.12.* primus erit in méſibus anni. Decima die méſis huius, tollat vnuſquiſq́; agnú per domos & familias veſtras, & immolabitis eum decimoquarto die menſis huius ad veſperam, & reliqua. Prima ſanè, reſurrectionis præconium eſt: ſecunda paſsionis, & eidem paſsioni, quæ hac die legenda eſt ſecundum Iohanné, propriè cógruit: maximè pro eo, quod idem Euangeliſta ſumpſit hoc ex illa teſtimonium: Os non comminuetis ex eo. Singulas lectio- *Iohan.19.* nes ſinguli ſequũtur tractus, quem cantum propriú eſſe lugétium, longè ſuprà in ſeptuageſima dictum eſt. Primus nos ad tremorem excitare molitur, dicente Abacuc: Domine *Abac.3.* audiui auditum tuum & timui. Sic enim Abacuc hic ex eo, quod in certamen & luctamen, vt ita dicam, amplexu cum neo congreditur, amplexãtis, id eſt, luctantis fortitus eſt nomen: nullus enim, vt ait Hieronymus, tam audaci voce auſus eſt Deum ad diſputationé iuſtitiæ prouocare, & dicere ei, cur in rebus humanis tanta verſatur iniquitas? Vſquequò *Abac.1.2.&3.* domine clamabo & non exaudies? & cætera. Si, inquam, hic Dei colluctator fortis & rigidus ſtãs ſuper cuſtodiam ſuam, & figens gradum ſuper munitionem, dum Chriſtú in cruce contemplatus, & videt cornua in manibus eius, & ibi abſcóditam fortitudinem eius: timui, ait, & expaui, quid nos longè impares, longeq́; minorem in die iudicii fiduciam habentes, quando videbimus manifeſtam in nubibus cœli fortitudinem illam, quam hic timet abſconditam in cornibus crucis, quæ erant in manibus eius? Quid facient tabulæ, ſi tremunt columnæ? Rectè ergo, vt noſtrum tractus hic magis ac magis excitet timoré, in pleriſq; eccleſiis religione imitandis ita cantatur, vt poſt ſingulos verſus ſemper primus vicisſim nunc à principio, nunc à medio repetatur. ¶ Sequens tractus: Eripe me domi- *Pſal.139.* ne ab homine malo, ſecundum titulum eiuſdem Pſalmi, qui eſt in finem pſalmus Dauid, vox eſt eiuſdem manus fortis propugnatoris noſtri, pro noſtra ſalute in paſsióe ſua decertãtis, & hæc illi oratio hac de cauſa attribuit, vt nos quoq; ſimili exemplo in periculo exiſtentes, orationis deuotione à domino liberari mereamur.

Cur hac die legitur paſsio ſecundum Iohannem. Caput VI.

QVanuis & ipſe ordo ſcribendi popoſciſſe videatur, vt hac die poſt alios Euãgeliſtas paſsio domini ſecundú Iohanné legeretur, cóſtat enim illum reuerſum de Pathmos inſula, vbi exilio relegatus fuerat, poſt omnes Euangelium ſuú ſcripſiſſe vlti- *Iohan.10.19.*

mũ:tamen & hæc altera maior cauſa eſt,quia præſens interfuit, & cæteris adeſſe nõ audẽtib⁹,ipſe,quia(ſicut de ſeipſo ait,& ſicut Hieronymus perhibet)not⁹ erat põtifici,fiducialius ſecutus eſt, & iuxta crucẽ ſtetit. Stantib⁹ enim iuxta crucem Ieſu, Maria matre eius,& ſorore matris eius,cùm vidiſſet Ieſus matrẽ ſuam,& diſcipulum ſtantẽ, quem diligebat, dicit matri ſuæ:mulier,ecce filius tuus,deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua: Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuã. Et paulò pòſt de ſe ait:Et qui vidit,teſtimoniũ perhibuit & teſtimonium eius verum eſt.

Cur Euangeliſta ſuum interpoſuit teſtimonium. Cap. VII.

NOn prætereundum tantæ huius rei ſacramentum,cui ſanctus Euangeliſta tã diligenter ſuum interpoſuit teſtimonium,& congrua de ſcripturis ſubiecit exempla. Dixerat enim, quia milites,qui fregerunt crura latronum, cùm veniſſent ad Ieſum,& viderunt eũ iam mortuũ, non fregerunt crura eius,ſed vnus militũ lancea latus eius aperuit,& continuò exiuit ſanguis & aqua. Facta ſunt, inquit,hæc,vt ſcriptura
Exod.12. impleretur,quæ dicit de eo: Os non cõminue-
Zach.12. tis ex eo. Et item alia ſcriptura dicit: Videbũt, in quem transfixerunt. Cur agnus, qui immolatus eſt, noluit vt os comminueretur ex eo?Non enim caſu,ſed eo nolente & diſponẽte actum eſt. Siquidem non alia, quàm quæ voluit ac diſpoſuit ipſe ab his,qui eum volũtate ſua vel propria nequitia peremerunt,tormenta perpeſſus eſt. Vnum de ſimilibus nobis locutus eſt,hoc ſcilicet,quòd,vt nos mortalis ac paſsibilis homo nat⁹ eſt.Cętera diſsimilia nobis cũcta locutus eſt, quia quãdo voluit,& quomodo voluit natus eſt,quãdo voluit,& quomodo voluit mortuus eſt.Cur ergo noluit, vt crura ſua frangerentur, ſicut & illorũ ſceleratorũ,inter quos reputatus eſt? Videlicet iccirco, quia oſsium fractura nullum vſquam bonum ſua ſimilitudine commendat.

Quod ſingula eorum,quæ dominus paſſus eſt, aliquid myſticè ſignificent. Cap.VIII.

COnſideremus ea,quę in paſsiõe ſua pertulit dominus noſter,& inueniemus alia quædã,quæ nos ſpiritualiter amplius ędificẽt,per illa ſignificari.Nã nõ ſolũ quę geſsit,ſed & quæ pati voluit, ſic diſpoſuit, vt cùm interiora perſpexeris,ſi exteriora hęc attendas,ſic vtrobiq; conſonam inuenies ſimilitudinem,quomodo ex qualitate ſeu ex proprietate figurarum vel apicum, eandem ſcriptoris manũ diuerſis in locis recognoſcis.

Quid crucis figura ſignificet. Cap.IX.

PRimùm ipſa crucis figura nihilne myſticũ ſignificat? Taceo,quod decentiſsimũ eſſe nullus abnuat, ſalutem humani generis in ligno crucis conſtitui, vt vnde mors oriebatur,inde vita reſurgeret: & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur. Quodq; ait quidam: Neue quis ignoret ſpeciem crucis eſſe colendam quæ dominũ portauit,ouans ratiõe potenti, quatuor inde plagas quadrati colligit orbis. ¶ Illud non prætercam, quia ſalutis,quã operabatur, primas ianuas,id eſt,fidem,ſpem & charitatem,quartamq; illarum, perſeuerantiam, in eiuſdẽ in crucis, qua pendebat, figura ſignificabat. Habet enim crux in longitudinem, latitudinem, ſublime atq; profundum,id eſt, acumen,quo fixa terræ inhæret: longitudinem, id eſt,vſq; ad brachia:latitudinẽ, in eorundẽ expanſione brachiorum:altitudinẽ, ab ipſis brachiis ſurſum verſus, quo caput imminet. His autẽ quatuor ſupradictæ virtutes ſignã- Ephes.3.
tur:Profundo, Fides,quæ occulta voluntatis Dei vocatione, prima in fundo cordis quaſi fundamentum in ædificio,ponitur:longitudine,perſeuerantia: altitudine,ſpes,quæ nobis in cæleſtibus repoſita eſt: latitudine, charitas.Nam de his,inquit Auguſtinus,Apoſtolum dixiſſe intelligo: Vt poſsitis comprehẽdere cum omnibus ſanctis, quæ ſit longitudo,latitudo,ſublimitas,& profundum. Salutis ergo primos aditus in ſupplicii ſui figura Saluator noſter prædicabat.

Quid ſignificet,quod aceti poculũ cùm guſtaſſet,noluit bibere. Caput X.

PEr hoc autẽ, quod oblatum ſibi acetum, Matth.27.
felle mixtum,cùm guſtaſſet, noluit bibere,reprobationem ſignificat vineæ ſuæ,ſcilicet gentis Iudaicæ. Vinea enim domini ſaba- Esai.5.
oth,domus Iſraël eſt. At illa,quam ipſe expectauerat,vt faceret vuas,& fecit labruſcas,tã- Matth.21.
dem illi mortis miſcuit amaritudinem, qua guſtata modicè,id eſt,per triduũ,iam de genimine vitis illius bibere non vult. Reſurgens Rom.6.
enim à mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur.

Cur chlamydem coccineam circundari ſibi permiſerit. Caput XI.

SEd & quod chlamydẽ coccineã,cũ illuderetur, nõ dedignat⁹ eſt circũdari ſibi,nũ- Matth.27.
qd non cõgruit illi,quod propter nos in paſsiõe ſua fungebaẽ miniſterio charitatis. Coccus enim coloris ignei, qui in tabernaculo domini offerri, & in veſte ſacerdotali bis tinctus iubetur aſſumi, geminã ſignificat dilectionẽ,Dei & proximi: qua fit,vt quicquid offeri-

offerimus, ignitum & quaſi benè coloratum
Exod. 26. 28. coram diuinis placeat conſpectibus. Ipſe au-
Epheſ. 2. tem propter nimiam charitatem ſuã, qua dilexit nos, bibebat calicem paſsionis, ſicut ip-
Ioan. 14. 15. ſe, vt cognoſcat, inquit, mũdus, quia ego diligo patrem, & maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Igitur huic Regi noſtro chlamys coccinea benè congruebat, ut ipſo habitu ſe illum eſſe oſtenderet, qui in lege ſignificabatur per vitulam rufam, cuius corpus pro peccato iubebatur extra caſtra cremari, & ci-
Num. 19. nis eius in aqua cum hyſſopo ſuper populũ aſpergi.

Cur arundinem in manu acceperit. Cap. XII.

ARundinem quoq; ſiue calamum ab illudentibus accipere non recuſauit in manu ſua, quo (vt ait Hieronymus) ſacrilegium ſcriberet Iudæorum, ſiue venenata interficeret animalia. Habebat nanq; in manu ſua virgam, id eſt, ſuam in propria poteſta-
Iohan. 10. te animam, vt volens poneret, atq; iterum ſu-
Exod. 7. meret eam. Et ſicut Moyſes coram Pharaone ſuam proiecit virgã, quę verſa eſt in colubrũ, deuorauitq; verſas in colubros virgas Mago-
Sapient. 2. rum, iterumq; rediit in virgam, ſic ipſe nunc ſuam quodammodo poſiturus erat animam, vt deſcenderet in mortem, quæ per colubrũ intrauit in mundum, colubroſq; Aegyptiorum, id eſt, mortes abſumeret peccatorum, atq; iterum in virgam, id eſt, in poteſtatem rediit priſtinam.

Cur ſpineam coronam geſtauerit. Caput XIII.

PEr ſpineam autem coronam illud viſibiliter quoq; ſignificat, quod de illo propheta prædixit, & peccata noſtra ipſe portauit. Spinæ nanq; peccata deſignant, quæ ani-
Eſai. 53. mam pungunt & lacerant. Nã & propter peccatum homini datæ ſunt, dicente domino ad
Gen. 3. Adam, Cùm operatus fueris terram, non dabit fructus ſuos, ſed ſpinas & tribulos germinabit tibi. Cętera quoq; omnia, quę paſſ9 eſt, quib9 illuſus eſt, myſteria ſimul & moralia cõtinẽt documẽta. ¶Nã in eo, quod facies eius velatur, ac deinde colaphizatur, velamẽ illud ſignificat, quod ſuper corda Iudæorum expãdebatur, vt videre illũ non mereantur, quę nunc vſq; in ſynagogis ſuis cõuitiis colaphizant & exalapant maledictis. ¶Nobis autem fortiſsimum in his omnibus præbet humilitatis exemplũ. Quis enim non erubeſcat collum erigere, & pingui armari ceruice, cùm Deus & dominus omnium ab illudentibus ſit pro nobis colaphizatus? Nam hominis humilitatem imitari ſuperbi dedignaremur, humilitato ſub tot conuitiis Deo, ſuperbire erubeſcamus. Iob. 19.

Cur ſua crura frangi noluerit. Cap. XIIII.

QVi ergo cętera rationbailiter pertulit, non fruſtra, ſed diſponente eo frangi ſibi crura noluit. Oſſa nanque, quæ vbiq; in ſcripturis myſticè pro virtutibus accipiuntur, nihil nobis myſterii prædicarent in eo, quòd frangerentur. Sed econtrà crura eius in eo, quòd integra conſeruata ſunt, illud nobis myſticant, quòd vniuerſæ viæ eius rectę & inuiolabiles ſunt. Crura nãq; eius, vias Pſal. 118. eius ſignificant, vnde & in Canticis dicitur: Cant. 5. Crura eius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas, id eſt, itinera eius pulchra ſuper diuinitatis ſapientiam in rectitudine firmata. Quid igitur vitata crurũ fractura fieri maluit?

Cur ſanguinem & aquam de latere ſuo fuderit. Cap. XV.

SEd vnus militum (inquit Euangeliſta) lã- Iohan. 9. cea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua. Cur igitur hoc fieri maluit? Videlicet vt illam ſuper nos effunderet aquã cum ſanguine ſuo, quã dũ cõmendaret, dixerat: Niſi quis renat9 fuerit ex aqua & ſpi- Iohan. 3. rituſancto, non poteſt videre regnũ Dei. Si- Luc. 12. quidem huius aquæ ſacramentum ab hoc miraculo ſumpſit exordium. Baptizatus ergo dominus in paſsiõe ſua, talem ad nos ſalutiferæ mortis participationem iam mortuus emiſit. ¶Non eſt nouum hoc aut mirũ, quod illum in paſsione ſua dicimus baptizatum, Mat. 20. 10. matre filiorum Zebedæi poſtulante ac dicente: Magiſter, dic vt ſedeant hi duo filii mei, vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam in regno tuo, reſpondẽs dixit: Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum, aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari? Qui cùm reſpondiſſent, Poſſumus: Calicẽ, inquit, meũ bibetis, & baptiſmo quo ego baptizor, baptizamini, &c. Nomine calicis ſiue baptiſmi paſsionem voluit deſignare martyrii, qua & ipſum & illos decebat conſummari. Vnde & alibi de paſsione ſua loquitur: Baptiſmo autem habeo baptizari, & quomodo coartor Luc. 12. vſq; dum perficiatur? ¶Græcè autem baptiſmus, Latinè ablutio dicitur. Quas ergo ſordes habebat dominus, vt baptiſmo paſsionis ablueretur? Nempe mortalitatem noſtram & paſsibilitatem, propter quam ſordidus & contemptibilis apparebat hominibus, ſicut in Zacharia legimus: Ieſus autem indutus erat ſordidis veſtibus. Dixit autem angelus, his qui ſtabãt coram ſe: Auferte ab eo veſtimenta ſordida. Ieſus, inquit Hierony-

mus)indutus erat ſordidis veſtibus, qui quũ
Zacha. 3. non feciſſet peccatum, pro nobis peccatum,
factus eſt, & ipſe infirmitates noſtras tulit.
Et in Apoſtolo legimus: Chriſtus nos rede-
2. Cor. 5. mit de maledicto legis, factus pro nobis ma-
Iſa. 53. Galat. 3. ledictio. Hic in viceſimoprimo Pſalmo loqui
tur: Longe à ſalute mea verba delictorũ meo
rum. Et in ſexageſimo octauo: Deus, tu ſcis
inſipientiam meam, & delicta mea à te non
ſunt abſcondita. Quæ vniuerſa (inquit) ap-
pellantur ſordida veſtimenta, & auferuntur
ab eo, cùm in morte ſua noſtra delet peccata.
Hebr. 2. Cùm igitur videmus dominum Ieſum pro-
pter paſsiõem mortis gloria & honore coro-
natũ, & à noſtris quæ ipſe portauerat ablutũ,
rectè illũ accipimus ſuo baptiſmo in morte
ſua baptizatum, atq; vt eundem ſuum ad nos
transfunderet baptiſmum, ſanguinem & a-
quam de latere ſuo profudiſſe iam mortuũ.
Baptiſmum autem, quo à Iohãne baptizatus
eſt, nõ ad eundem pertinuiſſe virtutem, aliàs
iam dictum eſt.

Cur nec ſolus ſanguis, nec ſola aqua de latere eius exiuit: vel cur aqua ſanguini ſociata ſit.

Caput XVI.

IDcirco nec ſolus ſanguis, nec ſola de late-
re ſaluatoris aqua manauit, quia diuinus
ordo noſtræ ſalutis vtrunq; depopoſcit. San-
guine nanq; redimimur, aqua abluimur. Nec
ad hoc redẽpti ſumus, vt tales nos ille poſsi-
deret, quales eramus prius. Vnde & Apoſto-
1. Theſ. 4. lus: Non enim, inquit, vocauit nos Deus in im
munditiam, ſed in ſanctificationem in Chri-
1. Cor. 6. ſto Ieſu. Et in alio loco, cùm priora cõmemo
raſſet peccata. Et hęc, inquit, fuiſtis, ſed abluti
eſtis, ſed ſanctificati eſtis, &c. Vt ergo eſſet
vnde à peccatis lauaremur, aqua, quæ corpo-
rales tãtũ lauare poterat ſordes ſanguini, qui
eſt preciũ noſtræ redemptionis, ſociata eſt, &
ex eius ſocietate virtutẽ atq; autoritatẽ ſum-
pſit, vt ad abluẽdas inuiſibiles peccatorũ ſor-
des, digna ſit ſancto cooperari ſpiritui. ¶So-
cietate, inquam, viuifici ac pretioſi ſanguinis
hoc accepit, vt comparetur vera ſimilitudine
rubro mari, per quod ſaluatus populus tran-
ſiuit, Pharaone ſubmerſo cum curribus
& equitibus ſuis. Nam fugientes Aegyptum
huius ſeculi, mundatos in verã repromiſsio-
Exod. 14. nis terram tranſmittit, diabolum perſe-
quentem penitus abſorbet cum præteritis
actibus & pompis ſuis. Igitur (vt ſuprà di-
ctum eſt) longè rationabilius fuit, vt lan-
cea militis latus domini aperiretur, quàm vt
eius crura frangerentur. ¶Rationabilius,
inquam, ac decentius tanto fuit ſalutis arti-
fici, valdeque acceſsit ad pulchritudinem o-
peris, vt illud ſibi mortuo de latere edu-
ceret, vnde naſceretur Eccleſia, qui dor-
mienti Adæ coſtam eduxit, vnde forma-
retur Eua. Hac enim ſimilitudine quid pul-
chrius, quid elegantius, quid dulcius? Si- Gene. 2.
quidem ille primus Adam obdormiuit, iſte
ſecundus (vt dictum eſt) ſurrecturus obiit.
Illi dominus ſoporem immiſit, huic pater
calicem paſsionis dedit.

¶Egredimini ergo & videte filiæ Sion
Regem Salomonem in diademate, quo co- Cant. 3.
ronauit eum mater ſua in die deſponſatio-
nis eius, & in die lætitiæ cordis illius. Egre-
dimini, inquam, de tenebris illis, quæ ſuper
terram factæ ſunt ab hora ſexta vſque in ho- Matth. 27.
ram nonam, imo de illis, quæ per illas ſig-
nificatæ ſunt, & nunc operiunt faciem cor-
dis Iudæorum. De his ergo tenebris exi-
te & videte intenta contemplatione illum, 1. Pet. 2.
qui vos vocauit in admirabile lumen ſuum,
Regem magnum, regem pacificum in dia-
demate ſpineo, quod eſt charitatis & mag-
næ miſerationis ornamentum, quo corona-
uit eũ mater ſua ſynagoga in hac die deſpon
ſationis eius, qua (vt dictum eſt) naſcituræ ſi-
bi ſponſæ Eccleſiæ in lętitia cordis ſui prima
elementa produxit.

Cur hac die ſolennes fiant orationes pro ſtatu Eccleſiæ.

Caput XVII.

OMni quidem tempore pro ſtatu ſan-
ctæ Eccleſiæ fideliter orandum eſt:
ſed hac die præcipuè ſolennes pro
illa orationes ſecundum graduum vel dig-
nitatum ordines ac diuerſitates, à ſacer-
dote perorandæ, rationabiliter inſtitutæ
ſunt. ¶Hac enim die ſaluator noſter pro Iohan. 17.
cunctis orauit, & commune pro omnibus ſa-
crificium factus eſt, de quibus & paſsioni ap-
propinquans, imo iam ad aram crucis pene
aſsiſtens, cùm pro diſcipulis ſuis rogaret, di-
xit: Non pro his tantum rogo; ſed & pro his, Iſai. 9.
qui crediturі ſunt per verbũ eorum in me.
Nempè hic ille erat magni cõſilii angelus, de Apoca. 8.
quo in Apocalypſi legim⁹: Stetit Angelus iux
ta aram templi, habens thuribulum aureum
in manu ſua. Hodie iuxta aram templi, id
eſt, in conſpectu Eccleſiæ aſsiſtens, aureum
immaculati corporis thuribulum in con-
ſpectu Dei, pendens in cruce ſuſtulit, &
orationis incenſum dignum cum clamore Hebr. 5.
valido & multis lachrymis (vt ait Apoſto-
lus) pro nobis adoleuit. Rectè ergo & nos
cum illo ſolennes pro nobis & pro cun-
ctis orationes offerimus, iuxta quod illic
additum eſt: Et data ſunt ei incenſa mul- Apoc. 8.
ta, &c.

Cur

Cur pro Iudæis genua non flectimus.
Caput XVIII.

VBi notandum, quod cùm in ſingulis orationibus ad pronunciationem diaconi genua flectamus, in ea tantum, quæ pro Iudæis dicitur, hoc non facimus: Rom. 11. videlicet, quia donec plenitudo gentium ſubintroeat, cæcitas, quæ contingit in Iſraël, nullius orationis manu depelli vel expelli poteſt. Itaque diuinis nec debere, nec velle, aut poſſe contraire iudicijs profitentes, vehementem pro illis nunc intendendam non eſſe orationem ſignificamus in eo, quod genua non flectimus, & tamen oramus vtcunque & pro his, quia futurum Iohan. 12. eſt, vt illos quoque trahat ad ſe, qui idcirco in cruce exaltatus eſt, vt ad ſeipſum omnia traheret.

Cur ab his, qui crucem apportant, cantatur, Popule meus, & aliæ antiphonæ: & ad ſingulas reſpondetur græce ἅγιος, & latinè, Sanctus Deus.
Cap. XIX.

TRes iſtæ antiphonæ, Popule meus, Quia eduxi te, Quid vltrà debui, quæ apportando crucem decantatur, ſenſibus parum aut nihil differentes, verbis quoque ac modulatione conſimiles, triplicem ſignificant ſcripturam tituli, ſenſumque eius conſonant, qui ſuper caput domini Hebraicè, Græcè ac latinè deſcriptus eſt: Ieſus Nazarenus rex Iudæorum. Nam, quia ibi ſcriptum eſt Ieſus Nazarenus, hic per ſingulas antiphonas in fine ſubijcitur, Saluatori tuo, iuxta interpretatio-Iohan. 19. nem eiuſdem nominis. Et quia verè eſt rex Iudæorum, licet hoc illi negauerint, & titulum quoque mutare voluerint, dicen-Exod. 12. tes: Noli ſcribere Rex Iudæorum, ſed Deut. 1. quia ipſe dixit: Rex ſum Iudæorum, hoc in eiſdem antiphonis adſtruitur ab effectis, verum & antiquum exponendo Regis officium, videlicet quòd eduxerit eos de terra Aegypti, quòd deduxerit per deſertum quadraginta annis, quòd manna cibauerit, quòd in terram ſatis bonam introduxerit. ¶ Et quia cauſa hæc, Ieſus Nazarenus rex Iudæorum, tripliciter (vt dictum eſt) ſcripta eſt, id eſt, Hebraicè, Græcè & Latinè, ad ſingulas antiphonas, quibus in fine ſubijcitur, Saluatori tuo, quod eſt in illo titulo Ieſus, Græcè & Latinè reſpondetur ἅγιος, ἅγιος, Sanctus, ſanctus, quod eſt in eodem titulo Nazarenus, Hebraicè verò non reſpondetur, videlicet, quia gens illa regem ſuum adhuc negat, titulumque illũ auerſo corde maledicit & deteſtatur. Supradictas ergo cantando antiphonas illò deſertur crux, quo ſibi Græcè & Latinè fideliter reſpondetur, quia videlicet crucifixus dominus, à neganti bus Iudæis ſeſe promouens, ad confeſſionẽ gentium proficiſcitur, appropinquãtibus Apoſtolis & cantantibus, id eſt, totis viribus 1. Cor. 1. opprobriũ crucis, quam non erubeſcunt, præ 2. Cor. 1. dicantibus, & interdum multa paſsis grauiq; perſecutionum pondere feſsis: quod & pulchrè ſignificatur per hoc, quòd ein ſdem crucis portatores nunc eunt, nũc tanquam laſsi ſubſiſtunt.

Quid ſignificet, quòd crux hactenus operta, nunc diſcooperitur. Cap. XX.

VElamẽ, quo hactenus tegebatur eadem crux, quodq; aufertur, dicẽdo: Ecce lignũ crucis, velamen illud ſignificat, ſub quo ſeſe dominus à Iudæis abſcõdit, quodq; cordi eorum oppanſum eſt, nobis autem reuelatur, quia (vt ait Apoſtolus) in Chriſto au fertur. Nobis enim ſeipſum oſtendit in prophetis ſenſumq; aperit, vt intelligamus pro- 2. Cor. 3. phetas, non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, dum non poſſent filii Iſraël intendere in faciem eius, ſed faciem no- Exod. 34. bis reuelat, vt gloriam eius ſpeculantes, in eã dem imaginem transformemur à claritate legis in claritatem Euangelii, tanquam à domini ſpiritu. Hæc reuelatio primum per illud ſignificata eſt, quod eo tradẽte ſpiritum, velum templi ſciſſum eſt à ſummo vſq; deorſum. Ex tunc enim omnia legis ſacramenta Matth. 27. patuerunt, atque ad gentilium fidem arcana Iudæorum tranſierunt. In Euangelio quoq; ſecundum Hebræos, ſuperliminare templi infinitæ magnitudinis, inquit Hieronymus, fractum eſſe atq; diuiſum legimus. Præterea Ioſephus refert virtutes angelicas, præſules quondam templi, tunc pariter conclamaſſe: Tranſeamus ex his ſedibus. Sed & in hoc, ꝙ Matth. 27. terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt, iuxta literam quidem magnitudo ſignorum eſt, quòd crucifixum dominum cœlum & terra & omnia contremiſcant, ſed myſticè tremorem ſignificat credentium, quòd priſtinis errorũ vitiis derelictis & emollita cordis duritia, qui prius erant ſimiles tumulis mortuorum, poſtea cognouerint creatorem. Vnde & in Pſalmo: Commouiſti domine terram & conturbaſti eam. Item: Commota eſt & contremuit terra.

Item de cruce. Cap. XXI.

HAec ergo crucis adorandæ reuelatio, ſicut & illa veli templi ſciſsio, nobis illud myſticè ſignificet, quòd credẽtib⁹

in crucifixum clauſa prius ſcipturarum myſteria patefiant. Nam per creditam Chriſti paſsiooem vel crucem, nunc intelligimus ſacrameota legis & arcana prophetarũ. Verbi gratia: Cur Pharao vel Aegyptus, quæ decem plagis verberata oon ceſsit, ſolo ſanguine agni victa, filios Iſraël dimiſit: & quis ille ſit in propbetis, cuius factus eſt principatus ſuper humerum eius: quisue ſicut ouis ad occiſionem ductus ſit, & ſicut agnus coram tondente ſe obmutuerit, & non aperuerit os ſuum. Hæc & cætera clauſa prius, ounc crucem Chriſti ſuſcipientibus aperta ſunt.

Eſa.53. *Eſa.9.*

¶ Sicq; factum eſt, vt bibere iam poſsimus de aquis mara, quas (ſicut in Exodo legimus) nõ poterat bibere populus, donec clamãte moyſe ad dominum, oſtendit ei dominus lignũ, quod cùm miſiſſet io aquas, io dulcedioem verſæ ſuot. Aquæ enim mara legem ſignificant, quæ non paruam in ſe amaritudinẽ habet, dum dicit: Oculum pro oculo, deotem pro dente, & ſimilia. Dulceſcit autem per lignum, dum propoſito dominicæ paſsioois exemplo, ei qui te percuſſerit io maxillã, præbes & aliam &c. ¶ Adoramus igitur io cruce domini noſtri Ieſu Chriſti opportunam (vt ait Paulus) gloriam, ſalutem acquiſitam, reducem vitam, ſalutationẽ perfectam, liberatiooem perpetuam. Adoramus crucem, fidei pręſidium, ſpei firmamentũ charitatis ſolium, miſericordiæ titulum, pietatis argumentum, gratiæ vehiculum, pacis vexillum. Adoramus crucem, quæ ſuperbiam excidit, inuidiam obtriuit, culpã correxit, pœnã deſtruxit. Crux Chriſti, iaoua cæli, clauis paradiſi, diaboli deiectio, hominis erectio, captiuitatis ooſtrę ſolatium, libertatis precium. Crux expectatio patriarcharum, promiſsio prophetarum, triũphus Regum, dignitas ſacerdotum. Crux tyrannos iocrepat, potẽtes inclinat, afflictos ſubleuat, pauperes honeſtat. Crux tenebrarũ excidium, lucis infuſorium, mortis effugiũ, vitæ oauigium, ſalutis imperium. Quicquid Deo proficimus, quicquid acquirimus, quicquid ſperamus, adorandæ crucis eſt fructus. Per crucem Chriſtus ad ſe traxit omoia. Regnum patris, ſceptrum filii, ſigillum Spiritus ſancti, totius eſt teſtimonium trioitatis.

Exod.15. *Leuit.24.* *Deut.19.* *Matth.5.* *Iohan.12.*

Cur pridie domioicũ corpus in hodieroum diem recooditum ſit.

Caput XXII.

Cauſa poſcere videtur, vt die domioicũ corpus cooficieotes, & iode vſq; ad ſabbatum recõdentes, toto eodem ſabbato iugi ſileotio cooſopiti, vſq; io primã ſabbati ab omni diurno pſallẽtio cuoctoq; ſacri altaris miniſterio vacaremus. Sic em̃ rei propi⁹ accedere putaremur, pro eo quod hac die dñs noſter immolatus, ſabbato quieuit in ſepulchro, totamq; ſequentẽ ooctem diſcipuli eius io triſtitia tranſegeruot, donec diluculo redeuntibus à moomeoto mulieribus, quæ que audierant & viderant referentibus, paulatim reſpirare & io gaudium reuiuiſcere cœperunt. Verius itaq; triduanam domini mortem obſeruare videremur, & illam de veteri hiſtoria ſimilitudinem rectius tenere, qua dictum eſt de manna, quod filiis Iſraël io figuram dominici corporis datum eſt: De ſexta colligant quod inferant, ſitq; duplum quàm per ſiogulos dies colligere ſolebãt, quia die ſeptima non iouenietur. Nũc autem econtrà die ſeptima apud nos inuenitur, quia poſt meridiem corpus ſoleoniter io voce exultationis & laudis conficimus. Hac verò die ſexta quodammodo non inueoitur, quia non conficitur, ſed pridie (id eſt, feria quinta) illatũ & recõditũ eſt, quod hodie ſumam⁹. Cur ita fiat, quia ratione noo vacat, vigilanter intuendum eſt. ¶ Dominus ooſter non tunc ſolùm vel tunc primùm immolatus eſt, quando à Iudæis in cruce ſuſpenſus eſt, ſed & pridie, q̃ pateretur, quãdo accipẽs panẽ & calicẽ beoedixit & dedit diſcipulis ſuis, dicens: Hoc eſt corpus meũ: Hic eſt calix ſanguinis mei, ſuis manibus immolatus eſt, ſuis ipſe manibus nobis, vt iugiter immoletur, agous commendatus eſt. Ab illa immolatione prima ſabbati, tertia dies, ab iſta verò ſabbatum ipſum tertia nihilominus dies eſt. Conſtat autem quod (vt ſuperius dictum eſt) noctẽ ſiue veſperam ſabbati ab illo ſilentio vel triſtitia, quam exigebat requies ſepulchri, cauſa illa vehemẽs abſtrahit, quod in parte eiuſdẽ noctis dñs reſurgens, totã illã iocõparabilis gaudii iubare ſol verus illuſtrauit. ¶ Triduum ergo dominicæ mortis, quod perfici nequiuit, eo reſpectu quo ipſe à Iudęis eſt trucidatus, pulchrè & rationabiliter ad hunc reſpectũ tranſponitur, quòd ipſe ſuis manibus eſt immolatus. Cuius rei vel maximum illud eſt iodiciũ, quòd tribus his noctibus minutas, extioctis luminaribus, canimus vigilias ad ſimilitudinem tenebrarum, quæ patieote domino ſuper terram factæ ſunt, ſignificando (vt ſuprà dictum eſt) cæcitatem, quæ ex tunc accidit in Iſraël. Sicq; fit, vt ſacrificium nouum, quod mortem domini pridie per manus ipſius præceſſerat, reſurrectioni eius nihilomio⁹ pridie, quod eſt in ſacroſaocti ſabbati veſpera, ſolenniter occurrat. Itaq; quomodo hac die, quæ eſt feria ſexta, qua Chriſtus hoſtia ſalutaris à ſuis trucidatur ioimicis, rectè à nobis quaſi ſepultum eſt ſacrificij

Exod.16. *Rom.1.* *Exod.16.*

ficii decus, & cœleſte illud manna, quia hodie non inuenitur, feria quinta parauimus & intulimus, quòd hac die ſumamus, fuitq́; duplum, quàm per ſingulos dies colligere conſueuimus.

De eo, quod duo presbyteri corpus dominicum de loco, quo pridie reconditum fuerat, deferant: & quod dicitur ſuper illud oratio dominica tantùm. Cap. XXIII.

TAndē ſalutata cruce, duo presbyteri deferūt ad altare corpus dominicū, quod pridie reconditū eſt, & aſsiſtēs ſacerdos præmiſſa oratione ſic incipit: Oremus, præceptis ſalutaribus moniti. Cōſtat locū hūc eſſe in canone, vbi eleuato calice cū corpore domini dicitur: Per omnia ſecula ſeculorū, & ſequēte dominica oratione, rurſus operitur calix: per quod nobis illud ex paſsione dñi repræſentatur, quod depoſitū corpus eius de cruce, ſepultū eſt. Sed de hoc in ſecūdo huius opuſculi libello iā dictum eſt, quo & cætera, quæ ſecundū ordinem dominicæ paſsiōis in canone dicenda erāt, annotata ſunt. ¶ Nunc illud dicendū eſt, duos presbyteros, qui corpus domini ad altare deferūt, ſignificare Ioſeph iuſtū ab Arimathia & Nicodemū, qui petitū & cōceſſum ſibi à Pilato corpus Ieſu, detulerunt ad ſepeliendum. ¶ Nos autē cum ſilētio communicamus, ſed ſanguis ille, quem ſumimus, ad Deū de ore noſtro clamat, ſicut ſcriptum eſt: Ecce vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Nos enim (id eſt, eccleſia) terra ſumus, quæ aperit os ſuum & ſanguinē Abel (id eſt) chriſti, bibit fideliter, quem Cain (id eſt, populus Iudaicus) effudit crudeliter. At ille maledictus eſt ſuper terrā eandē, vagusq́; & profugus eſt ſuper eā, ſicut ſcriptū eſt in pſalmo: Diſperge illos in virtute tua. Maledictus, inquam, illa maledictiōe, quam ſibi poſteriſq́; ſuis vltrò arrogauit, dicendo: Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros.

Iohan. 19.

Gene. 4.

Pſal. 58.

Matth. 27.

Incipit de ſabbato ſancto. Cap. XXIIII.

SAbbatō poſt profundam triſtitiæ noctē dieſcit nobis poſt meridiem in ſummam lætitiæ claritatem, imminentemq́; veſperam noctis eius, qua verus ſol Chriſtus ab inferis victor aſcendit. Omnis anima Chriſtiana vigilanter attendens & pręexultans, plaudit ſibimet & dicit: Et nos vt dies illuminabitur, & nox illuminatio in deliciis meis. Quapropter quotquot ſacerdotalis aut Leuitici ſumus ordinis, iure pro tāti regis victoria tuba intonamus ſalutari, iuxta illud in Pſalmo: Buccinate in nęomenia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ. ¶ Quis enim dies nocte hac inſignior? quæ ſolennitas hac victoria præſtantior? quæ alia noſtra eſt nęomenia, niſi illa, quæ hac nocte in Chriſto per baptiſmum renaſcitur noua Eccleſia? Iure ergo nunc angelica tuba cœlorum exultat, tuba ſalutari inſonat, gaudet tellus, mater eccleſia lætatur, & omnis aula diuini nominis magnis reſultat populorum vocibus.

Pſal. 138.

Pſal. 80.

Cur hoc ſabbatum vocetur ſanctum. Caput XXV.

SAbbatum hoc pro magnitudine rei commune nomen exceſsit, quod eſt vigilia, ſcilicet attenta expectatio vel pręparatio cuiuſlibet magnæ & cum deuotione ſuſcipiendæ feſtiuitatis. Dicitur autem ſabbatum ſanctum, tum propter alia plura, tum maximē propter hoc, quod ad ſuſcipiendam tantā luminis claritatē, noua eccleſia ſacro baptiſmi fonte ſanctificatur. ¶ Hac enim die ſolenne eſt, iuxta veram & Euangelicam patrū traditionem, fontes benedici, & præparata per fidem, tam corporum quàm animarum credentium vaſa, regeneratione noua ſanctificari. Præparantur animæ, quę mortuæ fuerant, vitæ victrici (morte victa) de bello reuertenti, vt in magna regis Chriſti curia nullus ſit vernaculus aut ſeruus emptitius, qui non ad ingreſſum triumphantis domini gratiæ ſerico caſtitatis auro veſtiatur. Sed de hoc in ſequentibus ſuo loco dicemus.

Oſee 13.
1. Cor. 15.

Quot vel quibus ex cauſis præfulgeat paſchalis ſolennitas. Caput XXVI.

NVnc, antequàm de ordine vel ratione officii diſſeramus, dicendum eſt, quot vel quibus ex cauſis paſchæ ſolennitas tam illuſtris tamque celebris habeatur. ¶ Multi enim ſolùm hoc in illa reſpiciunt, quòd in prima ſabbati reſurrexit dominus, vnde & dies dominicæ reſurrectionis appellatur. Magna planē ſolēnitatis & lætitiæ cordis noſtri materia: quia dum illo reſurgente reſurrectionem mortuorum eſſe credimus, nos quoq; reſurrecturos eſſe ſperantes, iure gaudemus. ¶ Verum in huius contemplatione ſolennitatis nunquam illud gaudium memoriæ noſtræ debet præterire oculum, de noſtrarum redemptione animarum, quod (vt ſuperius dictum eſt) in hanc diem dilatum eſt à feria ſexta, qua per crucem & ſanguinem ſuum ſaluator noſter illam operatus eſt. Hæc ſunt enim feſta paſchalia, in quibus verus ille agnus occiditur, eiuſque ſanguine poſtes conſecrantur. Paſcha quippe noſtrum immolatus eſt Chriſtus, qui mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam reſur-

Matth. 28.

1. Cor. 5.

resurgendo reparauit. Duæ ſunt iſtæ paſchalis magnæ & innumerabiles cauſæ feſtiuitatis:redemptio animarum,quæ die paraſceues morte Christi parta eſt: & reſurrectio corporum, quæ prima ſabbati Chriſto reſurgente data atq; confirmata eſt.¶ Additur his tertia neceſſaria baptiſmatis ſolennitas,omnem nobis illarum conferens vtilitatem vel fructum,quæ pro eo,quod ab illis exordium totumq; ſuæ rationis ſumpſit ſacramentum,rectè in eiſdem paſchalibus gaudiis addita eſt. Tribus igitur ex cauſis nox hæc vt dies illuminata refulſit in deliciis noſtris. ¶O verè feſta dies,verè beata nox,nobilitas anni,mēſis decus, arma dierum, ſplendor horarum, nox in qua deſertus infernus,apertus eſt paradiſus.¶ Nox iſta, mortis exitus, vitæ reditus eſt. Lux gratiæ,ſplendor gloriæ,ſuauitatis poculum,fluuius deliciarū, inundatio pacis,acquiſitio fortitudinis,laus conſilii diuini. Hac nocte ceſſauit exactor, quieuit tributum,captiui redditi ſunt,laſſi reſpirauerunt, confracta eſt virga perſequentium, computruit iugum dominantiū. Pulchritudine noctis huius paradiſus refloruit,cœlum purpuratum eſt, angeli candidati, homines exhilarati ſunt. ¶Nox iſta paſcha dicitur: Paſcha autem hæbraicè,latinè dicitur trāſitus. Quis ergo tranſiuit?vnde & quò trāſiuit? Chriſtus dominus tranſiuit de hoc mūdo ad patrem, de morte ad vitam,de ignobilitate ad gloriā, de ſeruitio ad regnum,de contumeliis ad honorem, de fluctibus ſeculi ad portū cœli,de medio latronū ad patris conceſſum. ¶Trāſiuimus & nos.Paſcha enim noſtrum chriſtus eſt, tranſitus noſter immolatus Chriſtus eſt. Quò ergo tranſiuimus? Quàm ex lōginquo? Tranſiuimus à duplici perditione ad duplicem corporis & animæ ſalutem: de diabolo ad Deū, de hoſte ad patrem, de tyranno, qui nec Deus eſt nec homo, ad regem noſtrum, qui Deus eſt & homo. Trāſiuimus, inquam, de tenebris ad lucē,de fatigatione ad requiē, de planctu ad canticū,de nuditate ad tegumētum, de paupertate ad opulentiam, de reatu ad gratiam,de pœna ad gloriam.

Exod.12. 1.Cor.15. Pſal.30. Iohan.13.

Cur Paſcha non celebretur ante plenilunium,quod primum occurrit poſt vernum æquinoctiū. Cap.XXVII.

TAm iucundā ſolennitatē,tā mirā veri luminis claritatē,tā ſplendidā gratiæ celſitudinē omnis ſexus agnoſcere, omnis ætas in mente habere, omnis debet conditio ſuſcipere. Neſcire eñ,calamitatis:non habere,captiuitatis:nō indigere,dānationis. Si quidē paganus,quia neſcit,miſer eſt:quia nō habet Iudęus,captiuus eſt:quia nō diligit hæreticus,damnatus eſt. Vt ergo tamen hoc bonum maiorum ſapientiam delectet, minorū infantiam lætificet, mediocrium profectus ædificet,diuina ſuffragatur autoritas,elemētorum concurrit natura, Eccleſiaſtica ſimul nititur induſtria.¶ Diuinæ nanq; autoritatis eſt,& ex antiqua lege Moyſi traditum, vt nō celebretur ante primi menſis pleniluniū, videlicet vbi primum plena luna poſt vernale occurrit æquinoctium. Valde hoc delectat ingenia ſapientium,quia magnum & perpulchrum in ſe continet myſterium.Luna quippe,quæ proprium non habet, ſed à ſole mutuatur lumen, ſanctam ſignificat Eccleſiam, quæ non habet à ſemetipſa, ſed à vero ſole Chriſto interni luminis accipit gratiam. Aequinoctium verò,quo trāſacto,iam dies noctē ſupergreditur,noctiſq; horas decerpens, illi minuit & ſibi adiicit,illud ſignificat,quod poſt ignorantiæ noctem dies ſcientiæ Dei longa cœpit ſerenitate produci,& multitudinem ignorantium ſtudium & labor imminuit veritatem Dei cognoſcentium.Dum ergo paſchalis agnus immolatur, & populus Dei,ſubmerſo Pharaone cum exercitu ſuo, de ſeruitute liberatur,pleniluniū eſt, & nox vincente die ſuperatur,quia dum agnus Dei Chriſtus patitur, plenitudo gratiæ ſanctam illuſtrat Eccleſiam,vt tanquàm luna reuelata facie veri ſolis gloriam contempletur, & iam idonea iamq; placēs,in thalamos eius ire meditetur. Sicq; dies noctē ſuperat, quēadmodum ſcriptum eſt:quia vbi abundauit peccatum,ſuperabundauit gratia.

Exod.12. Exod.14. Rom.5.

¶Elementa quoq; nos in hoc lætificant, noſtriq; ſenſus lactant infantiam, quòd poſt hyemis aſperitatem mollis aër vernas ſpirat blanditias,tellusq; dudum ſterili frigore decrepita,viridi iuueneſcit herba, floreſq; ac ſegetes rediuiuo fructu vernant,& volucres cęli,gelu triſti terſo,dulce iubilant. Nam inter gaudia,quæ celebramus,dum hęc aſpicimus, ex ipſis viſibilibus ſimilitudine congrua cōmoneri debemus, qualiter in inuiſibilibus per Chriſti reſurrectionē profecerimus:ſcilicet quia pulſo perfidiæ gelu vitiorumq; imbribus,fidei virtutumq; pulchritudine refloruit mundus,vnde & in Canticis dicitur:Iam enim hyems tranſiit, imber abiit & receſſit, flores apparuerunt,vineæ florentes odorem dederunt, & vox turturis audita eſt in terra noſtra.Temporis ergo ſiue elementorum cōſiderata qualitas nonnihil gaudia piæ contemplationis amplificat.

Cant.2.

¶Quantum autem ad cognoſcendam ſolēnitatis eiuſdem gratiam, carnales quoq; Eccleſiaſtica

cleſiaſtica iuuit induſtria. Nam quia nequeunt ad ſpiritualia videnda mentis oculos aperire, niſi cauſarum corporaliter accidentium vi maiore excitentur, quæſitæ ſunt cauſæ, quarum impulſu vehementer excitandi percellerẽtur. Ieiuniũ quippe quadrageſimale (quod pro decimis dierũ offerri Deo alibi iã dictũ eſt) ſic diſpoſitũ, ſicq́; præfixũ eſt, vt non ante hanc ſacratiſsimã noctem vllo modo terminetur, ac deinde quinquaginta dierũ numerus cõtinuè ſequatur, in quibus omninò ieiunia relaxantur. Itaq; dum per abſtinẽtiã corpus atteritur, nec aliundè laxatio, niſi ab hac paſchali nocte ſperatur, vel ſic eadem beata nox à carnalibus quoq; ambitur, & cum expectatione ſuſcipitur, & antequàm veniat: ſic omnes dies quadrageſimæ qui interſunt, tanquàm diurna deſiderati viatoris itinera, pene quotidie diligenter computantur. Omnibus ergo (vt dictum eſt) dulcis eſt hæc ſacra ſolẽnitas, omnibus chara, cũctis deſiderabilis eſt, ſicut lux ambulãtibus in tenebris, ſicut ſitientibus ſons aquæ de petra ſalientis, ſicut peregrinantibus tabernaculum, quod Deus fixit. Sed iam nunc ipſum attingamus officiũ, quo tandem læta laxemus ora poſt triſte ſilentium.

De cereo. Caput XXVIII.

PRopriũ quoddã huius tãtæ ſolẽnitatis decus eſt, cereus à Zozimo romanę Eccleſiæ põtifice triceſimonono per Eccleſias benedici inſtitutus, à cuiꝰ dulciſona benedictiõe præconia ſanctæ reſurrectiõis Chriſti inchoantur. Significat verò eũdem dominum noſtrum reſurgentem, ſuorum triſtitiam diſcipulorum, imo mundum vniuerſum lætitiæ competentis claritate ſerenantẽ. Hoc verè cõgruit, & vis ipſa ſignificatiõis expoſcit, vt ſicut prȩteritis noctibus extincta luminaria ſacem Eccleſiæ contriſtauerunt (ſic eãdem nocte hac cereus illuminatus iugi flammæ tripudiantis iubare lætificet.

Quid cereus ſignificet. Cap. XXIX.

SVprà dictũ eſt, per cãdelas, quæ extinctæ ſunt, mortes ſignificari prophetarũ & iuſtorum, qui à ſanguine Abel iuſti vſq; ad Chriſtum occiſi ſunt, ipſamq́; candelam, quę ad Euangelium non maior cæteris extinguitur, ipſum dominum ſignificare, qui Euangelizãs occiditur, vnus ex prophetis reputatus. Conſtat autẽ, quia qui contẽptus & humilis
Acto.5. occiſus eſt, hunc Deus ſuſcitauit, ac principẽ & ſaluatorẽ exaltauit, ad dandã pœnitẽtiã in remiſsionẽ peccatorũ. Benè ergo ſignificationis ordò procedit, dũ clarã reſurgentis magnitudinem præclari ſignificat magnitudo cerei. ¶ Eò vel maximè cereus ad Chriſti ſimilitudinem accedit, quòd paruula, quæ ſubſtãtiam cerę educit, apes mater abſq; concubitu concipit & parit. cui rectè comparatur virgo Maria Dei genitrix, quę inuiolata nobis Deũ in carne, quaſi mel in cerà, protulit. Cũ ergo rectè humanitatis chriſti ſimilitudinẽ gerat, annꝰ illi ab incarnatiõe eiuſdẽ domini Chriſti conſequenter inſcribitur. Et quia crucifixus eſt, crucis quoq; figura congruè nihilominus inſculpitur. Amplius autem id, quod dictum eſt, eiuſdem cerei benedictio cõfirmat. ¶ Primò cùm in præfatione benedicens rogat. Vt qui me, non meis meritis, intra Leuitarũ numerũ dignatus eſt cõgregare, luminis ſui gratiam infundendo, cerei huius laudem implere pręcipiat. Laus enim cerei nullo modo nominanda eſſet, niſi Chriſtũ filiũ, qui cum patre & Spirituſancto Deus vnus & ſolus landãdus eſt, ſignificaret: præſertim cũ laus eadem cerei, noctis huius iucũdũ ac prędulce præconium ſit, & reſurgentis gratiam atq; victoriam, vetera cum nouis conſerens, tanquam tuba clariſsima perſonet.

¶ Sed iam colũnæ huius (inquit) præconia nouimus, quam in honorem domini rutilãs ignis accẽdit. Qui licet diuiſus in partes, mutuati tamen luminis detrimenta non nouit. Ex his quoq; duobus verſiculis magis ac magis ſæpè dicta cerei ſignificatio colluceſcit. Quod enim ait, Colũnæ huius prȩconia nouimꝰ, apertè nobis innuit, quòd illud idẽ per hanc pretioſam lampadem intelligere debeamus, quòd per illam præfigurabatur columnam, quę caſtra filiorũ Iſraël de Aegypto ex- Exod. 13.14.
euntium per mare rubrum pręcedebat. ¶ Significabat autem illa columna nubis benè notam nobis nubẽ humanitatis Chriſti, in qua propriè thronũ ſuum poſuit ſapiẽtia Dei, ſicut ipſa dicit: Thronus meus in columna nu- Eccle.24.
bis. Siquidem nunc illa columna nubis populum ſuum à diaboli ſeruitute liberatum, & rubrũ mare baptiſmi trãſeuntem pręcedit dux itineris, vt inducat in terrã verã repromiſsionis, terrã viuentiũ, quam (ſicut Moyſes Deut.11.
ait) dominus Deus noſter die ac nocte intuetur, nunc cœleſtibus doctrinis conpluens, vt verè colũna nubis, nunc igne ſui Spiritus accẽdens, vt verè columna ignis. Iam ergo verę columnę huius myſteria nouimus.

¶ Quod autẽ adiicit de natura ignis dicens, Qui licet diuiſus in partes, mutuati tamen luminis detrimenta non nouit: multa nanque lminaria de vno videmus accendi, nec illud vnũ propterea ſibimet lumẽ diminuit, nihilominus ad idẽ argumẽtũ proficit. Nũquid enĩ rẽ talẽ tali in loco ꝓſertim omnibus notam, nõ propter aliud, q̃ propter ſemetipſam docere

docere nos voluit? Siquidem ineptum fuiſſet hoc abſq; myſterio tantis inſerere laudibus. ¶Dum ergo columnam ceream rutilans ignis accendit, ſic de ſua naturali copia laudatus, per hoc aliud perpulchrum piumq; ſpectaculum noſtrarum mentium oculis ingeritur. Deniq; illud innuitur, quod extinctâ in ſepulchro iacentem humanitatis Chriſti ſub ſtantiâ de ſupernis aſpirans ignea diuinitatis potẽtia rurſus animauit, & ſicut verè rutilãs ignis, gloria beatæ reſurrectionis hac nocte in perpetuum nobis gaudium fœliciter illuxit.

¶Item eodem igne cõſecrati cerei cuncti, qui in Eccleſia ſunt, illuminari debent cereo li. Quod cum ſit, opportunè nobis illud in mẽtẽ ſubuenit, quòd dominus noſter ea die, qua reſurrexit, cùm eſſet ſero, ſtans in me-
Iohan.20. dio diſcipulorum ſuorum, manuſq; & latus
Luc.24. oſtendens eis, inſufflauit & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum. Illic enim cœpit ille hominibus dari ignis, quem per hunc viſibilem ignem conſtat ſignificari, quẽ venit ipſe mittere in terram, & voluit vehemẽter accendi.

Cur diaconus cereum benedicat.

Caput XXX.

HIc ipſa rei nouitas admonet, vt quæratur, cur tantæ materiæ, tantæ dignitatis benedictionem ſuper cereum pronunciet diaconus, præſente ſacerdote vel etiam pontifice, ſacriſq; indutũ veſtibus, cauſa manifeſta ſeſe offert quęrẽtibus. Conſtat enim, quia bonũ ſanctæ reſurrectionis Chriſti nuncium per minorem ſexum (id eſt, per
Luc.24. mulieres) ſanctis apoſtolis flentibus & lugẽtibus, Euangelizatum eſt. ¶Hoc autem tam rationabili diuinitatis diſpoſitione actũ eſt, vt inter illa, quæ ſignificatiuè fiunt in Eccleſia, memoriale ſuum omnino iure habere debeat. Nam quia mulier à diabolo miſſa viro mortem obtulit, pulchrè ſexus idem à rediuiuo Chriſto miſſus, virili ſexui vitam Euangelizauit. Rectè itaq; gradus inferioris miniſter, tam dulci, tam pulchra, tamque melliflua cerei benedictione, tantæ ſolennitatis noſtrę gaudium inchoat, quia per inferiorẽ ſexum tam iucundum, tamq; pium dominicæ reſurrectionis miraculum, viris non quibuſlibet, ſed ipſis apoſtolis annunciatũ eſt.

Cur ad benedicendum cereum quoq; portat incenſum. Cap. XXXI.

CVmq; diaconus cum cæteris ſubminiſtris ad benedicẽdum accedit, fruſtula quoq; portantur incenſi, vt cruciculæ (quæ cereo inſculpta eſt) offerendo infigat. Et hoc quoq; ad cauſam prædictam reſpicit. Illæ nanq; mulieres, quæ mortuum quęrebãt dominũ, & viuũ videre meruerũt, aromata ferebant, ſicut Euangeliſta refert: Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Salome eme- Marc.16.
runt aromata, vt venientes vngerent Ieſum.

Cur dicatur, vel ſit ſacrificium veſpertinum.

Caput XXXII.

OFferens igitur incenſum dicit: In huius igitur noctis gratia ſuſcipe ſancte pater incenſi huius ſacrificium veſpertinum. Veſpertinum eſſe ſacrificium, totumque ad veſperam ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati, diei præſentis pertinere officiũ, clarum eſt. ¶Cur autem hæc ſacroſancta ſolennitas vtrunq;, ſcilicet matutinum & veſpertinum, habeat ſacrificium, ſuprà dictis ex ex cauſis colligi poteſt. Suprà nanq; dictum eſt, duabus ex cauſis præſentem ſplendere ſolennitatem, ſcilicet ex redemptione animarum, quę die paraſceues morte chriſti parta eſt, & ex reſurrectione mortuorum, quę illo reſurgente prima ſabbati cõfirmata eſt. Cõſtat autem, quod idem reſurrectionis noſtrę autor, imminente veſpera, caput inclinãs tradidit ſpiritum: & hora, qua primus Adam re- Iohan.19.
quiſitus, clamante domino & dicente: Vbi es Adam, inobediens deprehenſus eſt, eadẽ hic ſecundus Adam conſummata paſsione ſua, clamans & dicens: In manus tuas commendo ſpiritum meum, obediens inuentus eſt. Luc.23.
Oblaturi igitur ſacrificium matutinum, pro eo, quod hic Lucifer matutinus, reſurrectionis primogenitus, diem nobis ęternitatis reſurgendo aperuit. Sacrificium quoq; veſpertinum primum offerimus pro eo, quòd (vt dictum eſt) imminente veſpera, ſpiritũ tradẽs, eandem veſperam ſua morte fecit memorabilem, ſed eius celebritas dilata (vt dictum eſt) & competenter in hanc tranſpoſita eſt.

De baptiſmo. Cap. XXXIII.

AEqua victorię lex eſt inter homines, vt quicunq; ante bellum fuerãt victi, poſt bellum cedant in ius dominationemq; victoris, mittanturq; legati in vniuerſam victi poteſtatem, qui victum eſſe priorẽ tyrannum annuncient, tituloſq; victoris recipiendos oſtendant, & eius iura prędicent. Vnde & ipſe dominus, qui ad debellandum humani generis inimicum venerat, dicit in Euangelio: Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuũ, in pace ſunt omnia, quę poſsidet: ſi autem fortior illo ſuperueniens vicerit cũ, vniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet. ¶Hac nocte aduerſus illum fortem armatum, ſcilicet diabolum, fortior ſuperueniens filius Dei, cruciſq; vexillum eius bellator inferens, ipſum cepit, alligauit, arma eius abſtulit, & ſpolia paradi-

paradiſo reddidit. Ille tam fortis,qui vniuer
ſam terrā cōculcauit, hamo crucis captus eſt:
quia dum fragilitatē carnis in Chriſto morte
appetijt,diuinitatis aculeo trāsfixus eſt.¶ Re
ctè igitur hac eadē nocte celebratur baptiſ-
mi ſacramentū,quo cōſtanter aduerſus victi
poteſtatem iniquam eunt ſacerdotes noſtri,
legati vtiq; victorioſi regis Chriſti, tituloſq;
victoriæ proferentes,victi abrenuntiationē,
victoriſq; ab hominibus exigūt profeſsionē.
De cuius magnitudine ſacramenti aliqua de
bere dici,tempus & officij eius ordo nūc exi-
git,atq; in primis dicendum videtur,quomo
do,vel quid mors Chriſti per baptiſmū ope-
retur in nobis. Conſequens enim eſſe vide-
retur,vt quomodo propter peccatum morta
les facti ſumus,in remiſsionem autem pecca-
torum baptizamur,iam poſt baptiſmum im-
mortales exiſteremus.

Quomodo,vel quid per baptiſmum mors Chriſti operetur in nobis. Cap.XXXIIII.

Rom.6. PAulus apoſtolus dicit:An ignoratis fra-
tres,quia quicunque baptizati ſumus in
chriſto Ieſu,in morte ipſius baptizati ſu
mus.Conſepulti enim ſumus cum illo per ba
ptiſmum in mortem: vt quomodo ſurrexit
Chriſtus à mortuis per gloriam patris , ita &
nos in nouitate vitæ ambulemus.Hic patē-
ter oſtendit lucroſam cōmutationem factam
eſſe noſtræ duplicis ac ſempiternæ mortis,
cui iuſtè fueramus addicti, ſcilicet vt per ba-
ptiſmum cum Chriſto iniuſtæ morti addi-
cto moriētes, mori vltrà non debeamus. Id-
circo nanq; mortuus mortis ſuæ fluuium, ſci
licet ſanguinem & aquam de latere ſuo Chri
ſtus effudit, vt non deeſſet nobis , in quo e-
iuſdem mortis ſuę poſſemus participes fieri,
& ſic à noſtra liberari. Valde nanq; repugnat
iuſtitiæ,& cum iuſto Chriſto mori,& cū pec-
catore diabolo damnari.¶Sed non eadem iu
ſtitia pariter & hoc admittit,vt quicunq; in
morte Chriſti Ieſu baptizati ſimus , ſtatim
quoq; à morte corporis liberi ſimus. Nam in
baptiſmo vnius ſimplę mortis Chriſti,quam
ſuſcepit, ſimilitudo eſt. Nos autem duplam,
ſcilicet corporis & animæ mortem debentes
baptiſmi ſubimus remedium. Igitur propter
vnam Chriſti mortem,cuius ſimilitudini cō-
plātati facti ſumus,vnam à nobis mortē,quæ
erat animę ſaluatrix,gratia depulit,aliā verò,
quæ corporis eſt, iuſtitiæ cenſura reſeruauit.
2.Cor.5. Corpus quidē (inquit apoſtolus) mortuū,id
eſt,certiſsimè moriturū eſt propter peccatū,
Spiritus verò viuit propter iuſtificationem.
1.Cor.15. ¶Sed habent ſpei ſuæ conſolationē ipſa quo
que baptizatorum corpora: quia quorum
Spiritus nūc viuit propter iuſtificationē, ipſa
quoq; immutabūtur per reſurrectionē,id eſt
fient impaſsibilia , quando abſorbebitur id
quod mortale eſt à vita. Nec hoc dictū eſt , ꝙ
ideo reſurrectio cōſequatur , quia baptizati
ſumus, alioqui quicunq; nō baptizātur, non
reſurgerēt:ſed quia baptizati ſumus,præmiū
recipiet fides , vt cū omnes mortui reſurgāt,
ſoli immutentur fideles.¶Omnes quidē,in-
quit,reſurgemus,ſed non omnes immutabi-
mur.Canet enim tuba,& mortui reſurgēt in-
corrupti,id eſt,immortales effecti,& nos im-
mutabimur,id eſt, impaſsibilitatē quoq; ob-
tinebimus,quæ infideliū non erit.Nā qui ma
la egerunt, procedent in reſurrectionem iu-
dicii. Nunc ergo præſentem accepimus in ba
ptiſmo ſpiritus iuſtificationē,futurę verò im
mutationis ſpē. Et ſicut præcedens mors ani
mæ , cauſa extitit corporeæ mortis omniūq;
corruptionū carnis: ſic nunc vita vel iuſtifica
tio Spiritus , quo in baptiſmo reuiuiſcimus,
cauſa efficiēs erit in reſurrectiōe, vt immute- Iohan.5.
mur,id eſt,impaſsibiles ſimus.¶De morte ve
rò corporis argumentandū non eſt, quòd cō
ſequenter & ipſam baptiſmi virtus abſorbe-
re debuerit. Quamuis enim & hæc ab origi-
nali peccato,quod in baptiſmo deletur, ini-
tiū acceperit,modo tamē diuerſo mors vtra-
que peccanti homini accidit.Nam mortē qui
dem animæ contumax diuinitatis appetitus
intulit, corpori autē materiam ſemper viuē-
di, ſubueniendo potius quàm perſequendo
Deus abſtulit:Ecce,inquiens,Adam quaſi v- Gene.3.
nus ex nobis factus eſt, ſciens bonum & ma-
lum,nunc ergo videte, ne forte mittat manū
ſuam,& ſumat de ligno vitæ,& viuat in æter-
num. Videntur hæc irā ſonare vel vindictā,
ſed ſi rectè cōſiderentur, verba ſunt paternæ
prouidentiæ,noſq; iam tunc à longè circum-
uolantis quædam præparatio miſericordiæ:
Quid enim eſſet iam vitiato homini vita ęter
na,niſi æterna miſeria? Quod Plotinus quo-
que gentilium quidam philoſophorū rectè,
Auguſtino teſte, intellexiſſe laudatur. Nam
cùm de humanis animis ageret:Pater,inquit,
miſericors mortalia illis vincula faciebat.Ita
hoc ipſum (ait Auguſtinus) quod mortales
ſunt homines corpore , ad miſericordiā Dei
patris pertinere arbitratus eſt , ne huius vitæ
miſeria ſemper tenerentur.Tunc enim à dæ-
monibus quid different? Nunc autem longè
differunt, quia cū ſit Dei beata æternitas,vel
ęterna beatitudo , dęmonum autem miſera
æternitas vel ęterna miſeria: homo,cuius eſt
miſeria mortalis vel mortalitas miſera, à Dei
quidem beatitudine cecidit , ſed vſq; ad dæ
monum miſeriam non peruenit,prouidentē

miſericordi Deo,ac dicente: Videte ne ſumat de ligno vitæ,& viuat in æternum. ¶Nõ ergo conqueſtione vlla ventilandum arbitramur, cur in baptiſmo noſtra corporea mors non deleatur: quin potius viro fideli optanda eſt vt veniat,& tanquam miſericordiæ profectus, animam à miſeria vitæ præſentis abſoluat. Non enim eſt quaſi homo vt
Num.23. mentiatur,neque vt filius hominis vt mutetur. Vnius eiuſdemque gratiæ propoſitum, quod tunc incepit, quando hominem immortalem eſſe vetuit, nunc in fide baptiſmatis oſtendit: perficiet autem in die reſurrectionis.

Quòd iuxta ſententiam domini nullus vnquam, niſi renatus ex aqua & Spiritu ſancto, regnũ Dei introierit, & quòd illa hora, qua dominus noſter ſanguinem & aquam de latere ſuo fuderit, vniuerſa eccleſia,quæ iam erat vel fuerat ab origine mundi vſq; ad latronem,qui in cruce confeſſus eſt,baptizata ſit. Cap.XXXV.

TAntum autem, tamq; neceſſariũ eſt hoc baptiſmi ſacramentum,vt ſine illo,iuxta ſententiam domini,non poſſit quis
Iohan.3. videre regnũ Dei.Hic iã de illo latrone quæri poteſt,cui cõfitenti in cruce & dicenti:Memento mei domine,dum veneris in regnum tuũ.Amẽ dico tibi,inquit dominus,quia ho-
Luc.23. die mecũ eris in paradiſo. Hic enim ſecundũ regulã,qua ſinguli baptizamur nos, baptizatus non eſt. Quomodo ergo defenditur illa domini ſententia,dicentis: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt videre regnũ Dei? Sed ſi de huiuſmodi permouemur,anguſtus eſt adhuc cordis noſtri intellectus,claráq; maieſtatẽ ſacri baptiſmatis nondũ ſatis apertis intuemur oculis. Solũ riuũ,quẽ ad nos,qui foris eramus, Chrs
Matth.28. emiſit,dicens diſcipulis ſuis: Euntes docete omnes gentes, baptizãtes eas in nomine patris & filij & Spiritus ſancti: ſolũ,inquam,riuũ ſacri baptiſmatis, qui ad nos exiuit,attẽdimus, ipſumq; fontẽ domus Dauid, vbi quã-
Zach.13. do,vel quãtũ,priuſquàm ad nos deriuaretur, inundauerit, minus diligenter animaduertimus.At ille fons ſalutaris vniuerſæ Eccleſię, quæ ab initio per ſex mundi ætates collecta, propter originale peccatum ab ingreſſu paradiſi arcebatur, cunctiſq; qui adhuc viuentes iã corpore erant eiuſdẽ eccleſiæ,dominũ noſtrum audiendo ipſumq; fideliter ſequendo: vniuerſæ,inquam, Eccleſiæ ab Adam vſq; ad latronem ſupradictum, fons ille baptiſmi ſalutaris inundauit: qua hora patefacto lancea militis Chriſti latere, ſanguis & aqua prorupit. Ibi pariter totam Eccleſiam, quæ iam erat vel ab initio mundi fuerat, lauit Chriſtus à peccatis eius in ſanguine ſuo,vt exhiberet ſibi ſponſam glorioſam, non habentem Ephe.5.
maculam aut rugam. Nam ex quo primi parẽtis peccato maculata,& propter hoc in medio corruptionum veteraſcẽs, corrugata eſt: vel(vt Eſaiæ verbis vtar)ex quo bibit de manu domini calicem iræ eius, & vſq; ad fundũ calicẽ ſoporis bibit, & potauit vſq; ad feces, non fuit(vt idem ait propheta)qui ſuſcitaret eam ex omnibus filijs, quos genuit,& non fuit, qui apprehenderet manũ eius ex omnibus filijs,quos enutriuit. Filij tui, inquit, proiecti ſunt,dormierunt in capite omnium platearum, ſicut beſtia illaqueata. ¶Quamuis enim idem ſalutiferæ curationis auxilium,circumciſio in lege cõtra originalis peccati vulnus tunc ageret, quod nunc baptiſmus agere, reuelatæ gratiæ tempore, conſueuit, hoc omnino exceptum eſt, quòd regni cœleſtis ianuam necdum intrare poterant: tãtum in ſinu Abrahę poſt mortem beata ſpe conſolati, ſupernę pacis ingreſſum fœliciter expectabãt, donec adueniret ipſe,qui in eodem propheta poſt pauca loquitur: Propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa,quia ego ipſe,qui loquebar, ecce adſum. Et paulò poſt idem propheta de eodem:Iſte, inquit,aſperget multas gentes. ¶De qua aſperſione loquitur Eccleſia per os Dauid, qui ex ſupradictis Eccleſiæ filijs antiquæ vnus erat: Aſperges me,inquit,hyſopo & munda- Pſal.50.
bor,lauabis me & ſuper niuẽ dealbabor. Per hyſopum, quæ herba humilis eſt, naſciturq; in petroſis locis, & bibita tumorem pulmonis deponit:de qua in lege quoq; preceptum Leuit.14.
erat,vt faſciculo hyſopi intincto in ſanguine victimę aſpergerentur leproſi, & ſic munda- Num.19.
rentur:per hyſopum, inquam,herbam humilem atq; ſalubrem, paſsionis Chriſti ſignificat humilitatem,qua aſpergendã, lauanda & ſuper niuem dealbanda erat ipſa, quę per Dauid hoc loquitur,eccleſia. ¶Hinc & propheta Zacharias,cũ dixiſſet de ingreſſu eius, quo Zach.9.
in ciuitatem Hieruſalẽ paſſurus intrauit:Ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinã,& ſuper pullum filium aſinę, poſt puſillum cõuerſus ad ipſum:Tu quoq;,inquit,in ſanguine teſtamẽti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu,in quo nõ eſt aqua,id eſt,in ſanguine paſsionis tuę eos, qui vincti in carcere tenebantur inferni, in quo nõ eſt vlla miſericordia,tua clementia liberaſti. Hãc aũt munitionem, ad quam per eũdem prophetam eoſdem vinctos cohortatur dominus, ſtatim adiungens: Conuertimini ad munitionem vincti ſpei, non aliam debemus accipere, niſi habitationẽ paradiſi, in quam,

ia quam primus cum domino latro ingreſſus eſt.

¶Baptizatus ergo Ieſus in paſsione ſua, de qua & ipſe dixerat: Baptiſmo autem habeo Luc. 12. baptizari, & quomodo coartor vſque dum perficiatur, qua hora ſanguinem & aquam de latere ſuo profudit, eadem hora totum corpus eius, quod eſt Eccleſia, quantacunque ab initio mundi vſque in eandem horam concreuerat, ſemel ſimulque baptizata eſt, & aſperſa hyſopo (vt ſuprà dictum eſt) mundata eſt, & lota, ſuper niuem dealbata eſt. ¶Propter eos autem, qui foris erant, nec adhuc eiuſdem Eccleſiæ corpori per fidem vniti fuerant, idcirco non eos ille fluctus attigerat, nec enim baptizatur quis, priuſquam eiuſdem baptiſmi fidem habeat: propter eos, inquam, poſitum eſt quaſi ante fores eiuſdem Eccleſiæ deriuatum baptiſmi ſacramentum, vt quicunq; Iudæorum ſiue gentilium Eccleſiam ingredi cupiunt, baptizentur: quia Eccleſia ipſa baptizata eſt. ¶Inde eſt, quod ſingulariter Paulum quidem legimus baptizatum, videlicet quia quando vni- Actor. 9. uerſaliter (vt dictum eſt) Eccleſia baptizata eſt, ipſe in corpore eiuſdem Eccleſiæ nondū erat, ſed in ſynagoga ſatanæ, quæ Chriſtum caput Eccleſiæ crucifixerat. ¶Petrū vel quēlibet cæterorum, qui Chriſto adhæſerant, baptizatos ſingulariter non legimus: nec ipſe Auguſtinus reperire potuit in Epiſtola, quā ad Seleuciam interrogatus de baptiſmo Apoſtolorum, ſcripſit. Nam ante paſsionem ſuā Iohan. 4. Ieſus (inquit Euangeliſta) non baptizabat, ſed diſcipuli eius. Quomodo autem baptizabant diſcipuli eius, niſi quemadmodū & diſcipuli Iohannis, videlicet in pœnitentiā? ¶Si quidem & Romana Papæ Leonis autoritas ex Euangelica ſerie comprobat, quia baptiză di regula ante paſsionē domini data non fuerat, ſed poſt paſsionem ac reſurrectionem eius ab ipſo data eſt, dicente: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & Spiritusſancti. Cæterum de his viderit quiſque, quid ſentiat, vtrum eos rebaptizatos eſſe aſſerat. ¶De latrone ſupradicto illud nemo eſt qui dubitet, quin cum Domino Paradiſum ingreſſus ſit: & tamen non niſi in vniuerſali Eccleſia ſimul illo, qui de latere domini effluxit, flumine præſentialiter baptizatus eſt. Baptizata quippe (vt ſæpe dictum eſt) tunc eſt omnis, quæ ſuper terram, vel ſubtus terram erat Eccleſia, ſicque de mortui Chriſti latere renata, ſicut de latere dormientis Adæ fabrica- Gen. 2. ta eſt Eua. Nam ſicut coſta Adæ cauſa materialis extitit vnde formaretur ſua, ſic fluuius ille, qui de latere Chriſti fluxit, cauſa fuit effectiua, vt paradiſo vel cœlo, Chriſtiq; ſpirituali coniugio ſancta eius ſponſa renaſceretur Eccleſia. ¶Siquidem nullus adhuc de omni genere humano regnum Dei viderat. Dixerat autem ipſe abſq; vlla exceptione, tam præteritorum quàm præſentium vel futurorum: quia niſi quis renatus fuerit ex aqua & Iohan. 3. Spiritusſancto, non poteſt videre regnū Dei. Omnes igitur oportuit renaſci, omnem Eccleſiam veterum pariter ac nouorū, quia fuerat in præuaricatione primi Adæ generata, oportuit in fide ſecūdi Adæ regenerari, vt poſſet videre regnū Dei.

Cur nulli veterum ſanctorū ſua triſtitia ſufficerit, vt per eā illic, vnde primus homo lapſus eſt, poſſet reſtitui abſq; baptiſmo ſanguinis Chriſti.
Cap. XXXVI.

Miretur aliquis, cur hactenus nemo iuſtorū, nemo ſanctorū patriarcharum aut prophetarū, nec ipſe pater Abrahā, cui primo contra ſpē in ſpē credenti fides Rom. 4. ad iuſtitiā reputata eſt, quiq; ob eiuſdē fidei meritū amicus Dei appellatus eſt, per laudabilē iuſtitiā ſaltē in ſeipſo, delere peccatū originale ſeq; paradiſo reſtituere potuerit. Sed de hoc profectò, quicunq; diuini vel etiam humani iuris peritiā habet, minimè miratur. Reus enim & condēnati capitis ſeruus quomodo redimet caput ſuum, ſi nihil addat ad ſeruitium, vel etiam minnat, quod debuerat ante reatum? Aliis enim & minoribus debitis alia maiora debita non redimuntur. Verbi gratia. ¶Homo ille, qui deſcendebat ab Luc. 10. Hieruſalē in Hiericho, & incidit in latrones, debebat regi ſuo Hieroſolymitano decem millia talēta (quis enim æſtimare poſsit, quā tum creatura debeat creatori?) eratq; diues & inclytus in illa ciuitate, nec illi tanti debiti perſoluendi facultas deerat. Præmonitus fuerat ab illo domino ſuo, fidelis vt eſſet ac ſubditus, præceptumq; acceperat, quo non difficulter obſeruato, tūc demū emeritus iure altiori dignitatis gradu promoueretur. At ille ab anathemizato principe Hiericho domini ſui inimico, ſpe regnandi ſolicitatus vt deſcenderet, & tanquam regnare idoneus ſeruire contemneret, deſcendit, ſecumque omne domini ſui debitum abſtulit: ſtatimq; ab illo deceptore ſpoliatus, & plagis impoſitis, ſemiuiuus relictus eſt. ¶Hic proditor iacens in Hiericho, qui antequam transfugeret, decem millia talenta debebat, nunquid prò ſatisfactione centum offerens denarios, debitum omne rependit, ſuis quoq; medetur plagis, proditionisq; opprobrium diluit, vt

infamis inter famoſos proceres in illa regali ſedet curia? Imo benè ac miſericorditer cum illo agitur, ſi tantum in illa ciuitate vel curia non receptus, non etiam ignibus exuratur, vel alia pœna funditus à vita, qua indignus eſt, extrudatur. Benè ergo cum Abraham & Iſaac & Iacob, vel quolibet iuſto egit clemens diuinitas, quòd à paradiſo excluſus, non etiam inferni cruciabatur ignibus, ſed in pace collocatus, illum expectabat legiſlatorem, qui veniens benedictionem daret, vt videretur Deus deorum in Sion. Quicquid enim fidelis ſeruitii Deo quilibet iuſtus obtulit, tantum erat ad comparationem eius laudis & glorificationis, quam homo conditus in paradiſo ſuo debuerat creatori: quantum ſi compares centum denarios decem milibus talentis. Vnde ergo peccatum quoque originale redimeret? ¶ Ad hoc etiam accedebat, quòd vita hæc miſera ſine actualibus quoque peccatis ſaltem leuibus, ſicut nunc, ita & tunc tranſigi omnino non poterat. Non ergo ſummæ Dei iuſtitiæ congruebat, qui in hoc terreſtri ſanctuario ſuo maculatum quippiam ſibi offerri prohibet, vt in illis cœleſtibus ſanctis ſanctorum aliquid niſi immaculatum ſuſciperet, & inemendatam humanam creaturam angelicæ dignitati penitus incorruptæ coæquaret: fieretque iniuſtus, ſicut & iuſtus, & clariſſima cœli reſpublica tali inordinatione confunderetur. Pſal. 83.

¶ Et ne forte (quod abſit) iudicia Dei reprehendamus cum his, qui iuxta Ezechielem intra ſe parabolam vertebant, dicentes: Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt, libet propoſitam ſimilitudinem, quoniam ex Euangelica parabola eſt, adhuc ſecundum humanæ legis æquitatem perſequi, quoniam homines ſunt, qui reprehendunt iudicia Dei: Audiant hoc & reſpondeant mundanæ legis æqui cenſores, & diuini examinis iniqui reprehenſores. ¶ Supradictus homo, poſtquã deſcendit in Hiericho, genuit (ſicut ſcriptura refert) ad imaginem & ſimilitudinem ſuam filios & filias. Quid nanque eſt, quod ait, Genuit Adam ad imaginem & ſimilitudinem ſuam? Hoc vtique voluit intelligi, quòd à latronibus deſpoliatus (vt ſupradictum eſt) genuit nudos, plagatus morbidos, ſemiuiuus & ipſos ſemiuiuos. Vitiatæ nanque ſuccus radicis, nihilominus vitioſe in fructibus erupit. Et quod valde dolendum eſt, ſicut ſpoliatus & ſemiuiuus multò plures generauit, quàm generare debuerat, ſi in priori ſanitate cuſtos paradiſi fidelis & obediens permanſiſſet. Tunc enim ex illo ſoli naſcerentur hi, qui ad vitam præordinati ſunt, quique nunc per Chriſti gratiam ad eandem reuocantur vitam. Nam propter peccatum, Maledicta, inquit Deus, terra in opere tuo: cum operatus fueris eam, nõ dabit fructus ſuos, ſed ſpinas & tribulos germinabit tibi. Cui terræ, ſcilicet, mulieri, Multiplicabo, inquit, ærumnas tuas & conceptus tuos. Multiplices itaque conceptus de terra carnis, quæ propter ſuperbiam, qua diuinitatem appetiuit, luxuriæ ſubiecta eſt, tanquam tribulorum & ſpinarum denſitas excreuerunt ſuper numerum: & tanti naſcuntur reprobi, vt ad comparationem illorum pauci ſint electi. ¶ Dicant nunc hominis illius filij, qui omnes in Hiericho nati ſunt: hominis, inquam, qui ciuitatem Hieruſalem, quia ſponte dereliquit, iuſtè perdidit: dicant, vtrum iure hæreditario ciuitatem eandem repoſcant, legaliter patri adiudicatam. Dicant, inquam, legis periti, in qua Romanorum ſeu Barbarorum curia ſimile quid iudicare præſumant. Ezech. 18. Gen. 5. Gen. 3. Matth. 20.

¶ Sed dicet aliquis: Dominus ipſe (cuius in ore lex clementiæ eſt) Filius, inquit, non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii. Benè. Sed rurſum alius propheta dicit: Patres noſtri peccauerunt & non ſunt, nos autem iniquitates eorum portauimus. Et Moyſes ad Deum: Qui reddis, inquit, peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Quapropter quærenda eſt harum conſonantia tibiarum: quia cùm ſpiritus illas vnus idemque perflauerit, in ipſis diſſonantia non debet intelligi. Videlicet portant iniquitatem patrum filii, qui ſequuntur: non portãt, qui non ſequuntur. Dicis itaq; mihi: Abraham, Iſaac & cæteri iuſti non ſunt ſecuti priorum iniquitatem parentum, ſed omni teſtimonio fidei probati inuenti ſunt. Fateamur igitur, quia nec portare debuerunt: veruntamen, inquantũ non ſecuti ſunt. Et qui omnino non ſecutus eſt, Chriſtus Deus carnem habens ex carne Adam, & oſſa ex oſſibus Adam, omninò nec portare debuit. ¶ At illi quàm longè ab illa parentum iniquitate in altitudinem iuſtitiæ prouecti ſunt. Vnus ex præcipuis Eſaias dicit: Facti ſumus vt immundi nos omnes, iuſtitiæ noſtræ ſicut pannus menſtruatæ. Non igitur æquum erat, vt illorum iuſtitia, quoniam menſtruata erat, cœleſte ſanctuarium introiret, donec fons ille domus Dauid, fons baptiſmi, de quo nunc ſermo eſt, iuxta prophetam Prouer. 20. Prouer. 31. Ezech. 18. Thre. 5. Exod. 20. Hebr. 11. Eſai. 6. 4.

Zacha.13. tam Zachariam in ablutionem mẽſtruatæ pateret, videlicet lancea aperiẽte latus domini crucifixi. Interim illis ampla merces, & omnẽ illorum iuſtitiam ſupergrediens erat apud inferos præſens requies, & futuræ per Chriſtũ glorificationis ſecura & beata ſpes. ¶ Gratias miſericordi Dei iuſtitiæ, & iuſtæ Dei miſericordiæ, qui ſic aduerſatus eſt, vt ſubueniret, ſic percuſsit, vt ſanaret, & iuxta illud Pſalmiſtæ: Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt, ſic veritatẽ & iuſtitiam aduerſus culpã exercuit, vt (Eſa.19. Pſal.84.) miſericordiã & pacẽ reſeruaret homini. Nã quia ſatisfactionem pro culpa nõ niſi homo debebat, & non niſi Deus perficere poterat, Deus homo factus eſt, quatenus vnus idemque Chriſtus, & verus Deus ab homine exigeret, & vt verus homo perſolueret.

¶ Igitur, ſicut ſuprà dicere cœpimus, vt participatiõe mortis chr̃i iuſtificaremur, in morte ipſius baptizati ſumus, cõſepulti cum illo (Rom.6.) per baptiſmum in mortem, vt quomodo ſurrexit chr̃s à mortuis per gloriã pãtris, ita nos in nouitate vitæ ambulemus. De cuius renouationis ſacramento vel ordine, qui poſt ſuprà memoratam cerei conſecrationem celebratur, iam dictum eſt.

LIBRI SEXTI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER SEPTIMVS.

De ordine eiuſdem baptiſmi. Caput I.

Ea, quę in baptiſmo celebrãtur, quæ dicuntur, quę agũtur, carmina ſunt illa, propter quæ tanquàm maleficia martyres accuſabãtur, rapiebantur, occidebãtur. Diabolus enim, cui per Chriſtianæ fidei profeſsionem in ſacro fonte renunciatur, in quem iudiciales ſententiæ proferuntur, habens iram magnam, ſæuiebat in cordibus impiorũ, & tuba diuini nominis offenſus, illorũ cæcitate & inſania pro ſuis aduerſus Deũ (Apoc.8.) armis vtebatur, & ſicut in Apocalypſi legitur, quia canente tuba magnus mons ardens iracundia, confugiebat in profundum cordis impiorũ, & diuinis exorciſmis, per quos eiectus fuerat, maleficii crimen effingens, leges econtrà dictabat. Sed vos teſtes mei, dicit do(Eſa.43.)minus, videlicet quia nihil malæ artis nos à bono magiſtro didiciſſe, optimè conſcii ſumus. In his igitur, quę dicuntur vel aguntur, virtutem, qua diabolus damnatur & confoditur, admoto fidei ſpeculo, contemplemur.

Quòd lectiones & tractus præſentis diei ad baptiſmi pertineant ſacramentum. Caput II.

IN primis lectiões de veteri teſtamento ad nouum hoc ſacramentum pertinentes leguntur, & cantica ſimiliter, id eſt, tractus ad idem reſpondẽtes, ſuccinũtur. Difficile nanque eſt enumerare, quàm familiare, quàm frequens Spirituiſancto fuerit, etiam ante aduẽtum Chriſti maximè circa aquas operari, & myſticis dictis aut factis gratiam præſignare baptiſmatis. Inde ergo lectiones ſacræ baptiſmo congruentes, ad inſtructionem baptizandorum ſolenniter recitãtur. ¶ Et ſicut (Gen.24.) ſeruus Abrahę miſſus, vt filio domini ſui Iſaac vxorẽ acciperet, Sara matre eius mortua, Rebeccam inuenit ad fontẽ aquæ, & inaures dedit ad ornandam faciem eius, & armillas in manib⁹, & ita præornatã adduxit ad Iſaac: ſic legati Dei patris, id eſt, ſacerdotes eius, ad fontes baptiſmi venientes, nouam ſponſam, id eſt, nouam plebem Chriſto filio eiuſdem antiqui dierum, per fidei doctrinam acquirũt. Adiurauit enim eos Deus pater charitate (Dan.9.) magna, coæterni ſibi verbi incarnationem (1.Cor.15.) exhibẽs, cuius in typum ille ſenex Abraham prædictum ſeruum adiurauit ſuper femur ſuum: & ipſi quoq; ferunt ſecum de omnibus bonis dñi ſui, quia diuites facti ſunt in verbo & in omni ſcientia, magnariiq; operatiõe virtutũ. Adiurauit, inquam, eos Deus pater, vt filio ſuo vero Iſaac, id eſt, riſui vel gaudio noſtro, nouam ſponſam Eccleſiam de gentibus accipiant: quia mortua eſt, quę ſecundum carnem illũ genuit, ſynagoga mater eius, & eiuſdem filii ſui, quem occidit, enecata eſt ſanguine, quia dixit: Sanguis eius ſuper nos & ſu(Matth.27.)per filios noſtros: Dum ergo lectiones ſacras baptizandis recitamus, quaſi Rebeccam, quę interpretatur obedientia, ſeruus Abrahæ ad fontẽ aquæ alloquitur, datq; inaures, id eſt, fidei doctrinam, quæ obedientẽ benè pręor-

nat aurem. Accipit illa & armillas in manibus, dum, quod credit, in mortificatione ſuæ carnis operatur, propter quod & in morte Chriſti baptizatā ſe eſſe meminit. Nec mora, libenter ad Iſaac contendit, obliuiſcens populum ſuum & domum patris ſui, totamque expeditam cæleſtibus præbens nuptiis.

Pſal. 44.

De lectione prima, quid ad baptiſmum pertineat. Cap. III.

ILla, quæ prima ponitur lectio, libro Geneſis, In principio creauit Deus cęlū & terrā, forte quærat aliquis, quid ad baptiſmi pertineat ſacramentū. Et qui talis eſt, quaſi clauſus adhuc ſacculus eſt, qui anteq̃ excutiatur, non apparet quid in illo cōtineatur. Sed prophetæ, quorū Moyſes primus vel maximus eſt, iā excuſsi ſunt, vt inde, quæ clauſa & operta ſacramenta cōtinebāt, manifeſta procederent. Quod quia primitùs Apoſtoli fecerūt, ipſi nā que primi poſt Chriſtū quaſi excutiendo nobis prophetas aperuerunt, idcirco dicūtur in Pſalmo filii excuſſorū. Et hæc maximè lectio iā à magnis & fortib⁹ viris excuſſa & expoſita eſt, à quibus & vocatur Hexameron, id eſt, opus ſex dierū. De quorū dictis ſi omnia cōgi egarētur, quę ad baptiſmi pertinēt ſacramentū, nimia prolixitas præſenti loco magnū afferret faſtidiū. Breuiter ergo dicendum, quia maximè ex hoc pręclarū baptiſmo Chriſti perhibet teſtimoniū, quod ait: Et ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas, ſimulq; diuini nominis, in quo baptizamur, id eſt, ſanctæ trinitatis ſemel & iterū euidēs perſonat oraculū.

Pſal. 126.

Gen. 1.

Ait enim: In principio creauit Deus cælū & terram. Quod aliud principiū intelligendū putabimus, niſi filium? Ipſe enim de ſeipſo interrogātibus Iudæis quis eſſet, Principiū, ait, qui & loquor vobis. Ergo principiū fili⁹. Per filiū fecit Deus cœlū & terrā. Omnia per ipſum facta ſunt, ſicut Iohan. Euāgeliſta narrat, Et ſine ipſo factū eſt nihil. Nā proculdubiò in Dei nomine pater, in principii nomine filius intelligēdus eſt. Profectò, cū dixiſſet, In principio fecit Deus cœlum & terram, ſubſecutus adiunxit: Et ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas, qui tertia eſt in trinitate perſona.

Iohan. 8.

Iohan. 1.

Item in eadem lectione, Faciamus hominem ad imaginē & ſimilitudinē noſtrā. Vnde Gregorius: Cūcta, inquit, dixit Deus & facta ſunt. Cùm verò facere hominē decernit, hoc quod reuerenter penſandū eſt, præmittit dicens: Faciamus hominē ad imaginē & ſimilitudinē noſtram, vt videlicet quia rationalis creatura condebatur, quaſi cum cōſilio facta videretur, quaſi per ſtudium de terra plaſmatur, & inſpiratione conditoris in virtutem vitalis ſpiritus exigitur: vt ſcilicet nō per iuſsionis vocem, ſed per dignitatē operationis exiſteret, qui per imaginē dei fiebat. Ne eo, quod ſupradictū, Et ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas, & de ſimilitudine, quę hic poſita eſt: Faciamus hominē ad imaginē & ſimilitudinem noſtram, plus aliquid eloqui præſenti negocio cōpetit. Nā verè idcirco nūc Spiritus ſanctus fertur ſuper aquas, vt ſimilitudinē Dei, quæ in homine per peccatum abolita fuerat, per regenerātem baptiſmi gratiam reſtituat. Quod vt commodius fieri poſsit, dicendum prius eſt, quę inter imaginem ſimilitudinē que Dei diſtantia ſit.

Quæ imaginis & ſimilitudinis Dei diſtantia ſit, & quòd non imaginem, ſed ſimilitudinē homo peccando perdidit, ad quam reformatur per baptiſmum Chriſti.
Caput IIII.

AD imaginem Dei homo factus eſt, in eo, quòd rationalis eſt: ad ſimilitudinē verò in eo, quòd diuinę bonitatis imitator conditus eſt. Imago nanq; Dei vel figura ſubſtātię eius, ſicut Apoſtolus ait, filius eſt: bonitas aūt vel charitas Dei & imaginis eius, Spiritus ſanctus eſt. Et idcirco non eſt dictum, Faciamus hominem ad ſimilitudinem & imaginem meam, ſed, Ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, quia ſimilitudo non vnius tantū, ſed duarum perſonarum, ſcilicet patris & filii eſt, imago autem non duarū, ſed vnius ſcilicet patris eſt. Filius nāq; patris tantum, non etiā Spiritus ſancti filius eſt. Spiritus autem ſanctus non ſolùm patris, ſed & filii ſpiritus eſt. Potuit autem creatura rationalis amittere id, quod ad ſimilitudinem Dei facta eſt, non potuit verò eo carere, quod ad imaginem Dei condita eſt. Quare? quia videlicet diuinæ bonitatis imitatio, per quam Dei ſimilitudo retinetur, creaturæ quoq; voluntatem exigit: rationalitas autem, quæ impreſſione imaginis Dei humanæ animæ inſculpta eſt, à ſola creatoris arte proceſsit.

Hebr. 1.

Igitur, vt ſimilitudinem Dei, quam noſtra volūtate perdidimus, noſtra nihilominus voluntate recuperare poſsimus, bonitas Dei Spiritus ſanctus illuc vſq; deſcēdit, quò peruenire nos facilè poſſumus, dum ſuperfertur aquis, quæ præſto ſunt, de noſtro ſolam volūtatem poſtulans, cætera gratis omnia procurans. Nam & aquam illā, quę de mortuo Chriſti corpore profluxit, ipſe creauit, qui corpus ipſum Chriſti de noſtræ aqua naturæ ſotu ſuo concreſcere fecit, ſicut habemus in ſymbolo: Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto, vel in Euangelio: Quod enim in ea natum, eſt de Spiritu ſancto, & qui in mundi creatione (vt in præ-

Matth. 1.

in præſenti lectione ſcriptum eſt)ſuperſerebatur aquis,in modum volucris (vt ait Hieronymus)oua ſua calore animantis, ipſe nũc ſuperſertur aquis baptiſmi, vt ingredientes ſub gratiam ſuã confouens,in veram regeneraret vitam, expandens alas ſuas,& aſſumens eos atq; portans in humeris ſuis. ¶Etſi opus eſt,vt ampli⁹ appropinquet alicui, id eſt,ſi ab aquis arceatur aliquis, vt volens ad illas peruenire nõ poſsit, ſicut arcebatur Cornelius, Iudæis prohibentibus gentiles recipi: vel ſicut multi Chriſtum in perſecutione confitẽtes, necdum baptizati, ad aquas peruenire non poterãt,artati carceribus & vinculis præpediti. Si,inquã,opus ſit propter aliquid huiuſmodi, tũc demũ aduolat mater gratia Dei, ſuaſq́; vltra nidum aquarum alas extendit:ſicut adhuc loquẽte Petro cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes,qui audiebant verbum, & erant loquentes linguis & magnificantes Deum.

Deut. 32.
Acto. 10. 11.

Quòd martyres baptiſmum non conſecuti,rectè dicantur in ſanguine & morte ſua baptizati.

Cap. V.

SEd illos,tanto defenſore tutos,iuſsit Petrus aqua baptizari in nomine patris & filii & Spiritus ſancti:multi autẽ perſecutionis articulo præoccupati, ſine aquæ baptiſmo ſuppliciis affecti,pro chriſto cõſummati ſunt. Quid ergo?Nunquid hi baptizati ſunt? Imo tanto maiorẽ gratiã præ illis,qui in pace Eccleſię moriuntur,aſſecuti ſunt,quanto grauiori diſpendio morti & ſanguini Chriſti cõmunicauerũt. Nam in baptiſmo cõmuni,tantũ ſimilitudo mortis eſt, ſicut ait Apoſtolus: Si enim complantati facti ſumus ſimilitudinis mortis eius,ſimul & reſurrectionis erimus:in martyrio aũt ipſa mors. Quòd ſi martyrium baptiſmus non eſſet,nunquam dominus de paſsione ſua dixiſſet, quod iam ſuprà commemoratum eſt:Baptiſmo habeo baptizari,& quomodo coartor,vſquedum perficiatur? Verum exceptis his, quos eiuſmodi articulus non intercipit, nulli Spiritus ſanctus extra ſontem occurrit,totamq́; remiſsionem peccatorum intra aquas continet, nec vltrà extendit. Ex his maximè locis, de quibus dictum eſt,memorata lectio baptiſmi ſacramẽto congruit.Cęterum niſi vitandi ſubeſſet cauſa faſtidii,poterat ex autẽticis doctorum tractatibus oſtendi,quòd tota ſeries mũdanæ creationis,quæ in eadem lectione digeſta eſt, ſimilitudines præferat noſtræ,quæ per baptiſmum agitur, renouationis.¶Nam, qui in principio creauit Deus cœlum & terrã,& cætera fecit ſex dierũ opera,nunc dicit: nouos cœlos & nouam ego terrã creo,id eſt, nouos ſanctos,& nouam Eccleſiæ plebem:& diuidit aquas ab aquis, & poſitum eſt firmamentum Apoſtolorum & prophetarum, diuidens diuinæ aquas ſapientiæ, quas continet ab aquis humanæ vel carnalis prudentiæ. De quo Pſalmiſta: Extendens, inquit, cœlum, ſicut pellem, qui tegis in aquis ſuperiora eius, & congregatis aquis in vnum locum, circundedit Deus mari, id eſt, turbinibus huius ſeculi, terminos ſuos:poſuitq́; vectem & oſtia, & dixit: Huc vſq; venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos, & ſic terra Eccleſiæ à naufragio liberata,germinauerunt campi eremi, id eſt, latitudines gentilitatis, germen odoris Iſraël, quia floruit in gentibus patriarcharum & prophetarum fides. ¶Et poſita ſunt in firmamento propheticæ vel Euangelicæ ſcripturæ:firmamentum enim,inquit Auguſtinus,contra inſidioſos errores Deus ponere voluit in ſcripturis,in firmamento,inquam, ſacræ ſcripturæ,poſita ſunt ſol & luna,& numeroſitas ſtellarum,id eſt, maiorum minorumq́; ac mediocrium luminaria doctorum, & baptizatorũ alii per contemplationem euoluunt dicentes,Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt:alii ſecularibus innatant curis, & proficiente cultu chriſtianitatis,animalia quoq; quadrupedia,id eſt,carnalium turbæ, ad fidem Chriſti prorepsẽre. ¶Et talis creaturæ dominus, eſt nouus Adam,cuſtos & poſſeſſor tam terræ quàm cæleſtis paradiſi,quem ſerpens non decepit, mulier non ſeduxit, qui peccatum non fecit,& ideo morti nil debuit.

Rom. 6.
Luc. 12.
Eſai. 65.
Epheſ. 2.
Pſal. 103.
Iohel. 2.
Iob. 38.
Philip. 3.
Actor. 10.

¶Sed ipſum tempus anni primum, id eſt, vernum eidem cõgruit ſimilitudini, quo nõ ſolum in exitu Iſraël de Aegypto ſanguis agni reſtitutio fuit libertatis,ſed & totus mundus initiũ ſuæ ſumpſit creationis. Vnde magnus Leo dixit. Nũc ad prænunciatum feſtis omnibus feſtum,ſacer nouorum menſis enituit,vt,in quo accepit mundus exordium,in eodem haberet Chriſtiana creatura principium. ¶De qua noua creatura Paulus Apoſtolus dixit:Scimus enim,quoniã omnis creatura ingemiſcit & parturit vſq; adhuc: videlicet vſq; ad reuelationem filiorum Dei, quã ipſe præmiſerat dicens: Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Ac deinde ſecutus:Non ſolum autem illa, ſed & noſipſi primitias ſpiritus habentes,id eſt,qui primi dona ſancti Spiritus accepimus, ipſi intra nos gemimus,&c.Quamuis enim perfecti videamur, tamen (dum corruptibiles ſumus) ſecuri non viuimus, neq; comprehendiſſe nos arbitramur.

Rom. 8.
Philip. 3.

De Lectione ſecunda. Cap.VI.

Exod.14. LEctio ſecunda eſt illa libri Exodi: Factú
eſt in vigilia mututina, & ecce reſpiciés
dominus ſuper caſtra Aegyptiorum per
columnam nubis & ignis, interfecit exercitú
eorum, & ſubuertit rotas curruum, ſereban-
turq; in profundú. Non dubiè neq; per par-
tes, ſed manifeſtè tota lectio hæc ſalutaris ba
ptiſmi Chriſti typum præſert, & notum eſt,
quia paſsim in ſcripturis ſacris lectionis hu-
ius ſacramentum à doctoribus concelebra-
tum eſt. Et in ſuprà memorata cerei benedi-
ctione ſic dictum eſt. Hęc nox eſt, in qua pri-
mùm patres noſtros filios Iſraël eduxiſti de
Aegypto, quos poſteà rubrú mare ſicco veſti
gio tranſire feciſti. ¶Qualiter hoc fiat, núc in
ſingulis per baptiſmú Chriſti, ſola ſuis fides
intuetur oculis: & ideo cantat domino can-
Exod.15. ticum Moyſi, id eſt, tractum ſequentem: Can
temus domino, glorioſe enim magnificatus
eſt, equum & aſcenſorem deiecit in mare.
¶Qualiter autem hoc geſtum ſit in patribus
ſanctis & omnibus electis, qui apud inſeros
hunc expectabant tranſitum, quantus beata-
Eſai.64. rum animarum exercitus, duce potenti ani-
1.Cor.2. ma Chriſti, per illud mare tranſierit, quo de
latere eius in aquam & ſanguinem diuiſum
exiit, quanta exultatio de tenebris exeuntiú,
quanta lætitia paradiſum introeuntium, nec
oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor ho-
minis aſcendit.

De Lectione tertia. Cap.VII.

Eſa.4. LEctio tertia: Apprehendent ſeptem mu-
lieres virum vnum in die illa, dicentes:
Panem noſtrum comedemus, & veſti-
mentis noſtris operiemur, &c. Hęc quoq; ad
baptiſmi ſacramentum, & ad inſtructionem
manifeſtè pertinet baptizandorum. ¶Sed iá
nunc dicendú, cur quatuor legantur lectio-
nes, de lege & prophetis aſſumptæ. Videlicet
lectio prima idcirco legitur, quia, vt dictum
eſt, de creatione mundi & hominis conditio
ne narrans, aquarú quoq; myſteria, cum Spi-
ritus Dei autoritate interſerit. Tres verò reli
quæ tria múdi tempora reſpiciunt, id eſt, pri-
mum ante legé, ſecundú ſub lege, tertiú ſub
gratia, quibus cunctis téporibus remediú ba
ptiſmatis neceſſarium fuiſſe commendatur.
De his, qui ante legem fuerunt, claret, quia, ſi
cut iam dictum eſt in ſecunda lectione, bap-
tiſmum Chriſti præfigurauerunt in eo, quòd
1.Cor.10. mare tráſierunt, & ſicut Apoſtolus dicit: Om
nes ſub Moyſe baptizati ſunt in nube & ma-
ri. Nondum enim data erat lex. De his auté,
qui ſub lege erant, in tertia lectione dicit E-
ſaias: Si abluerit dominus ſordem filiarum
Sion, & ſanguinem Hieruſalé lauerit de me-
dio eius in Spiritu iudicii & Spiritu ardoris.
De quo ardore dicit Iohannes Baptiſta in E-
uágelio: Ille vos baptizabit in Spirituſancto
& igni. ¶Vir ille chriſtus eſt, quem iuxta hác *Ioan.5.*
lectionem apprehendét ſeptem mulieres, id
eſt, ſeptem gratiæ Spiritus ſancti. De quibus
idé propheta alibi dicit: Et requieſcet ſuper *Eſai.11.*
eum ſpiritus domini, ſpiritus ſapientię & in-
tellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpi-
ritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum
ſpiritus timoris domini. Hæc ſeptem gratiæ
apprehenderút Ieſum, quem (vt ait Hierony
mus) multo tempore deſiderauerút, quia nul
lum alium inuenire potuerunt, in quo æter-
na ſtatione requieſcerent. Quòd autem gra-
tia Spiritus ſancti cuncta poſsideat, exponi
non indiget. Ideo panem noſtrum, inquiút,
comedem⁹, & veſtimétis noſtris operiemur.
Sed quia in hominibus ſemper obprobriú,
nullo viuente, vt ſancti Spiritus dona poſce-
bant, propterea Ieſu nomen ſibi cupiunt in-
uocari, vt quod in lege imperfectum erat, in
Euangelio compleretur.

De Lectione quarta. Caput VIII.

LEctio quarta: Scripſit Moyſes canticum:
ſiue, hæc eſt hæreditas ſeruorú domini. *Deut.32.*
Vtræq; enim viciſsim leguntur in pa-
ſcha & in pentecoſten, & ambæ hoc tempus
gratiæ manifeſtius exprimunt. ¶In ea, quæ *Hebr.2.*
eſt: Scripſit Moyſes canticum, ait idem Moy-
ſes: Noui enim, quòd poſt mortem meá ini- *Deut.32.*
què agetis, &c. Mortem Moyſi finem legis ac
cipiunt penè cuncti doctores ſancti, id eſt, ad
uentum Chriſti, cuius gratia ſic legi, quem-
admodum Ioſue ſucceſsit Moyſi, qui populú
Dei trans Iordanem eductum, ingentibus
prælíis in terrá repromiſsionis, dux victorio
ſus introduxit: Ieſum Chriſtum nomine prę
figurans & opere, qui omnem electorum po
pulum, quorum neminem lex ad perfectum
adduxerat, ſanguine ſuo contra diabolum di
micans, victor mortis per baptiſmi gratiam
in paradiſum reduxit. ¶Profectò in hoc tépo
re, iuxta canticú, quod Moyſes ſcripſit: Pecca-
uerunt domino non filii, ſcilicet Iudæi, gene
ratio praua atque peruerſa, populus ſtultus
& inſipiens, quem cóſtituerat dominus & pa
ter ſuus ſuper excelſam terram: ſcilicet legis
prophetarumq́; notitiam, vt ſugerent mel cæ
leſtis doctrinæ de petra, quæ Chriſtus erat,
oleumq́;, id eſt, gratiam Spiritus ſancti, de eo
dem ſaxo duriſsimo, per reſurrectionis poté
tiam immortaliter ſolidato: & ecce ecótrariò
de vinea Sodomorum, & de ſuburbanis Go-
morræ, vua eorum vua fellis, & botrus ama-
riſsimus: & propter hæc abſcondam, ait, fa-
ciem meá ab eis, &c. At verò cœli & terra, de
quibus

Eſa.65. quibus alibi per prophetam dicit: Nouos cœlos & nouam terram ego creo. Noui,inquã, cœli & noua Eccleſiæ terra audiuit verba oris eius, ſicut in ſequenti tractu cantamus: & cõcreſcit in eis vt pluuia doctrina domini, & fluit vt ros eloquiũ domini, quaſi hymber ſuper herbam & quaſi ſtillę ſuper gramina, quia nomen domini inuocatur ſuper nos, no- *Matth.28.* men Patris & Filii & Spiritus ſancti, quod totam vim continet eius, quæ per baptiſmũ agitur, noſtræ regenerationis. ¶Non minus *Eſa.54.55.* illa Eſaiæ lectio: Hęc eſt hęreditas ſeruorum domini, hoc idem, vt ſuprà dictum eſt, tempus gratiæ reſpicit, prouocans credentes & dicens: Omnes ſitientes venite ad aquas, *Pſal.64.* vt veniant ad fluuium Dei, qui repletus eſt *Pſal.45.* aquis, & cuius impetus lætificat ciuitatem *Eſa.12.* Dei, vt bibant aquas de fontibus Saluatoris, qui loquitur ad Samaritanam: Si ſcires donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & de- *Iohan.4.* diſſet tibi aquam viuam, & aquam, quam ego dedero ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Sciendum autem, quod ait Hieronymus, homo aquam tribuat, Deus autem Spiritum ſanctum, quo ſordes abluuntur, & peccata purgantur.

De Tractibus, quos lectionibus eiuſdem ſuccinimus. Cap.IX.

TAntã, quę his tribus lectionibus chorus ſuccinit, ſingula ſingulis exultationem indicant renatorum, quòd iure exultare debeant, quia ſubmerſis omnibus peccatis, ipſi per mare baptiſmi tranſeunt liberati. Verùm hæc exultatio in metu & tremore debet eſſe, & cum laborioſa & neceſſaria carnis mortificatione, quandiu ſumus in corpore, ſtantes (ſicut in Apocalypſi le- *Apoca.15.* gimus) ſupra mare vitreum, qnod graues & rurſus oneratos peccatis ſuſtinere non poteſt. Vnde oportet, vt abiectis oneribus ſeculi, & ſimplici tunica cõtenti, perſiſtamus, vel ambulemus ſuper hoc vitreum mare baptiſmi, mixtum igne Spiritus ſancti, tenentes (ſicut ibi legitur) citharas Dei, id eſt, tota carne mortificati, & in laude Dei extenti, canendo trementes, & tremendo canẽtes, iuxta illud: *Pſal.2.* Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. ¶Benè ergo verba canticorũ Moyſi & prophetarum, quę ſuccinimus, in tractus efferimus, quem canticum lugentium eſſe, & miſeriæ præſentis exilii congruere, iam dictum eſt.

¶Quartus tractus in hoc differt à cæteris, quòd nulla lectione præmiſſa cantatur. Nec mirum. Non enim in officio præſenti ſic eſt vox vniuerſalis Eccleſiæ, quemadmodum & illi. Eorum quippe ſolummodo vox eſt, qui in præſenti aſſunt baptizandi, adhuc peccati originalis veneno infecti, & ideo feſtinant ad baptiſmum, vt iuueneſcant, quemadmo- *Pſal.41.* dum deſiderat ceruus ad fontes aquarum. Quod maximè ex ſubſequenti collecta confirmatur: Omnipotens ſempiterne Deus, reſpice propitius ad deuotionem populi renaſcentis, qui, ſicut ceruus, aquarum tuarum expetit fontem. ¶Econtrà lectio prima nullo ſubſequenti cantico terminata eſt, videlicet, quia creatis & completis mundi cunctis operibus, non cantauit dignas homo ingratus Deo creatori gratias: ſed obmutuit à laude Dei, & audito ſerpente, contra præceptum quod acceperat, obſurduit. Vnde & baptizando dicitur, ephpheta, quod eſt adaperire, ſumptum de Euangelio, quo dominus noſter curationem humani generis, quod ſic obſurduerat & obmutuerat, vt dictum eſt, in eo, quem ſanauit, homine ſurdo & muto ſignificauit. ¶Nec prætereundum, quia neque collectis ſalutatio, id eſt, dominus vobiſcũ, *Marci.7.* neq; lectionibus ſupradictis vllæ ſuperſcriptiones, id eſt, tituli præferuntur: quos à nudiuſtertius cũctis lectionibus, tanquam corporibus capita præſcidimus, donec caput noſtrum Chriſtus reſurgendo nobis reddatur, cuius reſurrectionis ſimilitudo in his, qui baptizati de fontibus aſcendunt, Chriſtum in- *Galat.3.* duti, vt Apoſtolus ait, fidei oculis repræſentatur: nec ante hoc ſigna Eccleſiæ cõcrepant, quorum cauſa iam ſuperius dicta eſt.

De conſecratione fontis.

Caput X.

COnſecratio fontis in nomine ſanctę trinitatis, & maximè inuocatione perficitur Spiritus ſancti. Quod iccirco rectè fit, quia tota hominis regeneratio, licet totius ſit opus trinitatis, propria tamen eſt operatio Spiritus ſancti. Sancta quippe trinitas, vt ait Leo Magnus, ita ſibi diuiſit opus hominis, vt pater conderet, filius redimeret, Spiritus ſanctus regeneraret vel igniret. Veruntamen & Pater cum Filio & Spiritu ſancto condidit: & Filius cum Patre & Spiritu ſancto redemit, & Spiritus ſanctus cum Patre & Filio regenerat atq; illuminat. Nam & Pater dum conderet: Faciamus, inquit, homi- *Gene.1.* nem ad imaginem & ſimilitudinem noſtrã, & filius dum redimeret, pater illi calicem paſſionis dedit: & Ipſe filius per Spiritũ ſanctũ bibit: ſicut Apoſtolus Paulus ait Hebræorũ IX. Sanguis Chriſti qui per Spiritũ ſanctũ ſemetipſum obtulit Deo, & cætera: & vt Spiritus ſanctus regeneret, pater eundem paracletum Spiritum dat, & filius in eodẽ Spiritu bapti-

baptizat,ſicut Iohannes Baptiſta in Euange-
lio ſibi dictum inſinuat: Super quem vide-
Ioan.1. ris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam,
& manentem in eo, hic eſt, qui baptizat
in Spiritu ſancto. ¶ Spiritus ergo ſanctus a-
quarũ ſanctificator eſt, ſanctus Spiritus ſon-
tis noſtri ſanctificatio eſt, imo ſpiritus ſons
vitæ eſt,pacis fluuius eſt. Spiritus ſanctus il-
Pſal.35. la paterni cordis benigna vena eſt,de qua vſ-
que ad nos miſeratio larga, tanquam flumen
inundans,procurrit. Amor Dei, torrens vo-
Eſai.66. luptatis Dei,Spiritus ſanctus eſt. ¶ Hic illum
duorum patrem filiorum, erga iuniorem fi-
lium,id eſt,gentilem populum, ingenita ſibi
pietate flexit, qui luxurioſe viuendo ſuam
paternæ ſubſtantiæ partem conſumpſerat,
porcos alienos in lõginqua regione pauerat,
id eſt,ſpurcos dæmones coluerat,& tunc re-
uerſum ſuſcipit,ſeſtum diem omnibus ami-
cis, id eſt, cœtibus indicit angelicis, iubet
primam cum anulo ſtolam proſerri. Quid
enim intelligimus per anulum,niſi fidei ſig-
naculum? Nam catechumenus, dum bapti-
zandus fidei ſacræ,quam firmiter tenet,ſym-
bolum reddit, profectò illam tabulis cordis
eius inſcripſit, decentem anulum in manu
eius dedit,& in eo, quod conſignatus eſt cru-
Galat.2. ce Chriſti: vt dicat cum Apoſtolo: Chriſto
confixus ſum cruci, & qnòd tertiò ſub-
mergitur,vt triduanæ morti Chriſti confir-
metur,& hoc mirabili pietatis officio viuus
& incolumis crucifixo & mortuo atq; ſepul-
to configitur, commoritur & conſepelitur,
proculdubiò calceamẽta accipit in pedibus.
¶ Calceamenta nanq; de mortuis animalibus
fiunt. Et hæc manifeſtæ dominicæ mortis
inſignia ſunt,quæ ideo ſuſcipit, vt eius exem
plo,qui propter nos crucifixus eſt, deinceps
crucifigat carnem ſuam cum vitiis & concu-
piſcentiis, & mortificans membra ſua,quæ
ſunt ſuper terram, dicit: Viuo autẽ iam non
Galat.5. ego,viuit verò in me Chriſtus. ¶ Cùm autem
candidam veſtem accipit, quæ vtiq; nouam
Chriſti conſolationem ſignificat, dicente A-
Coloſſ.3. poſtolo: Omnes,qui in Chřo baptizati eſtis,
Chriſtum induiſtis. Profectò primam illi ſto
lam induit pater, & manducemus, inquit, &
bibamus, quia filius hic meus mortuus fue-
rat & renixit, perierat & inuentus eſt.

De miſſa eiuſdem diei,& cur illi conſuetudi-
nalis cantus,id eſt,Introitus & Cõ
munio deſit. Cap.XI.

STatim ergo paſchale veſpertini ſacrificii
conſtruitur conuiuium, trina præeunte
litania, in honore ſanctę & indiuiduæ tri
Galat.3. nitatis, in cuius nomine trino baptizatus fi-
Luc.15. lius hic,de quo loquimur, qui mortuus fue-
rat & reuixit,perierat & inuentus eſt,conere
pant ſigna,quæ hactenus ſuerãt muta,& per-
ſonante ſymphonia chorus exultat. Gaudẽt
nobiſcum angeli, & propter illorum gaudiũ
nos repetimus omiſſum à ſeptuageſima hym
num ipſorum,id eſt,Gloria in excelſis. ¶ Ad-
ducitur vitulus ille ſaginatus,ſcilicet Deus &
homo Chriſtus, cuius carnem manducare,&
ſanguinẽ bibere debemus: qui ideo vitulus
dicit̃, quia homo pro nobis ſacrificatus eſt:
ideo ſaginatus, quia in ipſo habitabat pleni-
tudo diuinitatis corporaliter. ¶ Sed huic cõ-
uiuio ſenior frater,id eſt,Iudaicus populus,
intereſſe non vult,ſtanſq; foris & audiẽs ſym
phoniam & chorum,detrahit fratri ſuo, in-
uidia tortus & odio,patriſq; clementiam re-
prehendens,triſtitia mauult & fame cõſumi,
quàm cum fratre gaudere & epulari. Exibit
aũt pater quandoq;,& faciem lætam auerſo
& triſti filio dignanter ingerens, perſuade-
bit, & precabitur illum opportunis intereſſe
gaudiis & epulis,tenens manum eius,& blan
dis conſulens ſermonibus, & tunc reliquiæ
Iſraël ſaluæ fient. ¶ Interim, donec illud fiat, Rom.11.
plenum vel integrum non erit paternæ do-
mus, id eſt,præſentis Eccleſiæ gaudium: quia
licet Iudaicus populus ſemper gentium ode
rit ſalutem,gentium tamen Eccleſia dolet,ꝙ
ille populus ſtat foris,quodq; ſua ſalus illi in
ſcandala ſit. Igitur huius diei ſacrificio veſ-
pertino,tam feſtiuo, tamq; iucundo conue-
nienter quædam ornamenta detracta ſunt,
ſcilicet introitus, graduale, offerenda atque
communio,quæ de Pſalmis quondam à Cœ
leſtino Papa quadrageſimo,primùm ad canẽ-
dum inſtitutis ante ſacrificiũ excerpta, & cũ
ſuaui modulatione in Romana Eccleſia cãta-
ri inſtituta ſunt. ¶ Interea dum vitulus addu-
citur,conuiuium præparatur, accedit coràm
ille miniſtrornm primus atq; fidiſſimus Pau
lus,filiumq; illum, qui reuerſus eſt,iam habẽ
tem anulum in manu, iã calceatũ, iamq; ſtola
prima indutum, gratulabundus alloquitur
in pręſenti Epiſtola,dicens: Si conreſurrexi-
ſtis cum Chriſto,quæ ſurſum ſunt ſapite, nõ Coloſſ.3.
quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis, & vita
veſtra abſcondita eſt cum Chriſto Deo. O fi-
di procuratoris elegans facundia,& officioſa
ſedulitas. Mortui,inquit,eſtis,quia videlicet
mortuum eſt in vobis, qnicquid ſuper terrã
ſapiebatis. Quid enim prius ſapiebat ille fili-
us deſertor patris,luxurioſus & prodigus, ni Luc.15.
ſi cum meretricibus cõuiuia ſtruere, ſua diſſi
pare, alienis inhiare, porcos alienos paſcere?
Totum hoc mortuũ,& in baptiſmo Chriſti
ſepultum eſt. ¶ Vita autem noua,quæ de eo-
dem baptiſmo ſurrexit, quæ filiũ talem lõgè

alterum

alterum fecit: Vita, inquam, noua, quæ cum Chriſto in deo abſcondita eſt, ipſe idē nouus homo Chriſtus eſt, quem & cādida veſtis baptizati ſignificat. Cùm enim, inquit, Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum illo in gloria. Vitam eandem, diuina nouitate conditam, ſignificant & in Euangelio conſequenti veſtimenta angeli, quæ erant cādida ſicut nix. Ecce interea canorè cœleſtis perſonat ſymphonia, quò lætificentur côuiuæ, tanquam de cœlo remiſſum & ori noſtro redditū alleluia: quod à ſeptuageſima noſtra non cecinerunt organa, videlicet, quia diebus his captiuitas præſentis vitæ ſignificata eſt, & ideo quòd futuræ vitæ iucunditatē ſignificat alleluia, tacendo velut ad ſalices Babylonis huius flentibus nobis pependerunt. At nūc, quia nox illa ſacratiſsima iam incumbit, qua Chriſtus libertatis autor reſurrexit, in qua iam, vt dictum eſt, prima reſurrectione reſurgunt, qui baptizantur noui Eccleſiæ filij, protinus tanquam de ſalicibus direpta noſtra certatim organa perſultant alleluia, dicuntq́; : Confitemini domino, cauſamque ſubiiciunt: quoniam bonus, quod ab effectu comprobatur, quoniam in ſeculū miſericordia eius, ſubauditur exhibita in remiſsionē peccatorum, quam eſt largitus in baptiſmo: & hunc meritò verſiculum alleluia primùm arripit. Pſalmus quippe centeſimus ſeptimus decimus, cuius hic primus verſus eſt alleluia, in titulo habet, multum hāc miſericordiam, & hāc diem ſolennem, quam fecit dominus, fidei noſtræ commendat, vt exultemus & lætemur in ea. ¶Hoc alleluia ſicut & reliquum huius diei officium, maximè baptizatorū eſt exultatio, eò quòd prima, vt dictū eſt, reſurrectione iam conreſurrexerūt cum Chriſto. Reſtat verò grandis labor, vt habeat partem in reſurrectione ſecunda, & inter ipſum laborem bonorum operum ſupereſt metus, ſupereſt fletus, vel propter periculum gehennæ, vel propter deſiderium vitæ æternæ. Rectè ergo, quia necdum plenum eſt gaudium ſpei vocatorum, quod imminuit ſolicitudo eorundem adhuc à Deo peregrinantium, cum alleluia tractus quoque cantatur, quem cantum lugentium eſſe ſuperius iam dictum eſt. Itemq́; per totam paſchalem hebdomadam vſq; ad ſabbatum, quo albas ipſi deponunt, eadem pro cauſa graduale cātatur, qui cantus eſt laborantium, nec niſi propter eos pertineret ad dies pentecoſtes, quod tempus futuræ requiei, paciſq́; & gloriæ ſignum eſt. ¶Nam & in canone per hanc hebdomadam hoc pro ipſis additum eſt: Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ: ſed & cunctæ familiæ tuæ, quam tibi offerimus pro his, quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu ſancto, tribuens eis remiſsionem omnium peccatorum. Et ab hac verſpera, qua baptizati ſunt, per ſingulas huius hebdomadæ veſperas clerus ad fontes procedit cum Chriſti reſurrectione ſolennitatē ſancti celebrans baptiſterij.

Pſal. 117.

Cur à nudiuſtertius omiſſum nunc reddatur pacis oſculum.

Caput XII.

Cvr pacis oſculum, quod Papa Innocentius à beato Petro triceſimus octauus dari inſtituit, omiſſū fuerit à nudiuſtertius, & hodie reddatur, ex ipſo canonis loco, in quo datur, citius agnoſcitur. Datur enim eo loco, quo iam ſecundò calicem diſcooperuimus, & dicimus: Pax domini ſit ſemper vobiſcum. Hic autem locus, ſicut in eiuſdem canonis tractatu dictū eſt, illud ſignificat, quod dominus noſter reſurrexit à mortuis, & ſtans in medio diſcipulorum ſuorū dixit eis: Pax vobis. Ioan. 20. Per quod illud nobis innuit, quod paries inimicitiarum inter nos ac Deū erectus fuerat, id eſt, peccatum, ad quem diſſoluendum dominus noſter tranſitu mortis profectus eſt. Epheſ. 2. Quo effecto reſurgendo rediens pacē annunciauit, quam acquiſierat nobis prima voce, quam emiſit in medio diſcipulorū ſuorum, dicendo: Pax vobis. ¶Rectè igitur, ex quo ad faciendam eandem pacem profectus eſt, donec rediens diceret: Pax vobis, intermiſimus: Pax domini ſit ſemper vobiſcū, neq; dedimus pacis oſculum. ¶Simul Iudæ traditoris probroſum execrātes & anathematizantes oſculum, quo filiū hominis tradēs, ſanctum & innocens Apoſtolorū infamauit collegium, apud eos, qui foris erant, occaſionem maledicendi præbēs, ac deteſtandi eos, quorum ſanctitatis æſtimatio magna fuerat, vt de illis tale quid cantitarēt, quale illud eſt: Et crimine ab vno diſcē omnes.

De die dominicæ reſurrectionis.

Caput XIII.

Octauam illā, quæ in Paralipomenon, & in ſuperſcriptionibus quorundā in- 2. Para. 7. uenitur Pſalmorum, hęc ſacra ſpectat dies, quā fecit dominus, vt eſſet ſolennitas ſolennitatum, Pſal. 6. 11. quemadmodum pro ſui magnitudine dicuntur ſancta ſanctorū, Cantica cāticorū. Sicut enim illa cætera ſuperant ſancta vel cātica, ſic ſolēnitates cæteras huius ſacroſanctæ ſolēnitatis antecedit nobilitas. Octaua aūt illa futura eſt perfectæ atq; cōſummatæ reſurrectionis gloria, in qua electi omnes, qui nunc poſt depoſitionem carnis vna & ſimplici ſolius animæ beatitudine perfruuntur Apoc. 6.

fruuntur,ſicut in Apocalypſi legimus: quia
datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ:duplici, id
eſt,corporis & animę felicitate remunerabũ-
tur,ſicque binas perennis gloriæ ſtolas acci-
pient. ¶Quam octauam ſicut ſeptem mundi
ætates ordine ſuo pręeunt,quarum ſexta nũc
ab aduentu Chriſti voluitur, ſeptima verò a-
nimarum eſt carne depoſita quieſcentium, ſi
cut alio loco iam dictum eſt: ſic & hanc ſa-
cratiſsimam ſolennitatem ſeptem dominicæ
pręceſſerunt,quarum in prima:Circundede-
runt me gemitus mortis,in ſeptima cantaui-
mus: Lætare Hieruſalem,ſingulæ ſingulis æ-
tatum earundem proprietate ſui reſponden-
tes officij, ſicut loco vel ordine ſuo iam di-
ctũ eſt,& interpoſita Dominicæ paſsiõis me-
moria per duas hebdomadas, quod ipſum
cur fiat,iam dictũ eſt. ¶Sequitur hæc octauæ
ętatis,quæ extra ſeptẽ eſt,quia æterna eſt glo
rioſa Chriſti reſurrectiõe cõmendata ſeſtiui
tas,nobilis,admirabilis,decora & ſuauis,ſplẽ
dida & deſiderabilis.Nõ enim parũ eſt,quod
in illa nobis octaua repoſitum eſt. Nam ſicut
octaua dies eadem quæ prima eſt,ſic in illa ę-
tate reſtituitur homo in hoc ipſum, ad quod
conditus eſt,eritq́; corpore & anima immor-
taliter felix,& feliciter immortalis, ſicut an-
geli Dei,imo ſupra primæ originis reparatus
dignitatem, eò quòd ſuam in vnitate perſo-
næ filij Dei reſpiciat naturam, perſonam ſu-
per omnia opera manuum patris coſtitutam
adorari,laudari & glorificari ab angelis in co
eſſentia ſummæ & indiuiduæ trinitatis.¶Id-
circo dum ſanctorum recolimus natalitia,de
quibus dubium non eſt, quòd egreſsi à cor-
poribus gloriam ſempiternã iã adepti ſunt,
diem quoq; celebramus octauum,beatificã-
tes illos ex eo quòq;,quòd in futuro corpo-
rum receptorum immortalitatem glorioſam
feliciter obtinebunt.

Gene.17. ¶Hoc & per octo beatitudines Euangeli-
cas ſignificatur,vbi octaua redit ad caput.Nã-
Matth.28. que & in prima,& in octaua hæc eadem bea-
titudinis ſententia eſt,quoniam ipſorum eſt
regnum cœlorum. Vnde Auguſtinus: Octa-
ua,inquit,ſententia,quæ ad caput redit, per-
fectumq́; hominem declarat,ſignificatur ſor
taſſe & circunciſione octaua die in veteri te-
ſtamento,& domini reſurrectione poſt ſab-
batum, qui eſt vtiq; octauus, id eſt, primus
dies, & celebratione octauarum feriarum,
quas in regeneratiõe noui hominis celebra-
mus. De illa igitur octaua,quæ eſt reſurre-
ctio,quæ iam completa in capite noſtro,ſcili
cet Chriſto, nunc ſecundum diei præſentis,
in qua reſurrexit,officium,ordinemq́; myſti
cum,aliqua dicenda ſunt.

Cur dominus non ante diem ter-
tium reſurgere voluerit.
Cap. XIIII.

TErnarius numerus, qui apud ſeculares
quoque philoſophos inſignis habetur
pro eo,quòd imparium & eorũ,qui prę
ter vnitatem nullam aliam recipiunt ſectio-
nem,primus eſt numerorum: apud nos lon-
gè amplius præclari nominis, imo primæ ac
diuinę eſt autoritatis,tam propter ipſam eſſẽ
tiam ſanctę & indiuiduę trinitatis,quàm pro
eo,quòd ſaluator noſter tertia die reſurrexit
à mortuis. Et profectò tertia dies hæc ad idẽ
ipſum eiuſdem ſanctæ trinitatis reſpicit ſa-
cramentum. ¶Idcirco nanque dominus non
ante tertiam reſurrexit,quia congruum fuit,
vt propiciationem ſanctæ trinitatis triduana
nobis obtineret mors carnis Chriſti. Alio-
quin cur cum ſub trina merſione baptiza-
mur in nomine patris & filij & Spirit⁹ ſancti,
complantati dicimur, imo verè complantati
facti ſum⁹ ſimilitudini mortis eius, niſi quia
eandem mortem ſuam, quam antea baptiſ-
mum ſuum appellauerat, triduo pertulit &
ipſe in nomine & in obedientia patris & filij
& Spiritus ſancti. Siquidem & pater filio (ſi-
cut & ipſe filius teſtatur) calicem paſsiõis de
dit: & ipſe filius animæ ſuæ in ſua poteſtate
propinauit,ſicut ipſe ait: Poteſtatẽ habeo po Iohan.10.
nẽdi animã meã:& Spiritus ſanctus illi propi
nari fecit, ſicut Apoſtolus ait: quia Chr̃s per Hebr.9.
Spiritũ ſanctũ ſemetipſum obtulit.Cõgruen
ter ergo mors domini triduana extitit, quã
ſancta trinitas diſpoſuit,quãq; ad obtinendã
humano generi propiciationem eiuſdem ſan
ctæ trinitatis,noſtra in illo natura ſola pertu
lit. ¶Non ſolum autem, ſed & tota vita eius
annorum ſuorum numero ſanctę trinitati ſa
mulatũ ſe exhibere,& eius præcepto ſe obe-
dire innuit.Nam in triginta tribus annis,qui
bus ſuper terrã ambulauit, ternarius eſt repe
titus hac ſola differẽtia, quod vn⁹ ternarius,
vt triginta ſint,in decenum limitẽ conſurgit,
alius vt ſimplex ſit, in ſingulari limite ſubſi-
ſtit.¶Cuius in typũ Iſaac quoq; ad immolan Gene.22.
dum ternario dierum numero ductus eſt.
Nam de Geraris,vbi tunc habitabat Abrahã,
vſq; ad montem Moria,id eſt, ſedem templi,
dierum trium eſt,vt ait Hieronymus,& con-
ſequenter illuc die tertio peruenit, ſicut hi-
ſtoria refert, & venit in locum,quem dixit ei
Deus in die tertia.¶Sed vt ad inceptũ redeã,
mira velocitas, mirabilis ille ſaluatricis gra-
tiæ curſus,vt triduo triũ temporũ ſeculi pec-
cata deleret,omnes,qui ante legem fuerant,
omnes, qui ſub lege erant, cunctos,qui ſub
gratia venturi erant, vna Chriſti morte pari-
ter ſol-

riter ſolueret,pro ſingulis temporibus ſingulos dies eiuſdem mortis appendens. Totam eius velocitatem Spiritus ſanctus innuebat, cùm propheta imperans dicebat: Voca nomen eius: accelera ſpolia detrahere,feſtina prædari.

Iſa.8.

Item de celebritate reſurrectionis.

Caput XV.

Cant.2.

DE hoc & illud in Canticis, reuertere, ſimilis eſto dilecte mi capreæ hinnuloque ceruorum ſuper montes Bethel. Accelerauit enim inferni ſpolia detrahere,feſtinauitq; prædari,reuerſuſque vt caprea aut ceruorum hinnulus, id eſt, patriarcharum filius, ad ſaluandum velociſsimus, apparuit ſuper montes Bethel, id eſt, viſus eſt Apoſtolis, vt eorum triſtitiam citò in gaudium conuerteret, qui ſunt montis Bethel, id eſt, domus Dei, quæ eſt Eccleſia, principes ſummis virtutibus eminentes. Accelerauit, inquam, inferni ſpolia detrahere, id eſt, electos omnes iure victoris adducere. Quæ enim mora fieret ad detrahendum, aut quæ difficultas ad diſcernendum? ¶Sol erat iſte, illi autem qui quærebantur, tanquàm ſpecularia. Illorum fides ſpeculum erat reddendo ſolis aſpectum radio ſatis idoneum, ſed ideo non ſplenduerat hactenus, quia ſoli obiectus medius obſtabat paries inimicitiarum, ſcilicet originale peccatum. At illum in carne ſua moriens Chriſtus parietem ſoluerat ac diruerat, qui illa ſpecularia animarum verum ſolem expectātium vmbra tenebat aduerſa. Quæ ergo mora fieret, vt diruto pariete, & deſcendente ad inferos vero ſole, non ſtatim relucerent illa vaſcula lucis exceptoria, id eſt, electorum animæ? Statim vt illic deſcendit hic ſol,id eſt, anima Chriſti præpotens, & inſita ſibi verbi omnipotentis diuinitate coruſcans, illi reſplenduerunt, & tenebrarum principes diſsipati ſunt ſicut fumus, & ſicut fluit cera à facie ignis. Et iuſti exeuntes de tenebris, & in paradiſum recepti,cœperūt epulari & exultare in cōſpectu Dei.Latrone ſimul epulante,cui dixerat dominus in cruce pendens, hodie mecum eris in paradiſo, totoque ſabbato requieuit ab omni opere ſuo dominus Chriſtus cum illis, & paſcebatur dilectus in lilijs, donec aſpiraret tertia dies & inclinarentur vmbræ. ¶Die igitur tertia, propicia nobis facta diuinitatis trinitate, cito mortem, quam guſtauerat, reiecit à ſe,ſicut ſignificauerat, quando in cruce noſtram ſalutem ſitiens, & ideo ſe veraciter ſitire dicens, cùm oblatum ſibi acetum noluit bibere. Mortis enim acetum paululum guſtabat,quam cito,id eſt,tertia die reiecturus, nec vltrà bibiturus erat. Reſurgens enim ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrà nō dominabitur.

Epheſ.2.

Pſal.67.

Luc.23.

Canti.24.

Quid ſignificet,quòd dominus noſter nocte reſurrexit.

Caput XVI.

CErtum tenet Chriſtiana fides,quòd dominus noſter, qui mortalis homo factus ad hoc venit vt iudicaretur,ad hoc venturus eſt in fine vt iudicet, & eandem formam ſerui, in qua iudicatus eſt, cum ſuorum cicatricibus vulnerum iudicatoribus oſtendet ad damnationis cumulum, vt videant in quem transfixerunt: dilectoribus autem ſuis ad æternum charitatis monimentum. Illa autem dies non cum expectatione, ſed ita ſicut fur in nocte veniet, quemadmodum factum eſt in diebus Noë, vel in diebus Loth: quando vendentibus cunctis & ementibus, plantantibus & ædificantibus, vxores ducentibus & dantibus ad nuptias repentinus ſuperuenit interitus: & ſecundū hæc erit quando filius reuelabitur. Conuenienter ergo,dum iudex venturus iam cum iudiciaria poteſtate reſurrexit, noctis tēpus elegit, vt ſicut in cæteris tam factis,quàm dictis exterioribus alia quædam ſignificare conſueuit, ſic & in hoc tempus ſignificaret ſecundi aduentus ſui,quod præuideri nō poterit. ¶Itaque quemadmodum Samſon, quod interpretatur ſol eorum, obſeſſus ab inimicis nocte ſurrexit, portas tulit, & in verticem montis aſcendit, ſic verus ſol noſter Chriſtus, obſeſſus cuſtodibus & armis, media nocte de ſomno mortis exurgens portaſque inferni,id eſt,omne ius mortis attollens, & ad dextram maieſtatis in excelſis aſcendens,ipſo tempore innuit, quòd ſemper debeamus eſſe parati, quia ſicut tunc nocte cunctis quieſcentibus ſurrexit, ita qua hora non putamus, ſe venturum eſſe prædixit.

Zach.12.

Matth.24.

Iudic.16.

Luc.12.

Quid ſignificet,quòd cum terræ motu reſurrexit. Cap. XVII.

TErræmotus quoq; magnus,qui factus eſt, eiuſdem ſecundi aduentus ſignificationi cooperatur. Erit enim confuſio maris & fluctuum,& non ſolum terra, ſed etiam virtutes cœlorum mouebuntur,& tunc videbimus filium hominis venientem in nubibus cœli cū poteſtate magna & maieſtate. Paſſurus quippe venit occultus, tunc autem iudicaturus manifeſtus veniet Deus noſter, & tunc ſilebit, ignis in conſpectu eius tempeſtas valida. ¶Et quia tunc areſcentibus reprobis præ timore, iuſti leuabunt capita ſua,

Matth.24.
Luc.21.

id eſt, exhilarabunt corda, & pulchrè hic venius eiuſdemq; angeli habitu vtrunq; præfigu-

Luc.21. Matth.28. Pſal.49. Luc.21. ratur, cuius erat aſpectus ſicut fulgur, veſtimenta autē ſicut nix. Nam impij cuſtodes præ fulgore aſpectus eius exterriti, facti ſunt velut mortui: mulieres autem, quæ religioſe dominum quærebant, niueis eius veſtimen-

Matth.28. tis & dulci alloquio conſolatæ ſunt dicentis: Nolite timere vos, &c. Hinc eſt, quod hac die

Pſal.65. cantamus: Terra tremuit, & quieuit, dum reſurgeret in iudicio Deus. Dictum eſt enim hoc de die illa, quando auditum faciet iudicium dicens his, qui à dextris eius erunt: Ve-

Matth.25. nite benedicti patris mei percipite regnum: his autem qui à ſiniſtris: Ite maledicti in ignem æternum. Tunc enim exurgente Deo in iudicium, qui nunc videtur ſopitus eſſe, vel non curare ea quæ ſub ſole fiunt, terra

Iob.21. tremet & quieſcet, id eſt, impij, qui terreni ſunt, timebunt, & quieſcent, quia nocere deſinent. ¶ Igitur dies hęc, cuius in nocte domi

Luc.21. nus noſter cum terræ motu reſurrexit, diem illum æternitatis, diem ſignificat futuræ reſurrectionis, cuius diluculo idem dominus noſter improuiſus, vt dictum eſt, cœlis ardentibus, cœlorumque virtutibus trementibus apparebit.

Quòd Matthæus non diſſentiat à cæteris Euangeliſtis in eo quòd dicit, mulieres veſpere ſabbati, & quòd verè veſpere veni re cœperint, & diluculo peruenerint, & cur ita egerint.

Cap. XVIII.

Sed & illud myſticè nobis aliquid innuit, quòd deuotæ Chriſto fœminæ, quæ illum & viuum dilexerant, & mortuum deſiderabant per noctem ambulantes, iuuante luna, venerunt ad monumentum. Per noctem enim ambulauerunt, quæ diluculo ad monumentum fuerunt. Alioquin niſi per noctem veniſſent, quomodo ad ſepulchrum tam mane adfuiſſent? Verbi gratia: Maria

Iohan.20. Magdalena cuius domus erat Bethaniæ, qui vicus quindecim ſtadijs diſtat ab Hieroſolymis, quomodo prima ante alias vna ſabbati iuxta Iohānem, valde diluculo veniſſet, dum adhuc tenebræ eſſent ad monumentum? Sepulto quippe domino mulieres, quæ illum ſecutæ fuerrant, Hieroſolymis non remanſerant. Sed cum aſpexiſſent vbi poneretur, reuertentes, inquit Lucas, parauerunt a-

Luc.23. Marc.16. Luc.24. romata. Quando autem parauerunt vel emerunt, manifeſtius Marcus indicat. Et cùm tranſiſſet, inquit, ſabbatum, Maria Magdalena & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Siquidem ſabbato, vt ait Lucas, quieuerunt propter mandatum, ſubauditur legis, quia lex

ſabbato vetat operari. Conſtat itaque quia in Exod.20. lachrymis peruigiles amore, nimiumque longa retardantis ſabbati mora fatigatæ, quo nec operari nec plus mille paſsibus ambulare licitū erat Iudæis: mox vt onerosum illud ſabbatum abijt, receſsit, tranſiuit, non quieuerunt, nec dederunt oculis ſuis ſom- Pſal.131. num, non luciferum ad proficiſcendum præſtolatæ ſunt. Noctem pro die, deſiderium pro duce, lunam rapuēre pro ſole. Luna quippe nocti non defuit, quia tunc ſeptima decima extitit. Septima decima verò luna, clauſo veſpere paulò pòſt, id eſt, fere poſt horam dimidiam exurgit, toti deinceps lumen ſuum miniſtratura nocti. ¶ Falſo igitur quidam Euangeliſtas calumniati ſunt, quòd contraria dixiſſent in eo, quod Matthæus veſpere ſabbati, cæteri prima ſabbati diluculo mulieres veniſſe dixerunt ad monumentum. Matthæus enim, vt earum commendaret deſiderium, quando venire cœperunt: cæteri dixerunt, quando peruenerunt. ¶ Quid igitur illud myſticè nobis innuit, quòd mulieres illæ ſic venerunt, niſi quòd animæ fideles paratæ, id eſt, mente vigiles, diligentes & dominum quærentes, inuenire feſtinanter ſatagunt, ad illum filij 1.Theſ.5. hominis aduentum, qui, vt ſuprà dictum eſt, Pſal.15. ſicut fur in nocte veniet, non ſolum cum terræ motu, ſed & trementibus cœlorum vir tutibus, vt conſolationem inueniant, dum Iohan.19. impij non iam velut, ſed verè fient mortui? Et ideo nunc parant & ſecum portant aromata, id eſt, collecta de ſcripturarum areolis cum virtutum odoribus, dominicæ reſurrectionis teſtimonia, ſcilicet, quòd verè anima eius non ſit derelicta in infer- Luc.23. no, & caro eius non viderit corruptionem. Et ſicut illis non ſatis fuit, quòd Ioſeph iuſtus, & Nicodemus condierant illum cum linteis & aromatibus ipſis præſentibus & aſpicientibus, niſi & ipſæ aliquid de ſuo tantæ pietatis operi addidiſſent, ſic ſanctis & fidelibus ſemper mentibus optabile eſt, ad ea quæ Apoſtoli, vel Apoſtolici viri ſcripſerunt, de fide reſurrectionis aliquid proprij ſuperadijcere laboris, faciuntque hoc penè cunctis dictis aut factis, pauci etiam ſcri ptis. Idcirco quemadmodum illis viuum Iohan.20. ſe præbuit, & vt agnoſceretur, Mariam ſuo nomine vocauit, quòd magnum eſt indicium ſuæ dilectionis. Vnde ad Moyſen, noui Exod.33. te ex nomine, inquit, ſic omnibus tunc propè aderit quærentibus nunc eum in veritate, Pſa.144. & nomina ipſorum oſtendet illis ſcripta in Apoc.3. libro vitæ.

Quanto rectius nunc ſancta ſit prima ſabbati, qua mundi redemptor reſurrexit à mortuis, quàm olim ſabbatum, quo idem mũdi creator ab opere ſuo ceſſauit.

Caput XIX.

QVanto præpõderet primæ ſabbati ſanctificatio, quę nobis eſt data, ſanctificationi illi, qua Iudæis ſabbatum dedicatum eſt, ex comparatione cauſarum, vel tẽporum vtriuſq; ſanctificationis aduertere licet. Diuerſis enim ex cauſis longeq; imparibus, (Gene.2.) & ſabbatum creator noſter benedixit, & primam ſabbati idẽ ipſe Saluator noſter dedicauit. Cauſa namq; benedictionis ſabbatõ fuit hæc, quòd Deus in illo ceſſauit ab omni opere quod patrauit, cauſa verò primæ ſabbati, quòd Deus homo factus, in illa reſurrexit à mortuis. Quis hæc longius à ſe differre non videat? Si enim Dei requies, cauſa ſanctificationis diei eſt, conſequenter vbi maior & verior eius requies, illic ſanctificatio copioſior eſt. ¶Itemque vbi maiorem in operante laborem attendimus, maiorem nihilominus in ceſſante requiem agnoſcimus. Conſtat verò, quia Deus dum conderet mundũ fatigatus non eſt, vtpote qui omnia per verbum ſuum operatus eſt, & vniuerſa componens de ſingulis dixit, fiat, & factum eſt. At ipſe idem, cùm, vt mundum redimeret homo factus, (Hebr.2.) vnus idemq; Chriſtus Deus & homo, paſſus & crucifixus & ſepultus eſt, proculdubiò fatigatione nõ parua fatigatus eſt. (Pſal.44.) Qua ergo die reſurrexit, veram vtique requiem, gloria & honore coronatus, introiuit, lõgè excellentius requieuit, quàm cum à mundi creatione ceſſauit. Deus enim non in mundanæ creaturæ mole viſibili, ſed in intellectualibus cœlis, id eſt, in ſanctis animabus requieſcit. Nunc enim gaudet ſponſus ſuper ſponſam, quam ſuo ſanguine acquiſiuit, & (Pſal.55.) gaudet ſuper nos Deus noſter, & delectant eum filiæ regum, imo quia vna eſt Eccleſia, illa delectat eum regina, quæ aſtitit à dextris eius, quam & in præſenti præparat & vocat amicam, & in futuro torrente voluptatis ſuæ potabit eam. Nulli itaque dubium, quin prima ſabbati tanto huberius ſanctificata ſit, quanto verius ſuam in requiem, quæ ſanctificationis cauſa eſt, Deus & homo Chriſtus reſurgens introiuit. ¶Relinquamus igitur Iudæis poſtremi ſabbati ſui vetus gaudium, quod eſt illis de creatione mundi viſibilis, cuius ſolius ſemper fructu tranſitorio delectati ſunt, cuius ſolius proſperitatibus ſemper lactari appetiuerunt, pro cuius ſolius acquiſitione creatorem eius ſeruiliter timentes colere viſi ſunt. In tantum enim terrenis ſemper inhæſerunt, vt quæcunque de cœleſtibus illis promiſſa ſunt, terrenarum, quas amant, ſemper velari oportuerit nominibus rerum, vt eſt illud: Audi Iſraël præ- (Deut.6.) cepta domini, & ea in corde tuo quaſi in libro ſcribe, & dabo tibi terram fluentem lac & mel. Nam & ipſum deum & dominum, per quem mundus factus eſt, in propria venientẽ, idcirco ipſi, qui ſui erant, non receperunt, nec intelligere voluerunt, eum eſſe regem Iudæorum, quia contra carnalis ſenſus eorum opinionem beatitudinem pauperibus, & væ prædicabat diuitibus, cùm ipſi exiſtimarent, quod nunc quoq; ſomniant regnante Chriſto, auream, gemmatam Hieruſalem in terris, ſtrataſq; auro mũdo plateas eius ſe habituros. ¶Noſter ſabbatiſmus hac die de ſeptima transfertur ad octauam, quæ & prima eſt. Nam eadem octaua dies, quæ & prima. Idcirco autem iure in octauam transfertur, quia de alio opere, quàm de creatiõe mũdi noſtrum, vt dictũ eſt, gaudiũ ſumitur. Dupla nãq; operatio oẽi, prima eſt creatio mũdi, ſecũda, ſaluatio mũdi. Secundũ creationẽ, nihil nouum fit ſub ſole, quia qui viuit in æ- (Eccle.1.18.) ternum, creauit omnia ſimul: ſecundum ſaluationem, pater meus, inquit Chriſtus, vſq; (Iohan.9.) modo operatur, & ego operor. De creatione mundi ſabbatizant dilectores mundi. Nobis autem de ſaluatione mundi gaudendum eſt, quorũ vita & requies in Deo cũ Chriſto (Coloſſ.3.) abſcondita eſt.

Qua ratione vel autoritate ab hac die dominicæ reſurrectionis, proceſſio cum benedictione aquæ, cunctis per annum agatur dominicis. Caput XX.

PRoprium hoc habet hæc dies, quam fecit dñs, idq; ab ea ſumpſit omnis prima ſabbati, quòd aqua benedicta populis aſperſis agitur proceſſio ſolennis. Veruntamẽ hac ipſa prima & principali dominicarũ omniũ nõ benedicitur, neq; die ſancto pentecoſtes, quia in præteriti ſabbati veſpera ſumpta eſt de ſacro fonte baptiſmi, antequam immergatur aliquis, & antequàm chriſma immiſſũ ſit. Nõ enim ad hoc aſpergimur, vt rebaptizemur, ſed diuini nominis gratiã ſuper nos, cũ hoc memoriali baptiſmatis noſtri, frequẽter inuocare debemus. Et idcirco ſingulis aſpergimur dominicis, quia in ſacroſancta primæ huius dominicæ veſpera, baptiſmũ vniuerſaliter ſancta celebrat Eccleſia, pro cauſa ſuperius memorata. ¶Vnde & inter aſpergendũ hac die cantamus: Vidi aquã egredientem de tẽplo à latere dextro, alleluia, &c. De propheta Ezechiele ſumptũ eſt hoc. Ciuitatẽ illi oſtẽ- (Ezech.47.) derat manus domini facta ſuper eũ, ædificatã

Apoc.1. ſuper mōtē excelſum, & vergentē ad auſtrū,
& in illa mirabile cōſtitui templū. Illa aūt ci-
uitas Eccleſiam ſignificabat, de qua dominus
in Euāgelio: Nō poteſt, inquit, ciuitas abſcō-
Matth.5. di ſuper montē poſita. Quid ergo templū, ni
ſi illud, de quo ipſe idē: ſoluite tēplū hoc, in-
quit, & poſt triduū excitabo illud, loquēs de
Ioan.22. tēplo corporis ſui? Sed & Iohānes in Apoca-
Apoca 21. lypſi, cū de eadē ciuitate ſibi oſtēſa loquere-
tur: & templū inquit, nō vidi in ea, dominus
enim Deus omnipotēs templū illius eſt & ag
nus. Quā de hoc templo aquā vidit hic egre-
dientē, niſi viuificū ſacri baptiſmatis fontē?
Cū eñi illud ſoluiſſēt Iudæi, ſanguis & aqua,
ſicut ſuprà dictū eſt, de latere eius exiuit. Et
rectè de latere dextro aqua exiuit, de qua di-
citur: Et omnes, ad quos peruenit aqua iſta,
ſalui facti ſunt. ¶ Nā hui⁹ quoq; tēpli nō ma-
nu facti latera duo ſunt. Dextrum quippe la-
tus diuinū, lęuū latus humana natura eſt. Sig-
nanter ergo dicendū fuit, quo de latere aqua
hæc exiuit, quæ ad quoſcunq; peruenit, ſalui
facti ſunt: à latere dextro, inquit. Et rectè. Nā
de diuina Chriſti natura Spiritus ſanctus a-
qua inuiſibilis procedit, qui aquę viſibili, quę
de latere læuo, id eſt, de humanitate lanceata
profluxit, ſaluandi virtutē tribuit. Hac igitur
die dominicæ reſurrectiōis, quæ ſacri quoq;
baptiſterij celebratione eſt ſolēnis, rectè in-
ter aſpergendū cantamus illud in laudem flu
minis huius, cui⁹ iñundatiōe per mortē Chri
reuiximus. ¶ Cęteris aūt poſt pentecoſtē do-
Pſal.50. minicis cātamus: Aſperges me dñe hyſſōpo &
mundabor, lauabis me & ſuper niuē dealba-
bor, quod & ipſum de fide baptiſmi prophe-
ta prædixit, per hyſſopū, quæ herba eſt humi
lis, medicinalis, qua tumor pulmonis depo-
nitur, fidem humilitatis vel paſſionis Chriſti
ſignificans: per nomē lauacri ſuper niuē deal
bātis, baptiſmū ipſius maniſeſtius exprimēs.
¶ Deinde cū crucibus & vexillis, quę ſunt in-
Iſa.55. ſignia victoriæ Chriſti, omnes albati & exul-
tantes in laude reſurrectiōis ſanctæ, procedi
mus, cū tāta populi expectatiōe ſexus vtriuſ-
que maiorū pariter & minorū, vt corporali-
ter quoq; illud propheticum in nobis imple
ri videatur, cū iucunditate exibitis, & cū gau-
dio deducemini, nā & montes & colles exi-
lient expectantes vos cum gaudio.

Cur dominus diſcipulos ad videndū ſe in Ga
lilæam inuitauerit, cùm & Hieroſolymis vi-
ſus ſit, & quòd ideo proceſſio fiat ſingulis
dominicis. Cap. XXI.

VT aūt proceſſio ageretur, ex myſtica E-
Mar.16. uangelij autoritate tractū eſt, ſcilicet
Iohan.20. ex eo, quòd angeli mulieribus pręcipi
unt, dicentes: Ite, dicite diſcipulis eius & Pe-
tro, quia præcedet vos in Galilæā, & ipſe do-
minus occurrens illis exeūtibus à monumen
to, cū tenuiſſent pedes eius & adoraſſent eū:
Ite, inquit, nūciate fratribus meis, vt eant in
Galilæā, ibi me videbunt. Primi hui⁹ mādati,
quod dominus reſurgēs per angelos ſuos &
per ſeipſum ſuis mādat diſcipulis, vt eant in
Galilæā, & ibi me videbunt, inquit. Si cauſam
agnouerimus, proculdubiò fatebimur me-
ritò fieri, quod mandatum illud hac die, cun
ctiſq; per annū dominicis memoria celebri,
id eſt, proceſſiōe frequentamus ſolēni. Non
enim ſine cauſa, non abſq; diuini pondere
conſilij ſeſe in Galilæa videndum eſſe pro-
mittit: cùm Hieroſolymis ſeſe illis oſtende-
re potuerit, imo & quinquies ipſa die, qua re-
ſurrexit, ibidem viſus ſit. ¶ Quod ſi nō aliud Iohan.20.
quàm latus, manus & pedes palpandos & cō- Luc.27.
trectandos illis in Galilęa oſtendere diſpo-
nit, hoc fruſtra vel ſine pondere rationis
(quod omnino incongruū diuinę eſt maieſta
ti) videbitur agi. Hoc enim tā ſecundū Iohā-
nē q̈ ſecundū Lucā, hac eadē die Hieroſoly-
mis fecit, cū reuerſis Hieroſolymam duobus
diſcipulis, quibus oſtēſus fuerat, euntibus E-
maus, & referētibus quæ viderāt illis ſecū mi
rantibus, ſtetit Ieſus in medio eorum & dixit
eis: Pax vobis: Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit
eis manus & latus. ¶ Quid ergo amplius in
Galilęam euocatis oſtenderit, quærendū eſt.
Hoc nimirū, quod inimicū erat Hieroſoly-
mis terrenæ ciuitati, vnde illos euocauit & tē
plo ſacerdotioq; veteri, propoſitum ſuū, imo
totius trinitatis cōſiliū illis aperuit. Data eſt,
inquit, mihi omnis poteſtas in cœlo & in ter Matth.28.
ra: Euntes docete omnes gētes, baptizātes eas
in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ec
ce hęc eſt illa magna trāſmigratio, quam Gali
lęa quoq; ſuo cōmendat nomine. Magna, in-
quam, trāſmigratio chriſti diſcipulis impera
ta, trāſmigrare de Iudæis ad docēdas & bapti Matth.10.
zādas omnes gentes, cùm ante dixiſſet: In viā
gentiū ne abieritis, & de vetuſtate circunci-
ſionis ad nouā gratiam baptiſmi, cuius nunc
regulam præſcripſit, quam hactenus nuſquā
tradiderat illis. Magna ſanè cauſa, & digna,
quam dominus non ſolū verbis ediceret, ſed
& facto præſenti pręfiguraret. Nam quomo-
do ante paſſionē ſuam, pleriſq; dictis aut fa-
ctis ſuis ſimilitudines adhibere cōſueuit, ver
bi gratia, quomodo ſuperius octaua ab hinc
die veniens ad paſſionē, vt genus humanū re
dimeret, eandē generis humani redēptionē,
per aſinæ & pulli eius ſignificauit ſolutionē. Matth.21.
¶ Sic tunc Apoſtolis ſuis dicēs, euntes docete Matth.28.
omnes gentes. baptizantes eas in nomine Pa
tris & Filij & Spiritus ſancti, eandem gra-
tiæ ſuæ

tiæ ſuę tranſmigrationem ſignificare voluit per Galilęam, quę Latinè vertitur in tranſmigrationem. Totum hoc ad nos, id eſt, ad Eccleſiam de gẽtibus reſpicit, ad quam ſalus ex Iudęis hoc pręcepto trãſmigrauit. Rectè igitur & meritò in primi huius mandati commemorationem, quòd ſtatim, vt viſus eſt do- Iohan. 20. minus noſter poſt reſurrectionem, nũciate, inquit, fratribus meis, vt eant in Galilęam, ibi me videbunt, nos proceſsionem agimus ſolennem, noſq; & loca noſtra aſpergimus aqua benedicta, in honorem huius diei, quo inſsi ſumus baptizari in nomine patris & filij & Spiritus ſancti.

Quo die diſcipuli in Galilęa videntes dominum adorauerunt, ſecũdum Matthęum. Cap. XXII.

Matth. 28. ILlud quidem nemo qui dubitet, quòd hac die, qua reſurrexit dominus, id eſt, prima die ſabbati, diſcipulos in Galilęam inuitauerit: ſed illud per ſe non ſatis liquet, qua die illuc abeuntes iuxta Matthęum, illum videntes adorauerint. ¶ Verum Hieronymus item prima ſabbati, id eſt, octaua die, factum hoc eſſe aſtruit, & hãc eãdem eſſe apparitionem, Iohan. 20. de qua Iohãnes ait: Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli intus, & Thomas cum eis. Ait enim idem Hieronymus ſuper Matthęum: Poſt reſurrectionem dominus in Galilęæ monte conſpicitur, ibiq; adoratur, quod licet quidam dubitent. Tunc manifeſtius oſtẽditur Thomę, & latus lancea vulneratum, clauiſq; fixas manus demonſtrat, vt verè licet nõnulli numerando vices, quibus dominus poſt reſurrectionem viſus eſſe deſcribitur, aliter ſentire videantur, nos tamen prędicto doctori hunc ſenſum non improbandũ eſſe arbitramur. ¶ Et ipſa ratio admittit, quòd diſcipuli eadem die, qua dominus reſurrexit, toties in Galilęam ire iuſsi, nõ vltra dies octo diſtulerint, pręſertim cùm eadem die ſerò illum videntes, quando Thomas non erat cum eis, ſpem feſtinantiſsimam iterum videndi eum, ardentiusq; deſiderium concipere potuerint. ¶ Nihil enim eſt, in quo Hieronymo autoritas Euangelica refragetur. Nã quod ait Iohannes, poſt dies octo iterum erant diſcipuli intus, non nos coartat in eodẽ loco intus eos fuiſſe fateamur. Intus erant, ſed in monte, id eſt, in ciuitate Nazareth, quę in monte Galilææ ſita eſt. Sic enim habemus Luc. 4. in Luca: Qui cùm dixiſſet, quia dominus poſt quàm ieiunauit XL. diebus, & XL. noctibus, reuerſus in virtute Spiritus in Galilæam, & iam magnificatus in Capharnaum, venit Nazareth vbi fuerat nutritus. Et cùm dixiſſent ei, quanta audiuimus de te facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua, ipſeq; reſpondiſſet eis, in veritate dico vobis, multæ viduæ erant in Iſraël, & ad nullam illarum miſ- 1. Reg. 17. ſus eſt Helias, niſi in Sarepta Sydoniæ ad mulierem viduam, cùm, inquam, hæc dixiſſet Euangeliſta, ſtatim ſecutus, repleti, inquit, ira ſurrexerunt, & eiecerunt eum extra ciuitatem, & duxerunt illum vſq; ad ſupercilium montis, ſupra quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum. Non ergo aliũ in montẽ, quàm in Nazareth, quæ ſuper montem ſita erat, dominum pręceſsiſſe, & diſcipulos ſuos euocaſſe, putandum eſt. Itaq; nulla, vt dictum eſt, autoritas Euangelica Hieronymo refragatur. ¶ Intus enim erant poſt dies octo, ſed nõ in eadẽ domo, nec in eadem ciuitate. Et pulchrè, vbi perſecutionem primam pertulit, primoq; deſertionem Iudæorum, & tranſitum ad gentes præfigurauit, ſicut poſt ſuprà dicta ſcriptum eſt: Ieſus autem tranſiẽs per medium illorum ibat, ibidem poſt om- Luc. 4. nes perſecutiões Iudęos deſeruit, ritumq; eorum mutauit, circumciſionę abolita, gentes omnes præcipiens baptizari in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

Quod de redemptore noſtro propheticè dictum ſit: Neptalim ceruus emiſſus dans eloquia pulchritudinis. Cap. XXIII.

SImulq; & hoc notandum, quòd, vbi ante paſsionem maximè prædicauit in finibus Zabulon & Neptalim, ſicut habemus in Euãgelio, trans Iordanem Galilææ, illic & poſt reſurrectionem eandem conſummauit doctrinam, dando baptizandi & docendi pręceptum, vt ſicut ab eodem Euangeliſta teſtimonium ſubiunctum eſt de propheta: Popu lus gentium, qui ambulabat in tenebris, lucẽ videret magnam, complens illam quoq; prophetiã, qua dictũ eſt: Neptalim ceruus emiſſa- Eſa. 9. rius dans eloquia pulchritudinis. Emiſſus e- Gen. 49. nim per diuinam potentiam à canum inſecutione, de quibus ipſe dicit per os Dauid: Cir- Pſal. 21. cundederunt me canes multi, emiſſus, inquã, in plenam ſecuritatem, velociſsimo ſaltu reſurrectiõis recurrit in fines Zabulon & Neptalim, vbi ante docere cœperat, factus & ipſe Neptalim, id eſt, dilatatus, videlicet expeditione charitatis, & hæc dedit, quæ prædicta ſunt, eloquia pulchritudinis de nobis gentibus baptizandis, quæ ſic finiuit: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad cõſum- Matth. vltim. mationem ſeculi.

Item de proceſsione, ſecundum quod variatur in diuerſis Monachorum & Canonicorum ordinibus. Cap. XXIIII.

PRædicta proceſsio ſic agitur, vt ſacerdo
tem præcedentem,& officinas viſitantẽ,
ſemper in eo loco, quo ſuprema ſtatio-
ne,conſiſtimus,ante nos cum cruce inuenia-
mus. Quod & ipſum ex eadem Euangelij pẽ
det authoritate. Nam dominus noſter, cuius
perſonam ſacerdos in ſuo gerit officio (ſicut
alio loco iam dictum eſt) & antequàm pate-
retur,& poſtquam reſurrexit,hac die diſcipu
los ſuos in Galilæam præceſſurum ſe dixit.
Nam qua nocte tradebatur : poſtquàm autẽ,
inquit, reſurrexero, præcedam vos in Gali-
Matth.16. læam, & cùm reſurrexiſſet,ſicut hac die legi-
Marc.16. mus,ite,inquit angelus,dicite diſcipulis eius
& Petro, quia pręcedet vos in Galilęã. Huic
ſignificationi pulchrè & ipſa, quam ibidem,
id eſt,in ſuprema ſtatione,ſacerdos dicit,ora
tio concinit, directa ad perſonã filij : Domi-
ne Ieſu Chriſte, qui introitum portarũ Hie-
ruſalem valuas ſanctificaſti,&c. ¶Nam ad fi-
lij perſonam dirigitur,& ſub nomine Hieru-
ſalem Eccleſiæ mentio ſit, quę de baptizatis
omnibus gentibus conſtruitur, & ſub nomi-
ne portarum ejus, nomen patris & filij ſpiri-
tus ſancti,in quo baptizantur, ſignificatur ſe
cundum Apocalypſim, vbi in ſignificationẽ
eiuſdem diuini nominis,patẽt ciuitatis, quæ
ſignificat Eccleſiam,ab oriente portę tres, &
ab occidente portæ tres, & ab aquilone por-
Apoc.21. tæ tres, & à meridie portę tres, quia quacun-
que ętate veniant ad fidem Chriſti, ſeu in
pueritia,ſeu in adoleſcentia, ſeu in iuuentu-
te,ſeu in ſenectute(vt ait Prudentius)occur-
rit quadrina ad compita nomen. ¶Sicq́; fit,
vt tota hæc proceſsio nihil aliud, quàm gra-
tiarum actio ſit,eò quòd reſurgens dominus
Ephes.2. ſtatim memor noſtri,qui eramus abſq; Deo,
diſcipulos ſuos in Galilęam ad hoc conſiliũ
euocauit, vt baptizaremur in nomine patris
& filij & Spiritusſancti. ¶Vnde locum quo-
que,quo ſuprema ſtatione poceſsionem ter-
minamus,nos Galilęã nominamus, & pręcũ-
tem ſacerdotem ſemper in huiuſmodi, id
eſt,dominicali proceſsione maiores quique
poſt pręlatum noſtrũ, vt caput digniora mẽ-
bra ſequuntur. ¶Et illud quoq; maiorũ exẽ-
plis edocti,quia rei iã dictę congruit, obſer-
uamus,vt in hac proceſsione nulla vnquam
dominica quicquã, quod ſit veteris hiſtorię,
cantemus, ſed ſemper quod de nouo teſta-
mento ſit,gloriamq; perſonet Euangelij.
¶Sed de hoc principali die paſchę ſer-
mo nunc eſt,à quo omnis prima ſabbati in-
ſignita, & dominica dies dicta eſt, quo
dominus noſter patres noſtros Apoſtolos
ad audiendum, vt dictum eſt, gratiæ conſi-
lium in Galilęam euocare dignatus eſt. ¶Hu
ius diei ſtatio,quo proceſsio terminanda eſt,
in medio templi ſplẽdidè ordinata,rẽ ipſam,
de qua dictum eſt,pulchrè commendat,dum
ſacer Eccleſiæ chorus totus feſtiuus, ſexus
vtriuſq; populo circunſtãte, totis viribus in
vocem exultationis & ſalutis feliciter erum- Mar.16.
pit,cantando antiphonam : Sedit angelus ad
ſepulchrum domini. Hæc enim antiphona
rem ipſam patenter exprimit,quam perdoce
re omnes gentes iuſsi ſunt Apoſtoli,ſcilicet,
quòd Deus homo factus, mortem noſtram
moriendo deuicit,& vitam nobis reſurgen-
do reparauit. Cui rei valde & ipſa,quæ dictis
inſita eſt, congruit melodia, dum cantus is
*tetrardi garrulitate concinnus,agili recur- *tetradis
ſu feſtiua dicta ſuſpendens frequenter tri-
pudiat, & læta pronuncians, velut alauda
matutina per vocum ſuarum ſępe volitat acu
mina. ¶Hæc igitur ſtatio nobis illud feſtiuo
concentu cõmemorat, quòd in Galilæa iuſsi
à creatore ſuo cœli enarrauerunt gloriã Dei, Pſal.18.
gloriã reſurrectionis Chriſti, ſicut legimus,
quia virtute magna reddebant Apoſtoli teſti
monium reſurrectionis Ieſu Chriſti domini Actor.4.
noſtri. Quod ideo totis viribus eſt concinẽ-
dum,& toto corde totoq́; ore in auditu po-
pulorum circumſtantium efferendum, quia
in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in
fines orbis terræ verba eorum.

Quòd nos rectè beatam Mariam in principio
noſtræ lętitiæ proponimus in hac proceſsio-
ne, omni dominica ad eius memoriã prima
ſtatione diuertentes,& quòd credendum nõ
ſit, quòd dominum reſurgentem ipſa non vi
derit,& quòd inter teſtes mater ſcribi nõ
debuerit. Cap.XXV.

REctè & laudabiliter à noſtri,id eſt,mo-
nachi ordinis maioribus traditum eſt,
quod hactenus pro lege fixũ atq; incõ
uulſum cõſeruatur, vt in huiuſmodi proceſ-
ſionibus,cunctis per annum dominicis bea-
tæ Dei genitricis memoriam prima ſtatione
viſitemus,decantando quodlibet,quod eius
proprium ſit, eaq́; ſalutata & oratione dicta,
tunc demum proceſsionem ordine ſupradi-
cto peragamus. Sicq́; feruente ſacræ religio-
nis ſtudio prouiſum eſt, vt infra clauſtrum
habeatur eiuſdem beatę virginis diuerſoriũ,
ſcilicet ſacratũ in ipſius honore,maximè pro
pter hoc ipſum proprium nominis eius ora-
torium. ¶Quid Euangelicæ fidei conueniẽ-
tius Chriſtiana ſedulitas comminiſci potuit?
Quid pulchrius,quid venerabilius, quàm cõ
gratulari matri virgini ſuper reſurrectione
vnigeniti,iam non morituri,in cuius paſsio-
ne gladius animam eius pertranſiuit? perpen Luc.2.
dere geſtit Chriſtiana deuotio, quantus tor-
rens

rens gaudij repente inundans, locumq́; vul-
neris replens, animam eius ferro doloris cõ-
foſſam inebriauit, cùm rediuiuus filius, illi
ante omnes fortaſſe mortales, materno vir-
ginem non defraudãs honore victoriam ſuã
annunciauit, & dulcia carnis ſuę vulnera, quã
illa veram de carne ſua carnem conceptã pe-
perit, deoſculanda præbuit. ¶Quid ergo? re-
pugnare videbitur Euangelio, refereñti quòd
ſurgens Ieſus primò Mariæ Magdalenæ appa
ruit? Abſit. Sed omnibus, beatam virginem
matrem excipimus, teſtibus præordinatis,
quos ſolos nominare ad Euangeliſtas perti-
nuit, vel quos Chriſti reſurrectionem annũ
ciare decuit. Nunquid illam nunciare dece-
bat, vt verba eius tanquam deliramenta vide
retur ante Apoſtolos? Si enim extranearum
verba fœminarum viſa ſunt eis tanquam de-
liramenta, quomodo non magis matrẽ amo-
re filij delirare crederent? Veriſsimè ergo
matri filius reſurgens apparuit, ſed illa vt ab
Luc. 24. initio cœperat, ita & nunc conſeruabat om-
nia verba hæc, conferens in corde ſuo. Quod
Luc. 2. ſi iccirco verum non videtur, quia nullus E-
uangeliſtarum ſcriptis hoc atteſtatur, conſe-
quens eſt quod nunquam poſt reſurrectio-
nẽ ſuam viſus ſit matri, quia quãdo, vel vbi ap
paruerit illi, nullus eorũ nominatim edixit.
Sed abſit hoc ab illo, qui in lege ſua patrẽ &
Exod. 20. matrem honorare præcepit, abſit, inquam, vt
Matth. 15. matrẽ propter ſe doloris gladio trãſuerbera-
tam, tam dura negligentia talis filius inho-
norauerit. Non ſic Apoſtolica ſanctæ Roma-
næ Eccleſiæ ſenſit veritas, quæ hanc beatam
Hieruſalem in principio lætitiæ ſuæ propo-
ſuit. Nam cùm hac prima die paſchæ ſtationẽ
ad hanc, de qua loquimur, ſanctam Mariam
Miſſæ officio præſcripſit, quid aliud quàm
Hieruſalem in principio lætitiæ ſuæ propo-
Pſal. 127. ſuit. ¶Si enim omnis anima timens dominũ
ſic benedicitur, vt videat bona Hieruſalem,
& videat filios filiorum ſuorum, pacẽ ſuper
Iſraël. Et ideo dicitur, & eſt ipſa quoq; Hie-
ruſalem, quod eſt viſio pacis: quanto magis
iſta ter quaterq́; beata virgo dicenda eſt Hie-
ruſalem, quæ benedicta inter omnes mulie-
Luc. 1. res, vidit filium ſuum pacem ſuper omnem
verum Iſraël, ſcilicet Chriſtum, de quo Apo-
Ephe. 2. ſtolus ait: Ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit
vtraq; vnũ. Ipſa præ omnibus, ipſa ante om-
nes vidit hanc noſtram pacem, ipſa eſt Hieru
Cant. 6. ſalem, pulchra, electa ſuauis & formoſa, quã
viderunt filiæ Sion, & beatam dixerunt, & re-
ginæ laudauerunt. ¶Dum ergo hanc hodier-
na ſtatione ſancta Romana Eccleſia in prin-
cipio lætitiæ ſuæ, vt dictum eſt, propoſuit,
non hoc æſtimauit, quòd pacem ſuper Iſraël
venientem, id eſt, filium ſuum propter iuſti-
ficationem noſtram reſurgentem, ipſa nõ vi-
derit. Sed vt ad propriam, de qua ſuprà dictũ Rom. 4.
eſt, hodiernæ & omnium dominicalium pro
ceſſionum cauſam ſermo recurrat: nunquid
vel tũc, quãdo vndecim diſcipuli abierunt in
Galilæam, in montem, ſicut cõſtituit illis do-
minus Ieſus, hãc beatã, de qua loquimur, Ma-
riam prætererunt, & abſq; illa videntes eum
adorauerunt? Imò non aliàs quàm in domũ
illius, non alium in montẽ abierunt, vt vide- Matth. 28.
rent eum, quàm in illum, ſuper quem ciuitas
eius Nazareth, ſita erat, ſicut iam dictum eſt.
¶Igitur pulchrè & laudabiliter, vt ſuprà dixi
mus, traditum eſt à noſtris maioribus, vt in
hodierna, cunctiſq́; per annum dominicali-
bus proceſsionibus, beatæ Dei genitricis me
moriam prima ſtatiõe viſitemus, eandem ob
cauſam, qua hodiernę Miſſę officio ſtatio ad
ſanctam Mariam præſcribitur, vt eam, ſicut iã
dictum eſt, in principio lætitiæ noſtræ pro-
ponamus, illud de canticis recolentes, nouũ Cant. 4.
nouæ Eccleſiæ ſponſum, mox vt reſurrexit,
dixiſſe non vanè arbitrantes: Vadam ad mõ- Dan. 2.
tem myrrhæ, & ad collem thuris. Qua enim
ſui corporis parte altius, poſt ipſum caput ſuũ
Chriſtũ Eccleſiæ ſublimitas eminuit, quàm
ſingularibus huius reginę angelorum meri-
tis, cuius ex carne ſine viro Chriſtus, vt lapis
de monte ſine manibus, eſt editus? Et quo in
vertice montium tantum myrrhę, id eſt, mor
tificationis, cum thuris, id eſt, piæ ora-
tionis odoribus inueniri potuit, quan-
tum in huius beatæ virginis anima, quam ſin
gulariter dominicæ paſsionis gladius pertrã
ſierat. ¶Ad hunc ergo montem myrrhę vadi
mus & nos, ſępe dicta ſtatione ad ſanctam Ma
riam diuertentes, & ipſa quoq; eloquia cerui Gen. 49.
emiſsi, de quo ſuprà dictum, eloquia pulchri
tudinis, quibus illic de baptizandis omnibus
gentibus mandauit, exultãtes myſticè depro
mimus hac die cãtando: Tota pulchra es. No-
ta nanq; omnium penè ſententia doctorum
eſt, nouam his verbis Eccleſiam inuitari, vt
ſurgat & properet Apoſtolica, quę tunc nu-
mero parua erat, Eccleſia de Libano venire,
id eſt, candidatione baptiſmi gentes ad Chri
ſtum adducere, Maria matre fidei noſtræ ad-
iuuante, id eſt, omnia verba hæc, quæ ha-
ctenus conſeruabat in corde ſuo, Luc. 2.
iam aperiente. Cant. 4.

LIBRI SEPTIMI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER OCTAVVS.

De Miſſa eiuſdem diei.

TOtum diei præſentis offici-
um cunctis partibus ſuis in
illũ æternitatis diem inten-
dit, cuius nobis aditũ Deus
per vnigenitum ſuum, de-
uicta morte reſerauit, vbi e-
Pſal. 67. pulabuntur & exultabunt iuſti in conſpectu
Dei, qui nunc epulantur (vt cantamus ac
legimus) in azymis ſynceritatis & verita-
1. Cor. 5. tis, bibentque vinum bonum, quod ex
Iohan. 2. aqua ſactum eſt in cœleſtibus nuptijs, id
eſt, in gloria delectabũtur immortalitatis, &
impaſsibilitatis, à corruptiõe mortalitatis pe
nitus immutati. Et rectè: Vt quia paſcha tran
ſitus eſt, illò paſchale præſentis diei cãticum
intendat, vbi tranſeuntibus patria conſtitu-
ta eſt. Tunc illa ſancta ciuitas Hieruſalẽ ſplẽ-
Apoca. 2. debit nouitate æterna, nouumq; cantabit cã-
ticum, noua ipſa non habens maculam aut ru
Ephe. 5. gam. Cuius cantici æterni doctor ac præcen-
tor erit nouus eius ſponſus, qui primus re-
Pſal. 56. & ſurrexit, cui cùm diceret pater, ſicut habe-
107. mus in Pſalmo: Exurge gloria mea, exurge
pſalterium & cithara, reſpondit, exurgam di-
luculò. Rectè ergo in introitu hodierni of-
ficij primam vocem emittit, qui primus re-
Pſal. 138. ſurrexit, dicitq;: Reſurrexi, & adhuc tecum
ſum. Ad huius cantici nouitatem nos inuitãs
1. Cor. 5. & inſtruens Paulus in ſequenti lectione Epi-
ſtolæ: Expurgate, inquit, vetus fermentum,
vt ſitis noua conſperſio, &c. Aperta ſimilitu-
dine baptizatos edocet, dum nouam, id eſt,
abſq; fermento, conſperſionẽ nos eſſe horta
tur, eò quòd ex multis hominibus vnum Ec-
cleſię corpus, tãquam ex multis granis vnus
panis efficiatur. Quale autẽ ſit illud, quo pa-
nis iſte fermentetur, & paſchali menſa fiat in
dignus, ex his, quæ ſuprà Corinthijs dixerat,
patenter agnoſcimus. Dixerat enim, omnino
auditur inter vos fornicatio, & talis fornica-
tio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem pa-
tris ſui quis habeat. Et paulò pòſt, non bona,
inquit, gloriatio veſtra. An neſcitis, quia mo
dicum fermẽtum totam maſſam corrumpit?
Expurgate vetus fermentum, &c. Hoc igitur
Eccleſiaſtici compoſitor officij, per hanc le-
ctionem Eccleſiæ Chriſti intimare voluit, vt
illam, quam accepit in baptiſmo, ſeruet im-
maculatam nuptialem tunicam, vtpote quam
exhibere ſibi cupit Chriſtus ſponſam glorio
ſam, non habentem maculam aut rugam. For Ephes. 5.
nicatio enim, propter quam eadẽ lectio ſcri-
pta eſt, vt ſuprà dictum eſt, vel aliud quodli-
bet damnabile vitium, vetus fermentum eſt,
vetuſti hominis morbus eſt, veteris vitæ ma-
cula eſt. ¶ Itaq; cùm hæc dies nouitatem vitę
prędicet, & ęternam iuuentutem annunciet,
miranda planè & laudanda Romanæ Eccle-
ſiæ diligentia in eo quoque, quòd in officio
præſenti legendum eſſe Euangelium ſecun-
dum Marcum inſtituit. ¶ Ille nanque præter
hoc, quod in quatuor animalium admirabili
figura leoni aſsimilatur, præter quod eius E-
uangelium rectè legi videretur, vt leo rugi-
tum leonis reſurgẽtis Euangelizaret, de quo Gen. 49.
prædictũ fuerat: Catulus leonis Iuda, ad præ-
dam fili mi aſcendiſti, requieſcẽs accubuiſti,
vt leo & quaſi leæna. quis ſuſcitabit eum? præ
ter hoc, inquam, officium diei præſentis Euã
gelium eius maximè pro eo congruit, quòd
ſanctæ reſurrectionis nuncium, quem cæte-
ri ſimpliciter appellant angelum, hic altiori
myſterio iuuenem appellat: Viderũt, inquit,
iuuenẽ ſedentem in dextris, coopertũ ſtola Marc. 16.
candida. ¶ Hæc enim duo, quæ poſui, iuuenẽ
& coopertum ſtola candida, duo itidem, quæ
ab Apoſtolo in laudem & *glorioſæ Eccleſiæ *honorem
dicta ſunt, prædicant, ſcilicet non habentem
maculam, non habentem rugam. Nam quia Ephe. 5.
glorioſa Eccleſia, pro qua Chriſtus mortuus
eſt, & propter cuius iuſtificationem reſurre-
xit, in illa glorioſa reſurrectionis, cui ſe præ- Rom. 4.
parans, nunc vetus fermentum expurgat, vt
dictum eſt, rugã vetuſti hominis, quẽ exuit,
non habebit, rectè ſanctus Euangeliſta reſur-
rectionis eiuſdem præconem angelum, iuue
nem appellat: & quia maculam non habebit,
quã ſponſus ſuus in ſanguine ſuo lauit à pec-
catis ſuis, pulchrè coopertum ſtola candida,
vt verè erat, diligenter expreſsit. ¶ Diligen-
tiſsima ergo inſtitutione, hac die ſecundum Apoc. 2.
Marcum legitur reſurrectionis Chriſti Euã-
gelium, quo baptizatis noſtris, quibus reno-
uata eſt vt aquilæ iuuentus ſua, iuuenis ſe- Pſal. 102.
dẽs in dextris dominici ſepulchri, & cooper-
tus ſtola candida, ipſo ſuo habitu, quid acce-
perint, aut quid ſperare debeant, prędicat cũ
ctis cõſonantibus partibus officij, & hoc ma-
ximè conclamantibus concorditer, vt expur
gato veteri fermento, in azymis ſynceritatis
& verita-

& veritatis epulantes, primā baptiſmi reſur-
1.Cor.5. rectionē ita ſeruemus, quatenus ſecundæ re-
ſurrectionis ęternæ iuuentuti præparemur.
¶Tūc (ſicut in offerēda cantamus) reſurgen-
Pſal.75. te neo in iudicio, qui nunc ſopitus eſſe, & hu
mana curare non putatur, terra tremet &
quieſcet, id eſt, impij terrebuntur, & traditi
gehennæ nocere deſinēt: & erit in pace locus
domini, ſcilicet Eccleſia, & in Sion iuuene,
iamq́; candida, ſicut angeli ſupradicti habi-
tus prędicat, cōfractæ erūt omnes aduerſarię
potentię, arcus, ſcutū, gladiuſq́; & bella vitio
rum. ¶Graduale, quod eſt cantus laborantiū
in hac peregrinatione, iā dictū eſt ad hos dies
reſurrectionis vſq; in pentecoſten non per-
tinere, ſed propter baptizatos per hanc heb-
domadam in officijs additum eſſe, ita tamen,
vt ſicut his propter quos additum eſt, militię
laborem, quem arripuerūt, pręſens ſubleuet
gaudium, de recenti remiſsiōe peccatorum:
ſic conſuetudinalem gradualium neumarū
Pſal.117. ſerenent verba, diem, quam ſecit dominus,
quotidie perſonantia, & exultandum atq; læ
tandum eſſe in ea, tam ex ipſo quàm ex verſi-
bus eius accipimus, qui ex eodē pſalmo ſum-
pti per hebdomadam diſpertiuntur.

De ordine inuſitato veſpertinę laudis, cuius
cauſa eſt per hanc hebdomadā ſolennitas
ſancti baptiſterij. Caput II.

CVm omnes horæ regulares ſupradictæ
nouitatis & lętitiæ proferant inſignia,
tunc verò ſplendidius veſpertina ſyna
xis huius feſtinitatis claritate, ſecundum or-
dinem Romanum eſt illuſtrata. ¶Nā quia ve
ſpera ſabbati paſchalis baptiſma celebratum
eſt, eadem hora per totam hebdomadā feſti-
uam regenerationis iucunditatē hoc modo
retinet. Primùm, quia in ipſo baptiſmi ordi-
ne inceptū eſt Kyrie eleeſon, & litania trina
decantata eſt ob honorem & reuerentiā ado
randi nominis, patris & filij & ſpiritus ſancti,
quo in nomine baptiſmus peragitur: idcirco
non, vt fieri ſolet à verſu, Deus in adiutoriū
meū intende, ſed à Kyrie eleeſon feſtiuo cō-
centu incipiūtur. ¶Sequuntur ob eandē cau
ſam tres pſalmi ſub vno alleluia decantandi,
qui & per totam hebdomadā nō mutātur, tū
quia tota hebdomada hęc pro vna die com-
putatur, eò quòd vniuerſalis diē reſurrectio
nis aſpiciat, tū quia tā hi quàm cęteri, qui pro
ceſsionibus (de quibus dicendū eſt) reſeruā-
tur, inſigni titulo, quod eſt alleluia, prænotā-
tur, quod rei vel tempori cōgruere, imo pro-
Pſal.109. priū eſſe nouimus. Verūtamē primus, id eſt,
Dixit dominus, ſolus alleluia nō habet in ti-
tulo, ſed ad laudem Chriſti maximè & ſecun-
dum diuinitatem, & ſecundum humanitatē,
autoritate Dei patris commendante decan-
tatur, agens per totā ſeriē de glorioſa & ineſ-
fabili exaltatione eius, qua mortis torrente
bibito, ſuū hodie exaltauit caput. ¶Poſt tres
pſalmos pro capitulo dicitur cāticū: Hęc dies
quam ſecit dominus, ſicut & per omnes regu
lares horas, nihilominus ob magnitudinem
ſignificandę lętitię pro capitulo decantatur.
Deinde alleluia cū verſu ſuo pro hymno cani
tur, quia proprius patrię cœleſtis hymnus al-
leluia eſt. ¶Poſt canticū de Euāgelio cū anti-
phona, dicta oratione, proceditur ad fontes Pſal.112.
cum pſalmo, Laudate pueri dominum, qui &
ipſe in titulo alleluia pręnotatus, perſpicuè
congruit ipſis, qui reſeruatus eſt ſacris fonti
bus. Admonitio nanque diuinę laudis eſt ad
pueros, id eſt, nouos eccleſię filios, qui per ba
ptiſmū pueri, id eſt, puri facti ſunt à vitijs, to-
tuſq; hic pſalmus tantū ad fideles de gētibus
dirigitur, quod ex eo facilè perpēditur, quia Pſal.112.
dicit: Qui habitare facit ſterilē in domo ma-
trē filiorū lætantem, id eſt, gentilitatē prius
ſterilē, nunc matrē filiorū ſecundū fidem fa-
cit habitare in domo, id eſt, in cœleſti Hieru
ſalē cōpleta prophetia, qua dictū eſt: Lętare Eſa.54.
ſterilis, quę nō paris. Vnde nūc apud fontes Galat.4.
Eccleſia mater iubilans exultat in laudē eius
gratię, per quā meruit eſſe (ſicut audiuit in cā Cant.4.
ticis) Fons hortorum, puteus aquarū viuen-
tiū, quæ fluunt impetu de Libano, vt ſint e-
miſsiones eius paradiſus malorū punicorum
cum pomorū fructibus, cyprus cū nardo, nar
dus & crocus, fiſtula & cinnamomū, myrrha
& aloē, cum vniuerſis lignis Libani. Quæ om
nia diuerſis qualitatibus ſuis diuerſa merita
vel profectus ſignificāt eorū, qui in ſonte ba
ptiſmi ſimilitudini mortis Chriſti cōplantati Rom.6.
ſunt, de quibus non eſt modo dicendum per
ſingula. ¶Hac ſtatiōe terminata, tranſitur in-
de ad oratoriū ſancti Andreæ Apoſtoli, cantā
do: In exitu Iſraēl, quo ſignificatur exitus il-
lorū, qui Iſraēl (id eſt, vidētes deū) renaſcēdo
facti, de Aegypto huius ſeculi & populo bar-
baro infidelium exeunt mari, id eſt, profun-
ditate gentium, & Iordane, id eſt, Iudæis. Ior-
danis enim terræ Iudæorū eſt fluuius, & à re-
tro fluens interpretatur: gentibus (inquā) &
Iudæis videntibus ea, quæ per exeūtes mira-
bilia facta ſunt, fugientibuſq́; ab infidelitatē
ad fidem, à carne ad ſpiritū, à diabolo ad De-
um, quem reliquerāt, retrorſum. Vnde & mō
tes, id eſt, Apoſtoli, & colles, id eſt, eorū diſ-
cipuli, exultantes vt arietes & ſicut agni oui-
um, gratulātur & dicunt: Quid eſt tibi mare,
quòd fugiſti, & tu Iordanis, quia conuerſus
es retrorſum? Sic omnis Paſchalis hebdo-
madæ veſpera, qua hora ſabbato in ſanctæ
trinita-

trinitatis nomine baptiſma celebratum eſt, trına ſtatione completur. ¶Et idcirco fortaſſis ad S. Andream penè omnis veſpera terminatur, quia beatus Greg. qui ſtationes, ſicut hactenus ſeruantur, ordinauit, eidē S. Andreæ ſpecialiter deuotus extitit, cui iuxta & baſilicam ſanctorū Ioh. & Pauli ad cliuum Scauri, monaſterium in proprio domate formauit: in quo relictis omnibꝰ ex huius mūdi naufragio nudus euaſit, diu deſideratū monachicum capiens indumentum. Nec mirum hanc illum veſpertinam ſtationem pro deuotione tanto Apoſtolo conſecraſſe, cùm & ſtationem ad S. Coſmam & Damianum, qua die cantatur: Salus populi ego ſum, fecerit illuſtriorem, proprijs ac ſolennibus collectis, ſicut à pleriſq; vſq; nunc obſeruatur, ſanctis eiſdē dedicauerit, idcirco quòd atauus eius, IIII. Felix, ſedis apoſtolicę Pontifex, vir magnæ in Chriſti Eccleſia reuerentię, baſilicā eorundem ſanctorum via ſacra iuxta templum Romuli, ſicut hactenus cernit, venuſtiſsimè fabricauit. ¶Forte & illud maieſtatem diuini nominis reſpicit, patris & filij & ſpiritus ſancti, quo in nomine baptiſma celebratum eſt, quod ad vigilias nocturnas tres tantū lectiones ordine Romano leguntur. Nam quo reſpectu vltra numerum hunc lectiones multiplicarentur? Siquidem prędicatores noſtri, quos (vt alio loco iam dictum eſt) ſignificat amplior in ſolennitatibus numeroſitas lectionum, quia ſub tempore gratiæ plures veritatis præcones mitti cœperunt, prędicatores (inquam) Euangelij, id eſt, Apoſtoli, nunc erāt muti & abſcōditi, neq; (vt ſolebāt dño cū
Luc. 9. illis commorante) circuibāt, per caſtella, Euāgelizantes & curantes vbiq;. Nec quiſquam illud obiiciat, quod tribus quę pręceſſerunt luctuoſis noctibus, plures lectę ſunt. Nam illarum alia ratio ſuo loco pręſcripta eſt. Igitur ternarius numerus, autoritate diuini nominis in baptiſmo illuſtratus, pulchrè in hac ſolēnitate, tam in Pſalmis quàm in lectionibus principatur.

Cur non monachi æquè vt canonici, per hos dies cōſuetam debeant immutare regulam. Cap. III.

QVamuis ea, quę ſupradicta ſunt, rationem habeant theoricam, noſtri tamē, id eſt, monachi ordinis, æquè authenticam non debent immutare regulam, vt verbi gratia, nocturnas vlla dominica ad tres lectiones contrahant vigilias, aut per horas regulares litanię remoueant ſupplicationes, & pro ipſis iucundum alleluia perſonent, idcirco quod in illa beatitudine, quam ſignificat hęc Paſchalis ſolennitas, nulla erit deprecatio miſerorū, ſed ſola laudatio beatorū. Sed nec illud, vt cū non habeant fontes eas, quas propter ſolennitates fontium fieri dictū eſt, veſpertinas ſuis in locis imaginentur ſtationes, hę nanq; pontificales & ad paſtores plebium pertinentes ſunt traditiones. ¶Et licet beatus Gregorius, qui ſtationes ordinauit, & penè omnem cleri decorem digito Dei doctus expoliuit, habitu monachico pręfulſerit, nec ſi tamen monachico tenendę ſunt ordini conſuetudines huiuſmodi, quas Pontificali potius officio tradens, inferioris, id eſt, actiuę vitæ procuratoribus inſtituit. Nunquam enim ſancti patres talem habuêre conſuetudinem, vt contraria vel pugnantia pręciperent. ¶Præceperat autem ante illum beatus Benedictus, qui (vt ipſe aſſerit beatus Gregorius) ſpiritu omnium iuſtorū plenus fuit, vt dominica die nunquam minus à duodecim lectionibus ad vigilias nocturnas legātur. Similiter & de cæteris regularibus horis vniuerſalem, abſq; vlla exceptione canonem ſuo pręſcripſerat ordini.

¶Non ergo credendum eſt, quòd beatus Gregorius, cùm actiuæ vitæ ordinem inſtitueret, ad quem ſe deſcendiſſe in ſuis deplorat Epiſtolis, ſuperiorem, id eſt, contemplatiuæ vitę ordinem ex aliqua parte in contrariū deflectere voluerit. Rectius itaq; ſuam quiſque tenet ordo regulam, iuxta illud: Eleuatus eſt ſol, & luna ſtetit in ordine ſuo. ¶Tan- Hier. 31. Abac. 3.
tum in eo concordantibus cunctis, vt vſque pentecoſten genua non flectentes, ſed ſtādo perorantes, libertatem, quam nobis reſurgēdo chriſtus acquiſiuit, hac ſignificatione profiteamur, & alleluia ſine intermiſsione dicamus, & nos filij ſponſi, quia nobiſcū eſt ſponſus, non ieiunemus. Cæterum quicunq; monachi ordinis ſupradictam ob cauſam ſupplicationē litanię, id eſt, Kyrie eleiſon, de horis regularibus per hanc ſeptimanam amputant, cōſequens eſt, vt vſq; pentecoſten non repetant, quoniam non ſolum hæc hebdomada, ſed vniuerſi quinquaginta dies iſti æternum futuræ reſurrectionis ſignificant Iubilæum, quo nihil iam ſupplicandum, ſed ſolum in ſalute perfecta exultandum erit, & lætandum.

Quàm congruè fides reſurrectionis per quadraginta dies confirmata ſit, ſimulq; de miraculo cuidam fratri oſtenſo hoc anno, ab incarnatione domini milleſimo centeſimo vndecimo. Caput IIII.

MIranda ſanè & prædicanda ſaluatoris noſtri ſtudioſa charitas, qui cùm paſſus propter delicta noſtra, reſurrexit propter iuſtificationem noſtram, nihilominus pro- Rom. 4.

Act. 1. nus propter eruditionem noſtram diſtulit quadraginta diebus aſcenſionis ſuę gloriam, per quos & præbuit ſeipſum viuum in multis argumentis Apoſtolis ſuis, quos elegit, vt eſſent teſtes ſuæ reſurrectionis. Poterat enim Pſal. 67. Pſal. 103. eadem die, qua reſurgendo ſuper occaſum aſcendit, nubem quoq; ponere aſcenſum ſuũ, & ſemel oſtenſum teſtibus ſuis verum hominem, vera verbi dininitas, eadem velocitate qua ſuſcitauerat, poſt tres vel paulò plures dies in paternæ maieſtatis collocare dextera. 1. Cor. 13. Luc. 24. Magna ergo charitas, & verè non quęrẽs quę ſua ſunt, quæ, vt ſubueniret tardis ad credendũ, triumphalẽ chriſti tardauit aſcẽſum, & vt conſummatã oſtenderet gratiã, pręparatã victori diſtulit gloriã. ¶Itaq; vę perfidis hęreticis, quos legitimus hic quadraginta dierũ numerus expectatos & incorrectos, iuſtæ tandem ſententiæ ſubigit. Legitimus nanq; eſt quadragenarius dierũ numerus apud homines quoq; in protelandis conſultationibus, vt is cui forte conſulitur, etiam ſi lunaticus Eccle. 27. ſit, id eſt, ſtultus (ſtultus quippe vt luna mutatur) cum tot dies expectatus ſanum conſiliũ nõ admiſerit, iuſtus iudicetur, quoniã ante quadraginta dies luna mutaẽ, vnde & hic plusq̃ ſtultus, qui per tot dies mutat᷑ nõ eſt. Sed libet per aliud ſimile ex antiqua diuinæ authoritatis ſcriptura comprobare, quòd reſurrectionis mortuorum detractores, iure nunquam ad eiuſdem reſurrectionis gloriã peruenire mereantur, quam per quadraginta dies exploratam, adhuc pertinaci impietate calumniantur. ¶Legimus in libro nume- Num. 13. merorum, quia loquens dominus ad Moyſen in deſerto Pharan, mitte (inquit) viros, qui conſiderent terram quam daturus ſum filijs Iſraël, ſingulos de ſingulis tribubus ex principibus, id eſt, viros duodecim. Qui cùm aſcendiſſent, explorauerunt terram, aſcenderuntq; ad meridiem, pergentes ad torrentem Botri, abſcideruntq; palmitem cum vua ſua, quam portauerunt in vecte duo viri, &c. Reuerſiq; exploratores terrę poſt quadraginta dies, omni regione circuita, alij detraxerũt terræ, quam inſpexerant apud filios Iſraël, dicentes: Terra, quam luſtrauimus, deuorat habitatores ſuos. At verò Ioſue filius Nun, & Caleph filius Iephone, Terra (inquiũt) quã luſtrauimus, valde bona eſt. Si propicius fuerit dominus, introducet nos in eam, & tradet humum lacte & melle manantem. Cumque clamaret omnis multitudo, & eos lapidibus vellet opprimere, apparẽs dominus, Omnes inquit, homines qui viderũt maieſtatẽ meã, & ſigna quę feci in Aegypto & in ſolitudine, & tentauerunt me ecce iã per decẽ vices, nec quiſquam qui detraxit mihi, intuebitur terram, pro qua iuraui patribus eorum. ¶Hæc illis in figuram contigiſſe Paulus quoq; Apoſtolus teſtis eſt. Nam cùm de hac ſacra loquẽs 1. Cor. 10. hiſtoria dixiſſet, Patres veſtri omnes mare trãſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari, & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt, bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus, ſed non in pluribus eorum, inquit, benè placitum eſt Deo. Nam proſtrati ſunt in deſerto: & quia tẽtauerunt Chriſtum, à ſerpẽtibus perierũt: & quia murmurauerunt, interierunt ab exterminatore, & protinus adiungit: Hæc autem omnia in figura contingebant illis, ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſeculorũ deuenerũt. In figura videlicet, quorum, niſi eorum, quæ in hoc fine ſeculorum, id eſt, in hac mundi ſexta ætate facta ſunt? ¶Chriſtus dominus Aegypti rege, id eſt, tenebrarum principe debellato, per mare rubrũ baptiſmi ſui traduxit illos, & nũc per vitę pręſentis deſertũ regit, vt inducat in repromiſſionẽ æternæ hæreditatis, id eſt, in eã, de qua nũc loquimur, gloriã beatã reſurrectionis. Quã enim ab illo terrã lacte & melle manantẽ ſperare debemus, niſi cõformitatẽ corporis Chriſti quòd reſurrexit, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis, vt per illud reformet (ſicut Apoſtolus ait) corpus humilitatis noſtræ configuratũ corpori claritatis ſuæ? Coloſſ. 2. Philip. 3. ¶Igitur & hi, qui veritatẽ negãt eiuſdẽ reſurrectiõis, ſicut & illuſores, malorũq; cõcupiſcẽtes, tẽtatores atq; murmuratores, iuſtè pro Actor. 1. ſternũtur in deſerto & pereũt, atq; ab exterminatore intereũt. Totidẽ quippe, id eſt, quadraginta diebus, Euangelica refert ſcriptura in multis exploratam eſſe argumentis terram carnis Chriſti, quòd verè reſurrexit à mortuis, vt veraciter agnoſcamus ex illa, qualis erit nobis ſtatus futuræ reſurrectionis. Aſcenderunt fidei exploratores ad meridiẽ, id eſt, vbi eleuatus erat verus ſol chriſtus per altiſsimã reſurrectionem, & attulerũt nobis botrum cum palmite ſuo, quem portant duo viri, id eſt, ipſum Chriſtum, cui dicit ſponſa in Cãticis: Botrus cypri dilectus meus mihi, Cant. 1. portant, inquam, in vecte duo viri, id eſt, pendentem in ligno crucis cum veritate corporis, in quo reſurrexit. Hunc enim ſuſceptum portant duo viri, id eſt, duo populi, Iudaicus atq; gentilis: & ſicut anterior ex eis, qui botrum ferebant, portabat quidem, ſed auerſo dorſo nõ videbat, poſterior autem & portabat & videbat: Sic anterior populus Iudaicus te-

cus teſtimonia paſsiõis & reſurrectiõis Chri
ſti portat quidem in ſcripturis, ſed auerſo
corde non credit, atque ideo non intelligit:
poſterior autem (id eſt, gentilis) & portat &
videt, quia quod legit, credens intelligit, in-
telligens credit. ¶ Hunc ergo botrum afferẽ-
tes veritatis exploratores, id eſt, annuncian-
1. Cor. 5. tes Chriſtum, hunc nobis Apoſtoli teſtes fi-
1. Iohan. 1. deles dicunt ſcriptis, dicũt miraculis, de glo-
ria ſperandæ reſurrectionis: Terra quam lu-
ſtrauimus bona eſt, ſicut ex his fructibus cog
noſci poteſt. Quo enim diſsimile eſt huic il-
lud, quod nobis annunciãt, incorruptibilem
carni ſuperindui reſurrectionis gloriam, ve-
ramq́; & eandem carnis eiuſdem permanere
naturam? Luſtrauimus (inquiunt) eam, vidi-
mus & perſpeximus, manus noſtræ tenta-
uerunt de verbo vitæ. Miſimus enim manus
noſtras & palpauimus latus eius, & contrecta
uimus cicatrices vulnerum in manibus & pe
dibus eius, dicentis: Palpate & videte, quia
Iohan. 20. ſpiritus carnẽ & oſſa non habet, ſicut me vi-
detis habere. Et, Manducauimus (inquiunt)
& bibimus cũ eo, poſtquam reſurrexit à mor
tuis. ¶ At illi qui ſimul aſcenderunt explora-
re ſcripturam, pleni alieno ſpiritu, falſi & fal-
lentes, negantes veram reſurrecturam corpo
rum naturam, & corpus dominicum poſt re-
ſurrectionem phantaſticum fuiſſe ſuſpican-
tur, id eſt, ventis & aëre ſubtilius. In quo iſti
murmuratoribus illis diſsimiles ſunt, qui de
trahentes terræ quam inſpexerant, dicebant:
Terra iſta quam luſtrauimus, deuorat habi-
tatores ſuos? Deuorat quippe habitatores
Num. 13. ſuos illa, quam ſperamus vita, ſi nos ali-
Iohan. 20. ter non admittit, niſi vera in reſurgentibus
intereat corporum natura. Argumentantur
enim & dicunt: Quomodo corpus domini-
cum poſt reſurrectionem verum fuit, quod
clauſis ad diſcipulos introiuit ianuis? Vide-
bor in ventũ verba iactare, ſi contra hos ini-
micos fidei Chriſtianæ, multa velim reſpon-
ſionis argumentoſæ ſpicula vibrare. Illæ nan
que vulpeculæ iam dudum tonitru cœli, id
eſt, clamore fulminantis Eccleſiæ cõterritæ,
vbicunq; ſint latitant in caueis ſubterraneis,
nec prodire audẽt, vt vineas florentes fructũ
Cantic. 2. q̃ne parturientes, ſuo more putido dente de-
moliantur. ¶ Sed ecce dum hæc ſcribimus,
iucundo per quendam fratrem noſtrum gra-
tia reſurgẽtis nobis arridet miraculo. Teſtor
illam beatam ac delicioſam noctem, in qua
Chriſtus ab inferis victor aſcendit, me nihil
ſuper hoc mentiri, niſi ille tam ſacrilegus ſit,
vt de huiuſmodi re quippiam fingere auſus
fuerit, quod vita eius vel propoſitum omni-
no prohibet vel ſuſpicari. Fratris tamen eiuſ
dem nomen tacebitur, quoniam & hoc ob-
nixè precatur. Nam factũ quidẽ lucere corã Matth. 5.
hominibus cupit, vt glorificetur pater qui
eſt in cœlis: ſi autem videri nõ vult, nec ſuis
reputare meritis miraculum, cuius ſola Dei
gratia, quo iudicio neſcimus, operatrix eſt,
multi enim venient in illa die dicentes: Do- Matth. 7.
mine, nonne in nomine tuo prophetauimus
& in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et
reſpondebit eis: Amen dico vobis, neſcio vos
vnde ſitis. Res huiuſmodi eſt: Hoc ſancto Pa
ſchæ ſabbato, quo cereo (de cuius quoq; præ
conijs ſuperius aliqua diximus) annus ab in-
carnatione domini milleſimus centeſimus
vndecimus inſcriptus eſt, in Eccleſia ſancti
Laurentij ad præcedentes eiuſdem diei ma-
tutinos, extinctis de more cunctis luminari-
bus, dum eorum vltimum extingueretur, &
ad canticum Euangelij hæc antiphona à do-
mino abbate Berengero imponeretur, Mu-
lieres ſedentes ad monumentum, ecce repen
te ante pedes illius proiectum cecidit ipſius,
quo firmiter ſubſtrictus erat, cingulum. Ille
ſolutũ eſſe & cecidiſſe ſuſpicatus, quod tamẽ
mirũ fuiſſet, quia non delapſum fuerat, neq;
circum crura pedeſq́; deſcẽderat, ſed ante pe
des quaſi proiectũ (vt dictũ eſt) exiliuerat, in-
clinauit ſe, vt tollens illud rurſum ſeſe accin
geret. Cũq́; manus inieciſſet vt illud ſibimet
circundaret, nodum, vt erat fortiter aſtri-
ctus, non cedere ſibi, vltrà quàm dici poteſt
admiratus eſt. Intendenti & ſecum cum ſtu-
pore magno reputanti, quidnam hoc ſibi vel
let, ecce vox facta eſt, & ſibillũ tanquam auræ
tenuis audiuit, dicentem ſibi:

Sic potuit clauſo Chrs prodire ſepulchro.

¶ Siquidem hæc (vt ipſe referens teſtatus
eſt) admiratio mentem eius perſæpe ſubibat
quomodo verum domini corpus, vnde ipſe
nullatenus dubitabat, clauſo reſurgere mo-
numento, clauſis potui ianuis ingredi ad diſ-
cipulos. ¶ Mox ergo illi ad memoriam ſimi-
le illud rediit, quod Auguſtinus refert in lib.
de ciuitate Dei, factum per quandam Petro-
niam clariſsimam fœminam, quæ mirabili-
ter ex magno atq; diutino, in quo medicorũ
adiutoria cũcta defecerãt, dolore ſanata eſt.
Hæc à quondam Iudæo dixit ſibi fuiſſe per-
ſuaſum, vt annulum capillatio vinculo inſe-
reret, quo ſub omni veſte ad nuda corporis
cingeretur, qui annulus haberet ſub gemma
lapidem in renibus inuentum bouis. Hoc al
ligato quaſi remedio, ad ſancti martyris Ste-
phani limina veniebat. Sed profecta à Cartha
gine, cùm in cõfinio fluminis Bagradæ in ſua
poſſeſsione manſiſſet, ſurgens vt iter perage
ret, ante pedes ſuos illum iacẽtem annulum

vidit & capillatiam zonam, qua fuerat alligatus, mirata tẽtauit. Quam cũ omninò ſuis nodis firmiſsimus ſicut erat, cõperiſſet aſtrictã, crepuiſſe atq; exiliuiſſe ſuſpicata eſt. Qui etiã ipſe cùm integerrimus fuiſſet inuẽtus, futuræ ſalutis quodammodo pignus de tãto miraculo ſe accepiſſe præſumpſit, atque illud vinculũ ſoluens, ſimul cum eodẽ anulo proiecit in flumen. Nõ credant hoc, inquit idẽ Auguſtinus, qui etiã dominum Ieſum per integra virginalia matris enixum, & ad diſcipulos clauſis oſtijs fuiſſe ingreſſum non credunt.

¶Comparentur nunc duo hæc tam inſignia diuinæ pietatis miracula, recẽs hoc quòd hominem cingulum renum eius firmiter obſtrictum, & indiſſolutum tranſijt & exiliuit: & illud antiquius, quòd zonæ inſertus, nodo integro perſiſtẽte erupit anulus. Neſcio quid mirer amplius, niſi quòd hic pariter, vt ſupra dictum eſt, vox diuinitùs audita eſt.

Sic potuit clauſo Chrs prodire ſepulchro.

¶Hoc igitur vbi accepi, manè quippe, vbi primum loquendi copia fuit duobus tantum fratribus, quorũ vnus extiti, attonitus adhuc frater ille rẽ geſtã retulit, obnixè poſtulans, vt creditum nobis ſecretũ nunquam cũ ſuo nomine proderemus: vbi, inquã, hoc accepi, tãquam meis maximè oblatum à Deo viſibus miraculum, lætus arripui. Siquidẽ eadem nocte & eandem paululum ante horam, qua illud accidit, ſupradictam ſimilitudinẽ ruminare cœperam, ſcilicet quòd hi qui fidei reſurrectionis detrahunt, & ideo non veram carnis naturam credunt reſurrecturam, quia dominus clauſo ſepulchro ſurrexit, vel quia clauſis ad diſcipulos ingreſsus eſt ianuis, ſimiles ſunt illis, qui terræ quam inſpexerant, de traxerũt apud filios Iſraël dicentes: terra quã

1.Cor.1. luſtrauimus, deuorat hibitatores ſuos.

¶Nõ igitur importunè longior nũc trahitur ſermo de reſurrectionis gloria, cui incœpto materiã adaugẽt cęleſtia, quæ ſeſe vltro offerũt, miracula. Non poterat quidẽ, etiã ſi iſta deeſſent, Chriſtiana fides cõprehẽdere ſapiẽtes in aſtutia eorũ: qui dum credere fugiunt, clauſis ianuis verũ potuiſſe corpus ingredi, quòd ſupra naturã eſt, illò declinant iudiciũ, vt dicãt illud ventis & aere ſubtilius effectũ, quòd cõtra naturã eſt. Nõ ſolũ enĩ nihil ſeſe adiuuant, ſed & magis implicãt, dũ defendendo naturam ab eo quod ſuprà eſt, ad id deuoluũt, quòd cõtra illam eſt. Vtrunq; miraculũ, ſed hoc, vt dictũ eſt, ſupra naturã, illud quòd hæretici ſuſpicati ſunt, ſcilicet implapabile depalpabili corpus factũ eſſe, maius quidẽ, ſed inutile & contra naturam miraculum eſt. Quid enim maluerit diuinitas, vtrũ id quod contra naturam, an id quod ſupra naturã eſt, in Pſalmo euidenter oſtendit, dicens: Poſuiſti ſuper me manum tuam. At nunc ponendo Pſal. 138. exempla ſupradictã, quòd verũ corpus hominis, verũ cinguli ſui corpus, id eſt, zonam ceruinam nodo firmiter obſtrictã exceſsit, olim que nodum irreſolutum anulus exiliuit, proponit diuinitas: Sic potuit clauſo Chrs prodire ſepulchro. Aſſumit ratio: Sed illa ſupra naturam facta ſunt. Concludit fides ſupra naturam: Ergo verũ Chriſti corpus clauſo prodire ſepulchro, clauſis potuit ianuis introire ad diſcipulos. ¶Et hoc verè Deum decuit, videlicet ſua taliter vti potentia, vt quam ædificauerat naturã, non deſtrueret, ſed eandem permanentem, imò perfectam, quò vellet & vnde, traduceret vel educeret, quod qui non concedit, ſupereſt vt multo minus illud concedat, quòd corruptibiles ac mortales adhuc Apoſtoli ſic educti ſint, quomodo in Actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt: Carcerẽ quidẽ ad Actor. 5. huc clauſum inuenimus, cum omni diligentia, & cuſtodes ſtãtes ante ianuas: aperientes autem carcerem, neminem intus inuenimus. Supereſt, vt iſtos quoq;, qui necdũ reſurrexerãt, in ventos & aërem ſubtilem, quo per patẽtes rimas efflari poſſent, euanuiſſe aſſerat, ſiquidem ſacram recepturi ſunt ſcripturam. Quam qui non recipiunt, nec audiendi, ſed vt infideles omninò vitãdi ſunt. ¶Nobis credentibus illud pro argumento ſufficit, quia de nihilo Deus cũcta creauit, & cuncta quaſi nihilum & inane reputata ſunt ei ad agendũ quicquid voluerit, ad traducendum quippiã quocunq; voluerit. Mirũq; hoc potius eſſet, ſi ita non poſſet, quũ nemo ferè tam imperitus artifex ſit, vt quòd compoſuit, penetrare ipſe vel aperire non poſsit. At ille quum voluit, aperta eſt terra & deglutiuit Dathan, ſtatimq; ora concludens operuit ſuper congre- Num. 16. gationẽ Abiron, qui principes ſeditiõis extiterunt, promiſsionibus Dei detrahentes, & cum ſubſannatione dicentes: Reuera induxiſti nos in terram, quæ fluit riuis lactis & mellis. Quorum exemplum cauere debuerãt hi, qui reſurrectionis fidem (vt ſupradictũ eſt) detrahere auſi ſunt, quomodo & ipſi ex illis ſunt, quibus iuraui (inquit dominus) in ira Pſal. 94. mea, ſi introibunt in requiem meam, nullus eorum introibit in hæreditatem credẽtibus promiſſam. Iurauit enĩ illis in ira ſua, laceſsitus eorum nequitia.

Cur hæc Paſchalis ſacra ſolennitas octauas habeat, cùm ipſa ſit octaua, id eſt, octauã mundi ætatem reſpiciat, quæ eſt vniuerſalis reſurrectio.

Caput V.

IAm de reliquis Paſchalis hebdomadæ offi
cijs locuturus, opportunũ eſſe arbitror, de
ipſis Paſchæ octauis communiter aliqua præ
loqui. Quæri etenim poteſt, cur cũ hæc ſacra
ſolennitas octauam illam ſignificet, vt ſupe-
rius dictũ eſt, quæ ſeptem labentibus huius
mundi ætatibus, eterna ſtabiliſq́; ſuccedet, ip
ſa quoq; octauas habeat. ¶ Nam de cæteris ſo
lennitatibus illud ferè omnibus notum eſt,
quòd idcirco octauas habeant, quia principi-
um iam illis adeſſe, finemq́ue, id eſt, conſum-
mationẽ fœlicitatis in reſurrectiõe futuram
eſſe pariter conſiderãtes, iure in octauam vſ-
que celebritatis perducimus lætitiã. Hæc au-
tem ſolennitas, quia reſurrectiõis eſt, ipſam
totam reſpicit octauam, & celebritas eius vl-
tra dies octo, id eſt, vſq; Pentecoſten proten-
ditur. Cur ergo & ipſa octauas habeat, meri-
tò queritur. ¶ Sciendum itaq; eſt, quia reſur-
rectio noſtra, quam expectãtes iam nunc hu-
ius ſolennitatis occurſu preoccupando cele-
bramus, vera & perfecta erit circuncisio, ſigni
ficata per illã, quę in veteri lege carnali Iſrael
Gene.17. mandata eſt, octaui diei circuncisionem. Hu-
ius autẽ veræ circuncisionis, octo (vt ait Hie-
ronymus) beatitudines ſunt, & conſidera, in
quiens, quia veræ circuncisionis octaua bea-
Matth.5. titudo martyrio terminetur. Beati qui perſe
cutionem patiuntur propter iuſtitiam, quo-
niam ipſorũ eſt regnũ cœlorũ. Verã ergo cir-
cuncisionem reſurrectiõnis rectè ſolẽnibus
octo dierũ celebramus officijs, quam dñs ip-
ſe, vt magnificã eſſe oſtenderet, tanquam ple
nũ & ſolidũ corpus, longo, lato atq; alto per-
menſus eſt octonario beatitudinum nume-
ro cõmendãs, qui eiuſmodi eſt apud geome-
tras, vt plenũ & ſolidũ corpus primus perfici-
at. Noſtris enim numeris illi vti familiare
eſt, imò ſuis, cui veraciter dictum eſt: Omnia
in numero & menſura & põdere poſuiſti.
¶ Veruntamen quoniam non adeo geome-
tricas traditiones, ſed potius æterni muſici
Dei cantiones in ſcriptura ſacra cognoſcere
operæprecium eſt, qui & citharam ſe habe-
Sapient.11. re indicat, cui dicit in Pſalmo: Exurge
gloria mea, exurge pſalterium & cithara,
cantilenam eiuſdem citharæ, imò citharam
ipſam, in his octo beatitudinum ſententijs
tãquam octo chordis, quæ integram reddũt
diapaſon, conſideremus. Et hoc placeat vel
maximè muſicis, quia cùm (ſicut tradũt muſi-
cæ artis ſcriptores) citharas antiquitus octo
per diapaſon chordis fieri mos fuerit, muſi-
Pſal.56. cus cœleſtis Deus, hanc illis in cithara ſua, id
eſt, in ea quã aſſumpſit humanitate, de carnis
noſtræ ſylua ſimilitudinem repræſentat, dũ
æternæ lætitiæ cantilenam per integram dia-
paſon, id eſt, per octo beatitudinum chordas
modulans, ſcitos pueros ad ſaltandũ, id eſt,
dociles diſcipulos ad bene operandum exci-
tat. ¶ Illud quippè fidei noſtrę notiſsimũ eſt, Matth.11.
quia citharæ huic de ſeptem vocum diſcrimi
nibus nihil deeſt. Quid enim ſunt ſeptẽ ſpiri
tus Dei, quibus dominicus homo, requietio
nis locus vnicus eſt, niſi ſeptẽ vocum ſpiritua
liũ diſcriminia, quibus omnis eiſdem domi-
ni noſtri cõtexitur doctrina? Illud quoq; prę
tereundum non eſt, quòd ſicut vocũ non niſi
ſeptẽ ſunt diſcriminia, & idcirco in diapaſon
octaua ſemper eadem eſt, quę & prima, ſic ſe-
cundũ Spiritusſancti ſeptem munera dũ no-
bis cithara hæc, octo cordis, id eſt octo beati
tudinibus cœleſtẽ diapoſon perſonat, octaua
beatitudo eadem eſt, quæ & prima, quoniam
ipſorum eſt regnum cœlorum.
¶ Quod nè nullius autoris patrocinio fultũ,
fortè vlli cõtemptibile videatur, beati Augu
ſtini non longè diſsimilẽ ſuper eiſdẽ Dei ſpi-
ritibus, eiſdẽq; beatitudinibus ſententiã ha-
bemus. Ille nanq; ſeptẽ gradus, quibus ad di-
uinam contemplationẽ poſsit aſcẽdi, in libro
de doctrina Chriſtiana diſtinguens, ſeptẽ ſpi
ritibus Dei, ſeptem ſupra dictas beatitudines
hoc modo coaptat, octauã nũc interim omit
tens, quoniã ipſa eadẽ eſt quæ prima. De ſpi-
ritu timoris domini, timor (inquit) iſte cogi-
tationẽ de noſtra mortalitate, & futura mor-
te neceſſe eſt incutiat, & quaſi clauatis car bo-
nibus omnes ſuperbiæ motus ligno crucis
affigẽs, pauperes ſpiritu, id eſt, humiles effici
at. De ſpiritu autem pietatis, deinde (inquit)
opus eſt miteſcere pietate, neq; contradicere
diuinæ ſcripturæ ſiue intellectæ, cũ vitia no-
ſtra percutit, ſiue non intellectæ, quaſi nos a-
liquid melius poſsimus ſapere. De ſpiritu ve
rò ſcientię, tũc ille timor, inquit, quo cogitat
de iudicio Dei, & illa pietas qua nõ poteſt ni
ſi credere ſanctorũ librorũ autoritati, cogit
eum ſeipſum lugere. Nam iſta ſcientia bonæ
ſpei hominem, non iactantẽ, ſed lamentantẽ
facit. De ſpiritu fortitudinis, hoc, inquit, af-
fectu impetrat, ſedulis precibus conſolatio-
nem diuini adiutorij, ne deſperatione fran-
gatur, & eſſe incipit in quarto gradu, hoc eſt,
fortitudinis, quo eſuritur & ſititur iuſtitia,
& ab omni mortifera iucunditate rerum
tranſeuntium fortiter ſeſe auertens animus,
extrahit. De ſpiritu conſilii, vbi (inquit) aſ-
pexit quãtum poteſt, in longinqua radiantẽ
incommutabilem trinitatem, eandemq́; vni-
tatem, ſuiq́; aſpectus infirmitate ſuſtinere ſe
illam lucem non poſſe perſenſerit, in quin-
to gradu, hoc eſt, in conſilio miſericordiæ
purgat animam tumultuantem, ſeq́; in dile-
ctione

ctione proximi gnauiter exercens, in ea perficitur. De ſpiritu intellectus, cũ(inquit) hoc modo peruenerit ad inimici dilectionem, aſcendit in ſextum gradũ, vbi iam ipſum pur-
1.Cor.13. gat oculum, quo videri Deus poteſt, quantũ poteſt ab his, qui huic ſeculo moriuntur, videlicet per ſpeculum & in ænigmate. De ſpiritu ſapientiæ, ita, inquit, purgans oculũ cordis, talis filius aſcendit ad ſapientiam, quæ ſeptima eſt, qua pacatus tranquilluſq; perfrui-
Pſa.110. tur. Initium ſapientiæ timor domini. Ab illo enim vſq; ad ipſam per hos gradus tenditur & vnitur.

¶ Sed nos iam ad rationes officiorum cõſiderationem vertamus, & cùm tanti doctoris autoritate eadem officia, quæ octo beatitudines myſticè prædicant, à gradibus vel ordine donorum Spiritus ſancti non diſſonare firmemus. Adeo nanque in his paſchalibus præſentis hebdomadæ officiis, illa octo beatitudinum conſonantia obſeruata eſt, vt ſenſibus vel ordini ſententiarum, quibus illas dominus beatitudines contexuit, ſenſus & ordo officiorum, ſi diligenter examinetur, conſonare probetur. Hoc autem ſuperius in officio primo diei non dictum, ſed vſque adhuc opportunè reſeruatum eſt, videlicet quia longa interiectio nouarum conſuetudinum, de quibus dicendum videbatur, lectoris memoriam fatigare vel etiã fraudare poterat. Nunc ergo vbi rationes officiorum paſchalium continuandæ ſunt, cõpetentius dicetur quòd illic eſt tacitum.

Iterum de officio primi diei dominicæ reſurrectionis, quòd & cætera huius hebdomadæ officia ſecundũ octo beatitudinum, & ſecundũ penè totidẽ donorũ Spiritus ſancti, ordinata ſunt aſcenſiones.

Beati pauperes ſpiritu.

Caput VI.

OFficium primi diei dominicæ reſurrectionis ſuperius dictum eſt, ad vniuerſalis ſpectare diem noſtræ reſurrectio-
Pſal.75. nis, idq; planis & ſponte occurrentibus com probatum eſt argumẽtis, maximè offerenda manifeſtè cõcurrente rationi: Terra tremuit & quieuit, dum reſurgeret in iudicio Deus.
Pſa.118.40. Hoc proculdubio chriſtianę fidei militiã in-
2.cor.5. greſſos, pauperes ſpiritu(id eſt, humiles)exi-
Exod.12. git fieri, cõſiderantes quia timor magnus & tremor erit, quando dicet patri rex & iudex omnium, Reſurrexi & adhuc tecũ ſum, in ſuggillationẽ inimicorũ ſuorũ, qui dixerũt: Quoniam morietur, & peribit nomen eius? eò quòd neſciat quiſq; noſtrum, quis ad dexterã, quis tunc ſtatuendus ſit ad ſiniſtrã. Quamuis epulemur in azymis, & immolatus Chriſtus paſcha noſtrum ſit, quamuis carnes agni precioſę ſint, lactucę agreſtes cũ quibus comedimus valde amarę ſunt, & carnes pro-
pter quos baculos tenẽtes in manib⁹, & feſti- Eccle.40.
nãtes comedim⁹, tota nocte formidãdi ſunt. Eſa.11.
Atq; hic eſt ſpiritus timoris domini. qui in fundo cordis, vt fundamentum ponitur, quo cætera quæ ſuperædificanda ſunt, firmiter portentur. ¶ Hæc illa paupertas, id eſt, regina humilitas, quæ totius ſecuturæ beatitudinis cumulum, ne ſuperbiæ vento exufflentur, præpoſita ſeruat. ¶ Hic eſt ſeptem graduum primus, per quos iuxta Ezechielem ad portã orientalem aſcenditur. Et ne quem moueat, quòd aliter à doctorib⁹ quàm à Propheta gradus iſti ordinentur, Spiritus namq; timoris, quẽ primum ponimus, ab Eſaia ponitur vltimus, Gregorii ſententia ponẽda eſt: Propheta, inquit, quia de cœleſtibus adima loquebatur, cœpit magis à ſapientia, & deſcẽdit ad timorem. Sed nos, quia de terrenis ad cœleſtia tendimus, eoſdem gradus aſcendẽdo numeremus, vt à timore ad ſapientiã peruenire valeamus. Sed vt ad ſuperiora reuertamur, quid aliud in eodẽ officio per hoc ſignificatur, quod ſedit iuuenis in dextris coopertus
ſtola candida, niſi quòd beati pauperes ſpiri- Mar.16.
tu, à timore domini aſcendentes, regnum cœ- Pſal.44.
lorum obtinebũt, & ex ipſis collecta aſſiſtet regina à dextris eius in veſtitu deaurato.

¶ Quòd præter ſuperius memoratas cauſas, ſtatio ad ſanctam Mariam etiam ſecundũ hæc conueniat, ex abundanti eſt per conquiſita probare argumenta. Omnes enim illã humilium nouimus eſſe reginã, cuius anima dominũ magnificans, cuius ſpiritus in Deo ſalutari ſuo exultãs, cauſam reddit: quia reſpexit, inquiens, humilitatem ancillæ ſuæ, quia diſperſit ſuperbos mente cordis ſui, quia depo-
ſuit potentes & exaltauit humiles. Vere atq; Luc.1.
fideliter. ¶ Nam poſuit ſuper eos orbem. Vbi 1.reg.2.
enim habemus in cantico Annæ; Domini enim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbẽ. In Hebræo ita habemus: Domini enim ſunt afflicti terræ. Afflictos terræ, Hebręi(inquit Hieronymus) pauperes ſpiritu & humiles corde intelligunt, ſuper quos dominum
orbem poſuiſſe dicunt, quia terra in meritis Pſal.24.
eorum ſtare autumant. Nos autem ſuper fun- Deut.
damentum humiliũ Apoſtolorum & prophetarum, orbem, id eſt, eccleſiam nouimus eſſe poſitam, & ſcimus quia lapis ille, qui factus mons magnus, hunc implet orbẽ, & ſuſtinet, & de ventre humilitatis Mariæ(de qua loquimur) aſſumptus eſt. Et nunc quidem officiũ primi diei recapitulauimus, ob continuandas (vt dictum eſt) octo beatitudines, deinceps,

ceps, vt earum myſtica ſeries euidentius pa-
teat,dabimus operam,ſingula iuxta propoſi-
tum,percurrendo officia.

De officio ſecundæ feriæ,Beati mites.

Caput VII.

IAm ſæpe dictum eſt,Euangelium cuiuſq;
officij caput eſſe,cæteraſq́ue partes illi, vt
membra capiti, concordi ſenſu cohærere.
Luc.24. ¶Eſt autem diei præſentis hoc Euangelium,
quòd duo ex diſcipulis domini Ieſu, euntes
in caſtellū nomine Emaus, oſtēſum ſibi dñm
in via, ſed in alia effige,tandem cognouerūt
in fractione panis, & cum ipſe euanuiſſet ex
oculis eorum,illi ad inuicem dixerunt:Non-
ne cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu,
dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcri
pturas? ¶Primum ergo videndum de cæte-
ris partibus officii,quomodo huic Euange-
lio conſonent,& maxime de introitu, Intro-
duxit vos dominus in terram fluentem lac &
mel, &c.& tūc palam erit, quod beatitudinū
ſecundæ totum officium conſonet ſenten-
tiæ, Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt
terram. ¶Et quidem difficile hoc eſſet, niſi
compunctionem lachrymoſam, qua iſti cor
ſuū arſiſſe dixerunt, doctores nominati ante
nos terram aquis irriguam appellauiſſent.Et
recte,quia compunctione lachrymas excitā-
te,fidelis anima tāquam bono terræ ſuæ fru-
Pſal.41. mento,refecta,dicit:Fuerunt mihi lachrymę
meæ panes die ac nocte. Huic animæ beatus
Gregorius Axam filiam Caleph eleganter aſ
ſimilat,quæ ſedens aſino,cum ſuſpiraſſet,di-
Ioſue 15. xitq́; ei pater ſuus. Quid habes? ecce,inquit,
terram arentem dediſti mihi, da & irriguam
aquis. Deditq́; ei pater ſuus irriguum ſupe-
rius,& irriguū inferius.Omnis enim,inquit,
fidelis anima ſedens animo, id eſt,carnis ſuæ
motibus præſidens,prius timore compungi-
tur,quòd eſt irriguum inferius: pòſt amore,
quod eſt irriguum ſuperius, & quæ prius fle-
bat,ne duceretur ad ſupplicia,poſtmodū ama
riſsime flere incipit, quia differtur à regno.
Luc.24. ¶Et cōpetenter ſimilitudo hæc ſeſe obtulit,
quæ cū in ſingulis electorum perficiatur in-
uiſibiliter,in his duob' de quibus loquimur,
viſibiliter quoq; peracta eſt. Cùm eñ ambu-
lātes ſecū triſtes colloquerētur de his quę ac-
ciderāt,quid aliud q̄ anima eorū velut Axa ſe
dēs aſino ſuſpirabat?Et cū Ieſus accedēs & iū
gēs ſe in via,qui ſunt hi ſermones,inqt,quos
cōfertis ad inuicē ambulantes & eſtis triſtes,
quo diſsimile eſt ei quod Caleph ſuſpirāti di
xit filiæ.Quid habes?Nam & ipſum nomē Ca
leph,domino Chriſto cōgruit.Interpretatur
Pſal.44. eñ,quaſi cor.Verbū autē Dei Chriſtus neus,
de corde patris eructatum eſt,& paterno cor
di,quo eructatum eſt,per omnia ſimile eſt.
Sed & hoc quaſi cor erat idē dominus, quod
diſcipulorū cordi ſic ſe conſormauit,vt quia
apud ſemetipſos intus amabāt & dubitabāt,
eis foris dominus & præſens adeſſet, & quis
eſſet non reſponderet. Cum autē corda eorū
tanta charitate ditauit, vt magnitudine diui-
tiarum eiuſdem charitatis attoniti dicerent,
Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dū
loqueretur nobis in via, quis non attendat il
lum animabus eorum dediſſe irriguum ſupe
rius,ſcilicet vt ſuperni amoris profundo vul
nere compungerentur. ¶Itaq; dubiū nil re-
manet,quin in Euangelio tali hic introitus
conſonet, Introduxit nos dominus in terrā
fluentem lac & mel,atq; ideo conſtans & pro
batum eſt ſecundæ huius feriæ officio ſecun
dam beatitudinis prædicari ſententiam,Bea-
ti mites quoniam ipſi poſsidebunt terrā. Mi- Num.14.
tes autē ſpiritus pietatis efficit, quòd & ipſa
res indicat,& Auguſtini ſentētia ſuperius di-
cta confirmat. Itaq; tam ſecūda beatitudinis
ſententia,quam ſecundus donorum Spiritus
ſancti gradus præſentis officij cauſa materia-
lis habetur. ¶Lectio quoq; Actuum apoſto- Act.10.
lorum quæ præmittitur per os Petri apoſto-
li,ex eo maxime loco huic Euangelio ſecun-
dū ſuæ præcurſionis officiū ſuccinit, vbi ait:
Huic omnes prophetæ teſtimoniū perhibēt
remiſsionē peccatorū accipere per nomen e-
ius omnes qui credunt in eū. Cum enim do-
minus ſupra dictos increpaſſet diſcipulos,q̄
tardi eſſent ad credendū, Et incipiēs, inquit Luc.24.
Euangeliſta à Moyſe & omnibus prophetis,
interpretabatur illis in omnibus ſcripturas
quæ de ipſo erant.¶Similiter offerenda,An-
gelus domini deſcēdit de cœlo dictis Euāge-
licis cōſonat,vbi referentes diſcipuli domi-
no,quē peregrinū eſſe arbitrantur, inter cæ-
tera dicūt: Sed & mulieres quędā de noſtris
terruerunt nos,quæ diluculo fuerant ad mo
numentū & nō inuēto corpore eius,venerūt
dicentes,ſe etiā viſionē vidiſſe angelorū,qui
dicūt eū viuere. ¶Alleluia,Nōne cor noſtrū,
futurum nobis illud inclamat, quod omnes
quorū cor nunc ardens eſt de Ieſu in via, dū
loquitur nobis per ſcripturas, cum illū cog-
nouerimus in fractione panis, de quo dictū
eſt Beatus qui māducabit panē in regno dei,
tunc æterna exclamatione nos inuicē cōme-
morabimus deſideriū,quo nūc ardemus,no-
ſtramq́; ſatietatem,quæ tunc plena ſine faſti-
dio erit,admirabimur,re ipſa tādem experti, Luc. 4.
quod nunc ſuſpirantes credimus.

Cur ſtatio ad ſanctum Petrum.

¶Secundum ea quæ dicta ſunt valde con-
gruit & hoc quod præſenti officio pręſcripta
eſt ſta-

officio præſcripta eſt, ſtatio ad ſanctum Petrum. Cui enim pater omnium Deus largiori gratia dedit irriguum ſuperius & irriguum inferius, reuocemus ad memoriam quæ circa illum acta ſunt, & eſſe manifeſtius apperebit. Mox vt trina negatione cecidit, conuerſus (inquit Euangeliſta) dominus reſpexit Petrum, & recordatus eſt Petrus verbi domini quod dixerat ei, quia priuſ- Luc.22. quam gallus cantet, ter me negabis, & egreſſus foras fleuit amare. Tunc vere beatus inter omnes mites cœpit poſsidere terrã vero timore compunctus, quod eſt accepiſſe irriguum inferius. Quando autem reſurrexit do- Luc.24. minus, & (ſicut in Euangelio legimus, & in communione hac die cantamus) ſurrexit dominus & apparuit Petro, quid putamus, quantos intro currẽti ad ſe miſericordiæ, reſpondit gemitus, vero amore compunctus, quod eſt accepiſſe irriguum ſuperius? Quia ergo & hic cunctis mitibus poſitus eſt in exemplum, & beata Dei genitrix omnium regina eſt humilium, recte hodierna ſtatione ad S. Petrũ, beatos eius exemplo prędicamus mites, quia poſsidebunt terram. Sicut heſterna ſtatione ad S. Mariam, beatos eius exemplo prædicauimus pauperes ſpiritu, id eſt, humiles, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

De officio tertiæ feriæ, Beati qui lugent. Cap. VIII.

Math.5. QValiter tertiæ ferię officium tertiæ cõſonet ſupradictarum ſententiæ beatitudinum, nõ citius approbaretur, niſi ſupra ſcriptis ſuffragantis ſcripturæ patrocinijs ſermo ſulciretur. Nam conſtat quidem quòd nulla contrarietas, ſed nec vlla ſit in ſenſibus diuerſitas, ſed in verbis manifeſta diſſonantia eſt. Videlicet in illa ſententia tertiæ beatitudinis, lugẽtes beatificamur: Beati qui lugent, quoniam ipſi cõſolabuntur. In huius aũt officij introitu, aqua ſapientię beati viri potati referuntur. In offerenda, Intonante de cœlo domino & altiſsimo dante vocem ſuam, ſontes aquarum appàruiſſe memorantur. In communione quoq; qui cum Chriſto reſurrexerunt, quæ ſurſum ſunt ſapere iubentur. Ita totum pene officium di- Pſal.17. uinam nobis commendat ſcientiã, nuſquam Coloſſ.3. beatorum luctum proprijs vocibus denuncians. ¶Hic igitur neceſſario beati Auguſtini, quæ ſuperius inter cætera eſt, patronam tenemus ſentẽtiam. Tunc ille timor (inquit) & illa pietas, quę nõ poteſt niſi autoritati ſanctorum librorum cedere, cogit eum ſeipſum lugere. Nam iſta ſententia bonæ ſpei hominem, non ſe iactantem, ſed lamentantem facit. Itaq; nos ad tertium illum gradum, conſiderationem conferamus, & hoc officium, quo ſcientia Dei ſub nomine aquarum prædicatur, à beatitudine lugentium, non diſcrepare probemus.

¶Primò ſciẽdum eſt, luctum hunc de quo 2.Cor.12. dictum eſt: Beati qui lugent, non eſſe mortu- Luc.24. orum communi lege naturæ, ſed peccatis & vitijs mortuorum. Sic Paulus Apoſtolus flere ſe ac lugere dicit eos, qui poſt fornicationem & immunditiam non egerunt pœnitentiam. Lugendi enim ſunt, quia nõ luxerunt. ¶Hic autem luctus in hodierno commendatur Euangelio, dicente domino ad diſcipulos quibus apparuerat: Quia ſic oportuit pati Chriſtum & reſurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pænitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes. Pœnitere enim, pro peccatis lugere eſt. Sed nec ipſam, quæ luctum hunc efficit, cauſam hæc eadem Euangelij lectio penitus omittit. Cùm enim dixiſſet dominus diſcipulis ſuis: Quoniam neceſſe eſt impleri omnia quę ſcripta ſunt in lege Moyſi & prophetis & in pſalmis de me, tunc (inquit Euangeliſta) aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas. ¶Ipſum igitur effectum, id eſt, pænitentiæ luctũ, cauſamq; efficientem, id eſt, ſcientiam cæteræ partes prædicant officij. Scripturarũ quippe intelligentia, lamentorum ſiue luctus cauſa eſt effectiua: quia ſicut nemo fere adeo crudelis & ſtultus viator eſt, vt cũ forte per medium occiſorum graditur, non ſaltem aliquãtulum repreſſo riſu & cachinno, ſubſiſtat cõpunctus: ſic nemo eſt qui non aliquantò dolore mordeatur, cum rite intellectis verſatus in ſcripturis, prophetas occiſos, dominũque prophetarum crucifixum, omneſq; præcones veritatis ab eo miſſos, tribulationẽ paſſos attendit, qui omne pręſentis vitæ gaudiũ vanitatẽ & deceptionẽ eſſe, flendo & moriendo teſtati ſunt. ¶Intantum aũt prædicandæ ſcientiæ Dei, compoſitio ſtudet huius officij, vt cum verſus omnes gradualis per totã hãc hebdomadã, de vno eodẽq; pſalmo cẽteſimo decimo ſeptimo ſumpti ſint: hodiernũ verſum, Dicant nunc qui redempti ſunt à domino, de alio, id eſt, centeſimo ſexto pſalmo ſumi placuerit, quia videlicet totus pſalmus ille, exhortatio eſt ad omnes fideles, laudare dominum, quod per ſcientiam ſui de quadruplici tẽtatione nos liberauit, ſcilicet quia eripuit eos de neceſsitatibus eorum, id eſt, de periculo infidelitatis, quia liberauit eos qui de neceſsitatibus eorum, id eſt, à debilitate prauæ conſuetudinis, quia liberauit eos à tædio bonæ actionis, quia eduxit eos ab hæreticorum impugnationibus & verſutiis, qui

prius enarrabant in ſolitudine inaquoſa, id eſt, in ſiccitate doctrinæ, ſacrarũ penuria ſcri-
Pſal. 106. pturarum. Antequàm, ſicut in introitu can-
Eccle. 15. tamus, aqua ſapientiæ potaret eos, antequàm ſicut in offerenda canimus, intonante de cœ-
Pſal. 17. lo domino apparuerunt fontes aquarum, id eſt, apoſtoli, per quos altiſsimus dedit vocē ſuam, id eſt, illam de qua nunc loquimur, no tam fecit viarum ſuarum ſcientiam. Plane igitur tertiæ feriæ officium, tertiam beatitudinis cōmendat ſentẽtiam, prędicando eã, quæ non iactantes, ſed lamentãtes faciat, ſcientiã.

¶Cur ſtatio ad ſanctum Paulum.

¶Statio ad ſanctum Paulum conuenienter huic officio pręſcripta eſt, iuxta omnia quæ ſupra dicta ſunt, vel rationabiliter dici poſſunt. Huic enim ſingulari gratia dominus aperuit ſenſum vt intelligeret ſcripturas, quod pauloante de cæteris apoſtolis dictum eſt. Vnde & ipſe ait, Euangelium meũ, quod Euangelizatum eſt, non eſtà me, neq; enĩ ego ab homine accepi illud, neq; didici,
Galat. 1. ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. Itemq́ue quod in eodem Euangelio dictum eſt, & prę‑
Luc. 24. dicari in nomine eius pœnitentiam & remiſſionem peccatorũ in omnes gentes, maxime per hunc adimpletum eſt, per quē omnes gẽtes cognouerunt gratiam Dei, & per eũ aqua ſapientiæ gentes potatæ ſunt, & maxime per eum luctuoſa dei ſcientia, dictis & ſcriptis ap‑
1. Cor. 5. poſita eſt, quod vberius in Epiſtolis ad Corinthios inueniri poteſt. Dicit enim his inter
2. Cor. 7. quos fornicatio audita fuerat: Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, &c. Itẽ, Contriſtati (inquit) eſtis ad pœnitentiam, cõ triſtati eſtis ſecundum Deum & reliqua. Et intantum ab eis quibus prędicauerat, luctum exigebat, vt ipſi non lugerent, humilitatem ſe à Deo ipſe deplangeret, & non lugentes
2. Cor. 12. lugeret, ſicut ad eoſdem Corinthios. Ne cùm venero, inquit, iterum humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditiam & fornicationem & impudicitiam quam geſſerunt. ¶Hinc & beatus
Iob. 42. Iob, cum de ſcientia quam habuerat priuſquam ſibi dominus de turbine loqueretur, dixiſſet, audito auris audiui te, & de augmēto eiuſdem ſcientiæ, quòd accepit ex collocutione Dei, ſubiunxiſſet, Nunc autem oculus meus videt te, ſtatim multiplicem ſcientiam cauſam eſſe oſtendens effectiuam luctuſque & pœnitentiæ, idcirco (inquit) ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. ¶Remoueamus igitur noſtram à paſchalibus gaudijs ineptam lætitiam, neq; carnes
Exod. 12. agni comedamus abſque lactucis agreſtibus, quia beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Matth. 5.

De officio quartę feriæ, Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam.

Caput IX.

Officium quartę ferię, qualiter quartę beatitudinum ſententię conſonet, approbare operoſum non eſt. Verum illud potius quęrendum eſſet, qualiter quarta hęc beatitudo, qua dictum eſt, Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quarto gradui gratiarum Spiritus ſancti, id eſt, fortitudini congruat, niſi ex ſupradictis Auguſtini verbis cõſtaret, fortitudinis eſſe eouſq; ab omni mortiſera iucunditate rerum tranſeuntium animum euellere, vt vacet illi iuſtitiam eſurire ac ſitire. Hoc autem quod pręmiſſum eſt, ſcilicet pręſens officium, quartę beatitudinis eſſe pręconium, perſpicue patet quia per con uiuium illud, quòd ſecũdum hodiernum Euangelium, dominus noſter poſt reſurrectionem cum ſeptem diſcipulis celebrauit, illa ſaturitas (vt beatus Gregorius exponit) ſignificata eſt, quę hic eſurientibus & ſitientibus iuſtitiam in illo ęterno conuiuio repoſita eſt. Reſtat igitur hoc ſolum, vt pręeunte myſtico ſenſu Euangelii, videamus qualiter illud cęteræ conſequantur partes officij.

¶Veridica doctorum expoſitione traditum nobis eſt, hoc quod dominus noſter poſt re- Iohan. 21.
ſurrectionem ſuam, diſcipulis in mare laborãtibus, ſtetit in littore, illud innuere, quòd ipſe reſurgens ex mortuis, iam non moritur, Rom. 6.
mors illi vltra non dominabitur, ac ſi rebus ipſis loquatur in ęternitatis ſoliditate ſtabilitus; Iam vobis in mari non appareo, quia vobiſcum in perturbationũ fluctibus nõ ſum. ¶Quod mane facto ſtans in littore, diſcipulis neſcientibus quia dominus eſt, Mittite, inquit, id dexterã nauigij reto & inuenietis, illud ſignificat, quòd manè, id eſt, in die iudicii, tranſacta pręſentis nocte ſeculi, omnes electos ſuos vniuerſali reſurrectione ad dexteram ſuam congregabit. Magni etenim piſces & nnmerati omnes centum quinquaginta tres, omnes electos ſignificant, qui meritis magni, & ſanctę trinitatis fide perfecti, tũc ad littus maris, id eſt, in finem ſeculi, ſiunt colligendi. Ibi ſeptē diſcipulos ad cõuiuium inuitat, quia perfecta Eccleſia, iamq; tota ſeptiformi ſpiritu cõſtructa, tũc receptis corporibus ad ęternas cum illo diſcumbent epulas.

¶Quid ergo ſibi vult hoc quod cantamus in introitu, dictũ de die iudicii. Venite bene Matth. 15.
dicti patris mei, percipite regnũ, niſi quia ſignificatur hocipſum in Euãgelio prędicto per illud, quòd exeũtibus diſcipulis ad littus, tãtumq́;

tumq; numerũ magnorũ piſciũ trahentibus, ait dominus, Venite prandete. Regnũ enim illud vnũ æternũ prandiũ eſt, vna & perpetua cœna eſt. Illic inueniẽter omnes electi, quos hic appellat benedictos patris ſui, quiq; per illos piſces magnos & numeratos ſignati ſunt. ¶ Illic inquã, in littore illo, id eſt, in ſeculi fine, prunas inuenient & piſcẽ ſuperpoſitũ, piſcẽ (inquã) aſſum, id eſt, Chriſtũ Deũ & hominẽ paſsũ, tũc in ignẽ nõ paſsionis, ſed amoris
Eſa. 33. propoſitũ, de quo amore loquitur Eſaias: Dicit dñs, cuius ignis eſt in Sion, & caminus ei' in Hieruſalẽ, quia videlicet ignis amoris, qui
Apoca. 21. in Sion, id eſt, in præſenti Eccleſia, nũc eſt aliquãtulus, tũc in Hieruſalẽ, id eſt, in illa viſione pacis æterna perpetuus, & inextinguibilis
Iohan. 7. erit caminus. Inuenient & panẽ poſitum, id eſt, veram vitæ æternæ alimoniã Deũ, qui angelorum cibus eſt, quos paſcit immortaliter.
Actor. 3. ¶ Epiſtola de actibus Apoſtolorũ ſumpta, de beati Petri Apoſtoli prędicatione, more ſuo, cum teſtimonio ſecuturi præcurrit Euãgelij, illum maxime locũ contingens, quo dicitur: Aſcendit autẽ Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus. Iam em̃ credo, inquit Gregorius, quod veſtra charitas aduertit, quid eſt quòd Petrus rete ad terrã trahit. Ipſi enim ſancta Eccleſia cõmiſſa eſt, ipſi ſpecialiter dicitur: Paſce oues meas. Hoc agit verbis, hoc agit epiſtolis, hoc (vt ad inceptum redeã) illo ſermõe ſecũdo egit, de quo prædicta lectio actione Apoſtolorũ ſumpta eſt, quo millia quinq; virorũ retibus fidei cõcluſa ſunt. ¶ Verſus gradualis, Dextera domini fecit virtutẽ, pulchre ad hoc cõcinit, quod
Iohan. 21. ait: Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Altius quoq; intuentibus liquet, quia congrua vox eſt ipſius dominici hominis in littore ſtantis, vt ſupradictum eſt, & omnes mortalitatis noſtræ fluctuationes egreſsi per
Pſa. 117. potẽtiam reſurrectionis. Dextera inquit domini fecit virtutem, id eſt, potentia verbi mihi vniti fecit me vincere mortem, dextera domini exaltauit me, id eſt, laudabilẽ fecit me. Iterumq; repetens Dextera, inquit, domini fecit virtutẽ, vt oſtẽdat eiuſdẽ reſurrectionis qualitatẽ, ſcilicet æternã, ſicut ſequitur in eodẽ Pſalmo: Non moriar, ſed viuã. ¶ Iuxta quẽ ſenſum cantamus cũ Apoſtolo in Alleluia, in
Rom. 6. cõmunione: Chriſtus reſurgens ex mortuis. Offerenda, Portas cœli aperuit dominus, &c. ¶ Tertio nobis inculcat, & replicat, quod ille panis ſignificet, quẽ piſcatores noſtri, cũ copioſa multitudine magnorum piſciũ ad terrã egreſsi, cum aſſo piſce inuenerunt, & ad prandium vocati ſunt. Scilicet ille idem panis, in illa eſt nobis patria repoſitus, quem nunc in via guſtamus, vt videamus quoniam ſuauis Pſal. 77. eſt dominus quem in ſacramento altaris ſumimus. Aperuit enim dominus portas cœli, & hunc panem pluit nobis, portas (inquam) cœli, id eſt, prophetas qui prædixerunt, angelos qui annunciauerunt, Mariam quæ concepit & peperit, Apoſtolos & doctores alios, qui prædicando Dei verbum immiſerunt in ora animarum noſtrarum egentium, & ſuam inopiã anhelantiũ, vt guſtaremus & agnoſceremus, & ad patriã, vbi panis huius plenitudo eſt, tendentes, in via non deficeremus.

Cur ſtatio ad S. Laurentium. Cap. X.

Beatus Laurentius vnus & bene notus de magnis illis piſcibus, piſcis magnus, ideq; aſſus, cuius aſſatura ſuauiter in tota Chriſti fragrat Eccleſia, in illa lõga morte, in illis tormentis, quia bene mãducauerat & bene biberat, inquit Auguſtinus, tanquam illa eſca ſaginatus, & illo calice ebrius, tormenta non ſenſit. Ibi enim erat qui dixit: Spiritus eſt qui viuificat. Caro enim ardebat, ſed ſpiritus animam vegetabat. Non ceſsit, & in regnum ſucceſsit. Idcirco de cunctis eiſdem piſcibus, quos Simon Petrus ad terram trahit, conuenienter hic vnus electus eſt, cuius magnitudinem hodierna ſtatio ſpectandam nobis demonſtraret. ¶ In hoc enim Chriſtianæ fidei fortiſsimo propugnatore maxime claret illud, quòd ſuperius cum ſcripturæ autoritate monſtratum eſt, quartam beatitudinem, quod eſt eſurire & ſitire iuſtitiam, quarto gradui congruere donorum Spiritus ſancti, id eſt, ſpiritui fortitudinis, quia martyr inſignis eſuriens in fortitudine, & fortis in eſurie, adeo primo guſtu panis illius ſaginatus eſt, vt tormenta non ſitiret, quia & (ſicut ait Auguſtinus) præeuntem Sixtum Epiſcopum ſequi ſitiens, accepit oraculum, vicit diabolum, peruenit ad triumphum. Ioan. 6.

De officio quintæ feriæ, Beati miſericordes. Caput XI.

Qualiter officium quintę ferię, quintæ beatitudinum cõgruat ſententiæ, qua dictum eſt, Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam cõſequentur, promptum erit agnoſcere, propoſito prius myſtico ſenſu lectionis Euangelicæ. Maria Magdalenæ, quæ ſuerat in ciuitate peccatrix, quæque amando veritatem, lauit lachrymis maculas criminis, Eccleſiæ de gentibus typum geſsit: quæ agnita veritate turbas errorum, quibus proſtituta ſuerat, deſerens, ad fontem gratiæ lauanda cucurrit, & vox veritatis impletur, dicentis: Dimiſſa ſunt ei peccata multa, Iudaico inuidente po- Matth. 5.

pulo,cuius in typũ Phariſæus illæ miſericordiæ fontem reprehendebat,dicens:Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtiq; quæ & qualis eſſet quæ tetigit eũ, quia peccatrix eſt. Hæc eadẽ mulier, ſicut in hodierno legimus Euangelio,ſtabat ab monumentum foris plorans: & poſt allocutionem angelorum conuerſa retrorſum,videt Ieſum: & ipſa prius ab illo vo
[Iohan.20.] cata nomine ſuo,vocat eum & ipſa magiſtrũ, &c. In his quoq; typum gerit eiuſdem Eccleſiæ. ¶Sic enim Eccleſia de gentibus foris ſtabat, quia legis & prophetarum ſcientiam nõ introierat,& tamen dominum quærebat, ſicut ille beatiſsimus centurio Cornelius,vel ſicut ille Aetiops eunuchus qui venerat ad orare in Hieruſalem, & reuertebatur legens Eſaiam prophetam, cuius aditũ ad intelligẽ-
[Actor.8.10.] dum inuenire non poterat. Sic & multi gentilium Deum quærentes foris ſtabant, quia per quem ad veritatis notitiam ingrederentur, non inueniebant,futurum erat ſed non ante dñi aſcenſionẽ,vt illis veritas illuceſceret, & fidẽ ſuã Apoſtolis indicarent,cõfitentes Chriſtum aſcendiſſe ad Deum patrem ſuum,id eſt,æqualem illum eſſe Deo patri ſecũ dum diuinitatem, quo minor eſt ſecundum humanitatem. ¶Propter quod Mariæ volenti pedes eius tenere. Noli, inquit,me tãgere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Vade aũt ad fratres meos & dic eis: Aſcendo ad patrem meum &c. Ac ſi Eccleſiæ de gentibus quęrenti eũ,ſicut ſupra dictũ eſt,& ſicut ante paſsionem eius legimus gentiles quęſiſſe eũ, dicentes Philippo: Domine,volumus Ieſum
[Iohan.12.] videre,dicat ipſe: Nolite nũc me tenere, ſed poſtquam aſcendero ad patrem,ipſam aſcenſionem meam credere vos, Apoſtolis meis oſtendite, qui fratres mei ſunt,id eſt,per me idẽ quòd ego vobis cõferre poterunt. ¶Itaque diei præſentis Euangelium beatitudini illi conſonat, Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Nam in
[Oſeæ 2.] Oſeæ eadem Eccleſia dominus dicit: Vocabo non plebem meam,plebem meam:& non
[Acto.10.] miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam. Et rectè quinta hæc beatitudo, imo beatitudinis cauſa, quod eſt miſericordem eſſe ſecundum Auguſtinum, ſicut ſupra dictum eſt, quinto ſurſum gradui conſertur donorum Spiritus ſancti,id eſt, Spiritui conſilij:quia ſicut conſilium regit animum,ſic ſupradictam mulierẽ miſericordia & compaſſio, qua compungebatur, plorans ad monumentum, iuuit, vt prima videret dominum, ſic & Cornelium opera miſericordiæ, id eſt, eleemoſynæ quas faciebat, vt indice angelo perueniret ad dominum,imo ſic omniũ quęrentium Deum, miſericordiæ conſilium purgat oculum. ¶Sed iam officij membra cætera,capiti ſuo,ſcilicet ſenſui coaptemus Euangelico. Primum pene idẽ in eunucho miramur apparere myſterium,de quo narrat præcurrens lectio Actuum Apoſtolorum. Nam quod in Euangelio ſignificatur per peccatricem,in Epiſtola narratur cœptum agi per Ae
thiopem.¶Vterq; enim iuſtificandæ peccata [Actor.8.]
ſignificabat Eccleſiæ. Illa peccatricis nomine,iſta Aetiopica nigredine. Ibi peccatrix dominũ quærens,ipſos Apoſtolos ſuperabat amore, hic Aethiopia præueniebat domino
Deo manus dare. Illa quaſi mortuum domi- [Pſal.67.]
num plorabat,hic in Eſaia prophetiam paſſionis domini compatiendo legebat.Illi tenebræ erant ad monumentum,huic deerat lucerna ſcientiæ ad intelligendum. Illa videns dominum non agnoſcebat,hic de illo legens comparationem ouis & agni, de quo diceretur,neſciebat. Ad ſummam,illius aperti ſunt oculi & os,vt diceret Rabboni. Huic vt magiſterio veritatis cõſentiens,prædicante Philippo,diceret, Quis me prohibet baptizari? ¶Iſte eſt mutus per Mariam ſignificatus,& in eunucho tãquam in primitijs aſſumptus eſt, iſte (inquam) eſt mutus gentilium populus, & iſti ſunt infantes ſcilicet idololatræ, Deũ loqui neſcientes, de quibus in introitu cantamus: Victricem manum tuam domine laudauerunt pariter, quia ſapientia aperuit os muti, & linguas infantiũ fecit diſertas. Quã ob cauſam laudauerunt? Videlicet,quia ſicut in eodem libro Sapientiæ præmiſſum eſt,inimicos eorũ operuit mare, ſcilicet baptiſmi, & ab altitudine inferorum educti ſunt,quia per baptiſmum reſurrectione prima, quæ eſt
animæ,reſurrexerunt. ¶Hæc ita eſſe,manife [Sapien.10.]
ſtius ex ſubſequente collecta comprobatur: Deus,qui diuerſitatem gentium in cõfeſsione tui nominis adiuuaſti,da vt renatis fonte baptiſmatis, vna ſit fides mentium & pietas actionum. ¶Verſus quoq; gradualis in eo cõgruit quòd ait, Dominus Deus & illuxit nobis, quia mariæ quęrenti viuentem cum mortuis,tenebræ erant ad monumentũ, per quas ſignificabatur ignorantia Dei,in cordibus gẽtium,quæ & manifeſtius expreſſa eſt per gẽti
lem atq; Aethiopem eunuchum. ¶Nec aliud [Pſal.117.]
alleluia melius ſecundum hunc congruit ſenſum,quàm,Surrexit Chriſtus & illuxit populo ſuo. ¶Dies ille ſolẽnitatis noſtræ, de quo in offerenda canimus,In die ſolennitatis veſtræ dicit dominus,&c.dies magnus,dies pręclarus,Chriſtus eſt,dies de die, lumen de lumine, in quo exiuimus de terra Aegypti, id eſt, de tenebris, quas illæ tenebræ ſignificauerunt,

uerunt,quæ erãt Mariæ ad monumentũ, ſiue ſupradicti Aethiopica nigredo eunuchi.

¶Dies, inquã,cuius in lumine gradiẽdo,tẽdi mᵘ ad terrã,quæ vere lacte & melle fluit,quia præſens illic eſt Deus & homo Chriſtus, ſem per ex diuinitate & humanitate ſuauis ange- 1.Pet.3. lis,& hominibus dulcis,ſemper pręſens,ſem per deſiderabilis. Hic nobis ex tũc illuxit,ex quo nobis ad patrem aſcendit,id eſt, ex quo illum agnouimus & credidimus aqualem patri. Eius ergo virtutes recte in communione annunciare iubemur,nos populus acqui ſitionis, quia ſecundum ea quæ dicta ſunt, de malis & profundis tenebris vocauit nos in admirabile lumen ſuum.

Cur ſtatio ad ſanctos Apoſtolos.

Caput XII.

Ioh.4o. Iohi.20. STatio ad ſanctos Apoſtolos perſpicuè ſupradicto congruit myſterio, per Apoſtolorum enim factum eſt miniſterium, quòd os muti apertũ eſt,quòd linguæ infantium diſertæ ſunt, quod Aethiops horridus agnelli candido vellere veſtitus eſt,quòd peccatrix quælibet anima foramen crucis inuenit in maxilla Leuiathan, per quòd effugiens, crucifixam non iam in monumento, ſed in cœlo quærens inueniat miſericordiã. Propter quod eoſdem Apoſtolos, in Euangelio ſupradicto vocat dominus fratres ſuos, quia ſtudijs illorum actum eſt,vt eo nihil minus habeat gentiũ Eccleſia,quòd eã domi nus ſuo corporali non illuſtrauit pręſentia.

¶Sed & Philippus, qui ſupra dictum fidei candore veſtiuit Aethiopen,nomine ſuo cũ- Esa.62. ctos myſticè ſignat Apoſtolos. Philippus enĩ interpretatur os lampadis. Lampas autem,id eſt, lux,mundi ſaluator eſt, ſicut Eſaias dicit de illo: Propter Sion non tacebo,& propter Hieruſalem non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor iuſtus eius,& ſaluator eius vt Hier.15. lampas accendatur. ¶Cuius os, Apoſtoli vel quique prædicatores ſancti recte dicuntur, quia verum à falſo ſeparant, ſicut alibi dicitur: Si ſeparaueris precioſum à vili, os meum eris. Philippus ergo cunctos (vt dictum eſt) ſuo nomine ſignat Apoſtolos, qui vſque hodie ſcriptis ſuis Aethiopiſſas candidare nõ deſinnnt animas: inſuper & redarguunt ſynagogam murmurantem contra dominum, propter gentium Eccleſiam, ſicut quondam Maria murmurauit contra Moyſen, propter Num 12. vxorem eius Aethiopiſſam.

De officio ſextæ feriæ, Beati mundi corde. Caput XIII.

OFficium ſextæ feriæ patenter reſpondet beatitudinum ſextæ ſentẽtię,Bea- Matth.5. ti mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Agit enim de fœlicitate tranſmi- Rom.6. grantium, ſcilicet omnium qui de vetuſtate carnis ad nouitatem Spiritus tranſmigrantes, mundato cordis oculo per longum deſiderium gloriam ſummę trinitatis tandem vi ſuri ſunt. Eorum nanq; in typum patres noſtri Apoſtoli euocati, abierunt in Galilæam, in montem vbi conſtituerat illis Ieſus, ſicut ho diernum refert Euangelium, & videntes eũ adorauerunt, ſimulq; mandatum acceperũt, qualiter omnia vaſa quę forti armato fortior ipſe ſuperueniens abſtulerat, emundarent, dicente domino: Euntes docete omnes gen- Matth.28. tes, baptizantes eos in nomine patris & filij & Spiritus ſancti. ¶Illud nemo qui dubitet, Luc.11. quod cum dixerit: Beati mundo corde,quoniam ipſi Deum videbunt, per munditiam Matth.28. cordis obtineri intellectum, ac per hoc ſupradicti Auguſtini in hoc quoq; cõſtare ſententiam,ſextam beatitudinis ſententiam,ſexto gradui donorum Spiritus ſancti ſurſum verſus congruere, id eſt, munditiam cordis intellectui nunquam deeſſe. Igitur de cæteris partibus officij ſupereſt vt ſuo capiti, ſcilicet Euangelico conferantur ſenſui.

¶Primũ in pręcedẽte lectione Epiſtolæ beatus Petrus, cum pręmiſiſſet dicens: In diebus 1.Pet.3. Noë, cùm fabricaretur arca,in qua pauci, id eſt, octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam, ſtatim ſubiecit: Quòd & vos nunc ſimilis formæ ſalnos facit baptiſma,non carnis diſpoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deũ. Nõ quæſitu opus eſt,in quo lectio hæc ſupradicto Euãgelio conſonet, quo primũ ſalutaris baptiſmi regula tradita eſt. Notum quippe eſt, & in doctorũ ſcriptis autenticis vſitatum ſimilis formæ, vt ait in hac Epiſtola Petrus Apoſtolus, eſſe baptiſma, & in eius typũ præceſſiſſe hoc quod paucæ, id eſt, octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquã in arca in diebus Noë. ¶Chriſtum nanq; præfigurauit Noë,tam actu quàm nomine, videlicet quia Noë interpretatur requies,quod nomen illi à patre Lamech impoſitũ eſt, dicẽte: Iſte conſolabitur nos: vel, vt in Septuaginta habetur, requieſcere nos faciet ab operibus & laboribus manuũ noſtrarũ in terra cui ma- Gen.5. ledixit Deus. Chrs etenĩ noſtra requies eſt, Matth.11. ſicut ipſe dixit: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde,& inuenietis requiẽ animabus veſtris. Cũ ergo Noë gubernauit arcã ſuper nudas diluuij,quibus & peccatores delet i ſunt, & hi qui cum illo erãt ſalui facti ſunt Marc.16. per fidem,quia credentes iuſtitiæ Dei ſeſe ab incredulis diuiſerunt: Chriſtum actu quoq; præfigurauit, vt dictum eſt,qui nunc gubernat Eccleſiam ſuper vndas baptiſmi, quibus

qui

qui non credunt, condēnantur: qui vero credunt & baptizantur, cum ipſo ſaluantur: & illis affert Spiritus ſanctus pacem, id eſt, peccatorum remiſsionem, cuius figuram tūc geſſit columba, ferens ad arcam in ore ſuo virētis oliuæ ramū. ¶ Ipſe autem octonarius numerus animarū, quæ in arca ſaluæ factę ſunt, quia à primo pari, id eſt, binario, proficiſcens ſolidum corpus creat, ſcilicet habens longitudinem, latitudinem, atq; altitudinē. Nam bis bina bis, octo ſunt, quòd apud geometras & arithmeticos quoq; vſitatum eſt. Ipſe, inquam, octonarius numerus animarū, perfectionē deſignat corporis Eccleſiæ, quòd prę eunte mundo infidelium per aquæ iudiciū, quo nunc fideles ab infidelibus ſeparantur, fide ſua ſe ſaluat, & in ligno crucis ſupernatat. ¶ Et pulchrè arca illa feneſtram habuit in latere, per quam ſaluandi illi ingrederentur: quia Chriſtus lancea militis in latere eſt vulneratus, per cuius vulneris ſacramentum cuncti credentes Eccleſiam ingrediuntur. Et quoniam Eccleſia de hominibus conſtat, pulchrè arca illa, quæ Eccleſiam figurabat, quandam humani corporis ſimilitudinem in ipſa forma ſua prætendebat. Siquidem humanū corpus ſic eſt, vt longitudinis ſuæ ſextam partem habeat in latitudine, decimamq; eiuſdem longitudinis in altitudine. Sic arcam cōſtructam fuiſſe non dubium eſt. Tercentorū erat cubitorū in longitudine, quinquaginta in latitudine, triginta cubitorum in altitudine.

Gene. 6. *Gene. 6.*

¶ Igitur per omnia, lectione epiſtolæ, euāgelio conſonante, cætera promptum eſt officij membra coaptare. Introitus: Eduxit eos dominus in ſpe, & inimicos eorum operuit mare. Itemq; offerenda: Erit vobis hic dies memorialis, cum verſibus ſuis, notis & propinquis ſenſibus, tam Euangelio quàm Epiſtolæ fœderantur. Mittunt enim nos ad hiſtoriam patrum celeberrimam, qui in typum baptiſmi noſtri, omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, & in mari. *Pſal. 77.* *1. Cor. 10.*

¶ Nam ſicut illos in ſpe eduxit dominus, ſcilicet ſperantes liberari, quamuis Pharaō cum ſuis perſequeretur, & inimicos eorum viſibiles operuit mare: ſic omnes in Chriſtū credentes, quamlibet maxima peccata ſe feciſſe recordentur, cum certa ſpe remiſsionis ad illum egrediuntur, & omnia peccata eorū in mari, id eſt, in baptiſmi fluctibus operiuntur. Et propterea dies hic, ſcilicet Chriſtus, cuius in lumine à tenebris exiuimus, memorialis eſſe iubetur. Chriſtus inquam, qui dies noſter, id eſt, paſcha noſtrū eſt, feſtus nobis atq; ſolēnis, ſemper celebrādus, atq; in mēte habendus eſt, qui tacētibus nobis ſolus pugnauit pro nobis, quia ſolus moriens pro cūctis, mare illud, quo inimici, id eſt, peccata noſtra operiūtur, de latere ſuo lanceatus effudit. ¶ Verſus gradualis: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. Illi ſententiæ concorditer occurrit, qua dominus noſter gloriam & honorē, quo propter paſsionem mortis coronatus eſt, exprimit, dicēs in eodē Euāgelio: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Et rectè in ſiggillationem eorum, qui lapidem talem reprobauerunt ſupra dictæ ſententiæ Euangelii, Propheticum hoc iungitur teſtimonium. Et hoc eſt illud quòd cū deſpiceretur corā Pontificibus, patienter ferens: Veruntamen dico vobis, inquit, amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei. *Pſal. 117.* *Hebr. 2.* *Matth. ult.* *Marc. 14.*

Cur ſtatio ad ſanctam Mariam. Caput XIIII.

Quod ſuperius iam dictum eſt cum nō improbanda Hieronymi ſentētia, diſcipulos vndecim abeuntes in Galilæā in montem, ſicut hodierna Euangelij lectio refert, in Nazareth, quæ in monte ſita eſt, & in domo Mariæ dominum vidiſſe. Illud quoque nonnihil affirmat, quod ſtatio ad ſanctā Mariā hodierno officio præſcripta eſt. In hoc enim idem ſenſiſſe Romana probatur diligentia. ¶ Et pulchrè hoc officium quòd ſecundum lectionem Euangelij totum, vt ſupradictum eſt, ad ſacramentum pertinet baptiſmi, apud ipſam decantari Apoſtolica ſtatione præſcriptum eſt, apud quam intus erāt diſcipuli, & Thomas cum eis, vt Hieronymo placet, quoniam ſecundum hodiernam Euangelij lectionem vnica baptizandi regula tradita eſt. *Matth. ult.*

De Officio ſabbati: Beati pacifici. Caput XV.

Septima beatitudinum ſententia eſt: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Pacifici verò hi ſunt, qui pace inter ſe deumque accepta, nihil iam, quod Deo repugnet, admittentes, ſimul & hoc ſatagunt, vt in via vitæ præſentis ad omnem hominem cum pace ambulent, iuxta Apoſtolū qui ait: Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habētes. Huius rei nobis exemplum, in ſummo negocio præſentis ſabbati prædicat officium. ¶ Quod vt manifeſtius fiat, myſticum imprimis hodierni Euangelij ponamus intellectum: Currebant, inquit euangeliſta, duo ſimul, videlicet Simon Petrus & ille alius diſcipulus, quē diligebat Ieſus, &c. Nota doctorum expoſitio eſt, *Rom. 12.* *Iohan. 20.*

eſt, per Iohannem, qui prior ad monumentũ venit, ſed nõ introiuit, ſynagogã ſignificari, quæ habens legem & prophetas, prior dominicam paſsionẽ legit, ſed credere in mortuum noluit. Per Petrum verò qui poſterior venit, ſed prior introiuit, multitudinem gentium deſignari, quæ poſterior ad eiuſdem dominicæ paſsiõis notitiam peruenit, ſed prior ad fidẽ acceſsit. Verùm ad pręſens pertinet negociũ, quærere propter prædictã beatitudinis ſentẽtiam, qui ad Eccleſiam ſpectet, in eo quòd pacifica eſt. ¶Quòd per præcurrentem Epiſtolæ lectionem fidelis indagatio citius conſequi poteſt. Nam cùm præmiſiſſet
1.Pet.2. Apoſtolus Petrus de lapide Chriſto dicẽs, ad quẽ accedentẽ lapidẽ viuũ, ad hominib' quidẽ reprobatũ, à Deo autẽ electũ & honorificatũ, paulo poſt ſubiungit: Vobis igitur honor credentib', nõ credentibus aũt lapis, quẽ reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput annnli, & lapis offenſionis, & petra ſcãdali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt. ¶Huiuſmodi offenſio vel ſcãdalũ manifeſtè paci oppoſita ſunt, per quę Iudæi rebellionis & incredulitatis arguũtur, eò quòd odio gentium concurrentium, quæ per Petrũ, vt dictũ eſt, deſignantur, adeo torquentur, vt (ſicut per Iohannẽ figuratur) Maluit foris ſtando perire, quàm cũ ſocietate gẽtium ad fidem paſsionis Chriſti introire. His ergo iræ & rixæ filijs exhæredatis, Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur, ſicut in eadem Epiſtolæ lectione Petrus adiungens: Vos antẽ inquit, genus electũ, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, &c. ¶Taliſq; pacis filius quia nullius hominis ad Deum tendentis ſocietate offenditur, aſcendit, inquit Auguſtinus, ad ſapientiam, quæ ſeptima eſt in aſcenſu graduum, id eſt, donorũ ſancti Spiritus, & ipſa ſapientia tranquillus pacatuſq; perfruitur. Dictum eſt enim ſuprà ſecundum eundem Auguſtinum, ſeptem beatitudines (octaua enim eadem quę prima eſt) ſeptem gradibus donorum Spiritus ſancti furſum verſus coaptari, quorum primum ſiue infimum eſt ſpiritus timoris domini, ſupremum autem, ſpiritus ſapientiæ, ad quã aſcendunt, vt nunc dictum eſt, beati pacifici filij Dei. ¶Secundum ea quæ dicta ſunt, conſo
Pſal.104. nanter præmittitur ad introitum. Eduxit dominus populum ſuum in exultatione, & electos ſuos in lætitia: Per hoc enim mittitur ad aliam ſimilitudinem antiquam, qua idem pręfiguratum eſt, qnòd nnnc in Euangelio per Petrum & Iohannem ſignificari accipimus, ſcilicet ad hiſtoriam patrum, qua referuntur hi, qui primùm promiſsiones acceperunt, reprobati eſſe propter incredulitatem, de quibus illud in Pſalmo: Quadraginta annis of- Pſal.74.
fenſus fui generationi illi, ac deinceps, quibus iuraui in ira mea, ſi introbunt in requiẽ meã. ¶Filij autem qui poſt ipſos ſurrexerũt, in illam introducti repromiſsionis terram, eundem populum gentium ſignificauerunt, qui nunc per Petrum poſterius venientem, ſed prius introeuntem in monumentum, deſignatus eſt, de illis quippe, qui reprobatis patribus introierunt in illam repromiſsionem, dictum eſt in Pſalmo centeſimo quarto: Et eduxit populum ſuum in exultatione, & electos ſuos in lætitia. Eduxit ſcilicet de deſerto. Nam de eo quòd de Aegypto educti ſunt, ſuprà dixerat: Et eduxit eos cũ argento Pſal.104.
& auro, & non erat in tribubus eorum infirmus. Sed & hoc quod ſequitur, ita eſſe innuit: Et dedit illis regiones gentium, & labores populorum poſsiderunt. Supradictus ergo introitus gratiarum actio eſt, quòd retardante populo Iudaico, iuxta myſticum Euangelij ſenſum, gentes admiſſæ ſunt, ſecundum illud Apoſtoli: Quia cæcitas con- Rom.11.
tingit in Iſrael, donec plenitudo gentium ſubintraret. ¶Graduale verò iam ex hac die in alleluia conuerſum eſt, imò poſt hanc diem vſq; ad Pentecoſten omititur, videlicet Pſal.112.
quia hi, propter quorum acquiſitionem nouamque conſcriptionem, hoc laborioſum carmen cãtabatur depoſitis albis, iam ab hac die pares nobis, in illius octauæ, de qua ſæpè dictum eſt contẽplatione, nobiſcum ferientur. Quòd autem ſequitur alleluia, laudate pueri dominum, duplici verſu, adhortatio eſt ad ipſos, qui recenti baptiſmate pueri, id eſt, puri facti ſunt à vitijs, vt laudent dominum voce & opere, quia ſicut in Petro figuratum eſt, qui prior introiens in mo- Iohã.20.
numentum, vidit linteamina poſita, & ſudarium capitis domini: ſic ipſi ad fidem ingreſſi, qui erant abſq; Deo, notitiã acceperũt humanitatis ac diuiuitatis Chriſti. Totus enim Ephe.2.
Pſalmus ad electionem gentium dirigitur, quòd maximè ex eo comprobatur quòd in fine eius dicitur: Qui habitare facit ſterilem Pſal.112.
in domo, &c. ¶Offerẽda quoq;, benedictus qui venit in nomine domini, patenter eiſdẽ pueris Dei congruit: Hunc etenim verſiculum Pſalmi centeſimi ſeptimidecimi cantauerunt & illi pueri, qui venienti ad paſsionem Salnatori occurrerunt, in manibus por- Matth.21.
tantes ramos palmarum. Addit quoque mater Eccleſia dicens pueris ſuis: Benediximus vos de domo domini, id eſt baptiſmate ſacro ſignamus vos, qui ſumus familia domini, quia Deus dominus illuxit nobis,

ſicut

Iſa. 9. ſicut alius propheta dicit: Populus gentium, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, gentium, inquam, quarum, vt dictũ eſt, in Euãgelio præſenti Petrus geſtat figuram. Duo quoque ſeqnentes verſus ad idem ſpe- 1. Pet. 2. ctant. Primus iam hæc dies quam fecit dominns, ad gaudium gentium, quarum in typum Petrus introiuit in monumẽtum, ſecundus, lapidem quem reprobauerunt ædificantes, ad ſuggillationẽ Iudæorũ, quibus Chriſtus lapis offenſionis & petra ſcãdali eſt, quos deſignans Iohannes, cùm prior veniſſet, quaſi offenſus ſubſtitit, & à poſteriore Petro prçuẽ- Galat. 3. tus eſt. Cõmunio, omnes qui in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, manifeſtè conſonat ſupradictæ beatitudinis ſententiæ: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabũtur: Præmiſerat enim Apoſtolus Paulns loquens ad Galatas, quos conturbabant quidam ex Iudæis, quibus erat Chriſtus lapis offenſionis & petra ſcandali. Omnes, in- Galat. 3. quit, filij Dei eſtis per fidem in Chriſto Ieſu, & mox cauſam hanc ſubdidit: Quicunq; eñ in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtũ induiſtis. Quod omninò ad baptizatos reſpicit, vt non quærant circuncisionem carnis, ſed ſolam ſeruent, quam acceperunt veram circunciſionem ſpiritus, nec magis ſcandalo Iudæorum permoueantur, quàm ſubſtitit Petrus, pro eo quod Iohannes ante ſe vel pariter in monumentum non ingrederetur.

Cur ſtatio ad ſanctum Iohannem ad Lateranas. Caput XVI.

NOn ſolùm hoc ſabbato, quo deponũtur albæ, ſed & octaua ſuperius die, id eſt, ſabbato ſanctæ paſchæ, maternum Lateranenſis Eccleſiæ priuilegium exigit, vt nuſquã Apoſtolicus aliàs procedat, ſed in eadẽ Eccleſia quæ ſedes eſt Apoſtolica, cœptas nihilominus ſacri baptiſterij concludat octauas. Eſt autem in honore ſancti Saluatoris ſanctiq; Iohannis baptiſtę ab imperatore Conſtantino conſtructa dicente. ¶ Sit omnibus notum, nos ita Chriſti cultores effectos, vt intra palatium noſtrum templum eius nomini conſtruamus, in quo populus Chriſtianus vnà nobiſcũ conueniens, dininitati illic gratias reſerat. ¶ Nomẽ ipſum, quòd dicitur ad Lateranas, antiqua probra ſpurci Neronis accuſat, qui dedecoroſè potionibus vſus maleficis, illic, vt ſertur, latens, ranas euomuit. Sed vbi abundauit iniquitas, ſuperabundãte gratia, nũc illic Romani imperij mater eſt Eccleſia, quæ illos, qnos ſabbato ſancto genuit, & Chriſti cãdore veſtiuit filios, nihilominus Rom. 5. hac die octaua, ſpirituali circũcidit petra, quã petram ſcandali Iudęis, nobis autẽ credentibus petram honoris & caput anguli in hodierna Epiſtola, de qua ſupradictum eſt, Petrus appellat.

¶ Circunciſio verò ſpiritualis, & vera ipſa eſt, de qua in eadem Epiſtola lectione præmiſerat. Fratres, deponẽtes omnem malitiã, & omnem dolũ, & ſimulationes, & inuidias, & omnes detractiones, ſicut modò geniti infantes, rationabiles, & ſine dolo, lac cõcupiſcite, &c. Vera, inquam, & verè ſancta, ſolaque 1. Pet. 2. neceſſaria eſt circunciſio hęc, qua noſtri corporis ſenſus omnes, & ipſum principale noſtrum, id eſt, mens, circunciditur. ¶ Nam ſine hac circũciſione Chriſtus in nobis moritur, id eſt, Chriſti fides, nec prodeſt nobis illud, quòd in communione gratulabundus nobis loquitur Paulus: Omnes, inquit, qui in Chri Galat. 3. ſto baptizati eſtis, chriſtum induiſtis, ſicut & Iacobus Apoſtolus ait: Fides ſine operibus Iacob 2. mortua eſt.

¶ Quòd bene per illud veteris hiſtoriæ factum prçfiguratum eſt. Cùm eſſet Moyſes in itinere in diuerſorio, occurrit ei dominus, & Exod. 4. volebat occidere eum. Tulit ilico Sephora acutiſsimam petram, & circuncidit prçputiũ filij ſui, tetigitq; pedes eius, & ait: Spõſus ſanguinum tu mihi es. Et dimiſit eum, poſtquã dixit ei, ſponſus ſanguinum tu mihi es ob circunciſionem. ¶ Moyſes nãque, in eo quod Sephoram vxorem habuit alienigenam, Chriſtum ſignificat, qui de gentibus alienigenam accepit vxorem, eccleſiam. Vnde illud, quod Aaron & Maria locuti ſunt contra Moyſen, propter vxorem eius Aethiopiſſam: doctores noſtri myſticè ad hoc referunt, quòd ſynagoga & vetus ſacerdotiũ, innidendo ſaluti gentiũ, vſq; hodie Chriſtũ blaſphemat. Moyſes itaque cùm eſſet in itinere in diuerſorio, non- Num. 12. dum circunciſis filiis, occurrit ei dñs, & volebat eũ occidere: quia dum Chriſtus inter nos per fidem in itinere vitæ prçſentis ambulãs, in diuerſorio eſt, id eſt, ad eos qui nunc baptizantur, diuertit: niſi illi filii eius ſic circuncidãtur, vt ſupra dictum eſt, fides ipſins in eis citins moritura eſt.

¶ Quod ne fiat, tollit citò Sephora, id eſt, mater eccleſia, petram acutiſsimam: & circuncidit filiorum ſnorum præputium, ſcilicet ea circunciſione, de qua ſupradictum eſt in lectione epiſtolę. Petra illa quę idem Chriſtus eſt, de qua in eadem lectione dictum eſt, carnem, id eſt, opera carnis, ſolicitè ac feſtinanter abſcidit: Tangitq; pedes eius, id eſt, veſtigia ſequitur, dicitq; eiſdẽ filiis ſuis, Chriſtus paſsus eſt pro nobis, relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Sponſus, in- 1. Pet. 2. quit, ſanguinũ tu mihi es, videlicet, quia me

tibi deſpondens,ſanguinem tuum in dotem
ſudiſti, & cùm cauſæ articulus exigit, vt pro
te patiar,ſanguinis mei vicē repoſcis:& nunc
interim carnem meam crucifigam cum vitiis
& concupiſcentiis. Igitur (vt ſupra dictū eſt)
rectè hac octaua die agitur ſtatio ad ſanctum
Iohannē Lateranenſem,quia mater & apoſto
lica ſedes illa eccleſia eſt, & quos Chr̄o filios
Galat.5. genuit,ipſa ſpirituali circūciſione circūcidit.

De octaua die: Beati qui perſecutionē patiū-tur propter iuſtitiam. Cap.XVII.

Octaua beatitudo redit ad caput, id eſt
eadem eſt,quæ prima, quoniam ipſo-
rum eſt regnum cœlorū. Veruntamen
& paululum differt,in eo ſcilicet:quod prçce
dens cauſa beatitudinis alia hic, alia eſt illic.
Illic enim,id eſt,in prima dictū eſt:Beati pau-
peres ſpiritu:hic,id eſt,in octaua dicit: Beati
qui perſecutionem patiūtur propter iuſtitiā.
Iohan.20. Vnde Hieronymus: Et cōſidera,inquit,quòd
octaua veræ circunciſionis beatitudo marty-
rio terminentur. Igitur licet octaua die can-
tetur idipſum officium, quod & prima, eo
quod octaua beatitudo ad caput,vt dictū eſt,
redeat:rectè tamen quoniam & præcedentes
cauſæ beatitudinum,primæ & octauæ diffe-
runt, aliud in eodem officio ab his qui dili-
gentiores ſunt,retinetur hebdomadæ ſequē
tis euangeliū,ſcilicet illud ſecundū Iohannē.
Cum eſſet ſerò die illa,&c. Nam & litera le-
ctionis huius octauā diē cōmemorat, & poſt
dies octo iterum, inquit, erant diſcipuli in-
tus,& interior ſenſus octauam beatitudinis
cauſam non prætergreditur. ¶Quid em̄ eſt,
quod diſcipulis,foribus clauſis,intro manē-
tibus,dominus in medio ſtetit bonum ferēs
Luc.6. nuncium cōſolationis & pacis, niſi quod his
Pſal.33. qui perſecutionē propter iuſtitiā,quoſq; iux
ta alium Euangeliſtam oderunt homines &
ſeparant eos, ſicut iam apoſtoli ſeparati erāt,
non audentes coram illis procedere ad publi
cum, dominus & Deus ipſorū familiaris ſeſe
accommdat contemplandum,vt guſtent iam
in ſuis tribulationibus,vt videant, quomo-
dò ſuauis eſt dominus, atq; ideo certior ſpes
illos in medio tribulationis ambulantis con
ſoletur,recolentes,id quod illa,de qua loqui
mur, ſententia replicando inculcare nititur,
beati qui perſecutionē patiuntnr propter iu-
ſtitiam, quoniam ipſorum eſt reguū cœlorū.
¶Debet autē ſemper epiſtola Euangelio ſuæ
prçcurſionis officiū,& iccirco illa quoq;,quç
huius dominicæ eſt lectio Epiſtolæ nō omit-
1.Iohā.5. titur. Omne quod natū eſt ex Deo vincit mū
dum.Nam in hac lectiōe victorioſa fides no-
ſtra prædicatur,& ipſa victoria mundi nūcu-
patur quæ tribus adiuta teſtibus, nam pater
& verbum & Spiritus ſanctus in cœlo atteſtā
tur, totidemq; in terra teſtes, id eſt, idē ipſe
ſpiritus, & aqua baptiſmi,Chriſtiq; & marty-
rū eius ſanguis veritati eius aſtipulantur,ter-
nis,inquam,in cœlo & in terra deſenſa teſti-
bus, regnū cœlorum adiudicat his,quorū iu-
re belli eſt,ſcilicet his qui perſecutionem pa-
tiūtur propter iuſtitiā. ¶Introitus vero:Qua 1.Pet.2.
ſimodo geniti infantes,per ſequentes hebdo
madæ dies decantandus eſt, qui etiam Euan-
gelio prædicto congruit,ſed non per eādem
ſententiam,quæ iam dicta eſt, ſcilicet quod
propter metum Iudæorum diſcipuli domini
clauſis foribus,intus erant,perſecutionē pro Iohan.20.
pter iuſtitiā pati incipientes,quç,vt diximus,
octauæ beatitudinis cauſa eſt. ¶Reſpicit au-
tem ad aliam ſententiā, quam dominus de fu
turis fidelibus proferēs:Beati,inquit, qui nō
viderunt & crediderunt. Nam ne ſolam no-
bis fidem ſufficere arbitremur,oportunè re-
gula viuendi, ſine qua fides mortua eſt, hoc
introitu prælibata eſt. Nam nos quidem ſig-
nati ſumus in eo quod ait: Beati qui viderūt
& crediderūt,ſed ſi fidem noſtram operibus
ſequamur, ille etenim verè credit qui ſeruat
operando,quod credit. Quocirca de his,qui
fidem nomine tenus retinent, Paulus dicit:
Cōfitenter ſe noſſe Deū, factis autem negāt. Timot.1.
Hinc & Iacobus dicit: Fides ſine operibus Iacob.2.
mortua eſt. Rectè ergo qualis vita fidem vti-
lem efficiat, per hāc Apoſtolici ſermonis par
ticulam in introitu demonſtratur, ne ſeduca
mus nos audientes de nobis dictū: Beati qui 1.Iohā.5.
non viderunt & crediderunt.Ad hoc idē cō-
ſonat & ſimiliter accipienda eſt extrema prç-
euntis epiſtolæ ſentētia:Qui credit in filium
Dei,habet teſtimoniū Dei in ſe. ¶Cōmunio
mitte manū tuam,plana quidē litera noſtram
çdificat,ſed intus perſpicientib' liquet,quod
ad Iudaicū ſpectat populnm,qui hactenus in
incredulitate perſiſtit,cuius in typū Thomas
Apoſtolus,diu dubitans,tandē vidit,palpauit
& credidit. Neq; enim ſi ſolam ſequamur li-
terā, ſenſus per omnia ſtare poterit:quia bea
ti quidem qui non viderūt & crediderūt: ſed
non ea comparatione vel intentione, quā li-
tera ſonat: Quia vidiſti me credidiſti, beati
qui non viderunt.& crediderūt.Igitur in per
ſona Thomæ,reliquiæ Iſrael,quç ſaluæ fient
minoras fidei,quàm gentes arguuntur: quia
gētes nō viderūt & crediderūt. Iſraēl aūt niſi
res apparuerit,Helia & Enoch prçeūtibus, nō
credet,cū Paulus dicat,fidem ſperēdarū ſub- Heb.11.
ſtantiam eſſe rerum argumentū non apparen
tium,atq; ideò laudabilioris ſumus fidei,qui
rem nondum apparentē fideliter credimus.

Finis libri Octaui.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER NONVS.

DE Dominica ſecunda poſt albas. Caput I.

QVia dominica hac ſanctæ
Romanæ Eccleſiæ ſolenne
eſt, agendis inſtare cõſilijs,
benè ſorma, quam ſequi
debeant paſtores animarũ,
per eiuſdem dominicæ cõ-
mendatur officium. ¶Per euangelium mani
feſtiſsimè id agitur, quod is qui non ex acci-
denti dono, ſubſtantialiter bonus eſt dicit:
Iohan.10. Ego ſum paſtor bonus, &c. Deinde ex op-
poſita deſcriptione mercenarij, ſuæq; iterata
commendatione bonitatis, liquidum præ-
bet ouibus iudicium, quod diſcernant, quos
fugere, quibus ſuarum debeant animarum
curam credere. ¶Boni formam paſtoris cæ-
teræ collaudant partes officii. Primo ad in-
troitum cantamus de illa: Miſericordia do-
mini plena eſt terra, videlicet vt ſicut ille nõ
ſolum iudicium diligit, ſed & miſericordiã:
& primo loco miſericordiam, ſecundo iudi-
cium, ſicut in eodem Pſalmo, vno in eodem
Pſa.30. verſiculo præmiſſum eſt: Diligit miſericor-
diam & iudicium, ſic & omnes, qui iudices a-
nimarum poſiti ſunt, ſemper ſuperexaltent
miſericordia iudiciũ, vt idẽ ipſi cõſequatur.
Quodq; ſequitur: Verbo domini cœli firma-
ti ſunt, illud indicat, quoq; Apoſtoli vel pa-
ſtores Apoſtolici, non ſua fortitudine, ſed
verbi Dei virtute, tales effecti ſunt, vt viden-
tes lupum venientem nõ ſugiant, neq; oues
dimittant, vt mercenarii ſaciunt. ¶Epiſtola
1.Pet.2. voce non dubia, ſuæ præcurſionis implet oſ-
ficiũ, vbi præmiſſo de hoc ſingulariter bono
paſtore, qui poſuit animam ſuã pro ouibus
ſuis, Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis re-
linquẽs exemplũ, vt ſequamini veſtigia eius:
ſubiungitur in fine: Fratris enim aliquando
ſicut oues errantes, ſed conuerſi eſtis nũc ad
paſtorem & Epiſcopum animarum veſtrarũ.
¶Offerenda verò non quidem adeò perſpi-
cuè, ſed non minus conſone cum eodem in-
cedit ſenſu Euangelii. Deus deus meus ad te
Pſal.62. luce vigilo: Pſalmus nanq; ille ſic intitulatur:
Pſalmus nauid cùm eſſet in deſerto Idumeę,
id eſt, Pſalmus iſte attribuendus eſt Chriſto,
ſecundũ quod egit vel pertulit poſitus inter
Iudæos: qui deſertum ideò vocãtur, quia de-
ſerentes Deũ, & ipſi iuſte à Deo deſerti ſunt.
¶Idumæi quoque dicuntur terreni vel ſan-
guinei, quia prophetarum & ipſius domini
ſanguinem ſuderunt. At verò hic paſtor bo-
nus illo deſerto animam ſuam poſuit pro o-
uibus ſuis. Rectè ergo, qui exemplo eius idẽ
facere debent, voce eius excitantur vt ad De-
um de luce vigilent ſupra gregem ſuum: ad
Deum nõ ad mercedem temporalem, anima
& carne quam multipliciter ſitiant & in vela-
mento alarum, id eſt, in ſpe cõſolationis eius
exultantes, lupum nõ timeant, neq; dimiſsis
ouibus fugiant.

De dominica tertia. Caput II.

CAeteræ quæ ſequuntur dominicæ vſq;
ad aſcenſionem domini, promiſsiõem
eius adimpletã ſuis officiis cõcelebrãt,
qua poſt habitam de morte ſua triſtitiã, cor-
da diſcipulorum de reſurrectione ſua lætifi-
canda ſore promiſerat ea, qua tradebatur no
cte loquẽs illis in cœna. ¶Vnde pulchrè hac
dominica cantamus in introitu: Iubilate deo Pſal.65.
omnis terra, Pſalmũ dicite nomini eius. Nam
hic Pſalmo ſenſibus ſuis cõpetẽs titulus prę-
ſcriptus eſt. In finem canticum Pſalmi reſur-
rectionis. Cauſa verò vel materia iubilatio-
nis, quæ hic imperatur, illa eſt, quam domi-
nus in Euangelio ſubſequenti præmiſſo tri- Iohan.16.
ſtitiæ nuncio ſubiungit: Iterum autem vide-
bo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium
veſtrum nemo tollet à vobis. Vt autem ſi- 1.Pet.2.
militudo, quæ præmiſſa eſt Apoſtolis, mulie-
ris, triſtitiam habentis, cùm parturit, nobis
quoq; congruat, quia ſic expedit: bene hoc
idem Euangelium, hæc Apoſtoli lectio præ-
currit: Obſecro vos tanquã aduenas & pere-
grinos abſtinere à carnalibus deſideriis, quæ
militant aduerſus animam, &c. In hac enim Pſal.74.
abſtinentia labor eſt, & ſicut ait Pſalmiſta, ibi
dolores vt parturientis. Præmiſerat ſiquidẽ:
conturbati ſunt, commoti ſunt, tremor ap-
prehendit eos, loquẽs de illis, qui iuxta Apo-
ſtolum contriſtati ſunt ad pœnitentiam. Sed 2.Cor.7.
ſicut dolor parturientis ſructuoſus eſt, cum 1.Pet 2.
enim peperit, iam non meminit preſſurę pro
pter gaudium, quia natus eſt homo in mun-
dũ: ſic & illud quod detrectant de nobis tan-
quam de maleſactoribus, ſine conſolatione
nõ erit, cũ tandẽ cõſiderantes nos ex operi-
bus bonis, glorificabũt Deũ in die viſitatiõis
¶Quod benè per Thamar in hiſtoria veteri Gene.38.
præfiguratum eſt. Quam cùm accuſarent
dicentes:

dicentes: Fornicata eſt Thamar, & videtur vterus eius intumeſcere: illa proferens annulum, armillamque & baculum, quem pro arrabone dederat Iudas: De viro, inquit, cuius hæc ſunt concepi. Iudas quippè (quod
Matth.16. interpretatur confeſsio) Chriſtum ſignificat: Thamar (quod interpretatur amaritudo) Eccleſiam de gentibus, in qua eſt amaritudo pœnitentiæ, qua & Petrus egreſsus fleuit amare. Thamar igitur operiens vultum ſuum, id eſt, Eccleſia de præteritis erubeſcens errorib⁹, ſedit in itinere, quod ibat Iudas ad lauacrum ad tondendas oues, id eſt, occurrit Chriſto ad baptiſmum quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum. Quæ cùm de Chriſto vero Deo fidem per ſpiritum ſanctum conceperit, & eandem fidem tanquam annulum, & opere fidei tanquam armillam, iuſtificationemque ſpiritus tanquam virgam pro arrabone, id eſt, pro pignore, acceperit: accuſatur tam à gentilibus quàm à Iudæis, quòd cum mendacio fornicata, & à ſpiritu erroris polluta ſit. At illa patienter fallaces ferens accuſationes, tandem obmuteſcere faciet imprudentium hominum ignorantiam, probans per prædicta pignora, quod de vero Deo conceperit, & cum eodem Deo glorificabitur in die
Matth.45. vilitationis. ¶Offerenda: Lauda anima mea dominum, ad prædictum in Euangelio pertinet huius mulieris de Chriſti reſurrectione gaudium. Nam & hic Pſalmus alleluia habet in titulo. Quodq; verſu cànimus: Domi-
Pſa.4a. nus erigit eliſos, dominus ſoluit cóp editos, congratulatio illorum eſt, quorum triſtitia, iuxta promiſſum domini, reſurgente illo, in gaudium conuerſa eſt.

De Euangelio dominicæ quartæ, quo dictum eſt: Niſi ego abiero, paracletus non veniet ad vos, &c.
Caput II.

NOnnullis infirma videtur & inſufficiens huius ſententiæ vulgata expoſitio, videlicet, quòd iccirco Apoſtolis expedierit, vt dominus noſter hinc abiret, quia niſi corporalem præſentiam ſuam illis abſtuliſſet, ipſi ſpiritualiter illum amare neſ-
Iohan.16. cirent atque ideò dixerit: Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Minus enim expoſitum videtur, quàm expoſcit maieſtas doni ſpiritus ſancti, maximè quia dominus ipſe eiuſdem ſpiritus ſancti aduentum baptiſmum vocat, dicens in Actis Apoſtolorum:
Actor.1. Quia Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto nó poſt multos hos dies. ¶Baptizari autem ſpiritu ſancto nihil aliud eſt, quàm per ſpiritum ſanctum originalis peccati, & omnium actualium remiſsionem accipere peccatorum, totumque hominem veterem in vitæ transferri novitatem. Quo ſenſu prædicta expoſitio proculdubio minor eſt. Non enim ſpiritualiter Deum amare, & Spiritu ſancto baptizari, paria ſunt. Alioquin veteres ſancti, qui ſine dubio Deum ſpiritualiter amauerunt, imò & magna eiuſdem ſancti Spiritus dona perceperunt, prophetantes & ſigna facientes, baptizati ſpiritu ſancto fuiſſent, id eſt, remiſsionem peccatorum accepiſſent, neq; apud inferos propter originale peccatum tenerentur vſque ad Chriſti aduentũ. Sed & illud repugnat, quod Apoſtoli dominum præſentem ſpiritualiter, quamuis non adeò fortiter amauerunt: verbi gratia, Petrus, cui dictum eſt amorem tertio con- Iohan.21.
fitenti: Si diligis me, paſce oues meas. Nam hunc amorem & non caro & ſanguis reuelauit ei, ſed pater qui in cælis eſt. ¶Non igitur proprietatẽ ſenſus in his domini dictis nos inueniſſe arbitramur, niſi vtramq; eius ſententiam exæquemus, vt ſcilicet idem ſit: ſi enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, ac ſi dixiſſet: ſi enim non abiero, vos non baptizabimini ſpiritu ſancto. ¶Quod facile eſt conſequi, ſi prius aduertamus quandò vel quomodò abierit. Multi enim illum tunc primum abiiſſe recolunt, quando videntibus Apoſtolis aſcendit in cœlum. Sed quandò aſcendit, Apoſtoli gauiſi ſunt, & ſicut cantamus, lumine læto petentem ſydera proſecuti ſunt, imò, vt ait Lucas, & ipſi adorantes Luc.ult.
regreſsi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno. Dominus ſe abeunte triſtandos illos Iohã.16.
fore prædixerat, triſtitia, inquiens, implebit cor veſtrum. Et paulò poſt: Amen amen, inquit, dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem cõtriſtabimini, &c. Igitur cum autoritate Euangelica non tũc primũ illũ abiſſe conſtat, quan do aſcendit in cœlum, ſed quando moriens reliquit mundum, & iuit ad patrem. Nam de morte eius loquebatur Iohannes Euangeliſta, cum diceret: Sciens quia venit eius hora, Iohan.13.
vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, &c. Iohan.17.
Eadem quippè nocte tradendus, ſermonem habuit cum diſcipulis ſuis, de quo hæc lectio ſumpta eſt, & circa finem orationis: & iam, inquit, non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Propter quòd paſsio eius paſcha dicitur, id eſt, tranſitus. ¶Itaq; propter hunc eius abſceſſum datum eſſe paracletum, ſcilicet Spiritum ſanctum, in eo quod paracletus eſt, hoc modo colligi-

mus: Spiritus ſanctus iccirco paracletus, id eſt, conſolator, dicitur: quia captiuos filios Adæ, filios efficit Dei per regenerationem baptiſmi, & in hoc ſeculo peregrinantes conſolatur, teſtimonium reddendo ſpiritui noſtro quod ſumus filij Dei, quandò non ſolum in prophetiæ gratiam, ſed in remiſsionem originalis peccati, omniumque actualium peccatorum, datur per fidem IESV CHRISTI. Hoc autem non fieret, niſi Chriſtus vnus pro omnibus nobis, æterno patri, Adæ debitum ſoluiſſet, & veteris piaculi cantionem pio cruore deterſiſſet. Nec antea quiſquam ea gratia Spiritum ſanctum acceperat, teſtante in Euangelio Iohanne ac dicente: Nondum enim erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus: Nec alio modo niſi per ſanguinem Chriſti reconciliationem accepimus, in cuius morte iuxta Apoſtolum baptizati ſumus, & ſpiritum ſanctum, qui vera peccatorum remiſsio eſt, accepimus.

Rom.5. Rom.8. Iohan 7. Ephe/.2. Rom.6. Iohan.16.

¶ Igitur quòd ait: Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, ſic accipiendum eſt ac ſi dixiſſet: niſi ego ad mortem traditus fuero, neceſſaria non dabitur vobis paracleſis, id eſt, peccatorum remiſsio. Nam ſi de aſcenſione accipiatur, repugnat & illud quod antequam aſcendiſſet, imò eadem die qua reſurrexit, inſufflauit & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum, videlicet in remiſſionem peccatorum. Sequitur enim: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Ad ſummum & hoc nemo qui dubitet, quia ſi mortis expers Chriſtus, cœlos aſcendiſſet, nobis paracletus iſte non datus fuiſſet. Dixit enim: Niſi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, fructum multum affert. Itaque & hoc, & quicquid in illa cœna de abſceſſu ſuo dixit, verius, rectius atque conſtantius de morte quàm de aſcenſione accipimus, & quod ait: Vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis, nullo modo melius accipitur, quam vt dictum ſit quod poſterius dicit: Venit hora vt diſpergamini & me ſolum relinquatis: eadem quæſtione, qua per prophetam dixerat: Torcular calcaui ſolus, circunſpexi & non erat auxiliator.

Iohan.20. Iohan.5. Iohan.16.

¶ Itemque & quod ait: Rogabo patrem meum, & alium paracletum dabit vobis: æquabilius eſt de paſsione quam de paternæ dexteræ conſeſſu accipi. Nam quòd in cruce rogauerit, quòd in morte clamauerit, Paulus aſſerit dicens de illo: Qui in diebus carnis ſuæ præces ſupplicationeſque ad eum, qui illum ſaluum facere poſsit à morte, cum clamore valido ac multis lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Non enim, poſtquàm aſcendit in cœlum, clamat vt ſaluetur à morte: ergo nec rogat, vt paracletus nobis detur, ſed dat, iam ex tunc vtens data ſibi poteſtate in cœlo & in terra. Sed in cruce rogauit, vtpotè paulo minor ab angelis: aſcendens autem in cœlum, ego mittam promiſſum patris mei in vos, ait.

Iohan.14. Hebr.5. Matth.26. Pſal.8. Rom.8.

¶ Quòd verò Apoſtolus ait: Præſenti tempore interpellat pro nobis Ieſus Chriſtus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui eſt à dextris Dei, qui etiam interpellat pro nobis, fortè repugnare videatur, & aſtruere, quod nunc quoque ſupradicto ſenſu roget pro nobis: Sed ſi modus interpellationis rite animaduertitur, potius aſtipulatione firma his, quæ prædicta ſunt ſuffragari comprobantur. Illa nanque interpellatio, doctorum omnium vera aſſertione, non ſummiſſa eſt poſtulatio, ſed eius paſsionis, quæ ſemel ſuſcepta, ſemel pro nobis in ſacrificium oblata eſt, æterna commemoratio, ſemel in conſpectu ſanctæ trinitatis admiſſa ſanguinis eius innocentis exclamatio, homicidas qui fuderunt, conuincens: nos autem qui bibimus in miniſterio altaris, non indiga, ſed potenti interpellatione defendens. Alioquin quomodò & antequàm aſcendiſſet ait: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra: ſic & poſtquam aſcendit vt poſsit interpellat, vel rogat dari nobis paracletum? ¶ Sed dicit quis: Rogat per humanitatem, qui dat per diuinitatem. Hoc plane verum eſt, quia tunc moriens paulo minus ab angelis imminutus, rogauit per humanitatem, nunc autem gloria & honore coronatus, & conſtitutus ſuper omnia opera patris, dat per diuinitatem, omnem habens poteſtatem, vtpotè à dextris Dei ſedens. Vnde ſicut reſurgens ex mortuis, iam non moritur, ſic illum ad hoc, vt rogat patrem iam, nemo inuocat catholicus.

Heb.10.

¶ Amplius autem ea quæ dicta ſunt conſtare potuerunt, ſi conferantur ipſius domini ſententiæ, quæ niſi diſcernantur, videbuntur ſibimet contrariæ, videlicet quòd ait, rogabo patrem meum & alium paracletum dabit vobis, &cæt. & quòd poſterius in eodem ſermone dicit.

Hebr.2. Rom.6. Iohan.14. Iohā.16.

Illo

illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo patrem de vobis. Cauſamq́; reddens, ipſe, inquit, pater amat vos. Statimq́; idipſum cõfirmat dicens: Quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia à Deo exiui. ¶ Quid eſt enim rogabo, & non rogabo? Hoc nempè, quod in paſsione ſua ſacrificium futurus & rogaturus erat, vt Paracletum, id eſt, ſpiritum remiſsionis peccatorum acciperemus, & ſic paries inimicitiarum, qui medius erat inter Deum & homines, in carne eius ſolueretur. Quo ſoluto, illo inquit, die, die pacis & conſequentis gratiæ, non rogabo patrem de vobis. Quare? ipſe enim pater amat vos inquit, id eſt, ſemel enim moriens Deo reconciliaui vos in ſanguine meo: & ſicut ſuperius dixi, pacem reliqui vobis, pacem meam, id eſt, per me inter Deum, & vos reformatam dedi vobis. Et hoc per fidem & dilectionem veſtram, quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia à Deo exiui. Itaq; quod ait, rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, nullo modo melius accipitur, quàm quòd in cruce rogauerit, quod in morte ſua clamauerit, iuxta ſupradictam Apoſtoli ſententiam. ¶ Veruntamen, quia ex die aſcenſionis Apoſtoli certi facti de potentia eius, expectabant eundem Spiritum ſanctum quem promiſerat, rectè cantamus & legimus, quomodo moriturus illum promiſit, quomodo item aſcendẽs in cœlum repromiſit, ita vt mortẽ eius cauſam donationis effectiuam, aſcenſionis eius dandi poteſtatem eſſe ſciamus effectam. Sed iam nunc ad ſuperiora reuertamur.

Iohan. 14.
Iohan. 16.
Ephes. 2.
Iohan. 14.

¶ Huic quartæ dominicæ Euangelio rectè illa præmittitur Apoſtoli lectio: Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendẽs à patre luminũ, &c. ¶ Spiritus ſanctus Dei donum eſt optimum atq; perfectum, ſine quo natura tam angelica quàm humana miſera & miſerabilis eſt, & cęca & nuda, quod euidentiſsimum eſt tam in dæmonibus, quam in perditis hominibus. Non enim ſubſtantialiter differt à diabolo Michaël, à Pharaone Moyſes, à Nerone Petrus: ſed hoc ſolo diſcernũtur ſpiritu, quem iſti accipere meruerunt, illi indigni iudicati ſunt. ¶ Hoc tantum tamq́; neceſſarium donum, duplici ope humanæ ſubuenit inopiæ. Prima largitione, peccata nobis remittũtur: ſecunda, diuiſiones gratiarum diſtribuũtur: Et illo beneficio, ſcilicet remiſsione peccatorum, vniuerſaliter atq; vniformiter effunditur hoc donum, id eſt, hic ſpiritus, in omnes: hac autem adiectione, id eſt, gratiarum diuiſione, particulariter atq; multiformiter datur alijs aliter. Vndè & Apoſtolus cũ eaſdem diuiſiones partim enumeraſſet: Hæc autem inquit, omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Vtraq; largitio ſanctis Apoſtolis mirabiliter certis temporibus certiſq; diebus effuſa eſt, id eſt, die dominicæ reſurrectionis in remiſsione peccatorum, die verò pentecoſtes abundanti effuſione gratiarum ad omnium mox futurã inſtructionem gentium. Nam dominus qua die reſurrexit, mortuus propter delicta noſtra, vt oſtenderet ſe reſurrexiſſe propter iuſtificationem noſtram, ſtans in medio diſcipulorum ſuorum, pacem, quam fecerat inter nos & Deum, prima voce nunciauit, dicendo: Pax vobis, ſtatimq́; inſufflauit & dixit: Accipite ſpiritum ſanctum. In quo remiſsionem peccatorum quam ſanguine ſuo acquiſierat, ſeſe dare oſtendens, non ſolùm illis omnibus quoq;, qui crediduri erant in illum, ſtatimq́; adiecit: Quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. Et vt eſſent idonei, remiſsionẽ peccatorum, quam acceperant, vniuerſo mũdo prædicare & teſtificari: die pentecoſtes idem ſpiritus ſanctus illis chariſmatũ dona tribuit, vt per hæc, ſicut in hodierno lectum eſt Euangelio, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. ¶ Igitur, vt ſupradictũ eſt, hæc epiſtolæ lectio rectè huic præmittitur Euangelio, quia datum optimum, & donum perfectum, non eſt aliud, niſi iſte Spiritus ſanctus. Qui ſpiritus, quia gratis datur, imò ipſa gratia eſt, benè de huius doni datore ſubiungitur: Voluntariè genuit nos verbo veritatis. Quòd non eſt aliud, quàm ſi dixiſſet, per gratiam Spiritus ſancti nos regenerauit, quia per Spiritum ſanctũ ſemen, id eſt, verbum ſuum noſtris vt renaſcemur, mentibus infudit. Item & quod ait: Scitis fratres mei dilectiſsimi, ſit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquẽdum, magnifico nos erudire poterit exemplo, ſi illam conſideremus ſententiam Euangelicæ lectionis, ad quam intendit Eccleſiaſtici diligens compoſitor officii. Non enim cuiuſlibet, ſed ipſius paracleti exemplo, præſumptionem humanæ vanitatis conuenit, dũ Euangelio ſupradicto hanc Apoſtoli lectionem præmittit. Nã quales nos dominus eſſe vult ad loquendum, talem ipſum fore aſſerit paracletum, dicens: Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiet, loquetur. Firmiſsima ratio ſententię præcedentis, quam propoſuerat dicens: Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Remouet namq; oppoſitum, quod eſt à ſemetipſo loqui, ſub quo continetur omne menda-

Iacob 1.
Apoc. 3.
1. Cor. 12.
Iohan. 20.
Actor. 2.
Rom. 4.
Iohan. 20.
Iacobi 1.

Iohã. 8. mendaciũ, quod eſt ſine dubio veritati cõtra
riũ. ¶ Vt aũt hoc euidentius fiat, diffiniamus
vtrũq; contrariũ, id eſt, à ſemetipſo loqui, nõ
à ſemetipſo loqui. A ſemetipſo loqui eſt, nõ
exiſtẽtia fingere, quo de peccato diabolũ cul
Ioan. 8. pat in Euangelio dñs, dicens: Cùm loquitur
mendaciũ, ex proprijs loquitur: quia mendax
eſt, & pater eius, ſubauditur mendacij. A ſe-
metipſo nõ loqui eſt, exiſtẽtia proferre, etiã
ſi neſciens proferat quis, vt Caiphas qui neſ-
ciẽs, imò aliud intendens, dixit expedire, vt
vnus moreretur homo pro gẽte. ¶ Multò ma
gis ergo qui ſcienter exiſtẽtia profert, nõ à ſe
metipſo loquitur, ſicut ipſe Chriſtus, qui cũ
ſciẽter exiſtẽtia proferret, verba, inquit, quæ
ego loquor vobis, à meipſo nõ loquor: ſcili-
cet non mendaciũ, ſed veritatẽ, quã audiui &
accepi ante meã, quã videtis, humanã naturã
exiſtentẽ, ſicut & alibi Iudæis dicit: Nunc aũt
quæritis me interficere hominẽ, qui veritatẽ
locutus ſum vobĩs, quam audiui à patre meo.
Hoc aũt & Spũs ſanctus agit. Veritatẽ eñ quã
audiuit à Deo, veritatẽ increatã Deo patri cõ
ſubſtãtialẽ, & coęternã loquit̃ nobis, verè exi
ſtentẽ, eſſentiáq; veracẽ & incommutabiliter
permanente. Vera ergo ratio, nõ enim loqui
tur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiet, loque-
tur, cõprobãs id quod propoſuerat dicẽs: Do
cebit vos omnẽ veritatẽ. ¶ Quod iterũ cõfir-
Iohan. 7. mat ſubiũgẽs: Ille me clarificabit, qa de meo
accipiet, & annũciabit vobis: Cauſamq; red-
dens cur de meo dixerit: omnia, inquit, quæ
Iohan. 8. habet pater, mea ſunt. Quæcũq; eñ habet pa
ter, quæcũq; ſcit, quæcũq; poteſt: dedit huic
qui hæc loquitur dominico homini, ſicut ait
Pſal. 44. in Pſalmo: Dico ergo opera mea regi, oſten-
dens quid dixiſſet: eructauit cor meũ verbũ
bonũ. Omnẽ ſuã ſapientiã, cunctã ſortitudi-
nẽ, totum deniq; verbũ ſuũ pater in vterũ vir
ginis eructauit, & humanæ naturæ vniuit,
propter quod nũc dicit: Omnia quę habet pa
ter, mea ſunt. ¶ Et nõ dixit, mea accipiet, ſed
de meo accipiet, & annũciabit vobis. Non eñ
Spiritus ſanctus Apoſtolis illã ſapientiã totã
cõprehenſibilẽ fecit, ſed illa docuit eos, quæ
erãt neceſſaria fidei: ſcilicet myſteria incarna
tionis, natiuitatis, & paſsiõis, & reſurrectiõis,
quæ diſcipuli hactenus portare non poterãt,
quãdiu corruptibilẽ & mortalẽ eſſe videbãt,
neq; doctorẽ hũc, dari ſuerat æquũ, niſi prius
per mortem Chriſti Deo reconciliaretur ge-
nus humanum. ¶ Igitur vt Eccleſiaſticum
perſuadet officium, quod huic Euangelio ſu-
pradictam laudabiliter præmittit lectionem:
non loquatur homo à ſemetipſo, ſed ſit ve-
lox ad audiendum, tardus autem ad loquen-
Iacob 1. dum, id eſt, audiat prius quid loquatur in ſe
dominus Deus, & ſecundum illum loquatur
pacem: quod facere noluit Arrius, & ideo
bella & ſcandala locutus eſt, & omnes qui à
ſemetipſis loquuntur, gloriã propriam quæ-
rentes. Secundum hoc donum, ſecundum pa
racletum, veterem cum ſuis actibus hominẽ
deponimus, nouumq; induimus, quod eſt cã Coloſſ. 3.
tare canticum nouum: atq; ideo rectè hoc ip-
ſum cantamus in introitu, & in offerenda iu-
bilamus, quia donum hoc æternæ iubilatio-
nis efficiens cauſa eſt, quæ hic incipitur, & in
futuro perficietur.

De dominica ante aſcenſionem domini. Caput IIII.

Dominica ante aſcenſionem domini cõ
petenter hæc Euãgelij lectio ponitur:
Vſq; modò non petiſtis quicquam in
nomine meo, petite & accipietis, vt gaudium
veſtrum ſit plenum. Hæc enim dominus de
aſcenſionis ſuæ gloria locutus eſt, per quam
diſcipuli eius certi facti de illius omnipoten Actor. 1.
tia, petere cœperunt in nomine eius, vt gau-
dium eorũ ſit plenum, & perſeuerantes vna-
nimiter in oratione cum mulieribus, & Maria
matre eius, & fratribus eius, decimo die acce
perunt Spiritum ſanctum. Hac ergo lectione
opportunè nobis ſuggeret, vt in nomine e-
ius fiducialiter petamus, illud ad memoriam
reuocantes in aſcenſione eius, quod ait Iohã
nes Apoſtolus: quia aduocatũ habemus apud 1. Iohan. 2.
patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt
propiciatio peccatorum. Nam vt ſpem noſtrã
ad petendum animaret, abiturus in cœlũ per
paſsionis viã, hoc circa finẽ ſermonis, quẽ in
cœna habuit, inculcare & replicare dignatus
eſt, ſubiuncta protinus oratiõe: qua cõpleta,
protinus traditus eſt. ¶ Verùm nõ qualeſcũ-
que ſimus nos, oblatã Apoſtolis petẽdi facul
tatẽ, nobis æquè vt illis rapiendam eſſe pute-
mus. Niſi eñ illorũ ſimiles ſimus, qui hæc au-
dire mereãtur: quibus & ſuprà ſecundũ Lucã
dixerat: Vos eſtis, qui permanſiſtis mecũ in Luc. 22.
tẽtationibus meis: niſi, inquã illorũ ſimiles
ſimus, eadẽ fidutia nos ad petẽdum vti non
poſſumus. Quapropter hæc Apoſtoli lectio
cõgruè præmittitur: Eſtote factores verbi, &
nõ auditores tantũ, fallẽtes voſmetipſos. Fal-
lit enim ſemetipſum miles, qui auditor, tamẽ
non factor imperij, larga pro ſolo audito do
natiua repoſcit. Idẽ poſt pauca: Si quis aũt pu
tat ſe religioſum eſſe, nõ refrenãs linguã ſuã,
ſed ſeducens cor ſuũ, huius vana eſt religio.
¶ Sanè dũ petimus lingua, quędã propria lega
tiõe fungitur, ſi abſq; freno & oris cuſtodia,
per ocioſa vel etiã noxia verba facile vagat̃,
difficile dũ petit, auditur: quia videlicet à va-
nis, quibus aſſueta eſt, vſq; ad aures dñi ſaba-
oth tan-

oth tātū eſt interuallū, vt nō facilè mereatur
audiri. Et his quidē,qui eiuſmodi ſunt, alibi
dicit idē Apoſtolus:Petitis & nō accipitis,eò
Iacobi 4. quòd male petatis.His aūt qui(ſicut ait in fi-
ne lectionis huius)immaculatos ſe ab hoc ſe-
culo cuſtodiūt,exēplo Apoſtolorū, familiari
Iohan.16. ter dominus ait:Petite &accipietis,vt gaudiū
veſtrū plenū ſit. ¶Quorū in typū Helizæus,
magiſtrū,non tantū corpore,ſed & corde ſe-
cut',audire meruit:Poſtula quid vis , vt faciā
tibi,anteq̃ tollar à te.Et iſta meritò conceſſa,
4.Reg.2. cū magna fide vtēs fiducia:obſecro,inquit,vt
fiat ſpiritus tuus duplex in me. Helias etem̄
currus Iſrael & auriga eius,dn̄m noſtrū,præ-
ſenti capitulo ſignificat,qui eccleſiā ſuā vt au
riga,verbo doctrinæ ſuæ regit:& vt currus di
Matth.19. uinitatis ſuæ vehiculo in cęlū ſubuehit.¶He
4.Reg.2. lizęus verò,qui ſemel & iterū atq; tertiò reſi-
dere ſibimet permiſſus ob amorem magiſtri,
permiſſo noluit vti:Apoſtolos atq; apoſtoli-
cos exprimit viros,qui ob amorē Chriſti cō-
ceſsis quoq; recuſantes vti ſequuntur illū vl
tra terminū præcepti, ſpontanei ſpectatores
cōſilij:quod in Euāgelio diues adoleſcens fa
cere nolēs,abijt triſtis.Igitur ei qui eiuſmodi
eſt petenti & dicenti : obſecro vt fiat ſpiritus
tuus duplex in me, dicit aſcenſor cœli dn̄s Ie
ſus:Si videris,quādo tollar à te,erit quod vi-
diſti.Si videris,id eſt,ſi oculos mētis ad terre
na nō deflexeris, ſed ſolis cœleſtibus inhia-
ueris,erit quod petiſti.¶In talib' quippè du-
plex fit ſpiritus Chriſti: quia cū ille mitis in-
ter homines ambulauerit , ſicut ſignificauit
Matth.3. ſpiritus ſanctus,dū ſuper eū in ſpecie colum
1.Cor.4. bæ apparuit , iſtos idē ſpiritus mites pariter
& zelo feruentes, reddit. Ad ſubditos nanq;
prout cauſa vel tēpus exigit,nūc in virga,nūc
ſpiritu veniunt maſuetudinis. Hęc illa iucun
Pſal.56. ditas eſt, cuius vocē in introitu vſq; ad extre
Pſal.95. mum terrę nūciare iubemur:hoc illud eſt be
1.Iohan.2. neficiū,pro quo offerēda gentes Deū benedi
cere,& in cōmunio ne cātare,& ſalutare eius
nūciare cōmonētur:quia noſtræ naturæ par-
ticipē aduocatum habemus,cuius in nomine
petentes , plenū gaudiū accipere mereamur.

De Rogationibus à ſancto Mamerto inſtitutis. Caput V.

HVius ſpōſionis memor, & in ea ſpē po-
nēs ſanctus Mamertus, Viēnenſis epiſ-
copus cū Chriſtianus populus lōga &
graui afflictiōe vrgetetur,auſis etiam diuino
iudicio lupis turmatim cū conſertis conflige
re hominibus , rabidamq; dentium cædem,
non ſolùm villis,ſed & plenis inferre mœni-
bus: rogationes fieri ſolēnes ante diem eiuſ-
dem dominicæ aſcenſionis inſtituit , vt tan-
quam abeunti in cœlum domini ac dicenti:
Petite & accipietis,humanæ miſeriæ comme
moratio triduanis ſupplicationibus ambitio
ſius ingereretur,& vt rememorata ſponſoris
potentia fide petentiū ſpes roboretur,in eiſ-
dem proceſsionibus triumphatoris cœlos aſ
cendentis inſignia,ſcilicet cruces atq; vexilla
præferuntut. ¶Horū vſus in Eccleſia cœpit
à Conſtātini tēporibus:qui cū vidiſſet in ſom
nis ſignū crucis in cœlo ſplēdidè collocatū,
dictūq; ſibi ſuiſſet:O Cōſtantine,in hoc vin-
ce : iuſsit viros eruditos ex auro & lapidibus
precioſis in vexillū ſanctæ crucis trāſforma-
re ſignū, quòd labarū vocabatur. Hoc enim
ſignum bellicum inter alia precioſius erat,eò
quòd imperatorem præcedere , & adorari il-
lud à militibus moris eſſet. ¶Sciendū autem
has rogationes triduanas,litania maiore quā
beatus Gregorius inſtituit , eſſe antiquiores.
Siquidem à viceſimo Zenonis anno imperij,
quo Mamertus epiſcopus prædictas rogatio-
nes inſtituit, vſq; ad nonū Mauricij imperato
ris annū,quo diluuiū magnū in finibus Vene
tiæ,& Ligurię,& Italiæ factum eſt,quale poſt
Noë tempus nō creditur fuiſſe , & ſubſecuta
eſt eueſtigio peſtis inguinaria,qua cū Roma-
nus populus penè deleretur , Gregorius ad-
huc Leuita,litaniam maiorem indixit , Pela-
gio Papa eadē peſte extincto: paulò plus quā
centum anni ſecundum Chronographos in-
ueniuntur.
¶Vtrorunq; ſalutares & opportunę traditio Luc.11.
nes eodem celebrantur officio,quo cōmone Pſal.67.
mur per Euangelicam ſimilitudinem, perſe-
uerare pulſantes ad oſtium amici,ſcilicet do-
mini noſtri Ieſu Chriſti,cuius oſtium iā clau
ſum eſt, & pueri eius cum ipſo ſunt in cubili:
quia videlicet,ex quo aſcendens in altum ca-
ptiuam duxit captiuitatem,in templa ſua tan
quam in cubili receptus,illic poſt laborē paſ-
ſionis in lectulo conſummatæ gloriæ requi-
eſcit,&cum eo pueri eius,id eſt,ſancti,qui de Pſal.17.
mundi huius laboribus exierunt.¶Atq; inde Pſal.108.
(ſicut in introitu cantamus) exaudit vocem Iacob 3.
noſtram,ſi quemadmodum in offerēda dici-
mus : Confitemur domino nimis in ore no-
ſtro,nimis inquam,id eſt,vſque ad improbi-
tatē, propter quam ſurgat amicus ille Euāge
licus,&det amico ſuo panes,quotquot habet
neceſſarios. ¶Epiſtola pulſantem ad amici ia
nuam competenter animat ad perſeueranti-
am,de Helia proferens exemplū,vt argumen
temur à ſimili, poſſe amicum vinci improbi-
tate pulſandi. ¶Nec deſperet qui pulſat , eò
quòd ſit peccator, & exemplum propoſitum
eſt de iuſto. Peccatoribus enim propoſi-
tum eſt. Siquidem peccatoribus loqui ſe in-
dicat idem Apoſtolus,ſic incipiens:Confite-

mini alterutrum peccata veſtra. Sed hoc eſt [Prouer.18.] iuſtitię principium. Iuſtus enim in principio accuſator eſt ſui, id eſt, ab accuſatione ſua incipit iuſtificari. Peccatorem ergo, ſed accuſatione ſua iuſtificatum, illa concludit vniuerſalis [Iacob 5.] ſententia. Multum enim valet deprecatio iuſti aſsidua: & iccirco illi exemplo quoque licet vti, quod propoſitum eſt de iuſto Helia, vt pulſans, ſi non amicitiæ cauſa, ſicut in euangelio dictum eſt, ſaltem improbitate perſeuerantiæ vincat.

De miſſa in vigilia aſcenſionis domini.

Caput VI.

IN vigilia aſcenſionis domini illa ponitur Euangelij lectio, qua dominus Ieſus mox tradendus, ſubleuatis oculis in cœlum, dixit: [Ioan.17.] Pater venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Cauſa autem cur in huius ſolennitatis præuentione legatur, hæc eſt: quia quòd tunc orauit paſſurus, quando aſcendit, completum eſſe innotuit hominibus: videlicet quia moriens, ſicut dicit in [Cantic.7.] Cãticis, aſcendit in palmam, & reſurgens apprehendit fructus eius. Quòd quia per aſcenſionem, vt dictum eſt, innotuit hominibus ad ipſorum ſalutem: homines quippè ſine notitia, vel fide eius non ſaluarentur: rectè hæc, vt dictum eſt, oratio legitur, qua hoc ipſum orauit, iam iam per paſsionis viam, per mortiferi torrentis potum ad illam iturus gloriã. Notandum autem, quod cùm dixit: Clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te, protinus adiunxit: Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, & omne quod dediſti ei, det eis vitam ęternam. Non dixit, & da ei, ſed ſicut dediſti ei poteſtatem.

[Hebr.2.] [Philip.2.] ¶ Quamuis enim propter paſsiõem mortis, gloria & honore coronatus ſit dñs Ieſus, & iccirco Deus illum exaltauerit: quia factus eſt pro nobis obediens vſq; ad mortem, mortem autem crucis: tamen & ante ipſam mortem, & ante ipſam crucem, dederat ei pater regnum, dederat ei poteſtatẽ omnis carnis: ſed non erat tempus, vt in eodem regno vel poteſtate, cùm adhuc mortalis eſſet, clarificaretur. Quod vt euidentius cõprobetur, libet de veteri proferre hiſtoria ſimilitudinẽ autenticam, cunctis penè venerabilium literarum ſtudioſis cognitam.

[2.Reg.2.] [1.Reg.16.] ¶ Ecce ſanctus Dauid, qui hunc deſiderabilem atq; manu fortem Chriſtũ nomine ſuo ſignauit, factis præfigurauit, repromiſsione hæreditauit, Pſalmis cecinit propheticis: alio iuxta modum ſuum glorificatus eſt atq; alio tempore, Dei dono, regni poteſtatem accepit. Tunc enim gloria ſua glorificatus eſt, quando mortuo Saul aſcendit in Hebron, ſuſceptus primũ à tribu Iuda, deinde ab vniuerſo Iſraël: tunc autem eandem illi Deus dedit poteſtatem, quando ſuſtulit eum de gregibus ouium, & per manum Samuelis vnxit in regem, in medio fratrum ſuorum. O quãtis à poteſtate accepta, vſq; dum regno fruetur, interfluentibus potatus eſt amaritudinibus, quantis perſequente Saul, Deus coronã eius fabricãs, erudiuit eum laboribus? Plane hac ſimilitudine res quæ propoſita eſt, facilè colligitur. ¶ Sic enim & dominus noſter antequã clarificaretur ea clarificatione, pro qua nunc orat dicẽs: pater clarifica filium tuum: [Pſal.44.] acceperat regiam dignitatẽ vnctus oleo exultationis præ participibus ſuis: non tunc pri- [Matth.13.] mum, quando Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ venit ſuper eum: ſed iam tunc, quando in ſecreto viginis vtero àſſumptus eſt ho- [Coloſſ.2.] mo verus, à vero Deo Dei verbo, per operatiõem ſancti Spiritus, cuius vniuerſa plenitudo, quæ in illam incarnationẽ effuſa eſt, benè per cornu olei deſignata eſt, quo Dauid in ſecreto paternę domus, vt ignoraret Saul, vnctus eſt. ¶ Et ſicut vitulus quem ex præcep- [1.Reg.16.] to Dei tulit ſecũ Samuel, fefellit Saul, vt neſciret quid ageretur in domo, nec quicquam opinaretur, præter quod prætendebat præparatio vituli, id eſt, votum ſacrificij: ſic mortalis natura hominis, quæ in mundo apparuit, fefellit diabolum, vt neſciret, quid actum eſſet in vtero virginis, nec aliud quid opinaretur in chriſto, niſi quod foris oſtẽdebat caro paſsibilis, id eſt, hominem purũ, per omnia noſtræ obnoxium corruptioni, vt putabat, carnemq; peccati: deprehendit tamẽ proceſſu temporis, poſſe illum contraire ſuæ tyrãnicæ dominationi, quemadmodum & Saul dæmonioſus, in virtutibus Dauid intellexit, quòd cõtra thronum ſuum ageretur in illo, per eum qui à ſe receſſerat, & in Dauid dirigi- [1.Reg.16.] batur ſpiritus domini.

¶ Igitur quod ait dominus noſter, inſtante mortis articulo, pater venit hora, clarifica filium, vt filius tuus clarificet te, ſtatimq; ſubiungit, ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, vt omne quòd dediſti ei, det eis vitam æternam, tale eſt, ac ſi dicat Dauid perſequen- [1.Reg.23] te Saul, in deſerto Ziph, ſiue in deſerto Maon ad petram diuidentem, quando deſperabat ſe poſſe euadere à facie Saul, dicat inquã Deo, qui exauditor eſt omnium. Memor eſto ver- [Pſal.118 & 88.] bi tui ſeruo tuo, in quo mihi ſpẽ dediſti, vel ſicut iuraſti Dauid in veritate tua, tunc videlicet, quando tuliſti me de ouibus patris [1.Reg.16.] mei, & vnxiſti me vnctione miſericordię tuę.

¶ Quod autem paulò pòſt ait. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipſum claritate,

quam

quam habui, priuſquam mundus eſſet, apud te: ſic omninò accipiendum eſt, vt nullatenus verbi diuinitatem ab illa claritate, quam habuit in principio Deus apud Deum obſcuratum fuiſſe arbitremur. Nam neq; orat Chriſtus ſecundũ diuinam naturam, ſed ſecũdum eã, quæ protinus moritura erat, ſerui formã. ¶Quomodò ergò natura ſerui claritate pri' habita ſe poſcit clarificari, vel quomodò eã priuſquam mundus eſſet, habuit? Videlicet, propter perſonæ vnitatem ſuam claritatem,
Iohan.3. illã veraciter aſſerit eſſe formam ſerui, quam habuit priuſquam mũdus eſſet apud patrem, illa quæ ſibi vnita erat, forma nei. Et ſic omninò claritatẽ tũc habuiſſe cõſtanter dicenda eſt forma ſerui, quomodò dicitur de cœlo deſcẽdiſſe filius hominis: Sic enĩ ait: Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcẽdit de cœlo, filius hominis, qui eſt in cœlo: non enim homo qui videbatur de cœlo deſcendit, ſed qui conceptus & natus eſt de carne Mariæ virginis. Itemq; homo filius hominis qui, vt dictũ eſt, de terra carnis conceptus & natus erat, & hæc in terra conſiſtens loquebatur, non in cę lo erat, ſed in terra gradiebatur, paulò pòſt capiendus, crucifigendus, in terra ſepeliendus. ¶Igitur quemadmodũ propter perſonæ vnitatem, filius hominis de cælo deſcendit, quia verbum ſibi vnitum in cælo & vbiq; erat: ſic propter eandem perſonæ vnitatem nunc ait orãs natura hominis, clarifica me tu pater apud temetipſum, claritate quam habui, priuſquam mundus eſſet apud te.

Iohan.17. ¶Sed iam nunc ad eas huius euangelicæ lectionis partes ſermo concedat, de quibus cętera pendent officij membra. Poſt pauca vbi ait: Nõ pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi cõtinuo ſubiungit. Quia tui ſunt, & mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt, & clarificatus ſum in eis. Et circa finem eiuſdẽ orationis. Non pro his tantũ rogo, inquit, ſed & his qui crediturí ſunt per verbũ eorũ in me: vt ſint vnũ ſicut tu pater in me, & ego in te, vt ſint in nobis vnum, &c. ¶Vnum, inquit, ſint in nobis, ſicut & nos vnum ſumus, modo videlicet ſupradicto, quia quos dediſti mihi, tui ſunt, nec in meum ius tranſeũdo, tui eſſe deſierunt, & mea omnia tua ſunt, & ideo verius tua quia mea eſſe cœperũt. Delectat prorius hunc intueri modum cõmunicationis, vt intelligamus ea quæ patris ſunt, ex eo verius patris eſſe, ex quo homini Chriſto data
Dan.7. ſunt. Hoc itaq; non prætereundum, quod antequam in rempublicam dei patris introduceretur hic filius hominis, & (ſicut Daniel aſpexit in viſu noctis) adduceretur vſque ad antiquum dierum, quia dedit ei poteſtatem, & honorem & regnnm, vt omnes populi, tribus, & linguæ & ipſi ſeruirent immunita atq; incõiũcta creatori erat rerũ vniuerſitas, quia videlicet inter creatorem & creaturã nullus erat medius. Nã quicquid erat aut creator erat, aut creatura. ¶Vt ergo mediũ inueniretur perfectæ ſocietatis vinculũ, hic introductus eſt, qui ex eo creatorẽ & creaturã firmius annecteret: quia vnus idẽq; Chriſtus vtrũque eſt, creator videlicet atq; creatura. Creator, quia neus, creatura, quia homo. ¶Et licet Apoſtolus dicat. Nuſquam enim angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit, nec ſic tamen angeli expertes ſunt huius dignationis, quia profectò cũ omnis creatura ſit homo, habẽs eſſe cum lapidibus, viuere cum arboribus, ſentire cũ pecoribus, diſcernere cum angelis, cũ, inquam, homo iuxta aliquid omnis creatura ſit, hominem autem Deus aſſumpſerit, relinquitur & angelis gratulari, quòd is qui ſuper ipſos creator erat, creatura quoq; cum ipſis eſt. Amplius aut & hoc ad rẽ attinet, quod homo, cum ſecundum ſolũ corpus quandam viſibiliter mundi ſimilitudinẽ gerat, ex quatuor elementis cõpoſitus, vnde à Gręcis μικροκοσμός, id eſt minor, mũdus appellatur, ſecundũ ſolam animã angelicæ ſubſtãtiæ eſt, & videlicet rationalis atq; immortalis, hac ſola, vt angelus quoq;, à creatore diſtãs ſubſtãtiali differẽtia, quòd creata eſt. Itaque & ad angelicę creaturę exultationẽ illud attinet, ꝙ Deus homo factus eſt. ¶Igitur ſicut ſupra dictũ eſt, vt eſſet quo creator atque creatura firmius necteretur, hic in rempublicam creatoris, filius hominis mediator introductus eſt, qui in humana natura, quòd non habuerat accipiens, poteſtatem nõ ſibi vſurparet, ſed iuxta Apoſtolum, Deo & patri regnum traderet, dicens, vt ſupra poſitum eſt, & mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt. Atque hic eſt modus cõmunicationis & ſimilitudinis, quam intendẽs ait: vt ſint in nobis vnũ, ſicut & nos vnum ſumus. Quẽ veriſsime tenens ſacri compoſitor officij, huic euangelio Heb.11. lectionem illam de actibus Apoſtolorũ præſcripſit. Multitudinis credentiũ erat cor vnũ & anima vna, nec quiſquàm eorum quę poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat. Diuidebatur autem ſingulis prout cuique opus erat. Planè per hòc indicat, qualiter accipiendum ſit, quòd dominus ait orans, vt ſint vnum ſicut & nos, & quod præmiſerat, omnia mea 1.Cor.15. tua ſunt, & tua mea ſunt. ¶Itaque ſi ſolem in ſua, præ infirmitate oculorum, altitudine perſpicere non poſſumus progreſsum Acts.4. eius in gradibus ſuppoſitis comtẽplemur, id eſt, ſi hominem deificum in communionem trinita-

trinitatis ſine perſonarum augmento admiſſum, in ſeipſo peruidere non poſſumus, quãtæ plenitudinis ſibi cõſcius, dicat omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt, ad imitatores eius reſpiciamus, de quibus dictum eſt: Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, &c. In hoc minori de maiore illo argumentemur. ¶Neceſſario concedendum eſt minus eſſe communionis, minus eſſe cõcordiæ
Cant. 4. vel charitatis, minus gratiæ ſpiritus ſancti in
1. Cor. 12. pluribus hominum perſonis, in multitudine hominum, quamuis credentium, quamuis iuſtorum, quamuis in veritate & charitate ambulantium: plus verò in patre & Chriſto filio Deo & homine, in quo natura humana ſic diuinæ vnita eſt naturæ, vt cùm illa perſonã duplicare non valeat, adeò concordiæ & charitatis fœcũda, vt nulla vnquam defuerit illi ſancti ſeptiformis ſpiritus gratia. Sed ecce in his pluribus & longè minus habentibus, tanta communio, tanta charitatis concordia eſt, vt in ſpiritualibus cor illis vnũ & anima vna ſit, in corporalibus quoq; nihil propriũ, ſed
Iſa. 11. omnia ſint communia. ¶De corporalibus liquet, quanta ſit communionis charitas, quia tales profecti ſunt, de baptiſmo, vt eleganter comparentur gregi tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, vt ſpoliati velleribus rerum quas ponebant ante pedes Apoſtolorum. De ſpiritualibus quoq; paſsim in ſcripturis, & maximè in Apoſtolo, clarum & euidens habemus vnitatis indicium. Qui cùm dixiſſet: Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus, & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idẽ autem dominus, paulò pòſt ſubdidit ſicut enim corpus vnum eſt, & membra habẽt multa, omnia autẽ membra, cum ſint multa, corpus vnum ſunt: ſic & Chriſtus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius mẽbra. ¶Tale quid & beati Laurentij reſponſis inuenimus. Qui cùm Decio pauperes oſtendiſſet, non de panniculis vel morbidis eorum corporibus, ſed de donis ſancti Spiritus quẽ credentes acceperant, dixit: Ecce iſti ſunt theſauri æterni, qui nunquàm minuuntur nec decreſcunt, qui in ſingulis aſperguntur, & in omnibus inueniuntur. ¶Diuiſiones nanque gratiarum Pauperes Chriſti accipiunt, ſuoq́; ſinguli munere funguntur, ſed ſuam ſinguli diuiſiuam gratiam omnibus impartiuntur. Verbi gratia. Spiritus ſcientiæ, ſpirituſq́; pietatis, bonæ partes theſauri cœleſtis in ſingulis Petro & Paulo aſperſæ ſunt, ſed in omnibus inueniuntur, dum ab ore Pauli ſcientia cũctis auditorib' pro captu auditorũ affluit: pietas autem Petri ſuomet erudita lapſu, cunctis peccatoribus, rite pulſantibus, miſericor- 1. Cor. 1.
diæ competentis ianuas aperit. Sic vniuerſo corpori & oculus videt, & auris audit, nec poteſt dicere oculus manui, opera tua non indigeo, nec caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarij.

¶Igitur illa trinitatis communio aſſumptę naturæ hominis, longè firmior vnanimitatis connexio eſt, propter quam dicit: Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt: quam & ſi nunc videre nõ poſſumus, ſicuti eſt, ſaltem per ſpeculum huius ſimilitudinis noſtræ nonnulla 1. Cor. 13.
ex parte ſpeculamur. Et ecce magnum quiddam & mirabile, cœliſq́; ac cœlorum virtutibus ſpectabile, apparet in illa beati filii hominis natura, cui cum patre ſunt omnia communia, ſcilicet & quæ in ſe habet naturaliter, & quæ ſub ſe condidit potentialiter. Habet enim pater in ſe naturaliter verbum de ſe natum, ſed hoc eructante illo, habet homo ille in ſe incarnatum, habet pater nihilominus Spiritum ſanctum, nihilomi- Coloſſ. 1.
nus à ſe procedentem habet homo ille ſpiritum ſanctum ſemper in ſe requieſcentem. Condidit ſub ſe pater potentialiter cœlum & terram, & omnia quæ in eis ſunt, angelos, archangelos, thronos, dominationes, principatus, poteſtates, virtutes, cherubim atq; ſeraphim, drachmamq́; decimam, id eſt, hominem. Coniunxit verò in ſeipſo, & pacificauit Pſal. 8.
hæc omnia verus hic homo Chriſtus, & ſuper hæc omnia conſtitutus eſt, & omnia ſubiecta ſunt ſub pedibus eius. Sedet ſuper thronum pater ille antiquus dierum, ſedet & agnus hic filius hominis, imò pater non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio: & (ſicut alibi dicitur) poteſtatẽ dedit illi Pſal. 49.
iudicium facere, quia filius hominis eſt.

¶Omnes ergo gentes, ſicut in introitu cãtamus, plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis, plorante & mœrore ſeipſam cõſumẽte diaboli inuidia, quia fruſtrata eſt, imò quia profuit, dũ nocere cupit: quia priuſquam caderet homo: tamẽ erat homo: nũc Actor. 2.
autem dum caſum corrigit, dum aſcendit, Deus & homo. ¶Nunc eſt dominus, nunc eſt excelſus, terribilis, rex magnus. Dominus (inquam) eſt, & in vniuerſa terra admirabile nomen eius: excelſus, quia ſuper cœlos eleuata eſt magnificentia eius: terribilis, quia quemadmodum aſcendit, ita ad iudicandos viuos & mortuos reuertetur. Et hic rex magnus, nunc in illa ſedet curia Victor ad dexterã patris, honore coronatus & gloria, ſpecioſus & expectabilis rex in illa ſua beata republica,

patris

patris nō mortui,ſed & nunquā morituri hę res,mortuus ſemel,& vltra iam non moriturus,cunctos patris imperatoris antiqui poſſidens theſauros in arca pectoris ſui reconditos,vnde & dona dat hominibus,alij fidē,alij ſapientiæ vel ſcientiæ ſermonem,alij diſcretionem ſpirituum,alij genera linguarum,alij interpretationē ſermonū,alij operationē virtutū,& his ſimilia.¶Omnes itaq; gētes,vt dictū eſt, plaudite manibus, id eſt,plaudite cū lætitia benè operamini. Elegantius quicquā præmitti non potuit ad introitum, ſecūdum prædictum Euangelij ſenſum, ſiue lectionis Actuum Apoſtolorum. Nam in eo ait,plaudite manibus, & operatio,& ſupradicta charitatis communicatio, breuiter commendatur. In plauſu enim lætitia, manuumq; concurſio conſpicitur. Ita ergo manibus plaudere iubemur, vt hilari charitate quicquid habemus, quicquid ſcimus, quicquid poſſumus, commune faciamus,hoc pacto vnū ſimus,vt Chriſto tanquam corpus conſona membrorū aptitudine cohæreamus.

Pſal. 67. 1. Cor. 12.

De officio in die dominicæ aſcenſionis. Caput VII.

Officium diei dominicæ aſcenſiōis, gaudium cūctis eius cantat dilectoribus: quia dum eundem redemptorē noſtrū ad cœlos aſcendiſſe credimus,ipſi quoq; mēte in cœleſtibus habitamus: & ſpei certitudine iam poſsidemus rem,ad quam illum per ueniſſe gaudemus. Nam (ſicut ipſe ait) vbicunq; fuerit corpus,illic congregabuntur aquilæ,id eſt,illuc ſubſequentur ueri ſolis cōtemplatores & amatores claritatis eius,vbi ipſe eſt, quorum animæ virtutum pennis cum terrenorum deſpectu ad cæleſtia ſubuolant, nec ad terram propter cadauera ſeſe iterū deuoluunt.Etenim corpus quo ſolo huiuſmodi aquilæ paſcuntur,in cœlo eſt: corpus inquam Chriſti, in quo corporaliter habitat plenitudo diuinitatis, quæ angelos paſcit, quæ cibus eſt & vita æterna omnis creaturæ rationalis. ¶Hoc, inquam, gaudium diei præſentis prædicat officium: ſed illud hoc ipſum ſolicitat gaudium, quod pariter angelorum decantamus voces dicentium: Sic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. Nam aſcendit quidem Deus in tribulatione,ſcilicet Apoſtolorum,qui adorantes, vt Lucas refert,reuerſi ſunt in Hieruſalē cum gaudio magno, cuius gaudij participes maxime ſunt hi, qui in ſe perfectionem habentes charitatis, fiduciam habent in die iudicij. Aſcendit,inquam, Deus in illorum iubilatiōe,ſed aſcendit & in voce turbæ, id eſt, cum terrifico eiuſdem iudicii præconio,dicētibus angelis: Sic veniet quēadmodū vidiſtis eum euntem in cœlum.¶Eorum quippè,qui in pace eccleſiæ finiūtur, nimirū rarus quiſq; eſt qui ita pugnet,ita legitimè decertet, vt illa venientes regis inſignia, ſcilicet crucē clauorumq; ſigna ſecurus aſpiciet,& irreuerberata deoſculetur cōſcientia:qui inquā,ita crucem ſuam baiulādo, illum ſecutus ſit, vt iure larga repoſcat pro laborioſa militia tanti triumphatoris donatiua, imò vt ſecundum parabolam dictum ſit ab ipſo propoſitam:rarus eſt qui talenta, quæ homo hic peregre proficiſcens ſibi credidit,cum debito lucro reportet,id eſt,dona(quę dedit hominibus,aſcendens in altum & captiuā dicens captiuitatem, ſcilicet carnē, cuius natura noſtras mentes in hoc ſeculo tenet captiuas)ita proximorū vtilitatibus impenderit, vt nihil ex eis in terra defoſſum,id eſt, in terrenos vſus praue detortum, ab vſura ſpirituali vacare permiſerit. Sed eſto: Inueniuntur interdū qui probè viriliterq; in huiuſmodi ſtudiis brachiū ſuum roborauerit,& merito laudatur:quia cùm de fides alii nudis ac deſertis erant lateribus,hic multo milite ſtipatus incedit, & illi regi cum decē millibus occurſurus eſt ad bellū, id eſt, ad diſceptationē iudicii. At illi rex iuxta parabolā euāgelicam cum viginti millibus venit: quia videlicet, cū hic ſeruus bonus & fidelis,tantū de factis ſuis rationē reddere vix poſsit, illi dominus eius de cogitationibus quoque rationem exigit, cùm redierit. Atq; ita duplici territus interrogationem exercitu, neceſſe eſt ſuis diffidat ſimplicibns ac dimidiatis reſponſionibus.

Coloſſ. 2. Matth. 24. Iohan. 6. Luc. 17. Acta. 1. Luc. 24. Pſal. 46. Matth. 25. Rom. 9. Pſal. 67

¶Igitur dum de legatione mittenda & pace roganda, ſoliciti reſponſum pacis eiuſdem expectamus,gaudemus quidem, vt ſupradictum eſt,in ſpe,ſed hoc ipſum gaudium ſpei, magna ex parte metus imminuit.Et quia ſolicitudo hæc ſalubris eſt,competenter hic epiſtolæ finalis aculeus, & ad introitū,& ad offerendam frequentatur.Sic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. ¶Tota autem vis ſententiæ,tota pene huius euangelicæ animoſitas tubæ, magis in ea perſonat dictiuncula,quæ verbo appoſita eſt.Sic veniet. Percutit enim acriter infelicem ſuperbiam eorum,qui illum traſfixerunt,perditamque mundi ſapientiam ac reprobam fulmine ferit prudentiam:quia tunc verè quod infirmum eſt nei fortius erit hominibus: & quod ſtultum eſt Dei(ſtultitiā quippe Ieſum Chriſtum crucifixum reputauerunt) hominibus ſapientius erit, ipſis cum dolore fatentibus. ¶Tūc implebitur illis illud Eſaiæ terrificum vaticiniū:Domine exaltetur manus tua,vt nō videant

Luc. 4. 1. Cor. 1.

videant: ſubauditur gloriam domini. Gloriam enim domini, id eſt, diuinitatem filij hominis Ieſu Chriſti nõ videbunt impij, quam videre ſalus videntiũ erit, ſed videbunt carnem, quam ſpreuerunt, illuſerunt, conſpuerunt, flagellauerũt, ſpinis coronauerũt, transfixerunt. Hoc etenim ſecutus ait idem propheta. Videant & confundantur. Quæ confuſio malæ conſcientiæ quanta ſit exprimens, Et ignis, inquit, hoſtes tuos deuoret. Tunc 1.Pet.4. tremẽt angeli & archangeli, impij autem vbi Iob 4. parebunt? Trement, inquam, angeli, &(ſicut ait dominus ad beatum Iob) territi purgabũtur, quãdo Behemoth, qui factus eſt nullum timeret, qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, mirabiliter creatus, & in ſua natura malitiaq; & ferocitate conſpicua formidabilis, corã filijs hominis fortitudine adducetur, patefactis inferni viſceribus, & videntibus cunctis præcipitabitur. ¶ Et quidem ſancti angeli purgatorio terrore non examinandi probãtur: ſolidati nanq; ſunt vt firmamentum, quomodo mollities aquarum fertur in ſolidum verti cryſtallum, ex quo peccante illo peccati principe, ipſi peccare nolentes, in hoc remuneratione acceperunt, vt iam peccare non poſsint: niſi quia conditionis eiuſdem cùm eſſent, peccare & ipſi potuiſſent, poſsibilitatem eandẽ ſibi vnquam ſuiſſe, fortaſsis intuitu præſentis iræ pauebunt, quam & ipſi incurrere poterant, ſi à gratia deſerti fuiſſent. Ait quippe dominus Effrem, quia ipſa agmina angelorum expaueſcent in die aduentus eius, & cõtremiſcent. Sed de hominibus ſanctis, qui annunciando veritatẽ Dei, ſupernorum imitantur officia ſpirituum, & idcirco commune cum illis vocabulum ſortiuntur vt angeli vocentur (angelus quippè nomen eſt officij, nõ naturæ) de his inquam, hominibus non eſt dubium quin tremant, & terrore purgentur. Si ergo tremẽt ſancti angeli, vbi parebunt impij? Dies illa ſuper eos dies iræ, dies calamitatis & miſeriæ, dies magna & amara valde.

De eo quod dictum eſt, Et ſedet à dextris Dei. Caput VIII.

Mar.16. HAec itaq; ſolicitudo nobis gaudiũ præſens imperfectum reddit, cuius ſummam ſolus in Euangelio Marcus perſcribit. Nam cùm dixiſſet, Et dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſcendit in cælum addidit hoc: Et ſedet à dextris Dei. ¶ Summa quippè gaudij noſtri eſt, quòd vera Dan.7. carnis noſtræ natura in illo nos hominis filio præcedens, conſedet à dexteris Dei, quem venientem iuxta Danielem in nubibus cœli, hodie venerandus ille antiquus dierum cum millibus millium ſibi miniſtrãtium, & decies millies cẽtenis millibus ſibi aſsiſtentium, in illo throno ſuo flãmeo ſuſcepit, dignã cano capite ſuo ſententiã elocutus, iuxta patrẽ ipſius, ſecundum carnem Dauid, Sede à dextris Pſal.109. meis, &c. ¶ Quod non ſic accipiendum eſt, vt Humaniformij putant, quod Deus ita vt nos hinc dexteram atq; inde habeat ſiniſtram, & humana forma circunſcriptus ſit, aut hoc ipſum quòd Deus ſedere dicitur, flexis popliti bus fieri putandum eſt: nec illud incidamus ſacrilegium, inquit Auguſtinus, in quo execratur Apoſtolus eos, qui cõmutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinẽ corruptibilis hominis. Tale enim ſimulachrum Deo nefas eſt Chriſtiano in templo collocare, multo magis in corde nefarium, vbi vere Dei templum eſt. Sedere ergo quod dicitur Deus, non membrorum poſitionem, ſeu iudicariam ſignificat poteſtatem. ¶ Et quòd ait Rom.1. Chriſto domino, Sede à dextris meis, id eſt, in mei æqualitate, quod idem eſt ac ſi dixiſſet, Conregna mecum. Et hoc ſecundum humanam naturam illi dictum eſt: quia ſecundum illam datum eſt ei regnum & honor, & omnes populi, tribus & linguæ ipſi ſeruient. vnde in communione canimus: Pſallite domino qui aſcendit ſuper cœlos cœlorum ad orientẽ. Humana quippè Chriſti natura, dignitate virtutum omnium & ſanctitatis, omnem ſpiritualem exciſsi creaturam intantum aſcenderet vſq; ad orientem, id eſt, vſq; ad filium ſibi perſonaliter vnitũ, quia prҿter Deũ nihil trãſcendẽdo, dimiſit. ¶ Vbi notãdum, Dan.7. quia non dixit ad ortum vel oriturũ, ſed ad Pſal.69. orientem. Illa enim ineffabilis genitura, nõ ſecundum præteritum & futurum conſideratur, ſed ſempiterno prҿſenti filius patre generatur. Veruntamẽ hoc localiter quoq; accipiendũ eſt, quia aſcẽdit ſuper firmamentũ cæli, & hoc verſus orientalem plagam. Nam quod dictum eſt, vſq; ad orientem, id eſt, vſq; ad filium ſibi perſonaliter vnitum, non vtiq; ſecundum locum, ſed ſecundum humanę naturæ immutationem dictum eſt, qua immutatione & nos iuxta Apoſtolum pro modo noſtro immutabimur. ¶ Nec verò ſic immutata 1.Cor.15. eſt, vt in illam orientis ſubſtantiã vera carnis ſubſtantia tranſiret, ſed acceſsit gloria, non deceſsit natura: abſorpta eſt paſsibilitas, ſucceſsit impaſsibilitas: perijt mortalis, acquiſita eſt carni verbi coæternitas. Sic in ſimilitudinẽ lapidis aquę durantur. Cryſtallum nanque ſimilitudo lapidis eſt, non ſuaptè natura lapis: quia durata gelu aquæ ſubſtantia, ſicut aiunt phyſici, ſpeciem hanc efficit. Quod ad prædictam immutationem carnis apta ſimilitudine

tudine referri Gregorius perhibet in Ezechielem, dum dicit: Corpus redemptoris noſtri, quia vſq; ad mortẽ paſsioni ſubiacuit, aquæ ſimile iuxta aliquid fuit: quia naſcendo, creſcendo, laſſeſcendo, eſuriendo, ſitiẽdo, moriẽdo vſq; ad paſsionem ſuam per momenta tẽporum decucurrit. Sed quia per reſurrectionis ſuæ gloriã ex ipſa corruptiõe in incorruptionis virtutẽ cõualuit, quia cryſtalli more ex aqua duruit, vt in illo & hęc eadẽ natura, & ipſa iam quę fuerat, corruptiõis immutabilitas non eſſet. Aqua ergò in cryſtallũ verſa eſt, quãdo incorruptionis eius infirmitas per reſurrectionem ſuam ad incorruptionis eſt firmitatẽ ſolidata. Et notandũ, quia cùm ſpecies cryſtalli perpulchra ſit, dicitur in hac ſignificatiõe, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis: quia redemptor noſter vnus idemq; ſerenus iuſtis, iniuſtis autem (vt ſupradictum eſt) apparebit terribilis. ¶ Igitur ſicut aqua, nõ pereunte ſubſtantia vel ſubſtantię quãtitate, ſed ſolum qualitate, quæ fluxa fuerat, in ſolidi- tatem tranſeunte, in ſimilitudinem lapidis duratur, ſic dominicus homo, cui pſallimus, nõ pereunte ſubſtantia membrorũ, quæ ſeruato numero vel quantitate, aſcendit primũ, quoniam reſurrexit, aſcẽdit (inquam) inlocaliter ad orientis, id eſt, diuinitatis (de qua ſupra dictũ eſt) cõformitatem atq; coæternitatẽ ſola penitus abſorpta quaſi fluxa qualitate, ſecundũ quam timuit, potuitq; tædere & pauere, & dixit: Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortẽ, & cętera talia, ſecundo aut aſcendit & localiter hac die, vidẽtibus Apoſtolis, ſuper firmamẽtum cœli (vt ſupra dictum eſt) ad oriẽtem, id eſt, ad orientalem plagam. ¶ Vbi aũt & quomodò ſit dominicum corpus in cœlo, curioſiſsimum & ſuperuacaneũ eſt quęrere, inquit Auguſtinus in libro de fide catholica. Tantummodò in cœlo eſſe credendum eſt. Non enim eſt fragilitatis noſtræ, cœlorum ſecreta diſcutere.

Matth. 26. *Marc. 14.*

Quòd authoritate Euangelij proceſsio fiat in die aſcenſionis dominicæ.
Caput IX.

Philip. 2. Qvod hac die proceſsionẽ agimus, illud nobis commendat, quòd dñm noſtrũ ſequi debeamus in ipſum cœlum, quo præcurſor ipſe introijt, per eandẽ obedietiæ viam, quam ipſe, factus obediẽs vſq; ad mortem, exemplo ſuo premõſtrauit. Nam & ipſe mox aſcẽſurus in cœlũ, hoc ipſum ſignificare dignatus eſt, ſicut Lucas Euangeliſta refert. *Luc. 24.* Cùm enim dixiſſet dominus, Ego mittam promiſſum patris mei in vos, vos autem ſedete in ciuitate, quoaduſq; induamini virtute ex alto, ſecutus Lucas adiũxit: Eduxit autem eos foras in Bethaniã. Eductione illa, quòd nos eum ſequi debeamus (vt prædictum eſt) nomine Bethaniæ (quod interpretatur obedientia) ſignificauit, quod imitando eius obedientiam, membra eius eſſe, & cũ illo omnia verbo virtutis ſuæ portante, aſcendere valeamus. ¶ Rectè itaq; de reſponſoriis, quod magis ad eandẽ pertineant eductionẽ, diligẽtioris eccleſiæ ordines cantant in hac proceſsione, vt nos reſponſoriũ hoc, Eduxit dominus Ieſus diſcipulos ſuos foras in Bethaniã, & benedixit eis, quod ex Euangelio Lucæ ſumptum eſt. Hoc enim cantando & procedendo nobis inuicem loquimur, & cõmemoramus idipſum, quod illa dominus eductione ſignificabat, videlicet quòd ſequaces eius de mundo foras exire debeãt, ſicut iam dixerat illis: Ego elegi vos de mũdo, vt eatis & fructũ afferatis. *Iohan. 15.* Quo eatis? Vtiq; in vniuerſum mundum. Nam hoc eſt, quod & tunc ait illis ſecũdum Marcum: Euntes in mundũ vniuerſum, prædicate Euangeliũ omni creaturæ. *Marc. 16.* In quo Iudæos palam percutit vanè gloriãtes, quòd peculiaris populus Dei ſint. Nam præter hoc quod iuxta aliquid (vt ait beatus Gregorius) homo omnis creatura eſt, habet enim eſſe cũ lapidibus, viuere cum arboribus, ſentire cũ beſtiis, diſcernere cum angelis, pręter hoc (inquam) Iudæos (vt dictum eſt) percutit, dicendo, omni creaturæ. Compendio quippè vſus eſt, dicendo, omni creaturæ, pro omni homini. Si dixiſſet, omni homini, reddẽda erat ratio, cur non Iudęo ſoli. Quæ autem ratio melior poterat reddi, niſi quia ſicut Iudæus creatura Dei eſt, ita & gentilis? Vnde Apoſtolus ait: An Iudæorũ Deus tantũ? nonnè & gentium? imò & gentium. *Rom. 3.* Pulchrè igitur cõpendio vſus eſt, dicens, omni creaturæ, quo nomine ſimul & omnem exprimit hominem, & præcepti ſui iuſtam apponit rationem.

Cur eadem proceſsio non ante, ſed poſt tertiam agatur. Caput X.

Cvm igitur hac die proceſsionem rationabiliter agamus, nihilominus & hoc rationabile eſt, quod nõ, ſicut in die Paſchæ vel cæteris dominicis, antequam tertia cantetur, ſed ea cantata celebratur, Sola nanque proceſsio dominicalis, quia tũc aqua benedicitur in memoriam & venerationem ſacri baptiſmatis, ſicut aliàs iam dictum eſt: ſola (inquam) eiuſmodi proceſsio tertiam præcedit, qua hora Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos aduenit, vt ſicut baptizamur, & ſic Spiritum ſanctum accipimus, ſic aqua benedicta prius nos & loca noſtra reſpergamus, & ſic aduentus Spiritusſancti memoriale, ſcilicet horam tertiã decantemus. Cur aũt dominica

die ſic nobis baptiſmatis ſacri memoria reno uetur, ſupradictū eſt, vbi de ſacra Paſchæ ſolennitate vel ordine pro poſſe diximus, hæc ergò & cęteræ, quæ abſq; aquæ benedictione aguntur, proceſsiones, iure pręmiſſam ſequū tur horam tertiam, & ſecuturo ſine interruptione iunguntur officio miſſæ.

De Dominica poſt aſcenſionē domini. Caput XI.

Luc. 24. Dominica huius officiū vox eſt apoſtolorum, qui iuxta præceptū domini aſcēdētis, ſedebāt in ciuitate, quoadulq; induerentur virtute ex alto, vt erant vnanimiter orantes cum mulieribus & matre Ieſu, Actor. 1. ſicut in Actibus Apoſtolorū legitur. ¶ Nō ſolum autem illorū, ſed & noſtra vox eſt corde & ore proferēda in aures domini, vt ſpiritus eius gratia dignanter ad nos vſq; deſcendat, quia videlicet corporis eiuſdem, in quo præminent apoſtoli, nos quoq; membra ſumus 1. Reg. 16. licet vltima. Deſcendat, inquam, in nos vn- 2. Reg. 2. guentū illud, quod plenarie redundās capite 2. Reg. 5. id eſt, in Chriſto, deſcēdit primum in barbā Aaron, id eſt, montani, ſcilicet eiuſdē Chriſti domini noſtri, ſuper montē cœli exaltati: in barbam, inquā, id eſt, in fortes atq; perfectos viros, patres noſtros apoſtolos, deſcēditq; & in ora veſtimenti eius, id eſt, in vicinos Apoſtolis electos ex Iudæis, & ſicut ros deſcēdat in montem Sion, id eſt, in omnem ex nobis gentibus fidelem. ¶ Huic ergò expectationi pręſentis Introitus officij valde congruit. Pſal. 132. Exaudi domine vocem meam, qua clamaui ad te, Pſalmo nanque viceſimo ſexto deſcriptum eſt hoc, titulus hic inſcribitur: Pſalmus Dauid priuſquam liniretur, id eſt, in regem vngeretur. Qui & mittit nos ad hiſtoriam. ¶ Dauid adhuc in domo patris ſui, ſcilicet Bethleem, puerulus vnctus eſt à Samuele, regem illum futurum ſpiritu ſancto ſic præſignante. Deindè vnctus eſt in Hebron, & ſuper tribum Iuda, tamen regnauit mortuo Saule. Poſtea verò tertiò vnctus eſt, quandò totius Iſraelitici populi prouinciam accepit. Quæ vnctiones nobis myſticant aliquid. ¶ Sicut enim tertio vnctus eſt Dauid, ſic quique fideles participes debent eſſe ternæ vnctionis. Prius in baptiſmo, vbi gratia Spiritus ſancti innouātur: ſecundò, quandò per impoſitionem manuum epiſcopi donis eiuſdē Spiritusſancti argumentātur: tertiò, in die iudicij, quandò eiuſdem ſpiritalis gratiæ perfectam dulcedinem adipiſcentur. Non eſt autē credendū Dauid feciſſe hūc pſalmū, antequā in domo patris linieretur, ſed an poſt illā vnctionem ſtatim, an poſt ſecundam fuerit, incertū eſt. At nos quidem poſt ſecundam vnctionem in expectatione tertiæ hoc officium canimus, iam enim impoſitionem manuū ab epiſcopis accepimus. Apoſtoli autem quorū expectationem imitatur, ſecundam poſt primam vnctionem præſtolabantur. Nam illi poſt peccatorum remiſsionem, quam in morte Chriſti acceperant, inſufflante illo ac dicēte: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remi- Hebr. 4. ſeritis peccata, remittuntur eis, manuum impoſitionem expectabant de cœlo, ab eodem pontifice magno, qui penetrauit cœlos, Ieſu Chriſto, quæ ſecunda extitit illis vnctio. ¶ Nos autem, hac ſecunda per illorum officium, ab Epiſcopis cum ſacro chriſmate accepto, tertiam expectamus gratiam pro gratia, quam in illa cœleſti percipiemus Eccleſia, Ioan. 17. tanta plenitudine, vt meritò vocetur ebrietas, & affluens voluptas, ſicut dicit Pſalmiſta: Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ, & Pſal. 35. torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et Eſaias dicit: Dicit Dominus, cuius ignis eſt Eſa. 31. in Sion, & caminus eius in Hieruſalem. Donum quippè Spiritus ſanctus in Sion, id eſt, in præſenti Eccleſia, quantuſlibet ignis eſt, in Hieruſalem autem, id eſt, in cœleſti patria caminus plenus & indeficiens eſt. Igitur ſecundum prædictam expectionem cantamus in Introitu: Exaudi domine vocē meam qua Pſal. 26. clamaui ad te, & quia non ſufficit vox corporis, addimus: Tibi dixit cor meum, quæſiui vultum tuum, &cæt. ¶ Epiſtola qualiter 1. Pet. 4. hunc ipſum orare debeamus, indicat dicens: Eſtote prudentes & vigilate in orationibus, &cæt. Euangelium, cùm venerit para- Iohan. 15. cletus, quem ego mittā vobis à patre, idcirco congruè legitur, quia promiſsionem eādem apoſtoli expectabant, proculdubiò in mente & in ore habebant ſimul & orationem, quam in fine ſermonis pro ipſis & pro nobis, qui per verbum eorum credituri eramus, orauit ad patrem. Propter quod & communio congruit: Pater, cùm eſſem cum eis. Offerenda quoque: Lauda anima mea dominum, ab re non diſcrepat, quia ſic ſcribit Lucas: Et erant in templo laudantes & benedicentes Deum. Luc. 24.

Cur hactenus apoſtolicæ literæ ad vigilias lectæ ſunt. Caput XII.

IDcirco per hos dies dominicæ reſurrectionis, id eſt, à Paſcha vſq; ad Pentecoſtē, apoſtolicæ literæ lectæ ſunt in vigiliis nocturnis, videlicet Actus Apoſtolorū, Apocalypſis, cum ſeptem canonicis epiſtolis, quia teſtimonium perſonant eiuſdem reſurrectionis, ſicut ſcriptum eſt, quia virtute magna redde- Actor. 4. bant apoſtoli, videlicet tam voce, quam literis teſtimoniū reſurrectionis domini noſtri Ieſu

Ieſu Chriſti. ¶ Diebus autem quibus tempus
illud ſignificatur, quo ante paſsioné ſuam in
hoc mundo vixit dominus, idcirco Paulus le
gitur Apoſtolus, quia penè vbiq; tota inten-
tio eius eſt approbare gratiam toti mũdo, id
eſt, tam Iudæis quam gentibus ſuiſſe neceſſa-
riam, nec vllũ ex operibus legis, ſed ſola fide
Chriſti poſſe ſaluari. Itaq; toto tẽpore, quo
ſiue antè, ſiue poſt paſsioné ſuã domini no-
ſtri præſentia cõmemoratur, cõgruè noui te-
ſtamẽti præcones loquuntur, vt quaſi ab ſpõ-
ſi præſentis huberibus, filij eius lacte cõſola-
tionis potentur. ¶ Hæ ſiquidem ſcripturę hu
bera illa ſunt, de quibus idem ſponſo in Cã-
ticis eccleſia dicit: Quia meliora ſunt hubera Cant. 1.
tua vino, fragrantia vnguentis optimis.

Finis libri IX.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER DECIMVS.

De aduentu ſeu diuinitate ſiue operatione ſancti ſpiritus. Caput I.

QVã venerabilis & amplectã-
da ſanctæ matri eccleſiæ fi-
liiſq; eius vniuerſis debeat
eſſe de aduẽtu Spiritus ſan-
cti ſolẽnitas, cõſiderata per
ſonæ aduenientis dignitas,
ſimulq; cauſa aduentus eius euidenter demõ
ſtrat. ¶ Ipſe enim Deus & dominus eſt, patri
filioq; conſubſtantialis & coæternus, increa-
tus, atq; immẽſus: vtpotè creatricis tertia per
ſona trinitatis, cuius abſq; gratia, nulla in or-
dine cœlorum conſiſtit creatura rationalis: à
quo recedens angelus, diabolus factus eſt, ad
quem accedens homo, Deo ſimilis redditus
eſt. ¶ Cauſa autem aduentus eius hæc eſt,
vt quia ſponſus ablatus eſt, filiorum eius cu-
ram atq; tutelam pupillorum ſuſcipiat, & te-
ſtamento patris legatam illis, imò ſanguine
eius conſcriptam hæreditatem, aduocatione
legitima defendat, in omni prætorio, coram
quamuis iudice, rege aut tyranno ſiue princi
pibus terræ. Proponenda nanq; erat lis in iu-
dicio de terminis paternæ poſſeſsiõis: & quũ
antiquus dierum dixerit huic, de quo loqui-
mur, ſponſo, pupillorum patri: Poſtula à me,
Pſal. 2. & dabo tibi gentes hęreditatem tuam & poſ-
ſeſsionem tuam terminos terræ, futuri tamẽ
erant qui hæreditatem eius nimium vellent
anguſtare, aut etiã annulare, vt Iudęi, qui in
ſua tamen ſynagoga: vt Donatus, qui in ſola
coartare contendit Africa: vt pagani, qui nul
lam illius poſſeſsionem vſquam eſſe volebãt.
Præterea cœlorũ prædia, quæ pertendere po
terant filij ſupradicto patris teſtamento, ſibi-
met legata, inſidiãtibus malignis ſpiritibus,
tutorem hunc fidiſsimum adeſſe oportebat,
qui illos erudiret, protegeret, atq; pro delin-
Roma. 8. quentibus interueniret. Nã quid oremus (in
quit Apoſtolus) ſicut oportet neſcimus, ſed
ipſe ſpiritus pro nobis poſtulat gemitib^9 in-
enarrabilibus. ¶ Igitur iuxta perſonæ adueni
entis dignitatẽ, & aduẽtus cauſam, glorioſa,
ſplendida, venerabilis, & dulcis eſt ſanctæ ec
cleſiæ domui ſolennitas hæc de aduentu Spi-
ritus ſancti, ęquè vt illa ſacroſancta feſtiuitas
dominicæ reſurrectionis, quia videlicet ſicut
nihil nobis naſci profuit, niſi redimi profuiſ-
ſet: ita nihil nobis redimi profuit, niſi Spiri-
tu ſancto illuminari, & peccatorum remiſsio
nem accipere profuiſſet.

Qua autoritate ſabbato Pentecoſtes, ſicut & ſabbato Paſchæ baptizandum ſit. Caput II.

QVapropter hæc duo tempora, id eſt, Pa
ſchæ & Pentecoſtes, à Romanis ponti
ficibus ad baptizãdũ pręfixa ſunt. Vn
de magnus Leo ſcribẽs ad vniuerſos per Sici
liam conſtitutos, cum de ſabbato ſancto pa-
ſchæ, quò baptizãdũ ſit, dixiſſet, adiecit. ¶ Ad
ditur ſanè huic obſeruantiæ, etiã Pẽtecoſtes,
ex aduentu Spiritus ſancti, ſolẽnitas, quæ de
Paſchalis feſti pẽdet articulo, & cùm ad alios
dies cætera feſta pertineãt, hęc ſemper ad eũ
diem, quę reſurrectione domini eſt inſignis,
occurrit, porrigens quodammodo auxiliãtis
gratiæ manũ, & eos quos à die à Paſchæ, aut
moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itine-
ris, aut nauigationis difficultas intercluſit, in
uitãs, vt quibuſlibet neceſsitatibus impedi-
ti, deſiderij ſui effectum dono Spiritus ſancti
conſequantur. Et paulò poſt: ¶ Hoc aũt nos
non ex noſtra perſuaſione defendimus, ſed
apoſtolica autoritate ſatis idoneo probamus
exẽplo, ſequẽtes beatum Petrũ apoſtolũ, quę
in ipſo die, quo omnium credentiũ numerũ
promiſsũ Spiritus ſancti repleuit aduẽtus, tri
um miliũ populũ ſua prędicatiõe cõuerſum,
lauacro baptiſmatis cõſecrauit, quod ſancta Act. 2.
ſcriptura, quę apoſtolorũ continet actus fide
li hiſtoria docet, dicens: His auditis, cõpun-
cti ſunt corde, & dixerunt ad Petrũ & ad reli-
quos Apoſtolos: Quid faciemus viri fratres?

Petrus verò ad illos: Pœnitentiā, inquit, agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrum in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.

Matth.12. Luc.11. ¶Digna ſanè & iuſta tanti domini reuerētia, quoniam æquitas paribus in rebus paria iuria deſiderat, vt quia filius non niſi in digito Dei fortē armatū reſurgendo deuicit, & vaſa eius diripuit, atq; mundauit, æquè huic digito Dei, ſcilicet Spiritui ſancto, aduenienti, ſicut & filio reſurgēti ſuū repræſentetur opus, id eſt, ſacri baptiſmatis effectus, maximè quia baptiſmatis eiuſdē regeneratio, propria ſancti ſpiritus operatio eſt. De cuius regenerationis ſacramēto nōnulla ſuperius in ſancto Paſchæ ſabbato, ſimulq; de lectiōibus & cātibus ad idem ſacramentū pertinentibus, quātū propoſita breuitas permiſit, expoſita ſunt, quæ digna quæſitu videbantur.

Quid pertineat ad ſancti ſpiritus gratiam, lectio, Tentauit Deus Abrahā. Cap. III.

VEruntamen nūc illud prætereundū nō eſt, quid ad baptiſmi gratiam pertineat illa, quæ de hac die legitur lectio: Tētauit Deus Abraham. De qua re quærentibus Gene.22. facilis & aperta patet reſpōſio, quia videlicet in illa, quam celebramus, effuſione ſancti ſpiritus, illud impletū eſt, quod in hac lectione patri noſtro Abrahæ Dñs ait: per memetipſum iuraui, quia feciſti hāc rem, & nō pepercisti filio tuo vnigenito, benedicam tibi & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli, & ſicut arenam quæ eſt in littore maris. Maximeq; quòd addidit: Poſsidebit ſemen tuum portas inimicorum ſuorum, atq; in ſemine tuo benedicentur omnes gētes terræ, pro eo Act.2. quod obediſti voci meæ. Illud, inquam, nūc impleri cœptum eſt, quādò Spiritus ſanctus Apoſtolorum pectora inuiſibiliter penetrās, nouum dedit ſanctificationis ſignū, vt in ore eorum omnium genera naſcerentur linguarum, Sanctus enim Spiritus tūc omnibus dari cœpit gentibus, manifeſto, ſuper gentiles Cornelium & alios nōnullos veniens ſigno, qui vna & ſola Dei benedictio eſt, qua benedicuntur omnes gentes in ſemine Abrahæ, qui eſt Chriſtus, quem in vtero virginis idē Spiritus ſanctus præuenit in benedictionibus, id eſt, omnium gratiarum ſuarum effuſionibus, vt de plenitudine eius nos omnes acciperemus. Tractus hanc lectionem idcirco nullus proſequitur, quia canticum pater Abraham pro hoc facto nullum cecinisse ſcribitur, quippè quibus vel cum quibus caneret non habebat, vnus & penè ſolus Dei cultor, idemq; in terra aliena peregrnus. Cætera, vt ſupra dictum eſt, in officio ſabbati Paſchalis pro poſſe dicta ſunt.

Quòd in honorem ſeptiformis ſpiritus, ſeptem ſint officia, quinta vacante feria. Caput IIII.

IN cunctis ſacroſanctæ ſolennitatis huius officijs autoritas Spiritus ſancti præminet, cuius & maieſtas materiam præbet, quod maximè in epiſtolis, ſumptis de Actibus Apoſtolorum, clarum eſt, in quibuſdam tamen Euāgelijs, vel his quæ ad introitus officiorū, vel quæ dicuntur in offerendis, non adeò liquet in ſuperficie literæ, quòd perſonam vel propriam ſancti Spiritus operationem prædicēt: ſed ſi perſcrutemur, & vt ad latentia grana perueniamus, ſpicas manibus confricemus, cuncta ad illius operationem atq; ad baptizatorum cōpetentem pertinere patebit inſtructionem. ¶Sunt autem ab hoc ſabbato vſq; ad aliud ſabbatum officia ſeptem: vno die, id eſt, feria quinta proprium non habente, ſed de dominica mutuante officium, videlicet in veneratione poſita ſeptem eiuſdem Spiritus ſancti donorum. Sed in his eo contenti nōn erimus, vt iuxta propoſitum in officiis quæramus partium concordiam, magiſq; opificē noſtræ ſalutis inquirendo, venerabimur ſancti ſpiritus diuinitatem. ¶Dignum quippè eſt, vt prophetica vel euangelica ſeu apoſtolica penſando dicta, quæ in his congeſta ſunt officiis, organiſtam antiquum ſuis ex vocibus, non recentem agnoſcamus eſſe Deum, præſertim cùm in his quoque, quæ hoc minus in litera perſonare videntur, magnificētius interdum comprobetur, interiore fideliter ponderato ſenſu, vt eſt illud: Cibauit eos Pſal.80. ex adipe frumenti, & de petra melle ſaturauit eos.

Cur Apoſtolus Paulus eos, qui in Iohānis baptiſmate baptizati fuerant, nihilominus baptizari fecerit. Cap. V.

LEctio Actuum apoſtolorum, Factum eſt Act.19. cùm Apollo eſſet Corinthi, &c. Cunctis huius hebdomadæ diebus lectiones de Actibus Apoſtolorum ſumptę, ſancti Spiritus euidenter prædicant potentiam ſimul & gratiam, qua teneram naſcentis Eccleſiæ, cum tanta dulcedine lactabat infantiam, vt imponentibus manus Apoſtolis, loquerentur linguis fideles & prophetarent. Sed hodierna, id eſt, ſabbati lectio, vnicam baptiſmi Chriſti commendat dignitatem, in eo quod Paulum diſcipulos, qui baptizati fuerant in Iohannis baptiſmate, rebaptizaſſe, imò quia baptizati non fuerant in nomine domini Ieſu, baptizaſſe cōmemorat. ¶Cauſa autem manifeſta eſt, videlicet quia baptiſmus Iohānis nō ad eandem virtutem pertinuit, quam operatur in nobis baptiſmus Chriſti. Primo, quia Iohan-

Iohannes baptizabat in pœnitentiam, Chriſtus verò baptizabat in remiſſionẽ peccatorum. Deinde, quod maximum eſt, Iohannes nõ baptizabat in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, quæ ſola & vnica regula eſt baptizandi, quam ſuo ſanguine conſcriptam, ſaluator poſt reſurrectionem ſuam & non ante diſcipulis ſuis contradidit. ❡Quæ tantæ virtutis atq; autoritatis eſt, vt quantacũq; dicat quis inter merſionẽ, ſi cuncta ex ordine quatuor Euangelia prȩcurrat, totãq; fidei catholicæ decantet expoſitionem orthodoxam, hanc autem ſolam omittat regulam, verbum abbreuiatum quidem, ſed conſummans: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritu ſancti. Si, inquã, iſtud omittit, non fecit opus baptiſmi, atq; ideò fruſtratus, qui ſic intinctus eſt, nihilominꝰ baptizari indiget. Quòd ſi ſola hæc verba deprompta fuerunt, quicunque ſit ille verbi & aquæ miniſter, quicunq; baptizet, ſiuè colũba, ſiuè coruus, id eſt, ſiuè caſtus, ſiue adulter aut ebrioſus, ſiue catholicus, ſiuè hęreticus, ſiuè etiam ludo quis fortè baptizet: nullatenus baptiſmum licet iterari, ne tanti nominis inuocatio videatur annullari. Vnde licet ferè nemo dubitet, libet tamen quiddã ad hoc pertinens inſerere, quod Eccleſiaſtica de Athanaſii principiis refert hiſtoria.

Eſa. 10.

❡Tempore quo apud Alexandriam Petri martyris diem Alexander epiſcopus agebat, cum poſt expleta ſolennia, conuenturos ad conuiuium ſuum clericos expectaret, in loco mari vicino videt eminus puerorum ſuper oram maris, ludum, imitantium (vt fieri ſolet) Epiſcopũm, atq; ea quæ in Eccleſiis geri mos eſt. Sed cum intẽtus diutino pueros inſpectaret, videt ab his geri quędam etiam ſecretiora & myſtica. Perturbatos ilico vocari ad ſe clericos iubet, atq; eis quid eminus ipſe videret, oſtendit. Tum abire eos, & comprehenſos ad ſe perducere omnes pueros imperat. Cumq; adeſſent, quis eis ludus, & quid egiſſent vel quomodò, percontãtur. Illi, vt talis habet ætas, pauidi negare primo, dehinc rem geſtam per ordinem pandunt, & baptizatos à ſe eſſe quoſdam catechuminos confitentur per Athanaſium, qui ludi illius puerilis Epiſcopus fuerat ſimulatus. Tũ ille diligenter inquirẽs ab his, qui baptizati dicebant, quid interrogati fuerint, quidue reſpõderint, ſimul & ab eo qui interrogauerat, vbi videt ſecundum religionis noſtræ ritum cuncta conſtare, collocutus cum concilio clericorũ, ſtatuiſſe traditur, illis, quibus integris interrogationibus & reſpõſionibus aqua fuerat infuſa, iterari baptiſmum non debere, ſed adimpleri ea, quæ à ſacerdotibus mos eſt.

Athanaſius dum puer eſſet, per ludū uere baptizauit quidam.

❡Manifeſtum eſt igitur, baptiſmum Iohãnis longè imparis fuiſſe virtutis à baptiſmo Chriſti, neq; vlla queſtione opus eſt, cur apoſtolus Paulus eos, qui tantum in Iohannis baptiſmate baptizati fuerãt, nihilominus baptizari fecerit: quippè qui interrogati, ſi Spiritũ ſanctũ accepiſtis credentes, reſponderũt: Sed neq; ſi Spiritus ſanctꝰ eſt, audiuimus. In quo ſatis liquet, quantæ imperfectióis baptiſmus Iohannis fuerit, in quo nec nominabatur is, in quo ſolo baptiſmi ſubſiſtit virtus, Spiritus ſanctus, in quo baptizat Chriſtus, ſicut idem Iohãnes ait: Ego baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni. Et item: Qui miſit me, inqt, baptizare, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam, & manentem in eo, ille eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.

Iohannes non baptizauit in ſpiritu ſancto, ſicut Chriſtus. *Actor. 9.* *Matth. 3.* *Iohan. 1.*

De proprietate cõſolationis, ſecundũ quam Spiritus ſanctus alius datus eſt paracletus. Cap. VI.

Spiritus ſanctus, ſicut alia perſona eſt quã filius, ſic proprietate conſolationis ſuæ qua conſolatur nos, alius eſt paracletus, propter quod Dei filius multa de ſeipſo locutus, ait in hodierna lectione ſancti Euangelii: Et ego rogabo patrem & alium paracletum dabit vobis, quod vt tandem commodius pateſiat, diſcretione diligenti opus eſt, ad cognoſcendum quid propriè per filium, quid propriè pater, in creaturis operetur per Spiritum ſanctum.

Iohan. 14.

❡Omnium ſubſtantia creaturarum per filium condita eſt, ſicut Euangeliſta teſtatur, dicens: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factũ eſt nihil. Sed omnibꝰ exceptis quæ ad præſens negotium non pertinent, de angelica & humana tantum ſubſtantia dicendum eſt.

Iohan. 1.

❡Omnis humana vel angelica creatura, omneſq; ſubſtantiales qualitates, ſine quibus nuſquam illa poteſt vel cogitari ſubſtãtia, videlicet eſſe, viuere, ſentire & diſcernere, quę naturaliter inſunt, & idcirco eidẽ abeſſe ſubſtantiæ non poſſunt, per filium ſimul cum ipſa ſubſtantia conditæ ſunt. At verò benè eſſe, ſanctè viuere, rectè ſentire, prudenter diſcernere, vel ſapienter intelligere, accidentales qualitates per Spiritum ſanctũ appoſitę ſunt. Quas ex eo conſtat accidentales eſſe, quia videlicet adſunt bono, & abſunt malo homini vel angelo, natura vel ſubſtantia permanente. Et ne quis calumniæ locus patere videatur, ſic dictum eſt, has qualitates accidentales eſſe, cũ ipſe Spiritus ſanctus, cuius hæc dona ſunt, ſubſtãtia ſit, ſicut mulieri proculdubiò

In hominibus & angelis alia per filiũ, alia per Spiritum ſanctũ facta ſunt & ſiunt.

accidens eſt,fœtam eſſe,cùm ſemen,quo impragnata eſt,vel illud de quo & per quod ſemen in ea trāſfuſum eſt,ſubſtātia fit. ¶Sed vt ad propoſita redeam , nimiam patiuntur penuriam,qui ſolius creatricis potentiæ beneficium aſſecuti, ſolis naturæ ſuæ bonis vtentes,quæ per verbum creata ſunt , necdū meruerunt ſuperioribus ornari,quæ à patre & filio dãtur per Spiritumſanctū. Amplius verò miſeri ſunt,qui illa nunquam accipere merētur,qualibus dicit dominus: Væ vobis , quia habetis conſolationem veſtram.Apoſtoli aūt nō eiuſmodi erāt, qui nunquam accipere merentur: nondū tamen diuinæ diſpenſationis ordo poſcebat,vt iam acciperent,iāq; perficerentur. ¶Et quòd inter eos filius Dei erat,ꝙ nondum ſpiritu dato cum illis loquebatur, & inter eos ambulabat, præparatio temporis erat,quo mentibus eorum per eundem ſpiritum inſunderetur, per quem in vtero virginis,humanæ naturæ fuerat vnitus.Quodque dicebat eis, Rogabo patrē meū,& alium paracletū dabit vobis,vt maneat vobiſcū in æternum,tale eſt,ac ſi ſponſę amanti,quę dixerat, Oſculetur me oſculo oris ſui, dicat inter oſcula os amici poſt parietem ſtantis, per feneſtram reſpicientis: Diruam parietē hunc, qui oſcula noſtra vix per feneſtras admittit,diuidens inter te ventremq; meum eburneū, diſtinctum ſapphiris,& mox erimus duo in carne vna , fietq; per infuſoriū ſeminis , vt vltrà ſterilis non ſis. Cùm enim hæc ante paſsionē ſuā loqueretur dñs,adhuc ſtabat paries inimicitiarū , id eſt, originale peccatū inter homines & Deū. Corporalis autē præſentia Chriſti tanquā os erat dilecti,qui tot oſculis amicā alliciebat,quot doctrinis vel miraculis Eccleſiam in paucis diſcipulis adhuc paruulam ad fidem inuitabat. ¶Sed ſicut ſolo nunquā amica concipit oſculo,ſic animæ illorum imprægnari non poterāt virtute verbi,quod eſt ſemen Dei patris, niſi per ingreſſum Spiritus ſancti copula Dei noſtrarumq; animarū perficeretur,& per illū vſq; ad interiora ventris earū ſemen,quod eſt verbū Dei,perſerretur. Quo facto, ſtatim renuit conſolari anima eorum in temporalibus ſeu naturalibus humanæ creaturæ bonis,& idcirco omnem rerum ſæcularium conſolationem reſpuerunt, quia memores fuerūt Dei,id eſt,intellexerūt Deū eſſe incomparabiliter dignius& altius bonū, & hoc intelligentes delectati ſunt. ¶De hac patris & ſui cognitione,paulo ſuperius dixerat dñs:Si cognouiſsetis me,& patrē meū vtique cognouiſſetis. Nā de qua cognitione dixit, niſi de experimento amoris? Siquidē pro experimento copulæ naturalis , in ſacra ſcriptura tam honeſtè quam propriè dici conſueuit , virū vxorem,vel vxorē cognouiſſe virū. Qua ſimilitudine , quia cognoſcendus erat Deus ab Eccleſia,per paſsionem filij,qui hęc loquebatur,acquiſita,ſtatim addidit: Et amodo cognoſcetis eū. Et quia ſic cognouiſſe vidiſſe eſt,cootinuo ſubiecit:Et vidiſtis eū,prę teritum ponens pro futuro,quod certiſsimè futurum eſt,eo loquendi more,quo & paulò poſt dicturus eſt, Et iam non ſum in mundo. Quod ſi cui nō placet,oſtendat quomodo aliter quam per amorem ſuum Deus veraciter vel vtiliter cognoſci poteſt, aut quomodo iam viderunt patrem,cum ipſe filius nunc dicat: Si cognouiſſetis me , & patrem meum vtiq; cognouiſſetis. In qua propoſitione præcedens atq; conſequens,diſcipuli non cohærere arbitrātur. ¶Vnde ait Philippus:Dñe oſtēde nobis patrē,& ſufficit nobis,ac ſi dicat: Te quidē oſtendiſti,& videmus te tantúmodo,patrem nobis oſtende. At ipſe hunc illorum non approbans ſenſum,quia nihil ſuper eſſe putabant de filio quod non vidiſſent, cū & ipſe ſit Deus,qui æquè vt pater corde videtur,ſicut alibi dixit:Beati mundo corde,quoniam ipſi Deum videbunt,ait:Tanto tempore vobiſcum ſum,& non cognouiſtis me? Nō enī me cognouiſtis , qui viſo me ſecūdū hominem,totum vidiſſe putatis. Qui videt me, vidit & patrē. Sed patrē nō vidiſtis, ſicut ipſi fatemini,ergo nec me vidiſtis,quia ego in patre & pater in me eſt. Quod non localiter accipiendum eſt,nec ſic eſſe poteſt, ſed hoc eſt quod ait: Cognitio patris in cognitione filij, cognitió filij in cognitione patris eſt. ¶Quæ vtriuſq; cognitio per Spiritumſanctum fit,& hæc ſola eſt conſolatio ſanctorum in hoc ſeculo peregrinātium,quia ſubleuati,ferūt patiēter , imò gratanter,quod eos mūdus odit, exprobat , eiicit,perſequitur, flagellat , occidit:& tā in proſperis quam in aduerſis, orante pro illis hoc ſpiritu gemitibus inenarrabilibus,pro refectione habent flere ſicut ſcriptum eſt:Fuerunt mihi lachrymę meæ panes die & nocte,&c.

¶Igitur quia propria Spiritus ſancti operatio hęc eſt,rectè alius paracletus dictus eſt.Sequiturq; hęc offerēda, Emitte ſpiritū tuū,&c. Hoc enim alio loco paracleto dato, hoc ſpiritu emiſſo,creantur homines noui, & ſic renouatur facies terræ noſtræ, quæ maledicta eſt in peccato Adæ , & dānata ſpinas & tribulos, pullulāte carnis luxuria,germinare:renouat, inquam,& nouam profert creaturā,cuius expectatio(ſicut ait Apoſtolus) reuelationem filiorum Dei expectat,quę ingemiſcit & parturit, vſq; dum in illa reuelatione filiorū Dei, reue-

Ingeni & miſeri homines, id eſt, ſolis naturalibus.
Luc. 6.
Chriſtus corporali præſentia præparabat Apoſtolos ad gratiā Spiritus ſancti.
Iohā. 14.
Canti. 1. 2.
Ibidem.
Ephe. 5. 2.
Non per ſolum verbum, ſed per Spiritum ſanctum concipit & imprægnatur anima fidelis.
Pſal. 67.
Cognitio Dei eſt, per amorem, qui eſt Spiritus ſanctus.
Iohan. 14.
Iohan. 17.
Iohan. 14.
Domine oſtēde nobis patrem.
Matth. 5.
Iohan. 14.
Cognitio patris & filij per Spiritum ſanctum vera eſt ſanctorū conſolatio.
Rom. 8.
Rom. 8.
Pſal. 41.
Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur.
Pſal. 103.
Gene. 3.
Rom. 8.

Quomodo anima rectè benedicit dominum. reuelet ſemen Dei, quod per hũc ſpiritũ, primum à baptiſmi gratia concepit.

¶Indè in ſequenti verſu hortatur ſeipſam prægnans anima, benedicere dominum propter ſuam vehementé magnificentiam. Quæ benedictio vel gratiarum actio, ſi tantum labiis fiat, adulatio eſt apud Deum: ſi auté corde diligente illam, quam laudat magnificentiam, beneuolentia præmio digna iudicatur apud eum. *Pſal. 103.* Vnde rectè magis internum animæ ſpiraculum, quàm linguæ plectrum hortatur ad benedicendum dominum. Taliſque confeſsio decora eſt, quam induit dominus, & ea tanquam luminoſo amicitur veſtiméto. ¶Cauſa benedicendi dominũ magis in hoc verſu expreſſa, hæc eſt, Extendens cœlum ſicut pellem. *Extendens cœlum ſicut pellem.* Nam per hunc, de quo loquimur, Spiritum ſanctum extenditur in cœlum, id eſt, ſcriptura prophetarum. Extenditur (inquam) ſicut pellis, in qua nihil latet cum extenſa fuerit. Qui tegis (inquit) in aquis ſuperiora eius, id eſt, excellentã illis viam charitatis in donis Spiritus ſancti ſuperfundis. Cõmunionem, *Iohan. 7.* Vltimo feſtiuitatis die, manifeſtum eſt, ad donum Spiritus ſancti pertinere, de quo ait: Qui in me credit, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, hoc enim dixit de ſpiritu, quem accepturi erãt credentes in eũ.

De proceſsione eiuſdẽ Spiritus ſancti à patre filioq́; procedentis. Caput VII.

Verba Chriſti digne penſanda. Sed quia propoſitum nũc eſt, non ſolum partium conſonantium in officiis, ſed & diuinã quærere potẽtiam Spiritus ſancti, prætereunda nõ hæc eſt ſententia ſaluatoris, quam non ſola commendat dignitas ſenſus ſui, ſed & reuerenda autoritas dicentis, maxime quia cum clamore, vt attentos faceret edixit. ¶Sic enim ſcriptũ eſt: In nouiſsimo auté die magnę feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & clamabat dicens: Si quis ſitit veniat ad me & bibat, &c. Itaq; ſi auditores ſumus non ingrati, & tali oratore digni, non ſolum quid dixerit, ſed & quali tempore dixerit (nã & hoc ad rẽ attinet) cõſideremus beneuoli, dociles & attẽti. *Scœnopegia Iudæorum.* ¶Dies feſtus erat Iudæorũ Scęnopegia. Quid ſit ſcænopegia, nouerũt (inquit Auguſtinus) qui ſcripturas legerũt. *Leuit. 23.* Faciebant die feſto tabernacula, ad ſimilitudinẽ tabernaculorũ, in quibus habitauerãt, cũ educti ex Aegypto peregrinarẽtur in deſerto. Iſte erat dies feſtus, magna ſolẽnitas. Celebrabant hoc Iudęi, velut reminiſcẽtes beneficia dñi, qui occiſuri erãt dñm. In huius feſtiuitatis nouiſsimo die ſtabat Ieſus & clamabat, inuitãs ad bibẽdum, non qualeſcunq;, ſed quoſq; ſitientes. Bene. Interea dum reminiſcerentur (vt dictum eſt) beneficiorum Dei, dirigebatur ad eos clamor inuitantis ad populum Spiritus ſancti. *Myſtica eruta feſti huius celebratio.* ¶Nos auté educti de Aegypto infidelitatis, liberati á captiuitate & ſeruitio ſpiritualis Pharaonis, & traducti per mare baptiſmi, nũc in eremo vitæ præſentis peregrinantes habitamus in tabernaculis, quæ ſunt eccleſiæ vel cœnobia, in quibus militamus, donec ad regnum ſupernæ hęreditatis perueniamus. Si ergò memores beneficiorum Dei feſta celebramus, à malis operibus vacantes, & in contemplatione diuinę bonitatis exultãtes, quia per paſsione vnici filii ſalutẽ noſtrã operatus eſt, clamorẽ inuitantis audimus, in ſiti currimus, bibimus, quia ſic nobis benigna diuinitatis vena, ſcilicet Spiritus ſanctus, aperitur.

Quo ordine fiat eadem proceſsio ſancti Spiritus. Caput VIII.

Magna res & à Deo ſperanda, quam cõſiderare propoſuimus ſcilicet quo ad creaturam ſuam ordine veniat Spiritus ſanctus. Quod vbi animaduerſum fuerit, clarebit & hoc, quam rectè in Euangelio, pro cedens dictus ſit. ¶Ordo neceſſarius hic eſt, vt prins in creatura rationali, bona voluntas excitetur erga creatorem, conſideratione beneficiorũ eius. *Deus ex beneficys glorificandus.* Hęc verò vt non deeſſent, ille proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo (inquit Apoſtolus) non cum illo nobis omnia donauit? *Rom. 8.* Sed ſunt homines ingrati, qui ſicut in operibus mundi nulla beneuolentia laudãt deum artificem, quos Apoſtolus percutit dicens: Qui cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerũt, *Rom. 1.* ita cùm prædicatur eis tanta charitas Dei, quòd pro nobis filium ſuum tradidit, non venerantur magnitudinem beneficij, ſed irrident vt ſtultitiam verbum crucis Chriſti. *Rom. 8.* *1. Cor. 1.* ¶Tales ſpiritus nunquam dignatur, quia Deo odibiles, ingratitudine nimia legem naturalem præuaricantur. *Homines deo nimis ingrati, in reprobũ tradũtur ſenſum.* Naturale nanq; eſt homini amantẽ redamare, & opus quod laude dignũ, quodue indignum ſit, poſſe diſcernere. *Rom. 1.* Quod quia vitio ſuo, videlicet quia ingrati ſunt erga Deũ, facere nolũt, meritò ſpiritus nei ſemetipſum non credit eis, eoſq; in deſideria cordis ipſorum, in immunditiam, in paſsiones ignominiæ, & in omnem reprobũ ſenſum, ſicut Apoſtolus ait, traditos derelinquit. At verò quorum intuitum diabolicæ non cęcauit telum inuidentiæ, cognoſcentes ex operibus mũdi artificem, venerantur illum, & beneuolę ſapiẽtiam eius laudant in æquitate operum, magis autem incarnatum & paſſum pro omnibus audientes, Dei virtutem & Dei ſapientiam Chriſtum, diligunt, approbant, amplectũtur, honorãt. *1. Cor. 1.* Vnde eſt illud in Cãticis:

Cant.1. *Creator ut ſponſus: anima ut ſponſa.*

Oleum effuſum nomen tuum, ideò adoleſcentulæ dilexerunt te. ¶Itaq; quemadmodũ in ſponſalibus, primum ſponſæ oſtenditur ſponſus,laudatur genus,ſortitudo prædicatur, diuitiæ numerantur & ſorma commendatur,per quæ omnia mutuus affectus,volũtariuſq́; puellæ exigitur aſſenſus: & tunc demum per conuentum amoris, is, qui in ſuis placuerat,totus in ſeipſo cognoſcitur. Ita creator noſter prius animarum noſtrarum in ſe excitat affectum, ſuorum oſtenſione operum, ſuæq́; diuinitatis omnipotentiſſimæ & incarnatiõis ſacroſanctæ,fideli prædicatiõe, & deinde vbi ſeipſum placuiſſe viderit, confidéter accedit, ſicut de muliere ſorti ſcriptũ eſt: Confidit in ea cor viri ſui,& plenitudinẽ ſui amoris,id eſt,Spiritum ſanctum, in illam effundit. Ibi manifeſtat ille ſeipſum, quod nunquam per aliud fit,niſi per hunc, de quo loquimur,Spiritum ſanctum. ¶Idcirco iamiam paſſurus dominus,& poſt eandem paſſionem ſuam hunc ſpiritum daturus,dilectionẽ attentius cõmendabat, videlicet vt dilectio cordis humani,dilectioni Dei, qui eſt Spiritus ſanctus,occurret locumq́; præpararet. Iã, vt ad ſuperiora reuertamur,talẽ dilectionis ſitim requirebat,quum in templo ſtans & clamás dicebat: Si quis ſitit,veniat & bibat. Vbi & Scęnopegiæ feſtiuitas,quãdo memores beneficiorum Dei,tabernacula ſaciebant,vt ſupradictum eſt,ad ſimilitudinem tabernaculorum,in quibus habitauerũt per deſertum, qnandò de Aegypto educti ſunt,feſtiuitas in quam magna,ſolẽnitatis eius typus erat,quæ noſtris in mentibus ſplendere debet, contẽplantibus beneficia Dei, quæ per filium ſuũ redemptorem noſtrum magnificè nobiſcum egit,& ob hoc ſitientibus illum in ſeipſo cõtueri,quem in tantis ſuis expertæ ſunt beneficijs. ¶In his nimirum clamor ille domini non ſurdas aures inuenit,dicentis: Si quis ſitit,veniat & bibat. Et exponens, quam ſitim quærat,quid bibendũ offerat,adiungit: Qui credit in me,flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Qui credit in me,idem eſt ac ſi dixiſſet, Qui ſitit me. Quid enim eſt in Chriſtũ credere, niſi Chriſtum ſitire? ¶Plus quippè multo eſt,credere in Chriſtum,quam credere Chriſto, vel credere Chriſtum. Credere Chriſto, ſubauditur,quod verum credat vel credere Chriſtum,ſubauditur eſſe,non magnum eſt. Siquidem & dæmones credũt & cõtremiſcunt. At verò credere in Chriſtum, id eſt,per fidem ambulãdo tendere in Chriſtũ, venerari & amare verbum per quod omnia facta ſunt,amplius autem quod verbum caro factum, & habitauit in nobis. Qui ergo ſic ſitit, illi datur bibere de ſpiritu Chriſti. O quãta de inopia ſubleuatur creatura, vt cum creatore ſuo vno eũdemq́; Spiritum habeat, qui ſolus æternarum diuitiarũ cumulus eſt, quo ita inebriatum & impletur vẽter animæ, vt de illo fluant aquæ viuæ, ſcilicet dogmata diuinæ ſapientiæ,vt meritò dicatur fons hortorum,puteus aquarum. Igitur, vt ſupra dictum eſt,hic ordo conſuetus, hæc præparatio competens eſt ante aduentum ſancti Spiritus, vt prius bona creaturæ voluntas erga creatorem excitetur,prædicatione beneficiorum eius, quia teſtante ſcriptura quæ dicit, Hominis eſt præparare animum,domini autem gubernare linguam,itemq́;, hominis eſt diſponere viam ſuam,ſed domini eſt dirigere greſſus eius,hac, inquam,ſcriptura teſtante naturale eſt,vt humanus affectus,id eſt,bona voluntas erga creatoris benefacta moueatur. Quod vbi non fit,ingratitudinis vitium, & ſuperbientis animi contemptus eſt. Nam quod ait Apoſtolus: Deus enim eſt, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate,ſupradictæ non repugnat ſententiæ. Siquidem hominis eſt animum præparare,id eſt,bona velle, dum rationali ſenſu bonum diſcernit & approbat, ſicut idem Apoſtolus ait: Nam velle adiacet mihi, Deus vero hoc ipſum velle operatur,dum gratia ſua cauſas agere,atq; homini oſtendere dignatur, quarum intuitu voluntas eius ad amandum Deum excitetur. Verbi gratia: Petri Apoſtoli fuit, vt vellet paratus eſſe cum Domino in mortem & in carcerem ire,ſed hoc ipſum velle operatus fuerat in eo pater, qui Chriſtum filiũ ſuũ in hunc mundum miſerat, & huic reuelauerat. Et quia Iudæis inuidentibus atq; perſequentibus, hic & cæteri Apoſtoli ſuum velle Deo ſicut iam dictum eſt)accommodauerãt, idcirco qnod ſuum erat,perfecit Deus, mittendo illis Spiritum ſanctum,quo accepto Petrus,qui iam velle habuerat, perficere quoq; haberet, ſcilicet,vt potenter pro Chriſto in carcerem & in mortem iret.

Prouer.31. *Vbi nõ eſt amor, ibi nõ datur ſpiritus ſanctus.* *Iohan.13.* *Iohan.7.* *Si quis ſitit, veniat ad me.* *Iacobi 2.* *Ioan.7.* *Cant.4.* *Prouer.16.* *Phi.2.* *Prouer.16.* *Rom.7.* *Luc.22.* *Matth.16.*

Cur propriè Spiritus ſanctus procedens dicatur,cùm filius à Deo proceſſerit,ſicut ipſe ait: Ego enim à Deo proceſſi & veni. Cap. IX.

Iohan.8. *Filius ſemel proceſſit, ſpiritus ſanctus ſæpe procedit.*

CVm & filius à patre proceſſerit,ſicut ipſe Iudæis loquitur, dicens: Si Deus pater veſter eſſet,diligeretis vtiq; me,ego enim á Deo proceſſi & veni,meritò quęritur cur proprie Spiritus ſanctus procedens dicatur. ¶Ad quòd facilis promptaq́; patet reſponſio,quòd videlicet,quia filius ſemel miſſus,ſemel venit,redimere mũdum per incarnationis myſteriũ, & ſicut omnia per ipſum ſemel

mel & ſimul facta ſunt, ita & per ipſum omnia ſemel & ſimul reſtaurata ſunt. Propter quod non præſenti tempore ait, Ego enim à Deo procedo, ſed præterito, Proceſſi, inquit, & veni. At vero Spiritus ſanctus non ſemel neque cuncta ſimul electorum pectora perluſtrat, ſed diuerſis temporibus venientes diuerſis modis viſitat, id eſt, gratiarum diuiſiones, vnus idemque Deus ac dominus variè diſpenſat, de cuius ſanctificatione ait filius: Pater meus vſq; modo operatur, & ego operor. Duplex eſt enim operatio Dei. Et de alio opere Dei, quod per filium operatus eſt, ſcilicet de creatione omnium, ſcriptum eſt: Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. Idcirco cum de Spiritu ſancto loqueretur filius, dicens: Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre, ſpiritum veritatis, præſenti tempore ait: Qui à patre procedit. ¶ Et ſicut lunæ corpus integrum ſemel in cœlo formatum eſt, ſemper autem beneficio ſolis, vt ab illo illuſtretur, indiget, quia lumine proprio non lucet: ſic Eccleſia ſancta ſemel in baptiſmo nata eſt, ſed ſemper inter præſentis vitæ defectus varioſque labores gratia ſancti Spiritus viſitari ac refici opus habet. Quapropter vultui diuinitatis aſsiſtere ſatagit, dum quotidie creatori ſuo pro beneficiis eius gratias agit, verbi gratia, dum in conſecratione Euchariſtiæ dignum & iuſtum eſſe confitetur, illi ſemper & vbique gratias agere cum cœli cœlorumq; virtutibus ſuas quoque voces admitti deprecans: quia per Chriſtum dominum noſtrum & ipſa condita, & per eundem benedictum qui venit in nomine domini, redempta eſt. Hac enim maximè beneficiorum eius commemoratione vultui creatoris ſui occurrit, & tanquam luna vero ſoli faciem cordis obiicit, ſicque ſpiritu ſanctificationis, & in illis qui fortè necdum acceperunt, initiatur, & in illis qui iam acceperunt, per adiectionum muneris perficitur.

1. Cor. 12. Iohan. 5. Eccle. 18. Iohan. 15.

Eccleſia, vt luna, ſemper indiget lumine ſolis, id eſt gratia ſpiritus ſancti.

¶ Rectè igitur Spiritus ſanctus, qui à patre procedit, ſolus procedens dicitur: filius verò, quia non procedo, ſed proceſsi, ait, & veni, non procedens, ſed genitus, vt verè eſt, aſſeritur. Proceſsit enim ante omnia tempora, de corde patris natus: venit ex tempore, ex Maria virgine incarnatus.

Filius genitus, ſpiritus ſanctus procedens.

Item vndè ſupra, & quod Spiritus ſanctus ſit capabilis humanę animę, quod eſt proprium diuinæ ſubſtantiæ. Caput X.

Si prudenter verba domini ſuperius poſita aduertimus, qui loquens de ſpiritu, quē accepturi erant credentes in eum, Si quis ſitit, inquit, veniat & bibat, &c. veram & perfectam ſancti Spiritus diuinitatem, in his quoq; agnoſcimus, de qua nunquam aliquid aridus & inanis bibit Macedonius, omneſq; alii quicunq; blaſphemando in Spiritum ſanctū, æterni delicti rei conuincūtur. Quod vt manifeſtum fiat, primo ponendum eſt illud, de quo nemo dubitat, ſcilicet, potum hunc non carne, ſed ſpiritu percipi, non ore, ſed corde: non palato, ſed ratione diſcerni. Quòd autem bibitur, profectò bibentis interiora penetrat, ſuaque ſubtilitate capabile, craſsiora atque ideò ſui capacia complet receptacula. Conſtat igitur, quod Spiritus ſanctus humanæ animæ capabilis ſit, eiuſque penetret interiora, vtpotè quem illa bibit, id eſt, in interiora ſuæ ſubſtantiæ recipit. At verò hoc diuinæ ſubſtantiæ proprium eſt, nihilque aliud humanum vel angelicum poteſt penetrare ſpiritum, præter ipſius omniumque creatorem Deum, cui dicitur. Tu ſolus noſti corda omnium filiorum hominum, hic (inquam) ſolus implet animam ſpiritus. ¶ Nam quod homo arreptitius dæmone plenus dicitur, non ſic accipiendum eſt, vt malignus ſpiritus ſpiritum hominis ſubſtantialiter introiſſe credatur. Vterque enim creatus eſt, neuter altero adeò ſubtilior, vt alter alteri capabilis, alteriuſue capax fit. Sed ita plenus dæmone quis eſſe poteſt, quomodò mero aut febri interdum non incongruè plenus dicitur. Quod vtique ſecundum corpus accipitur, quia venas neruoſque vel omnes occultos meatus corporis, non etiam animæ ſubſtantiam ingreſsa febris aut ebrietas, habitantem illic in ſuis ſedibus fatigat animam. Igitur Spiritus ſanctus Deus eſt, quia capabilis eſt humano ſpiritui, ſicut iam dictum eſt, Chriſto autore, qui ad bibendum illum ſitientes innitat animas, quo ſenſu & illud Apoſtoli accipimus: Miſit Deus Spiritum filii ſui in corda noſtra, & talia quam plurima.

Iohan. 7. Vera diuinitas ſpiritus ſancti, quia animæ humanæ capabilis.

Actor. 1. Anima arreptiÿ non ſubſtantialiter recipit dæmonem.

Galat. 4.

Itē de proceſsione Spiritus ſancti in minore vel maiore viſitatione, iuxta illud quod dictum eſt: Spiritus vbi vult, ſpirat. Cap. XI.

Cvm verò idem ſpiritus, humani cordis circuit profundum, nemo quidem ſcit, niſi ipſe qui accipit. Flumina ātaquæ viuæ cōſequēter de vētre eius fluētia, qui bibunt, de ſapore magnitudinē infuſi muneris agnoſ-

agnoſcunt. Vndè dominus in euangelio: Et vocem,inquit,eius audis,ſed neſcis vnde ve-
Iohan. 3. niat aut quò vadat. ¶ Flumen quippè aquæ
Flumina aquæ uiuæ. viuæ,id eſt,affluentia ſalutaris doctrinæ,quę de ventre fluit in Christum credentis,vox eſt ſpiritus vbi vult ſpirantis,qui vbicunq; ſpirauerit circuiens mentis vterũ, fontẽ aquæ viuæ,id eſt,ſenſum veritatis efficit, riuumq; eius ad os dirigens, corporea voce induit, & in aures tuas emittit, perq; aures ad animam perfert, cui bibenti ſaporis qualitas verum perhibet,quia Spiritus ſancti vox eſt, ſcilicet dum infuſus pectori, gratiam multis profuturam in electo vaſe componit. Siquidẽ nec ipſe qui accipit, ſcit vndè veniat aut quò vadat,licet ſciat & ſentiat quando venit & quan
3. Reg. 19. do vadit, peracta viſitatione ſenſibili. Quaſi
Sibilus auræ tenuis. enim ſibilum auræ tenuis (vt ait Gregorius) ſubitò percipit,atq; hoc eſt quod de incomprehenſibili ſubſtantia ęternitatis conſpicit. Verum per illum in Helia ſibilum auræ tenuem,frequentior viſitatio deſignatur, qua diuinitatis ſaporẽ deguſtat mens, quoties in contemplationis ſublimitate ſuſpẽditur. De illa magis viſitatione ad præſens pertinet opus,quã longè excellentius tunc mens humana clarificatur, quando ad publicũ quis mittendus eſt, vt ad ſalutem multorum, flumina de ventre eius fluant aquæ viuæ,vel(vt ali-
Eſa. 26. bi ſcriptũ eſt) vt à timore domini concipiẽs pariat,& ſpiritum ſalutis eius faciat ſuper terram. Quomodò miſſi ſunt patres noſtri Apoſtoli,vel Apoſtolici viri,& ſiqui ſcribendi of-
Eſa. 12. ficio magis quàm acceſſu vel pręſentia corporis viuam nobis aquam emiſerunt, quam de hoc fonte ſaluatoris,de huius ſancti ſpiritus abundantia,feliciter hauſerunt. ¶ In his magnificẽtius tunc illud adimpletur, quod in Cãticis canticorum dicitur: Dilectus meus mi-
Canti. 5. ſit manum ſuam per foramen,& venter meus intremuit ad tactũ eius. Subitò enim, dum neſcitur,inſilit Spiritus ſanctus, & quaſi per foramen,interius animę clauſtrum illabitur, intremiſcente protinus ad introitum eius in firmitate humani ſpiritus,ob inſolitum vigo
Illapſus ſpiritus ſancti. rem quẽ ſentit & pondus.At ipſe qui illapſus eſt, primitus familiari dulcedinis ſuæ blandimento,quaſi oſculo,pauitantẽ animam conſolatur. ¶ Deinde ſecundum opus, ad quod animam illam præparat,exurgens,verbi gratia,ſi hoc intendit,vt (ſicut dictũ eſt)de ventre eius fluãt aquæ viuæ, id eſt,largiora dogmata vitę: exurgens, inquam, circuit animæ vterum, & circumeundo dilatat, breuem prius & anguſtum mirabili ſuorum incremento circulorum futurum eius ſignificans in diuina ſcientia profectũ, tanta nonnunquã magnitudine inundans, ac ſi vnũ de paradiſi fluminibus per dilatatũ eiuſdem animæ fluat alueum. Intereà miratur ipſa ſuimet amplitudinem,vaſtumq; ſinus ſui deambulatorium, verè ter quaterq; beata, quę (ſicut ſcriptum eſt) quia dilexit cordis munditiam, propter gratiam labiorum ſuorum, habet amicum regem, videlicet Chriſtum, à quo tale percipit donum. ¶ Impleta tandẽ mẽſura, quam dare *Prouer. 22.*
vult hic ſpiritus(nam ſicut ſpirat vbi vult,ſic *Iohan. 3.*
& diuidit ſingulis prout vult) vbi miracu- *1. Cor. 12.*
lum conquieſcit, & anima in ſeipſam reuerti tur,tum verò recuſare non poteſt, quin ſurgat & dilecto aperiat,id eſt, ad doctrinę miniſterium ſe accingat,& ea quę clauſa ſunt Chriſto corda aperiat ſemper voce, nõnunquã & literis amouere cõtendẽs peſſulum incredulitatis,ſicq; progrediens ad publicum,pręceptũ exequitur quod intus audiuit:Deriuen- *Prouer. 5.*
tur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide.

De die Pentecoſtes, quomodo dies quo data eſt lex, quinquageſimus cõputetur,à die qua in Aegypto agnus immolatus eſt, cuius ſolẽnitatis die Spiritus ſanctus datus eſt. Cap. XII.

PRimo illud prętereũdum non eſt, diem *Quæſtio de*
illũ,quo data eſt lex, in cuius rei memo- *die quinqua-*
riam ſolẽnitas magna erat Pentecoſtes, *geſimo.*
de quo die Spiritus ſanctus Apoſtolis datus eſt,diem(inquam)quo poſt tranſitum maris rubri data eſt lex filiis in monte Sinai, planè quinquageſimum fuiſſe ab immolatione paſchalis agni. ¶ Nonnulli enim, maximè qui cõputandi ſcientię ſtudent, cum legũt quartadecima die menſis primi immolatum fuiſſe agnum,menſe autem tertio,tertia die mẽſis,deſcendiſſe dominum corã omni populo
ſuper montem Sinai,iam enim(inquit ſcrip- *Exod. 19.*
tura)aduenerat dies tertius,& manè incaluerat,& ecce cœperunt audiri tonitrua &c.cum (inquam) hęc legunt, mirantur & hęrent, numerum quinquagenarium à quartadecima die menſis primi vſque ad tertiam diem menſis tertii non conſtare probantes. Nam cum Hebręi ſolos lunares habeãt menſes, & luna primi menſis vnde triginta dies habeat,
luna vero ſecundi triginta,profectò à quarta *Reſponſio,*
decima die primi,vſq; ad tertiam diem men- *quod dies*
ſis ſecundi, non pretermittenda eſt queſtio, *quinquageſi-*
quę hoc modo ſoluitur. ¶ Tertia quidẽ die *mus eſt, in*
menſis ſecundi deſcendit dominus (vt prędi *quo tabulæ le*
ctum eſt) ſuper montem Sinai,ſed vide quid *gis datæ*
poſt hęc ſequitur: Moyſi quoq; dixit: Aſcen- *ſunt.*
de ad dominũ tu & Aaron, &c. Sol uſq; Moyſes aſcendit ad dominum, & illi non appropinquabant. Venit ergo Moyſes & narrauit plebi

plebi omnia verba domini atq; iudicia. Ac deinceps: Et manè, inquit, conſurgens ædificauit altare ad radices montis. Et poſt pauca: Dixit aūt dominus ad Moyſen: Aſcende ad me in montem, & eſto ibi, daboq; tibi duas tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ ſcripſi, vt doceas filios Iſrael. Itaq; non tertia die menſis quandò dominus ſuper montem aſcendit, ſed die quarta, quandò tabulas & ſcripturam ſuam dedit, lex data eſt. Igitur diem datæ legis ab immolatione Paſchalis agni quinquageſimum extitiſſe planum eſt. Qua die cùm datur ſpiritus ſanctus, mira nobis operum eius concordia cnmmendatur, de qua ſufficienter tractatum eſt à ſanctis doctoribus. ¶ Sciendum quoq; eſt, quòd ex præcepto legis, hi dies quinquaginta, non ab ipſa Paſchali veſpera, qua immolabatur agnus, ſed à ſubſequente prima ſabbathi incipiebant numerari. Sic enim ſcriptum eſt in Leuitico: Feretis manipulos ſpicarū primitias meſſis veſtræ ad ſacerdotem. Qui leuabit eum coram domino, vt acceptabilis ſit vobis altera die ſabbathi, & ſanctificabit illum. Numerabitis ergò ab ipſo die, in quo obtuliſtis primitiarum manipulos, ſeptē hebdomadas plenas, vſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, & ſic offeretis ſacrificium nouum domino in omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos &c. Itaque à prima ſabbathi, quam nos dominicam diē dicimus, id eſt, trāſacto magno die paſchalis ſabbathi, dies quinquaginta incipiebant numerari. At verò dominus noſter illo die reſurrexit, corpuſq; ſuum verè nouarum frugū terræ noſtræ faſciculum, verus ipſe ſacerdos, coram domino Deo patre ſuo leuauit, & ſanctificauit. Nihil ergò quæſtiōis remanet, cur dies ille, quo Spiritus ſanctus datus eſt, qui vtique à die qua reſurrexit, quinquageſimus eſt, Iudęorum quoq; fuerit pentecoſtes: quia (ſicut iam dictum eſt) non ab ipſa veſpera paſchali, ſed à ſubſequente prima ſabbathi, dies pentecoſtes incipiebant computari. ¶ Offeramus itaq; domino hac die panes primitiarum duos, id eſt, pro duobus illi gratias agamus beneficijs, ſcilicet quòd vno eodemque ſpiritu ſuo & olim veteribus legem ac mandata ſcripſit in tabulis lapideis, ſicut Moyſes in Deuteronomio ait: Deditq; mihi duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei. Digitus enim Dei Spiritus ſanctus eſt, & nunc nouis, id eſt, Euangelicis patribus gratiam in tabulis ſcripſit carnalibus. Solennemq́ue agamus diem poſt ſeptem ſeptimanas emicantem, & numero ſuo, id eſt, quinquagenario, iubilæum ſignificantem, id eſt, dimittentem, quo ab omni debito dimiſsi, ad antiquam reuertemur poſſeſsionem, quam perdidimus ſub peccato venundati. Nam quomodò poſt ſeptem hebdomadas feſtiuus hic dies erumpit, ſic poſt mundi circuitum, in quo nunc laboramus, ille dies æternaliter feſtiuus effulgebit, quo iam non laboranimus, ſed felici otio compoſiti, ſolem verum feſto diademate coronatum ſpectabimus, mirabimur, laudabimus. Nunc ſecūdum officium eiuſdem diei, de eodem ſpirituſancto (vt cœptum eſt) proſequamur, Epiſtolam in capite ponētes, quæ eius narratur aduentus.

Exod. 24. — *Leuit. 23.* — *Duæ cauſæ ſolennitatis pentecoſtes.* — *Deut. 9.* — *2. Cor. 3.* — *Leuit. 25.* — *Rom. 8.*

Quid ſignificauit, quòd ſonus factus eſt de cœlo adueniente Spiritu ſancto. Caput XIII.

Sonus qui adueniente Spiritu ſancto repente factus eſt de cœlo, ſignum fuit ſoni, qui in omnem terram exiturus erat, cœlis illis, quos nunc firmare veniebat, enarrantibus gloriam Dei, & firmamento conſtantiſsimæ fidei illorum annuntiante opera manuum eius, cum magnifico verbi tonitru & miraculorum coruſcationibus. Sic enim mox futurum erat, hoc ſpiritu per os illorū intonante Chriſti præconia, vt ad pœnitentiam commoueretur & contremiſceret terra, & fundamenta montiū, id eſt, corda ſuperborum, conturbarentur & commoueren tur, audito quoniam iratus eſt eis, niſi pœnitentiam egerint. ¶ Vndè & in Apocalypſi, cùm accepiſſet angelus thuribulū, & impleſſet illud de igne altaris, & miſiſſet in terram, facta ſunt tonitrua, & voces & fulgura & terræmotus magnus. Nunc ignis ille mittebatur, vndè & apparuerunt Apoſtolis diſpartitę linguę tanquam ignis, ille (inquam) ignis mittebatur in terram, quo angelus ille, magni conſilij, dudum impleuerat aureum thuribulū immaculati corporis ſui, & nunc aſſumptus in cœlo agebat quod dixerat: Ignē veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat? Cur Spiritus ſanctus, cuius natura eſt inuiſibilis, inuiſibilem foris ignem oſtendit.

Actu. 2. — *Pſal. 18.* — *Pſal. 17.* — *Apoc. 8.* — *Eſa. 9.* — *Luc. 12.*

Caput XIIII.

Quòd vero foris quoq; viſibilis oſtenſus eſt ignis, qui vtique non erat ipſa quæ inuiſibilis eſt, ſubſtantia Spiritus ſancti: quod, inquam, ignis viſibilis oſtēſus eſt, ſignū nobis fuit diuinæ eius operationis, vt per effectus, quos nouimus, huius noſtri ignis, intelligamus quid hic ignis, hic Deus, hic ſpiritus ſanctus operetur in nobis. ¶ Eſt autem multiplex in rerum viſibilium natura, viſibilis ignis commoditas. Cœlum in ſole & luna ſyderibuſq; miris ornatibus illuſtrat: terram autē non ſolum fuſo deſuper lumine

Multiplex effectus & commoditas ignis.

lumine lætificat, ſed & beneficio caloris ad gignendum prouocat, & ſinu eius recepta nutrit ſemina. Præterea de ſilicum venis exceptus, & competentibus alimentis enutritus, noctem nobis alleuiat, abſentemq́; diem lux agit æmula, & innumera mortalibus præſtat cómoda, quibus vitæ pręſentis iuuatur inopia. Adde, quòd tunc temporis ex iuſſu domini ſemper ardebat in altari, ſacerdote iugiter ligna ſubiiciente, quodq́; conſumebat holocauſtum, quodq́; ſacrificium ſic dicebatur, eò quòd eſſet totum incenſum. ¶ Sed inter cętera naturalia præclarũ hoc habet ignis, quod diuiſus in partes, mutuati non ſentit detrimenta luminis, horum omnium ſignificationes referri ad Spiritumſanctũ & opera eius, his qualitatibus aſsimilari nouerunt, qui ſcripturas legũt. Igitur quòd in igne Spiritus ſanctus oſtenſus eſt, ſignum fuit, nõ ſibi, ſed nobis quibus diuina maieſtas eius ab initio ſignis loqui conſueuit.

Leuit. 6. num. 28. 29.

Cur cùm Patris & Filii & Spiritus ſancti vna ſit ſubſtantia, magis Spiritus ſanctus dicatur ignis. Caput XV.

NEc illud omittendum eſt, cur cùm vna ſit ſubſtantia patris & filii & Spiritus ſancti, magis & penè ſola perſona ſancti Spiritus appelletur ignis, & nõnunquam ignis domini, vt ibi: In igne enim domini deuorabitur omnis terra. Quod tamen mirũ non videbitur, ſi ad memoriam reuoces, quia propriè vel naturaliter amor eſt iſte Spiritus. ¶ Amor, inquam, vel charitas, qua pater filium vel filius diligit patrem, Spiritus ſanctus eſt, qui & bonitas vtriuſq; dicitur & eſt. Nã ſi quęras, inquit Auguſtinus, quis omnia fecit, reſpõdeo, Deus. Si quæras per quid, per verbũ ſuũ. Si quæras, quare? quia bonus eſt, omnia fecit. Et hæc trinitas vnus eſt Deus. Itaq; amor Dei Spiritus ſanctus eſt. Amor autem tam ſpiritualis quàm carnalis reuera ignis dicitur & eſt, adeò ſenſibiliter calens, vt nemo amantium calorem eius neſciat. Sed cum Deo, conſubſtantialis amor ſuus ſit, ſic eodem amore ſuo Deus ignitus eſt, vt ſine diſtinctione perſonarum dicatur Deus, & ſit inuiſibilis atq; incorporeus ignis, iuxta illud Apoſtoli: Etenim Deus noſter ignis cõſumẽs eſt. ¶ Veruntamen vbi perſonarum diſtinctione opus eſt, cùm quid cuiuſque perſonæ ſit proprium, diſtinguimus, ſicut Deum patrem, vitam in ſe immortaliter viuentem: filiumq́; eius dicimus veram & incommutabilem ſapientiam, per quam vniuerſam condidit creaturam: ſic Spiritum ſanctum dicimus amorẽ eius, per quem concupiſcit rationalem & inhabitare appetit creaturã. Qui amor quaſi ignis, imò vt verè ignis ad eandem appoſitam ſibi tẽdit rationalẽ creaturam, ſicut hic ignis viſibilis ſemper in appoſitam tendit competentem ſibi materiã. ¶ At illo igne, quæ conflatur, non cõſumitur creatura, ſicut hoc igne viſibili cõſumũtur ligna, fœnũ, ſtipula: ſed quemadmodum aurum & argẽtum hoc igne liqueſcunt, neq; conſumuntur, ſed perſiſtũt, & puriora ſunt, ſic illo igne, illo, vt ait Eſaias, camino qui eſt in Hieruſalem: Beata rationalis creatura, inconſumptibiliter liqueſcit in incẽdio huius amoris, in torrẽte huius voluptatis, ſemper pura, ſemper liquida, ſemper ardens amore, ſemper fruens Deo amatore, deſiderando non indigens, fruendo non faſtidiens.

Sopho. 1.

Spiritus ſanctus amor eſt, ideo & ignis dicitur.

Heb. 12. pater, uita: filius, ſapiẽtia: ſpiritus ſanctus, amor proprie dicitur.

Differẽtia inter ignẽ viſibilẽ, & inuiſibilem.

Eſai. 31.

Cur ita Spiritus ſanctus in igne apparuit, vt de eodẽ igne linguas quoq; formare dignatus ſit. Cap. XVI.

CVm igitur conſtet, rectè Spiritum ſanctũ in igne apparuiſſe, eò quòd hic Deus noſter ignis cõſumens ſit: quæritur & illud, cur ſic in igne apparuerit, vt ex eodẽ igne linguas formare dignatus ſit. ¶ Sed & hoc ſigno magnificè nobis eiuſdem Spiritus ſancti commẽdatur operatio. Spiritus enim coæternus patri & filio per linguam, quę maximam habet cognationem cum verbo, non ſolum hoc expreſsit, quod eiuſdem ſit ſubſtãtiæ, cum eodẽ Dei verbo, ſed & hoc, quod per ipſum Deus pater ſuum nobis eloquatur verbũ, ſicut ipſe in Pſalmo dicit: Lingua mea calamus ſcribę velociter ſcribentis. Nanque vt aduerteremus, hũc eundem Spiritum per illũ Pſalmi verſiculũ exprimi, ipſe qui incarnationem filij Dei operatus eſt, cuius incarnationis ille Pſalmus epithalamium eſt, ipſe, inquam, qui verbum bonum de corde patris eructatum, in vterum virginis humanę naturæ vniuit, nunc in lingua Spiritus ſanctus apparuit, vt idem ipſum verbum mentibus apoſtolorum inſcriberet, ſic quoq; comparãdus calamo ſcribæ velociter ſcribẽtis. ¶ Quapropter congruè verſus hic, lingua mea, cum pręcedenti, eructauit cor meum, in officiis quoque cantantur apoſtolorum, quod tamen frequentius eſt in officiis virginũ. Et rectè, quia verbum hoc in ſinum virginitatis plenius atque excellentius eructatum eſt, videlicet, ita, vt inde carnem aſſumeret: in cordibus autem Apoſtolorum ita, vt inde voce corporea ſumpta, nobis audibile & intelligibile fieret. Igitur quia Spiritus ſanct⁹ illa Dei patris lingua eſt, qua, velut calamo ſcribæ velociter ſcribẽtis, bonũ verbũ ſuũ humanæ naturæ velociter, vt voluit, totum inſcripſit, dicens, opera ſua regi, id eſt, aſſumpto homini: vt idem omninò,

Deũt. 4. Actor. 2.

Cur in linguæ ſpecie apparuit Spiritus ſanctus

Pſal. 44.

Spiritus ſanctus lingua & calamus ſcribæ.

ninò, quòd ipſe operari ſciat & poſsit, rectè ſuper apoſtolos oſtēſus eſt in lingua, quibus eiuſdem verbi & incarnationis eius notitiā, vt eloquenter prædicare ſecundū ſcripturas, homines hactenus idiotæ ſcirent, eadem calami velocitate inſcribere veniebat.

¶Per hoc maximè cōſonat & cohæret Euāgelio, quoniā impletū eſt hic, quod dicitur illic. Hæc locutus ſum vobis apud vos manens. Paracletus autem ſpiritus ſanctus, quē mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis. Ecce enim miſſus ſtatim doctorem illū ſe profitetur, qui iuxta promiſſum ſponſi in morte agonizātis, paracletus, id eſt, conſolator filiis eius órphanis aduenerit. doctorem, inquam, qui illos doceat omnia, ſed hoc ſigno profitetur, dum oſtenditur in lingua, ſimulq; omniū edocet gētium loquelas, vt omnibus eloquerentur hominibus, ea de quibus ſoli docebātur interius, dei magnalia. Quòd non, vt quidē opinantur, apoſtoli vna tantum, id eſt, Hebræa lingua loquebantur, ita vt cuiq; genti ſua videretur, quod miraculum, vt ait Beda, non loquentium eſſet, ſed audientium. *Iohan. 14.*

Caput XVII.

ET non (ſicut ſuſpicantur nōnulli) ſic in illorum vocibus omnes loquelæ atque ſermones audiebantur, vt tamen vna tātum lingua ſcilicet Hebræa, loquerentur: ſed vniuſcuiuſq; nationis homini ſua lingua videretur: quod, vt ait Beda, miraculum non loquentiū eſſet, ſed audentium, id eſt, non illis qui loquebantur, erat vera virtus, ſe in audientium auribus prodigium, imò error, id eſt, non rei exiſtentis erat ſenſus. ¶Non, inquā, ſic egit ille ſpiritus veritatis, nec ſic opinatē de illo, quicunq; prudēter diſcernit, quid deceat magiſtrum illum, qui omnē veritatē docere venit. Supereſt enim, vt ſcripta quoque illorum, quæ diſperſi per mundū vniuerſum, diuerſarū linguarū hominib⁹ mittebāt: iſti vnius tantum, id eſt, Hebraicæ linguæ literis eos afferant ſcripſiſſe, omnemq; hominem, cuiuſq; linguæ, quicunque vidiſſet Hebraicos illorum apices, eodem miraculo ſuæ linguæ ſcripturam æſtimauiſſe: Quod valdè ridiculum eſt: Saltem nos Latinos excipiant. Nam de nobis certum habemus, quia ſcripturas, quas Hebraicæ aut Grǽce conſcripſerunt, abſq; tranſlatoribus legere nequimus. Illud quoquè conſequens eſt, vt quamcunq; ipſi linguam audirent, putarent Hebræam, quamcunque viderent ſcripturam, exiſtimarent eſſe Hebraicam. Quod nimis friuolum, ut dictum eſt, ineptumq; & erroneum, ſanctoq; ſpiritui probatur indignū per omnia. *Vera diuerſis linguis locuti ſunt & ſcripſerūt apoſtoli.* *Iohan. 16.*

¶Nec difficile eſt, hāc præſumptuoſam ſuſpicionē, ſcripturæ quoq; authoritate explodere. Et repleti ſunt, inquit, omnes ſpiritu ſancto, & cœperūt loqui variis linguis, prout ſpiritus ſanctus dabat, eloqui illis. Cœperunt loqui variis linguis, vt ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis, ſcripturæ verba ſunt, quibus omninò repugnat id, quod prędicta ſuſpicio cōiectat. Loquebātur ergo, nec falſo videbātur loqui, dabatq; verè ſpiritus ſanctus eloqui illis: verùm, nouum hoc canticum, vt canimus, ponens ſanctificatiōis ſignum, vt in ore eorū omnium genera naſcerentur linguarum. *Actor. 2.* *Myſteriū in gentibus linguarum.*

¶Nouum inquam, ſignum: Significabat enim, quòd eccleſia Deum, hactenus notum ſibi in ſola Iudæa, linguis omnium gentium deinceps eſſet locutura. Ita verò ſignum fuit, vt cauſa quoq; efficiens, principiumq; eſſet futuræ rei. Nam quomodò gentium magiſtri fierent, niſi per ſcientiam linguarum copiam habuiſſent conferendi cum eis ſermonem? Quomodò, inquam, ſaltem reſpondiſſemus amen, ſuper benedictionem illorum, cùm quid dicerent, neſciremus? ¶Turrim iſti ædificaturi erant, nunc tempore accepto & opere diuino, turrim, inquam, cuius cacumen cœlos tangeret, per quam futurum quiſq; metuens iudicium, in cœlum fugere poſſet. At illi, qui olim abſq; Dei magiſterio, ſoloq; humano opere, ſuperbia duce turrim ſibi extruere voluerunt, per quam aſcenderent in cœlum, facta confuſione linguarū, cùm prius eſſet terra labii vnius & ſermonum eorundem, diuiſi contra ſe, ac diſperſi ſunt. Igitur nunc quandò Dei conſilio turris corporis Chriſti (quod eſt Eccleſia) de viuis & electis lapidibus per vniuerſum mundum ritè & ordinatè cōſtruitur: rectè omnes linguæ ad horum artificum ora reoucantur, ne, ſicut ibi, cùm quis poſceret lapidem, alius offerebat bitumen, cùm peteret aquam, porrigebat trullam: ita hic, cùm ſtructores noſtri annuntiarent pacem, nos ſuſpicaremur bellum: cùm prædicarent regnum Dei, nos putaremus gloriam mundi. *Pſal. 75.* *1. Cor. 14.* *Gene. 6.* *Aliter apoſtoli, quam babylonij, turrim ædificauerunt.* *1. Pet. 2.*

Quàm congruè ſpiritus ſanctus in Apoſtolos hora tertia aduenerit.

Caput XVIII.

OPportunè ſpiritus ſanctus, omniū arbiter ſacramentorum, hora tertia ſuper Apoſtolos adueniens, viuificis eandem horam dedicauit myſteriis, quà homines adhuc ſobrii & carnalibus cibis adhuc ieiuni, primùm quærere debent regnum Dei. *1. Cor. 11.* *Duæ cauſæ, cur Euchariſtiam inſtituit dominus poſt cœnam.*

¶Nam quia dominus noſter, qua nocte tradebatur, poſt typicam agni cœnam, ſacram

O corporis

corporis & ſanguinis ſui tradidit Euchariſtiam, fortè parum aut nihil referre arbitrare mur, vtrum pranſi an ieiuni ad illud vitæ epulum accederemus. At ille ratione & articulo temporis agebatur, vt tali hora ſacramẽtum illud condere non moraretur. Ratione: quia non ante conſummationem veteris, inchoandus erat ordo noui ſacrificij: articulo tẽporis, quia ſtatim capiẽdus, & ad paſsionẽ ducendus, aliud non habebat ſpatium, vt ante mortem ſuam hoc hæredibus ſuis conſcriberer teſtamentũ. Vndè cùm illis tràdens ſanguinis ſui calicem, dixiſſet: Bibite ex hoc omnes, hic eſt enĩ calix ſanguinis mei, &c. ſtatim addidit: Dico autem vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis, vſq; in diem illũ, cùm illud bibam vobiſcum nouum in regno patris mei. ¶ Et quidem cum in regno patris, id eſt, cùm iam factus immortalis, poſt reſurrectionem ſuam cum diſcipulis ſuis manducauit & bibit: potuit tunc primùm tradere illis corpus ſuum, & calicem noui æterni teſtamenti, ſed nũc magis ordinatè egit, quia teſtamentũ ratũ nõ fuit: niſi, vt ait apoſtolus, mors interuenerit teſtatoris. ¶ Igitur ſpiritus ſanctus, qui huius & omnium ſacramentorum author & virtus eſt, congruè hora tertiã dari dignatus eſt, vt tempus oſtenderet, quo ſua quoq; ſacramenta dari vel celebrari magis conueniret. Vndè rectè vniuerſalis ecclesiæ cõuẽtus, magis hac hora (niſi fortè dies ieiunij ſit) congregari conſueuit, & dicta hora tertia, quę cæteris illuſtrior eſt, ob honorẽ eiuſdẽ ſpiritus ſancti, ſolennia Miſſarũ celebrari aſtantibus choris, cum pſallentio communi. Nec cuiquam hæc diuina traduntur myſteria, poſt cibum corporis, niſi vrgeat ea, quæ retardari non poteſt, inſtantis neceſsitas mortis.

Matth. 26. *Luc. 24.* *Iohan. 21.* *Hebr. 9.* *Hora tertia debet Miſſa celebrari non poteſt cœnã.*

Quòd ſigna prædicta ſpiritus ſanctus viſibiliter quidem oſtendit, ſed inuiſibilis inuiſibiliter operatus eſt, & intrinſecus corda repleuit. Caput XIX.

ET hæc quidem, quæ dicta ſunt, extrinſecus viſa vel audita ſunt: intrinſecus autem omnis erit gloria, cuius hæc deforis apparentia ſigna fuerũt. Intus enim bea ti apoſtoli mundo corde deum videbant animarum ſuarum ſecreta magna cum maieſtate ſubeuntem, ſuamq́ue fortitudinem largiflua dulcedine temperantem, vt adhuc fragilia mortalium hominum pectora, non tàm miraculo potentiæ terreret, quàm intimo ſenſu gratiæ lætificaret. Ibi enim erat, de quo dictum eſt: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Item: Spiritus enim meus ſuper mel dulcis. Item: Et vinum lætificat cor hominis. De quo & Iudæi, quaſi diuinantes, muſto, aiunt, pleni ſunt iſti. Ibi, inquam, id eſt, in nouos vtres cordium, miſſum erat feruidum diuinæ ſubſtantiæ muſtum, Spiritus ſanctus, ſicut ait illis, promittens eum dominus Chriſtus: Vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

Matth. 5. *Quanta dulcedine repleuit apoſtolos ſpiritus ſanctus.* *Pſal. 45.* *Eccle. 24.* *Pſal. 103.* *Actor. 2.* *Mat. 9.* *Iohan. 14.*

Quòd nõ eo minor ſit ſpiritus ſanctus, quia capabilis eſt humano ſpiritui, cùm idem de patre & filio debeat intelligi.
Caput XX.

IN vobis, inquit, erit: Capabilis enim, vt ſuperius iam dictum eſt, humano vel angelico ſpiritui, ſpiritus ſanctus eſt. Quod cùm ſufficere poſsit ad probandam eius veram diuinitatem, quidam hæreticorum in ſuæ potius perfidiæ verterunt argumentum. Dicentes enim, patre filium eſſe minorem, ſpiritũ quoq; filio minorem, huic aſſerere voluerũt, quòd in nobis ſit, atq; humanarum patiatur contagia animarum. ¶ Sed hoc dicendo, peccatores errauerunt, & falſa loquuti ſunt. Cõſequitur enim eos, vt nec patrem nec filium confiteantur eſſe Deum. Paria nanq;, imò eadem dicta ſunt, ſicut, exempli gratia, hodiernum probat Euangelium. Vbi cùm dixiſſet filius: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, protinus adiecit: Et pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Igitur cùm ſpiritum ſanctum negant eſſe Deum, eò quòd dictum ſit, apud vos manebit, & in vobis erit, conſequitur, vt nec patrem nec filium fateantur eſſe Deum, eò quòd de patre & de ſe dicat filius: Veniemus, & manſionem apud eũ faciemus. ¶ Sed his exploſis, & cum fumo ſuo, cum quo de puteo abyſsi tanquàm locuſtæ exierunt, euentilatis, hoc potius in argumẽtum veritatis Catholica fides arripit, deum eſſe ſpiritum ſanctum comprobans, eò quòd humano ſpiritui capabilis ſit: quod propium diuinæ eſt ſubſtantię, ſancto ſpiritui cum patre & filio commune, qui vnus & ſolus Deus nullius capax, ſuæq́ue creaturæ rationali capabilis eſt.

Error. *Pſal. 57.* *Cõfutatio.* *Iohan. 14.* *Apoca. 9.*

Quod licet apoſtolis dictũ ſit, de ſpiritu ſancto, quia apud vos manebit, proprium tamen filii Dei ſignum fuerit, quod dictum eſt Iohanni: Super quem videris ſpiritum deſcendentẽ ſicut colũbam, & manẽtem in eo. Cap. XXI.

SCiendum verò, quia in eo quod ait dominus diſcipulis ſuis de ſpiritu ſancto, apud vos manebit & in vobis erit, longè diſferentem modum manſionis, ratio cogit accipi, ab eo quod in vnigenito Dei filio idẽ ſpiritu

Iohã. 14.

Iohan.1.

ritus manſit, de quo dictum eſt: Super quem videris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam, & manentem in eo, hic eſt qui baptizat.

¶ Quæ manendi differentia ſi rectè animaduerſa fuerit, ſimul & illud clarebit: cur cùm tota trinitas apud dilectorem ſuum manſionem faciat, ſępius & quaſi ſingulariter hoc de ſpiritu ſancto ſcriptura ſacra contineat.

Duplex modus manendi, quo manet ſpiritus ſanctus in ſanctis.

¶ Manere ſpiritum ſanctū in creatura ſua, duobus modis accipimus: Vnus quidem modus eſt manendi, cum illa creatrix ſubſtantia, per ſeipſam creaturæ replens ſubſtantiā, ſemper inhabitat, quòd de beatis angelis ſanctorumq; hominum ſpiritibus, qui iā cum Deo ſunt, carne ſoluti, nō eſt dubitandum.

Vno per ſubſtantiam.

De his autem, qui adhuc in carne mortali ſunt, non idem eſt arbitrandum: quia, quandiu corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, multis varietatibus ſubiacet, & nunc quidem dilatato corde, ſi valdè perfecti ſunt, viſitationem illam merentur: quæ, vt ait Gregorius, ſignificatur in Helia per tenuē auræ ſibilum: virtutemq; reſumunt, vt idem Helias, qui poſt eundem ſibilum regna vertit, reges alios vngens, prophetamq; Heliſæum: nunc deficiēte animo trepidant, vt idem rurſus, qui paulò ante verbo cœlum clauſerat, & nunc propter verba mulieris per deſerta fugiebat.

3. Reg. 19.

Altero, per fidem.

¶ Alius verò manendi modus eſt, cùm per fidem inhabitare incipiens, Eccleſiam ſuam nūquam in infidelitate derelinquit, vel cætera chariſmatum dona ſemel tribuens, poſtea nunquā ſubtrahit. Verbi gratia: Paulo Apoſtolo datā ſapientiam, non ſic per tempora diſtinxit, vt nunc affluente dono ſapiens, nunc relabente fieret inſipiens. Et de hoc quidē modo dicit: Nō te deſeram neq; derelinquam. De modo autē ſupradicto: Auerte, inquit, oculos tuos, quia ipſi me auolare fecerunt. Itemq́ue de hoc modo ſcriptum eſt: quia quatuor animalia incedentia non reuertebantur, ſed vnumquodq; ibat ante faciem ſuam, id eſt, in propoſito ſuo permanebat. De modo autem ſupradicto: Ibant, inquit, & reuertebantur in ſimilitudine fulguris coruſcantis.

Hebr. 13.
Cant. 6.
Ezech. 10.
Ezech. 1.

Aliter in chriſto quam in ſanctis ſemper manet ſpiritus ſanctus

¶ Nec quiſquam mortalium extitit, in quo hic ſpiritus, qui diuini amoris ſubſtantia eſt, æterna ſtatione requieſceret, præter illum virum vnū quem ſeptem mulieres, id eſt, ſeptem huius ſpiritus gratiæ, ſemel apprehenderunt, ſemperq; tenuerunt: propter quod & dictum eſt: Super quem videris ſpiritum deſcendentem & manentē in eo: non quòd tunc primum in illum ſpiritus deſcenderit, quippè qui totam plenitudinem in ſe corporaliter habitantem ab ipſa conceptione habuit, ſicut ſcriptū eſt: quia ſapientia ædificauit ſibi domum, ſcidit columnas ſeptem, id eſt, ſapientia Dei patris in ædificatione vel conceptione ſui corporis ſtatim ſeptem, ſpiritus ſui, gratias adhibuit: ſed fidei præcurſori & teſti eius ſignum opportunum datum eſt, vt ſciret, quale de illo teſtimonium perhibere deberet.

Eſa. 4.
Iohan. 1.
Coloſſ. 2.
Prouer. 9.

1. Cor. 12.

Cur potius ſpiritus ſanctus quā pater aut filius in nobis manere dicitur.

¶ Secundū fidem autem & cætera chariſmatum dona ſingulis, prout vult, ipſis diuiſa, ſemper, vt dictū eſt, in eccleſia ſua, ſpiritus ſanctus habitabat. Quæ dona, quia propriè ſancti ſpiritus opera ſunt, iccirco ſæpius & quaſi ſingulariter, vt ſupra dictum eſt, manſionem ſancti ſpiritus in nobis ſcriptura ſacra commēdat, cùm tota trinitas capabilis ſit, & manſionem ſibi in nobis faciat: quia nunc in nobis peregrinantibns per illa dona ſua Spiritus ſanctus inhabitat, in futuro autem æternis complexibus ipſa trinitatis inhabitabit ſubſtantia.

Quòd vbique eſſe non niſi Deus poſsit, vndè Spiritus domini, quia repleuit orbem terrarum, deus eſt.

Caput XXII.

Sapien. 1.

Spiritus ſanctus repleuit orbem terrarum.

Nihilominus & per hoc quod cantamus ad introitum: Spiritus domini repleuit orbem terrarum, diuinam eius eccleſia catholica prædicat potentiam. Quis enim niſi Deus hic eſſet, diuiſis apoſtolis per orbem terrarū, quomodò vno eodē tempore poſſet omnibus adeſſe? Verbi gratia: Thomæ in India, Petro vel Paulo Romæ: imò cū per annos ſingulos, tā ſabbatho ſancto Pētecoſtes, quàm ſabbatho paſchæ, baptiſmi ſacramēta ſancta celebrat Eccleſia, quòd abſq; ſancto ſpiritu nullā noſcitur virtutē habere, quomodò in toto orbe terrarū, quo iā eccleſia diffuſa eſt, poſſet adeſſe, vt in fontes plenitudo eius vbiq; deſcēderet vbiq; ſpiritualis equitatus Pharaonis, id eſt, peccatorū omniū turbas, fluctibus operiret? Sic eñ orbē terrarū illum replere dicimus, vt eccleſiā vniuerſam, quæ per orbem terrarum diffuſa, intelligere debeamus. Mundi enim elementis vel corporibus inanimatis diuinitas nō capitur, ſed ſanctam eccleſiam vbique replere rectè creditur. ¶ Quodq́ue magis dignum verumq́ue diuinæ maieſtatis eius eſt ſignum, ipſum eiuſdem eccleſiæ caput implet, ſicut ſcriptū eſt: Ieſus autem plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt à Iordane. Diuinam igitur eius vbiq; teſtamur eſſe pręſentiā, cantādo in introitu: Spiritus domini repleuit orbem terrarum, iam dicto ſenſu huius enumerationis illud reſpiciēte, quod eccleſiam adhuc paruulam, ſed toto orbe terrarum diffundendā, id eſt, Chriſti diſcipulos repleuit, progenitis in ore

Luc. 4.

orum pro ſigno vniuerſis orbis terrarũ linguis. ¶Quod verò ſequitur: Et hoc quod cõtinet omnia, ſcientiam habet vocis: cur ſapientia dixerit, manifeſtum eſt, ex eo quod addidit: propter hoc qui loquitur iniqua, nõ poterit latere: vel quod præmiſit & nõ liberabit maledictum à labiis ſuis, quoniam rerũ illius teſtis eſt Deus, & cordis eius ſcrutator eſt verus, & linguæ illius auditor. Per quæ cõſtat ſic eſſe dictum, ſcientiam habet vocis, ac ſi dixiſſet, nouit, qua mente quiſq; loquatur. Veruntamen in ratione præſentis officii ſciẽtiam linguarum reſpicit, quarum diuerſitatẽ dando fidelibus ſuis magnificè probauit, ſcientiam ſe habere omniũ, per quæ poteſt vox humana variari.

Spiritus ſanctus ſcientiã habet vocis. Sapient.1.

Quòd ſancti ſpiritus effuſio, totius ſit diuini operis cõfirmatio. Caput XXIII.

Pſal.67.

BEnè ſupradicto ſancti Spiritus operi cõgruit hæc offerenda: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Nam vt nouerimus, quia ſpiritus ſancti effuſio totius diuinitatis confirmatio ſit, hoc primo dicendum eſt, quid ante aduentum eiuſdem ſancti ſpiritus in apoſtolis ſuis dominus operatus ſit, fidem vtiq; in illis operatus eſt, quæ ex ore Petri pro omnib⁹ ſonuit: Tu es Chriſtus, filius Dei viui. ¶Sed hæc quàm infirma fuerit, antequàm Spiritus ſanctus adueniret, cunctis liquet ſcientibus, quia Petrus, idem Apoſtolorum princeps, vnius ancillæ voce territus, illum quem, vt iam dictum eſt, Chriſtum filium Dei viui cõfeſſus fuerat, ſe noſſe negauit. Vbi verò ſpiritus huius donum accepit, nec Romani principis imperiũ timuit, ſed vſque ad mortem confitens, eadem morte ſua Chriſtum clarificauit. ¶Fidem igitur ſpiritus ſanctus in Apoſtolis confirmauit, atque ideò benè vt dictum eſt, in offerenda canimus: Confirma Deus hoc, quod operatus es in nobis, vt per eundem ſpiritum fides eadem in nobis cõfirmetur, ſubiungentes, à tẽplo tuo, quod eſt in Hieruſalẽ, id eſt, ab eccleſia Apoſtolica, quæ vtiquè cœpit ab Hieruſalem, id eſt, à Iudæa, ſicut alibi loquitur ipſe dominus, quia ſalus ex Iudæis eſt. Per eundem, inquam, ſpiritum cõfirmari poſcimus, quia præter hunc quicquid credimus, quicquid baptizamur, quicquid molimur, infirmum & vacuum eſſe comprobatur. Nam & cœli, ſcilicet ordines ſupernorum ſpirituum, in eo quidem firmati ſunt verbo domini, vt in ſua natura rationales eſſent & ęterni, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ firmata eſt: qua in ſimilitudine Dei, id eſt, in ſanctitate perſiſtunt. Vndè alibi ſcriptum eſt: Spiritus eius ornauit cœlos.

Matth.16. Fides apoſtolorũ ante aduentum ſpiritus ſancti infirma. Luc.22. Iohan.21. Cõfirma hoc Deus. &c. Pſal. 67. Iohan.4. Iob.24.

¶In reliquis pręſentis hebdomadæ officiis, cùm penè omnia ſancti ſpiritus nomen perſonent & gratiam, ſola poſſunt Euangelia facere quæſtionem, quid ad aduentus eius pertineant ſolennitatẽ. Quapropter de illis breuiter aliquid dicendum eſt, ad hoc duntaxat; vt eorum, cum ſingulis officiis, quibus deputata ſunt, appareat concordia.

De Officio ſecundæ feriæ.
Cap. XXIIII.

Euangelium. Iohan.3.

FEria ſecunda legitur hoc Euangeliũ: Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuũ vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam, & reliqua. Hoc quod dictum eſt, non quidem per ſe citius liquet, quid ad præſentem pertineat ſolennitatẽ, ſed quę pręmittitur lectio Actuũ Apoſtolorum, cõſiderata, confeſtim quaſi luminis radius cauſam eius elucidat. Loquẽte inquit, Petro, cecidit ſpiritus ſanctus ſuper gẽtiles, qui audiebant verbum. Et obſtupuerunt ex circunciſione fideles, qui venerant cũ Petro, quia in nationes gratia ſpiritus ſancti effuſa eſt, &c. Iccirco nanq; prædictum Euangelium cum hac ponitur lectione Actuũ Apoſtolorũ, vt comprobetur hoc opus ſpiritus ſancti, quo gentibus pœnitentiam ad vitam dedit, non eſſe factum mutabilitate conſilii, cùm filius antequam pateretur, idem voluerit, licet per ſeipſum tunc gentibus prędicare noluerit, imò diſcipulos mittens dixit eis: In viam gentium ne abieritis: Nam quòd hic ait Petrus: In veritate cõperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi: Hoc in Euangelio teſtatur filius Dei dicens, miſſum ſe eſſe, nõ ad iudicium, ſed ad ſalutem totius mundi: & ſubiungens, abſq; diſtinctione Iudæi atq; gentilis: vt omnis qui credit in ipſum, nõ pereat, ſed habeat vitã æternam, & cętera quæ ſequuntur. Adeò nihil quidẽ per ſe gentibus prædicauit Chriſtus, ſed de illarũ ſalute ſuiq; apud illas glorificatione multa prædixit. ¶Sic Iſaac nihil quidẽ per ſeipſum iuniori filio ſuo Iacob de afferendis ſibimet cibis mãdauit, ſed per conſortem corporalẽ illi Rebeccam Iacob ſubintroductus eſt, cùm ille benedictionẽ Eſau primogenito ſuo dare diſponeret. Nam Iſaac Chriſtum, Eſau populum Iudaicum, Iacob gentilem, Rebecca mater ſignificat ſancti Spiritus gratiam. Rebecca nanq; cõſulente, id eſt, ſancto ſpiritu cõſilii prouidẽte, iunior ille filius ſcilicet gentiũ populus, ingreditur ad Iſaac, videlicet ad Chriſtũ, tardante foris Eſau, & occupato in venatiõibus, id eſt, priore populo intento ceremoniis carnalib⁹. Ingreditur,

Epiſtola. Actor.10. Conſonantia epiſtolæ cum Euangelio. Actor.10. Matth.10. Gene.27. Myſteriũ veteris hiſtoriæ de Iſaac.

345

inquā, iunior populus cum obſeruatione decem mandatorū legis, quæ tradita ſunt populo priori, & ſcientia legis & prophetarū perornatur, velut ille Iacob à matre indutus eſt valdè bonis veſtibus Eſau, habens circa manus collumq́; pelliculas hœdorū, id eſt, apertam proferens confeſsionem peccatorum, cibosq́; offerēs, id eſt fidem, quæ operatur per dilectionem, eandem prēripit benedictionē, quæ in Apoſtolos deſcendit, ſicut audiuimus in ſupradicta lectione. Adhuc loquente Petro cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum, & erant loquentes linguis & magnificantes Deum.

Galat. 5. Actor. 10.

¶ Magnitudinem tantæ benedictionis hic introitus innuit: Cibauit eos ex adipe frumēti, & de petra melle ſaturauit eos. Per hoc enī fœlicitas gētium innuitur, quæ per ſpiritum ſanctum, interiorē ſacræ ſcripturæ, tanquam homines rationales, percipiunt medullam, cùm Iudęi carnales, tantum exteriorem, vt irrationalia pecora, ſectentur paleam. ¶ Sermo nanq; diuinus frumentum eſt, in quo literæ ſuperficies, palea ſenſus verò Spiritualis qui à nobis quæritur, medulla eſt. Vndè liquet, quòd Spiritus ſanctus quaſi pinguedo diuinæ ſubſtantiæ ſit, de quo in Pſalmo dicitur: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, quia videlicet eius inſpiratio verbi Dei pinguedinem noſtris animabus inſerit. Cibauit, inquam, Eccleſiam de gentibus ex adipe frumenti, vt dictum eſt. ¶ Saturauit etiam eos melle fluente de petra, id eſt, doctrina & ſapientia & ſolutione arcanorū, quę præceſſerūt de domino Ieſu, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Propter quod de eodem ſpiritu in communione dicitur: Spiritus ſanctus docebit vos, quæcunq; dixero vobis. Offerēda, intonuit: non dubiè ad hoc ipſum congruit, quia per Spiritum ſanctum apparuerunt fontes aquarum, id eſt, intellectæ ſunt ſcripturæ prophetarum.

Pſal. 80. Cibauit eos ex adipe frumenti. Et de petra melle ſaturauit eos. Coloſſ. 2. Iohan. 14.

Quòd Spiritus ſanctus extra catholicam non datur eccleſiam.

Caput XXV.

IN officio tertiæ feriæ prædicatur nobis, extra catholicam Eccleſiam non poſſe dari Spiritum ſanctum: ſoliſq́; apoſtolicæ fidei præſulibus eſſe datū, vt per impoſitionem manus ipſorum hi, qui confirmandi vel ordinandi accedunt, accipiant eiuſdem ſpiritus ſancti donū. Sic enim habet, quæ in hoc officio poſita eſt, lectio Actuum Apoſtolorum: Cùm audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolimis, quia recepiſſet Samaria verbū dei, miſerunt ad eos Petrum & Iohannem: Nondum enim in quenquam illorum venerat ſpiritus ſanctus, ſed baptizati tantum erant in nomine domini Ieſu. Tunc imponebant illis manus, & accipiebant Spiritum ſanctum. ¶ Et vt ſciamus non niſi per Apoſtolicæ fidei ianuam intrari debere in ſanctam eccleſiam, nec aliter accipi ſpiritus ſancti gratiam, congruè lectioni huic coniungitur hoc Euangelium, in quo dominus ait: Amen amen dico vobis, qui non intrat per oſtium in ouile, ſed aſcendit aliundè, ille fur eſt & latro, & cęt. Paſsim per libros patrum ſentētiæ reperiuntur, quibus confirmatur, talium ſacramenta, ſpeciem quidem pietatis habere, virtutem autem eius abnegare: quomodò palmes cū fuerit abſciſſus de vite, palmes quidem eſt, ſed iam fructificare non poteſt: & manus cùm abſciſſa fuerit de corpore, manus quidem eſt, ſed corporis vitam, ſenſumq́; in ſe retinere non poteſt.

Extra eccleſiam apoſtolicam non datur ſpiritus ſanctus. Actor. 8.

Non intratur in ouile, niſi per fidē apoſtolicam. Iohan. 10. 2. Tim. 3. Iohan. 15.

¶ Quapropter cùm baptizati à talibus, ad catholicam reuertuntur eccleſiam, non quidē repetitur in illis lauachrum carnis: ſiquidem baptizati ſunt in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti: multæ quippe hæreſes ſic quoq; baptizant, ſed per impoſitionem manuum accipiunt ſpiritum ſanctum, quem foris (vt dictum eſt) accipere non poterant. Hoc igitur, vt ſupradictum eſt, officio declamatur, foris non dari ſpiritum ſanctum, ſed intus per epiſcopos, quorum eſt, manus imponere, ex ſucceſſione Apoſtolorū, quorū & illa vox eſt in introitu, manus impoſitiōū & dictiū: Accipite iucunditatē gloriæ veſtræ, gratias agentes Deo, qui vos ad cęleſtia regna vocauit. Quod de apoſtolicis ſumptū epiſtolis parcè à litera detortū eſt. Nam pro eo quod dominus ait: Accipite ſpiritum ſanctum, iſti verecundè vtētes eius vice, dicunt: Accipite iucunditatem gloriæ veſtræ: Siquidem Paulus ad Corinthios ſcribens, qui ab eiuſmodi furibus & latronibus, quos in ſupradicto Euangelio dominus percutit, multifariè ſubuerſi fuerant, id eſt, à pſeudoapoſtolis, quia gloria veſtra ſumus ait: Et in alio loco: Gratias, inquit, gentes Deo, &c. Catholicorum quippè atq; orthodoxorum gloria eſt, quòd per oſtium intrauerunt ouile ouium, id eſt, per fidem illorum, qui non ſuam, vt hæretici, ſed Dei gloriam in ſpiritu ſancto quærunt. ¶ Vnde & in cōmunione canimus: Spiritus qui à patre procedit, ille me clarificabit. Quod idem eſt, ac ſi dixiſſet: Spiritum, qui à patre procedit, quicunq; dabunt vel accipient, non ſuam ſed dei gloriam vel glorificationem quærēt. In offerenda quoque, portas cœli aperuit dominus, donū ſancti ſpiritus prędicatur, quo ſcripturæ ſacrę apoſtolis, & per Apoſtolos nobis

Reconciliatio per manus impoſitionē. Accipite iucunditatē gloriæ ueſtræ. Iohan. 10. 2. Cor. 1. Ephe. 5. Iohan. 16. Gloriam Dei catholici: Hæretici ſuam quærunt.

O 3 apertæ

apertæ ſunt, vt manna verbi Dei plueret nobis dominus in abundantiam, quorum authoritate eccleſia catholica ab inſurgentibus in ſe hæreticis exaltatur, ſicut in ſequẽti verſu canimus.

Quod ieiuniũ æſtatis ipſa pẽtecoſtes hebdomada celebrandũm ſit. Cap. XXVI.

Rom 5. IN officio quartæ ferię prędicamus eã, quæ per Spiritũ ſanctũ data eſt, eccleſiæ multiplicem ſcientiã, conſonantibus maximè his, quæ ieiunio deputatæ ſunt euãgelicis ac propheticis lectiõibus. Illæ nanq; lectiones triũ dierum ieiunii magis conſonant officiorum partibus reliquis, nõ ſolũ ſenſu, ſed interdũ & litera, vt ille introitus: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, qui de lectione epiſtolæ, quæ ieiunio deputatur, ſumptus eſt.

Ieiunium pentecoſtes rationabiliter ab eccleſia Romana inſtitutum. ¶ Vnde ſatis eccleſiaſticè & hoc Romana cẽſet authoritas, vt ſemper in hac ſacra pentecoſtes hebdomada, ſiue tardius ſiue temperius termini occurrant, ieiuniorum celebretur ſolennitas, quod ab antiquis quoq; pręfinitum eſſe apoſtolicis, non dubia teſtantur ipſorum ſcripta. Non enim ab illis tradita eſt noua hæc allegoria, ſecundum quam viſum eſt quibuſdam noſtrorum, à prima hebdomada martii tres obſeruare hebdomadarũ τεσσαραδεκάδας, vſq; ad natale domini ad ſimilitudinẽ trium τεσσαραδεκάδων, quas matthæus in Chriſti generatione contexuit. Sed quia primum ieiunium veris, ſecundum ęſtatis eſt, & terminus quadrageſimæ nunquam ante veris initium, pentecoſtes verò nũquam ante ęſtatis occurrit introitum: placuit iure venerandæ matri Romanę eccleſiæ, in prima quadrageſimæ hebdomada, & in ipſa pentecoſtes ſolennitate, ieiuniorum eorundem officia pręfigere, nec vnquam propter velocitatem aut tarditatem terminorum eadem confundere. ¶ Nec verò contriſtat aut obſcu-

Ieiunium non contriſtat ſolennitatẽ ſpiritus ſancti. rat, ſed magis illuſtrat obſeruãtia ieiuniorũ, illam de aduentu ſancti Spiritus ſolennitatẽ: quippè, quia delitię Sancti ſpiritus, delitiarũ carnalium faſtidium important electorum mentibus: & quia ſponſus ablatus eſt, ieiunãdum eſt filiis eius, hoc Spiritu ſancto paracleto, ſic ſuam diſpenſante gatiam & conſolationem, vt delectentur gemitibus inenarrabili-

Matth. 9. Rom. 8. Mich. 2. bus, gementes vt columbę, gemitumque pro cantu habentes. Igitur hęc officia ſecundum ieiunium, quomodò ſuis in partibus conſonent, breuiter eſt aperiendum.

De officio quartæ feriæ. multiplicem eccleſię ſcientiam per Spiritum ſanctum eſſe datam. Cap. XXVII.

Dan. 1. PRimò officium quartę ferię, multiplicẽ, vt ſupradictum eſt, prędicat Eccleſię ſciẽtiam: quia iuxta quod ait Daniel, pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia: ſtudio virorum illuſtrium, quæ ſpiritu ſancto illuminati ſuut, de libris moyſi paciſq; prophetarum ſcriptis tanta creuit copia librorum, vt nos legentes, tanquam laſſi conuiuæ, plura relinquentes, videamur abſiſtere. Hoc myſticè ſanctum nobis innuit Euangelium, de quinque panibus & duobus piſcibus ſatiatis quinque millibus hominum, & duodecim cophini ex fragmentis impleti ſunt. Aucti ſunt enim domini benedictione, ſancti ſpiri- *Iohan. 16.*
tus effuſionem ſignificante: quo dato, lex & prophetæ inter ſtudia tractantium, ſicut illi *Eſai. 44.*
panes inter ora cõmedentium multiplicati *Sapient. 1.*
ſunt. De quo ſpiritu in lectione prima dicit ſapientia: quia ſpiritus domini repleuit orbẽ terrarum, &c. Et Eſaias in lectione ſecunda: Noli timere ſerue meus Iacob, & rectiſſimè quem elegi. Effundam enim aquam ſuper ſitientem, & flucnta ſuper aridam. Et exponẽs quid dixerit: effundam, inquit, ſpiritum meũ ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper generationem tuam. His conſonè prę-cinit introitus: Deus cùm egredereris coram populo tuo, iter faciens eis, habitans in illis.
Hic ſiquidẽ particulatim de Pſalmo LXVII. *Pſal. 67.*
ſumptus eſt, qui pſalmus totus de exaltatione Chriſti; & eccleſię glorificatione compoſitus eſt. Nam per prędictã ſcientiam, & cętera chariſmata Spiritus ſancti, egreſſus eſt Deus, id eſt, notus fact⁹ eſt in cõſpectu populi Chriſtiani, proſperũ iter faciens eis, remotis videlicet priſtinis errorum laqueis. ¶ Et quia prędicti doctores ſancti, quorum & illa vox eſſe poteſt in offerẽda: meditabar in mãdatis tuis quæ dilexi valdè: qui meditando diligenter ſacras expoſuerunt ſcripturas, idipſum dicũt *Pſal. 118.*
omnes, & non ſunt in eis ſciſmata: bene in *1. Cor. 1.*
communione recitatur eis illud domini di- *Iohan. 14.*
ctum, quod amplectuntur ipſi: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.

De officio ſexte feriæ: Synagogam per fidem eſſe reſuſcitandam. Cap. XXVIII.

FEria ſexta pulchro & mirabili myſterio ſignificat in euangelio nobis illud, quod futurum de ſynagoga ſperamus, videlicet ꝙ tandẽ per fidẽ Chriſti ſuſcitanda ſit, quæ nũc prę inuidia mortua eſt, ex quo Spiritus ſancti gratia venientẽ de gentibus eccleſiã ſuſcepit. Mulier nãq;, quæ à fluxu ſanguinis, tactu fimbriæ veſtimẽto ſaluatoris, ſanata eſt: eccleſiã de gentibus, archiſynagogi filia, quam idem dominus reſuſcitat, ſynagogam, quæ nunc (vt dictũ eſt) per infidelitatẽ mortua eſt, ſignificat. In quo illud mirabile valde eſt myſticũ

que,

que,quod quãdoq; filia nata eſt archiſynago gi, tunc mulier iſta cœpit infirmari,& quãdo hæc ſanata eſt,tunc illa obiit. Sic enim ſcriptum eſt in Euangelio: quia puella erat annorum duodecim,& mulier fluxũ ſanguinis patiebatur annis duodecim. ¶ Quid pulchrius, quid cõuenientius? Nã quãdo in Abrahã,Iſaac & Iaccob ſynagoga nata eſt, gẽtilitas ſordib⁹ idololatriæ tanquam fluxũ ſanguinis, cœpit languere. Et quoniam trahente & ſuſcipiente Spiritu ſancto teſtificatus eſt in Cornelio, hæc ſanata eſt:tũc ſynagoga inuidens,& indignam vitæ æternæ ſe iudicãs,mortua eſt.Sed iterũ reuiuiſcet,poſtquam plenitudo gentiũ ſubintroierit, quod præſenti ſactura prædicatur gratia ſpiritus ſancti. Huic in præeunte prophetica lectione dicitur ſub nomine ciuitatis ſuæ Sion:Exultate filiæ Sion,& lætamini in domino,qui dedit vobis doctorẽ iuſtitiæ, deſcendere faciat ad imbrem matutinũ, & ſerotinum in principio.¶ Per imbrẽ matutinũ & ſerotinũ doctrinã ſignificat Euangelicã,quæ illis & primo tempore tanquam matutinus imber,miſſa eſt:& nouiſsimo tanquã ſerotinus,mittẽda eſt. Et comedetis, inquit, veſcentes,& ſaturabimini, & laudabitis nomen domini dei veſtri,qui fecit vobiſcũ mirabilia.Comedetis,inquam, non cibum qui perit,ſed qui permanet in vitam æternam:de quo ad introitũ in perſona eius,quæ ſuſcitanda eſt,dicimus: Repleatur os meũ laude tua, &c. ¶ Quapropter nec illud à myſterio vacat,quod cum puellam dominus ſuſcitaſſet, additũ eſt: Et iuſsit illi dare manducare. Refecta enim interius dicet id quod, in offerenda canimus:Benedic anima mea domino,&c. Et tunc magis vniuerſaliter impletum erit, quod in communione canimus: Spiritus vbi vult ſpirat,videlicet habens poteſtatem,cum vult,vadere ad gentes, & iterum venire ad Iudæos, vbiq; ſua ſe voce prodens, quia nemo poteſt dicere, dominus Ieſus,niſi in Spiritu ſancto.

Matth.9. Marc.5. Act.10. Actor.13. Rom.11. Iohel 2. Iohan.6. Pſal.70. Luc.8. Pſal 102. Iohan.3. 1.Cor.12.

De officio ſabbati: Duos populos gentilẽ & Iudaicum pacem & concordiam habituros.Caput XXIX.

Sabbati officio, duorum concordia populorum præſignantur,Iudæi ſcilicet atque gẽtilis,qui tandẽ vno eodemq; ſpiritu ſe illuminatos profitentes,agnitum ambo ſine cõtrouerſia ſequẽtur Chriſtũ. Duo nãq; cæci, qui in Euangelio referuntur illuminati,hos duos ſignificant populos, quod ex præeunte lectione epiſtolæ manifeſtum eſt. Quibus enim niſi Iudæorum pariter & gentium, duobus contra ſe inuicem rixantibus populis Paulus ait: Iuſtificati igitur ex fide pacẽ habemus ad Deum, per dominũ Ieſum Chriſtum? Quod ſuperiora legentibus atque intelligentibus clarum eſt, vbi longa & valida diſputatiõe cauſatur Iudęos & Gręcos omnes ſub peccato eſſe,nec iſtos excuſabiles eſſe propter ignorantiã dei:nec illos iuſtificari potuiſſe ex operibus legis, & omnibus æquè neceſſariam eſſe Chriſti gratiam.Quibus omnibus ſub peccato cõcluſis tandem inſert:Iuſtificati igitur ex fide,&c. Itaq; duo cæci illuminati,myſticè duo ſunt populi, quorum & & illa vox eſt in introitu ſumpto, de prædicta lectione epiſtolæ: Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per inhabitantem ſpiritum eius in nobis. Adeò ieiunium fieri præſenti hebdomada,ratio vel authoritas exigit, vt maximè officijs conſonent lectiones,& euangelia ad ieiunium pertinentia. ¶ Sed & lectiones quinq;, ſi cõſiderẽtur,ſpiritus ſancti gratiã teſtantur,omnes quidem ſignificationibus rei competentibus, quædã autem aper tis vocibus, vt hæc prima Iohelis prophetæ: Effundam de ſpiritu meo ſuper omnẽ carnẽ, &c. Secunda quoque,qua dicitur: Numerabitiſq; ſeptem hebdomadas plenas vſq; ad alte ram diem expletionis hebdomadæ ſeptimę: pręſentem ſolennitatem contingit,quam nu meratis à paſchę die ſeptem hebdomadibus, pro aduentu Spiritus ſancti celabramus,quæ magna,& apud antiquos in memoriam datæ legis feſtiuitas hebdomadarum erat,& apud nos in memoriam datę gratię, id eſt remiſsio nis peccatorũ iucundus iubileus eſt. Et quia poſt factam duorum concordiã populorum, in breui dominus venturus eſt,rectè filias ab ſentiam ſponſi deflentibus, & cum deſiderio reditum eius expectantibus, illa conſolantis verba in cnmmnnione canimus:Non vos relinquam orphanos, veniam ad vos iterum,& & gaudebit cor veſtrrum.

Iohel.2. Leuit.23. Iohan.14.

Quod ſingula officia,quæ prædicta ſunt, ſingulis ſancti Spiritus donis conueniant. Cap.XXX.

Nunc in quo ſingulis donorũ Spiritus ſancti ſingula conueniant officia,breuiter perſtringendũ eſt. ¶ Prima duo ſabbati & ſequẽtis die pentecoſtes officia,ſpiritum ſapientiæ & intellectus prędicant. Sapientiam namq; & intellectum apoſtolis dedit, vt ſicut ſabbato cantauimus:Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: & intelligerent ſcripturas, ſicut ipſa die pentecoſtes legimus, domino promittente: Paracletus autem Spiritus ſanctus,quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia,quæcunque dixero vobis. Eoſdem enim & ſapientes, qui noſſent,quandò deberẽt proferre

Matth.20. Rom.5. Iohan.7. Actor.4.

ſermonem: & intelligentes vt ſcripturarum myſteria non ignorarent, qui hactenus idiotæ fuerant, & ſine literis, cœleſte magiſterium reddidit. Actor.10.

Secundæ feriæ officium ad ſpiritum conſilij pertinet, quia de aſſumptione gentium Deum collaudant, quorum ſalus dū in ſecreta Dei voluntate eſſet, ipſi Apoſtoli Ioan.10. illud ignorabant conſilium, donec Petro diceretur in exceſſu mentis: Quod deus ſanctificauit, tu ne commune dixeris: quo loquente poſtmodum, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum, quod ideo, vt ſupradictum eſt, commemorat officium.

Feriæ tertiæ officium, Apoſtolos & eorū ſucceſſores cōmendat in eo, quod aduerſus fures & latrones, qui aliundè aſcendunt in ouile ouium, id eſt, aduerſus pſeudoapoſtolos vel hæreſiarchas, confortari ſpiritu fortitudinis audét, dum cauſa expoſcit, & dicunt: Nam gloria veſtra ſumus: & gloriantur non inſipienter, ſed veritatem dicentes: Iohan.6. Quapropter hoc officium ad ſpiritum fortitudinis pertinet.

Quartæ feriæ officium ſpiritum ſciētiæ prædicat, quod maximè ex Euangelio claret, quo benedictionem domini panes multiplicati referuntur, de cuius rei myſtico ſenſu ſuperius iam dictum eſt. Luc.8.

Sextæ feriæ officium reſpicit ad ſpiritum pietatis. Opus enim pietatis eſt, quod dominus puellam reſuſcitat, iubetque dari ad manducandum: imò quod per illud ſignificatur, quia mortuam nunc ſynagogam, in fine reſuſcitans per fidem, replebit os eius laude, vt piam eloquatur iuſti iudicij Dei cōfeſsionem.

Sabbati officium ad ſpiritum timoris pertinet, quia videlicet cùm duo cæci ſupra- 1.Pet.4. dicti, id eſt, duo populi ſuum pariter agnouerint illuminatorem, propè erit dies iudicij, quæ cauſa timoris & tremoris erit etiam electis.

¶Nec mirum hunc ordinem officiorū deſcendendo à ſpiritu ſapientiæ ad ſpiritum timoris deduci: paſchalis verò hebdomadæ officia aſcendendo à ſpiritu timoris ad ſpiritum ſapientiæ perduci, quia per hæc deſcenſus ad nos Spiritus ſancti, per illam verò noſter aſcenſus ad ipſum digeſtus eſt, quod plenius dictum eſt in eiſdem paſchalibus officiis.

LIBRI DECIMI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER VNDECIMVS.

Cur poſt ſolennitatem ſancti Spiritus, officium de ſancta trinitate ponatur.

Caput I.

Celebrata ſolennitate de aduentu ſancti Spiritus, ſtatim eueſtigio gloriā ſanctæ trinitatis dominicæ ſubſequētis officio, recta diſpoſitione cōcinim', videlicet quia poſt aduentum eiuſdem Spiritus ſancti, prædicari ſtatim, & credi, & in baptiſmo celebrari cœpit fides & confeſsio nominis patris & filii & ſpiritusſancti. ¶Nam antea præſente in carne domino, nuſquā nominis huius diſtinctionem apertè traditam vel obſeruatam legimus, niſi cùm poſt reſurrectionem ſuam ait diſcipulis ſuis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & Spiritus ſancti. Sed tunc quidem hæc regula tradita eſt, nunc autem primum actu exhibita, vbi ipſa die pentecoſtes primitus in tribus millibus Eccleſiæ baptiſma celebratū eſt. ¶Sicq; cœpit innoteſcere terris, fortitudinis, nomen domini, propugnantibus magni Dauid regis Chriſti ducibus, ipſo quidē corporaliter abſente, ſed per diuinitatis præſentiam totam belli ſummam regente ac diſponente, ſummaque cura nitentibus fidiſsimis eius ducibus, dum capitur ciuitas aduerſa, vt nō ſuo, ſed eius nomini aſcribatur victoria, quemadmodum & Dauid illi dictū legimus à duce ſuo, obſiſtente Rabath filiorū Amon: Cōgrega populum & obſide ciuitatem, quia 2.Reg.12. capienda eſt vrbs, ne cùm capta fuerit, nomini meo aſcribatur victoria.

De quo & ſubditur, quia tulit diadema regis eorum de capite eius, & impoſitum eſt ſuper caput Dauid. Pro regis eorum, in Hebræo ſcribitur Melchom. Vnde Hieronymus: Rex eorū vocatur idolum eorum, quòd hic vocatur Melchom, cuius diadematis aurum conflaſſe & purgaſſe dicitur Dauid ſecūdum

legem,

legem,& feciſſe indè ſibi diadema,quod hic poſitum ſuper caput eius dicitur. Sic vtiquè cultum idolorum tulit noſter Dauid, & de ſummis principibus illa colentibus, tanquã de diademate illorum ſe atq; eccleſiam ſuam coronauit. Vndè eidem eccleſiæ ſuæ dicit in Canticis:Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum,de montibus pardorum. ¶Nam & tunc tulit idem Dauid vxorem Vriæ Ethæi, ipſumque Vriam fecit occidi,ferentem in manu ſua ſcriptam ſuæ mortis ſententiam, graue quidem committens piaculum ſecundum rem geſtam,ſed grande præſignans myſterium,per Chriſtum regem verè manu fortem atque deſiderabilem ſuo tempore peragendum. Sic enim hic verus Dauid dominus noſter,cùm in ſolario domus ſuę deambularet, id eſt, in paternæ maieſtatis ſolio iam regnaret poſt meridiem, id eſt, poſt paſsionis ſuæ pondus & æſtum, iamq; miſiſſet Apoſtolos ſuos ad prædicandum cunctis gentibus,quæ hic per Rabath ciuitatem filiorum Amon figurantur, vidit legẽ, quam dederat per Moyſen,ſanctam quidem & bonam,ſed inutiliter carnali copulo cohærentem,ſicut infructuoſo coniugio Berſabeæ, pulchra quidem valdè, ſed ſterilis iuncta erat Vriæ Ethæo. Tollenſque eam ſcilicet legem ſacram,& ſpiritui ſuo ſenſum eius copulans virum eius ſuperbum, ſcilicet Iudaicum populum, cuius ſuperbia ſignificatur per Vriæ vocabulũ: Vrias enim interpretatur lux mea Dei. Lucẽ quippè Dei ac ſcientiam ille populus putabat ſuam eſſe propriam, tanquam Deus Iudæorum tantum ſit Deus, non etiam gentiũ. Illum, inquam, carnalem populum hoc modo interficit,ablato à corde eius interiore ſenſu,legis ſuæ literam ſolam in manu derelinquit, qua accuſante reus teneatur,ſicut ait ipſe dominus: eſt qui accuſet vos Moyſes, in quo vos ſperatis. Hoc benè per illud figuratur, quòd cõ ſcriptam à rege Dauid mortis ſuæ ſententiã Vrias ipſe portare iubetur.

Cant.4.
2.Reg.11.
Rom.7.
Rom.3.
Iohan.5.
2.Reg.11.

¶Igitur celebrata, vt ſupradictum eſt, ſolennitate de aduentu ſancti ſpiritus,quo accepto,ſtatim ſanctæ trinitatis fidem pręדicare cœperunt apoſtoli: rectè huius ſequentis dominicæ tam nocturno quàm diurno officio, nomen & gloriam pręדicamus eiuſdem ſanctæ & indiuiduæ trinitatis.

¶De cuius ſubſtantiæ vnitate,perſonarum que trinitate, quia magni & catholici patres magna & digna conſcribentes, ſua quaſi vt vindemiantes repleuere torcularia, nos quaſi colligendo racemos poſt vindemiatores,& ipſi in benedictione Dei ſperantes,nouiſsimi pro eadem fide verba catholicæ pacis effari cupimus.

Quòd nomen patris & filii & ſpiritus ſancti, propria veri Dei deſcriptio ſit. Caput II.

NOmẽ patris & filii & ſpiritus ſancti perfecta & integra vnius veri Dei diffinitio eſt, omniũ quicũq; dicantur, vel aliquandò dicti fuerint dii,ſiue in cœlo ſiue in terra cunctã amputãs tubã, quorũ omniũ alii falſo dicti ſunt dii, quos vario errore deluſa gentilitas coluit, alii non naturaliter dii,ſed accidentali dono à vero Deo deificati, iuxta illud: Ego dixi,dii eſtis:& filii excelſi omnes. ¶Nam cætera quidem quamuis propria ſummę & vnius diuinitatis nomina,humana præſumptio falſis diis affinxit, vt creatores atq; rectores orbis terrarum immortales ac ſempiternos,cæleſtes atq; omnipotentes eos nũcuparet,& ſimilia,quæ poeticis quoq; figmentis inſerta dęmones paſcere conſueuere, vocabula illis imponeret. ¶At verò nomen hoc à ſeculo nõ fuit auditũ,nec homines de corde ſuo comminiſci potuerunt, videlicet quia ſignificatum eius oculus nõ vidit,& auris non audiuit,& in cor hominis non aſcendit. Solent quippè prius res intelligi, & poſt ad placitũ nomina illis imponi,ſicut aiũt magni quoque philoſophi gẽtilium, ea quę ſunt in voce,ſunt earũ, quæ ſunt in anima paſsionum notæ. Sed ſignificatum ſupradicti nominis patris,& filii & ſpiritus ſancti,nullus eorũ nouit,qu ideos ſibi finxere, quos voluerunt. Rebus ergò quas deos appellauerunt, nomẽ hoc adinuenire vel imponere nequiuerũt. Solus ipſe Deus nomẽ ſibi hoc impoſuit, vbi dixit:Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Cuius ſignificatum & ſi prophetæ vtcunque nouerunt,tamen ipſum nomen edicere non debuerunt, videlicet quia mũdus adhuc infans, ipſum nominis capere non poſſet ſignificatum. ¶Perfecta igitur, vt prædictum eſt, & integra veri Dei diffinitio eſt, nomen hoc Dei viui, manifeſtam faciens diſcretionem, quò pertineant hi, qui ſcriptum illud habent in frontibus ſuis, de quibus clamatum eſt in Apocalypſi ab angelo aſcendente ab ortu ſolis, & habente ſignum Dei viui: Nolite nocere terræ & mari, nequè arboribus, quoaduſque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. Tunc enim angelus ille magni conſilii clamauit quatuor angelis,id eſt,quatuor principalibus regnis, id quod ſupradictum eſt, quandò clamore prædicationis euincente, factũ eſt, vt reges quoquè & imperatores ad fidem conuerſi, nõ obſtarent

Pſal.81.
Eſai.64.
Mat.ult.
Apoc.7.
Eſa.4.

ſtarent docentibus & baptizantibus in nomine patris & filij & Spiritus ſancti.

De ſignificato eiuſdem nominis patris & filii & ſpiritus ſancti. Cap. III.

AD ſignificatum verò ſiue myſteriũ huius tanti nominis intelligendũ, mundandus eſt, quo ſolo Deus videri poteſt, cordis oculus: ſicut cùm ſolem iſtum aſpicere volumus, oculũ corporeum à puluere ſi fortè incidit, mundare neceſse habemus. Nam nomen quidem patris & filij, & ſpiritus ſancti, carnales quoque qui ſunt in Eccleſia, multę quoq; hęreſes, non ſolũ carnis puluere cęcutientes, ſed & impietatis tenebris palpantes, 1.Cor.13. nomen hoc memoriter tenent & cõfitentur: quia videlicet Euangelica autoritate, quæ voce domini tradita eſt, vtcunq; tenetur. At verò ſignificatum nominis, ab his tantum, qui cordis oculos emundauerunt, videtur nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem videbitur, cùm venerit quod perfectũ eſt. Qui ergò eiuſmodi ſunt, intelligunt per hæc pia naturæ vocabula patris & filii & ſpiritus ſancti, verã & vnicã ſummæ diuinitatis gloriã, videlicet quia & nunc, & antequã quicquam faceret, vnus idemq́;, & ſolus erat Deus, ſed non deſertus neq; ſolitarius: ſolus inquam, ſed in ſubſtãtia, ſolus & vnus, ſed non in perſona.

Quòd his relatiuis nominibus magis quàm ſubſtantialibus natura Dei ſignificetur. Caput IIII.

IPſum diuinæ naturæ arcanum his relatiuis magis quàm quibuſlibet ſubſtantialibus exprimitur nominibus. Subſtantialia nanq; dicimus nomina, quæ tribus ęquè perſonis ſunt communia: qualia ſunt, Deus omnipotens, increatus, immẽſus, ęternus, & his ſimilia. Hęc autẽ relatiua ſunt, quia videlicet, pater alicuius pater eſt, & filius alicuius filius eſt: & Spiritus ſanctus alicuius ſpiritus eſt. ¶ Sciendũ verò, quia relatio nõ ęquè in omnibus cõuertitur. Nã pater quidẽ ad filiũ refertur & conuertitur, quia pater filij pater eſt, & filius patris filius eſt: ſpiritus autem ſanctus patris quidem & filii ſpiritus eſt, ſed non cõuertitur. Non enim pater ſancti ſpiritus pater eſt, neq; filius ſancti ſpiritus filius eſt. Sed idem ſpiritus ſanctus dicitur, & eſt donum, quo nomine relatio rectè reciprocrari poteſt. Donũ quippè datoris donum eſt, & dator doni, dator eſt. ¶ His inquã, relatiuis nominibus magis quàm ſubſtantialibus commendatur nobis, quid amemus, laudemus, glorificemus. Quid enim creaturæ beneuolẽtia creatori ſuo magis cupiat, quàm illud, vndè potiſsimum ipſe gloriatur dicens: numquid ego qui alios parere facio, ipſe non pariam: ſi ego qui aliis generationem tribuo, ſterilis ero. Eſa.66. Quod licet de adoptiuis dictum videatur filiis, Rom.8. principium laudis ab illius habet genitura filij, Pſal.2. qui ſolus naturalis eſt, cuius Tit.3. participatione alii fiũt adoptiui filij: quia ſolum illum pater, qui hęc loquitur, genuit: alios autem creauit, nec de ſua ſubſtantia genuit, ſed per gratiam ſuam regenerauit.

Cur tres perſonas confitentes, tres tamẽ deos dicere prohibetur. Caput V.

IDcirco autẽ tres perſonas cõfitentes, tres deos nihilominus dicere prohibimur, quia nec ipſa, quæ prędicta eſt relatio, Deo per accidens euenit, nec aliud quodlibet accidens diuinę ſubſtantię ſe interſerit. Nõ enim in his tribus perſonis vlla eſt diuerſitas, aut quantitatis, aut qualitatis, aut tẽporis, aut loci, aut faciendi, aut patiendi, aut ſitus, aut habendi. Quantitatis, eò quòd ſubſtantialiter tam pater, quàm filius, & ſpiritus ſanctus ęquè ſit immenſus: Qualitatis, eò quòd item ſubſtantialiter ęque ſit ſanctus, iuſtus, & bonus: temporis, eò quòd ęquè ſine initio ſit: loci, quòd ęquè incircunſcriptus & in omni loco ſit: faciendi, eò quòd operatio trinitatis ęquè impermutabilis ſit: patiẽdi, eò quòd ęquè nulli ſubiacet paſsioni: ſitus, eò quòd ęquè nulla teneatur poſitione locali, iacendi aut ſedendi. Eius verò generis, quòd dicitur habere, eò quòd nũquam de Deo niſi figuratè prędicetur calceatus, armatus, coronatus, & his ſimilia. ¶ Vnde ergò numerus deorum in trinitate poteſt aſtrui, vbi deeſt accidentium multitudo, quę ſola in his, quę ſub eadem ſpecie ſunt, indiuiduis numerum facit? Nam verbi gratia, cùm ſit homo ſpecialis vnus, & omnes homines ſpecie ſint vnus (vt ipſi quoq; gẽtiles perhibent philoſophi) ſcrutare, quęcunq; in indiuiduis numerum faciunt, & nihil omninò inuenies præter ſolam multitudinem accidentium. Sed hęc (vt dictum eſt) à diuinitate penitus aliena ſunt. Quapropter nec eſt, cur vel vndè dicatur pluralitas deorum.

Quod diuina ſubſtantia propter ſui ſimplicitatem nullis accidentibus ſubiacet. Caput VI.

CAuſa manifeſta eſt, cur ſubſtantia creatrix accidentia non ſuſcipiat, ſi primo attendas, cur eiſdem creata ſubſtantia ſubiaceat. Videlicet accidẽtibus iccirco ſubiacet, quia quæcunq; illa ſit, ex materia ſimul & ex forma conſiſtit, verbi gratia: velut artifex cum fabrili arte ſtatuam figurat, materia eius eſt ęris ſpecies, forma verò, quęuis indu cta per artem effigies, ſcilicet imago imperatoris,

toris, aut ſi maluerit ſimulacrum Iouis. Ita ꝙ ſtatuā nominamus, non eſt id quod eſt, quia non vnū aut ſimplū aliquid eſt. Sic nec ipſum æs, antequàm in illo aliquid figuretur, ſimplum quid eſt, vtpotè cuius materia terra eſt, multùm ipſa differens, quæ videtur æris ſpecie. Ipſam quoq; ſi conſideres terram, nō eſt id quod eſt, vtpotè quæ à forma nomen hoc habet: Dicitur enim terra, eò quòd ſit grauis & ſicca. Suum aūt eſſe ſumit ex hyle, quam dicunt materiā creatā informē. Similiter homo nō eſt ſimpliciter hoc vel hoc, videlicet quia cōſtat ex partibus, quę ſunt anima & corpus, quas ſolubili vinculo nexas, proculdubiò mors diſſociat. Sic & cætera quæcūq; ſunt, ex materia ſimul & forma, vt dictum eſt, conſiſtunt, ideoq; accidentium multitudini ſubiacēt, & mutabilia ſunt. ¶At verò oei ſubſtātia ſimplex eſt non formata, ſed ſolùmodò forma, forma inquam, carens materia. Vndè neſcio, quod ſancti ſpiritus organū cecinit præmiſſum, cōfirmatū eſt cor virginis, in quo diuina myſteria angelo narrante concepit, ſtatim ſubijciens: Te forma præ filiis hominū caſtis ſuſcepit viſceribus. Hoc verè catholicus eccleſiæ præcentor prædixit: Formam enim, id eſt Deum, beata virgo caſtis viſceribus ſuſcepit, & hominem eadem forma ſpecioſum præ filiis hominum nobis protulit. ¶Hoc vnū eſt quod formatum nō eſt. Vndè ergò accidentibus ſubiaceat? Nam quòd cætera ſunt mutabilia, de ſua, vt dictum eſt, trahunt materia. Hoc vnum ſine materia eſt, & ideò verè eſt, nulloq; nixum eſt, quod eſt, prę cunctis ſolidum, ſuper omnia pulchrum. Nō
1.Cor.1. poteſt quicquā ineſſe, præter id quod ipſum eſt, nec em̄ poteſt accidentibus eſſe ſubiectū. Cumq; ſit ſubſtantia, non eſt ſuſceptibile cōtrarium, licet hoc non capiat ſapientia mundi, quam hic idem Deus ſtultam fecit.

Quòd relatio nominū patris & filii & ſpiritus ſancti, nullatenus in deo accidens ſit, licet relatio vnum de accidentibus ſit. Cap. VII.

IGitur tres perſonas, vt ſupradictum eſt, cōfitentes, tamen tres dicere deos iure prohibemur, & quæcūq; ſubſtantiæ nomina ſunt, numero plurali prædicare non debemus. Solummodò perſonas triplicamus, quoniā ad hoc manifeſta relatiōe, id eſt, relatiuis nominibus, patris & filii & ſpiritus ſancti, ritè compellimur. ¶Sed hęc ipſa relatio, licet in multitudine accidentiū ſecundū hominē rectè cōputetur: ſciendum tamen, quia deo nullatenus accidiſſe concedimus. Non enim ex tempore accidit Deo, vt pater eſſet, aut filium generaret, quemadmodùm homini, qui longè antè in ſua ſubſtantia perfectus eſt, quàm pater ſit, aut filium generet. Trāſeunda eſt tota hæc noſtræ mutabilitatis nebula, & purgato cordis oculo (ſicut initio iam dictum eſt) videndum eſt ſaltem per ſpeculū in ænigmate, quia lōgè aliter de deo natus eſt Deus, quàm de homine homo per carnis fluxum temporaliter & localiter naſcitur. Ad quod nōnihil adiuuat, ſi nunc interim patrem & filiū & ſpiritum ſanctum, aliis & ſubſtantialibus vocabulis exprimamus.

Dicimus itaq; ſanctam trinitatem eſſe, vitā, ſapientiam atq; amorem. Nā deum patrē vitam dicimus, immortaliter in ſe viuentem: filiū Dei patris ſapientiā eius dicimus, ineffabiliter de corde eius genitam, conſubſtantialem & coęternam: ſpiritum ſanctum dicimus amorem patris & filij, nihilominus conſubſtantialem & coęternum. Hęc autem ſubſtantiæ nomina ſunt. ¶Pater nanq; ſubſtātialiter vita eſt, non viuificatū aliquid, vt homo ſiue animal quod viuificatū corpus eſt: non vt anima, quæ cùm ſit viuens, nō eſt ipſa vita, vndè multis perturbationibus eſt obnoxia, & vitæ ſuperioris indiga: ſed ipſa vitę ſubſtātia, ſubſtātia ſubtilis, lucida, mobilis, acuta, nullis, vt ſupradictum eſt, accidentibus ſubiecta, nullius indigens, omni vitæ rationali capabilis, nullius ipſa capax. ¶Nam id quod alterius capax eſt, craſſius vtique denſius atq; corpulentius eſt eo, cuius capax eſt: vt vaſculum idcirco aquæ capax eſt, quia materia eius terra eſt, quæ perfecto denſior atq; copulentior aquæ elemento eſt. Sed hęc vita, de qua loquimur, adeò cunctis ſubtilior atq; purior eſt, vt rebus omnib⁹ ex materia formaq; cōſtantibus, ſicut iam ſuperius dictū eſt, forma ipſa ſiue materia ſit, atq; ideò ſimplex, & id quod eſt, abſq; omni mutabilitate permanens, forma bona, lumē non illuminatū, ſed tamē illuminans, lumen inquam, verum, ſonſq; & origo ſempiterni luminis. ¶Nullius ergò hęc vita capax eſt, ſed tamen capabilis, cuius ad comparationē & cætera denſa atq; corpulenta ſpirituū vaſcula ſunt, ſed ab hac vita in ſe viuēte deo, capaci rationabilitate formata, eius capacia ſunt, vndè & beatè ſanctèq; viuunt. ¶Filius verò itē ſubſtātialiter ſapiētia eſt, id eſt, nō tantùmodò ſapiens (quod dici poteſt, & de aliquo qui accidētali dono ſapiētię participat) ſed ipſa ſapiētiæ ſubſtātia. Nec idcirco dialecticorū vocibus vtimur, quòd eorū vanitati ſanctam trinitatem ſubiciendā nullatenus arbitremur, ſed vt ſignificanda notis ſignificationibus melius & cōpendioſius exprimamus. Nam illis concedimus quidem, in duo ſcilicet, in ſubſtantiam & accidēs, omnia diui-

diuidẽtibus,ſed id quod eſt vltra omnia,ex-
tra omnia,& præter omnia,videlicet hanc ſa-
pientiam,imò totam beatam trinitatem, eo-
rum deſcriptionibus nequaquàm ſubmitti-
mus. Etenim ſubſtantia hæc nullatenus cõ-
trariorum ſuſceptibilis eſt,licet Deus , more
noſtræ locutionis,nunc iraſci,nunc verò cõ-
Sapient.7.8. placari dicatur. ¶Et hæc dei ſapiẽtia,accidẽs
quidem eſt homini,quoniã poteſt adeſſe vel
abeſſe præter ſubiecti corruptionem , id eſt,
præter humanæ ſubſtantiæ diminutionem
vel abſumptionem. Sed in ſeipſa verè ſubſtã-
tia eſt mobilibus omnibus mobilior, vbiq;
attingens, omnia operans , cũcta diſponens,
ſpecioſa, ſuauis ,lucida , generoſa , locuples,
omnium artifex. Hanc ſapientiã Dei eſſe fili-
um,naturaliter ex illo genitũ didicimus,cre-
dimus,& confitemur. ¶Naturaliter inquam,
non imaginariè vel per ſimilitudinem,quo-
modo filios beati hominis interdum accipi-
mus opera eius: ſed quàm naturaliter gignit
homo hominem,tàm naturaliter gẽtium ac-
cipimus ex Deo deum,ex lumine lumen,ge-
nitum, inquam,non factum,natum,non ado
ptatum,coęqualem,coęternum,conſubſtan-
Matth.12. tialem.Iccirco non conſequitur , vt cùm ho-
minì datur hæc eadem ſapientia,filius cordis
eius dicatur, niſi figuratè , quomodò domi-
nus,quicunq; ſecerit voluntatem patris mei,
qui in cœlis eſt, ipſe meus frater & ſoror &
mater eſt. Non inquam , hæc ſapientia filius
eius eſt,cui datur , ſed eius de quo verè nata
eſt,à quo datur: quoniam & radius , quo no-
ſtri oculi irradiantur,nõ noſter , ſed ſolis eſt
radius. Illius eſt filius hæc ſapientia, qui illã
non aliundè accepit, cuius de corde nata eſt,
vt ſplẽdor ex ſole, vt riuus ex fonte, vt vapor
ex igne.

¶Spiritus ſanctus nihilominus ſubſtantia
liter amor eſt,id eſt,non tantummodò amãs,
quod dici poteſt & de aliquo,qui accidenta-
li dono eiuſdem Spiritus participans,ſecun-
dum quantitatem participationis amare in-
cipit : ſed ipſa diuini amoris ſubſtantia eſt.
¶Nec ideò caliginem noſter ſenſus vllam pa
tiatur, quò minus hunc amorem ſubſtãtiam
veram atq; perfectam arbitremur , quoniam
humanæ ſubſtantiæ diuinus hic amor adeſſe
vel abeſſe poteſt,præter aliquã eiuſdem ſub-
ſtantię noſtræ abſumptionem , quoniam hic
amor,homini quidem accidens, id eſt , acci-
dentale donũ eſt. Sed in ſeipſo vera ſubſtãtia
eſt,viuida natura eſt,verus Deus. ¶Qui iccir-
co propriè ſpiritus ſanctus dicitur,cũ & pater
ſpiritus,& filius ſpiritus ſit,& pater ſanct',& fi
li' ſanctus ſit.Quia ſicut ſpiritus aereus,verbi
gratia,meridianus auſter, (hic enĩ Spiritũ ſan
ctum ſignificat , quia calidus eſt)ſicut inquã,
meridianus auſter à plaga ſua in oppoſitũ ſe
ptentrionem tranſcurrit,& oportunos aren-
tibus terris imbres aduehit , ſic iſte Spiritus
ſanctus , operatione ſua , quæ ipſius propria
eſt,à creatore procedens,in creaturam ratio-
nalem,ſupradictam eius ſapientiam inopi na
turæ,prout vult deus ipſe ac dominus,inſun
dit. ¶Vndè & ſpiritus ſapiẽtię dicitur, etiam
extra diſpoſitionem vel ordinem, quo ſeptẽ
eius gratiæ numerantur , ſpiritus inquam ,
ſapientiæ , ſanctus, vnicus , multiplex , ſub-
tilis,diſertus, mobilis, coinquinatus,certus, Sapie.7.
ſuauis,amans bonũ,acutus,humanus,benig-
nus,ſtabilis,ſecurus,omnem habens virtutẽ,
omnia proſpiciens.

¶His igitur ſubſtantialibus nominibus, vt
ſupradictum eſt , quę ſunt vita , ſapientia, a-
mor vel charitas:his inquam, ad intellectum
iuuamur,vt relationẽ,quę in nominibus pa-
tris & filii & ſpiritus ſancti conſiſtit, nullate-
nus ex tempore,cœpiſſe vel ſuſpicemur. ¶Nã
cùm pater,vt dictum eſt,vita ſit,& filius ſapi-
entia:quiſquis ex tempore cœpiſſe contẽdit
nomen patris,aut generationem filij , conſe-
quitur , vt Deum aliquandò ſine ſapientia:
Deum inquam,inſipientem(quod dictu quo
que nefas eſt)fuiſſe concedat.Sed hoc abhor
ret fides , anathematizat pietas,omnis dete-
ſtatur creatura. Itaque non ex tempore , ſed
ante omnia ſecula Deus pater eſt , quia fi-
lius, id eſt, ſapientia eius ſine initio cum illo
eſt. Vndè ipſa eadem ſapientia dicit: Ante- Prouer.8.
quàm Deus quicquàm faceret , aderam,cum
eo cũncta componens, ludens cum eo omni
tempore,ludens in orbe terrarum.Et delicię
meę eſſe cum filiis hominum.Cui par vel idẽ
eſt illud :In principio erat verbum , & verbũ
erat apud Deum,& deus erat verbum , &cęt. Iohan.1.
Rurſus cùm ſpiritus ſanct' amor ſit,quiſquis
patrem & filium prius fuiſſe cõtendit , quàm
ſpritum ſanctum , conſequitur fuiſſe,quãdo
neq; filius patrem,neq; pater amabat filium.
Quod vel ſuſpiciari dementiſsimum eſt atq;
impium. Nobis verò ſuperuacaneum eſt,te-
ſtimoniis aſtruere,quod pater diligat filium,
imò quod (ſicut ipſe ait)dilexerit eum ante Iohan.17.
mundi conſtitutionem,quia ſatis probabile,
imò neceſſarium eſt , quòd talis pater talem
ſemper dilexerit filium.

Quod ait Sapientia, Ludens eram coram eo
(ſcilicet Deo) in principio,idẽ eſſe quod
de verbo dictũ eſt.Quod factũ eſt,
in ipſo vita erat.Cap.VIII.

ATtamen ne capitulum prędibatum ſub
obſcuro reliquiſſe videamur, quẽ aliũ
arbitrari poſsumus ludum,in eo quod
ait

ait Sapientia: Ludens eram coram eo omni tempore, ludẽs in orbe terrarum: niſi huius, (Prouer. 8.) de qua loquimur, dilectionis gaudiũ? Ludus enim erat amabilis deo patri, videre in ſapientia ſua, quæ facturus erat, primo beatam cœli curiam, pulchramq́; rempublicam decus erat denis angelorum ordinibus diſtinguendam: deindè viſibilẽ mũdi hui⁹ architecturã, ſphæricam cœli camerã, ſolemq́; & lunã, lucida ſydera, aquas ſuperiores, aquas inferiores, omnes abyſſos, niues atq; grandines, montes & colles, cũctamq́; terræ areã, mare & omnia, quæ in eis ſunt, quicqd ſurſum volat, quicquid deorſum repit aut ambulat, beſtias & vniuerſa pecora, reges terræ, & omnes populos. Nã de his omnibus ait Euãgeliſta: (Iohan. 1.) Quod factum eſt, in ipſo vita erat. ¶ Quid verò eſt, (Prouc. 8.) quod addidit, Et deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum? Quid, inquam, niſi quòd iam tũc in eadem ſapientia prouiſum & hoc erat, vt in humana requieſceret natura, & caput hominum effecta, ſanctorum & ſapientium ſibimet conſociaret in ſuis deliciis agmina? Hæc (inquam) videre antequàm fierẽt, ludus erat deo & ſapientiæ eius, ludus feſtiuus, ludus iucundus, ludus delicioſus. ¶ At verò de huiuſmodi gaudere, hæc omnia ſpectare cũ hilaritate, in cordis amplitudine, amor eſt ſapiẽtię, amor ſtudioſus, amor ſanctus: quẽ ſupra ſanctum eſſe ſpiritum diximus. Igitur quòd ſapientia, quæ filius eſt, de ſua dicit antiquitate æterna, ſimul & de hoc amore, qui ſpiritus ſanctus eſt, neceſſariò conceditur: videlicet, quia dominus poſsedit eum initio viarum ſuarum, antequàm quicquam faceret à principio, ab æterno ex antiquis, antequàm terra fieret, &c.

Quod fides catholica neq; (vt Arrius) ſubſtantiam ſeparet, neq; (vt Sabellius) trinitatis perſonas confundat. Caput IX.

Ita neq; (vt Arrius) ſubſtãtiam ſeparamus, neq; (vt Sabellius) perſonas in trinitate cõfundimus, vtrinſq; erroris voraginem declinantes cum execratione, & via regia currentes, vela pandimus inſignia confeſsionis catholicæ. ¶ Alter enim eorum, filium patre (Gen. 1.) minorem, & creaturam, atq; conuertibilem eſſe contendens, impiè atque ſceleratiſsimè creatori hoc auferre molitus eſt, quòd ille creaturis à ſe factis omnibus, quæ viuunt tantũ, queq́; viuunt, ſimul & ſentiũt, benignè largiri dignatus eſt. Sic enim ſingula diſtinxit, vt in ſpecie ſua generarent, & non degenerarent: Germinet, inqniens, terra herbam virentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuũ, lignumq́; faciẽs fructũ, & habẽs vnũquodq́; ſemen ſecundum ſpeciem ſuam. Itẽ: Creauit Deus cete grandia, & omnem animam viuentem atq; motabilẽ, quàm produxerunt aquæ in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundũ genus ſuum. Ac deinceps: Producat terra animã (Gene. 1.) viuentem in genere ſuo, &c. Tandem & hominẽ ſic plaſmauit, vt generaret (ſicut ſcriptũ eſt) ad imaginem & ſimilitudinem ſuã. ¶ Sic fatuus ille, vt non videat quantam creatori irroget cõtumeliam, quantamq́; naturæ eius criminetur ſterilitatem atq; inopiam, vt creaturis ab eo factis, in genere ſuo ſemen afferẽtibus, nullum ipſe creator generis ſui ſemen habeat eodem vtiq; bono, quod aliis contulit, ipſe careat, ſterilis, diſert⁹ atq; ſolitarius? ¶ Nonne ergò meritò contra huiuſmodi derogatores quæritur ipſe in Propheta, dicens: Nunquid ego, qui alios parere facio, ipſe non (Eſa. 66.) pariam? & qui aliis generationẽ tribuo, ipſe ſterilis ero? Vndè enim exemplar accepit, vt fœcũditatem ſuis daret creaturis, ſi in ſeipſo ſterilitate aridus exiſtit, ſi creans tam multa, nihil de ſeipſo generare valuit? Vt quid tantoperè tota nocte vitæ præſentis adoleſcentularum oſtia circuit, ſibiq́; poſcit aperiri, ſi non inſito ſibi naturaliter calet amore, ſi non (Apoc. 3.) genuino viret ſemine? ¶ Inſtat enim & intrinſecus, vt ſuæ naturę communionem eum quẽ ſpiritum ſanctum dicimus, vehementem ſpirat amorem, ſuumq́; verbum, iam filiũ, iamq́; à principio & ab ęterno natũ, & adhuc tamẽ, vt verè ſemen ſibimet inſitum in multas coniuges, id eſt, in multas animas ſpargens, deorum quotidiè multiplicat gẽtem, quibus ait (Pſal. 81.) Propheta: Ego dixi dii eſtis, & filii excelſi omnes. Itẽq́; euangeliſta de illo vnico filio Dei, (Iohan. 1.) deiq́; verbo loquens: Quotquot aut receperunt eũ, inquit, dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri. ¶ At ille, de quo ſupradictũ eſt, Arrius infelix, & quicunq; ſimilis eius animalis homo non percipiens ea quæ Dei ſunt, & ea ſola (1. Cor. 2.) ſapiẽs, quæ carnis ſunt, audiẽs deũ filiũ natũ, toto ſenſu inhæret carnis imaginibus, conſequens eſſe contendens, quòd vt filius generaretur vel naſceretur, ſubſtantia patris defluxerit, & filius localiter ab eadem patris ſubſtantia traductus ſit, & hanc paſsibilitatis calumniam, quaſi conſequenter aduerſum nos redarguit. Itẽq́; de filio ſubiicit: Si natus eſt, erat profectò quando non erat. Et quaſi neceſſariò de temporalitate cõcludens, coæternitatem patris filio, quantum in ſe eſt, auferre contendit. Sed de coæternitate vel cõſubſtantialitate iam ſuperius dictum eſt. ¶ De argumento vero defluxionis vel diminutionis paternæ ſubſtantiæ, quam in generatione filii contendit, cõſequenter intelligi oportere

dicendũ eſt, malè illos, nimiũq; carnali ſenſu
ſibimet illuſiſſe. Nõ enim à carne, quæ in pro
pagando paſsibiliter defluit, argumẽtum du-
cere debuerant in ratione diuinæ generatio-
Iohan.4. nis. Rebus quippe diſsimilibus eadem non
conueniunt. Quid autẽ ràm diſsimile, quàm
carni ſpiritus, & nõ quilibet ſpiritus, ſed om-
nium ſpirituum creator ſpiritus: Deus enim
ſpiritus eſt, & eum qui adorat, in ſpiritu & ve
ritate oportet adorare. ¶ Nobis ergo filium
dei naturaliter ex patre natum cõfitentibus,
obiicere non debuerant, quòd cõfeſsionem
noſtram diuinæ ſubſtantiæ paſsibilitas, quæ
in generatione carnis non abeſt, id eſt, fluxus
vel diminutio, conſequeretur. Nã eſt quidẽ
aliqua ſimilitudo à carne ſumpta ad deũ qui
ſpiritus eſt, ſacriſq; inſerta ſcripturis, vt in cã
ticis myſticiſq; prophetarũ libris, ſub nomi
nib⁹ ſpõſi & ſpõſæ, aut viri & vxoris, ſed om-
nino figuratè hoc .i. vt in eo quod litera ſo-
nat, lõgè aliud intelligas, ſcilicet in viro deũ,
in ſemine dei filiũ, id eſt, ei⁹ verbũ, in amore
ſpiritumſanctũ, in vxore creaturã rationalẽ
id eſt, humanã animã, vel angelicã ſubſtãtiã.
Sed eſt verior illa ſimilitudo, quæ ab interio-
re homine ſumpta, ſuis hoſtem telis reuerbe
rat. Nam ſi ab homine ſimilitudo in deũ con
quiritur, indè ſumatur, vbi eius, ſcilicet dei i-
mago ſplendere probatur. Non autem corp⁹
hominis formatũ eſt ad imaginem dei, quod
arbitrati ſunt hi, qui dicuntur Humanifor-
mij, pro eo quod deum humanam formam
ſuſpicantes, immane ſimulachrum in templo
cordis ſui collocauerunt. Nam cùm ſcriprum
Eſa.66. eſt: Cœlum mihi ſedes eſt, & rerra ſcabellum
pedum meorum, conſequebatur opinionem
eorum, vt deus in cœlo ram vaſtus ſederet, vt
terram pedibus tangeret. Ab interiore ergo
homine econtrariò argumentari licet, quòd
generatio filii dei nullam paternæ ſubſtan
tiæ diminutionem fluxumve nos compellat
recipere.

Qua ſimilitudine valeat intelligi, filiũ abſq;
fluxu vel diminutione paternæ ſubſtan
tię potuiſſe naſci. Cap.X.

CONſilium itaq; vel artẽ in hominis ani-
ma ſitam, operæprecium eſt aduertere,
qualiter ab anima abſque diminutione
eius in auditorẽ quenpiam vel in actum tran
ſeat. Si cunctis, qui adeſſe vel audire poſſunt,
tuum cõſiliũ proferas, tuamue ſcientiam do-
ctor ſedulus in mulrorum aures, dicẽdo, do-
cendo trãſfundas, & quos vacuos acceperas,
diſcentium animos impleas, num idcirco ſen
ſus tuus defluxit, imminut⁹ eſt, & ſui aliquid
detrimentum paſſus eſt? Iremque ſi artifex
es, & egregium aliquod opus meditaris, mo-
dicumque ſtructuræ prius in mente præpin-
gis, & poſtmodum in re mirandum atq; lau-
dandum in actu componis, nunquid inge-
nii tui vena protinus aruit, nec idem retinet
quod edidit? ¶ Quanto ergo magis ſapien-
tia dei, quæ eſt deus, dei filius eſt, omnium ar Sapient.8.
tifex, omnia proſpiciens, quæ attingit à fine
vſq; ad finem, non ſic nata eſt vt efflueret, nõ
ſic genita eſt, vt paternam ſubſtantiam dimi-
nueret? Nec tunc, quando primùm ad com-
ponendam mundi fabricã emicuit, & omnia
viſibilia vel inuiſibilia cõdidit: nec tunc, quã
do in vtero virginis carnem aſſumens, huma
næ naturæ tota inſcripta eſt, nihil minus in
corde ſuo pater habuit, nec ideo verbum in
eius natura deletũ aut detritum eſt, quia to-
tum illud in noſtræ naturæ pellem transſcri-
pſit. Hic ergo, Arrius ſcilicet, & quicunq; tri-
nitatem conſubſtantialem non confitentur,
anathema ſint, inquit, ſancta ſynodus Nicæ-
na. His autem, qui conſubſtãtialem trinitatẽ
prædicant, regna cœlorum ſint præparata.

Quod hæreſis Sabelliana perſonas confun-
dens, conſequenter dicta ſit Patripaſsia-
nã. Capur XI.

ALter verò, videlicet Sabellius, diuerſo
quidem, ſed non minus deteſtabili er-
rore perſonas trinitatis cõfundẽs, vnam eſſe
perſonam aſſerit, id eſt, ipſum ſibi eſſe filiũ,
qui pater eſt, ipſumq; ſpiritũ, ita cæcus mẽte,
vt hæc tam præclara, tam aperta teſtimonia
non attendat domini dicentis: Ite, baptizate Matth.28.
omnes gẽtes in nomine patris & filii & ſpiri- Matth.3.
tusſancti. Itemq; eo baptizato in Iordane, vo
cem de cœlo dicentem: Hic eſt filius meus di
lectus, in quo mihi benè cõplacui: ſanctum-
que ſpiritum in columbæ ſpecie ſuper eum:
deſcendentem. ¶ Hanc hæreſim conſequen-
ter Patripaſsianam dicimus. Nam ſi idẽ ipſe
filius, qui pater eſt, cùm filius incarnatus &
paſſus ſit, proculdubiò pater ipſe incarnatus
& paſſus eſt. Vnde rectè (vt dictum eſt) Patri
paſsianam hãc hæreſim nominamus. Sed nos
hunc errorem execrantes, verbum quod erat
in principio apud deum, verbũ (inquam) De-
um, nõ ipſum, apud quem erat hoc verbum,
credimus & confitemur carnem factum, vide
licer alium eum qui genuit, alium confirẽtes
eũ eſſe qui genitus eſt. Aliũ, inquam, in per-
ſona, non aliud in ſubſtantia. Vnde air ipſe fi Iohan.10.
lius: Ego & pater vnum ſumus. Vnũ vtiq; ſe-
cundum ſubſtantiam, ſumus ſecundũ plurali
tatẽ perſonarũ, eũ dixiſſe non dubitamus.

Quod in creatura rationali benè conſtituta,
ſancta trinitas per ſuorum diſtinctio-
nem operum agnoſci valeat,
Caput XII.

IN creatura quoq; rationali benè & perfecto decore cõſtituta, tanquàm in ſpeculo perlucido paret quodammodò, quia non in vna ſola, ſicut prædict⁹ Sabellius errat, ſed in tribus perſonis adoranda ſubſiſtit diuinitas. ¶ Ecce enim (ſicut ſuperius dictum eſt) patrē & filium & ſpiritum ſanctū, quæ relatiua nōmina ſunt, aliis & ſubſtātialibus nominibus dici, vel eſſe, vitā, ſapientiā, atq; amorē: ſic in homine, vel angelo ſancto hęc tria computamus, ſpiritū vel animā, rationalitatē, atq; dilectionē. Hæc tria ſunt. manifeſtumq; eſt, ſpiritum vel animam non ipſam eſſe, quæ eſt rationalitas, alioqui nulla eſſet ratiōe carēs anima. Sed eſt bruta pecoris anima, quæ ſicut ratione caret, ſic & æternitate: & ſicut ſolis ſungitur carnis ſenſibus, ſic & cū carne moritur. Item rationalitas uon eſt ipſa, quæ dilectio, alioqüin nullū rationale eſſet abſq; dilectione. Sed eſt omnis homo, vel omnis angelus rationalis quidem, non aūt omnis homo, vel omnis angelus habet in ſe dei dilectionē. Vndè arguitur per Ezechielem diabolus, qui illam in ſemetipſo ſpreuit primus: Aurum, inquit, opus decoris tui, & foramina tua in die, qua cōditus es, pręparata ſunt. Et poſt pauca: Repleta ſunt, ait, interiora tua iniquitate. Rationalitatem cum qua conditus eſt, foramina eius appellat: quia ſicut lapis precioſus auro ligaē, ita ſpiritu ſancto, qui vtiq; dilectio eſt, ligari, & in vnitate cœleſtis ordinis cùm poſſet aſtringi, recuſauit. Sic & homo tumidus, quicunq; ſuperbiam eius imitatur. ¶ Non ergò (vt iam dictum eſt) dilectio ipſa quæ rationalitas, nec ratiōalitas ipſa quæ anima vel ſpiritus eſt, ſed tria ſimul vnum opus perfectū, & creatori ſimile, oſtendunt. In hoc igitur tā quàm in ſpeculo (vt ſupradictum eſt) cōtemplare creatorem Deum, non vnius tantū, ſed trium perſonarum eſſe. Quarum quamlibet quis deneget, deum nō habet, ſicut rationali creaturæ quodlibet ex ſupradictis tribus detrahas, nullius dignitatis op⁹ remanet. Amiſſa nanq; dilectiōe, qui angelus lucis creatus fuerat, diabolus princeps tenebrarum factus. Et homo ſimiliter abſque dilectione malus, & eiuſdem diaboli filius eſt. Quod ſi rationalitas deſit, brutū eſt omne quod viuit & ſentit. Si anima vel ſpiritus non ſit, multò magis nec rationalitas nec dilectio in vlla creatura eſt. ¶ Sic (inquam) quamlibet trium perſonarum deneges, deum non habes: quia ſi ſpiritum ſanctum abneges, patrem & filium contētens, cùm idem ſpiritus amor ſit, deum, ſine amore, id eſt, hoſtem vel inimicum tibi conſtituiſti. Si filium deneges, cùm filius Dei ſapientia ſit, deum tibi brutum & inſipientem phantaſtico errore confinxiſti. Nam de filio malè ſentientes, Niceni fides concilij gentilium ſimiles eſſe conuincit. Itaq; iure catholica fides, vt ſupradictū eſt, ſicut in Arrio ſubſtantiæ ſeparationem, ſic in Sabellio perſonarum anathematizat confuſionem vel peremptionem.

Ezech. 28.

Quomodò numerus trium perſonarum nihil indè auctus ſit, quòd homo factus eſt filius Dei: nec idcircò quaternitas, ſed dicatur & ſit nihilominus trinitas. Ca. XIII.

QVanuis autem filius incarnatus ſit, idemq; Deus & homo ſit, nō creſcit ex eo perſonarū pluralitas, vt quæ ante incarnationē eius erat trinitas, pòſt dicatur aut ſit quaternitas. Nō enim duos eccleſia catholica recipit filios, imò anathematizat Neſtorium & omnes, qui vnum ante ſecula, aliū profitentur poſt carnis aſſumptionem. ¶ Nam duo quidem, id eſt, duas ſubſtantias, duo (inquam) neutro genere, nō maſculino duos, id eſt, duas in Chriſto prædicamus perſonas. Et ſicut homo ſedens in equo, nō duo ſunt, ſed vnus equus, ſic deus in homine nō duo Chriſti, ſed vnus eſt Chrs. Quomodò enim de diuerſarum ſpecierū indiuiduis duos aut tres prædicabis, cùm vnū ſubſtantiæ nomen ſubiicere non poſsis. Verbi gratia: Hic homo, atque hic equus diuerſarum ſpecierum, id eſt, hominis & equi indiuidua ſunt. Si ergò de hoc equo, & de hoc homine loquēs, duos dixeris, incōuenięter hoc mobile prædicabis, cū ſubſtantiale fixum non ſit, quod ſubijcere poſsis: quia neq; homines neq; equos de vno homine, & vno equo dicere ratio permittit. Non minus inconuenienter de Chriſto prædicabis duos. Nam quomodò conſtat, hic eques ex hoc homine, & ex hoc equo: ſicut & Chrs conſtat ex hoc indiuiduo dei, quod eſt verbum patris, & ex hoc indiuiduo hominis, quod ex virgine Maria naſcendo initiū ſumpſit. ¶ Dubium autem non eſt, quòd deus, & homo diuerſæ ſint ſpecies, omninò ſubſtantialibus differentiis longè ad inuicem diſtantes, ab vſque generaliſsimi generis (quod eſt ſubſtantia) diuiſione prima. Nam ſub corporeo longè infra continetur homo, deus autē verus ſub incorporeo. Si ergò de Chriſto loquens dixeris duos, inconuenienter prædicabis: quia non eſt fixum ſubſtantiale, quod cōgruè ſubiicere poſsis. Nec ſi Chriſtos ſubieceris, rectè dixiſti: quia Chriſtus nec ſubſtantiale nomen eſt, ſed eſt nomen officii: nec magis de deo & homine, duos rectè potes prædicare chriſtos, quàm duos equites de homine & equo. ¶ Sed & minus conuenienter

de Deo & homine duos dicis chriſtos, quàm
de homine & equo equires duos: quia deus
homini vnitus, nunquàm ſeparabitur: homo
autẽ equo ſedens, quoties deſcẽdit, roties ſe-
paratur. Nec incongruè ſimilitudo hæc pro
argumenro ſumpta eſt: quoniam in Chriſto
diuinitas humanitare tanquàm equo vſa eſt,
Zach 1. vndè in Zacharia propheta equus roſeus o-
Luc.10. ſtenditur, & in Euãgelio Samaritanus homi-
nem à latronibus conuulnerarum, iumento
ſuo impoſuiſſe legitur. ¶ Itaq; quemadmodũ
filius tuus, ſi egreſſus pedes, fortè ſedẽs equo
ad te reuertitur, non idcirco tecum perſonas
triplicat, ſed tantũ vt prius geminat, nõ enim
dignum eſt, vt cum filio tuo, filius iumenti
perſonam duplicet: ſic filius Dei, verbum pa-
tris in ſola diuinitate eructatum in vterũ vir
ginis, dùm cum humanitate redit ad dexterã
patris, perſonarum numerus non inde ſuc-
creſcit, quia dignum non eſt, vt cum natura
Dei perſonã duplicet, natura hominis, quæ
ab illa ſubſtantia, & pluribus, & maioribus di
ſtat differẽtiis, quàm equus ab homine. Nam
hominẽ ab equo rationalis differentia ſeiun
git, hominem autem à deo plurimæ ſecernũt
(quas enumerare longum eſt) ſubſtantiales
differentiæ.

Cur ante incarnationẽ domini fides ſanctæ
trinitatis à vulgo nõ debuerit, aut
potuerit exigi. Cap. XIIII.

IDcircò præteritis generationibus ante ad
uentum Chriſti tacitum fuit vulgo myſte-
rium tanti huius diuini nominis patris & filij
& ſpiritus ſancti, quia necdũ illud capere po-
terat inſantia ſeu iuuentus mundi nimiũ car-
nalis, quippè qui ne nunc quidem iam gran-
dæuus, poſtquã incanuit, chriſto aduenĩete,
ſine magno prędicantium labore, intelligere
potuit, ſimul quia necdũ illam, quam in hac
fide confitemur, ſuã beata trinitas ſecerit mi-
ſericordiam. ¶ Nec dum (inquam) nobiſcum
illam, pro qua nunc iure colitur, fecerat miſe
ſericordiam, qua ſibi circa ſalutem noſtram
beata trinitas diuiſit operationem trinam,
vt hominem quem pater creauerat, filius
redimeret, ſpiritus ſanctus igniret, non quia
pater abſque filio ſanctoq́ue ſpiritu quic-
quam creauerit, aut filius ſine patre ſancto-
que ſpiritu redemirit, aut ſpiritus ſanctus
abſq; patre filioq́; illuſtrauerit, & peccatorũ
remiſsione mũdauerit, ſed quia ſic eſt cõmu-
nis quidem, & vbiq; inſeparabilis ſummæ &
vniꝰ diuinitatis operatio, vt tamẽ in proprie
tare vel ordine operis, manifeſta nulliq́; fide-
lium ignoranda, perſonarum ſit diſcretio.
Gen.1. Nam illa vox: Faciamus hominẽ ad imaginẽ
& ſimilitudinẽ noſtrã, patris vox eſt ad filium
& ſpiritum ſanctũ: & illa caro, quę de virgine
ſumpta, mortua ac ſepulta eſt, & reſurrexir, fi Matth.
lii caro eſt: & illa columba, quæ ſuper domi- Actor.2.
num deſcendit, & ille ignis qui ſuper Apo-
ſtolos eius apparuit, non quidem ſubſtantiã,
ſed præſentem ſancti ſpirirus potentiam vi-
ſibiliter exhibuit. Pręteritis ergò ſeculis iure
à vulgo non exigebatur fides ſanctæ trinita-
tis, quia ſicut dictum eſt, infanti adhuc & ſub
pædadogo ſeruienti populo Dei, declarata Galat.3.
non fuerat hæc eadem trinitas adorandi ex-
hibitione vel diſtinctione operis.

Quòd vetus teſtamentum eandem fidem
trinitatis non tacuerit, nec ſine illa
veteres ſancti deo placuerint.
Caput XV.

NOn tamen penitùs abſq; fide veteres
Deo placuerunt, quoniam hi, à qui-
bus tanquam radicibus ſuis multipli-
ces rami portabãtur, ſcilicet magni patres di-
uini huius nominis pinguedine non carue-
runt, qua nunc paſcimur nos: qui cũ oleaſter
eſſemus, naturalibus ramis propter incredu- Rom.11.
liratem fractis, per eandem fidem in bonam
oliuam inſerti ſumus. ¶ Plurima quippe illo
rũ libri teſtimonia trinitatis Euangelio Chrĩ
ſti conſerunt. Vndè hæc duo teſtamẽta rectè
per duo Seraphin ſignificantur in Eſaia, quo- Eſai.6.
rum eſt ille clamor: Sanctus, ſanctus, ſanctus
dominus Deus ſabaoth, pleni ſunr cœli & ter
ra gloria tua. Et quia Indaicus populus, hoc
audito clamore per apoſtolorum ora, poſt ad
uentum ſancti ſpiritus, incredulitate cęcatus
eſt, benè & hoc prophetæ oſtenditur, in eo
quòd domus domini ſumo impletur. Fumus
enim ille Indæorum cæcitatẽ deſignat, ſicut
& paulò pòſt eidem prophetæ dicitur: Excæ-
ca cor populi huius, &c. ¶ Sed nos ad librum
quem aperuit agnus, oculos cordis per fi-
dem apertos habentes cum ſupradictis ſera-
phim, vel cum quatuor quoque animali-
bus dicimus: Sanctus, ſanctus, ſanctus, ad-
iungentes: Salus deo noſtro qui ſedet ſuper Apoc.5.
thronum, & agno, videlicet quia librũ iã di-
ctum aperiens agnus, trinitatis myſterium in
illo deſcriptum oſtendit, quod neſciebatur.
¶ Nam quum interrogantibus Iudæis & di-
centibus: Tu quis es: reſpondiſſet Ego prin- Iohan.8.
cipium, qui & loquor vobis, aperuit nobis,
quia iuxta quod & in Pſalmo dicit: In capite Pſal.39.
libri ſcriptũ eſt de me, non aliud Moyſes prin
cipium intelligi volut, vbi ait: In principio
creauit Deus cœlum & terram, non aliud
(inquam) principium quàm filium, quo-
niam & Iohannes ait: Omnia per ipſum Iohan.1.
facta ſunt. Creauit cœlum & terram Deus Gen.1.
in principio, id eſt, pater in filio. Cui

Gene.1. adde quod ſequitur: Et ſpiritus Dei fereba-
tur ſuper aquas, & ecce in capite libri, quem
agnus aperuit, beata præfulget trinitas. Per
has fores trifidas ſanctam ingreſſus ſcriptu-
ram, paſsim deindè reſperſos inuenis aureos
eiuſdem diuiui nominis titulos.

Quomodò in operibus ſex dierum ſin gulis trinitas commendetur. Capnt XVI.

PRimùm in opere ſex dierum, ſi vigilan-
ter attendas, eadem commendatur trini
tas, verbi gratia: Dixit deus, Fiat lux. Ac
deinceps, Vidit Deus quòd eſſet bonum. In
eo quod ait t Dixi: deus verbum, per quod
omnia facta ſunt, cũ patre agnoſcimus. Et in
eo quod addidit: Et vidit neus quòd eſſe bo
num, nimiam operantis diligentiam atq; be-
neuolentiam intelligimus, quę proculdubiò
nõ eſt aliud, quàm qui tertia in trinitate per-
ſona eſt ſpiritus ſanctus. ¶ Nõ enim caſu, aut
ſuperuacuè ſic poſitum per ſingula, Vidit de-
us quòd eſſet bonum, ęſtimare debemus. Sed
magnam creatori diligentiam nobis commẽ-
datam fideliter aduertamus. Et vt ſcias, quan
tum illa diligentia, de qua loquimur, in ope-
re Dei profecerit, conuertere ad cor tuum, ô
quicunq; es artifex alicuius laudãdi effector
operis. Vt, inquam, ſcias, quantum diligentia
quæ eſt ſpiritus eius, operi profecerit, reſpi-
pice quantum in opere tuo, diligentia tua
contulit. Certè in mente tua quodammodò
ſic habebas artem, ſicut erat in principio ver
bum apud deum. Eius artis tibi conſcius, nõ
ocioſum te eſſe paſſus es. Quare? Vt de mul-
tis, quæ ſubeſſe potuerunt, cauſam melio-
rem inferã, vtilitatis amor, id eſt, intentio
proficiendi plurimis, ocii te impatientẽ red-
Matth.25. didit. Vna cauſa hęc abi llo te ſeruo diſcer-
nit, qui malus & piger arguitur, dũ tu lauda-
ris ſeruus bonus & fidelis. Nam de cætero pa
res fuiſtis, videlicet quia tàm in illius, quàm
in tua mente talentum bonæ artis appenſum
eſt. ¶ Sed vide, quantam inter te atq; illum di
ſtantiam, diligentia ſiue beneuolentia, quæ
in te eſt, effecerit. Dum ille fodit in terram, &
aſcondit pecuniam domini ſui, tu operan-
do in credito tibi talento, duplicia lucraris,
videnſq; per ſingulos profectus, quia bonũ
eſt lucrum, amplius ſitis, & præ maguitudine
deſiderii laborem in opere non ſentis. Creſ-
cit lucrum, creſcit lucri deſiderium. Ad hanc
ergò ſimilitudinem perpendis, quantum in
in opere Dei, diligentia vel bonitas eius effe-
cerit, quæ magnificè delectata eſſe, monſtra-
tur in eo, quod per ſingula dicitur: Et vidit
Deus, quòd eſſet bonum, & ait, Fiat, &c. Tan-
tum in opere ſecundi diei non eſt illud ad-
ditum, certè gratia myſterij, de quo iam aliàs
dictum eſt. Illa verò diligentia vel bonitas,
alia (vt dictum eſt) quàm ſpiritus ſanctus, in-
telligi non debet. Si enim interroges (inquit
Auguſtinus) quis omnia fecerit, reſpondeo,
Deus: Si quęras, per quid, aio, per verbum.
Si quæras, quare, reſpondeo, quia bonus. Et
hæc trinitas, inquit, vnus Deus eſt.

Quòd in plaſmatione hominis, cuiuſq; perſonæ trinitatis proprium opus diſcernendum ſit. Cap. XVII.

IGitur in opere mundanæ ſabricæ cuncto-
rũq; creatione, omnipotens omnia ſciens,
omnibus commendatur benigna trinitas.
¶ Amplius autem in eo, quem vniuerſis præ-
ponere decernebat, id eſt, in homine ſeipſam
exprimere dignata eſt, dicendo: Faciamus ho
minem. Nam in verbo, faciamus, manifeſtè
perſonarũ pluralitas innuitur, in quo per cõ-
ſilium, quod ſic præmittitur, eadem diligen-
tia, de qua iam dictum eſt, magnificẽtius cõ-
mẽdatur. Et in hoc opere plaſmatio, propria
patris operatio eſt. Duo verò, quæ in hoc pla
ſmate, vltra cætera animalia, quæ iam creata
fuerant, addita ſunt, videlicet, vt fieret ad dei
imaginem, & ſimilitudinẽ cæterarũ perſona-
rũ, id eſt, filii & ſpiritus ſancti inſignia ſunt. Coloſſ.1.
¶ Ad imaginem quippè Dei, quæ filius eſt Heb.1.
ſicut Apoſtolus ait, de illo loquens: Qui
eſt imago Dei inuiſibilis, & alibi: Qui cùm
ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ e-
eius: ad imaginem (inquam) Dei, ſiue figuram
ſubſtãtiæ eius homo cõditus eſt, in eo quòd
rationalis eſt, ad ſimilitudinẽ verò, in eo ꝙ
diuinæ bonitatis imitator cõditus eſt, quod
propriè ſancti ſpiritus opus eſt. Bonitas quip
pè vel charitas dei, ſpiritus ſanctus eſt. Qui cũ
(vt ſupra dictũ eſt) patrem vt omnia per ver-
bum operaretur, excitauerit, tùm verò in pla
ſmatione hominis, ita ſtudioſum reddidit, vt
nihil eorum ſubtraheret, quæ conferre po-
tuit. ¶ Quid enim taliter cõdito homini præ
ter naturalem diuinitatem defuit? At verò id,
quòd per naturv Deus ſit, generare vtiq; De-
us potuit: Deus enim eſt verbũ, quod genuit:
creare autẽ vel plaſmare tale quid, cũ ſit om-
nipotẽs, nullo modo potuit. Nec in hoc quic
quam derogatur omnipotentiæ, cùm ęquale
ſibi, qui eſt vltra omnia, extra oĩa, pręter om
nia, dicitur Deus creare nõ potuiſſe. Igitur in
plaſmatione hominis (vt dictũ eſt) beneuolẽ
tia dei, quę eſt ſpiritus ſanctus, maximè operã
ſuam adhibuit, cùm ei, qui (vtpotè creatus)
naturaliter non porerat eſſe Deus, gratia ſui
ſimilitudinem dei contulit. Quæ dei ſimili-
tudo, vt ſedem vel receptaculum haberet, i-
mago ſiue figura ſubſtãtiæ Dei, quæ eſt filius,

animæ hominis impreſſa eſt, vt à ſuo ſpiritu ſancto prædictam ſimilitudinem reciperet: quomodò precioſo lapidi foramen aperitur, per quod gracilē auri virgulam, qua conſtringatur & teneatur, recipiat. ¶ Quod & de angelica ſentiendū eſt creatura. Vndè & arguitur in Ezechiele (vt ſuperius dictum eſt, angelus ille: Et foramina tua (inquit) in die, qua creatus es, præparata ſunt. Qui rationalis conditus, quia per foramen eiuſdem rationis aurū, id eſt, ſanctum dilectionis ſpiritum admittere noluit. Ideò ſequitur: Repleta ſunt interiora tua iniquitate. ¶ Sed vt ad hominē redeam, maximè in plaſmatione hominis, magnum & profundum trinitatis conſilium ſignificari debuit, videlicet quia non ſolum còditus eſt, ſed & vnica materia eſt, per quā innoteſcit principatib⁹, & poteſtaribus, & cœleſtibus (ſicut ait Apoſtolus) multiformis ſapientia Dei. Nam præter hoc, quòd hæc verba ſonant: Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, hoc quoq; in eodem conſilio præfinitum eſt, qualiter perditum eundem hominem propria ſingularum operatione perſonarum, eadem quæ plaſmabat, trinitas recuperaret. Quod manifeſta eiuſdē operationis diſtinctione perſpicuū eſt. ¶ Nā poſt plaſmationē, imò poſt lapſum hominis, eadē quæ còdidit trinitas, hoc ordine ſeſe in recuperādo erexit. Primum pater eſt, qui quęſtionē hāc depromens, Ecce Adā, quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciēs bonū & malū, protinus adnectit. Nūc ergò videte, ne fortè mittat manū ſuā, & ſumat de ligno vitæ, & viuat in ęternū, eiecit illū, &c. ¶ Viā em̄ hic fecit pater miſericordiarū, viā (inquā) facit miſericordię ſuæ, in eo quòd hominē poſt peccatū noluit viuere in æternū. Nam cùm ſit hominis poſt peccatū miſera vita, ſi eſſet æterna, quid eſſet niſi æterna miſeria? Hæc autē dęmonum eſt, ſcilicet æterna miſeria, vel miſera æternitas, ex oppoſito Dei, cuius eſt ęterna beatitudo, vel beata æternitas. Igitur primum & magnū opus miſericordiæ, quod (ſicut commemorat Auguſtinus, Plotinū quoq; gentiliū quendam philoſophum rectè dixiſſe) pater miſericors mortalia nobis còdidit corpora. Hoc enim modo cuſtos hominum, non ſolum ſibi contrarium hominem poſuit, ſed & à dæmobus longè differre fecit, vt eſſet eius temporalis miſeria, vel miſera temporalitas. ¶ Eſt ergò proprium perſonæ patris opus, mortalitatis illatio: propriū perſonæ filii, animarū redēptio, pariterq; corporū reſurrectio: propriū ſancti ſpiritus, animarū reſuſcitatio, pariterque corporum immutatio illa, de qua dicit Apoſtolus: Mortui reſurgēt incorrupti, & nos immutabimur.i. impaſsibiles erimus. Solùm nanq; hi, qui ſpiritū ſanctum acceperūt, poſt reſurrectionem impaſsibiles erūt. Itaq; tam in creatiōe, quàm in recreatiōe hominis (vt prædictum eſt) trinitas diſtinctè operata eſſe comprobatur, totumq; opus hoc prouiſum eſſe ab eo, cuius prouidentia in ſui diſpoſitione non fallitur, reſtatur illa conſilii diuini reuerenda expreſsio, qua dictum eſt: Faciamus hominem ad imaginē & ſimilitudinem noſtram. ¶ Igitur vt ſuperius dictum eſt, rectè in Eſaia per duo Seraphin, duo intelliguntur teſtamēta, quæ conſona voce ad alterutrum clamant: Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus deus ſabaoth, dum eiuſdem trinitatis gloriam, quæ in nouo teſtamento reuelatur, vetus quoq; concorditer atteſtatur, ſicut in ipſis antiquæ ſcripturæ foribus apparere iam breuiter diximus. Cæterùm, ſi introgreſſi, vndiq; eiuſdem trinitatis teſtimonia ſcrutari velimus, prolixitas modū excedet, nimiūq; præſertim cùm aliud propoſitū ſit, faſtidium parier. Quapropter ad propoſitum feſtinantes, illud ſolùm cōſiderare libet, qua ratione ad propiciationē Dei patris humano generi impetrandum, ſoli vel maximè filio carnem aſſumere conuenerit.

Quàm rectè cùm tres perſonę ſint deitatis, ad ſolā filii perſonā carnē ſuſcipere, hominēque redimere pertinuerit. Cap. XVIII.

Diuina diſpoſitio, qua filii perſonā potius, quàm patris aut ſpiritusſancti incarnari cōplacuit, idcirco maximè mirāda eſt, quia peccatum primi hominis maximè contra eundē filiū admiſſum eſt, ob cuius expiationē fili⁹ ipſe homo fieri dignatus eſt. ¶ Sed & diaboli peccatoris antiqui ſuperbia, maximè propter filium aduerſus creatorem intumuit. Quod ex verbis ei⁹ aduertere promptum eſt. Air enim: Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſsimo. Vtiq; cùm hæc diceret, inuido aduerſus filiū liuore ſeruilis cōtumacia torquebatur, eò quòd vni & ſoli nato, non facto, toti cœlorum curia æquè vt patri, pro tanta differentia iure famularetur. Grandi quippè differentia ſeſe ab vno, qui erat in ſinu patris diſtare indignabatur, cū ſe inter cætera ab artifice deo factum, illum ex patre Deo ſolùm videret ſuper omnia natū. Tunc ſeruilis tumor aduerſus eundem vnigenitum graſſatus eſt, longè nequius, quàm Iſmael ex ancilla procreatus, dominum ſuum Iſaac de libera genitum perſequebat, vt teſtatur Apoſtolus. Nequius, inquam, vtpotè vbi & longè ſubrilior malitia, & multo longinquior conditionis erat differētia, quę ſuperbientis odiū cōcitabat. ¶ Propter

Ezech. 28. Ephe. 3. Gene. 3. Iob. 7. 1. Cor. 15. Eſa. 6. Eſai. 14.

Iohan.8. pter quod odium iam erat homicida, teſtāte
eodem dei filio in Euangelio ſuo, ac dicente:
Ille homicida erat ab initio. Sed homicidiū il-
lud tūc actu perficere nō poterat, cùm nōdū
in illo Dei filio eſſet humana, quę poſſet occi
di natura. Perſecit aūt, cùm illū ad terras deſ-
cendiſſe, hominemq́; mortalem factum eſſe
Luc.24. agnoſcens (exibant enim, inquit Euāgeliſta,
dæmonia à multis clamantia & dicentia, ſci-
mus quia filius dei es) agnoſcens, inquam, il-
lum aduenìſſe in carne, peccator antiquus in
ſurrexit, eūq́; per ſuos ſatellites patibulo cru
cis affixit. ¶ Nam ſapientiam eius, videlicet
diſpoſitionem, qua per mortem ſuam tedem
pturus erat humanum genus, nemo principū
1.Cor.2. huius ſeculi cognouit, inquit Apoſtolus. Si
enim cognouiſſent, nunquam dominum glo
riæ crucifixiſſent. Virtus autē ipſa, per quam
ſe viciſſe putabat, mortis infirmitate, perſi-
ſtit in eiuſdem dei filii odio implacabili, per
Iudęorum ora negantium, per hæreticorum
blaſphemias, creaturam illum eſſe aſſerentiū.
¶ Sed vt ad primi hominis peccatum redeā,
ſciendum, quia priuſquam per ſerpentē dia-
bolus de vetito ligno comedere mulierē per
ſuaderet, vterq; ſcilicet vir & mulier, occul-
ta eiuſdē hoſtis inſpiratione appetiuerāt eſſe
ſicut dii. Alioquin fruſtra ad perpetrandum
id quod perſuadebat, hac promiſſione vſus
fuiſſet, dicens: Et eritis ſicut dii. Nemo enim,
niſi id quod ſentit appetit, pro fructu repro-
mittit alicuius operis. Quàm autem contra
trinitatis perſonam magis hic hominis quo-
que tumor ſeſe intenderit, apparet per hoc
quod addidit, Scientes bonum & malū. Vti-
que filium, qui ſapientia patris eſt, ſuperbè
æmulati ſunt, id eſt, pares illi ſeſe fore arbi-
trati ſunt, habēdo ſcientiam omniū. ¶ Vndè
lignum præuaricationis, ironicè nomen acce
pit, vt diceretur lignum ſcientiæ boni & ma-
li, licet à ſcriptore hiſtorię ſic vocetur, etiam
ante peccatum hominis. Quod per anticipa-
tionem conſtat fieri. Eadem ironia dicit ipſa,
quæ vnus eſt Deus, trinitas: Ecce Adam qua-
Gen.3. ſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonū & ma-
lum. Quaſi vnus ex nobis, id eſt, quaſi filius,
qui ſapientia patris eſt, cuius ęqualitatem ap-
petiuit, id eſt, ſcientiam boni & mali. Nam ſci
entia boni & mali, ſolius Dei eſt, qui omnia
ſcit, & malo quoq; bene nouit vti. Vnde cum
dictum eſſet, Ecce Adam quaſi vnus ex nobis
factus eſt, ſtatim ironicè additum eſt, in quo,
videlicet in eo quòd eſt ſciens bonum & ma-
lum. Similiter ironicè diabolus quoq; appel-
Ezech.28. latur Cherub in Ezechiele, quod interpreta-
tur, plenitudo ſcientię. ¶ Igitur magis contra
propriā perſonā filii dei diabolus, & ipſe intu
muit, & hominem erexit: dum vterq; æquali-
tatē ſapientię dei, quę filius eſt, appetiuit, ei-
q́ue ſubeſſe contempſit. Vndè miranda (vt ſu
perius iam dictū eſt) diuinitatis diſpenſatio,
mira dignatio, vt ille, contra quem potiſſimū
peccatū admiſſum fuerat, ſcilicet filius inter-
terceſſor apud patrē accederet, homo factus,
& pro inimicis ſuis morti ſpōtanea charitate
addictus, tanquàm ſi Iſaac idcirco ſe patiatur Gene.22.
immolari, vt Iſmael in gratiam patris ac ma-
tris veniat, ſuuſq́; cohęres fiat, qui ideò fue-
rat eiectus, quia ſeſe, non ipſum patrē perſe-
quebatur. Sed neq; Iſaac, neq; aliū quēpiā ſa-
cra refert hiſtoria pro inimicis ſuis interce-
dendo, ſpontanā excepiſſe mortē. Vix enim
pro amico ſuo, vel (vt ait Paulus) vix pro iu- Rom.5.
ſto quis moritur. Cōmendat ergò charitatē
ſuā in nobis Dei filius, quoniā cùm in ipſum
peccādo, patrē offendiſſemus, ipſe naturam,
in qua pro nobis moreretur, aſſumere digna
tus eſt. In hac dilectione, quiſquis illū imita-
tur, poteſt ad illā Dei ſimilitudinē, quam per
ſuperbiā diabolus vel ipſe homo appetiuit,
aſcēdere. Cùm eñ dixiſſet ipſe, Diligite inimi
cos veſtros, benefacite his qui oderūt vos, ſta Mat.5.
tim adiecit: Vt ſitis filii patris veſtri qui in cæ
lis eſt. Ac ſi diceret: Non magnificentia ſcien-
tię de qua pręſumens ſatanas, dixit in corde Eſa.14.
ſuo: Similis ero altiſſimo, vel quam veſtris pa Gene.3.
rentibus promittentes dixit, eritis ſicut dii, Ephe.3.
ſcientes bonum & malum: non (inquam) ſci-
entia, ſed ſupereminens ſcientię charitas,
cauſa eſt efficiēs, vt altiſſimo ſimiles ſitis. Nec Philip.2.
ego vobis filiorum dei dignitatem inuideo:
non enim rapinam arbitratus ſum, me eſſe ę-
qualē deo, ſed aſcēſum ſuperbię auerſor, per
quā cū aſcenderet Satan, videbā eū ſicut ful- Luc.10.
gur de cœlo cadentē. Diſcite ergo à me, quia Math.11.
mitis ſum & humilis corde. Hoc miraculū di
uinę diſpēſationis propheta intuēs, ait: Deus, Pſal.71.
iudiciū tuū regi da, & iuſtitiā tuā filio regis.
Magnū eſt hoc & mirabile, quòd filius, cùm
ęquè vt pater deus ſit creaturę ſuę, rex quo-
que eius dignatus eſt dici & eſſe, & hoc ſecū-
dum iudiciū legemq́; iuſtitiæ. Quod hoc mo
do promptum eſt aduertere. Dignū erat vt is
ipſe, ſcilicet filius, per quem omnia condita
ſunt, dominus & rex eſſet omnium, neq; per
quemlibet alium regerentur, qui vtiq; cùm
eſſet creatus, nō erat creator eorū. ¶ Regis au
tem debitum ac legitimū eſt officiū, vt ſubdi
tis dāda vel data pręcepta, prior ipſe actibus
impleat, nè dum militibus laborioſam man-
dat militiā, ipſe in deliciis ſua poteſtate abu-
tendo, cauſam præbeat eorū murmurio, pro-
culdubiò dicentiū, delicioſum eſſe ducē, qui
ſubditus ea pręcipiat, quę facere fugiat aut nō
poſſit.

poſsit. Igitur & hoc dignũ fuit, vt ea quę prę-cæperat, vel præcepturus erat, vt Deus, ipſe prēcipuè opere impleret, vt rex, videlicet om nimodæ humilitatis opus, quale eſt illud:
Eccle. 3. Quantò magnus es, humilia te in omnibus. Magnũ hoc (vt ſupradictum eſt) & mirabile eſt, quòd cum dominari poſſet creaturæ ſuæ, ſola excellẽtia potentię, maluit æqualiter cũ ea iudicium legemq; ſubire iuſtitiæ. Quapropter antequàm in forma ſui militiã viræ ſubiſſet humanæ, minora dedit hominibus præcepta: cùm autem homo factus eſſet, impoſuit altiora admodũ regis probi ac ſtrenui, qui dum in prima acie commiſerit cum hoſte, acri certamine feſſus, cruentiſq; inſignis uulneribus, cum diſcrimine vniuerſos eripuit, tum demum dat præcepta fortitudinis, fidutialius, iuſtius, conſtantius, vtpotè factis dicta iuuantibus: militibuſque murmurare de labore, vel delicias quærere, viſo ducis ſanguine, non audentibus. Ita priuſquàm circundatus eſſet infirmitate dominus virtutum, dictum eſt antiquis: Non occides. Quandò autem idem rex gloriæ tentatus eſt, per omnia pro ſimilitudine abſque peccato,
Heb. 45. & didicit obediens eſſe, non ſeipſum defendens: ego autẽ dico vobis, inquit, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, &c. ¶ Benè ergò Propheta (vt ſupradictũ eſt) Deus, inquit, iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis: quia videlicet immenſitate potẽtiæ nullatenus minor, eſt diuinę tãta magnitudo iuſtitiæ. Quam iuſtitiã nos quoq; qui ſub pater na præuaricatione rei detinebamur, in eo ſuſcipimus, ſicut mox in eodem pſalmo additũ eſt: Suſcipiant montes pacem populo, & colles iuſtitiam, in eo, inquam ſuſcipimus, quia quem primi parentes noſtri contempſerunt Deum in gloria ſua fulgentẽ, nos adoramus in carne noſtra naſcentem, in cruce ſua morientem. Hinc enim iuſtificamur, quia ſuper antiquũ ſeruitutis penſum, quod eſt adorare Deũ, quod debebat etiam, ſi nunquam peccaſſet genus humanum, hoc adiicitur, vt hominem crucifixum adoremus. Hac inquam, ſatisfactiõe efficitur, vt ſalua iuſtitia ſua, nos in antiquum ſtatum reſtituat iuſtus Deus.

De officio eiuſdem ſanctæ trinitatis.

Caput XIX.

In officio eiuſdẽ ſanctę trinitatis, rectè hęc Euangelii lectio ponitur, qua maximè neceſſarium ſalutaris baptiſmi remedium commendatur, videlicet, quia ſine virtute huius nominis quantacunq; dicas, irritum eſt lauacrum, neq; per aquã poteſt quiſquam renaſci, nec aliter hoc nomine ſignamur, niſi cum illo baptiſmi ſacramentum ſuſcipiamus. Iohan. 3.
¶ Huic euangelio conſonat ea, quæ pręmittitur, lectio libri Apocalypſis, maximè in eo quod ait: Et in circuitu ſedis tanquàm mare vitreum, ſimile cryſtallo. Mare nanq; vitreũ cryſtallo ſimile, baptiſmum ſignificat puræ confeſsionis & ſolidæ fidei. Et quod in Euãgelio dictum eſt, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto, non poteſt videre regnũ Dei: hic ſignificatur per hoc, quod in circuitu ſedis mare oſtenditur. Nam quia in circuitu ſedis eſt mare, profectò vt ad eandẽ ſedem perueniatur, mare neceſſe eſt tranſmeare. Septem quoq; lampades ardẽres ante thronum, id eſt, ſeptem ſpiritus Dei. Qua nõ eſt dictũ: Niſi quis renatus fuerit ex aqua ſolũ, ſed ex aqua & Spirituſancto. Et in medio ſedis & in circuitu eius quatuor animalia, die ac nocte dicentia: Sãctus, ſanctus, ſanctus dominus Deus omnipotens, qui eras, & qui es, & qui venturus es, catholici doctores ſunt, qui meritorum qualitatibus, tanquàm diuerſis diſcreti vultibus, & ad cauendam hæreticorum perfidiam, ſiue ad ſubditorum, ſuãque ſalutem prouidendam, in circuitu & intus, id eſt, in corporalibus & in ſpiritualibus pleni oculis, ſcilicet illuſtratione ſpiritus ſancti, fidem ſanctæ trinitatis, tam in aduerſis quàm in proſperis, prædicare non ceſſant, & inuitare populos ad illud mare baptiſmi. Apoc. 4.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFIcijs, liber duodecimus,& vltimus.

Dominica prima poſt peotecoſten.
Caput I.

DOminicæ primæ poſt octa-
uas pentecoſtes officiũ vo-
ces emittit pauperis illius,
Luc.16. qui per Lazarum in Euange
lio figuratur, ſcilicet genti-
lis populi, qui ad fidem tri-
nitatis, prædicantibus (vt ſupra dictum) Apo
ſtolis confugiens, de interiore ſenſu legis cu
piebat refici, tanquàm de micis quæ cadebãt
de mẽſa diuitis, videlicet populi Iudaici, qui
dum doctrinã legis non ad charitatẽ habuit,
ſed ad elatiooem, quaſi de acceptis opibus
tumuit: ille autem, ſcilicet gentilis populus,
dum conuerſus ad neũ, peccata ſua confiteri
non erubuit, hulceribus plenus extitit, & ei
vulnus in cute ſuit. Huius, inquam, voces
ſunt mendicãtis, quod maxime claret in gra-
duali: Ego dixi, domine miſerere mei, ſana a-
Pſal.40. nimam meã, quia peccauit tibi. Epiſtola, oeus
1.Iohã.4. charitas eſt, primò aduerſus Iudaici populi
depromitur inuidiam, qua pauperem iam di
ctum non debere admitti cootendit, iuxta il
Actor.11. lud: Quare introiſti ab viros præputium ha-
beotes? Manifeſtum eſt eoim, Iudęos ſemper
gentium odiſſe ſalutem. ¶ Simul, quia mora-
lis quoq; ſenſus in hoc Euangelio non deeſt,
commouemur vtiliter hoc exemplo, ne ab
vllo paupere auertamus faciẽ noſtram. Cha-
ritatem, quæ in prædicta commendatur Epi-
ſtola, promptum eſt eodem ſenſu, id eſt, mo-
rali, accipere, maximè quod ait: Qui eoim nõ
diligit fratrem ſuum quem videt, deum quẽ
non videt, quomodo poteſt diligere?

Dominica ſecunda poſt pentecoſten.
Caput II.

DOminica ſecunda legitur hoc Euange
lium: Homo quidã fecit cœnam mag-
nam, & vocauit multos. Notum eſt au
tẽ, quia per multos qui vocati fuerãt, & hora
cœnæ cœperunt excuſare, contemptores ſig
nificantur, qui plus terrena quàm cœleſtia di
ligũt, qui amplius rebus corporalibus quàm
ſpiritualibus occupantur. ¶ Et per hoc quod
ait quiſq; illorum: Rogo te, habe me excuſa-
Luc.14. tum, quod (inquam) dicit: Rogo, & tamen ve
nire contemnit, quod ſonat humilitas in vo-
ce, ſuperbia io actione, per hoc plane (vt di-
ctum eſt) exprimitur, quòd dum cuilibet car
naliũ dicitur: Conuertere, deũſequere, mun
dum relioque, reſpõdere ſolet: Ora pro me,
quia peccator ſum, hoc ſacere non poſſum,
dicendo: Peccator ſum, humilitatem inſi-
nuat, ſubiungendo. Conuerti non poſſum,
ſuperbiam demonſtrat. oe his ergò labiis in- Pſal.119.
quis, de hac lingua doloſa, in graduali nos li-
berari poſcimus. ¶ Rectè, pulchrè atq; con-
ſonè ſeruus egregius, qui nos inuitat, dicit in
pręeunte epiſtola: Filioli mei, non diligamus 1.Iohan.3.
verbo neq; lingua, ſed opere & veritate. Quo
rum iniqua labia linguamq; doloſam qui cõ
temnit (ſolent enim alios cõuerti volentes
deuocare, tum ſanctum propoſitum vitupe- Math.7.
rando, quod eſt iniqua labia habere, tum ni-
miùm laudando, nimiaſq; difficultates arctæ
viæ vel anguſtæ portæ prætendere, quod eſt
linguam doloſam acuere) qui, inquam, de-
hortantes eos contemnit, & audire non vult,
confortat animam ſuam, & dicet illud, quod
in alleluia cantamus: Deus iudex iuſtus, for- Pſal.7.
tis & patiens, nunquid iraſcetnr per ſingulos
dies? videlicet cùm alibi dicat: Et eum qui ve Iohan.6.
nit ad me, non eiiciam foras, tandemq; de in-
firmitate conualeſcens, & viam mandatorum
domini, quæ anguſto initio cœpta fuerat, di-
latato corde percurrẽs, dicit, quod in Introi-
tu cantatũ eſt: Factus eſt dominus protector Pſal.17.
meus, & eduxit me in latitudine.

De dominica tertia poſt pentecoſten.
Caput III.

IN Euangelio dominicæ tertiæ commen-
datur nobis, quanta de conuerſis peccato- Luc.15.
ribus deo cura ſit, per parabolam centũ ouiũ,
& vnius perditæ, quam bonus paſtor inuen-
tam imponit in humeros ſuos gaudens, & ſic
reportat ad gregem, itemq; per aliam parabo
lam decem drachmarum, quarum vnam, quę
perdita fuerat, mulier ſtudioſa lucernam ac-
cendens, requiſiuit & inuenit. ¶ Ad hunc ſen-
ſum profectò reſpicit, quòd Petrus in Epi- 1.Pet.5.
ſtola ſua euigilandum eſſe cõmonens: Quia
aduerſarius veſter, inquit, diabolus tanquàm
leo rugiens circuit, quęrẽs quẽ deuoret, qui
vtiq; ouẽ illã centeſimã deuorauerat, & nũc
inuentã eſſe dolens, iterũ circuit & amplius
rugit. Ideo præmiſit & hoc: Omnem ſolicitu
dinẽ veſtrã proiiciẽtes in eũ, quoniã ipſi cura
eſt de vobis. Cui ſenſui graduale ſuccinit: Ia
ctã cogitatũ tuũ: & offerẽda, Sperẽt in te om- Pſal.54.
nes, & quia prædictũ Euangeliũ pro peccato & 9.
re cõtextũ eſt, ſuper quo pœnitentiã agentẽ

gaudium

gaudium eſt angelis Dei, rectè vnicus & pauper clamat in Introitu, Reſpice in me & miſerere mei. Pſal. 24.

Dominica quarta poſt pentecoſten.
Caput IIII.

Dominicæ quartæ Euangeliũ eſt, Eſtote miſericordes, quia & pater veſter miſericors eſt. Cui palàm lectio epiſtolæ, quæ præmittitur, concinit, iterum, atq; iterũ creaturam aſſerẽs, expectare reuelationem filiorum Dei, quem patrem noſtrum eſſe præſenti Euangelio dominus aſſerit: Eſtote, inquit, miſericordes, ſicut & pater veſter cæleſtis miſericors eſt. Introitus, Dominus illuminatio mea, itẽq; Offerenda, Illumina oculos meos, idcircò cõgruunt, quia trabem vel feſtucam peccati de oculo, id eſt odium, quod Euangelium monſtat oportere eiici, quũ gratia ſancti ſpiritus expellit, dñs illuminatio cordis eſt, & hi quibus videndus eſt Deus, illuminãtur oculi, vt (ſicut in graduali canimus) Videat cor mundum voluntatem domini, & viſitet templũ eius, & hoc non ſuis viribus, ſed eius, cui in communione dicimus, Dominus firmamentum meum, &c.
Luc. 6. Rom. 8. Pſal. 26. & 12. Pſal. 26. Pſal. 17.

Dominica quinta poſt pentecoſten.
Caput V.

IN Euangelio quintæ dominicæ narratur, quia laxatis ad imperium domini retibus in capturam, concluſaq; piſcium multitudine copioſa, & retia rumpebantur, & impletę ſunt nauiculę, ita vt mergerẽtur. ¶Per hoc illud ſignificatum eſt, quia carnalium turbis eccleſiam complentibus, & ſuper numerum multiplicatis, tumultus & diſſenſiones orirẽtur, & non ſolùm ebrioſorum, raptorumque ſubintroeuntium malis moribus, eccleſię nauicula premeretur, ſed hæreticorum quoque diſceptationibus rete fidei diſrumperentur. Propter hoc illa magni piſcatoris noſtri Petri Apoſtoli lectio, opportunè præmittitur, piſces ſuos ad vnitatem & pacem cohortãtis & dicentis: Omnes vnanimes eſtote, patientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles, nõ reddentes malũ pro malo, neq; maledictũ pro maledicto, videlicet quia per hoc tumultus creſcit, & ſeditio conualeſcit. Et poſt pauca: Sed & ſi quid patimini propter iuſtitiã, beati, &c. In huiuſmodi periculis conſtitutæ Eccleſiæ, voces ſunt, cæteræ partes officii. Introitus, Exaudi domine vocem meam, amplius autem graduale. Protector noſter aſpice Deus ſenſui ſupradicto cõſonat. Sumptum eſt enim de pſalmo habente in titulo, Pro torcularibus. Quo nomine præſentem Eccleſiam deſignari dubium non eſt, vbi electi reproborũ tot ſcandala patiuntur, vt iuxta euangelicã ſimilitudinem, quaſi rete tumultu piſcium rumpi videatur. Quorum ſchiſmata quiſq; cauens, dicit in offerẽda: Benedicam dominum qui mihi tribuit intellectum. Et in communione, Vnam petii à domino, id eſt, nõ ſciſſuras mentium, ſed vnitatem fidei.
Iohan. 5. 1. Pet. 3. Pſal. 26. Pſal. 83. Pſal. 15. & 26.

Dominica ſexta poſt pentecoſten.
Caput VI.

Dominica ſexta dicẽdo dominus in Euangelio, Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Nõ occides, ego autem dico vobis, &c. manifeſtè nobis illam nouitatem neceſſariam inculcat, quæ paſsim in ſacris commẽdatur ſcrpturis, vt renouemur ſpiritu mẽtis noſtræ, & exuentes veterem hominẽ, induamus nouum eum, qui ſecundum deum creatus eſt. ¶Quod enim antiquis dictũ eſt, nos qui noui dicimur, in melius tranſcendere debemus. ¶Rectè ergò illa præmittitur lectio, vt nouũ hominẽ chriſtũ indueremus, dicente apoſtolo: Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. &c. Dicẽdo itaq;: Et nos in nouitate vitę ambulemus, plus quàm illud, quod antiquis dictum eſt, nos debere teſtatur. Cæteræ partes officii, Introitus: Dominus fortitudo, graduale, Conuertere domine, offerenda, Perfice greſſus meos, Eccleſiæ voces ſunt, ad ſupradictam perfectionem Euangelicam tendentis, & auxilium implorantis, quia vera & perfecta iuſtitia, nemo per ſe poteſt iuſtificari. Et cuius iuſtitia ſic abundauit, vt iuxta idẽ Euangelium, ſi offert munus ſuum ad altare, & recordatus eſt, quia frater ſuus habet aliquid aduerſus eũ, relinquit ibi munus ſuũ, & vadit priꝰ recõciliari fratri ſuo, ille eſt qui in Cõmunione dicit: Circuibo & immolabo in tabernaculo eius hoſtiam iubilationis.
Matth. 5. Ephe. 4. Rom. 6. Pſal. 27. Pſal. 89. & 16. Matth. 5. Pſal. 26.

Dominica ſeptima poſt pentecoſten.
Caput VII.

Dominica ſeptima legitur hoc euangeliũ, quo refecturus dñs cũ dixiſſet: miſereor ſuper turbam, &c. hanc miſerationis ſuæ cauſam ſubiicit, dicẽs: Quidam enim ex eis de longè venerunt. At verò hi qui de longè venerunt, illos deſignant, qui à criminalibus peccatis, vel etiam à diabolorum cultura ad verum deum conuerſi, iuſtitiam, à qua ieiuni ſunt, eſuriunt & ſitiũt. Benè ergò illa lectio præmititur, in qua talibus dicitur. Cùm enĩ ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ. Quem ergò fructum habuiſtis tunc in quibus nunc erubeſcitis? nam finis illorum mors eſt. Talibus dicit eccleſia mater in graduali: Venite filii, audite me, &c. Et iſti quia peccatores ſunt) dicunt in offerenda: Sicut in holo-
Marc. 8. Rom. 6.

holocauſtum arietum &c. Iſtis nihilominus
Pſal. 55. ſalutaris dicitur in Introitu: Omnes gentes
Pſal. 46. plaudite manibus, dicentes, quemadmodum alibi refecti dixerunt: Verè hic eſt propheta, imò dominus prophetarum, qui venturus es
Iohan. 6. in mundum.

Dominica octaua poſt pentecoſten.

Caput VIII.

Matth. 7. IN Euangelio dominicæ octauæ, Attendite, inquit dominus, à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces, & reliqua. Hoc de omnibus quidẽ intelligi poteſt, qui aliud habitu ac ſermone promittũt, aliud opere demonſtrant, ſed ſpecialiter de hæreticis intelligendum eſt, qui videntur continentia, caſtitate, ieiunio, quaſi quadam pietatis veſte ſe circundare, intrinſecus verò habentes animum venenatum, ſimplicium fratrum corda decipiunt. Lectio epiſtolæ: Debitores ſu-
Rom. 8. mus non carni, vt ſecũdum carnem viuamus, conſonat huic euangelio, quo dicitur: A fructibus eorũ cognoſcetis eos. Nam & paulò ſuprà dixerat Apoſtolus: Si quis autem ſpiritũ Chriſti non habet, hic nõ eſt eius, & nunc ait: Quicunq; enim ſpiritu dei aguntur, hi filii ſunt dei. Et facta carnis, de quibus ait: Si autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis, fructus ſunt, ex quibus falſi prophetæ cognoſcuntur, à quibus filios dei diſcernit ſpiritus dei, qui teſtimonium reddit ſpiritui ipſorum. Hic ſpiritus, illa miſericordia eſt, de qua in Introitu cantamus. Suſcepimus
Pſal. 47. deus miſericordiam tuã in medio templi tui,
1. Cor. 3. 6. id eſt, in nobiſipſis, qui ſumus templum tuũ:
Actor. 2. & hoc in medio, id eſt, manifeſtò. Manifeſtè enim venit ſpiritus ſanctus ſuper Apoſtolos. Huic (inquam) ſpiritui clamat eccleſia in
Pſal. 30. graduali: Eſto mihi in Deum protectorẽ, &
Pſal. 17. in offerenda, Populum humilem ſaluum facies domine, iuxta illud: Super quẽ requieſ-
Eſai. 66. cet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quie-
Math. 11. tum? Abſcondit enim hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelauit ea paruulis. Vnde congratulando dicitur eis in communio-
Pſal. 33. ne: Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt dominus.

Dominica nona poſt pentecoſten.

Caput IX.

EVangelium dominicę nonę, præpoſitos animarum inſtruit ad miſericordiam, vt cõpatientes moderatam iniungant pœniten-
Luc. 16. tiam confitentibus, quantũ debeant, vel quãta peccata commiſerint. Laudauit enim dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet ea, quæ de illo propoſita narrat para-
1. Cor. 10. bola. Et ad hoc Apoſtoli lectio, quæ præmittitur, conſonat, retexendo de illis, qui mare tranſierant, & dona dei guſtauerãt: & nihilominus cõcupiſcentes & fornicantes, à ſerpentibus vel exterminatore perierunt, & ſtatim adiũgẽdo: Itaq; qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat, &c. ¶ Nam quomodò & hi, licet iam glorificati, perierunt, & ille villicus in Euangelio gratiam domini ſui habuerat, à qua tamen excidit, ſic & prælatus quiſq; meminiſſe debet, & ſcire ſe quoq; aut peccaſſe, aut ſi non peccauit eiuſdem tamen fragilitatis eſſe, vt potuerit, vel adhuc poſſit peccare, atq; de ſe ipſo cõmonitus, recogitet infirmarum ſe ſuſcepiſſe curam animarum, non ſuper ſanas tyrannidem. Introitus: Ecce deus adiuuat me, Pſal. 53. &
& graduale, Domine dominus noſter, offerẽ Pſal. 18.
da quoq;, Iuſtitiæ dñi, voces ſunt ſuprà dicti vicilli, gratias referẽtis domino deo ſuo, Mat. 6.
miſericordibus miſericordiam faciẽti. Communio verò, Primum quærite regnum dei, i- Luc. 16.
dem imperat, quod illa domini ſentẽtia de euangelio iã dicto, Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis, &c.

Dominica decima poſt pentecoſten,

Caput X.

DOminica decima legitur hoc Euange- Luc. 19.
lium, quo dominus fleuiſſe refertur ſuper ciuitatẽ Hieruſalem. Qui & ingreſſus in templum, cœpit eiicere vendẽtes in illo. ¶ Notum eſt penè cunctis, tamq; in ſcripturis, quàm in ore omnium ſatis vſitatũ, per hoc illud ſignificatum eſſe, quod illos de eccleſia ſua dominus eiiciat, qui ſacros ordines emunt aut vendũt, quia videlicet tales negociatores columbas quoq;, id eſt, ſancti ſpiritus dona venalia faciunt. ¶ Itaq; rectè & opportunè illa præmittitur Apoſtoli lectio, quę ſatis apertè indicat, nõ poſſe ab homine dari, nedũ vendi aliquid doni ſpiritualis, ſed à ſolo ſpiritu dei diuidente ſingulis prout vult, 1. Cor. 12.
dari gratuitò, alii ſermonẽ ſciẽtiæ, alii ſermonẽ ſapientię, alii genera linguarũ, alij fidẽ, alii prophetiam, &c. Et qui huius, id eſt, ſancti ſpiritus expectat electionẽ potiùs quàm hominum, dicitur in Introitu: Iacta cogitatum Pſal. 54.
tuum in domino, & ipſe te enutriet. In domino, inquit, iacta cogitatum tuum, non in teipſo, dicendo quod alibi ſcriptum eſt: Domine non eſt exaltatum cor meum, neq; ela- Pſal. 130.
ti ſunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me. Videlicet vt Simon magus ille, qui dei do- Actor. 8.
nũ exſtimauit pecunia poſſideri. Et ipſe te enutriet, inquit, dicentem ſcilicet quod in graduali canitur: Cuſtodi me domine vt pupillam oculi, ſub vmbra alarũ tuarum protege me, ne ſuperbiendo, & euagando, ſiã ſicut Pſal. 16.
ſbla-

ctum fideli Abraham per repromiſsioně cõfirmato, videlicet quia non quidem ipſa aduerſus promiſſa dei, ſed nullus iuſtificari potuit coram deo ex operib9 eiuſdem legis. In hoc itaq; intelligimus per hoc, quòd (vt dictum eſt) tam ſacerdos quàm leuita, viſo homine præteriuit. ¶ Quia ſic ſubintrauit lex, quomodo medici puer ad ęgrotũ nonnũquã ingreditur, morbi quidem cauſas ſciens, ſed quod opponat antitodum, conficere non valens, tantumq; hoc ęgroto dicere nouit, quibus ab eſcis vel potibus abſtinendum ſit, ne morbus inualeſcat, & de ſemiuiuo penitus mortuũ reddat. Hoc nanque illud eſt, quod in prædicta Epiſtola dicit Apoſtolus, Quid igitur lex? Propter trãſgreſsiones poſita eſt, eſt, &c. Plagis nanq; originalis peccati ſemiuiuus homo naſcitur. Actualibus verò tranſgreſsionibus, propter quas lex poſita eſt, ſi non abſtineat, tanquam noxijs cibis penitus moritur. Itaque ſecundum hæc be-
Pſal. 73. nè in Introitu præmittitur, Reſpice domine in teſtamentum tuũ, quod in graduali repetitur. Vox enim hæc erat antiquorũ, aduẽtum Chriſti ad infirmitatem vel imperfectionem legis flagitantium, tanquam ſi prætereuntibus ſacerdote & leuita, Samaritanũ ſupradictũ vulneratus ille poſtulat apropiare, cui & dicat illud, quod canitur in Offeren-
Pſal. 30. da: In te domine ſperaui, &c. Et quia corpus Chriſti, quod ſumimus, illã ſpecialiter curat vulnera, Benè & illud de libro Sapientiæ ca-
Sapien. 16. nimus in communione: Panem de cœlo dediſti nobis.

Dominica quartadecima poſt pentecoſten. Cap. XIIII.

IN Euãgelio dñicæ quartædecimæ, decẽ vi-
Luc. 17. ri leproſi à domino mũdati referuntur, & vnus tantum ex eis vnicæ Eccleſiæ figuram gerens, cæteris ingratis exiſtentibus, qui hæreticorum typum pręferunt, reuerſus & gratias agens, de fide ſua, qua ſaluus factus eſt, ab eodẽ domino laudatur. Eiuſdem eccleſię, quę per illũ vnũ ſignificatur, vox eſt illa in In-
Pſal. 83. troitu. Protector noſter aſpice deus, maximè quod ait: Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper milia. Nã idẽ eſt ac ſi dicat: Melius
Act. 4. eſt cor vnum & animã vnã habere, & idipſum ſapere ac dicere, quàm diuerſis, imo cõtrarijs
1. Cor 1. ſenſibus diuidi, & ſchiſmata facere. Quod ob
Cant. 6. ſeruans ſancta eccleſia, & ideo vna columba dicta, benè per illũ vnũ (vt dictũ eſt) in Euangelio figuratur. Epiſtola verò in eo prędicto Euangelio congruit, quòd patenter exprimit, quid per illorum lepram ſignificatũ ſit,
Galat. 5. cùm dicit: Manifeſta autẽ ſunt opera carnis, quę ſunt, fornicatio, immũditia, luxuria, &c. inter quæ ſectæ, id eſt, hæreſes ponuntur. A quibus emundata eccleſia, dicit, gratias agẽs in graduali, Bonum eſt cõfidere in domino, Pſal. 17.
&c. videlicet quia non homo, non principes ſacrificiorum carnalium, de quibus dixit eiſdem leproſis dominus, peccatorum lepram tollere poſſunt, ſed ſolus dñs. Quod autem in offerenda dicitur: Immittet angelũ Pſal. 33.
dominus in circuitu timentiũ eum, & eripiet eos, guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dominus, ad fructus illos ſpectat, qui exprimũtur in epiſtola: Fructus ſpiritus eſt, charitas, gaudium, pax, patientia, &c. quos guſtare, eſt à lepra ſupradicta curari. Et quia pręcepit do minus illi, qui gratias egit: Vade & offer munus, quòd præcepit Moyſes in teſtimoniũ il- Matth. 8.
lis, benè in communiõe canimus: Panis, quẽ Iohan. 6.
ego dedero, caro mea eſt pro mundi vita, videlicet quia caro & ſanguis munus eſt, quod pro emundatione ſua iugiter offert vnica eccleſia Chriſti.

Dominica quinta decima poſt pentecoſten. Caput XV.

OFficium dñicæ quintædecimæ, ſi rectè animaduertiſ, claret, quia maximè aduerſus excellẽtiam & inanem gloriam decãtatur. Nam ad hoc pertinere illud, quod in huius dominicæ Euangelio Mattheus ait: Nolite ſoliciti eſſe, dicentes: quid mãducabi-
mus, aut quid bibemus, &c. Lucas teſtatur, Mat. 6.
quid, cum eadẽ diceret, adiecit: Et nolite in Luc. 12.
ſublime tolli. Et quidem ſecundum eundem Lucam, ante hæc verba dominus parabolam de diuite ſtultò, cuius ager cũ huberes illi fructus attuliſſet, & dixiſſet ipſe: Deſtruam horrea mea & maiora faciam, & dicã animæ meę: Anima, habes multa repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare, ait ad eum deus: Stulte, hac nocte repetunt animã tuam à te, quæ autem paraſti, cuius erunt? Igitur aduerſus diuites, quibus præcipiendum 1. Timo. 6.
eſt, nõ ſuperbè ſapere neq; ſperare in incerto diuitiarum, hoc in Euangelio ſupradicto pręcipitur: Nolite ſoliciti eſſe, & cæt. Cui & conſonat præcedens epiſtola, in eo quod ait: Nõ efficiamini inanis gloriæ cupidi. Et rurſum: Galat. 6.
Quæ enim ſeminauerit homo, hæc & metet. Et qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionẽ. ¶ Eius itaq;, qui hoc præceptum fideliter amplectitur, illa vox eſt in introitu ad patrem noſtrum, qui ſcit omnia quibus indigemus, ſicut in eodem Euangelio dictum eſt: vox, inquam, illa: Inclina domine aurẽ tuã ad me, vox eſt pauperis, de manu dei primũ regnũ dei, & iuſtitiã eius, & deinde neceſſaria corporis, quæ adiicienda ſunt, humiliter quęrẽtis. Qui & in graduali eodem reſpectu ait: Pſal. 85.

Bonum eſt cõfiteri domino,id eſt,neceſſaria quęrere à domino,& in ea ſpe pſallere,id eſt, benè operari nomine tuo, id eſt, ad honorẽ
Pſal. 91. nominis tui altiſsime, Ad annũtiandũ mane miſericordiã eius,id eſt,primũ quærere regnum dei,& iuſtitiã eius.Ipſe idẽ gratulabundus, quòd neceſſariũ à patre victum acceperit, narrat in Offerẽda alijs,dicens:Expectãs
Pſal. 39. expectaui dominum, id eſt, non aliundè ſed à domino quęrens eius regnũ,expectaui quę adijcienda ſunt,& reſpexit me, id eſt, adiecit quę neceſſaria ſunt huic vitę.Cõmunio clarè exprimit cibum eiuſdẽ regni Dei, qui primũ quærendus ſit.Qui manducat carnem meam
Iohan. 6. & bibit ſanguinẽ meũ,in me manet,& ego in eo. Quod eſt enĩ regnũ dei,niſi mãſio eius in nobis?Hoc aũt vt maneat in nobis,fit mandu cando carnẽ eius, & bibendo ſanguinẽ eius. Vnde & hoc in communione rectè ponitur.

Dominica decima ſexta poſt pentecoſten. Cap. XVI.

Luc. 7. Dominica ſextadecima legitur hoc Euãgelium,quo dominus flenti viduæ ma tri mortuũ vnicũ filiũ viuũ reddidit, & accepit omnes timor,& magnificabant deum. ¶ Hæc autẽ vidua ſanctam ſignificat matrem eccleſiam, id eſt, vniuerſum prælatorũ ordinẽ,qui regenerandarum in Chriſto curã habent animarum,qui mortẽ cuiuſq; animę, quoties manifeſtis apparet criminibus,magnis proſequuntur fletibus.Moritur enim tũc filius viduæ, quando quis per crimẽ aliquod ſeparatur à corpore eccleſiæ, quæ vidua eſt, Chriſto ſponſo in pręſenti nõ manente cum illa. Huic ergo Euangelio benè illa præmitti
Ephe. 3. tur Apoſtoli lectio : Fratres obſecro vos,ne deficiatis in tribulationibus meis,pro vobis, quæ eſt gloria veſtra. Huius rei gratia fle
Galat. 4. cto genua mea,&c. qui ait : Filioli mei,quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis , pulchrè in officio perſonam verbis quoq; exprimit eccleſiæ viduæ,vitã filiorum magnis gemitibus poſtulãtis.Introitus,
Pſal. 58. miſerere mihi domine,quoniam ad te clama
Pſal. 70. ui. Itemq; Offerenda : Domine in auxilium meũ reſpice. Voces huius viduæ ſcilicet ſanctæ matris eccleſiæ ſunt, quas emittere debet pro filiorum ſuorum,qui fortè in mortẽ peccati prolapſi ſunt, reſuſcitatione.Gradua
Pſal. 101. le verò:Timebunt gentes nomen tuũ domine, ad hoc conſonat,quod dictũ eſt in prædi
Luc. 7. cto euangelio: Accepit autem omnes timor. Nam quomodo ędificat dominus Sion,iuxta eiuſdem gradualis verſum,niſi procurãdo vitam & incolumitatem animabus ſpiritualiũ eius filiorũ? Quod quia perficit per cibũ corporis & potum ſanguinis ſui,rectè in cõmunione ponitur gratiarum actio,eadem vidua ſcilicet ſancta eccleſia dicente: Domine me- *Pſal. 70.*
morabor Iuſtitiæ tuæ ſolius,&c.

Dominica decimaſeptima poſt pentecoſten. Caput XVII.

In officio dominicæ ſeptimædecimæ nobis innuitur , qualiter ad hoc contendere debeamus, vt in oculis domini magni & honore digni iudicemur, & in domo, quæ eſt eccleſia, primos recubitus, non noſtra præſumptione præripere, ſed ab eius electione expectare debeamus. Dicitur in euangelio huius dominicæ parabola hæc:Cum vocatus fueris ad nuptias,nõ diſcumbas in primo loco,&c. videlicet,hoc in ſuo cœleſti conuiuio futurum eſſe indicans,quod ad vltimum infert: Omnis enim qui ſe exaltat , humiliabi- *Luc. 14.*
tur , & qui ſe humiliat exaltabitur. Hinc eſt, quod in præeunte epiſtolæ lectione Apoſtolus ait:Obſecro vos ego vinctus in domino,
vt dignè ambuletis vocatiõe,qua vocati eſtis, *Ephe. 4.*
&c. ¶ Quod vtiq; idem eſt,ac ſi diceret: Ob-
ſecro vos,vt vocati ad nuptias Chriſti & Ec- *Phil. 2.*
cleſiæ, ſic intretis & diſcumbatis , quomodo & ille qui vos vocauit, qui & dixit: Ego au-
tem in medio veſtrũm ſum , ſicut qui mini- *Luc. 22.*
ſtrat. Et tãdiu miniſtrauit , donec diceret illi pater: Amice,aſcende ſuperius,id eſt, donec obediẽti vſq; ad mortẽ,daret illi nomẽ quod eſt ſuper omne nomẽ. Introitus:Iuſtus es do
mine,manifeſtè illam collaudat ſentẽtiã,qua *Pſal. 118.*
in Euãgelio dicitur:Omnis qui ſe exaltat,hu miliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.Simulq; oratio eſt pro illo,qui ſe humiliat:Fac
cum ſeruo tuo ſecundũ miſericordiam tuã, *Pſal. 32.*
hanc videlicet miſericordiã,vt dicas illi,amice,aſcende ſuperius.Graduale:Beata gens,cu ius eſt dominus Deus eius,vniuerſalis beatificatio populi gentilis, qui ſuperbiente Iudaico populo , humiliatus ſub ſigno crucis Chriſti,ſuperius aſcendere meruit,id eſt, ſupra populum illum,qui primo loco conſederat,imò de primo conſeſſu ſuperbiebat. ¶ In Offerenda exemplum ponit efficaciſsimum,
qui cum humiliatus diceret,peccauimus,ini- *Dan. 9.*
quitatẽ fecimus, impiè geſsimus,&c. meruit ita exaltari,vt cùm oraret,ſicut in eadem Offerenda ipſe teſtatur,dicens : Oraui deũ meũ ego Daniel,&c.mitteretur illi index futurorum archangelus Gabriel,ſicut habet ſequẽs verſus: Adhuc me loquente,&c. Per illam nanq; viſionem ſic exaltatus eſt,vt non tantũ venturum ad ſalutem noſtrã Chriſtum pręui deret(quod cæteris prophetis commune eſt) ſed & tempora aduentus eius propria quadam gratia prædiſceret , dicente ſibi angelo: Septuaginta hebdomades abbreuiatæ ſunt,

ſuper populum tuum, & ſuper vrbem ſanctā tuam,& conſummetur præuaricatio,&c.Cōmunio quoque: Vouete & reddite domino Deo veſtro,in eo maximè imperare videtur, vt in nouiſsimo loco recumbamus: quod ait terribili,&ei qui aufert ſpiritum principum, id eſt,ſuperborum, quos vtique vel conuertendo, vel deiiciendo factis ipſis dicit cuiq; illorum: Da huic locum. *Pſal. 75.*

Dominica decima octaua poſt pentecoſten. Caput XVIII.

SVpradictum ergo officiū hoc innuit, vt ad nuptias Chriſti quilibet inuitatus,tali in loco recūbat, vt meritò dicatur ei:Aſcende ſuperius. Huius autem ſequentis dominicæ officium,magna & mira declamatione demonſtrat eidem, qui vocatus eſt ſuperiùs,id eſt, prælatus eſt domui Chriſti, & curam animarum ſuſcepit, qualiter in eodē ſuperiori loco ſe habeat,videlicet ne iuxta Euāgelium eiuſdē officii,ſint ſicut ſcribæ & Phariſæi, qui ſederunt ſuper cathedram Moyſi: ſed ſint ſicut ipſe Moyſes,de cuius exemplo, quod Eccleſiaſtici ſequi debeant rectores, longa & valida declamatio eſt in offerenda, Sanctificauit Moyſes,& verſibus eius. Non enim ignorare debent animarū rectores,quale ad negociū in ſuperiorē locū vocati ſunt, ſcilicet vt non tā præeſſe ſtudeant, quàm prodeſſe,& ſedentes in cathedra Moyſi dicant & faciant,imo prius faciant,quod cum autoritate dicāt:neq; velint vocari Rabbi, ſed ad hoc tendant,vt portare poſſint peccata populi,& à ſubditis ſuis auertere irā Dei. ¶Bene ergo cum hoc Euangelio poſitum eſt in offerenda exemplum Moyſi,qui ſic ſedit in cathedra magiſterij,vt per nimiam humilitatem poſſet interuenire pro ſubditis, imo & tenere deū dicentē:Dimitte me,vt iraſcatur furor meus contra eos. Fecerant enim vitulum (quando ſicut in verſu Offerendæ canimus.) Videns Moyſes,procidens adorauit,dicens: Obſecro domine, dimitte peccata populi tui, & dixit ad eum dominus:Faciam ſecundum verbum tuum. Hæc eſt fidelitas ſerui,quem cōſtituit dominus ſuper familiam ſuam,quam poſtulabant ipſi,dicentes in introitu,vt prophetæ tui fideles inueniantur:Da pacem,inquiunt, domine ſuſtinentibus te, id eſt,eorum,quos nobis commiſiſti,peccata dimitte. Pax enim dei, peccatorum remiſsio eſt. Vt prophetæ tui fideles inueniātur,vt nos fideles ſerui inueniamur, dum familiæ tuæ nō tantum præſumus,ſed & vtiliter pro illis interueniendo profumus. Talibus in præſente lectione epiſtolæ dicit Apoſtolus: Gratias ago deo meo pro vobis, in gratia Dei,quæ data eſt vobis, quoniam in omnibus diuites facti eſtis, &c. Ipſi ijdem dicunt in graduali:Fiat pax in virtute tua,id eſt, remiſsio peccatorum in ſpiritu ſancto tuo. Ipſis nihilominus in cōmunione dicitur:Tollite hoſtias,& introite in atria eius, videlicet quia veſtrū officiū eſt, vt pro ſubditis interueniatis, exemplo Moyſi,in cōſpectu domini ſtantes in cōfractione cordis.

Matth. 23. *Exod. 32.* *Luc. 12.* *Eccle. 36.* *1. Cor. 1.* *Pſal. 121.* *Pſal. 95.* *Pſal. 105.* *Ephe. 4.*

Dominica decimanona poſt pentecoſten. Caput XIX.

IN Euangelio dominicæ nonædecimæ ait dominus paralytico,confide fili, remittūtur tibi peccata tua. Et his qui audierant cogitātibus mala in cordibus ſuis,& dicētibus, blaſphemat,& cętera:vt ſciatis,inquit,quia filius hominis habet poteſtatē in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico:Surge, tolle lectum tuum,& vade in domum tuā. ¶Per hūc aūt paralyticū ſignificatur homo diſſolutus,& ab omni bono opere remiſſus, qui cū à domino curatur,& iuxta pręeuntem epiſtolam renouatur ſpiritu mentis ſuæ, complet Apoſtolicum præceptum, quod in eadem Epiſtola ſequitur: Qui furabatur, iam non furetur, magis autē operetur manibus ſuis, vt habeat vnde tribuat neceſsitatē patienti. Nam quandiu paralyſi erat diſſolutus, nihil boni operabatur,imo labores operantiū furabat. Qualiter ergo prælati vel rectores animarum ſalutem procurare debeant ſubditorum, ſicut in præcedenti officio dictum eſt, hoc ſequens exprimit officium. ¶Nam ipſorum eſt, offerre paralyticum in lecto iacentem,id eſt,orare pro his,quorum peccata animas in mala conſcientia à bono opere torpētes detinent,& ita pro eis interuenire, vt videns dominus fidem illorum, dicat: Confide fili,remittuntur tibi peccata tua. In introitu,dū dicit dominus: Salus populi ego ſum, hoc idē nobis de ſeipſo teſtatur, quod & in euangelio iam dicto murmurantibus phariſæis,curatione paralytici comprobatur, videlicet, quia poteſtatem haberet in terra dimittendi peccata. In graduali verò iam curatus idem paralyticus, iamq; laborans operando quod bonum eſt manibus ſuis,quæ prius diſſolutæ fuerant,dicit: Eleuatio manuum mea rum. Et hoc experimento virtutis confortatus in fide, & fidens in remiſsione peccatorum cōſequenda, dicit in Offertorio, Si ambulauero in medio tribulationis, &c. Itemque roborans genua,diſſoluta quondam,dicit in communione. Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis. Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas.

Matth. 9. *Pſal. 140.* *Pſal. 22.* *Pſal. 118.*

Dominica viceſima poſt pentecoſten. Caput XX.

Matth. 22. OFficiũ dñicæ viceſimæ partim ex voci-
bus cõſtat,eorũ, qui ad nuptias intra-
uerunt,partim ex vocibus patrũ gementium
pro illis,qui ad nuptias eaſdẽ vocati,quas ſe-
cit rex filio ſuo,non ſolum venire noluerũt,
ſed & illos,qui à ſe miſsi ſunt,ſeruos tenue-
rũt,& cõtumeliis affectos occiderũt.¶Hoc e-
nim priores feciſſe Iudæos notũ eſt,qui miſ-
ſos ad ſe prophetas & ſapiẽtes perſecuti ſunt,
& apoſtolos Chriſti contumeliis affecerunt.
Hos igitur homicidas iuſtè perdẽdos, & ciui
tatẽ illorũ ſubuertẽdá prophetæ prȩuiderũt,
quorũ illa vox eſt,quæ in introitu ex verbis
Dan. 3. Danielis dẽcãtatur. Omnia quæ feciſti nobis
domine,in vero iudicio feciſti,&c.Itẽ in offe
Pſal. 136. rẽda: Super flumina Babylonis illic ſedimus
& fleuimus. In hac enim ſeu io verſibus eius
hoc deplorãt, quod ad ſalices Babylonis or-
gana ſua ſuſpenderũt.i.propter infructuoſos
& ſteriles auditores,prædicantium voces cõ-
tiçuerunt,propter eos,inquam,qui vocati ad
nuptias,vt dictũ eſt,venire noluerũt,quia nõ
ſuerũt digni.¶In lectione verò Epiſtolæ eos,
qui de exitibus viarũ congregati ſunt,vt im-
plerẽtur nuptiæ diſcũbẽotiũ,Paulus apoſto-
lus oportunè cõmonet,dicẽdo:Videte,quo-
Ephe. 5. modo cautè ambuletis, nõ quaſi inſipientes,
ſed vt ſapiẽtes,&c.hoc videlicet intẽdens,ne
inebriatus vino,in quo eſt luxuria , inueniaẽ
quis abſq; veſte nuptiali,cùm rex ad vidẽdos
diſcũbentes intrauerit:ſed ecõtrà impleami-
ni ſpiritu ſancto,loquentes vobiſmetipſis in
Pſalmis & hymnis & cãticis ſpiritualib⁹, quæ
verȩ harũ ſunt epulæ nuptiarũ , de quibus in
ſequẽti graduali gratias agẽtes dicimus: Ocu
Pſal. 144. Pſal. 118. li omniũ in te ſperant domine , &c. vel quas
in communione poſtulans quis noſtrũ dicit:
Memento verbi tui ſeruo tuo domine.

De dominica viceſima prima poſt
pentecoſten. Cap.XXI.

OFficiũ dñicȩ viceſimȩ primȩ voces cõti
net hominis, in cõflictu virtutũ vitio-
rũq; poſiti ,qui interdũ , cùm cœperit
Pſal. 127. ſanctis florere virtutib⁹, & iuxta benedictio-
nem hominis timentis deũ vxor illius,videli
cet domus dei,cui ſortè prȩſidet,ſicut vitis a-
bundãs excreuerit in lateribus domus ſuæ.i.
in amplitudioe ſanctæ eccleſiȩ,& filij eius,ſi-
cut oouellæ oliuarũ in circuitu mẽſæ ſuȩ:cũ,
inquam,ita profecerit,repente tentator dia-
bolus occulta dei diſpẽſatione permiſſus,do
mum,id eſt,conſcientiæ eius ſtatum concu-
tiens euertit,& filios eius,id eſt,virtutes ani-
mi,turbata in cognitione cõſciẽtia, peoè cõ-
terit. Hoc loce clarius ex offerẽda cõproba-
Iob. 1. tur. Vir erat in terra nomine Iob. Moraliter
enim in eiuſmodi homine agũtur ea,quæ in
tẽtatione hui⁹ beati Iob hiſtorialiter acta me-
morãtur.Huius ergo oobilis & prȩliatoris a-
nimi concuſsionẽ , vel periculũ ſignificat in Iohan. 4.
Euangelio ſebris,quȩ penè extinxerat Regu-
li filiũ. ¶Præcurrẽs autem Epiſtola cõſortat
eũ circumueotũ tentatiooibus, & cõſolatur,
ne abũdãtiori triſtitia abſorbeatur, dicendo:
Conſortamini in domino,& in potentia vir- 2. Cor. 2.
tutis eius. Nõ enim eſt nobis colluctatio ad- Ephe. 6.
verſus carnẽ & ſanguinẽ, &c. Introitus autẽ:
In volũtate tua domine,&c. vox eſt eiuſdem Heſt. 13.
militis,humili conſcieotia cum beato Iob in
terrã corruentis,id eſt, terrã ſe eſſe cognoſcẽ
tis,ac dicẽtis:Dominus dedit,dominus abſtu Iob. 1.
lit,ſicut domino placuit,ita ſactum eſt,ſit no
men domini benedictum. Poſt quam cõſeſ-
ſiooem petit circunſuſus, è tentatiooe effu-
giũ,dicẽs in graduali: Domine refugiũ ſactus Pſal. 89.
es nobis.Et in communione : Io ſalutari tuo
anima mea,& verbum tuum ſperaui. Pſal. 118.

De dominica viceſima ſecũda poſt
pentecoſten.Cap.XXII.

IN officio dominicæ viceſimæ ſecũdæ dici-
mus ad introitum: Si iniquitates obſerua- Pſal. 129.
ueris domine,domine quis ſuſtioebit.Nimi-
rũ in perſona ſerui illi⁹,de quo Euãgeliũ nar Matth. 18.
rat,ſemetipſum quiſq; noſtrum humiliter re
çognoſcit, qui decẽ milia talẽta ſuo debebat
regi,procidẽſq; rogabat,dicẽs: Patiẽtiã habe
in me, & omnia reddã tibi. Itaq; magoitudi-
nem debiti,id eſt,peccati ſui quiſq; noſtrum
perpeodẽs,dicit : Si iniquitates obſeruaueris
domine,&c. Vt aũt laxationẽ quiſq; noſtrum
obtineat, agendum eſt, quod dicit Paulus in
præeunte epiſtola:Et hoc oro,vt charitas ue-
ſtra magis ac magis abundet in ſcientia,& in Phil. 1.
omni ſenſu,& cætera,ſubaudiẽ eñ,vt remit-
tatis vnuſquiſq; ſratri ſuo de cordib⁹ veſtris.
Vbi verò charitas hæc abundat,ſicut iam di-
ctũ eſt,rectè congratulatio illa depromitur,
ſecundũ quã in graduali dicimus:Ecce quàm Pſal. 132.
bonum & quàm iucuodum, habitare ſratres
io vnum. ¶Et ſi quæras,quantum,vel quale
bonum ſit vnitas, id eſt,charitas ſratrum co-
habitantium,ſequitur in verſiculo: Sicut vn-
guentũ in capite,& cætera:id eſt, ſicut remiſ-
ſio peccatorum effuſa per ſpiritum ſanctum,
quæ de capite noſtro ſcilicet Chriſto deſcẽ-
dit ad Barbam Aaron, id eſt,io ſortes & perfe
ctos Chriſti Apoſtolos,& ab illis vſq; ad nos.
Tũc enim cohabitatio ſratrum eſt,ſicut illud
vnguentum,cùm donamus inuicem , ſi quid
habemus aduerſus alterutrum,fratres & con
ſerui,ſicut Euangelicus rex chriſtus donauit Matth. 18.
nobis. Mandauit nanq; benedictionẽ,id eſt,
eandẽ remiſsionis charitatẽ, vt donemus in- Pſal. 132.
uicem:& vitã vſq; in ſeculum,ſubaudis, fore
promi-

promiſit huius charitatis præmiũ. ¶ In offe-
rẽda verò, Recordare mei domine, quæ ſum
Heſt.14. pta eſt de oratione Heſter, cõmonemur ſum
mopere curandum eſſe & orandum, vt place-
ant verba noſtra in conſpectu principis, ſcili-
cet eiuſdem regis magni, qui poſuit rationẽ
cum ſeruis ſuis, verba, inquam, noſtra dicen-
Matth.6. tium: Dimitte nobis debita noſtra. Nõ enim
placebunt hæc verba noſtra in cõſpectu prin
cipis, cùm ille rationẽ poſuerit, ſi non dimit-
timus & nos debitorib⁹ noſtris. Quod aũt ca
nimns in cõmunione ex autoritate Euãgelij:
Luc.15. nico vobis, gaudiũ eſt aogelis dei ſuper vno
peccatore pœnitentiá agẽte, de illo ſentiẽdũ
debitore, qui ſic pœnitet, & ſic ſibi poſtulat
dimitti, vt primũ dimittat ipſe cõſeruis ſuis.

De dominica vigeſima tertia poſt pentecoſten. Cap. XXIII.

INtantũ ſacroſaocta eccleſia iuxta edictum
1.Tim.2. Apoſtoli, obſecratiões, poſtulationes, gra
tiarũ actiones, pro omnib⁹ agit, vt pro ſutura
quoq; filiorũ Iſrael ſalute gratias agat, quos
ſuo quandoq; corpori vniẽdos fore cognoſ-
cit. Nam quia in fine mundi reliquiæ illorũ
Rom.11. ſaluæ fient, in hoc vltimo anoi officio gratu-
latur de illis, vtpote ſuturis mẽbris ſuis. Di-
cit ergo io introitu, annunciás iugiter quod
Hier.29. prophetatum eſt de illis: Dicit dominus,
ego cogito cogitationes pacis, & non affli-
ctioois, Pacis enim cogitationes cogitat,
& non afflictionis, qui cõuiuium gratię ſuæ
facturum ſe repromittit cum illis ſecundum
carnem fratribus ſuis, ſicut in patriarcha Io-
Gene.43. ſeph præfiguratũ eſt. Nam ſicut ad illũ in to-
ta terra Aegypti dominantem venerunt, qui
eum vendiderant ſratres ſui, fame compulſi,
& ab eo recogniti atq; recepti ſunt, & ipſe cũ
illis celebrauit cõuinium: ſic ad ipſum domi-
num noſtrum, toti mundo principantem, &
Aegyptios, id eſt, gentiles, qui in peccatorum
tenebris fuerant, pane vitæ copioſius alentẽ,
Iohan.6. reuertentur reliquiæ filiorum Iſraël; & ab eo
recipientur in gratiam, quem negauerunt &
occiderunt, & tunc menſam ſuá commmnica-
bit eis, & inebriabitur Ioſeph iſte cum fratri-
bus ſuis. Huius menſæ gratiam ſignat illud
Euangeliũ in officio dominicæ, quo ipſe nar-
ratur de quinq; panibus ſaturaſſe quinq; mi-
lia hominum. Túc enim quinq; libros Moyſi
aperiet Iudæis, quos nunc velut integros pa
nes portat puer, ſcilicet idem populus ſenſu
puerili, edẽtq; & ſaturabuntur etiam ipſi &
laudabunt dominum requirentes eum. Túc
Hiere.23. implebitur illud Hieremię vaticinium, quod
hoc Euangelio rectè pręmittitur: Ecce veni-
ent dies, dicit dominus, & non dicent vltrà
viuit dominus, qui eduxit filios Iſraël de ter
ra Aegypti: ſed viuit dominus, qui eduxit &
adduxit ſemen domus Iſraël de terra aqui-
lonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram
eos illuc, & habitabunt in terra ſua. Soluti er-
go illi, qua nunc tenentur, captiuitate anima
rum, clamabunt alta deuotione gratiarum
actionem, quam ſequens innuit graduale:
Liberaſti nos domine ex affligentibus nos, Pſal.43.
&c. ¶ Supplicatio quoq;, qua dicimus in offe
renda, De profundis clamaui ad te domine, Pſal.129.
eidem rei vel tempori manifeſtè congruit.
Dicent enim ad húc magnum Ioſeph, fratres Gen.50.
ſui in illa die: Obſecramus ut obliuiſcaris ſce
leris ſratrum tuorum. Communio quoque:
Amen dico vobis, quicquid orantes petitis, Marc.11.
& cætera: reſponſio eſt eiuſdem Ioſeph, dicẽ
tis: Nolite timere: Vos cogitatis de me malũ,
& deus vertit illud in bonũ, vt exaltaret me,
ſicut in pręſentiarum cernitis, & ſaluos face-
ret multos populos. Nolite metuere, ego paſ
cam vos & paruulos veſtros.

Item de nocturnis lectionibus per ęſtatem. Cap. XXIIII.

NOcturnæ lectiones tota ęſtate ſua va-
rietate ſuoq; ordine ſeriem deſignant
temporũ vel profectum ſanctę eccleſię. ¶ Pri
mùm naoq; hiſtoria Regũ, quę ſtatim poſt
pentecoſten ponitur, primis duobus libris
myſticè aſsimilatur primis Chriſtianitatis tẽ
porib⁹, quádo paulatim creſcente fide Chri-
ſti, vetus idololatria decidit. Nam ſicut regnã
ti Sauli, quem populus appetierat contra vo- 1.Reg.8.
luntatem dei, ſuperuenit electio Dauid, quẽ 2.Reg.5.
dominus ſecundum cor ſuum inueniſſe di-
cit, tandemq; totum regnum à domo Saulis
euerſum, eidem Dauid ſe ſubdidit: ſic dæmo
nũ cultui ſuperuenit in mundũ cultus Dei,
ſtatim poſt aduentũ ſpiritus ſancti, tandemq;
Chriſtiana fides per bella martyrum victrix,
ſedit in throno Romani imperii, totusque
deinceps mundus manu ſorti, Chriſto ſe ſub
didit. ¶ Duobus ſequentibus libris, io quib⁹
regnum diuiſum eſt à domo Dauid, ex quo
Hieroboam regni ſciſſuras (ſicut illi per ma-
nũ Achię Sylonitis ſignificatum eſt) inuaſit, & 3.Regum 12.
contẽpto templo domini duos vitulos fecit:
illa ſignificabantur tempora, quibus eccleſiá
hęreticorum inſania ſcidit, & contẽpto alta-
ri Chriſti, reiecto cultu veritatis, ſalſitatum
ſuarum ſimulachra diuerſa fabricauit. Sequũ
tur deinde libri ſapientiſsimi Salomonis, vi
delicet ſicut poſt pugnas hęreticorum clarue
rũt in eccleſia ingenia doctorũ, qui excitati
contentionibus illorũ, nõ dormitátes, ſapiẽ-
tiæ & ſcientię ſtuduerũt, & diſputauerũt quo
dammodo, & ipſi, ſicut de Salomone legi-
tur, ſuper lignis à cedro, quę eſt in libano vſ-

que ad hyſſopum, qui egreditur de pariete, id eſt, nihil omnino de ſacra ſcriptura, nec paruum, nec magnum aliquod verbum ab allegoria vel aliqua vtili moralitate vacare paſſi ſunt. Deinde nihilominus congruè ſequitur liber Iob, quia videlicet maximè in pace Eccleſiæ non deſunt illę tentationes viris ad virtutem tendentibus, quæ in omnibus percuſsionibus, vel conſolationibus eiuſdē ſancti Iob, autore beato Gregorio, moraliter figurantur. Tunc enim vrgent interius tentationes ſpiritualium vitiorũ, quorũ quantò occultior pugna, tanto difficilior victoria.

3. Reg. 4.

Item de nocturnis lectionibus à menſe Septembri. Caput XXV.

Abhinc iam menſe Septembri, quatuor imponũtur libri, videlicet Tobias, Iudith, Heſter & Eſdras. Quorum conſideratio quàm congruè quatuor cardinales virtutes, prudentiam ſcilicet, fortitudinem, temperãtiam, & iuſtitiam exprimat, palàm eſt. Tobias quippè in figura prudentiæ non inconuenienter accipitur, qui cæcatis oculis exterioribus, videnti filio mandata viuendi largitur, vt illud Salomonis impleatur. Sapientis oculi in capite eius. Per caput enim mentis indu ſtria, per oculos verò intelligitur prouidentia, quę idē eſt, quod prudẽtia. Benè ergo prudẽtiæ titulo præfulget, qui menti illius munimẽ prouidet, cuius ducatu ipſe foris eget.

Eccle. 2.

Iudith verò fortitudinis ſpeciem in hoc nimirum prætendit, quod formidantibus viris bellicoſis, immaniſsimo tyranno pro liberatione patriæ ſe oppoſuit, & principem militiæ fœmina inermis dei adiutorio ſuperauit. Fortitudo enim eius à deo fuit, ſicut ipſa in oratione dicit: Et nunc domine ſubueni mihi viduę, vt quod per te poſſe credidi, perficiam. In quo quàm verè fortis fuerit, caput Holofernis, ebrietate ſopiti, amputatura ipſius pugione, oſtendit dicens: Cõforta me deus meus in hac hora. Et præcidit caput eius. Verũ hæc duo volumina apud Hebræos nõ ſunt in canone, ſed Nicęnę ſynodi autoritate ad inſtructionem venerunt ſanctæ Eccleſiæ.

Iudith. 9.

Heſter aũt pro temperantia ponitur, quæ repudiata ob arrogantiã Vaſthi regina, in regnum ſubrogatur. Nã ipſius temperãtiæ hoc indicium eſt ſpeciale, quòd leonem illum, de quo ipſa ad dominũ dicit: Et da mihi gratiam in cõſpectu leonis, id eſt, Aſſueri regis, in manſuetudinem cõuertit, eiuſq; edictum ex inſtinctu Aman intemperantiſsimè ſuperbientis, & genus Iudæorum perdere cupientis, in conſolationẽ ſuæ ſtirpis tranſtulit.

Heſt. 14.

Eſdras autem, qui his adiungitur, priuilegium iuſtitiæ in verbis & factis habere demõſtratur. Nam ſicut iuſtitia reſtituit, quod iniuſtitia deſtruxit: ſic iſte dirutũ propter peccata populi templũ cum ciuitate reſtaurauit. Idẽ quoq; ſicut in duo volumina diuiſus vnitur (nam Neæmias ei in eodem copulatur) ſic iuſtitiæ duo præcepta ſibi conueniunt, ſcilicet quæ vultis vt faciant vobis homines, eadem facite illis, & quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Hi itaq; quatuor libri, prędictis virtutibus inſigniti, rectè librum Iob, qui afflictiões ſanctæ eccleſiæ, beato Gregorio teſte, exprimit, ſequũtur, quia poſt tentationes validè ſuperatas gloria virtutũ electis datur. Mat. 7.

Sed quia quandiu in hoc mũdo à dño peregrinamur, inter virtutes vitiorum bella patimur, eueſtigiò Machabęorum libri leguntur, 2. Cor. 5. in quibus magnus ille hoſtis Antiochus contra iuge ſacrificium prævalere refertur, deiq; 2. Macha. 4. martyres perſequitur. Qui tamen Iudæ & fratrum eius labore vincitur, quia conſeſsione operum malorum cum exercitio operum bonorum aliquando deo donante ſuperatur.

Poſt, prophetarum libri vſq; in aduentum domini concrepant, qui modò terrorem diſtricti iudicis, modò blandimenta pij conditoris prædicant. Ex his Ezechiel, qui interpretatur fortitudo Dei, & Daniel, qui ſonat iudiciũ dei, maiores & primi ſunt, quia ſpes, quæ ex fortitudine diuini auxilij, & metus, qui eſt ex iudicio dei, mentem ęqualiter docẽt pręſentibus vti, ne aut deo deſperans deficiat, aut in ſe pręſumẽs corruat. De reliquis duodecim prophetis, in vnum volumẽ coartatis, loqui ſuperſedemus, quia à ſanctis patribus de his copioſe diſputatum ſcimus. ¶ Ideò autem vſq; ad aduentum domini leguntur, vt inter tenebras & conflictus huius ſeculi, vſq; ad reditum Chriſti, ſcripturæ nos illuminent & conſolentur. Roma. 15. Per eundem dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, ANTE QVADRINgentos annos defuncti, de diuinis officiis, libri duodecim, Apud hęredes Arnoldi Birckmanni, iam quartò in lucem editi. 1557.